

תמצית ההלכה

סיכום של דברי הגמ' טור ובית יוסף
שו"ע ש"ך ט"ז ופתחי תשובה

הלכות נדה

תוכן ענינים

3.....	הקדמה להלכות נדה
8.....	סימן קפ"ג
13.....	סימן קפ"ד
26.....	סימן קפ"ה
32.....	סימן קפ"ו
38.....	סימן קפ"ז
61.....	סימן קפ"ח
69.....	סימן קפ"ט
99.....	סימן ק"צ
143.....	סימן קצ"א
149.....	סימן קצ"ב
158.....	סימן קצ"ג
162.....	סימן קצ"ד
177.....	סימן קצ"ה
188.....	סימן קצ"ו
208.....	סימן קצ"ז
218.....	סימן קצ"ח
263.....	סימן קצ"ט
278.....	סימן ר'

הקדמה להלכות נדה

יום אחד או ב' ימים די לה ביום אחד נקי (-שומרת יום כנגד יום).

במשך הדורות ראו חכמים שאם יהיה חילוק בין נדה לזבה עלולים להכשל באיסור כרת, ולכן תיקנו שכל אשה שראתה אפילו טיפת דם דינה כזבה שצריכה למנות שבעה נקיים, ורק אח"כ היא יכולה להטהר מטומאתה. דיני זבה ונדה מדאורייתא, וטעם תקנת חכמים, מבוארים בסימן קפ"ג.

כמו כן ישנם תנאים נוספים לטומאה דאורייתא, וחומרות נוספות מדרבנן

א' הרגשה - אשה שראתה ולא הרגישה מדאורייתא היא טהורה ומדרבנן היא טמאה, ודם היוצא בבדיקה מטמא מדאורייתא, שמא הרגישה וסברה שזוהי הרגשה של הבדיקה, ואשה שמצאה כתם על חלוקה או על בשרה טמאה מדרבנן, ויש אופנים שחכמים לא גזרו טומאת כתמים, כגון בפחות מגריס, או כשנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה, או כשנמצא על בגדי צבעונים, או כשיש לה במה לתלות את הכתם.

ב' מן המקור - אין האשה טמאה אא"כ ראתה דם מן המקור, אבל דם הנדות שיצא דרך דופן וכדומה אינו מטמא.

טומאת נדה מדאורייתא ומדרבנן

אשה שיצא דם ממקורה הרי היא טמאה, דכתיב "ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנוגע בה יטמא עד הערב". עוד כתיב "ואשה כי יזוב זוב דמה"

ימים רבים בלא עת נדתה, או כי תזוב על נדתה, כל ימי זוב טומאתה כימי נדתה תהיה טמאה היא, ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר".

טומאת נדה וזבה יש בה נ"מ בין לענין טהרות וקדשים שהיא מטמאה אותם בנגיעה וכדומה, וכן היא אסורה על בעלה דכתיב "ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערוותה", ועונש בעילת נדה הוא כרת דכתיב "ונכרתו שניהם מקרב עמם".

מן התורה יש חילוק בין ראית זבה לראית נדה (וכמבואר בפסוקים הנ"ל), בראית נדה האשה טמאה ז' ימים כולל ימי ראיתיה, ואח"כ פוסקת בטהרה וטובלת והיא טהורה, ובראית זבה (שקיבלו חכמים שראיה ב"א יום אחר ז' ימי נדות (שבימים אלו אין דרכה לראות) היא נחשבת זבה) צריכה ז' ימים נקיים מראית דם לפני הטבילה. ודרשו חז"ל שראית זבה המצריכה ז' נקיים היא דווקא אם ראתה ג' ימים רצופים, אבל אם ראתה

ואם נותנת אמתלא לדבריה נאמנת). ג' הוחזקה נדה בשכנותיה ע"י שלבשה בגדי נדות. ד' אשה שעבר עונת וסתה, יש בזה פרטי דינים מתי הבעל צריך לברר שהיא טהורה. (סימן קפ"ה וסוף סימן קפ"ד).

הרחקות – מדאורייתא הנדה אסורה לבעלה בביאה, ולענין שאר דברים שהם קריבות של אישות כמו חיבוק ונישוק ונגיעת חיבה, לדעת הרמב"ם רוב הפוסקים גם זה אסור מדאורייתא, ולדעת הרמב"ן זה אסור מדרבנן. עוד תיקנו חכמים לאסור דברים נוספים שעלולים לגרום לאיסור, כגון מזיגת הכוס והצעת המיטה והרחצת פניו ידיו ורגליו, או לאכול יחד בשלחן אחד, כדי להרחיק את האדם מן העבירה. ובפוסקים הביאו עוד הרחקות שצריך לנהוג בהם, כדי שלא יבוא לידי נגיעה או לידי קירוב הדעת. ופרטי הדינים בזה יבוארו בסימן קצ"ה.

טומאת יולדת מדאורייתא ומדרבנן – כתיב "אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים וכו', ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה וכו', ואם נקיבה תלד וטמאה שבועיים כנדתה, ושישים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה". והיינו שיולדת זכר טמאה ז' ימים, ויולדת נקיבה טמאה י"ד ימים, ובימים הבאים (ל"ג לזכר וס"ו לנקיבה) אף אם היא רואה דם היא טהורה, והיא יכולה לטבול גם אם היא רואה דם, אא"כ היתה זבה עוד לפני הלידה, שאז היא צריכה ז' נקיים כדי להטהר. ובזמן הזה שהחמירו שאפילו רואה טיפת דם כחדל תשב ז' נקיים, כיון שיולדת ודאי ראתה דם (דא"א לפתיחת הקבר בלא דם), כל יולדת אינה נטהרת בלא ז' נקיים. עוד פשט המנהג בכל ישראל שדם שראתה בימי טוהר

ג' ה' מיני דמים – מדאורייתא לא כל דם היוצא מן המקור מטמא, אלא רק ה' מיני דמים, שהם ד' מינים אדומים, ושחור (שהוא אדום שנשתנה צבעו לשחור), אבל שאר מיני דמים אפילו הם אדומים או שחורים טהורים מדאורייתא, וכתבו הראשונים שאנו מטמאים כל מראה הנוטה לאדום או לשחור, ומטהרים רק מראה לבן או ירוק, (ובפוסקים דנו על מראה כאתרוג או כחלמון ביצה, וכן על צבע ברוי"ן (-חום). (סימן קפ"ח).

כתמים ותליה – אשה שמצאה כתם דם על בגדיה או על בשרה, אע"פ שנמצא במקום שיכול להגיע לשם דם מן המקור, אין האשה טמאה מדאורייתא, כיון שמדאורייתא אין האשה טמאה אא"כ ראתה בהרגשה, וטעם נוסף מפני שדם שאינו ודאי מגופה אינו מטמא. וחכמים גזרו שכל היכא ששייך שהדם יגיע לשם מן המקור האשה תהיה טמאה, אע"פ שלא הרגישה ואינו ודאי מגופה. אמנם יש כמה אופנים שחכמים לא גזרו בהם על הכתמים: א' היכא שיש לאשה במה לתלות את הכתם. ב' קטנה שלא הגיע זמנה לראות. ג' אם הכתם פחות מגריס. ד' אם הכתם על בגדי צבעונים. ה' אם הכתם על דבר שאינו מקבל טומאה. ויש לדעת שאף שטומאת כתמים דרבנן, כתם שנמצא על עד שבדקה בו שייך שיהיה טמא מדאורייתא, שמא הרגישה ביציאת הדם וחשבה שזה הרגשת הבדיקה, ויש בזה חילוקי דינים בין 'עד הבדוק' ל'עד שאינו בדוק'. (סימן ק"צ).

אופנים שהאשה בחזקת טומאה וצריך לברר שהיא נטהרה – א' אם הבעל יודע שראתה דם. ב' אם האשה אמרה שהיא נטמאה (דשויא אנפשה חתיכא דאיסורא,

בידוע שהדם מן הצדדים והיא מותרת. וכן יש אופנים שהאשה מותרת בגלל שיש לה אפשרות לתלות את הראיה בוסתה, או שזה דם מכה או דם בתולים. (סימן קפ"ז).

וסתות

דרך הנשים לראות דם נדות מחודש לחודש, בדורות הקודמים רוב הנשים היו רואות בתאריך מסוים בחודש, או בהפלגה קבועה, ואשה שראתה ג' פעמים באותו תאריך או באותה הפלגה (מרחק הימים בין ראייה לראיה) הרי זה וסת קבוע.

ונחלקו בגמרא אם וסתות דאורייתא או מדרבנן, והיינו אם ה'חזקה אורח בזמנו בא' חוששים לו מדאורייתא, או שרק רבנן החמירו לחשוש לו, ונ"מ אם עבר הוסת ולא בדקה, שאם וסתות דאורייתא אסורה אף אם בדקה אח"כ ומצאה עצמה טהורה, ואם וסתות דרבנן מותרות. ודעת רוב הראשונים שלהלכה וסתות דרבנן.

נשים שאין להם יום או הפלגה קבועה לראיתן (כדרך רוב הנשים בזמננו) חוששים לכל ראייה שמא היא תחילת קביעת וסת, וצריכה לחשוש לאותו תאריך בחודש שאחריו, וכן להפלגה האחרונה שראתה, וכן חוששת ל'עונה בינונית' ל' יום אחרי הראיה האחרונה (י"א ביום הל', וי"א ביום הל"א, וי"א באותו יום בחודש שראתה).

ימי המבוכה- אשה שאין לה יום קבוע לראיתה, אבל היא רואה בתוך ימים מסוימים, י"א שהיא אסורה לבעלה בימים אלו. (רמ"א קפ"ד ב').

דינו כדם נדות לכל דבר. ודיני יולדת יתבארו בסימן קצ"ד, וכן יבוארו שם דיני אשה שהפילה ולד או צורות משונות, מתי היא טמאה משום לידה, ומתי היא טמאה משום שא"א לפתיחת הקבר בלא דם, וכן יבואר מה הדין במפלת שפיר או שליא.

דם בתולים והיינו הדם היוצא מהאשה בבעילות הראשונות, מן התורה אינו טמא, כיון שאינו דם נדות היוצא מן המקור, אלא הוא דם מכה היוצא מן הצדדים, אמנם מבואר בגמרא (ס"ה) שחכמים אמרו שצריך לפרוש מדם בתולים כמו מראית נדה, ומותר רק לגמור את הביאה הראשונה. ודיני דם בתולים מבוארים בסימן קצ"ג. ועיי' במתני' ס"ד: עד מתי תולים שהדם שראתה מחמת התשמיש הוא דם בתולים.

דם חימווד- דם שהאשה רואה מחמת תאוה הרי הוא מטמא ככל דם נדות, ואשה שתבעוה להנשא ונתפייסה צריכה לספור ז' נקיים שמא ראתה דם מחמת תאוות חימווד. ופרטי הדינים בזה יבוארו בסימן קצ"ב.

רואה מחמת תשמיש- אשה שראתה דם מיד לאחר התשמיש, וראתה כך ג' פעמים, אסורה לבעלה, שמא מחמת התשמיש היא רואה דם נדות ונמצא עובר באיסור כרת, (ואף שי"ל שהדם בא מן הצדדים אסורה), אבל היא מותרת לבעל אחר ג' פעמים, ואם גם אצלו ראתה ג"פ אסורה לו ומותרת לבעל שלישי, ואם גם אצלו ראתה ג' פעמים אינה מותרת אלא ע"י שבודקת עצמה ע"י הכנסת שפופרת (של אבר שפיה רצוף לתוכה) לאותו מקום עד מקום שהשמש דש, ובתוך השפופרת מכניסה מכחול ובראשו מוך, נמצא דם על ראשו בידוע שהדם הוא מן המקור ואסורה, ואם לאו

העסוקה בטהרות צריכה לבדוק לפני ואחרי התשמיש כדי לברר שהיא טהורה ולא ראתה דם, דמתוך שהחמירו חכמים לענין טהרות הצריכה בדיקה גם לבעלה. ואשה שאינה עסוקה בטהרות (וכגון בזמננו שאין לנו טהרות), יש מחלוקת האם גם היא צריכה לבדוק בשעת תשמיש או לא, ונחלקו הפוסקים כמו מי ההלכה, וי"א שרק אם אין לה וסת צריכה לבדוק, וי"א שאף שאינה צריכה בדיקה מ"מ צריכה לבדוק ג"פ ראשונות כדי להחזיק שאינה רואה מחמת תשמיש. (סימן קפ"ו).

סדר טהרת האשה

אשה שראתה אפילו טיפת דם כחרדל צריכה להמתין עד לסיום ראייתה, (וכיון שפולטת שכבת זרע סותרת ז' נקיים, צריכה להמתין כמה ימים מאז שנטמאה, כדי שלא יהיה חשש שתפלוט ותסתור. סימן קצ"ו), ואז צריכה לעשות לפני השקיעה בדיקה באותו מקום לראות שכבר אינה רואה דם ובדיקה זו נקראת 'הפסק טהרה', ותלבש חלוק הבדוק מכתמים, ותשים במיטתה סדינים הנקיים מכתמים, ומנהג כשר שתרחץ ותלבש לבנים ומהלילה שאחרי ההפסק טהרה היא מתחילה למנות ז' ימים שבהם היא נקיה מדם, ובימים אלו צריכה לבדוק שבאמת אינה רואה דם.

נדה וזבה (וכן שאר הטמאים) אינם נטהרים מטומאתם אפילו לאחר שנשתיימה סיבת וימי הטומאה, אלא ע"י טבילה במקוה כדין (וזב צריך לטבול דווקא במים חיים, והיינו מי מעין), והטבילה חייבת להיות לאחר סיום סיבת וימי הטומאה (וזבה מדאורייתא יכולה לטבול כבר ביום השביעי של הז' נקיים, משום דמקצת היום ככולו).

ביום הוסת הבעל צריך לפרוש מאשתו באותה עונה שרגילה לראות, יום או לילה, וצריכה לבדוק עצמה באותה עונה לברר אם ראתה או לא, ואם עברה עונת הוסת ולא בדקה נחלקו הראשונים אם היא מותרת לבעלה או לא. ודיני הפרישה בעונת הוסת מבוארים בסימן קפ"ד.

החילוק בין וסת קבוע לוסת שאינו קבוע הוא, שאשה שיש לה וסת קבוע, וראתה בזמן וסתה, אינה חוששת אלא לוסתה, ואין הוסת נעקר אלא אם עברה עונת הוסת ג' פעמים ולא ראתה בו, ואם לא בדקה בעונת הוסת אסורה עד שתבדוק, והוא עוקר וסת אחר. ואשה שאין לה וסת קבוע חוששת לכמה חששות (וסת החודש הפלגה ועונה בינונית), ונעקר כבר בפעם אחת שלא ראתה, ואינו עוקר וסת אחר, ואם עבר הוסת ולא בדקה מותרת לבעלה.

מלבד וסת החודש ווסת הפלגה ישנם סוגי וסתות נוספים, כמו וסת הגוף ווסת האונס וסת הדילוג ווסת הסירוג ועוד. ודיני חשבונות הוסתות יבוארו בסימן קפ"ט.

נשים המסולקות מדם, כגון קטנה שלא הגיע זמנה לראות (לפני גיל י"ב או שלא הביאה סימנים), וזקינה שנסתלקו דמיה, ומעוברת (אחר ג' חודשים, שהוכר עובריה), ומניקה (כ"ד חודש מהלידה), אין להם חלק מדיני וסתות, מפני שאין חוששים בהם לראית דם, כמבואר בסוף סימן קפ"ט.

מלבד הדין של בדיקה בשעת וסתה לברר אם ראתה דם, וכן בדיקות הפסק טהרה וז' נקיים, מצינו בגמרא שבזמן שנהגו טהרות בישראל תיקנו חכמים (י"א). שאשה

מפורטים דברים הרגילים או עלולים להיות על גוף האשה, ומבואר מה חוצץ בטבילה (מפני שמקפידים עליו, והוא מהודק, או גזירה אטו מהודק), ומה אינו חוצץ (מפני שזה מיעוט שאינו מקפיד, או מפני שהוא רפוי, או מפני שהוא בלוע בתוך הגוף, או מפני שאין בו ממש, או מפני שהוא נדון כחלק מהגוף), ועל מה אין לאשה לעמוד בזמן הטבילה, ומה חוצץ בבית הסתרים (מקום שדרכו להיות מכוסה בבשר), וכיצד צריכה האשה לעמוד בזמן הטבילה, ועוד מדיני הטבילה.

בסימן ר' יבואר מתי מברכים את ברכת הטבילה, ומהי נוסח הברכה, והאם צריכה האשה לכסות עצמה ולחצוץ בין ליבה לערוה בשעת הברכה, והאם מותר לברך בבית המרחץ.

אשה נאמנת לומר על עצמה שהיא טבלה, אע"פ שהבעל יודע שראתה דם והיתה טמאה, דכתיב "וספרה לה", (כתובות ע"ב).

לפני הטבילה חייבת האשה מדאורייתא לעיין בגופה ובשערותיה לראות שאין עליה שום דבר החוצץ, ועזרא תיקן שצריכה גם שתחפוף שערותיה בחמין ותסרקם. (ב"ק פ"ב). וכן צריכה להדיח בית הסתרים במים. ונהגו בנות ישראל לחוף כל גופן ולשוטפו בחמין, וכן ראוי להנהיגן. (סימן קצ"ט). עוד יבואר (שם) מתי צריך לעשות את הרחיצה והחפיפה, ומתי תרחץ כאשר טבילתה בשבת או ביו"ט או במוצאי שבת ויו"ט, ומה הדין אם מצאה על עצמה לאחר הטבילה דבר חוצץ.

בשעת טבילה צריך שיהיה כל הגוף (כולל כל שיעור הגוף) במים בבת אחת, דכתיב "ורחץ את כל בשרו במים", ו"את" מרבה שיעור, וכן צריך שלא יהיה שום דבר החוצץ בין גופה למים. והכלל בזה הוא שמדאורייתא (הלכה למשה מסיני) חוצץ רק דבר הנמצא על רוב הגוף והאדם מקפיד להסירו, ומדרבנן חוצץ גם מיעוט שמקפיד עליו או דבר שאינו מקפיד עליו אבל הוא נמצא על רוב הגוף, ובסימן קצ"ח

סימן קפ"ג

ארבעה. והא אנו חמשה תנו, אמר רבי חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה.

תנאי נוסף לטומאת נדה דאורייתא הוא שתראה את הדם בהרגשה, כדאיתא בגמרא (נ"ז:): **אמר שמואל בדקה קרקע עולם וישבה עליו ומצאה דם עליו טהורה, שנאמר "בבשרה" עד שתרגיש בבשרה.**

הדם מטמא ביציאתו לבית החיצון, אף אם הדם לא יצא החוצה, כדאיתא במתני' (מ.): **כל הנשים מתטמאות בבית החיצון, שנאמר "דם יהיה זובה בבשרה".** (ואף שלמדנו מ"בבשרה" שאינה מיטמאה אלא בהרגשה, מדלא כתיב בבשר שמעת מינה תרתי. נ"ז:). ומסקנת הגמרא (מ"א:): **שמקום הבית החיצון הוא עד בין השניים, ובין השניים עצמן כלפנים, והיינו מקום שהשמש דש.**

שיעור הטומאה - איתא במתני' (מ.): ומטמאות בכל שהן אפילו כגרעין חרדל ופחות מכן.

טומאה כשיצא הדם מחמת אונס - איתא בגמרא (ל"ז:): תנו רבנן "דמה" מחמת עצמה ולא מחמת ולד, אתה אומר מחמת ולד או אינו אלא מחמת אונס, כשהוא אומר "אשה כי יזוב זוב דמה" הרי אונס אמור, הא מה אני מקיים "דמה" דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד. וראית דם מחמת

אשה שיצא דם ממקורה הרי היא טמאה ומטמאה טהרות וקדשים ואסורה לבעלה. מן התורה בראית נדה האשה טמאה ז' ימים כולל ימי ראייתה, ואח"כ פוסקת בטהרה וטובלת והיא טהורה, ובראית זבה (שקיבלו חכמים שראיה ב"א יום אחר ז' ימי נדות היא נחשבת זבה), אם ראתה ג' ימים צריכה ז' ימים נקיים מראית דם לפני הטבילה. במשך הדורות ראו חכמים שאם יהיה חילוק בין נדה לזבה עלולים להכשל באיסור כרת, ותיקנו בזה כמה תקנות, ולמעשה כל אשה שראתה אפילו טיפת דם דינה כזבה שצריכה למנות שבעה נקיים ורק אח"כ היא יכולה להטהר מטומאתה. ובסימן זה יבוארו פרטי הדינים בזה, מדאורייתא ומדברבן.

טומאת נדה מדאורייתא

אין האשה טמאה ביציאת דם, אלא כאשר הדם יצא מן המקור, כדאיתא בתורת כהנים (והובא ברי"ף וברא"ש) **"ואשה כי תהיה זבה", יכול אפילו זבה מכל מקום תהא טמאה, תלמוד לומר "והיא גלתה את מקור דמיה", לימד על הדמים שאינם אלא מן המקור.**

עוד איתא התם יכול על כל מראה זוב תהא טמאה, תלמוד לומר **"דם" ואין דם אלא אדום, כשהוא אומר "דמיה" מלמד שדמים הרבה טמאים בה, האדום והשחור וכקראן כרכום וכמימי אדמה וכמוזוג. ומפרש טעמא בגמרא (י"ט). אימא אדום ותו לא, א"ר אבהו אמר קרא דמיה דמיה, הרי כאן**

ימים הרי היא נדה, ואין זיבה אלא בי"א יום אחר שראתה דם נדות.

אשה שראתה דם בימי זיבות, אם ראתה יום אחד או ב' ימים, בין בתחילת הלילה בין בסוף היום, צריכה לעשות הפסק טהרה, ואח"כ לשמור יום אחד נקי שלא תראה בו, והיא נקראת זבה קטנה. ואם ראתה שלשה ימים רצופים נקראת זבה גדולה, וצריכה שבעה נקיים. ודינים אלו מבוארים בגמרא (נדה ע"ג. מגילה ח. פסחים פ"א. ב"ק כ"ד).

טבילת זבה זה אחר הנץ החמה, כמבואר במתני' (מגילה כ.). **שומרת יום כנגד יום לא תטבול עד הנץ החמה, וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר.** ואיתא בגמרא (ע"ב). **ושוין בית שמאי ובית הלל בטובלת לילה לזבה שאינה טבילה,** והיינו אם טבלה בלילה שאחר יום ראיתיה, אבל אם שמרה יום אחד ואח"כ טבלה בלילה מהני, שהרי אפילו ביום יכלה לטבול, וכן זבה גדולה אף שאינה יכולה לטבול בליל שביעי, יכולה לטבול בליל שמיני כמו שיכולה לטבול ביום שביעי.

דין הזבה ביום השמירה - איתא במתני' (ע"ב). ומודים ברואה תוך אחד עשר יום ומבלה לערב ושימשה שהם מטמאין משכב ומושב וחייבים בקרבן, מבלה ביום שלאחריו ושימשה הרי זה תרבות רעה ומגען ובעילתן חלויים. והיינו שאם טבלה ביום שימור ושימשה בו ביום, הרי בעילה זו תלויה ומגען גם כן תלוי, שאם תראה בו ביום תסתור כל מה שלפניו ונמצאת טמאה למפרע, ונמצא זה שבעל זבה, וחייבין קרבן על בעילתן, ומגען טמא למפרע. עוד איתא בגמרא

אונס היינו כגון שקפצה, או שראתה בהמה או חיה או עוף מתעסקים זה עם זה וחמדה וראתה דם, וכן כל כיוצא בזה, וכדתנן בסוף נזיר (ס"ה:) גבי זב.

החילוק מדאורייתא בין ראייה בימי נדה לראייה בימי זבה

משמע בגמרא בכמה מקומות (כ"ט: נ"ד. ס"ו.) וכ"כ הראשונים שמדאורייתא נדה טמאה ז' ימים כולל יום ראיתה, ואחרי ז' ימים טהורה אפילו אם ראתה כל הז' ימים, ובלבד שתעשה הפסק טהרה. וזמן טבילתה הוא בליל שמיני, כדאיתא בגמרא (יומא ו. ופסחים צ:). **כל חייבי טבילות טבילתן ביום, נדה ויולדת טבילתן בלילה.** עוד איתא בגמרא (ס"ז:). נדה בזמנה לדברי הכל אינה טובלת אלא בלילה.

איתא בגמרא (ע"ב): **אחד עשר יום שבין נדה לנדה הלכה למשה מסיני.** והיינו שכשראתה מונים ז' ימים שהם ימי נדה, בין אם ראתה כל הימים, בין אם לא ראתה אלא בתחילתן, ואח"כ מונים י"א יום שהם נקראים ימי זיבה, והנ"מ היא שבימי נדה אם ראתה דם הרי הוא דם נדות, ובי"א יום אם ראתה דם דינה כזבה בין ראתה בין לא ראתה, ובימי זיבה אם ראתה דם הרי היא זבה.

מתי מתחילים ימי נדה אחרי הימי זיבה - שיטת הרמב"ם שאשה שראתה דם מונים לה מאותה ראייה עד סוף ימיה (או עד שתלד) ז' ימי נדה וי"א ימי זיבה. אבל דעת רש"י והרמב"ן ורבינו יונה והטור שמשעה שהאשה נעשתה זבה גדולה אינה חוזרת לימי נדות עד שתספור שבעה נקיים, ואחר הי"א יום אם תראה אפילו אחר כמה

מיהא בעי שימור. ופסק הרמב"ם שאסור לשמש כל יום י"ב, וכרב ששת, וכן מבואר ברש"י. ובדעת הטור מסתפק הבית יוסף אי ס"ל שיותר לשמש ביום י"ב, דס"ל שלרב אשי לא בעי שימור אפילו מדרבנן והלכה כוותיה, או שגם לדבריו מדרבנן אסור.

עוד איתא בגמרא (ע"ב:) **רבי יוחנן אמר עשירי כתשעי, מה תשעי בעי שימור אף עשירי בעי שימור. וריש לקיש אמר עשירי כאחד עשר, מה אחד עשר לא בעי שימור אף עשירי לא בעי שימור** (כיון שאם ראתה בעשירי לא שייך שתהיה זבה גדולה). ומשמע דהלכה כריו"ח, דהלכה כריו"ח לגבי ריש לקיש. וכן נראה מדברי הרמב"ם. והסמ"ג כתב שיש מחלוקת היכא דראתה יום י' וי"א אם צריכה שימור יום י"ב מן התורה, או מדברי סופרים.

טומאת נדה מדרבנן

כתב הטור דאיתא בגמרא (כ:) שרבי יוחנן ורבי זירא ועולא לא ידעו להבחין בין מראות הדמים, וממילא שמעינן שהדורות הבאים צריכים לטמא כל מראה אדום, שמא יבואו לטעות באיסור כרת.

איתא בגמרא (ס"ו:) **התקין רבי בשדות** (מקום שאין בני תורה) **ראתה יום אחד תשב ששה והוא** (כדין תורה שנדה טמאה ז' ימים), **שנים תשב ששה והן** (שמא הראשון הוא סוף ימי זיבה והשני הוא תחילת ימי נדה, והיא צריכה עוד ו' ימים), **שלשה תשב שבעה נקיים** (שמא היא בימי זיבה).

וכתב הר"ן שששת הימים צריכים להיות נקיים, שכיון שחוששים שהיא טועה (והיינו שחלק מהימים שראתה זה היה דם טהור), ממילא כל זמן שהיא רואה אנו

(ס"ז:) **"ואחר תטהר" רבי שמעון אומר אחר מעשה תטהר** (אחר שספרה זבה גדולה מקצת יום שביעי וטבלה, מדאורייתא היא טהורה) **אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבוא לידי ספק.**

שיטת רש"י ותוס' והסמ"ג וספר התרומה והמרדכי שחכמים אסרו לטבול ביום השביעי, שמא תשמש, ומבואר שאסורה גם לשמש באותו יום. אבל מדברי הר"ף והרמב"ם משמע שיותר לטבול ביום השימור, ורק לשמש אסור. וכתב הבית יוסף שלדעת רש"י ותוס' כמו שאסור לזבה גדולה לטבול ביום השביעי, אסור לזבה קטנה לטבול ביום השימור, כיון שאם תראה באותו יום נמצא שבעל זבה.

ראתה ביום האחרון של הי"א ימי זיבה- איתא במתני' (ע"א:) הוואה יום י"א (שזה סוף ימי זיבה, שהיום שלאחריו אינו מצטרף לזיבה) **וטבלה לערב ומשמשה, בית שמאי אומרים מטמאים משכב ומושב וחייבין בקרבן** (גם הבעל, דסברי יום י"א בעי שימור), **ובית הלל פוטרינן מן הקרבן** (דס"ל דיום י"א לא בעי שימור, אבל לענין טומאה מודים שיש להחמיר מדרבנן, גזירה אטו שאר ימי זיבה). **טבלה ביום שלאחריו** (שכבר עשתה מקצת שימור, דבתוך י"א יום אסור לעשות כן שמא תראה ותסתור) **ושמישה את ביתה ואח"כ ראתה, בית שמאי אומרים מטמאין משכב ומושב ופוטרינן מן הקרבן, ובית הלל אומרים הרי זה גרגרן** (ממהר לחטוא, שמא ירגיל לעשות כך בתוך י"א יום, אבל לענין טומאה הוא טהור).

עוד בגמרא (נ"ד.) **אמר רב ששת זאת אומרת גרגרן דתנן אסור** (שאסור לב"ה להיות גרגרן ולשמש ביום י"ב), **רב אשי אמר נהי דאחד עשר לא בעי שימור עשירי**

אך כתב הר"ן שאין טעם זה מספיק, אלא י"ל שכיון שלפעמים בטיפה כחרדל יושבת שבעה נקיים, והיינו בזיבה הסותרת, החמירו בנות ישראל על עצמן לעשות כל דם שתראינה כאילו היא סותרת. וכ"כ המגיד משנה בשם הרמב"ן שחששו שתראה טיפת דם בסוף שבעה נקיים של זבה ותחשוב שזה תחילת ראייה ולא תשב שבעה נקיים, ולכן תיקנו שתמיד ימנו ז' נקיים.

והט"ז כתב שיש ג' חששות: א' טעות במראה הדם, ולכן טימא כל מראה אדום, ב' שתראה כמה ימים ורק היום האחרון יהיה דם טמא, ולכן צריכה ו' נקיים, ג' שמא יטעו בין ימי נדה לזיבה, ולכן צריכה ז' נקיים, ואין די בחשש השלישי בלי השני כי בלי דין ו' נקיים לא היו טועים בין ימי נדה לזיבה.

ובענין הרבותא שאפילו בטיפת דם כחרדל יושבת ז' נקיים, כתב הר"ן דהוה אמינא שרק בראיה גדולה חששו שמא הדם יצא מן המקור בג' ימים ושהו בפרוזדור, קמ"ל שגם בטיפה אחת גזרו מהטעם נתבאר לעיל. ורבינו יונה הביא שי"א שהחידוש הוא שגם מעט דם מטמא, ודחה דבריהם שהרי מעט דם מטמא מדינא. עוד הביא שי"א שהחידוש הוא שדם בצבע חרדל מטמא, וגם על זה כתב שזה מטמא מדינא.

ולענין כתמים כגרים כתבו הפוסקים שעל זה לא החמירו לשבת ז' נקיים.

וכתב הרמב"ם שיש מקומות שמחמירים שנדה סופרת ז' ימים אע"פ שלא ראתה אלא יום אחד, ואח"כ סופרת עוד ז' נקיים, וזה מנהג טעות.

מסתפקים אולי היום האחרון הוא תחילת הראייה. והמגיד משנה בשם הרמב"ן הוסיף שאפילו אם הראתה את הדם לחכם גדול ובקי, אפשר שתטעה בעצמה בימי הנדות והזיבה.

והרי"ף כתב שכל זמן שהחכמים היו בקיאים במראות הדמים להבדיל בין דם טמא לדם טהור, היה חילוק בין ראייה בימי נדה לראייה בימי זיבה, אבל אחר שנתבאר (נדה כ:) שנתמעטו החכמים שהיו בקיאים להבדיל בין דם טמא לדם טהור, וראו ג"כ שהנשים לא יודעות לחשב היטב זמן ימי נדה וזיבה, עשו חכמים הרחקה יתירה לצאת מדי כל ספק, והתקינו לשבת ז' נקיים על כל ראיית דם. והרא"ש מוסיף שחששו שתראה דם ואח"כ ביום השביעי תראה שוב דם, ותטבול ותשמש בערב, ושמא הראייה הראשונה היתה בימי זיבה והיא צריכה לחזור ולמנות ז' נקיים.

עוד איתא בגמרא (ס"ו. אחרי שביארה הגמרא את תקנת רבי בשדות) **אמר רבי זירא בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים.** וכתבו הרי"ף והרא"ש שאף שאחרי תקנת רבי בשדות אין יותר חשש, מ"מ עשו רבנן הרחקה יתירה ונהגו בנות ישראל להחמיר אפילו בטיפת דם כחרדל, וכן הלכה דהא איתא בגמרא (ברכות ל"א.) דהא דרבי זירא היא הלכה פסוקה. והר"ן כתב שטעמא דרבי זירא הוא שמא תהיה זבה גדולה, ותהא סבורה שלא ראתה אלא שני ימים, כגון שראתה שתי ראיות ואחת מהן בין השמשות, ולא תספור אלא ששה והן, וכדי שלא תבוא לטעות בכיוצא בזה השוו מדותם שאפילו בדם טיפה כחרדל יהיו יושבות שבעה נקיים.

וסברה שזה הרגשת עד או תשמיש, והכרתי ופלתי והסדרי טהרה והחווות דעת כתבו שזה דאורייתא, וכן אם מצאה דם סמוך להטלת מי רגלים זה דאורייתא, אבל אם מצאה דם בקינוח או שלא הכניסה את העד בדיקה בעומק אלא מן הפרוזדור ולחוץ, ולא הרגישה, אינה טמאה אלא מדרבנן. פ"ת.

דם שיצא מן המקור, יש שנסתפקו אם חוזר ומטמא כשיוצא לחוץ או לא, ודעת הברית אברהם שאינו חוזר ומטמא, אך בכל מקרה א"א לספור יום זה לז' נקיים, דשמא יצא עוד דם מהבית הפנימי שהרי הוחזק מעיינה פתוח, ורק היכא שהדם נעקר מן המקור שלא כדרך ראייה, לדעת הברית אברהם לא אכפת לן במה שיצא לחוץ בדרך ראייה.

אפילו אם לא ראתה אלא טיפת דם כחרדל, יושבת עליו שבעה נקיים.

אין חילוק בין פנויה לנשואה לענין איסור נדה, כי כל הבא על הנדה חייב כרת.

כתב הריב"ש שפשיטא שאיסור נדה נוהג גם בפנויה, והטעם שלא תקנו טבילה לפנויה הוא כדי שלא יבואו לידי מכשול בהסתלק ממנה איסור נדה החמור.

פסקי ההלכה

אשה שיצא דם ממקורה, בין באונס כגון ע"י קפיצה, בין ברצון והיינו כפי טבע האשה, טמאה, ואע"פ שהדם לא יצא החוצה.

מדאורייתא אין האשה טמאה אלא אם הרגישה ביציאת הדם, ומדרבנן טמאה גם אם לא הרגישה. והרגשה היינו שנזדעזע גופה, או שהרגישה שנפתח פי המקור, וכתב הנודע ביהודה שגם אם הרגישה זיבת דבר לח טמאה, והחתם סופר סובר שבהרגשת זיבת דבר לח טהורה, וכתב שכך קיבל מרבו רבי נתן אדלר.

מתי האשה טמאה מדאורייתא גם כשלא הרגישה- מצאה דם בבדיקה בלא הרגשה, בשב יעקב ובכתר כהונה דנים אם זה ספק דאורייתא שמא הרגישה

סימן קפ"ד

פרישה מהאשה בעונת הוסת

אשה שהורגלה ג' פעמים לראות דם אחר מספר ימים קבוע מהראיה הקודמת, או בתאריך מסוים בחודש, נחשב שיש לה 'וסת קבוע'. לפני שהאשה קבעה 'וסת קבוע' צריכה לחשוש לאותו יום בחודש ולהפלגה האחרונה, וזהו 'וסת שאינו קבוע', וכן היא צריכה לחשוש שהיא תראה אחרי ל' יום שזוהי 'עונה בינונית' (-זמן ראיה בסתם נשים). חשש זה אוסר את האשה בתשמיש וי"א אף בשאר קריבות של אישות, והיא צריכה לבדוק בזמן זה כדי לברר אם ראתה בו דם. עקירת וסת שאינו קבוע הוא בפעם אחת, עקירת וסת קבוע הוא בג' פעמים.

ישנם נשים שאינם רגילות לראות דם (מסולקות, כמו מעוברת), ויבואר בסימן זה אם צריך לפרוש מהם בעונת הוסת. סוגי הוסתות ומתי צריך לחשוש להם יבוארו בסימן קפ"ט.

סעיף א'

בדיקה באשה שיש לה וסת קבוע

רוב הנשים יש להם רגילות לראות דם בזמן ידוע כל אחת לפי זמנה, ורגילות זו נקראת וסת, וסתם וסת של רוב נשים הוא משלושים לשלושים יום, כדאיתא בגמרא (ט): עונה בינונית שלשים יום.

בדיקה קודם ואחרי תשמיש - איתא בגמרא (י"ב). **בנא מיניה רבי זירא מרב יהודה, אשה מהו שתבדוק עצמה לבעלה, אמר ליה לא תבדוק, ותבדוק ומה בכך, אם כן לבו נוקפו ופורש.**

דעת רבינו חננאל שהכונה שלא תבדוק לפני התשמיש, מפני שהבעל מחשב שאם לא הרגישה לא היתה בודקת, כיון שחכמים לא תיקנו לבדוק. וכן פסק הטור שאשה שיש לה וסת קבוע אין לה לבדוק לפני התשמיש. ודלא כהגהות מיימוני דס"ל שהכונה לבדיקה שאחר תשמיש אבל לפני תשמיש מצוה לבדוק כדתנן (י"ג). **כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת.** ואע"פ שיש מחלוקת בין הפוסקים בענין אשה שאין לה וסת אם היא צריכה בדיקה, וכמבואר בסימן קפ"ו, מכל מקום כולם מסכימים שיש לה וסת קבוע אינה צריכה בדיקה, חוץ מהרמב"ם שסובר שאשה שיש לה וסת ג"כ צריכה בדיקה אחר תשמיש.

בדיקה שלא בשעת תשמיש - איתא במתני' (י"ג). **כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת.** וכתב הטור דהיינו שלא בשעת תשמיש, שהרי בשעת תשמיש נתבאר שאין לה לבדוק.

פסקי ההלכה

אשה שיש לה וסת קבוע מותר לבעלה לבוא עליה שלא בשעת וסתה ואינה צריכה בדיקה לפני תשמיש, אבל שלא בשעת תשמיש כל המרבה לבדוק הרי זו משובחת. שו"ע. וכתב הש"ך דלשון 'אינה צריכה' היינו כדעת הרמב"ם שהביא השו"ע בריש סימן קפ"ו, אבל לרוב הפוסקים שהביא שם, וכן לרמ"א, אין לה להחמיר

בספר התרומה כתב דמדאורייתא אסור, וכן כתבו התוספות, וכתב הרא"ש שאפשר דמדאורייתא שכתבו לאו דוקא אלא כלומר שיש לו סמך מדאורייתא. ומבואר שם (ס"ג:) שדין פרישה סמוך לוסת הוא בין בוסת קבוע ובין בוסת שאינו קבוע.

עונת האור זרוע – איתא בגמרא (ס"ג:) **תני חדא רבי יהודה אוסרה לפני וסתר ומתירה לאחר וסתר, ותניא אידך אוסרה לאחר וסתר ומתירה לפני וסתר. ולא קשיא הא דרגילה למחזי בסוף ליליא, הא דרגילה למחזי בתחלת יממא. אמר רבא הלכה כרבי יהודה.**

דעת כל הפוסקים שאשה אסורה רק בעונת הוסת. אמנם דעת האור זרוע שגם בעונה שלפני עונת הוסת צריך לפרוש, וכתב הבית יוסף שאין טעם ושוורש לדברים אלו, שהרי בגמרא מפורש שרק באותה העונה אסורה, וכבר כתב האגור על דברי האור זרוע שזה חומרא יתירה.

עונת האביאסף – איתא בהגהות מיימוני בשם האביאסף 'וכמה עונה: יום או לילה ביומי ניסן ותשרי, וחצי יום וחצי לילה ביומי תמוז וטבת' ע"כ. וכתב הבית יוסף שנראה שטעמו משום דמשמע ליה דשיעור עונה לעולם זה י"ב שעות, וממילא כשהלילה או היום ארוכים יותר הזמן משתנה, אך כתב שנראה שאין לחוש לדברי האביאסף, כיון שהפוסקים לא הזכירוהו, וגם מלשון הגמרא משמע שהקפידא היא על היום או על הלילה, ולא על השעות.

ממה צריך לפרוש בעונת הוסת – דעת רש"י והראב"ד והרמב"ן והרשב"א שפרישה שפורש סמוך לוסתה אינו

לבדוק עצמה לפני ואחרי תשמיש, כדי שלא יהא ליבו נוקפו ופורש מכאן ולהבא, ורק שלא בשעת תשמיש הרי זו משובחת.

כתב הרמ"א שאין לאשה להחמיר לבדוק את עצמה קודם או אחרי תשמיש, כדי שלא יהיה ליבו של הבעל נוקפו ופורש ממנה. וכ"כ השו"ע בתחילת סימן קפ"ו, ועיי"ש שמביא דעת הרמב"ם.

דין בדיקה באשה שאין לה וסת מבואר בסימן קפ"ו סעיף ב'.

אשה שלא קבעה וסת, כתב הש"ך **שבתוך ל' יום לראייתה** דינה כמו אשה שיש לה וסת שלא בשעת וסתה. והפתחי תשובה מביא שהכרתי ופלתי חולק, והסדרי טהרה והחוות דעת מקיימים דברי הש"ך באשה בתחילת ראייתה, אבל כשנתחזקה שאין לה וסת צריכה לעולם בדיקה.

בעל הבא על אשתו מותר לו לבוא עליה גם אם היא אינה ערה לגמרי ואינו יכול לשואלה אם היא טהורה או לא, אבל אם היא ישינה אסור לבוא עליה. ט"ז.

סעיף ב'

פרישה בעונת הוסת

איתא בגמרא (ס"ג:) **תניא "והזרתם את בני ישראל ממומאתם", מכאן א"ר ירמיה אוהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן סמוך לוסתן, וכמה, אמר רבא עונה, מאי לאו עונה אחרית, לא אותה עונה.**

וכתב הר"ן דקרא אסמכתא בעלמא הוא, דהא קיימא לן (ט"ז.) וסתות דרבנן, וכן דעת הרשב"א והרא"ש, אבל

לפרוש באותה עונה. (אמנם בוסת הגוף אם הוא בא לזמן ידוע א"צ לפרוש עונה שלימה, אלא רק בזמן הוסת, ועיין בזה לקמן סימן קפ"ט סעיפים כ"ד כ"ה. וע"ע באו"ח סימן ר"מ שאסור לשמש ביום, אא"כ הוא בבית אפל, או ת"ח שמאפיל בטליתו). ואם עברו ושימשו בעונת הוסת, הבעל והאשה צריכים כפרה.

דעת השו"ע שאין אסור בעונת הוסת אלא תשמיש, והב"ח כתב 'ומיהו המחמיר תבוא עליו ברכה'. והט"ז כתב שממה שכתב הרא"ש להחמיר לענין אבילות בחיבוק ונישוק, כ"ש כאן שאסור. והפ"ת מביא שהרדב"ז מיקל כהשו"ע.

וסתות דרבנן - כתב הבית יוסף שכיון דקיימא לן וסתות דרבנן אף הפרישה בעונת הוסת היא מדרבנן. והפ"ת הביא דברי הנודע ביהודה שמה שוסתות דרבנן היינו שמדאורייתא אין חוששים שכבר ראתה, אבל חיוב הפרישה הוא מן התורה שמא תראה, דאטו לעולם לא תראה, וכמו דאמרינן (גיטין כ"ה:) שמא מת לא חיישינן שמא ימות חיישינן. והחת"ס מביא סברא זו בשם הרא"ה, וחושש מאד לסברא זו ומשווה לה ספק דאורייתא, אמנם ברא"ה עצמו מבואר שוסתות דרבנן היינו שאם עבר רגע הוסת אין חוששים מדאורייתא שראתה, אמנם לענין תשמיש, אם היא רגילה לראות באמצע היום, עד אמצע היום אסורה מדרבנן, אבל אחר אמצע היום עד סוף העונה אף שאין חוששים שכבר ראתה אסורה לשמש מדאורייתא, שמא תראה עכשיו מחמת חום התשמיש, כיון שכבר הגיע הרגע שהיא עלולה לראות בו.

עונת האור זרוע - האור זרוע כתב שצריך לפרוש עונה אחת לפני העונה שרגילה לראות בה, מלבד אותה עונה.

אלא מתשמיש, אבל מותר בשאר כל קריבות דברים. וכתב הרשב"א שיש מי שהורה שהיא אסורה בכל הקריבות כנדה, ואין דבריו נראים. ובתרומת הדשן נשא ונתן בדין זה והעלה לאסור גם חיבוק ונישוק, ורק מזיגת הכוס וכדומה מותר, וכתב הבית יוסף שגראה מדבריו שלא ראה דברי הפוסקים בזה. עוד כתב הבית יוסף דהנה שיטת רבינו תם שהיוצא לדרך אינו פוקד את אשתו בעונה הסמוכה לוסתה אלא בדברי ריצוי ולא בתשמיש, ואין להוכיח מדבריו שמי שאינו יוצא לדרך אסור גם בריצוי, ד"ל שלכולם מותר ריצוי, וקמ"ל שיוצא לדרך חייב לרצותה בדברי רצוי.

מתי צריך לפרוש בוסת הגוף - כתב הראב"ד שדווקא בוסתות הימים אסורה בכל אותה עונה, אבל בוסת הגוף כגון מפהקת ומעטשת וחוששת בפי כריסה, אינה אסורה אלא בזמן שיש את אותם הסימנים, בין אם יש לה יום קבוע לאותן הסימנים בין שאין לה, אבל לפני וסתה מותרת, ואם בדקה בשעת וסתה ולא ראתה מותרת לאחר הוסת. ודווקא בשהיא רגילה לראות כל הראייה בתוך הוסת, אבל אם רגילה לראות חלק מהראיה אחר הוסת, אסורה מן הוסת ואילך כל היום, וצריכה בדיקה אחר הוסת כדי לטהר הוסת וכדי להתירה לבעלה אחר אותה עונה, אבל קודם הוסת מותרת בלא בדיקה.

פסקי ההלכה

בעונת הוסת צריך הבעל לפרוש כל אותה עונה, בין אם האשה רגילה לראות בתחילת העונה (ואין איסור בעונה שלפני כן), בין אם היא רגילה לראות בסוף העונה (ואין איסור בעונה שאח"כ), ואפילו בוסת שאינו קבוע צריך

דא"כ נמצא שבאופנים מסוימים תהיה מותרת בחלק מעונות ראייתה. ובש"ך מבאר שכוונת האביאסף שכאשר הימים קצרים צריכה להוסיף על העונה לפניה ואחריה וכן כשהיא ארוכה א"צ לחשוש אלא י"ב שעות.

דין אשה שאם תחוש לעונת הוסת לא תוכל לשמש כלל – אשה שראייתה נמשכת ז' ימים, ווסת הפלגה שלה הוא ט"ו יום, שאם נאסור אותה בזמן ווסתה תהא אסורה כל ימיה, מותרת לשמש בלילה, דוסתות דרבנן ולא החמירו לאוסרה עולמית, וכ"ש אם ווסתה ביום שאין לחוש בזה לעונת האור זרוע. ואם ווסתה הפלגה שלה הוא י"ג ימים, והיא רואה פחות מה' ימים, עדיף שתפסיק בטהרה אחר ד' ימים (או ג' אם ווסתה הפלגה שלה הוא י"ב יום), ולא תחוש לחומרת הרמ"א להמתין ה' ימים, מאשר לשמש בזמן עונתה, ולכל הפחות תמתין ג' עונות, ואם עונתה ביום י"ג ולא בלילה עדיף שתחוש לרמ"א ולא תחוש לאור זרוע. פ"ת.

מתי צריך לחשוש לכמה ימים – כתב הרמ"א שאשה שמשנית ווסתה להקדים או לאחר ב' או ג' ימים, כשמגיע זמן ווסתה צריך לפרוש ממנה ב' או ג' ימים לפני או אחרי הוסת, וע"ע בסימן קפ"ט. ויש בדברי הרמ"א כמה ביאורים: הש"ך מצייין לדבריו שם (ס"ק ל"ט) שמדובר שהיה לה ווסת ואח"כ שינתה להקדים, שאז צריכה לחוש לאותו יום שרגילה להקדים לו. והפ"ת מביא שהנודע ביהודה מבאר שכוונת הרמ"א לאשה שקביעות ווסתה הוא לשנים או שלשה ימים (-ימי המבוכה), ומכח זה כתב שאשה שהוחזקה לראות בז' נקיים, כל ז' וז' הם אצלה כוסת קבוע וצריכה בדיקה כל ז' בבוקר וערב ובאמצע היום כמה פעמים. ודעת הפ"ת שכל שלא הוחזק יום מסוים שהיא רואה בו א"צ לחוש

וכתב הבית יוסף שבגמ' איתא להדיא שרק באותה עונה צריך לפרוש, ואין לחוש לדבריו. והב"ח מבאר דברי הא"ז שכיון שפשטות לשון הגמ' הוא עונה אחרית, אע"פ שהגמ' דוחה ומפרשת אותה עונה, מ"מ כוונת הא"ז שראוי להחמיר יותר מהחיוב, והטעם שמהא"ז סמוך לנץ החמה ותחשוב שראתה אח"כ, וכתב שכך ראוי לנהוג. והט"ז כתב שאין להחמיר שהרי בגמרא מפורש שא"צ לחשוש, ובמיוחד ווסתות דרבנן. וכן דעת הפ"ת. והש"ך מיישב דבריו שדברי הגמרא הם באשה שרואה בשעה קבועה, שאז צריכה לחשוש רק באותה עונה, אבל אשה שלפעמים רואה בתחילת העונה ולפעמים באמצע ולפעמים בסוף, כנשי דידן, זה נחשב שוסתה כל היום, וממילא צריכה לחשוש לעונה אחת לפני הוסת שלה, והביא שגם הב"ח כתב שהירא את דבר ד' נוהג כהא"ז, וכ"כ בהגהות שערי דורא וכן מובא בשם מהרי"ל.

עונת האביאסף – כתב האביאסף שעונת הוסת שצריך לפרוש בה היא או יום או לילה בתשרי וניסן, וחצי יום וחצי לילה בטבת ותמוז, וכתב הבית יוסף שאין לחוש לזה, והב"ח הביא ראיה לאביאסף מהגמרא נדה (ס"ה): **אימא גבי נדה חצי יום וחצי לילה והא לילה וחצי יום קאמר אלא אי לילה דניסן ותשרי אי חצי יום וחצי לילה דטבת ותמוז**, והט"ז דוחה דשם מיייר לענין תינוקות שנישאת וראתה בבית אביה מתי תולים בדם בתולים, דהתליה בדם בתולים תלויה בזמן מסוים ולא ביום או בלילה, ועל זה אמרו שהיא מותרת י"ב שעות אחרי הראיה, אבל חשש ווסת שמבואר בגמרא שהוא אוסר את כל העונה, אין לחשב י"ב שעות לפני או אחרי זמן הראיה, או ו' שעות לפני וו' שעות אחרי,

סעיף ד'

ספק אם ראתה קודם הנץ או אחריו, י"א שאסורה ביום ובלילה, וי"א שאינה אסורה אלא ביום, ופסק השו"ע הלכה כדברי המקילים, וכתב הרא"ש שטעם המקילים הוא שכיון שוסתות דרבנן ספק דרבנן לקולא, ואינה אסורה אלא ביום שהיה ודאי בימי נדתה, וכתב הש"ך שלפי זה ה"ה אם היתה רגילה לראות בבין השמשות ולא ידוע אם ראתה לפני השקיעה או אחריה, אינה אסורה אלא בלילה. והט"ז כתב הטעם משום שכיון שביום היא ודאי טמאה תלינן תחילת הקלקלה ג"כ ביום. והב"ח כתב דבאופן זה יש להחמיר כעונת האו"ז שטעמו הוא שמא טטעה ותחשוב שראתה אחר הנץ החמה, וכ"כ הש"ך וציין לדבריו סק"ז שבלאו הכי צריך להחמיר כהא"ז.

סעיף ה'

זמן הפרישה בראיה הנמשכת ב' עונות

איתא במתני' (ס"ג:) **היתה למודה להיות רואה בתחלת הוסתות, כל המהרות שעשתה בתוך הוסתות טמאות. בסוף הוסתות כל המהרות שעשתה בתוך הוסתות טהורות. רבי יוסי אומר אף ימים ושעות וסתות** (שאינה אסורה בכל העונה אלא בשעה שהיא רגילה לראות. גמרא). **היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה, אינה אסורה אלא עם הנץ החמה, רבי יהודה אומר כל היום שלה** (והיינו ברגילה לראות בתחילת היום, ואם רגילה לראות בסוף הלילה אסורה כל הלילה. גמרא).

גם ליום זה, והביא שהחיות דעת משיג על הנודע ביהודה, ומבאר שכוונת הרמ"א שאשה שהיה לה וסת ליום מסוים, והקדימה ג"פ ליום שלפניו וראתה גם ביום השני, ושוב הקדימה ג"פ ליום שלפניו וראתה גם ביום השני והשלישי, חוששת לשלשת הימים, כיון שימים שממשיכה לראות בהם אינם עוקרת הוסת אף שהתחילה את הראיה לפני כן, ומאחרת ב' או ג' ימים היינו כגון שהיה לה וסת קבוע, ואח"כ ראתה ב' פעמים ביום אחרי קביעותה שעדיין לא נעקר הוסת בב' פעמים, ואח"כ ראתה ביום הראשון והשני, שבאופן זה היא קובעת גם את היום השני, כיון שב' הפעמים הראשונים הוחזקו ממעין סתום, ואם אח"כ ראתה ב' פעמים ביום השלישי, ובפעם השלישית ראתה בימים הראשון השני והשלישי, קבעה לשלשת הימים.

סעיף ג'

עונת הוסת בקטנה וזקנה

קטנה שלא הגיעה לימי הנעורים שהם בגיל י"ב שנים ויום אחד, (שאפילו אם הביאה סימנים הרי הם שומא בעלמא), או שהגיעה אבל לא הביאה סימנים, א"צ לפרוש סמוך לוסתה (ואפילו בשעת הוסת ממש. ט"ז), אלא אחר שתקבענו ג' פעמים, דעד אז אנו מחשיבים ראיותיה למקרה. וכן הדין בזקנה שנסתלקו דמיה.

מהשו"ע משמע שגם אם ראתה הרבה פעמים אינה חוששת לוסתה כל זמן שלא קבעה וסת, וכ"כ בנקודות הכסף. אבל הט"ז והחיות דעת והסדרי טהרה כתבו שאחרי שראתה ג' פעמים אפי' בלא קביעות וסת חוששת לעונת הוסת.

שטעמם משום שעיקר הוסת בלילה אלא שנמשך זמנו עוד מקצת היום.

וכתב הש"ך שלפי דבריו שצריך לחוש לעונת האור זרוע, א"כ כאן חוששת ליום לילה ויום כשיעור הנמשך בו. והקשה הפ"ת שהרי הש"ך עצמו כתב שעונת האור זרוע היא רק כשאין שעה קבועה לראיה, וכתב ליישב בדוחק שסמך על דבריו בנקודות הכסף שנשי דידן אין להם שעה קבועה לראיה.

סעיף ו'

זמן הפרישה בוסת הנמשך כמה ימים

אשה שוסתה נמשך כמה ימים, דעת הראב"ד שכל הימים נחשבים כעונה אחת, וממילא אף אם הגיעה עונת תחילת הוסת ולא ראתה, צריכה לפרוש כל ימי משך הוסת, וכ"כ הרמב"ן שחוששת לכל ימי משך הוסת, שכל יום ויום הוא וסת בפני עצמו, ואפילו אם נעקר היום הראשון חוששת לשאר הימים עד שיעקרו כולם.

והר"ז כתב שאינה צריכה לפרוש אלא בעונה ראשונה של הוסת, ואם עברה העונה הראשונה ולא ראתה מותרת. והרא"ש מכריע כדעת הר"ז, דאיתא בגמרא (י"א). **נדה בתוך ימי נדתה לא בעי בדיקה. הניחא לריש לקיש דאמר אין אשה קובעת וסת בימי נדתה, אלא לרבי יוחנן דאמר קובעת תבדוק דינמא קבעה לה וסת, וכו'.** ואי אמרת שאם נמשך זמן ראייתה שנים ושלשה ימים צריכה לחוש לכולם, א"כ גם לר"ל קשה שתבדוק כמה עונות היא צריכה לפרוש מבעלה כשיגיע זמן הוסת, ומוכח שאינה צריכה

וכתב הרא"ש אשה שרגילה לראות ראייה מקודם הנץ החמה עד אחר הנץ החמה, י"א שאסורה בלילה וביום, משום דהיא שעתא כולה שעת הוסת היא, ואפילו רבי יוסי דאמר ימים ושעות וסתות, מודה דבשעת הוסת ממש אסורה לשמש בכולה, וממילא לרבי יהודה שאוסר בכל העונה, אסורה בכל היום והלילה, שהרי וסתה ביום ובלילה. וי"א שהולכים לפי תחילת הוסת ואינה אסורה אלא בלילה, ואם בדקה קודם הנץ החמה ולא ראתה, כל אותה שעה אסורה, אבל כל היום מותרת, לפי שעיקר הוסת בתחילתו הוא. והראב"ד מכריע כמו השיטה השניה, שהרי מבואר בגמרא שברגילה לראות בלילה עם הנץ החמה אסורה רק בלילה, אף שא"א שלא תראה מעט לאחר הנץ החמה, ועוד שהרי הדין נאמר בסתמא, והגמרא לא מחלקת בין ראיה מרובה לראיה מועטת, הלכך אינה אסורה אלא עונת הלילה ושעת הוסת בלבד. וכתב הבית יוסף שדברי הראב"ד הנ"ל הם שיטה שלישית, דלשיטה השניה אינה אסורה אלא בלילה ולא ביום, והראב"ד לשיטתו (בסעיף הבא) שאשה שהגיע תחילת הוסת ולא ראתה אסורה כל זמן הוסת. ומדברי רבינו ירוחם נראה שגם לשיטה השניה אסורה ביום בזמן הוסת.

פסקי ההלכה

אשה שרגילה לראות ראיה מרובה מקודם הנץ עד לאחר הנץ, י"א שאינה אסורה אלא בלילה, וטעמם שעיקר הוסת הוא בתחילתו ואז הוא אוסר את כל העונה. וי"א שאסורה ביום ובלילה, דס"ל שכל שעת הראיה היא שעת הוסת. וי"א שאסורה בלילה וביום כשיעור הנמשך בו, וכן פסק השו"ע, וכתב הט"ז

וכתב הרא"ש שמשמע מהגמרא שבמעוברת א"צ לבדוק בעונה הסמוכה לוסת, דאפילו בשעת הוסת מבואר בגמרא שא"צ בדיקה, וכתב הטור דה"ה למניקה, וכ"כ רבינו ירוחם.

מעוברת היינו משהוכר עוברת, כדאיתא במתני' ז: , ובסימן קפ"ט יתבאר מהו שיעור זמן הכרת העובר. דעת הר"ה שמעוברת היא בחזקת מסולקת רק אחרי שעברו עליה ג' עונות. והרשב"א סובר שכל מעוברת דיה שעתה.

מניקה היינו כ"ד חודש אחרי הלידה, ואפילו אם הולד מת ואינה מניקתו, דבבריייתא (ט:) איתא שנחלקו בזה ר"מ ורבנן, והלכה כרבנן דאמרי שאף אם גמלתו או מת דיה שעתה כל כ"ד חודש, ואם מניקתו אחר כ"ד חודש מטמאה מעת לעת, ופירש רש"י דהיינו מפני שאין הטעם תלוי ביניקת הולד, אלא שמתוך צער לידה איבריה מתפרקים ודמה מסתלק ואינו חוזר עד כ"ד חודש לא שנא מת לא שנא חי.

פסקי ההלכה

אם הגיע וסתה בימי עיבורה משהוכר עוברת, או בימי מניקתה שהם כ"ד חודש משנולד הולד ואפילו מת הולד, א"צ לפרוש סמוך לוסתה.

דעת השו"ע שאפילו בתוך וסתה מותרת, והפרישה מדויק מהטור שבזמן וסתה עצמו צריך לפרוש, וכתב שאין זה דיוק גמור, וכתב הש"ך שמדברי השו"ע והלבוש משמע שגם בעונת הוסת מותרת, וכן משמע מדברי הרא"ש.

ראתה בימי עיבורה או מניקתה - כתב הש"ך שהמהרש"ל והפרישה כתבו שאם קבעה וסת בזמנים אלו חוששת, וצ"י לשו"ע קפ"ט ל"ג, וביאר הפתחי

לפרוש אלא בעונה של תחילת הוסת. וגם הרשב"א סובר כהר"ה, וכתב רבינו ירוחם שזו דעת רוב הפוסקים, וכן פשט המנהג.

פסקי ההלכה

אשה שוסתה נמשך כמה ימים שהיא שופעת או מזלפת בהם, אינה צריכה לפרוש אלא בעונה הראשונה של הוסת, ואם עברה אותה עונה ולא ראתה מותרת.

והקשו האחרונים שבסעיף הקודם פסק השו"ע שבראיה מקודם הנץ ללאחר הנץ חוששת גם לאחר הנץ כשיעור הנמשך בו, ולמה כאן אינה חוששת בכל הימים. ותיצרו האחרונים שרק בזמן מועט חוששת גם בעונה השניה, כיון שהכל נחשב כראיה אחת, אבל ראיה של כמה ימים אינה ראיה אחת אלא תוספת דמים, והט"ז מסיים שצ"ע מנלן לחלק בכך.

כתב הפתחי תשובה שאשה שראתה ב' פעמים בר"ח ונמשכה ראיה בב' וג', ובשלישית ראתה בב' או בג', לפי מה שנתבאר לעיל לא קבעה וסת, דאזלינן בתר תחילת הראיה. וכתב החוות דעת שדברי השו"ע כאן הם דווקא בשופעת או זולפת, אבל פוסקת צריכה לחוש לכל הימים, וכן בנדון הנ"ל קבעה וסת ליום השני או השלישי, דשמא היום הזה הוא עיקר הראיה, אמנם כל זה הוא דווקא כשלא קבעה את היום הראשון, אבל אם קבעה מותרת אף בפוסקת.

סעיף ז'

חשש עונת הוסת בימי עיבורה ומניקתה

איתא בגמרא (ט:) **בעא מיניה ההוא סבא מרבי יוחנן הניע שעת וסתה בימי עיבורה ולא בדקה מהו, ומסיק דכיון דדמיה מסולקים לא בעיא בדיקה.**

בעיא בדיקה, הכא נמי דמיה מסולקים ולא בעיא בדיקה. וכתב הרשב"א שמבואר מזה שלרבי יוחנן מעוברת ובמחבוא א"צ בדיקה אפילו לכתחילה, כיון שהיא מסולקת דמים.

והקשה הבית יוסף בדעת הטור למה מעוברת א"צ בדיקה אפילו לכתחילה, ואילו במחבוא הטור מצריך בדיקה לכתחילה, והרי הגמרא משווה ביניהם. וכתב הבית יוסף שצ"ל שהגמרא משווה ביניהם לענין דיעבד, דהגמרא מייירי בדיעבד, ובאמת לפי זה גם מעוברת צריכה בדיקה לכתחילה, אמנם דברי הגמרא הם למ"ד וסתות דאורייתא, אבל למ"ד וסתות דרבנן לכתחילה נמי אינה חוששת, ודבר זה הוא מסברא, ומה שבמחבוא צריכה בדיקה לכתחילה, שמא י"ל שאף שהגמרא משווה ביניהם, זה רק לענין שמוותרים בדיעבד, אבל לכתחילה דווקא במעוברת שאנו רואים שכל המעוברות מסולקות א"צ בדיקה למ"ד וסתות דרבנן, אבל במחבוא שאנו רואים שיש נשים שרואות במחבוא צריך בדיקה לברר שהיא מסולקת. והב"ח כתב שלטור היתה גירסה אחרת בגמרא, והט"ז מיישב שבמחבוא הרי אם בחלק מהזמן לא היתה בפחד לא אומרים שחרדה מסלקת את הדמים, ולכן לכתחילה אסור לבעול במחבוא שמא באותה שעה יצא הפחד מליבה, משא"כ במעוברת.

פסק ההלכה – כתב השו"ע שהנחבאת במחבוא והגיע שעת וסתה אינה חוששת לו. וכתב הרמ"א ש"א שדווקא בעבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה מותרת, אבל לכתחילה צריכה בדיקה. וביאר הט"ז דלא דמי למעוברת, דהכא כשהיא במחבוא אם יבעול חוששים שיצא הפחד מליבה ותראה, והש"ך כתב שמחבוא לא ברור שהיא מסולקת, ולכן לכתחילה צריכה בדיקה.

תשובה ששם מבואר שאפילו אם ראתה פעם אחת בימי עיבורה או מניקתה חוששת לו כוסת שאינו קבוע, וכ"כ הסדרי טהרה והחוות דעת, ותימה על התורת השלמים שהביא בשם השו"ע והש"ך שרק אם ראתה ג"פ חוששת כוסת שאינו קבוע, וזה אינו.

חודש העיבור להש"ך אינו מן המנין, והפ"ת מביא שלפתי הוא מן המנין ואין לה אלא כ"ד חודשים בין בשנה פשוטה בין בשנה מעוברת.

סעיף ח'

חשש עונת הוסת בהיתה במחבוא בזמן וסתה

איתא במתני' (ל"ט). **רבי מאיר אומר אם היתה במחבוא והגיע שעת וסתה ולא בדקה הרי זו טהורה, מפני שחרדה מסלקת את הדמים.**

דעת הרמב"ן שאשה שנמצאת במחבוא והגיע זמן וסתה חוששת לו, ואם עבר היום ולא בדקה מותרת, וכ"כ הטור.

והרא"ש כתב שרק לשיטת ר"מ צריכה לבדוק, אבל לדין אינה צריכה לבדוק. והרשב"א מביא הא דאיתא בגמרא (ט). **בעא מיניה ההוא סבא מרבי יוחנן, הגיע עת וסתה בימי עיבורה ולא בדקה מהו, קא מיבעיא לי אליבא דמאן דאמר וסתות דאורייתא, מאי כיון דוסתות דאורייתא בעיא בדיקה, או דילמא כיון דדמיה מסולקים לא בעיא בדיקה, אמר ליה תניתוה רבי מאיר אומר אם היתה במחבוא וכו' מעמא דאיכא חרדה הא ליכא חרדה והגיע וסתה ולא בדקה טמאה, אלמא וסתות דאורייתא וכיון דאיכא חרדה דמיה מסולקים ולא**

טהורה, אך כתבו שנראה שלכתחילה צריכה לבדוק בעונת הוסת, וכ"כ הראב"ד, וכן סתם הטור.

אבל הר"ן כתב שלדעת הר"ף והרמב"ם אף שבשעת הוסת צריכה בדיקה, אם כבר עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה טהורה בלי בדיקה.

ולענין מחלוקת רב ושמואל כתבו הפוסקים שהלכה כרב שוסתות דרבנן, דהלכה כרב באיסורי. אמנם דעת היראים שהלכה כרבי זירא שבדיקה לאחר עונת הוסת מועילה רק אם בדקה מיד כשיעור וסת, אבל אם בדקה אח"כ טמאה אפילו אם מצאה עצמה טהורה, דס"ל שוסתות חוששים להם כאילו הם דאורייתא, אך מדברי שאר הפוסקים מבואר שלא כדבריו.

ואשה שאין לה וסת קבוע, כתב הרשב"א (וכ"כ המגיד משנה בשם הרמב"ן) שאם לא הרגישה בזמן הוסת ועבר הוסת אינה צריכה בדיקה כלל והרי היא בחזקת טהורה, אמנם עונה בינונית שהיא לשלושים יום הרי היא כוסת קבוע שאף שלא הרגישה אסורה עד שתבדוק ותמצא עצמה טהורה, וכן מבואר בדברי הטור. וכתב הבית יוסף שאשה שיש לה וסת שאינו קבוע ליותר מל' יום, נראה שצריכה בדיקה ביום ל', ואינה צריכה בדיקה ביום הוסת, ומ"מ ביום הוסת צריכה לפרוש כל אותה עונה אף בוסת שאינו קבוע.

פסקי ההלכה

אשה שאינה מכלל הנשים המסולקות מדמים (שנתבאר דינים בסעיפים ז' ח') צריכות בדיקה בעונת הוסת. ואם עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה, השו"ע מביא בסתם את דעת המתירים בלי בדיקה, ומביא

וכתב הפתחי תשובה בשם החוות דעת שראיה במחבוא אינה מצטרפת לקביעות וסת.

סעיף ט'

דין אשה שלא בדקה בעונת הוסת

איתא בגמרא (ט"ז). **איתמר אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה, ולבסוף בדקה, אמר רב בדקה ומצאת טמאה טמאה, טהורה טהורה, ושמואל אמר אפילו בדקה ומצאת טהורה נמי טמאה, מפני שאורח בזמנו בא. לימא בוסתות קמיפלגי דמר סבר דאורייתא ומר סבר דרבנן. אמר ר' זירא דכולי עלמא וסתות דאורייתא, כאן שבדקה עצמה כשיעור וסת, כאן שלא בדקה עצמה כשיעור וסת. רב נחמן בר יצחק אמר בוסתות גופייהו קמיפלגי, דמר סבר וסתות דאורייתא, ומר סבר וסתות דרבנן. אמר רב ששט, כתנאי, ר' אליעזר אומר טמאה נדה, ורבי יהושע אומר תבדק. והני תנאי כי הני תנאי, דתניא רבי מאיר אומר טמאה נדה, וחכמים אומרים תבדק.**

דעות הראשונים

המגיד משנה בשם הרמב"ן פוסק כרבי יהושע וחכמים שאשה שיש לה וסת ועבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה טהורה ע"י בדיקה, (דהלכה כרבי יהושע לגבי רבי אליעזר, וכחכמים לגבי רבי מאיר). וכ"כ התוס' בשם רב אחאי ורבינו חננאל שכיון שלהלכה וסתות דרבנן אם לא בדקה בשעת וסתה ואח"כ בדקה ולא ראתה דם

ב' צריכה לשים מוך דחוק כל אותם ימים, דכשעת וסתה דמי, וצריך ללמד דין זה בתוך ביתו.

ג' אם בדקה ונאבד העד, וכ"ש אם אבד בפשיעתה, אסורה, וכתב הפ"ת שלפי זה ה"ה בהטילה מי רגלים אסורה, אף אם בדקה אח"כ ומוצאה עצמה טהורה, דליכא ראייה מדלא ארגשה, ונשאר בצ"ע.

וסת הגוף, והיינו שרואה אחרי הרגשה מסוימת בגופה, אם עבר הוסת ולא בדקה אסורה לשמש עד שתבדוק, אפילו בוסת שאינו קבוע. פ"ת.

סעיף י'

חוב פקידה ביוצא לדרך

איתא בגמרא (יבמות ס"ב: עירובין ק:) **חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך. וכו'.** אמר רב יוסף **לא נצרכה אלא סמוך לווסתה. וכמה, אמר רבא עונה. והני מילי לדבר הרשות, אבל לדבר מצוה מיטרידי.**

דעת רש"י ועוד ראשונים שכוונת הגמרא לפוקדה בתשמיש, דכיון שוסתות דרבנן במקום מצוה לא גזרו. ודעת ר"ת והרא"ש שתשמיש אסור וכוונת הגמרא לפוקדה בדברי ריצוי, ואין חשש שיבוא עליה. (ואף שזה מותר גם כשאינו יוצא לדרך, מ"מ יוצא לדרך חייב בכך. ט"ז). והסמ"ג כתב שמותר גם תשמיש ומסיים שהמחמיר תבוא עליו ברכה.

פסקי ההלכה

היוצא לדרך צריך לפקוד את אשתו אפילו סמוך לוסתה, ואפילו בתשמיש שרי, וכתב הרמ"א שהמחמיר

השו"ע שיי"א שאם יש לה וסת קבוע או בעונה בינונית אסורה עד שתבדוק. וכתב הרמ"א שנוהגים כהי"א.

עד מתי יכולה לבדוק אחרי עונת הוסת - כתב הט"ז שלדעת הי"א אפילו אם עבר הרבה זמן מהוסת הבדיקה מתירה, ולא חוששים שהדם נפל לארץ בעונת הוסת. והש"ך מביא מהבית יוסף שמשמע מהפוסקים שאם איחרה זמן מה אחר הוסת טהורה, והביא שהב"ח מחמיר כדעת היראים ועוד שדווקא בבדיקה עצמה בתוך שיעור וסת מעונת הוסת (שיעור זמן זה יתבאר בסימן ק"צ סעיף נ"א) טהורה, והפ"ת מביא שהאחרונים כתבו שאין לחוש לחומרא זו.

בענין מה שבוסת שאינו קבוע מותרת בלא בדיקה, הקשה הפרישה ממה שנפסק בסימן קפ"ו שאשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק, והאריך בתירוצים. ודעת הט"ז ששם מדובר שאשה שרגילה בהרבה ראיות בלי סדר שוה, שהיא בחזקת רואה עד שתבדוק, אבל כאן מדובר באשה שיש לה וסת כדרך שאר נשים אלא שהיא שינתה את וסתה פעם אחת, דבזה אם עבר אותו וסת ולא בדקה ולא הרגישה טהורה, כיון שלא הוחזקה בוסת זה, ודי בזה שחוששת לכתחילה.

כמה הלכות שהביא הפ"ת בשם החוות דעת-

א' הבדיקה ביום הוסת היא בדיקת חורים וסדקים.

ב' אשה שיש לה שעה קבועה לראייתה בעונת הוסת, א"צ בדיקה אלא באותה שעה, אבל אם אין לה שעה קבועה (כמו בזמננו), וכן בעונה בינונית, צריכה בדיקה בכל העונה, והיינו שתשים מוך דחוק במשך כל העונה, וכן אשה שרואה בב' או ג' ימים (שנתבאר דינה בסעיף

זרוע יש להקל. עוד כתב החת"ס שאין נכון לאשה לישוע עם אביה למצות סנדקאות בעונה הסמוכה לטבילתה שלא ברצון בעלה.

סעיף י"א

מתי האשה בחזקת טהרה

איתא במתני' (ט"ז) כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהם, הבאים מן הדרך ושיהם להם בחזקת טהרה. ובגמרא למה לי למיתני הבאים מן הדרך, סלקא דעתך אמינא הני מילי היכא דאיתיה במתא, דרמיא אנפשה ובדקה, אבל היכא דליתיה במתא, דלא רמיא אנפשה, לא, קמ"ל. אמר ריש לקיש והוא שבא ומצאה בתוך ימי

עונתה (שלושים יום אם אין לה וסת קבוע, אבל לאחר שלשים יום בעיא בדיקה הואיל וסתם נשים חזיין לסוף עונה. רש"י, וכן דעת הראב"ד והרשב"א והר"ן). ועין להלן דעת הרמב"ם בביאור דברי הגמרא). **אמר רב הונא לא שנו אלא שלא הגיע שעת וסתה, אבל הגיע שעת וסתה אסור, וסתות דאורייתא** (ואע"פ שהמתין זמן שתוכל לספור ולטבול, כיון שסתות דאורייתא הרי זה כאילו ודאי ראתה, והיא בחזקת טומאה עד שתאמר לו טהורה אני. רשב"א). **רבה בר בר חנה אמר אפילו הגיע עת וסתה מותרת, וסתות דרבנן. וכו'.** **אמר רב שמואל בר אבא אמר רבי אבא אמר ר' אסי אמר רבי יוחנן אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה** (דס"ל דוסתות דרבנן, וכן הלכה, וממילא לא אמרינן שודאי ראתה, ומבואר שם בגמרא שדין זה הוא אפילו בילדה שבושה לטבול. שם. וכתב המגיד משנה שזו גם דעת הרמב"ן). והתוס' מביאים שר"ח ור"ת מבארים שכונת הגמרא לילודת שמפחדת לטבול מפני הצניעה, וכן פסק הרשב"א).

שלא לפקדה אלא בדברי ריצוי תבוא עליו ברכה, אבל שאר מיני קורבה מותרים, וכתב הש"ך שאף שכתב הב"ח שהמחמיר להמנע מחיבוק ונישוק בעונת הוסת תבוא עליו ברכה, הכא אין להחמיר כלל. ובתורת השלמים כתב דהיכא דאפשר יש לנהוג כמו שפירש מהרש"ל בדברי הסמ"ג שהמחמיר ומונע עצמו מללכת לדרך סמוך לוסתה כדי לא להכניס עצמו לספק תבוא עליו ברכה.

ההולך לדבר מצוה א"צ לפקוד את אשתו. רמ"א. וכתב הש"ך דה"ה כשהולך לדבר הרשות לצורך גדול. י"א שאם אדם רוצה לצאת לדרך ואשתו נדה, והיא תטבול תוך עונה אחת (י"ב שעות. ש"ך), צריך להמתין. רמ"א.

הש"ך מביא שיש מקשים ממה שפסק השו"ע (או"ח סימן ר"מ) שאין לבעול ביום היציאה לדרך, וציון לכמה תירוצים בזה. וכתב הפ"ת ששיעור דרך הוא י"ב מיל.

תשמיש בעונת הוסת בליל טבילה - כתב הפתחי תשובה שהפוסקים הביאו דברי הכנסת יחזקאל שמתיר לשמש בליל טבילה על כתם סמוך לוסת. וחלקו עליו הס"ט החו"ד והיעב"ץ. ובגבעת שאול אוסר אף לטבול אם זה סמוך לוסתה, גם טבילה על ראייה גמורה וכ"ש בנמצא כתם. והפתי מתיר לטבול. והנודע ביהודה אוסר תשמיש בעונת הוסת אף בכלה. ובאבן שוהם ג"כ אוסר, אבל הוא מתיר לטבול כדי לקיים שאר מיני קורבא, כיון שגם הם מצוה. והחת"ס כתב שלפי מה שקיבל מרבו שהפרישה בעונה הסמוכה לוסת דאורייתא, א"כ אסור לשמש אף ביוצא לדרך, ואפילו אם זה חל בליל טבילה, ורק בעונת האביאסף או האור

גם ילדה שמתביישת לטבול מותר לבוא עליה באופנים המותרים, ואשה שודאי ראתה אסור לבוא עליה עד שישאלנה אם היא טהורה. ט"ז.

קודם שעת וסתה מותר לבוא בלי לשאול אף באין לה וסת, ובישנה אסור לבוא עליה שהרי אסור לבוא על הישנה. וכתבו התוס' שבגמרא שמתירה בישנה כוונתה שאינה ערה לגמרי לומר שהיא טהורה, אבל אינה ישינה לגמרי. ש"ך.

כשצריך לשאול אסור לבוא בלי לשאול אפילו אם היא ערה ושוכבת אצלו, דצריך שתוציא מפיה שהיא טהורה. פתחי תשובה בשם החוות דעת.

סעיף י"ב

חזקת טהרה ביש לה וסת לימים ולקפיצות וכדומה

איתא בגמרא (ט"ו:) שאפילו למ"ד וסתות דאורייתא שאם הגיע שעת וסתה אסורה, לא שנו אלא שאין לה וסת לימים אלא יש לה וסת לימים ולקפיצות, כיון דבמעשה תליא מילתא אימא לא קפיץ ולא חזאי.

וכתב הרשב"א דאף אשה שיש לה וסת התלוי במעשה חוששת לעונה בינונית.

פסקי ההלכה

אשה שיש לה וסת לימים בצירוף וסת הגוף כגון קפיצה וכדומה, אינה חוששת לוסתה דאימור לא קפצה ולא ראתה, (וא"צ לשואלה אם ראתה אפילו אם לא שהתה שיעור כדי שתספור ותטבול. ש"ך), אבל חוששת לעונה

וכתב הטור שאם הגיע זמן הוסת אסור לבעל לבוא עליה עד שישאלנה, והיינו בשלא שהה אחר הוסת שיעור שתוכל לטבול, ואע"ג דקימא לן וסתות דרבנן, אסור, משום דרוב פעמים אורח בזמנו בא.

עוד מבואר בגמרא (י"ב.) שגם בישנה מותר לבוא עליה, וכתבו התוספות דהיינו שאין בזה איסור נדות, אבל אסור לבוא על הישנה כדאיתא בנדרים.

דעת הרמב"ם שאשה שבעלה הניח אותה טהורה, כשיחזור אין צריך לשאול אותה אם היא טהורה, ומותר לבוא עליה שלא בעונת וסתה אפילו אם מצאה ישינה, אבל אם הניחה נדה אסורה עד שתאמר טהורה אני. וכתב המגיד משנה שהרמב"ם מבאר שמה שהבאים מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה דווקא ביש לה וסת, וס"ל שלריש לקיש אם בא אחר עונת הוסת מותרת אף שלא עבר שיעור זמן שתספור ותטבול, דוסתות דרבנן, ולרבי יוחנן מותרת רק לאחר שיעור זמן שתספור ותטבול, דס"ל דוסתות דאורייתא, וכיון שלהלכה וסתות דרבנן הלכה כריש לקיש, וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ם והר"ף, וכתב שזו קולא יתירה היא שלא לחוש לא לוסת ולא לעונה כלל.

פסקי ההלכה - אשה שיש לה וסת לימים לבד (לאפוקי וסת התלוי גם בקפיצות שיתבאר דינו בסעיף הבא), והגיע שעת וסתה, אסור לבעל לבוא עליה עד שישאלנה אם היא טהורה, ואם אין לה וסת, יום ה' לראייתה הוי כהגיע שעת וסתה, ואם שהתה אחר הוסת שיעור שתספור ותטבול מותר לבוא עליה וא"צ לשואלה אם היא טהורה.

שדין זה נאמר דווקא בקפיצה, אבל בוסת הגוף והיינו
הוא מגיע עם מיחושי הגוף, כיון שיש לה וסת בודאי
ראתה. וכתב הפתחי תשובה בשם התוה"ש הס"ט
והכו"פ דכוונת השו"ע רק לרבות אכלה שום או פלפל,
אבל לא פיהוק וכדו', והחזו"ד כתב דאיירי בקבעה לר"ח
ופיהוק והיו כמה ר"ח שלא פיהקה ולא ראתה.

בינונית שהיא ל' יום (ואסור לבוא עליה אחר העונה
בינונית עד שישאלנה או עד שתשהה שיעור שתוכל
לספור ולטבול. שם).

בש"ך הקשה על דברי השו"ע שכלל שאר וסתות הגוף
יחד עם קפיצה בדין זה, וכתב להוכיח מדברי הראשונים

סימן קפ"ה

סעיף א'

מתי האשה נאמנת לומר שהיא טהורה

אשה נאמנת לומר על עצמה שהיא טהורה, דכתיב "וספרה לה", (כתובות ע"ב). ואם אמרה שהיא טמאה אינה נאמנת לומר שהיא טהורה, דשויא אנפשה חתיכא דאיסורא, אא"כ נותנת אמתלא לדבריה (סעיף ג'), וכן בהוצקה נדה בשכנותיה מחזיקים אותה בטומאה (סעיף ב') וכדלהלן. עוד יבואר להלן מתי אשה שהיתה בחזקת טומאה נאמנת לומר שהיא טהורה (סעיף א'), ומה הדין באשה שבאמצע תשמיש רואה שהיא נטמאה, שצריך לפרוש ממנה באבר מות, ומהו דרך הכפרה למי שנשאל באיסור נדה (סעיף ד').

איתא בגמרא (י"ב). **תנו רבנן החמרים והפועלים והבאים מבית האבל ומבית המשתה, נשיהם להם בחזקת טהרה. במה דברים אמורים כשהניחין בחזקת טהרה, אבל הניחין בחזקת טומאה לעולם היא טמאה עד שתאמר לו טהורה אני.** ומבואר שהאשה נאמנת לומר טבלתי, וכן מבואר בכתובות (ע"ב). דאיתא התם אהא דתנן ומשמשתו נדה היכי דמי, אי ידיע נפרוש, ואי דלא ידיע נסמוך עלה, דאמר שמואל מנין לנדה שסופרת לעצמה, שנאמר "וספרה לה" לעצמה.

וכתב הבית יוסף דבעינן שתאמר לו טבלתי, אבל אינה נאמנת לומר לא הייתי טמאה, ומיירי שעברו ימים בכדי שתוכל לספור ולטבול, דבלאו הכי כי טבלה מאי הוי,

ואעפ"כ אסור לו לבוא עליה בלא שאלה כמו שנתבאר בסימן הקודם דעד כאן לא אמר רבי יוחנן בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה בלא תביעה אלא בספק ראתה, אבל בודאי ראתה כגון הכא שהיא בחזקת טמאה לא אמר, אלא אסורה עד שתאמר לו טבלתי.

פסקי ההלכה

האשה שהיתה בחזקת טמאה אסור לבוא עליה, עד שתאמר לו טבלתי, ועברו ימים שיכולה לספור ולטבול, ואפי' רואה בגדיה מלוכלכים בדם נאמנת לומר שעברה בשוק של טבחים וכדומה.

וכתבו הט"ז והש"ך שהאשה נאמנת אפילו אם הוא מסופק אם עברו ימים שיכולה לספור ולטבול. וכתב הט"ז שאפילו אם היא רגילה ללבוש לבנים בשישי ואומרת שלבשה בחמישי, נאמנת, כיון שעכ"פ אפשר בכך.

וכתב החוות דעת שאפי' שוכבת אצלו לא מהני עד שתאמר בפירוש טבלתי. עוד כתב החוות דעת שאשה החשודה על איסור נדה, אם זנתה בנדותה נאמנת לגבי בעלה אפילו בשעת וסתה, אבל אם הכשילה את בעלה באיסור נדות שוב אינה נאמנת לומר בשעת וסתה טהורה אני, עד שתעשה תשובה, אבל שלא בשעת וסתה נאמנת, וכן נאמנת לומר שטבלה מלבד בימות החורף שהטבילה טירחה. וכתב הפתחי תשובה

**ארבעים זימין, ואפ"ה לא עבד שמואל עובדא
בנפשיה.**

וכתב הר"ן שמשמע שהלכה כרב שנאמנת ע"י אמתלא, וכן פסקו הרשב"א והרמב"ם, והר"ף מביא את דברי הגמרא ששמואל לא עבד עובדא בנפשיה, וכתב הבית יוסף שאין כוונת הר"ף ששמואל חולק על רב, ואף אם שמואל חולק על רב הרי הלכה כרב באיסורי, ואין כוונת הר"ף אלא ללמד שהמחמיר בזה אין זה חסידות של שטות שהרי מצינו ששמואל החמיר על עצמו.

וכתב רבינו ירוחם דדוקא באמרה טהורה אני אחר כדי דיבור צריכה אמתלא, אבל בתוך כדי דיבור נאמנת בלי אמתלא.

איתא במתני' (כתובות ע"ב.) **ואלו יוצאות שלא בכתובה וכו', ומשמשתו נדה.** ובגמרא היכי דמי אי **ידע בה נפרוש, אי דלא ידע נסמוך עלה, וכו', לא צריכא דאמרה ליה חכם פלוני מיהר לי את הדם, ואזל שיייליה ואשתכח שיקרא.**

וכתב הר"ן שמדברי הרמב"ן נראה שהחכם נאמן, וכ"כ רבינו ירוחם, ובשם הרשב"א כתב הר"ן שהחכם אינו נאמן, ובגמרא מיירי בדאתו עדים ואמרו עמנו היתה במקום פלוני ולכן נאמן, וכתב הבית יוסף שנראה שדברי הרשב"א נאמרו רק לענין הפסד כתובה, שאינו בדין שיפסידנה על פי עד אחד, אבל להחזיקה בטמאה מודה הרשב"א שהחכם נאמן.

האם מועילה אמתלא בהוחזקה נדה בשכנותיה- כתב הרמב"ן שבהוחזקה נדה בשכנותיה לא מהני אמתלא, כגון שאומרת שלבשתי בגדים אלו כדי שלא תטרידנו כיון שלא הייתי בריאה. והקשה הטור וכי

שאפשר שגם במקום שמשלמים עבור הטבילה אינה נאמנת.

סעיף ב'

הוחזקה נדה בשכנותיה

איתא בגמרא (קידושין פ. וכתובות ע"ב.) **הוחזקה נדה בשכנותיה** (שראוה לובשת בגדי נדותה) **בעלה לוקה עליה משום נדה.** וממה שבעלה לוקה מבואר שמחשיבים אותה לודאי נדה.

פסקי ההלכה

הוחזקה נדה בשכנותיה שראוה לובשת בגדים המיוחדים לימי נדותה חשיבא כוודאי טמאה.

אשה שילדה בחודש השמיני, ומשום עין הרע הסכים בעלה שבתחילת עיבורה תאמר טמאה אני כדי להסתיר עיבורה, הט"ז כתב שהיא טהורה כיון שדיברו לפני כן והוי כמסירת מודעה (וכדמצינו שמועיל למסור מודעה על גט ולבטל את המעשה של נתינת הגט), דלטעם הרשב"א כאן יש סיבה למה עשתה את המעשה, וגם למהר"ל מפראג אינו אסור לבעלה שיודע שהיא טהורה. והש"ך (סק"ה) כתב שגם אם בעלה לא ידע מקודם מותרת, כיון שלא היתה יכולה לעשות בענין אחר.

סעיף ג'

אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני

איתא בגמרא (כתובות כ"ב) **בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה מהורה אני וכו' אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת. תנא מיניה**

בה כח, וכן הביא השו"ע. והב"י והט"ז מביאים שברמב"ם איתא שאם אומרת שאמרה זאת בשחוק אינה נאמנת, ואם אומרת שאמרה זאת מפני שאחותו או אמו של בעלה היו בחצר, וכדומה, נאמנת. ובספר התרומה כתב שאם אומרת שאמרה כך מפני שהיתה סבורה שהיא נדה ואח"כ בדקה וראתה שזה היה דם מחמת חבורה או מכה, או שאמרה כך מחמת שהיתה חולה ולא היתה יכולה לסבול תשמיש, וכדומה, נאמנת.

אם ראוה לובשת בגדים המיוחדים לימי נדותה ואח"כ אמרה טהורה אני, אינה נאמנת אף ע"י אמתלא. וכתבו הב"ח והדרישה שטעם הדבר הוא שאף לפי האמתלא שלה לא היתה צריכה ללבוש בגדי נדה, דדי שתאמר טמאה אני, וכתב הש"ך ששמע מדבריהם שאם לא היתה יכולה לעשות זאת באופן אחר נאמנת.

כתב הרמ"א שאם אמרה שחכם פלוני טיהר לי את הכתם, והחכם אומר שהיא משקרת, החכם נאמן והיא טמאה. וכתב הט"ז שאינו נאמן אלא לענין איסור, אבל להפסידה כתובתה אינו אלא כעד אחד, ודווקא החכם נאמן לאוסרה על בעלה, אבל אחר אינו נאמן אף לאיסור.

פתחי תשובה - א' אשה שאמרה טמאה אני אינה נאמנת לומר טהורה אני בלא אמתלא, אפילו אם עבר זמן בכדי שתספור ותטבול. **ב'** אמרה במשך ל' יום שהיא טמאה, תו לא מהני אמתלא, אא"כ האמתלא מסבירה למה היתה צריכה לומר כך ל' יום. **ג'** אשה שאמרה שטבילתה בליל ד', יש להחמיר שלא לסמוך עליה לומר בליל ג' טעיתי והיום זמן הטבילה, דילמא יצרה תקפה, אבל אם הוא יום או יומיים קודם נאמנת.

הוחזקה נדה בשכנותיה חמור יותר מאמרה טמאה אני. ותיריך הבית יוסף בשם הרשב"א שמשום בושות או אונס חוששים שאמרה שהיא טמאה, אבל לא חוששים שעשתה מעשה ללבוש בגדי נדה. והט"ז הביא תירוצי מהר"ל מפראג שבהחזקה הרי לא ידוע האמתלא לשכנותיה, וא"כ על מה סמכה כשלבשה בגדי נדות, משא"כ באמרה, וכתב הט"ז דלפי זה באמרה לרבים לא יהני אמתלא, והפ"ת הביא דעת התורת השלמים הכו"פ והלבוש שמהני אמתלא אף באמרה בפני רבים.

פסקי ההלכה

אמרה טמאה אני, ואחרי כדי דיבור אמרה טהורה אני, אינה נאמנת, ואם נתנה אמתלא לדבריה, כגון שאומרת שלא אמרה כך אלא מפני שלא היה לה כח לסבול תשמיש (ומתחילה אמרה כך בדרך שחוק. ש"ך), או טענה אחרת כיוצא בה, נאמנת.

וכתב הרמ"א שמי שרוצה להחמיר על עצמו שלא להאמין לה, מידת חסידות היא, אבל מדינא נאמנת, ואפילו בשתיקה אח"כ אם היא באה ושוכבת אצל בעלה והוא יודע ומכיר בה שמה שמתחילה אמרה שהיא טמאה זה היה מחמת קטטה, מותרת. וכתב הש"ך בשם הב"ח שהבעל צריך לשואלה למה באה אצלו, דצריך שתוציא האמתלא מפיה, וכתב הש"ך שגם הרמ"א מודה לזה רק חידוש שלא צריך לפרוש ממנה מיד, ובעצי לבונה הוסיף שחידוש שאין איסור לשואלה כמו שאסור לשאול נדה שמה טהורה היא, והפ"ת מביא שבתוה"ש כתב שמשמעות הרמ"א שא"צ לשואלה.

מה נחשב אמתלא - בירושלמי איתא שאמתלא היינו שאומרת שלא אמרה שהיא טמאה אלא מפני שלא היה

סעיף ד'

אשה שנטמאה באמצע תשמיש, ודרך הכפרה למשמישים בנדותה

איתא במתני' (שבועות י"ד): **היה משמש עם הטהורה, ואמרה לו נטמאתי, ופירש מיד, חייב, מפני שציאתו הנאה לו כביאתו.** ובגמרא (שם י"ח): **אמר מר פירש מיד חייב. היכי עביד, אמר רב הונא משמיה דרבא נועץ עשר ציפורניו בקרקע עד שימות.**

וכתב הרמב"ם שאם פירש והוא בקישויו חייב כרת. והטעם שצריך לנעוץ ציפורניו בקרקע נראה דהיינו מפני שאם לא עשה כן כל עוד שאינו פורש הוא נהנה.

והנה הרמב"ם כתב שנועץ ציפורני רגליו בקרקע ושוהה ואינו מזדעזע עד שימות האבר ואח"כ נשטט ממנה, והסמ"ג כתב נועץ ציפורני רגליו בקרקע ושוהה ומזדעזע ומפנה לבו בפחד ורתת גדול עד שימות האבר ואחר כך נשטט ממנה. וביאר הבית יוסף ש'אינו מזדעזע' שכתב הרמב"ם הכונה כמ"ש המרדכי שיעמיד עצמו בלא דישה עד שימות האבר, ו'מזדעזע' שכתב הסמ"ג היינו שימלא פחד ורתת מאימות הקב"ה על העבירה שבאה לידו, אבל זה פשיטא שלא יזדעזע ממש דאם כן הרי הוא דש ונמצא גומר הביאה באבר חי, ובהדיא כתב הסמ"ג 'ושוהה' דהיינו לומר שיששה מלדוש.

וכתב המרדכי שאם פירש באבר חי, זה האיש שגג בשגגת כרת, ומאחר ששווג היה די לו לבעל שיתענה, ומעשה היה שאירע הדבר בעשירי לאייר והורה לו רבינו מאיר להתענות בכל שבוע יום אחד עד ראש השנה, ולאכול בשר ולשתות יין אם ירצה, ואם לא יוכל

להתענות יתן י"ב פשיטים לצדקה, אבל אשתו אינה צריכה כפרה.

כתבו המרדכי והרא"ש בשם רבינו מאיר שאשה ששימשה שלא בשעת וסתה ולמחרת שימושה מצאה דם על הסדין, אינה צריכה כפרה, דמשמע בגמרא (שבועות י"ח). שזה אונס, ואונס רחמנא פטריה, ועוד דאיתא בגמרא (י"א): «שלגבי בעלה לא החמירו עליה לבדוק אלא בזמן דאיכא טהרות. וכ"כ הרמב"ם שזה נחשב אונס ולא שוגג, אך י"ל שהרמב"ם מדבר כשבדקה לפני תשמיש, אבל בלאו הכי לא חשיב אונס, שהרי הרמב"ם סובר שאשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק, ואפילו יש לה וסת דרך הצנועות לבדוק.

פסקי ההלכה

היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי, אם פירש מיד חייב כרת, אלא ינעץ צפורני רגליו בארץ ולא יסנוך עליה עד שימות האבר ויפרוש, וימלא פחד ורתת על העבירה שבאה לידו.

שימשו שלא בשעת וסתה ואח"כ מצאה דם, הוי אונס ואינם צריכים כפרה, אפילו אם לא בדקה מקודם.

פרש בשוגג באבר חי צריך כפרה, ויתענה מ' יום, וא"צ שיהיו רצופים, אלא יתענה כל שבוע ב' ימים כגון שני וחמישי, ובליל התענית אסור בבשר ויין (בתורת השלמים מסתפק אם הכונה ללילה לפני התענית או ללילה אח"כ, ומסיק בשם מהרש"ל שראוי להחמיר בשניהם), ואם אינו יכול להתענות יפדה כל יום בממון שיתן לצדקה כפי ערך ממון שיש לו, כי עשיר צריך לתת

ימים או יפדה בצדקה, דלא יהא אלא נתכוין לבשר טלה ועתה בידו בשר חזיר, והעיקר להתוודות.

כתב הנודע ביהודה שאשה שיש לה וסת בשעת וסתה ובעונה הסמוכה דאסורה לשמש, אם עברה ושמשה ומצאה אח"כ על עד שלו, אפילו בדקה לפני תשמיש צריכים שניהם כפרה, ואין כאן אונס כיון שהיה להם להימנע מתשמיש. ואשה שאין לה וסת כלל, שהרמב"ם והרא"ש מצריכים אותה בדיקה תמיד לפני התשמיש, אם לא בדקה אין זה אונס, ואם בדקה אנוסים הם על תחילת התשמיש, אבל אם פירש באבר חי, אם אמרה לו נטמאתי ופרוש ממני, הרי גם היא רצונה בפרישה, וממילא הרצון וההנאה נחשבים גם לה למעשה, וק"ו אם סייעה בהפרישה שגם היא נשמטת מתחתיו, ואף היא חייבת. אמנם אם אמרה לו רק נטמאתי ולא אמרה פרוש ממני, והוא פרש באבר חי, היא נחשבת אנוסה ואינה צריכה כפרה, והוא צריך כפרה, ובזה מדברים השו"ע והרמ"א. ואם יש לה וסת ושימשה שלא בשעת וסתה, נחשבת אנוסה אפילו אם לא בדקה.

אשה שפשטה חלוקה בלילה קודם השינה, והיה זה שלא בשעת וסתה, ושימשו, ולמחרת מצאה כתם על החלוק, א"צ כפרה, דלא מצינו שהאשה צריכה לבדוק את החלוק שלה שמא תמצא בו כתם אם לא הרגישה.

מי שבא על אשתו שלא בשעת וסתה ביום ל"א לראייתה, ואז הרגישה כובד באברים כדרכה בזמן שהיא רואה, אף שאחר ימי וסתה א"צ לחשוש לראית דם, מ"מ הרגשת הכובד היא כוסת הגוף, ואין לה לתלות בעיבור, ועל כן אם הודיעה זאת לבעלה לפני התשמיש צריכים תשובה וכפרה גם על הכניסה וגם על היציאה

יותר קצת מעני, ויש להחמיר בתשובתו, וכל המרבה לשוב זכות הוא לו, והאשה אינה צריכה כפרה.

כמה הלכות מדברי הפתחי תשובה לענין מתי צריכים כפרה-

אשה שהרגישה באמצע תשמיש, ולא אמרה כלום לבעלה עד אחר הפרישה, כתב החתם סופר שהבעל ודאי אנוס גמור ופטור לגמרי, אך לענין האשה מסתפק החת"ס אם היא נחשבת ג"כ אנוסה או לא. עוד כתב החת"ס דהיא צריכה כפרה אין חילוק בין אחר גיל עשרים לקודם לכן, דמה שמצינו שבגיל עשרים נעשים בני עונשים למעלה, זה נאמר רק בעונשים על חטאים המוחזשים לשעה, כגון עונשי דור המדבר. וכתב הפתחי תשובה שבגמרא (שבת פ"ט:) לא משמע הכי.

המשמש סמוך לוסתה בשוגג, ונזכר באמצע תשמיש, ג"כ צריך לפרוש באבר מת. ובאמרה מרגשת אני באמצע תשמיש, א"צ לפרוש באבר מת, דאימור הרגשת שמש הוא, אא"כ אמרה מרגשת אני בבירור שהוא דם. חוות דעת.

מבואר ברמ"א (או"ח תקס"ח) שתענית ג' ימים רצופים עם הלילות נחשבים כתענית מ' יום ובאדם חלש סגי בב' ימים. והמג"א כתב דמ"מ יותר טוב שיצום מפוזרים, כדי שבכל עת יהיה לבו נכנע ויהיו חטאיו נגדו תמיד. וכתב החת"ס שהמקובלים כתבו להתענות ע"ב יום, אך הם דברו במזיד. עוד כתב החת"ס שאם חטא ב' פעמים בכניסה ויציאה, יתענה ב' פעמים כנ"ל. וכאשר האשה צריכה כפרה, יש להקל עליה, מאחר דנשים תשושי כח הן, ואף אם אחד מהם פטור מהתעניות, מ"מ יתענה ב'

דם (כמבואר בנדה ע"א) הכונה שיצא דם בשפע ותרגיש ביציאתו, ואם לא הרגישה א"צ בדיקה או פרישה כלל, ואינו כשאר מקרים שחוששים שמא ראתה טיפת דם כחרדל או שמא ארגשה ולאז אדעתה וכדומה.

אשה שמצאה כתם והראתה לחמותה ואמרה שהיא טמאה, ושוב הראתה למרשעת אחת ואמרה שאם הכתם חולף הולך ע"י רוק הרי היא טהורה, וסמכה על המקילה ושימשה עם בעלה, שניהם צריכים כפרה כמבואר ברמ"א כאן, וכ"ש שהמרשעת שהכשילה אותם ראויה לעונש מר.

(אף שאינם חייבים אלא חטאת אחת משום דהוי כאוכל ב' זיתי חלב בהעלם אחד). ואם לא הרגישה עד תוך התשמיש והודיעה לו, הבעל שוגג, והיא פטורה דאנוסה היא. ואם לא הודיעה לו כלל, הוא אנוס ופטור לגמרי, והאשה קרובה להחשב 'משמשתו נדה' וצריך לאיים עליה הרבה שלא תבוא להכשיל בעלה עוד, ויש להסתפק אם היא צריכה כפרה.

אשה שאירע לה פחד פתאום, ואח"כ בלילה שימשה, ולמחר מצאה סדינה מלוכלך בדם, וגם על העד שלו היה דם דבודאי בשעת תשמיש היה, אין צריכים כפרה, כיון שזה היה שלא בשעת וסתה, ואף שפחד עלול להביא

סימן קפ"ו

תשמיש, אלמא מי שהוא ירא ופורש מספק איסור לא יבעול וישנה),
רבא אמר בועל ושונוה, כי תניא היא היתה לטהרות.

ופסקו הראב"ד והרמב"ן והרשב"א כרבא, דבתרא הוא.
 ולדבריהם כל מקום שמוזכרת בדיקה מיירי בעסוקה
 בטהרות.

דעת הרמב"ם שאשה שיש לה וסת אינה צריכה בדיקה
 לפני תשמיש אלא משום צניעות בלבד, אבל אחר
 תשמיש הכל צריכים ב' עדים אחד לו ואחד לה, ואף
 מעוברת ומניקה וקטנה. ולדבריו הא דתניא (י"ד). **דרך**
בנות ישראל משמשות בב' עדים אחד לו ואחד
לה, והצנועות מתקנות להן שלישי להתקין את
הבית, מיירי בשאינה עסוקה בטהרות, שאפילו משום
 בעלה לבד צריכה לשמש בב' עדים לאחר תשמיש,
 והצנועות בודקות אפילו לפני תשמיש לבעליהן. וכי
 אמרינן בגמרא (י"א): דמגו דבעיא בדיקה לטהרות בעיא
 בדיקה לבעלה, משמע שבאינה עסוקה בטהרות א"צ
 בדיקה, מדובר שם על הבדיקה שקודם תשמיש, אבל
 לאחר תשמיש כולן צריכות בדיקה.

עוד כתב הרמב"ם שהמשמש מטתו פעמים רבות אינם
 צריכים לבדוק העדים שלהם על כל ביאה וביאה, אלא
 מקנח הוא בעד שלו והיא בעד שלה אחר כל ביאה
 וביאה, ולמחר יבדקו העדים, נמצא הדם על עד שלה או
 על עד שלו הרי זו טמאה. וטעמו מדתנן (ט"ז). **בית**

האם אשה צריכה לבדוק עצמה לפני או אחרי תשמיש

לעיל (סימן קפ"ד) נתבאר שאשה צריכה לבדוק את עצמה
 בעונת הוסת, לברר אם היא ראתה דם כפי הרגלה או לא.
 ולענין בדיקה שלא בעונת הוסת לפני או אחרי התשמיש, בזמן
 שנהגו טהרות בישראל תיקנו חכמים (י"א). שאשה העסוקה
 בטהרות צריכה לבדוק לפני ואחרי התשמיש כדי לברר שהיא
 טהורה ולא ראתה דם, דמתוך שהחמירו חכמים לענין טהרות
 הצריכה בדיקה גם לבעלה. ואשה שאינה עסוקה בטהרות
 (וכגון בזמננו שאין לנו טהרות). יש מחלוקת האם גם היא
 צריכה לבדוק בשעת תשמיש או לא, ונחלקו הפוסקים כמו מי
 ההלכה, וי"א שרק אם אין לה וסת צריכה לבדוק, וי"א שאף
 שאינה צריכה בדיקה מ"מ צריכה לבדוק ג"פ ראשונות כדי
 להחזיק שאינה רואה מחמת תשמיש. ולהלן יובאו המשניות
 והגמרות העוסקות בחיוב בדיקות אלו, ודעות הראשונים
 בביאור הגמרות, והכרעתם מה נפסק להלכה.

סעיף א'

בדיקה באשה שיש לה וסת

איתא במתני' (ט"ז). **בית שמאי אומרים צריכה ב'**
עדים על כל תשמיש ותשמיש, או תשמש לאור
הנר. ובית הלל אומרים דיה ב' עדים כל הלילה.
ובגמרא אמר רבי זירא מדברי כולם נלמוד בעל
נפש לא יבעול וישנה (בלא בדיקה בינתיים, דאפילו בית הלל
 מצריכים בדיקה לסוף תשמיש דחיישינן שמא ראתה דם מחמת

בפני בעלה בשעת תשמיש, כדי שלא יהיה ליבו נוקפו. והרמב"ם מצריך לבדוק אחר תשמיש, היא בעד אחד והוא בעד אחר, ולראות בהם שמא ראתה דם בשעת תשמיש, ולדעתו הצנועות בודקות עצמן גם קודם תשמיש. וכתב הרמ"א שהעיקר בדעה ראשונה וכן נהגו. אשה שלא ראתה מועולם א"צ בדיקה.

סעיף ב'

בדיקה באשה שאין לה וסת

איתא במתני' (י"א). **אף על פי שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת, וכו'.** ופעמים צריכה להיות בודקת, שחרית ובין השמשות, ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה. ובגמרא (י"א): **אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא באשה עסוקה בטהרות, אבל אינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיקה. מאי קמ"ל תניא כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן, אי ממתני' הוה אמינא הני מילי באשה שיש לה וסת, אבל אשה שאין לה וסת בעיא בדיקה, קמ"ל.**

עוד בגמרא (י"ב). **אמר רבי זירא אמר רבי אבא בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש. וכו'.** ש"מ קסבר שמואל כל לבעלה לא **בעיא בדיקה** (אף על פי שאין לה וסת, ורק בעסוקה בטהרות צריכה בדיקה).

ומבואר מגמרות אלו שאף אשה שאין לה וסת אינה צריכה בדיקה אם אינה עסוקה בטהרות, אמנם בגמרא דלהלן מבואר שיש בזה מחלוקת, וכדלהלן.

שמאי אומרים צריכה שני עדים על כל תשמיש ותשמיש, ובית הלל אומרים דיה שני עדים כל הלילה. והרי שיטת הרמב"ם שהבדיקות הם לבעלה ולא רק בעסוקה בטהרות. ופסק הרמב"ם כרבי זירא שאמר (ט"ז): **מדברי כולם נלמוד בעל נפש לא יבעול וישנה** (בלא בדיקה), ודלא כרבא שסובר שמדובר רק לטהרות, וסובר הרמב"ם שלרבי זירא הבדיקה היא חיוב מדינא, ולא ממידת חסידות.

עוד כתב הרמב"ם שאשה ששימשה מטתה וקינחה עצמה ואבד העד הרי זו לא תשמש פעם שנייה עד שתבדוק בעד אחר תחלה, שמא דם היה על העד שאבד. והיינו כדאיתא בגמרא (ט"ז): **בדקה בעד ואבד אסורה לשמש עד שתבדוק**, ולרמב"ם הרי מדובר אפילו בשאינה עסוקה בטהרות.

עוד כתב הרמב"ם שהבגדים שמקנחים בהם צריכים שיהיו של פשתן שחקים ולבנים, והם הנקראים עדים, ומקורו בדברי הגמרא (י"ז). אלא ששם מוסיף שפקולין וצמר נקי ורך מעלי לבדיקה. (ועיין בזה בסימן קצ"ז).

ומסכם הבית יוסף שבאשה שיש לה וסת דעת כל הפוסקים (חוץ מהרמב"ם) שאינה צריכה בדיקה כלל לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש, ואדרבה אסורה לבדוק בפני בעלה בשעת תשמיש כדי שלא יהא לבו נוקפו ופורש. ודעת הרמב"ם שצריכה לבדוק אחר תשמיש היא בעד אחד והוא בעד אחר ולראות בהם שמא ראתה דם בשעת תשמיש, והצנועות בודקות עצמן אף קודם תשמיש.

פסקי ההלכה

אשה שיש לה וסת קבוע אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש, ואדרבה אין לה לבדוק

וכתב בהגהות מיימוני שדעת רבינו שמחה שאחר תשמיש אינה רשאה לבדוק, אבל קודם תשמיש מצוה, והר"ם היה מוחה באשתו שהיתה בודקת תמיד אחר תשמיש.

וכתב הר"ן שאף שר"מ ורבי חנינא בן אנטיגנוס מצריכים בדיקה לבעל, מ"מ שמואל פוסק שלבעל א"צ בדיקה, וי"ל דסמיך אמתניתין דתנן (ט"ו). **כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן**, ומשמע ליה סתמא אפילו אין לה וסת.

דעת המחמירים – המרדכי שכתב שלרש"י ור"ת אשה שאין לה וסת צריכה בדיקה לבעלה. וכתב הרא"ש שדעת רבינו חננאל שאפילו באינה עסוקה בטהרות כל שאין לה וסת אסורה לשמש בלא בדיקה, (ומ"מ כתב רבינו ירוחם שלרבינו חננאל מעוברת אינה צריכה בדיקה אפילו אם הגיע וסתה). והרא"ש נוטה להקל כדעת רש"י שאשה שאין לה וסת א"צ בדיקה לבעלה, ומסיים שלא שלא מלאו ליבו להקל כי דברי רבינו חננאל דברי קבלה הן. וע"ע להלן דעת הר"ף והרמב"ם.

דעת הר"ף שאשה שיש לה וסת אינה צריכה בדיקה כלל, ואשה שאין לה וסת צריכה בדיקה ג' פעמים כדי להחזיק שאינה רואה. וכן פסק הרשב"א, והוסיף הרשב"א שאין לבדוק יותר מג' פעמים, דא"כ ליבו נוקפו ופורש, כדאיתא בגמרא (י"ב). **בעא מיניה רבי זירא מרב יהודה אשה מהו שתבדוק עצמה לבעלה, אמר ליה לא תבדוק. ותבדוק ומה בכך, אם כן לבו נוקפו ופורש.** וכיון שרבי זירא עצמו הרי אמר בשם שמואל שבאינה עסוקה בטהרות אינה צריכה בדיקה, בהכרח שכל שאלתו היתה האם יש מידת חסידות לבעל

איתא בגמרא (י"ב). **ת"ר אשה שאין לה וסת אסורה לשמש, ויוציא ולא יחזיר עולמית, דברי רבי מאיר. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר משמשת בשני עדים, הן הן תיקוניה הן הן עיוותיה. וכו'.** אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס, ובמאי אי בעסוקה בטהרות הא אמרה שמואל חדא זימנא, ואי בשאינה עסוקה בטהרות הא אמר שמואל כל לבעלה לא בעיא בדיקה, דאמר רבי זירא אמר רבי אבא בר ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואוקימנא לה בעסוקה בטהרות, מאן דמתני הא לא מתני הא.

רש"י מפרש בפירוש ראשון שהשאלה היא הרי כבר נאמר בשם שמואל שרק בעסוקה בטהרות צריכה בדיקה, ומשני דמאן דמתני הא לא מתני הא, ולעולם רק בעסוקה בטהרות צריכה בדיקה. עוד מביא רש"י שי"מ שתירוץ הגמרא הוא דלעולם מיירי בשאינה עסוקה בטהרות, ואמוראי נינהו אליבא דשמואל. וכתב רש"י שהעיקר כמו הביאור הראשון.

ונמצא שלדעת רש"י באינה עסוקה בטהרות אינה צריכה בדיקה לבעלה. וכן כתבו הרשב"א והר"ן והגהות מיימוני בדעת רש"י, וכן פסקו הסמ"ג וספר התרומה שאפילו באין לה וסת א"צ לבדוק לא שחרית ולא בין השמשות ולא בשעת תשמיש, וכ"כ ההגהות מיימוני והמרדכי שכן דעת רשב"ם ור"י וספר התרומה והמצוות, וכתבו שאפילו אם רוצה להחמיר על עצמה לבדוק לפני תשמיש ולאחר תשמיש לא שבקינן לה, דאם כן לבו נוקפו, וכ"כ ברוקה.

והמרדכי כתב שדעת הרי"ף שאשה שאין לה וסת צריכה בדיקה לבעלה, ולא חילק בין ג' פעמים ראשונות לשאר הפעמים.

שיטת הש"ך שלדעת הרי"ף אשה שאין לה וסת אינה צריכה בדיקה, אם אינה עסוקה בטהרות, וכל מה שצריכה בדיקה ג"פ זה רק אם ראתה דם מחמת תשמיש, או שכוונתו שלענין כתובה שזה ממון יכול הבעל לומר שכיון שאין לה וסת אינו רוצה לתת לה כתובה ולשמש עימה אלא ע"י בדיקה, שמא תראה מחמת תשמיש, ומשמש בעדים ג"פ, ואם לא ראתה אין יותר לחשוש שתראה מחמת תשמיש, אבל אם הבעל לא מקפיד לענין כתובה א"צ בדיקה כלל לענין איסור.

שיטת הרמב"ם שאשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק, לפיכך היא משמשת בשני עדים אחד לפני התשמיש ואחד לאחר התשמיש, ואחר תשמיש מקנח האיש בעד שלו והאשה בעד שלה ורואים בהם שמא ראתה דם בשעת תשמיש. וכתב הר"ן שנראה שהוא מפרש (כמו הפירוש השני שהביא רש"י) דהא דאמרינן 'מאן דמתני הא לא מתני הא' היינו שמדובר בשאינה עסוקה בטהרות ואפילו הכי כשאין לה וסת צריכה בדיקה, ואמוראי ניהו ואליבא דשמואל, וכן יש מחלוקת אמוראים בדעת רב יהודה, והלכה כמאן דמתני דשמואל אמר הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס, דפשטא דברייתא מוכח דלבעל עסקינן ולא משום טהרות, כדאמר רבי מאיר יוציא, ורבי חנינא בן אנטיגנוס נמי עליה קאי.

והראב"ד הקשה שאף רב יהודה מנע את רבי זירא שלא לבדוק אחר תשמיש שלא יהא לבו נוקפו ופורש, ולא אמרו בדיקות הללו אלא באשה עסוקה בטהרות.

נפש שיבדוק, ועל זה אמר רב יהודה שאסור לעשות כך דאם כן לבו נוקפו ופורש ונמצא בטל מפריה ורביה, ומיירי בשאין לה וסת, דאל"כ הוה ליה למימר בהדיא אם יש לה וסת לא תבדוק, דהא איהו סתמא בעי ליה, ועוד דאיתא במתני' (ט"ו.) כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן, וכיון דקתני כל אלמא אפילו בשאין לה וסת קאמר, והא דתנן (י"ג.) **כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת**, מסתבר דמיירי דווקא שלא בשעת תשמיש, דליכא למיחש לשמא לבו נוקפו ופורש. וכן כתב המגיד משנה בשם הרמב"ן.

והקשה הרא"ש מה יעזור לבדוק ג' פעמים, שהרי החשש באשה שאין לה וסת הוא שכיון שאין לה וסת קבוע שמא תפרוס נדה בשעת תשמיש, ואף אם ג' פעמים לא ראתה עדיין יש לחוש לכך. והר"ן מתרץ קושיא זו שהרי"ף סובר דהא דקיימא לן שאשה שאין לה וסת לא בעיא בדיקה היינו דווקא אחרי שהוחזקה שאינה רואה דם מחמת תשמיש, אבל לפני כן חוששים שתראה מחמת תשמיש, שכיון שאין לה וסת נראה שראיותיה באות לה מסיבות מסוימות כגון קפיצות או אכילות וכדומה, ולכן חוששים שתראה גם מחמת תשמיש, ולכן צריך בדיקה ג' פעמים, ואם בדקה ג"פ ומצאה עצמה טהורה אינה חוששת יותר לזה. כדאיתא בגמרא (ס"ה:) **הרואה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושנייה ושלישית**. וכתב הראב"ד שנראה מדברי הרי"ף שהבדיקות אלו הם לאחר תשמיש, ואחר שבדקה ג' פעמים ולא ראתה א"צ עוד בדיקות לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש אע"פ שאין לה וסת.

קודם תשמיש ולא לאחר תשמיש. ושיטת הרמב"ם והרא"ש שכל זמן שאין לה וסת היא צריכה לבדוק לפני ולאחר התשמיש, והרמב"ם מצריך שגם הבעל יבדוק עצמו לאחר תשמיש. וכתב הרמ"א שא"צ לבדוק עצמו אחרי כל תשמיש ותשמיש שעושים בלילה אחד, אלא מקנחים עצמם כל הלילה בעד, ולמחרת יבדקו את העד (וצ"ע אם גם לענין הבדיקה שקודם תשמיש יכולה לסמוך על הבדיקה למחר), ואם נמצא בו דם היא טמאה. עוד כתב הרמ"א שאם קינחה עצמה בעד ואבד העד, לא תשמש עד שתבדוק עצמה, כיון שאין לה וסת.

הש"ך סובר שגם לדעת הרי"ף אשה שאין לה וסת אינה צריכה לבדוק אפילו ג' פעמים, וא"כ הרמב"ם הוא יחידאה לומר שצריכה בדיקה אף באינה עסוקה בטהרות, וגם הוא עצמו בפירוש המשנה כתב שא"צ בדיקה, וא"כ הלכה אף אשה שאין לה וסת אינה צריכה בדיקה, ומסיים הש"ך וכן עמא דבר. והפתחי תשובה כתב בשם התורת השלמים שבמקום שנהגו להקל אין להחמיר, אבל בלאו הכי אין להקל נגד פסק המחבר והרמ"א. והחוות דעת כתב שגם לסוברים שא"צ בדיקה היינו שא"צ בדיקת חורים וסדקים, אבל צריכה קינוח (כשהיא שוכבת אפרקיד) ולהשהות את העד על גופה כשיעור וסת (המבואר בסימן ק"צ סעיף נ"א), ולמחר תעיין בו, וראוי לכל אדם לעשות כך. עוד כתב החוות דעת שאם ראתה פעם אחת בליל תשמיש אפי' מופלג מהתשמיש מחויבת שוב בדיקה אחר תשמיש, כיון שנולדה בה ריעותא, ואם יש לה וסת תבדוק פעם אחת, ובאין לה וסת תבדוק ג"פ.

מעוברת ומניקה א"צ בדיקה.

והרמב"ן מתירן ששם הכונה שלא לבדוק בתוך שיעור הזמן שאם ראתה זה מחייב קרבן.

וכתב המגיד משנה שהרמב"ם סובר שמה ששינוי במתני' (י"א.) גבי מעוברת ומניקה וזקנה אף על פי שאמרו דיין שעתן צריכה להיות בודקת שחרית ובין השמשות ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה, ואיתא בגמרא (י"א:) לא שנו אלא באשה עסוקה בטהרות אבל אינה עסוקה בטהרות לא בעיא בדיקה, מיירי בעד שלפני תשמיש, אבל לאחר תשמיש לעולם היא צריכה בדיקה.

ומסכם הבית יוסף שאשה שאין לה וסת קבוע לדעת כל הפוסקים (חוץ מהרמב"ם והרא"ש) גם היא אינה צריכה בדיקה כלל, אלא שלדעת הרי"ף והרמב"ן והרשב"א צריכה לבדוק בג' הפעמים הראשונים הוא בעד שלו והיא בעד שלה, לראות אם ראתה דם מחמת תשמיש, וכתב הבית יוסף שנראה שלדעתם באותן שלש פעמים צריכה לבדוק עצמה גם קודם תשמיש, ומ"מ אחרי שהוחזקה ג"פ שאינה רואה מחמת תשמיש א"צ בדיקה לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש, כדין אשה שיש לה וסת. והרמב"ם והרא"ש סוברים דכל זמן שאין לה וסת צריכה בדיקה לעולם קודם תשמיש ואחר תשמיש, אלא שהרמב"ם מצריך גם לבעל בדיקה אחר תשמיש והרא"ש אינו מצריך.

פסקי ההלכה

אשה שאין לה וסת קבוע, בשלשת הפעמים הראשונות צריכים לבדוק קודם תשמיש ואחר תשמיש, הוא בעד שלו והיא בעד שלה, ואם הוחזקה באותם ג"פ שאינה רואה דם מחמת תשמיש, שוב אינה צריכה בדיקה לא

סעיף ג'

באותם ג' פעמים הוחזקה נדה כל ימיה, ותצא בלא כתובה ובלא פירות וכו'.

וכתבו הרשב"א והסמ"ג שדווקא כאשר ראית הדם היא בשעת תשמיש נאסרת לבעלה, אבל אם רואה אח"כ לא נאסרת לעולם, דראיה זו היא מחמת קלקול וסת, שהרי אין לה וסת. וכן משמע מהטור בסימן קפ"ז.

עוד כתב הרשב"א שדווקא ברואה ג"פ רצופים תצא בלא כתובה, דומיא דשור המועד, וכחזקת קרקעות (ב"ב כ"ט), אבל אם לפעמים רואה ולפעמים אינה רואה אין זו חזקה כלל, ווסת הוא דלית לה. וכן נראה מדברי הרמב"ם. עוד כתב הרמב"ם שאינה מפסדת כתובתה אלא כשראתה מיד בביאה ראשונה, אבל אם אירע לה חולי זה אחר שנשאה, נסתחפה שדהו, ויוציא ויתן כתובה

פסק ההלכה - אשה שראתה דם מחמת תשמיש ג"פ רצופים, אסורה לשמש לעולם אם אותו בעל, ופרטי הדינים בזה יבוארו בסימן הבא.

אשה שרגילה תמיד לראות אחרי ט"ו יום, הרי תוך ימים אלו דינה כמי שיש לה וסת. תרומת הדשן.

סעיף ד'

יש לאדם להניח לאשתו שתבדוק בעד שלו, שמתוך שנאמנת על שלה נאמנת על שלו.

סעיף ה'

איתא בגמרא (י"ב:) **תנו רבנן אשה שאין לה וסת אסורה לשמש ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ויוציא ולא יחזיר עולמית, דברי רבי מאיר. ורבי חנינא בן אנטיגנוס אומר משמשת בב' עדים הן הן עיוותיה הן הן תיקוניה. אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס.** והיינו שאם נמצא דם על עד שלו או שלה

סימן קפ"ז

סעיף א'

בכמה ראיות חוששים לרואה מחמת תשמיש

אשה שראתה דם לאחר התשמיש, אינה נאסרת אלא אחרי שחזקה בכך ג' פעמים, וכדלהלן. עוד יבואר בסעיף זה שרק ברואה מיד לאחר התשמיש היא נאסרת.

איתא בגמרא (ס"ה): **תנו רבנן הרואה דם מחמת תשמיש, משמשת פעם ראשונה ושנייה ושלישית, מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש, ותינשא לאחר, נישאת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש, משמשת פעם ראשונה ושנייה ושלישית, מכאן ואילך לא תשמש עד שתתגרש, ותינשא לאחר, נישאת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש, משמשת פעם ראשונה ושנייה ושלישית, מכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק עצמה, וכו'.**

טעם הדבר שמותרת לכל בעל ג' פעמים הוא שמא הבעילות הראשונות היו בכח מרובה, וטעם הדבר שמותרת לג' בעלים הוא כדי להחזיקה לראות בג' אצבעות שונות.

בסימן הקודם נתבאר שאין דין רואה מחמת תשמיש אלא כשרואה בכל תשמיש, אבל בלאו הכי אין זה ראייה מחמת תשמיש, ודינה כדין אשה שאין לה וסת.

דיני אשה שראתה דם מחמת תשמיש

אשה שראתה דם מיד לאחר התשמיש, והחזקה בכך, אסורה לשמש, דחוששים שבשעת התשמיש היא רואה דם מן המקור מחמת תשמיש, ונמצא עובר באיסור כרת של איסור נדה. ויש אופנים שהאשה מותרת, כגון אם בדקה ומצאה שהדם הוא מן הצדדים, כשיש לה אפשרות לתלות בוסתה או במכה או בדם בתולים או שנתרפאה.

הנושאים שנתבארו בסימן זה: שאינה נאסרת אלא כשראתה מיד לאחר התשמיש, שהיא מותרת לג' בעלים ג' פעמים (סעיף א'). אופן הבדיקה בשפופרת (ב'). האם בדיקת שפופרת מתירה לבעל הראשון (ג'). איזה קולות יש בדין רמ"ת באשה שיש לה וסת (ד'). מתי תולים במכה ברואה מחמת תשמיש וכן בשאר ראיות (ה' - ז'). האם אפשר לסמוך על רופא שאומר שנתרפאה (ח'). האם הפלת חררת דם מתירה אשה שראתה ג"פ מחמת תשמיש (ט'). דין אשה שראתה מחמת תשמיש סמוך לטבילה או סמוך ללידה, באלו זמנים היא חוששת (י'). מתי רואה מחמת תשמיש חוששת דווקא בזמנים מסוימים כדין וסת המורכב, ומתי חוששת בזמנים מסוימים כבר בראיה אחת. (יא - יב'). האם חייבים לגרש רואה מחמת תשמיש או שרק הביאה אסורה. (י"ב). עד מתי תולים ראייה מחמת תשמיש בדם בתולים. (י"ג). אשה שאינה יכולה להטירה בעלה חייב לגרשה אם עדיין לא קיים פריה ורביה. (י"ד). וכן יבוארו בסימן זה עוד הרבה פרטי דינים מדברי הפוסקים בזה.

בכדי שתושיט ידה תחת הכר או תחת הכסת ותטול עד ותבדוק.

עוד הקשה הבית יוסף מדאיתא בגמרא (י"ב.) **בעא רבי אבא מרב הונא אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור וסת כדי לחייב את בעלה חטאת, אמר ליה ומי משכחת בדיקה כשיעור וסת והתניא איזהו שיעור וסת משל לשמש ועד שעומדין בצד המשקוף ביציאת שמש ונסע עד, הוי וסת שאמרו לקינוח ולא לבדיקה.** ומבואר שא"א לבדיקת חורים וסדקים שתהא בתוך שיעור וסת. וכתב הרשב"א שלפי זה השיעור של בכדי שתדך מן המיטה (י"ד) מדבר על קינוח בלבד ולא על בדיקת חורים וסדקים, וכן איתא ברמב"ם. ושואל כוונת הרמב"ם שאחר שיעור זה פטורים מחטאת אבל חייבים אשם תלוי, וסוברים הסמ"ג והסמ"ק וספר התרומה והטור שמאחר שחייבים אשם תלוי אינו רשאי לקיימה כל שראתה כן שלש פעמים, ואע"פ שאינה נאסרת אלא מספק אין לה כתובה, דהמוציא מחבירו עליו הראיה, או משום שכיון שבאופן זה אינו רשאי לקיימה הוי מקח טעות ואין לה כתובה ולא תנאי כתובה.

וכתב הראב"ד שי"א שאין אנו בקיאים עכשיו בשיעורים הללו, הלכך כל סמוך לביאה אם בדקה ומצאה דם נאסרת על בעלה והרי היא בחזקת רואה מחמת תשמיש, ומסתברא כוותיה.

ולענין מספר הפעמים שנאסרת מחמתם משום רואה מחמת תשמיש, כתב הרשב"א שנאסרת רק בג' פעמים, כרשב"ג דס"ל שתרי זימני אינם חזקה, כדמצינו (יבמות ס"ד:) לענין וסתות שהלכה כרשב"ג, וכן דעת רש"י

עד מתי תולים שהראיה היא מחמת התשמיש

אם לא ראתה מיד לאחר תשמיש, אינה נאסרת אפילו אם ראתה פעמים רבות, ומותרת לאחר ז' נקיים. וכתבו הסמ"ג והסמ"ק וספר התרומה והטור ששיעור הזמן שבו אינה נאסרת הוא בכדי שתדך מן המיטה. וכתב הבית יוסף שמקורם הוא מדאיתא במתני' (י"ד.) **נמצא הדם על עד שלו טמאים וחייבים בקרבן, נמצא על שלה אותיות (-מיד לאחר בעילה) טמאים וחייבים בקרבן, נמצא על שלה לאחר זמן (-לאחר שיעור אותיות), טמאים מספק ופטורים מן הקרבן, איזהו לאחר זמן כדי שתדך מן המטה ותדיח את פניה (של מטה), ואח"כ מטמאה מעת לעת ואינה מטמאה את בועלה, רבי עקיבא אומר מטמאה את בועלה.** וכיון שמבואר בגמרא שאחר שתדך מן המטה ותדיח את פניה אינם טמאים בודאי, ה"ה שאין להחזיקה רואה מחמת תשמיש, דילמא לאחר התשמיש הגיע הדם. ומה שהשיטו הסמ"ק והטור ולא כתבו שהשיעור הוא גם בכדי שתדיח את פניה, הטעם הוא שההדחה הוא הקינוח, וסתמא דמילתא רואה דם מחמת תשמיש היינו על ידי שמצאה דם בעד שלה.

והקשה הבית יוסף שהרי הגמרא (י"ד:) מקשה על שיעור זה מדתניא **איזה הוא לאחר זמן פירש רבי אליעזר ברבי צדוק כדי שתושיט ידה תחת הכר או תחת הכסת ותטול עד ותבדוק בו,** (שתושיט ידה בעודה במיטה, אבל בכדי שתדך מן המיטה אינה מטמאה את בועלה), **אמר רב חסדא מאי אחר אחר דאחר** (-שהשיעור בכדי שתדך אינו שיעור של אחר אותיות שאז טמאים מספק, אלא זה השיעור של אחר זמן שנחלקו בו רבנן ור"ע אם מטמאה את בועלה). וא"כ אם המקור לרמ"ת הוא מהגמרא הזו היה להם לטהרה כבר

בקיאים לאסור אותה לכל העולם כשראתה בג' אנשים בסמוך לתשמיש.

בש"ע איתא שאם ראתה מחמת תשמיש היא משמשת ג' פעמים עם בעל זה, וכתבו הט"ז והש"ך שהכונה ג"פ כולל הפעם הראשונה, אבל בתורת השלמים כתב שמותרת לבעל הראשון עוד ג"פ מלבד הביאה הראשונה, דקמיינא לאו ממנינא כיון שלא בדקה בו מעיקרא, וכתב החכמת אדם שכן דעת הנודע ביהודה, והפלתי והסדרי טהרה סוברים שאין להקל בזה. פתחי תשובה.

אין חילוק בין אם ראתה ג"פ מיד אחר נישואין, לבין אם נתקלקלה אח"כ.

אם ראתה מחמת תשמיש אבל לא סמוך לתשמיש, מותרת לבעל לאחר טהרתה. (רמ"א). אמנם כתב החוות דעת שאסורה לשמש פעמיים בלילה אחד, מפני שזה עונה הסמוכה לוסת, וא"כ שימשה ג"פ ולא ראתה.

בדקה עצמה מיד לאחר תשמיש ולא ראתה כלום, ואח"כ ראתה בתוך שיעור הזמן שאוסר אותה, מותרת, אף אם ראתה אח"כ ב' פעמים מיד לאחר תשמיש, ולא אמרין איגלאי מילתא למפרע שגם הראיה הראשונה היא מחמת התשמיש. וכן אם לא בדקה עצמה מיד לאחר תשמיש, אלא בבוקר מצאה על הכתונת שלה רבוי דם, מותרת. וכל היכא שאינה נחשבת רואה מחמת תשמיש, מותרת אפילו אם ראתה ארבעים או חמישים פעמים.

פתחי תשובה

הנודע ביהודה כתב שאשה שראתה ג"פ מחמת תשמיש ואח"כ קבעה וסת (שהוא וסת קבוע לכל

דהיינו כרשב"ג, אבל התוס' כתבו דהכא לכו"ע אינה נאסרת אלא בג' פעמים. ומהסמ"ג נראה שאם ראתה ג"פ מחמת תשמיש אצל הבעל הראשון והשני אסורה להנשא לבעל שלישי, ואפשר דס"ל שהבריינא שמתירה להנשא לשלישי היא כרשב"ג, והלכה כרבי, ומה שנאסרת לבעל הראשון והשני רק בראתה ג"פ, בהא ס"ל כהתוס' שלכו"ע בעינן ג"פ. ומו"מ דעת כל הפוסקים שהיא מותרת לבעל שלישי, כפשטות הבריינא.

פסקי ההלכה

אשה שראתה דם מיד לאחר תשמיש ג' פעמים רצופים (והיינו שלא היו באמצע בעילות שלא ראתה בהם, אבל א"צ שזה יהיה בג' לילות רצופים. ש"ך), אסורה לשמש עם בעל זה, אלא תתגרש ותינשא לאחר, ואם גם אצלו ראתה דם ג"פ רצופים אסורה גם לו, ותתגרש ותינשא לאחר, ואם ראתה גם אצלו ג"פ רצופים, אסורה עד שתבדוק בדיקת שפופרת כפי שיבואר בסעיף ב'.

אם מצאו דם על העד שלו, חשיב רואה מחמת תשמיש אפילו ראו את הדם לאחר זמן מופלג מהתשמיש. (רמ"א). ואם נמצא דם בכותנתו אין לחוש, ואם נמצא גם בכתונת שלה, כתב הסדרי טהרה שגם בזה מותרת.

לש"ע אינה חוששת אלא אם ראתה בכדי שתושיט ידה לתחת הכר או הכסת ותטול עד לבדוק בו ותקנח את עצמה. והרמ"א מביא את דברי הראב"ד ש"א שעכשיו אין אנו בקיאים בשיעור זה, וכל שראתה סמוך לתשמיש אסורה. ואם ראתה שלא בסמוך לתשמיש, אינה נאסרת על בעלה, ודינה כאשה שאין לה וסת. והש"ך מסתפק אם מחמירים בגלל הטעם שאין אנו

שנאמנת, ומאידיך כיון שמשמעות הפוסקים שאם האשה לא רוצה לבדוק תחת הבעל הראשון הרשות בידה, ממילא י"ל שחוששים שמוא עיניה נתנה באחר, וכן יש לומר שאינה נאמנת לפי דברי הנודע ביהודה והסדרי טהרה שגם המתירים לבעל הראשון ע"י בדיקת שפופרת זה רק אם מצאה דם בצידי השפופרת, ולא כשלא מצאה דם כלל, וצ"ע.

כתב החמדת שלמה שהיה מעשה באשה אחת ששלחה לשאול על סדין שהיו בו כתמים פחות מגריס בכמה מקומות, וביניהם היה מראה מסופק, ושאלה האם המראות מצטרפים לגריס. והמורה הוראה שלח לחקור אם יש לה במה לתלות, והשיבה שיש לתלות בבעלה, כי כמה פעמים הוא קינח עצמו בסדין נקי ובדוק ומצא בו דם, ויש לו כאב בצידו שלפעמים הוא נמשך עד סמוך לאבר, ובשנתן לא נמצא שום אודם וגם לא שום כאב, רק זה מקרוב נראה על סדינו שהיה מלוכלך בש"ז כעין מראות אדומים, והיא בודקת עצמה בכל פעם בשחרית ומוצאת עצמה טהורה, ויש לה וסת קבוע. והחמדת שלמה מאריך לצדד להקל שאין לה דין רואה מחמת תשמיש, דאין הדבר ברור שהיה יותר מכגריס, וגם זה מקום שהפשפשים מצויים שאפשר לתלות עד כתורמוס, וגם הכתם לא היה בבירור במקום שהבעל קינח עצמו, רק שרגיל לקנח שם, וגם לפי הנראה לא מצאה תיכף בלילה אחר קינוח בעלה, ולא ראתה הכתם עד הבוקר וא"כ אינו בגדר עד הבדוק כיון שנוכל לתלות שא"כ נעשה ע"י מאכולת, ולמרות שנמצא שם דם כמה פעמים עדיין זה רק בגדר כתם ששייך בו תליה, ואפילו הוי בגדר ספק מ"מ נוכל לצרף בזה דעת המקילים לאשה שיש לה וסת לתלות במכה אף שאין

הפוסקים), אינה חוששת לרואה מחמת תשמיש, דרמ"ת הוא כוסת הקפיצות, דדינו כוסת שאינו קבוע, וסת קבוע עוקר וסת שאינו קבוע אף אם הוסת שאינו קבוע לא נעקר ע"י שלא ראתה בו, ומ"מ אם תחזור ותראה ג"פ תשאל לגדולי הדור. ואם היה לה וסת קבוע ואח"כ ראתה מחמת תשמיש, מסתפק הנודע ביהודה אם היא נאסרת. והחוות דעת חולק וסובר שרואה מחמת תשמיש אינו כוסת הקפיצות אלא הוא חולי, ולכן אסורה אף בקבעה וסת, ולכן חוששת לזה אף בימי עיבור והנקה. עוד כתב שגם אשה שיש לה וסת קבוע חוששת לוסת שאינו קבוע.

ראתה ב' פעמים מחמת תשמיש, ואח"כ שימשה כמה פעמים בלי בדיקה, ושוב שימשה וראתה, אסורה.

אשה שאמרה שראתה ג"פ רצופים דם מחמת תשמיש, ושאל אותה הרב אם בדקה מיד לאחר תשמיש, ואמרה שבאחד הפעמים לא בדקה מיד מחמת שלא הרגישה ורק ביום אח"כ בדקה וראתה דם, נאמנת ומוותרת, ואין זה נחשב סתירה לדבריה הראשונים כיון שיכולה לתרץ דבריה.

כתב בשו"ת שיבת ציון דהא דנאמנת לומר שראתה ולא חוששים שמוא עיניה נתנה באחר, הטעם הוא משום דאיכא לברורי, כיון שהבעל יכול לראות בעד הבדיקה אם ראתה, ולפי זה אם אמרה לבעל רק ביום שלאחר התשמיש אפשר שאינה נאמנת. והפתחי תשובה כתב שבשני הפעמים הראשונים נאמנת גם אם אמרה לאחר זמן, כיון שעדיין אינה נאסרת, עוד דן הפ"ת שגם בפעם השלישית כיון שדעת רוב הפוסקים שבדיקת שפופרת מתירה גם לבעל הראשון י"ל

ובחתם סופר כתב שאשה שראתה דם מחמת תשמיש ב' פעמים טרם שהוכר עוברה ופעם ג' אחר שהוכר עוברה, או שראתה ג"פ אחר שהוכר עוברה, דינה כרואה מחמת תשמיש ממש, אמנם זה כמו וסת שאינו קבוע שנעקר בפעם אחת אם עברה ושימשה, ועיי"ש שמיקל באשה שרגילה לראות דם בו' החודשים הראשונים של העיבור, וראתה ג"פ מחמת תשמיש, לסמוך על הראב"ד שהפעם הראשונה לא מצטרפת כיון שלא בדקה בה לפני תשמיש, ובעלה לא ימש עימה עד שתישאל לרופאים ותעסוק ברפואות, ואז תשמש בפעם השלישית בזמן עיבורה כשכבר אינה רואה. והסדרי טהרה כתב שאשה שראתה ג"פ מחמת תשמיש ונתעברה וילדה, מותרת לשמש בימי טוהר לאחר שתטבול, ואם לא תראה י"ל שמותרת גם אחרי ימי טוהר, דקיימא לן מעיין אחד הוא, וכ"כ הכרתי ופלתי, אבל הנודע ביהודה אסור, כיון שמימי טהרה לימי טומאה כשם שאינה קובעת כך אינה עוקרת. עוד כתב הנודע ביהודה שבדיקת שפופרת לא מועילה בימי עיבורה ומניקתה, אם בדקה ולא מצאה דם, אך אם בדקה וראתה שהדם הוא מן הצדדים מהני.

דין אשה שראתה הרבה דם מחמת תשמיש - כתב הנודע ביהודה שאשה שראתה בבעל אחד הרבה דם מחמת תשמיש אסור לה להנשא לבעל אחר, דטעם ההתר כתב הסמ"ק שזה משום ספק ספיקא שמא הדם מן הצדדים ושמוא הדם אינו מן המקור, והרבה דם הוא ודאי מן המקור, ואפילו אם רק בפעם השלישית ראתה הרבה דם אין ברור להתירה לאיש אחר, ואפילו בדיקת שפופרת י"ל שלא תעזור כיון שכבר התברר שהדם הוא מן המקור.

ידוע שהיא מוציאה דם, ותליה במאכולת עדיפה יותר כיון שעכ"פ אינו ברור שהיה יותר מכגריס, ובפרט שיש ג"כ מקום לתלות בבעל, ולכן אם עוד רב מוסמך יסכים לכך יש להקל לשמש עכ"פ עוד פעם אחד בלילה שלאחר טבילתה (שאינו עונת הוסת) ותבדוק אח"כ היא ובעלה, כדי לברר את הדבר, ויותר נכון להתיר לה לטבול ביום השמיני קודם מנחה ותלך לביתה בלילה ואז מותרת לשמש מיד, אלא שבזה לא תעקור את הוסת אם לא תראה כיון שלא טבלה בלילה, וכן יש לבדוק את פי האמה וכן את המי רגלים הראשונים שמטיל הבעל אחר התשמיש.

דין רואה מחמת תשמיש בימי עיבורה ומניקתה - כתב החוות דעת שאשה שנאסרה מחמת רואה מחמת תשמיש אסורה אפילו בימי עיבור והנקה, וכן אם ראתה ג"פ בימי עיבור והנקה אסורה. ודעת הנודע ביהודה שאם נתעברה בביאה השלישית שראתה מחמת תשמיש, תמתין עד שיוכר עוברה, ומותרת לבעלה כל ימי עיבורה ומניקתה, ואח"כ חוזרת לאיסורה, ואם תראה מחמת תשמיש גם בימי עיבורה, תחזור ותיאסר. ואם התחילה לראות מחמת תשמיש בימי מניקתה וראתה ג"פ, לכאורה זה תלוי במחלוקת הט"ז והש"ך (בסימן קפ"ט) אם חוששים בימי עיבור והנקה לוסת שאינו קבוע, דרמ"ת דינו כוסת שאינו קבוע, אמנם הנודע ביהודה לא רוצה להקל בזה כיון שנחלקו בזה הט"ז והש"ך (הט"ז מחמיר והש"ך מיקל), וגם י"ל שרק לענין עקירה דינו כוסת שאינו קבוע שנעקר בפעם אחת, אבל לחוש חוששת אף בימי מניקתה, וגם אינו מוסכם שרמ"ת נקרא ראייה מחמת אונס, וגם ברמ"א (קפ"ז י') משמע שאסורה לשמש בימי עיבורה ומניקתה.

תשמיש גם כן תראה ע"י המכחול, ואם לא היה המכחול תוך השפופרת כשהיה יוצא מלולכלך בדם לא היינו יודעים אם הדם ההוא בא מן המקור או מן הצדדים, וכשהוא תוך שפופרת אם ימצא בו דם ודאי מן המקור הוא ולא מן הצדדים, שהרי השפופרת היתה מפסקת בינו לצדדים, ומה שנותנים מוך בראש המכחול הוא מפני שדם כל שהוא ניכר במוך ואינו ניכר בעץ, ועוד כדי שראש המכחול לא ישרוט ויוציא דם. ואם לא נמצא דם בראש המכחול תולים שהדם שראתה היה מן הצדדים, ואף שי"ל שהמכחול לא עבה כמו השמש, כדאמרינן שאין כל האצבעות שוות, וכן י"ל שלא הכניסו בכח כדאמרינן שאין כל הכוחות שוות, מ"מ לא אמרינן אין כל האצבעות או כל הכחות שוות אלא להקל ולא להחמיר, וטעמא משום דרוב נשים אינן רואות דם מחמת תשמיש הלכך כל מאי דמצינן למיתלי בה להיתרא שלא להוציאה מכלל שאר נשים תלינן, כיון דאיכא רגלים לדבר שהרי בדקה ולא נמצא דם על ראש המכחול. בית יוסף.

עד היכן מכניסים את השפופרת והמכחול - כתב הרמב"ם שמכנסת השפופרת עד מקום שהיא יכולה, ומכנסת בתוך השפופרת מכחול ומוך מונח על ראשו ודופקת אותו עד שיגיע המוך לצואר הרחם. וטעמו הוא שאם לא יגיע עד מקום שהשמש דש היאך נוכל לומר דכשלא נמצא עליו דם זה מברר שהדם הוא מהצדדים ולא מן המקור, דהא י"ל שאם היתה מכניסה אותו עד מקום שהשמש דש היה נמצא דם על ראשו.

בדיקת שפופרת בזמננו - כתב הראב"ד דהאידנא לא סומכים על בדיקה זו לפי שאין אנו בקיאים בה, ואפילו

דין רואה מחמת תשמיש בזקינה - זקינה שפסקה הרבה זמן מלראות דם וסתתה, והתחילה לראות מחמת תשמיש, והיא מרגישה צער וכאב, דעת השבות יעקב שאינה צריכה בדיקת שפופרת, אך אם ראתה ג"פ מחמת תשמיש בילדותה לא יעזור מה שהזקינה. והסדרי טהרה מפקפק בהתיר זה.

סעיף ב'

סדר הבדיקה שיכולה להתיר אשה שראתה לאחר תשמיש

נתבאר בסעיף הקודם באיזה אופן אשה שהוחזקה לראות דם מחמת תשמיש נאסרת. ובסעיף זה יבואר סדר הבדיקה שיכולה לברר אם הדם הוא מן המקור שזה אוסר אותה, או שהדם הוא מן הצדדים והיא מותרת. ובסעיף הבא יבואר האם יכולה לעשות בדיקה זו גם בבעל הראשון, או רק אחר הבעל השלישי.

איתא בגמרא (ס"ו.) מכאן ואילך לא תשמש עד שתבדוק את עצמה, כיצד בודקת את עצמה, מביאה שפופרת ובתוכה מכחול, ומוך מונח על ראשו, אם נמצא דם על ראש המוך בידוע שמן המקור הוא בא, לא נמצא דם על ראשו בידוע שמן הצדדים הוא בא. עוד בגמרא שפופרת אפגורי מפגרא לה (שהעץ או הקנה אינם חלקים בראשם ושורטים אותה ומוציאים דם), **אמר שמואל בשפופרת של אבר ופיה רצוף לתוכה.**

ענין בדיקה זו הוא להבחין אם הדם שרואה זו בשעת תשמיש הוא מן המקור או מן הצדדים, ולכן מכנסת המכחול, שמאחר שהיא למודה לראות ע"י אבר

אף בזמן הזה יש לסמוך על בדיקה זו, דמה בקיאות צריך בזה, ומה שהחמירו לטמא בחרדל לא החמירו אלא כשהוא מן המקור.

עבר ובא עליה באיסור ולא ראתה עדיף מבדיקת שפופרת.

האשה משערת היכן הוא מקום שהשמש דש ונאמנת על זה ואינה צריכה לדחוק למקום צר.

ע"י בדיקה זו מותרת אף לבעל השלישי.

פתחי תשובה

א' אם בדקה בשל עץ ולא מצאה דם על המוך נראה דמהני, ואם נמצא מן הצדדים ג"כ מותרת, אבל אין בזה את הקולות שמצינו יותר מאם לא מצאה כלל.

ב' בתחילה מכנסת את השפופרת וא"כ מכנסת את המכחול, וכן מוציאה תחילה את המכחול וא"כ את השפופרת.

ג' יש לעשות את השפופרת בשיעור אבר בינוני.

ד' כתב הנודע ביהודה שאם בדקה בשפופרת ומצאה דם על המוך אסורה אפילו אם תבדוק שוב ולא תמצא דם או שתמצא דם בצדדים, וגם על רפואות ורופאים אין לסמוך לאחר בדיקה, ורק אם הפילה חררת דם חוזרת להתיירה. וכ"כ החוות דעת שאפילו אם חזרה ובדקה ומצאה כמה פעמים דם בצדדים אסורה, שמא היא רואה מחמת חימוד תשמיש, אך אם עברה ושימשה ג"פ ולא מצאה דם הותרה.

ה' בדקה ולא מצאה דם, ואח"כ שימשה וראתה כמה פעמים, לדעת החוות דעת מותרת, דתולים שהדם הוא מהצדדים, ולדעת הסדרי טהרה אסורה,

אם היינו בקיאים וידוע לנו שהוא מן הצדדים הרי בנות ישראל החמירו על עצמם וכו'. והרא"ש כתב שודאי סומכים על בדיקה זו, ואם ידוע שהדם בא מן הצדדים טהורה, דאיזה בקיאות צריך לבדיקה זו, וכן הרי"ף הביא דין בדיקה זו ומבואר שסומכים עליה למעשה, ומה שבנות ישראל החמירו על עצמם זה דווקא בסתם ראייה, ולא כשידוע שהדם הוא מן הצדדים, דלא החמירו לטמאות דם המכה, ואין להורות חומרא לרבים ללא ראייה ברורה מן התלמוד, ואנו רואים כמה חששו חכמים לתקנת עגונות והקילו מחמת זה מאד. וכן דעת הרמב"ם והרשב"א והר"ן, וכן הר"ן שכן נראה דעת הרי"ף. עוד כתבו שגם בעל נפש ראוי לו לסמוך על בדיקת שפופרת. וכתבו הרשב"א והר"ן שגם הראב"ד מודה שאם בדקה ומצאה טהורה אין מוציאים אותה מבעלה.

פסקי ההלכה

דרך הבדיקה – נוטלת שפופרת (כדי לידע שאין הדם מן הצדדים) של אבר (וה"ה שאר מיני מתכות ושל ברזל, אבל עץ משרט), ופיה רצוף לתוכה, ונותנת בתוכה מכחול, ובראשו מוך (שדם כל שהוא ניכר בו, וגם אינו משרט), ומכנסת המוך עד מקום שהיא יכולה (מקום דישת השמש והוא צוואר הרחם), נמצא על ראשו בידוע שהוא מן המקור ואסורה, ואם לאו בידוע שהוא מן הצדדים ומותרת. וכתב הש"ך שגם אם לא מצאה דם כלל מותרת, דאם היה מן המקור היה נמצא על ראש המכחול, ודילמא נתרפאה.

סעיף ג'

האם יכולה לבדוק ולהתיר עצמה לבעל הראשון

איתא בגמרא (ס"ו): **אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן, ותבדוק עצמה בביאה שלישית של בעל ראשון, אמר ליה לפי שאין כל האצבעות שוות. אמר ליה ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שליש, לפי שאין כל הכחות שוות.**

ופירש רש"י שהשאלה הראשונה היא למה עליה להתגרש ולא לבדוק תחת הבעל הראשון, והתשובה היא שאין כל האצבעות שוות ושמא בבעל אחר לא תצטרך בדיקה ומוטב שתתגרש ותתקן ולא תבוא לידי כרת. וכתבו התוספות והרא"ש שמשמע מדבריו שאסורה לראשון מתשמיש שליש ואלך אפילו בבדיקה, כדי שלא תהא בשגגת כרת, (וכ"כ המרדכי בדעת רש"י, וכתב שאין לחלק כמו שחילק ר"ת בין אשה שנישאת עכשיו לאשה שנישאה מקודם).

דעת התוס' והרא"ש שהיא מותרת לבעל הראשון ע"י בדיקה, דכן משמע בירושלמי ובתוספתא, וכן דעת ר"ת. וכן פסקו הסמ"ק והרשב"א שכוונת הגמרא להקל עליה להתירה לבעל שני ושלש בלי בדיקה, אבל ע"י בדיקה מותרת גם לבעל הראשון. וכתב המגיד משנה שכן דעת הרבה פוסקים ומכללם הרמב"ן והרשב"א, וכן עיקר. ולדעה זו נוטה הסמ"ג (וכתב שלבעל השני היא מותרת מטעם ספק ספיקא, דשמא הדם מן הצדדים, ושמא רק באצבע של הראשון היא רואה דם, וכ"כ בספר התרומה). וכתב הבית יוסף שגם בדעת רש"י י"ל שמותרת לבעל הראשון ע"י בדיקה.

והנודע ביהודה כתב שאם לא מצאה דם בבדיקה אסורה אם חזרה וראתה ג"פ, אבל אם בבדיקה היא מצאה דם בצדדים מותרת, דלא כדעת ר' חיים צנזר שמתיר גם בלא מצאה דם.

ו' מצאה דם בצדדים ושימשה וראתה דם, דעת מהר"י הורוויץ שאינה צריכה ז' נקיים, וכן משמע בר"ן, והנודע ביהודה מסתפק בזה, ובחוות דעת כתב שצריכה ז' נקיים אפילו על הדם שמצאה בצדדים.

ז' בדיקה בימי עיבור והנקה לא מועילה להתירה אלא בימי עיבור והנקה, ואם בדקה עצמה בימי עיבור נראה שזה מועיל גם לימי הנקה, וצ"ע.

ח' היה חכם אחד שבדק מתחילה ע"י הכנסת מוך ועץ בעובי ואורך האבר, שאם ימצא דם מן הצד לא יצטרך לבדוק בשפופרת, ואם ימצא דם בראש המוך לא תועיל הבדיקה לחומרא, וחזר ובדק בשפופרת, וכתב האמונת שמואל שזה דבר ישר והגון, וכ"כ הזכרונ יוסף והחתם סופר, וכתב החת"ס שצריכה להכניסו כמה שאפשר עד שיגיע לפתח בית הרחם (אפילו לדעת הש"ך שבשפופרת א"צ לדחוק כ"כ), והתורת השלמים כתב שאין בבדיקה זו תועלת, דגם דם מן הצדדים ילכלך את ראש המכחול, וגם אין להרבות בבדיקות, אך גם לדבריו אם לא נמצא דם בראשו או שלא נמצא דם כלל מותרת. והסדרי טהרה הורה באשה שראתה מחמת תשמיש ג"פ אחרי הלידה, שיעשו כיס מבגד פשתן ארוך וצר כמידת האבר וימלאו אותו במוכין בדוחק עד שיהיה עגול ועבה, והיה דק מלמעלה ועבה מלמטה, ובדקו בו ונמצא דם מן הצד, והתירה לבעלה, אמנם אם לא נמצא בו דם כלל אסורה, דקשה להכניס דבר רך כ"כ בעומק.

כלל, והרשב"א ורבינו ירוחם כתבו שנכון להחמיר כדבריהם, וגם אם תבדוק תחת הראשון ותמצא דם על המוך תהא אסורה לכל. ומ"מ הב"ח ומהר"ם לובלין ושאר אחרונים מקילים. וגם הפתחי תשובה מביא שכמה אחרונים חולקים על הש"ך ומקילים בזה. וכתב הנודע ביהודה שגם המתירים לבעל הראשון ע"י בדיקה, זה דווקא כשמצאה דם בצידי השפופרת, אבל אם לא מצאה דם כלל לכו"ע לא מהני.

כתב החוות דעת שאם בדקה תחת הבעל הראשון ומצאה דם על ראש המוך, ושוב בדקה ולא מצאה דם על ראשו, מותרת לבעל שני ואסורה לבעל ראשון.

סעיף ד'

דין רמ"ת באשה שיש לה וסת

מבואר בגמרא שאשה שיש לה וסת, יכולה לתלות ראייה מחמת תשמיש בוסתה. ונחלקו הראשונים בביאור דברי הגמרא, וכדלהלן.

איתא בגמרא (ס"ו.) שאשה שראתה דם לאחר תשמיש **אם יש לה וסת תולה בוסתה**, וביארו הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א והטור דהיינו שאם שימשה סמוך לוסתה אנו תולין ראייתה בשביל וסתה, ולא חשבינן לה רואה מחמת תשמיש. אבל רש"י פירש שאם יש לה וסת לקלוקל הזה, שאינה רואה כל שעה מחמת תשמיש אלא לפרקים, תולה בוסתה ומשמשת בלא בדיקה בין וסת לוסת. וכתב הבית יוסף שנראה שאין כאן מחלוקת אלא בביאור הגמרא, אבל לדינא שני הדברים נכונים.

ודעת ריצב"א שאם היא מצטערת בשעת תשמיש וקשה לה מאד, נראה קצת כי חולי ומכה יש לה, ויש לסמוך על הבדיקה אף לשיטת רש"י, ולדינא דעתו כשאר הפוסקים, וכן יש להקל אם ראתה רק לאחר שיעור אותיום, עוד כתב שגם הבעל הראשון אם הוא בעל נפש ראוי לו לסמוך על בדיקת השפופרת, דבוא וראה כמה קשים גירושין וכו'.

וכתב המגיד משנה שדעת הרמב"ם שהבדיקה לא מתירה אותה לבעל הראשון או השני או השלישי, כיון שהם עצמם מוחזקים בה שרואה דם. ובהמשך דבריו כתב המגיד משנה שלבעל הראשון אסורה אף בבדיקה, שמא יבוא עליה לפני בדיקה, אבל אם בדקה אחרי שנתגרשה מהבעל הראשון ומצאה שהדם הוא מהצדדים, מותרת לשני לעולם, ואם בדקה אחר השני מותרת לשלישי לעולם.

עוד כתב המגיד משנה שדעת קצת מחכמי הצרפתים שלא הקילו חכמים לסמוך על בדיקה בבעל ראשון ושני, אבל בבעל השלישי שאין לה תקנה אחרת ותשאר עגונה, בזה היא יכולה גם להשאר תחתיו ע"י בדיקה זו.

פסקי ההלכה

כתב השו"ע שאם רוצה לבדוק עצמה בעודה תחת הראשון הרשות בידה, וי"א שאסורה לראשון אפילו בבדיקה. וכתב הרמ"א שיש לסמוך אסברא ראשונה להקל. ואם הרגישה כאב וצער בשעת תשמיש, לכו"ע יכולה לסמוך על הבדיקה גם לגבי הבעל הראשון.

דעת הש"ך שאין להורות לעשות בדיקה בבעל הראשון, וטעמו משום שרש"י והרמב"ם כתבו דלא מהני, והראב"ד והרמב"ן כתבו שבזמן הזה לא מועילה בדיקה

עוד כתב הסדרי טהרה בשם הרז"ה שאם פיהקה או נתעטשה (או שאר וסתות הגוף) וראתה, תולה הראיה בוסת הגוף ולא בתשמיש, ותמה על האחרונים שלא הביאוהו.

עוד כתב הסדרי טהרה שאם ראתה פעם אחת סמוך לוסתה, אין ראייה זו מצטרפת אפילו אם ראתה ב' פעמים מופלג מוסתה.

אשה שיש לה וסת ושימשה שלא בשעת וסתה, דעת הב"ח שהיא מותרת כיון שזה שלא בשעת וסתה, אבל דעת הט"ז והש"ך שאין להתיר בזה אלא כשיש לה מכה אלא שאין ידוע שהמכה מוציאה דם, וע"ע בזה בסעיף הבא.

סעיף ה'

תליה במכה בראיה בשעת תשמיש, ובשאר ראיות וכתמים

מבואר בגמרא (ס"ו.) שאשה שראתה בשעת תשמיש, אם יש לה מכה יכולה לתלות את הראיה במכה ואינה אסורה לבעלה, אא"כ דם מכתה שונה מדם ראייתה. ונחלקו הפוסקים אם מדובר דווקא במכה שידוע שהיא מוציאה דם, או גם במכה שאין ידוע שהיא מוציאה דם.

עוד מבואר בגמרא (ט"ז.) שאשה רגילה שראתה דם מחמת מכה שבגופה, אפילו אם המכה היא בתוך המקור האשה טהורה.

ובסעיפים ה' - י' יבואר באלו אופנים אפשר לתלות את הראיה במכה, לענין שלא לאוסרה על בעלה מחמת רואה מחמת תשמיש, או מחמת עצם הראיה, ומתי א"א לתלות את הראיה במכה, וכן מבואר מה הדין בזה במצאה כתם.

כתב הבית יוסף שהמרדכי כתב שאם יש לה וסת והיינו זמן קבוע שהיא רואה נדה, תולה בוסתה, והיינו שיכולה לומר שזה דם טהור, כיון שעדיין לא הגיע זמן וסתה. והט"ז מבאר שכוונת המרדכי שאשה שיש לה וסת ויש לה מכה, אף שאין ראוי לתלות באותה מכה, כיון שיש לה וסת תולים באותה מכה.

ובתרומת הדשן מצרף דעת המרדכי להקל יחד עם עוד צדדי קולא, ודן שם מתי אפשר לסמוך על מיעוץ, והוסיף שאין לומר שזה ספק דרבנן, שכיון שתמיד היא רואה בלי הרגשה אין לחוש להרגשת עד, דרואה מחמת תשמיש בהכרח מדובר שלא הרגישה, שאם הרגישה שנפתח החדר פשיטא שהיא טמאה, ובהכרח שחוששים להרגשת שמש אע"פ שבלי תשמיש אינה רואה כלום בלא הרגשה, וזה נחשב ספק דאורייתא.

פסקי ההלכה

אשה שיש לה וסת קבוע ושימשה סמוך לוסתה וראתה, תולים שראתה מחמת הוסת ולא מחמת התשמיש, ואם יש לה וסת לראות מחמת תשמיש מותרת שלא בזמן וסתה.

כתב הפרישה דלאו ברשיעי עסקינן ששימשו סמוך לוסתה, ולר"ת שמחמיר אף ביוצא לדרך משכחת לה כשוסתה בתחילת היום ושימשה בלילה. והקשה הש"ך דכמו שאין אוסרים עליה לשמש בלילה הכי נמי אין תולים, ולכן כתב דמייירי בעברה ושימשה, או שר"ת יפרש דברי הגמרא כרש"י או כהמרדכי, או דמייירי בקטנה או בלא הביאה סימנים ועדיין לא קבעה וסת ושימשה ואח"כ נתברר שיום זה הוא יום וסתה. ודעת התורת השלמים והסדרי טהרה להקל כדעת הפרישה.

האם האידינא תולים רמ"ת בדם מכתה - דעת הראב"ד והרמב"ן כתב שהאידינא אין תולים בדם מכתה, וכתב הטור שלדעת הרא"ש תולים מן הסתם לומר שאינו משונה. וכתב הבית יוסף שדברי הטור נראים כסותרים זה את זה, שמתחילה כתב שמן הסתם תולים לומר שאינו משונה, משמע שאינה צריכה להראות דמיה לחכם ולא לשום אדם, וממה שכתב עד שיוודע לנו שהוא משונה על פי חכם וכו' משמע קצת שצריכה להראות דמיה לחכם, וברא"ש עצמו מבואר שאם יש לה מכה תולים לעולם במכתה בסתם, עד שיוודע לנו על פי חכם שהראתה לו דם ראייתה קודם שאירע לה אונס זה על פי עצמה, אבל מן הסתם קודם שנודע לנו על פי עצמה שדם זה משונה ממראה דם שהיתה רגילה לראות או מדם שהיא רואה עדיין שלא בשעת תשמיש, או שתראה שניהם לחכם, וגם מי שאינו בקיא בחילוקי מראות הדמים יכול לדעת אם הם דומים זה לזה. וכן דעת הרשב"א והרמב"ם, וכן נראה בדעת הר"ן, ורבינו ירוחם הביא מחלוקת הראשונים בזה וכתב ומ"מ נכון להחמיר אף על פי שהוא דבר גדול להוציא אשה מתחת בעלה, וגם הרשב"א כתב שהמחמיר תבוא עליו ברכה. ובתורתם הדשן כתב בשם המרדכי שאשה שיש לה מכה שאין ידוע שהיא מוציאה דם אינה תולה במכה, אמנם אם בדקה בכל החורים והסדקים ולא מצאה דם בשום פעם אלא במקום מסוים והוא בצדדים יש בזה סברא לטהר, דפתח החדר לפרוזדור הוא באמצע, וא"כ יש ראייה שדם זה הוא דם ממכה שבצדדים, וכל שכן שאם היא מרגשת בשעת בדיקה כשהיא נוגעת בצד שהמקום ההוא כואב לה קצת, ובשאר חורין וסדקין אינה מרגשת כאב כלל, יש הוכחה שמן המכה בא.

איתא בגמרא (ס"ו.) שאשה שראתה לאחר תשמיש, **אם יש לה מכה באותו מקום תולה במכתה, ואם היה דם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה.**

וכתב המגיד משנה בשם הרשב"א, וכ"כ הרא"ש שדווקא אם נתברר שדם מכתה שונה מדם ראייתה אינה תולה, אבל בלאו הכי תולה, לפי שהאשה בחזקת טהרה עומדת עד שתראה ודאי, וכל שיש לה לתלות תולה.

דעת הרשב"א שתולים במכה אפילו אם אינה מרגשת שהדם יורד מן המכה, והא דאיתא בגמרא שנאמנת לומר מכה יש לי שממנה דם יוצא, אין הכונה שתרגיש שמשם הדם יוצא, אלא כוונת הגמרא שמספיק שהיא תרגיש שיש לה מכה, ובתוספתא אין את המיילים 'שממנה דם יוצא' ודרך הגמרא להוסיף על התוספתא כדי לבאר את הדברים.

אבל בהגהות מיימוני איתא בשם ספר התרומה שאשה שיש לה מכה באותו מקום ואינה יודעת אם מוציאה דם, אם בודקת עצמה באותו מקום ומוציאה דם, או אם מרגשת כשהדם נופל מהרחם, טמאה ואינה תולה במכה, דמשמע בגמרא שצריכה לדעת שהדם הוא מן המכה. וכ"כ המרדכי.

עוד כתב בספר התרומה שבשעת הוסת אין תולים במכה אפילו יודעת בודאי שהמכה מוציאה דם, דאל"כ לעולם לא תהא טמאה, מיהו כתמים תולה בה. וכ"כ הסמ"ג והסמ"ק. אמנם הרמב"ם כתב שאשה שראתה דם מחמת מכה שיש לה באותו מקום, אע"פ שראתה בשעת וסתה היא טהורה והדם טהור, מפני שהוסתות מדבריהם, וכ"כ הרשב"א.

פסקי ההלכה

אשה שיש לה מכה באותו מקום וראתה לאחר תשמיש, תולה הראיה בדם מכתה.

כתב השו"ע שאם דם מכתה משונה מדם ראיתה אינה תולה בדם מכתה. וכתב הט"ז בשם הפרישה שאם יש לפנינו דם זה ודם ראיה רגיל שלה, צריכים לברר האם דם זה משונה מדם ראיתה, וכל אדם יכול לברר זאת, דכיון שאפשר לברר צריך לברר. וכתב הש"ך שהלכה כהפוסקים שסוברים שדווקא אם נתברר שדם מכתה שונה מדם ראיתה אינה תולה, וא"צ להראות לחכם אם הוא משונה.

וכתב הרמ"א שאשה שיש לה וסת קבוע וראתה שלא בשעת וסתה תולים בדם מכה אע"פ שאין ידוע בודאי שהמכה מוציאה דם (פירוש אפילו אינה יודעת כלל שדרכה של המכה להוציא דם. ש"ך). והט"ז מביא שגם הב"ח מיקל בזה, ומאריך לדון בדברי הפוסקים בזה, והקשה על הרמ"א שדבריו אינם כדבריהם, ודעת הט"ז שאין להתיר במכה שאין ידוע שהיא מוציאה דם.

דעת הש"ך שבמכה שאין ידוע שמוציאה דם אין להתיר אלא שלא להוציאה מבעלה, משום עיגונא, אבל מ"מ צריכה ז' נקיים, ואם בדקה עצמה שלא בשעת וסתה ומצאה דם, או שהרגישה שהדם יוצא מהרחם, צריך שתדע שדרך המכה להוציא דם, אע"פ שלא הרגישה עכשיו שדם זה הוא ממכתה. והחוות דעת מבאר דחשש שתראה בשעת תשמיש הוא דרבנן כמו וסתות, ולכן מקילים לתלות במכה שאין ידוע שמוציאה דם, אבל שבעה נקיים על מה שראתה כיון שזה דאורייתא אינה תולה במכה עד שתדע שהמכה מוציאה דם,

אפילו אם אינה יכולה להטהר לבעלה לעולם. ובשו"ת כנסת יחזקאל כתב שאם ראתה מחמת תשמיש אינה צריכה ז' נקיים (ולדבריו הש"ך מדבר רק בלא ראתה בשעת תשמיש), דאין טהרה לחצאין. אבל הסדרי טהרה חולק וסובר שצריכה ז' נקיים כל שאין ידוע שהמכה מוציאה דם. והנודע ביהודה מוכיח שדעת הרמ"א שא"צ שבעה נקיים, ולמעשה הנודע ביהודה לא מכריע, כיון שהש"ך חולק.

כתב הט"ז שאם בשעת הכאב היא מוצאת דם, מוכחא מילתא שזה דם מכה, ומותר אף אם היא מוצאת דם לאחר הכאב, וכן אם נשים אחרות רגילות לראות דם ממכה כזו חשיב מכה המוציאה דם.

כתב הרמ"א שאם יש ספק אם הדם הוא מן המקור או מן הצדדים תולים במכה אף באין לה וסת קבוע, מכח ספק ספיקא, שמא הוא מן הצדדים, וגם אם הוא מן המקור שמא הוא מן המכה. והש"ך כתב שהפוסקים לא התירו באין לה וסת קבוע אם אין ידוע שהמכה מוציאה דם, והוסיף שאין להתיר מכח ספק ספיקא כיון שאפשר לומר מיד שמא זה דם נדות, והביא שגם בתשובת מהר"ם לובלין כתב שיש לפקפק על דברי הרמ"א. ובנודע ביהודה משיג על הש"ך ומסכים עם הרמ"א, וכן הסכימו בתשובות השיב ר' אליעזר ובתשובות ברית אברהם. אמנם אם אירע הדבר בימי ליבונה, זה תלוי במחלוקת אם מתירים ספק ספיקא כשיש חזקת איסור, ודעת הרבה אחרונים שלא מועיל בזה ספק ספיקא. ויש שרוצה לומר שאחר שכבר ספרה ג' או ד' ימים נחלקו רש"י ותוס' אם היא בחזקת טהרה, אף קשה שהרי בג' ימים ראשונים של הספירה בלאו

כתב שדווקא אם היא מרגישה שהדם בא מהמקור טמאה, אבל בלאו הכי תולה גם בזמן וסתה, ובלבד שתהיה בימי טהרה), או מל' יום לל' יום (וכן לאחר ל' יום. שם), אינה תולה במכה, (אע"פ שידועת שהמכה מוציאה דם. ש"ך), דאל"כ לא תיטמא לעולם. וכתב הש"ך שבדברי הפוסקים שהם המקור לדין זה מבואר שכוונתם שאם ראתה בשעת וסתה או מל' יום לל' יום שלא בשעת תשמיש צריכה לישב ז' נקיים, אבל לענין רואה מחמת תשמיש פשיטא שבשעת וסתה אין להחזיקה לרואה מחמת תשמיש, דתלינן הראיה בוסתה, וכן צ"ל בכוונת הרמ"א. עוד כתב הש"ך שאם היא מרגישה עכשיו שהדם הגיע מהמכה אפילו בשעת וסתה טהורה, דבזה לא שייך לומר שא"כ לא תיטמא לעולם.

כתב הרמ"א שכתמים תולה במכה בכל ענין. וביאר הש"ך דהיינו אפילו בשעת וסתה, ואפילו אינה יודעת שדרך מכתה להוציא דם. וע"ע בסימן ק"צ סוף סעיף י"א, ובסימן קצ"ו סעיף י'.

כתב הש"ך בשם הב"ח שאין תולים בכל מכה שבאותו מקום, אלא דווקא כשהמכה היא במקום ששם היא מוצאת דם, ולכן אם הדם יוצא מן המקור צריך שתדע שיש לה מכה במקור. וכתב החוות דעת שדווקא אם היא מרגישה שהדם בא מהמקור בעינן שתדע שהמכה במקור, אבל ברואה שלא בהרגשה ואפילו ע"י בדיקה תולה במכה שידוע שמוציאה דם אפילו אם המכה בודאי בצדדים.

כתב הש"ך שתולים במכה אפילו היכא שבדקה עצמה בשפופרת ומצאה דם על המוך.

הכי אין תולים במכה. ובחוות דעת מסכים לדברי הרמ"א, אך כתב דהרמ"א מיירי בראתה שלא בהרגשה שזה דרבנן, דבזה מתירים מטעם ספק ספיקא, אבל אם ראתה בשעת תשמיש או בבדיקה שיש בזה ספק הרגשה אינה תולה עד שתדע שהמכה מוציאה דם, אמנם אשה זו אין לה לבדוק עצמה כלל, שאם תמצא תהיה טמאה ולמה לה לטמא עצמה בחינם, אלא תמתין עד שתרגיש ותטמא. עוד כתב הנודע ביהודה שאין מתירים מטעם ספק ספיקא אלא כשהמכה במקור עצמו, אבל אם המכה בצדדים שאין אלא ספק אחד אסורה אף בימי טהרה. ואם המכה במקור אפשר שאפי' אם יש לה וסת קבוע ורואה כן בשעת וסתה ממש ואין ידוע אם המכה מוציאה דם, רק שלא הרגישה אם הוא מהמקור או מן הצדדים, תולה להקל מטעם ספק ספיקא, דלא שייך כאן לומר דא"כ לא תטמא לעולם, שהרי כשתרגיש בדם הבא מן המקור תהיה טמאה. ובשמן רוקח ובתשובה מאהבה חולקים על דברי הנודע ביהודה ומוסכימים עם הש"ך.

כתב הרמ"א שאם ידוע שהדם מן המקור, אע"פ שיש לה מכה במקור, אינה תולה במכה אם אין לה וסת קבוע, אא"כ יודעת בודאי שמכתה מוציאה דם. וביאר הש"ך שאם יודעת בודאי שהמכה מוציאה דם, אע"פ שאין לה וסת קבוע, וגם אינה מרגשת עתה שהדם הגיע מן המכה, תולים במכה ואין לה דין רואה מחמת תשמיש, וגם אינה צריכה לישב ז' נקיים כיון שהראיה היא בתוך ל' יום.

כתב הרמ"א שבשעת וסתה (כל אותה עונה, ואפילו ברואה ממש בלי הרגשה. חוות דעת. והנודע ביהודה

פתחי תשובה

כתב בפנים מאירות שמה שמטהרים דם מכה שיוצא מהמעיים דרך המקור, היינו דווקא אם הדם יכול לבוא לשם בלי להבלע תחילה בשאר אברים, אבל אם יש לה מכה בשאר אברים הפנימיים שא"ל לזוב דרך המקור אם לא שייבלע תחלה בשאר אברים, זה דם נדה גמור.

כתב מהר"ם מלובלין שאפילו אם המכה היא בבית הרחם במקור עצמו שמשם נובע הדם נדות, מ"מ היא טהורה ותלינן בדם מכתה, וכן מבואר מדברי הש"ך והחוות דעת.

כתב הנודע ביהודה שמה שאמרו שאם דם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה במכה, היינו כשיצא הדם מעצמו מן המכה כדרכו, אבל אם הדם יצא שלא בעונתו ע"י שדחקה אצבע בכח ולכן הוא משונה, תולה בו, ומ"מ שוב לא נקרא מכה שודאי מוציאה דם רק דינו כמכה שאין ידוע שמוציאה דם.

דעת הנודע ביהודה שמה שבסתמא תולים שדם מכתה אינו משונה מדם ראייתה, זה דווקא באשה טהורה שראתה מחמת תשמיש, שהיא בחזקת טהרה, אבל בראתה בימי טומאה או בימי ספירתה הדבר צריך תלמוד. ובברית אברהם כתב שבימי ספירתה היא בחזקת טהרה, וכן דעת החוות דעת והחתם סופר. (וכתב החת"ס שבנדה דאורייתא אפילו לא פסקה בטהרה כל שעברו עליה ימים הראוים לזיבת דמי נדתה על הרוב פסקה לה חזקת ראייה, אלא משום דנשי דידן ספק זבות ניהו בעינן שפסקה בטהרה לפנינו עכ"פ, ודעת המרדכי דבעינן ג' ימים לאחזוקי בטהרה, והחת"ס מוכיח דבג' בדיקות ערבית ושחרית וערבית סגי).

כתב החוות דעת שדווקא בראתה אחר תשמיש א"צ בדיקה אם דם מכתה משונה מדם ראייתה, אפי' לענין שבעה נקיים, כיון דאיכא עוד ספק אימור שמש עכרן, אבל בראתה שלא בשעת תשמיש צריכה בדיקה לענין נקיים אם הוא משונה או לא.

דעת הבית מאיר שזקינה יכולה לתלות במכה אף שאין ידוע שהיא מוציאה דם, ודלא כמ"ש בתשובות פ"י.

כתב החוות דעת שאשה שאינה רואה לפני שיעברו י"ד יום מטבילתה, דינה באותם ימים כאשה שיש לה וסת שלא בשעת וסתה.

בסדרי טהרה מסתפק באשה שעבר שעת וסתה ולא בדקה ולא הרגישה, ואח"כ בדקה עצמה ומצאה טמאה, האם תולים (לדעת הרמ"א) במכה שאין ידוע שהיא מוציאה דם. ולדעת הש"ך אין נ"מ בספק זה כיון שבמכה כזו צריכה לישב שבעה נקיים, ולראיה מחמת תשמיש אין לחוש, דאם אינו דם וסתה א"כ יכולה לתלות במכה, ואם הוא דם וסתה אין זה ראייה מחמת התשמיש, אמנם במכה שידוע שהיא מוציאה דם תולים אף בעבר וסתה, דבזה לא שייך לומר מש"כ הרמ"א שא"כ לא תיטמא לעולם.

האחרונים מאריכים לדון מה הדין אם כאב לבעל בשעת תשמיש, האם תולים בזה את הדם, והסכמת האחרונים דכאב אינו כמכה ואינו תולה בו עד שיבריר בודאי שכאב זה בר דמים הוא. ובסדרי טהרה כתב דאף דכאב אינו כמכה, מ"מ אשה שיש לה מכה שאין ידוע שהיא מוציאה דם, אך בכל פעם שכואב לה המכה מוציאה דם, מסתמא המכה מוציאה דם.

העלה שלא האמינו לרופאים על גוף ידוע לומר גוף זה מפיל שומות ושערות, כי אין רופאים נאמנים אלא לעשות דבר לספק פיקוח נפש לדחות איסור, או לומר שדבר מסוים שייך שיקרה, אבל לעשות דבר לודאי אינם נאמנים.

בתשובת מעיל צדקה דן באשה קשת רוח שבימי ליבונה מוצאת על העד נקודות קטנות או קלות אדומים או שחורים, ונבדקה ע"י אשה, ומצאה לה בעומק הפרוזדור נקב קטן כמו ראש מחט, והכניסה לתוכו בגד מקופל דק, ולא נכנס בעומק, וגם לא מצאה עליו רושם דם, והעידה החכמה הזאת שבדקה פ"א באשה אחרת ומצאה ג"כ אותו הנקב ומצאה דם בתוך הנקב. וכתב המעיל צדקה להתירה עד חשבון ימים של ימי וסתה, כי אותו הנקב הוא פי וריד, כאשר ימצא בספרי הרופאים שיש וריד אחד המשתרג למקום הזה ואפשר שיוליך דם ומותרי השחורה לשם, ואף שאינו נפתח בכל הנשים עכ"ז ימצא כן לפעמים. והחכם צבי חלק עליו, והמעיל צדקה כתב להעמיד דבריו אלא שסיים שטוב להחמיר.

הפוסקים דנו האם אשה שיש לה חולי הנקרא 'גילדני אדער' (-טחורים. ערוך השלחן), האם ניתן לתלות דם היוצא מן המקור בדם זה, ובתשובת שמש צדקה כתב שאין לתלות בזה בדם הנמצא בבדיקת עד, ורק בכתמים יש להקל. והנודע ביהודה כתב שא"א לדם זה לבוא דרך אותו מקום, והחתם סופר כתב שמדברי ראש הרופאים וגדול המורים הרמב"ם ז"ל מבואר שדם זה יכול לבא דרך אותו מקום. עוד שהיות ופי הטבעת ופי שפת הרוחם סמוכים מאד, ובשעת הורקת דם העורק

כתב החתם סופר שאחר כל הקולות ברואה מחמת תשמיש להתירה לבעלה בספירת נקיים, מ"מ צריך הוא לפרוש באבר מת, דלא התרנו אלא שלא תתגרש, ומכיון שהתרנו לו הכניסה די.

דם שהוא ודאי מן המקור אין תולים אלא במכה שידוע שהיא מוציאה דם, וכתב הנודע ביהודה דהיינו דווקא בימי טהרה, אבל אם היא כבר טמאה אינה תולה במכה, אא"כ יש לה וסת קבוע וראתה שלא בשעת וסתה (דתולין במצוי), וק"ו שיש להקל כהאי גוונא בימי מניקתה אף שאין לה וסת קבוע, אם כבר פסקה לראות, (שאם עדיין היא רואה קשה לתת לה קולא של מניקה, כיון דחזינן נשים הרבה הרואות כמה שבועות אחרי הלידה). ואם המכה היא בצדדים, א"א לטהרה אם מרגישה דם מן המקור, אבל אם אינה מרגשת אם הדם מן המקור או מן הצדדים, תולה במכה אם דרך המכה להוציא דם, אם היא בימי טהרה, ואפילו אם יש לה וסת קבוע וראתה בשעת וסתה י"ל דהיא טהורה, דכאן ל"ש לומר א"כ לא תטמא לעולם שהרי כשתרגיש בדם הבא ממקור תהיה טמאה. ובתשובת ברית אברהם כתב שבידעת שהמכה מוציאה דם שתולה אף באין לה וסת, היינו אף אם קודם שנולד המכה היתה רגילה בראיות משונות בלי שיעור, ואם עברו ל' יום מראייתה האחרונה אינה תולה במכה, ובשו"ת נכנסת יחזקאל משמע להיפך.

בבאר היטב מביא שהכנסת יחזקאל כתב שאפשר לסמוך על הרופאים כדי להתיר אשה לבעלה. ובפתחי תשובה כתב שבספרי השו"תים האריכו לדון האם סומכים על הרופאים לומר שזה דם מכה, והחתם סופר

שאינן דם זה מן המקור, והפתחי תשובה מביא שכמה אחרונים מפקפקים בדברי הרמ"א, ומ"מ היכא שיש עוד צד להקל אפשר לסמוך להקל.

סעיף ז'

אם בכל פעם שבודקת מוצאת את הדם באותו מקום בצדדים יש לתלות במכה, וכ"ש אם מרגשת שם כאב. וכתב הנודע ביהודה דהיינו דווקא באשה שיש לה מכה אלא שאין ידוע שהמכה מוציאה דם, עוד כתב שזה מועיל גם באשה שאין לה וסת.

סעיף ח'

האם ניתן לסמוך על רופא שאומר שנתרפאה

מבואר בגמרא שראיה מחמת תשמיש זה דבר ששייך שהאשה תתרפא ממנו. ובסעיף זה יבואר האם סומכים על רופא שאומר שנתרפאה, ובסעיף הבא יבואר באיזה אופן תולים לומר שנתרפאה.

כתבו הסמ"ג והסמ"ק וספר התרומה שאשה שרואה מחמת תשמיש והיא רוצה להתרפא, צריכה שתתרפא קודם שתתחזק, אבל לאחר שתתחזק צריך עיון אם תוכל לסמוך על רפואה לשמש אח"כ, אפילו אם הוא רופא מומחה. ודעת ריצב"א שאפשר לסמוך בזה על רופא ישראל, אפילו אם לא ידענו בו שריפא דבר כזה בפעם אחרת, אבל אין לסמוך על רופא נכרי אפילו אם הוא מומחה לרבים, אמנם אם תראה האשה שפסק דם וסתה וראייה שלה ע"י רפואות וניכר שהועילו, אפשר לסמוך גם על נכרי, דמבואר בגמרא (ס"ו.) ששייך רפואה לדבר זה.

מפי הטבעת יתלכלך גם מקום שפת הרחם, ע"כ יש להקל, ואם תצטרך לבדוק עצמה תקנח תחילה באותו מקום ע"י מוך ותשליכה ולא תעיין עליו כלל, ואחר כך תכניס העד לחורים ולסדקים ותטהר עצמה.

כתב הנודע ביהודה שאשה שמצאה כתמים, אם יש לה כאב יכולה לתלות בו, שלא בשעת וסתה אפילו הם אדומים הרבה וגם גדולים יותר מגריס, מיהו בשעת וסתה אסורה, וכ"ז בימי טהרתה או בד' ימים אחרונים של שבעה נקיים, אבל בג' ימים הראשונים אם תמצא כתם הגדול מגריס טמאה.

כתב הפנים מאירות שאשה שהיתה לה מכה באותו מקום והמכה נתרפאה, ושימשה עם בעלה, ואחר התשמיש מצאה כתם בבגדים, האשה טהורה, דבכתמים תולים להקל דע"י תשמיש נתגלע המכה והוציא דם, כיון דהיה לה כאב בשעת תשמיש, ובסדרי טהרה מפקפק בזה.

כתב החתם סופר שאם האם אומרת שבדקה באותו מקום ומצאה בצדדים חבורות ופצעים, נאמנת להתיר, וכ"ש דהיכא שגם הרופא אומר כך, והיא אחרי לידה שדרך שיהיה אז פצעים.

סעיף ו'

איתא בגמרא (ס"ו.) נאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור שממנה דם יוצא, דברי רבי, רשב"ג אומר דם מכה הבא מן המקור טמא. ופסקו הפוסקים כרבי.

פסק ההלכה - האשה נאמנת לומר מכה יש לי במקור שממנה דם יוצא. וכתב הרמ"א דה"ה אם אומרת ברי לי

חררת הדם צריך בירור שנתרפאת, גם ללא הפלת חררת, דם אם ידוע שנתרפאת באיזה רפואה שתעשה מותרת, וגם בגמרא לא הצריכו לברר שנתרפאת, ובאמת בהלכות נדה לרמב"ן הגירסה כהגהה זו.

וצ"ע למה השמיטו שאר הפוסקים דין זה, דכיון דעבד בה רבי עובדא ולא אשכחן מאן דפליג עליה משמע ודאי דהלכתא כוותיה, ואפשר דסבירא להו כדברי הרמב"ן דהאידינא אין מתירין אותה לאחר שראתה דם. ואם חזרה וראתה דם מחמת תשמיש אפילו פעם אחת איגלאי מילתא שלא עלתה לה רפואה, וחזרה לחזקתה הראשונה.

וכתבו הראב"ד והרמב"ן דהאידינא אין מתירים אותה לאחר שהפילה חררת דם. והוסיף הראב"ד דמ"מ אם היה זה תחת בעלה אין מוציאים אותה מבעלה עד שתיבעל ותחזור לקלקולה.

עוד איתא בגמרא (שם) **ההיא איתתא דאתא לקמיה דמר שמואל, אמר ליה לרב דימי בר יוסף זיל בעתה, אזיל בעתה ולא נפל מינה מיד, אמר שמואל זו ממלאה ונופצת** (בשעת תשמיש) **היא, וכל הממלאה ונופצת אין לה תקנה.**

פסקי ההלכה

הפחידות פתאום ונפל ממנה חררת דם נתרפאת ומותרת לבעלה, ואם חזרה וראתה אפילו פעם אחת בידוע שלא נתרפאת, ובזמן הזה אין מתירים ע"י רפואה זו (והיינו שאין לעשותה לכתחילה, אי נמי שאם נתגרשה ועשתה רפואה זו אסורה להנשא. ש"ך), אבל אין מוציאים אותה מבעלה אחר רפואה זו, עד שתיבעל ותחזור לקלקולה.

פסק ההלכה - כתב השו"ע שאם תרצה להתרפא צריכה להתרפא קודם שהחזקה לרואה מחמת תשמיש, אבל אחר שהחזקה יש מסתפקים אם אפשר לסמוך על הרפואה, ויש שמתיר ברופא ישראל, ואם ראתה האשה שפסק דם וסתה וראייתה ע"י הרפואה יש לסמוך אף על נכרי.

וכתב הש"ך בשם הב"ח שאם הרופא עשה הרפואה לאשה אחרת קודם שנתחזקה ונתרפאה, יכולה אשה אחרת לסמוך עליו אף אחר שנתחזקה. והקשה החוות דעת מגנין שהאשה ההיא נתרפאה על ידו, דילמא בלאו הכי היה פוסק, שהרי לא נתחזקה לראות. ועיין חתם סופר שמיישב קצתו. עוד כתב החת"ס שאם עשה רפואה זו לנכרית והועילה הרפואה, לא חשיב מומחה, דאין ראייה מגופים שלהם לגופים שלנו. וכתב הרדב"ז שאם יש רגלים לדבר שנתרפאה, כגון שכל ימיה היתה משמשת בלא צער ועכשיו התשמיש קשה לה, קרוב לומר שיכולה לסמוך על רופא מומחה שאמור שנתרפאה, ותשמש פעם רביעית.

סעיף ט'

איתא בגמרא (ס"ו.) **ההיא דאתא לקמיה דרבי, אמר ליה לאבדן זיל בעתה, אזיל בעתה ונפל ממנה חררת דם, אמר רבי נתרפאה.**

וכתב הטור בשם הרמב"ן היו מפחידין אותה פחד פתאום והפילה דם ונתרפאת מותרת לבעלה. וכתב הבית יוסף שנראה לגרוס 'נתרפאת ומותרת לבעלה', דהיינו שע"י שהפילה חררת דם אנו יודעים שנתרפאת ולכן היא מותרת לבעלה, דאי נימא שמלבד הפלת

החוות דעת שגם לדבריהם אם ראתה בלילה השלישי או הרביעי אינה חוששת ללילה זה, עוד כתב החוות דעת שלא מועילה בדיקת שפופרת להחירה בליל טבילתה, ובעמודי כסף מתיר ע"י בדיקת שפופרת, ובדיקה זו צריכה להיות דווקא אחרי הטבילה, אא"כ בדקה ומצאה דם מן הצדדים.

כתב הנודע ביהודה שאם היא זקניה עד שקורין לה אמא בפניה ואינה חוששת, יש מקום להקל בזה.

כתב החוות דעת שאינה חוששת לליל טבילה אלא בראתה אחר תשמיש אפילו שלא בשעת תשמיש אלא באותה עונה, שזה וסת המורכב, אבל אם ראתה בליל טבילה בלא תשמיש אינה חוששת כלל.

אם בתשמיש הראשון מצאו דם על הסדין ועל החלוק של ושל בעלה, אין ראייה זו מן המנין, אך בנמצא על עד שלו אין חילוק בין סמוך למופלג.

אם ראתה ג'פ"כ כל פעם בביאה ראשונה שאחר הטבילה (וג' הפעמים לא היו באותה סמיכות לטבילה. ט"ז), אסורה לבעלה כאילו ראתה ג' פעמים רצופים, שהרי אינה יכולה לטבול ולשמש עמו. (ואף שבראתה אחר לידה מבואר להלן שחוששים רק סמוך ללידה, סברא זו שייכת רק בלידה. ט"ז).

וכתב הפתחי תשובה בשם הט"ז שהאיסור הוא אפילו אם הראיה שלאחר הטבילה מופלגת מהטבילה, ואפילו עברה ושימשה בינתיים ולא ראתה אסורה, דאי לאו הכי בלאו הכי אסורה מדין רואה מחמת תשמיש, וכתב החוות דעת שמהש"ך נראה שמותרת היכא דשימשה בינתיים, וכן עיקר, ובאמונת שמואל דעתו כהט"ז, ולדעתו אפילו אם כשטבלה לראיה של כתם לא ראתה,

וכתב הנודע ביהודה שאשה שבשעת תשמיש הרגיש זיבת דבר לח וקפצה בבהלה מן המטה והיה שופע ממנה דם הרבה, אף דבש"ו ע כתב שאם הפחידה וכו' אין מוציאין אותה מבעלה, דעת הראשונים לא נראה כן, ועכ"פ אין להקל רק כהאי עובדא ממש, אבל הבהלה אינה ביעותא וגם שפע דם אינו כמו חררה.

סעיף י'

דין אשה שרואה מחמת תשמיש בזמן מסוים

אשה שראתה מחמת תשמיש דווקא בזמנים מסוימים, כגון סמוך לטבילה או סמוך ללידה, יש מקרים שחוששים לזמנים מסוימים אפילו לפני שהוחזקה לראות (כדין וסת שאינו קבוע), ואפילו אם שימשה בינתיים ולא ראתה, ויש מקרים שאף בראתה ג' פעמים אין חוששים בה אלא באותם זמנים, ואילו בשאר זמנים הוא מותרת, וכדלהלן. ובסעיף הבא יבואר מתי חוששת לוסת החודש או לוסת הפלגה אף שלא ראתה ג' פעמים.

ראיה מחמת תשמיש בסמוך לטבילה

הרואה דם פעם או פעמיים בשעת תשמיש מותרת לשמש אחר שתיטרה, אמנם צריכה לחשוש לזמן ראיתה אחר הטבילה כוסת שאינו קבוע, (כגון שאם ראתה בלילה (השני) שאחר טבילתה, צריך לפרוש בלילה זה), ווסת שאינו קבוע נעקר בפעם אחת שלא ראתה בו, (וכאן אינו נעקר אלא אם שימשה בליל טבילה שניה ולא ראתה).

כתב האמונת שמואל שצריך לגרוס שראתה בלילה השני שלאחר טבילתה, דאם ראתה בליל טבילתה מותרת [כמו ביוצא לדרך], וכ"כ בשאילת יעב"ץ. וכתב

בחמין דווקא. ואם תרצה לבדוק בשפופרת בכדי להיות ככל הנשים, צריכה לבדוק דווקא אחר טבילתה במים קרים באותו לילה ולא תראה.

ראיה מחמת תשמיש בסמוך ללידה

כתב הרמ"א שאם ראתה ג"פ בביאה ראשונה שלאחר הלידה, או שראתה אחרי כל לידה ג' פעמים, ובין הלידות עברה ושימשה ולא ראתה, יש מקילים להתירה לבעלה בגלל שתולים את הראיה בחולשתה, שהוכיח הצדדים מכח הלידה, כמו שתולים במכה, (אמנם צריכה ז' נקיים, ואין תולים במכת הלידה. ואם בביאה הראשונה שלאחר הלידה לא ראתה, אין תולים בלידה. חוות דעת), אבל אם ראתה ג"פ רצופים אחרי הלידה, אין תולים בלידה אלא צריכה בדיקת שפופרת.

וכתב הט"ז שאין לגרוס ברמ"א עברה ושימשה, דמירי שג' הפעמים שראתה אחר כל לידה לא היו רצופים אלא היו ביאות היתר בינתיים, אבל בראיות רצופות אסורה כדין רואה מחמת תשמיש, ואם תשמש באיסור ולא תראה תהיה מותרת עד הלידה הרביעית, אבל אסורה כיון שיש לה וסת ללאחר הלידה, ואם ראתה ג"פ רצופים לאחר הלידות, אין תולים הראיה בלידה, אלא אסורה כדין רואה מחמת תשמיש, ואם אח"כ עברה ושימשה ולא ראתה, לא יעזור לה בדיקת שפופרת להתירה אחר לידה רביעית, כיון שלא הוחזקה לראות אלא בביאות הראשונות לאחר הלידה, ואז לא בדקה.

והש"ך מבאר שכוונת הרמ"א שאם ראתה סמוך ללידה, ואח"כ עברה ושימשה ולא ראתה, אינה נאסרת אלא סמוך ללידה, אפילו אם ראתה כמה פעמים בג' הביאות שסמוך ללידה, וכן אם ראתה ג"פ רצופים לא סמוך

ורק כשטבלה לוסתה הרגיל ראתה, אסורה, אמנם גם הסדרי טהרה חולק וסובר שאינה נאסרת אלא כשלא היו בינתיים ביאות שלא ראתה בהם.

אשה שראתה ג"פ מחמת תשמיש בליל טבילתה, לדעת המנחת יעקב היא מותרת מהלילה השני ואילך, ודלא כדברי האמונת שמואל, עוד כתב שאם ראתה ביום מסוים בחודש מותרת בשאר הימים, והחוות דעת והסדרי טהרה חולקים וסוברים שאין לתלות בליל טבילה או ביום החודש, וכ"כ החת"ס שחלילה להקל בזה, אך צידד להקל באשה שאחר לידה ראשונה ראתה דם מחמת תשמיש על עד הקינוח כמה פעמים, וכל פעם זה אירע בליל טבילה, אלא שטבלה במים קרים, והאשה פחדה מאד מקרירות המים עד שבכל פעם אחתה רתת וכאב מהמים, ובפעם האחרונה חיממו מי המקוה ומ"מ ראתה, וכתב החת"ס להתירה כיון שיש בזה כמה צדדים להקל: א' ששהתה עמו כמה שנים ולא ראתה מחמת תשמיש. ב' היה לה וסת קבוע וראתה שלא בשעת וסתה. ג' שהוא אחר לידה ראשונה וי"ל נתקלקלו צדדיה ע"י הלידה ולא מן המקור הוא. ד' (והוא העיקר) שהיתה רותנת ע"י ביעותתא דמים קרים והרגישה עי"ז כאב בבטנה וזה גורם לפריסת נדה כדאיתא בנדה דף ע"א, ואע"פ שאח"כ חיממו המים ואעפ"כ ראתה, י"ל שמתחילים מאז חשבון חדש, ויכולה לשמש אפילו בליל טבילה שבמים חמים עוד ב' פעמים, אלא שלא לסמוך עי"ז לחוד, ועכ"פ יש להתיר לשמש בליל ב' אחר טבילתה במים חמים דווקא שאז מצטרף כל הקולות האלו. ומ"מ באותה בעילה יפרוש באבר מות, דלמה יכנס בספק כרת לחינם, ואם לא תראה אז תשמש כך לעולם בליל ב' אחר טבילתה

דאין וסת הפלגה אלא בשתי ראיות. ומה שאינה חוששת לרואה מחמת תשמיש בפעם אחת כדין וסת שאינו קבוע, הטעם הוא שרק סתם וסת הגוף (כגון בפיהקה וראתה דם) חוששת לו בפעם אחת, אבל וסת הגוף שבא ע"י אונס (כגון ע"י קפיצה) אינה חוששת אלא כשקבעה. וכתב החוות דעת שאין וסת החודש הזה נעקר אלא כשעברה ושימשה בו ולא ראתה, וא"כ כשאשה רואה מחמת תשמיש ב' פעמים נאסרת לאותו יום החודש של ראה שניה ולהפלגה כל ימיה, עד שתעבור ותשמש ולא תראה.

קבעה וסת לרמ"ת בזמן מסוים, מותרת בין וסת לוסת, וביום הוסת אסורה עד שיעקר ג"פ. וכתב החוות דעת שאם שימשה פעם אחת שוב אין לה וסת הפלגה אא"כ חזרה ושימשה וראתה, ואם נעקר בהרכבה ג"פ שוב אינה חוששת לו.

כתב החתם סופר שאשה שראתה כמה שנים מחמת תשמיש ממש, בהרגשת כאב, אמנם לא ראתה בליל טבילה אלא כמה לילות אח"כ, ולפי גודל הכאב בהכנסת השמש היא תולה בכוחו כי רב, והתחננה לו שיכניס בלט ונחת ואז אינה רואה, ולפעמים אינו מעמיד על עצמו ואז היא רואה, אינה נאסרת בימים הראשונים שלאחר הטבילה, דאמרינן שאין חימום התשמיש פועל עד כמה ימים אחר טבילתה, ואולי בתחילה היא יכולה לסבול את התשמיש ואח"כ ע"י חימום התשמישים נתרפו העצבים ומיתרי המקור שלה ואינם סובלים התשמיש, אבל בזמנים שראתה אסורה, ואינו יכול לומר שישמש בלט ונחת, אך כל זה לפי ההנחה שזהו דם מקור וכיון שהיא מותרת לבעלה לפי הנ"ל אין להכניס עצמו בשארי צדדים, אבל טוב ליועצה

ללידה ואח"כ עברה ושימשה ולא ראתה, מותרת, דתשמיש עדיף מבדיקת שפופרת. והב"ח מבאר כוונת הרמ"א שראתה אחרי הלידה ג"פ לא רצופים (דאי לאו הכי אסורה), ואין נראה כדבריו, דאף ברצופים אם שימשה אח"כ ולא ראתה אינה נאסרת אלא בביאות שסמוך ללידה.

כתב הש"ך שמה שנאסרת בראתה ג"פ רצופים, זה דווקא בראתה אחר ל"ג ימים לזכר וס"ו לנקיבה, דאי לאו הכי כיון שמדאורייתא זה דם טוהר, לא החמירו להוציא אשה מבעלה בגלל זה, וכאן יש עוד צד התר לתלות הדם בחולשת הלידה. וכ"כ הנודע ביהודה (ואם ראתה ב"פ בימי טוהר וב"פ אח"כ ועוד פעם אחת באמצע שזה ספק אם זה היה בימי טוהר, כתב הנודע ביהודה שמוותרת, דוסת התלוי במעשה בודאי הוא מדרבנן, אך לא תשמש בליל טבילה אלא בלילה השני). והפלתי חולק ואוסר גם אם ראתה בימי טוהר.

כתב הרמ"א דתשמיש שלא ראתה עדיף מבדיקת שפופרת, ודעת האפי רברבי דדווקא ג"פ, והש"ך כתב דאפי' בפעם אחת מותרת.

סעיף י"א

וסת המורכב ברואה מחמת תשמיש

ראתה מחמת תשמיש ושימשה ולא ראתה, ושוב ראתה מחמת תשמיש אחר חצי שנה, מותרת לבעלה, ומ"מ חוששת לאחר חצי שנה מראיה אחרונה, שמה קבעה לוסת המורכב. וכתב הש"ך דה"ה דחוששת לוסת החודש ליום בחודש שראתה, וכשעבר אותו היום ולא ראתה בו שוב אינה חוששת לו, אבל להפלגה אין לחוש,

שתשאל לבקיות אולי ימצאו בצדדים מקום הרגש כאב.

סעיף י"ב

אסור להשהות אשה שראתה מחמת תשמיש אף אם אינו רוצה לבוא עליה, (דחיישין שמא יבוא עליה, כיון שכשתטבול ליכא אלא איסור דרבנן, וקיימא לן דוסתות דרבנן, ואיסור דרבנן הוא קל וחוששים שיעבור עליו, ועוד כיון שלרש"י אסורה לו עולמית (אפילו בבדיקה), איכא למיחש אפילו באיסור דאורייתא), אך מותר להשהותה ע"י שליש (לתת מזונותיה) ולא ילך אצלה אלא בעדים. וכתב הש"ך דכשאינו גר בשכונתה א"צ עדים, עוד כתב שאם לא קיים פריה ורביה כופין אותו לגרשה.

הבית מאיר מסתפק האם אסור להשהות אשה שאינה יכולה להטירה שמא יבוא עליה, או דילמא שאני רואה מחמת תשמיש שאיסורה קל בעיניו כיון שהיא טהורה. וברמ"א אבן העזר מבואר שבזמן הזה נהגו שלא לכפות בענייני זיווגים, גם למי שלא קיים פריה ורביה.

סעיף י"ג

תליה בדם בתולים בראיה מחמת תשמיש

דם בתולים והיינו הדם היוצא מאשה בתולה בביאות הראשונות, אינו יוצא מן המקור אלא מן הצדדים, ולכן מדאורייתא הוא לא מטמא את האשה, אמנם מבואר בגמרא (ס"ה:) שגזרו לטמא דם בתולים כמו דם נדות. אבל לענין רואה מחמת תשמיש, כיון שבאמת זה דם מכה, אין האשה נאסרת מחמת דם בתולים שיצא מחמת תשמיש. ולהלן יבואר מתי תולים את הדם בדם בתולים.

איתא בתוספתא כולן בודקין אותן בשפופרת חוץ מן הבתולה שדמיה טהורים. והביאה הסמ"ג. ועל כרחק מיירי ברואה דם מחמת תשמיש ג' פעמים, דאל"כ כל אשה אינה נבדקת בשפופרת, והא דבתולה אינה צריכה בדיקה היינו מפני שחזקה שזה דם בתולים, ואפילו ראתה כמה פעמים תולה בדם בתולים, כדמשמע בתוספתא, וכדאיתא בגמרא ("א:) תנן התם תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונישאת, בית שמאי אומרים נותנים לה ד' לילות, ובית הלל אומרים עד שתחיה המכה, אמר רב גידל אמר שמואל לא שנו אלא שלא פסקה מחמת תשמיש, אבל פסקה מחמת תשמיש וראתה טמאה, וכתבו התוספות דלא פסקה היינו שראתה בכל תשמיש, ואפילו בתשמיש מופלג חודש או ג' חדשים הוי דם בתולים וטהור, כדאמרינן בגמ' (ס"ד:) מעשה ונתן לה רבי ד' לילות מתוך י"ב חודש, ואיתא התם שבראתה ועודה בבית אביה אין לה אלא לילה הראשון, ואיתא בגמרא (ס"ה:) שלדידן בכל אופן אין לה אלא בעילת מצוה, ומ"מ לענין שלא להחזיקה ברואה דם מחמת תשמיש, כיון דחזינן דבתולה בעלמא כל שלא פסקה מחמת תשמיש מחזקינן להו מדינא בדם בתולים, כל בתולה אף שהגיע זמנה לראות תולים בדם בתולים, כיון דרובא מסייע לה, דהא רואות מחמת תשמיש הוו מיעוטא דמיעוטא, ואף על גב דאיתא בגמרא ("א:) שאם עבר לילה אחד בלא תשמיש וראתה טמאה, י"ל דהיינו לטמאה משום אותו דם, אבל אחר שתטבול אם תחזור לראות מחמת תשמיש אפילו כמה פעמים לא מחזקינן לה ברואה מחמת תשמיש עד שתפסוק פעם אחת, אלא דמסתפינא להתיר אלא אם

בתולים שיטמא אלא במילתא דשכיח, כשיעור השנוי בר"פ תינוקת, אבל על יותר מזה לא גזרו. והפנים מאירות כתב שאין להתירה בלא ז' נקיים, ואפילו בדקה עצמה בשפופרת ולא נמצא דם בראש המכחול דאז ברור דלאו מן המקור הוא אלא מן הצדדים אפ"ה טמאה לבעלה, דהא גזרו על דם בתולים שתהיה אסורה לבעלה אף שהוא מן הצדדים, ומ"מ יש לצדד להקל בזה, כיון דיש לספק שמא בא מן הצדדים משאר מכה ולא מדם בתולים והוי ספק דרבנן ולקולא.

אשה שטענה שבעלה אינו בר ביאה, ונתגרשה ונישאת לאלמן וראתה דם מחמת תשמיש כמה פעמים בליל טבילה, ולא היה לה צער כלל בשעת תשמיש, כתב הנודע ביהודה שנאמנת, שהרי אשה נאמנת לומר דם יש לי באותו מקום, ומה לי מכה אחרת או מכת בתולים, וכ"ש שהיכא שהבעל השני ג"כ אומר שמצאה בתולה, שהרי אין אנו יודעים שראתה מחמת תשמיש אלא על פיהם, והפה שאסר הוא הפה שהתיר, אמנם הכא אין להתיר כיון שלא הרגישה צער, ואף שהב"ח מתיר, כל האחרונים אוסרים, ומ"מ אם אשה זו יש לה וסת קבוע, אף שכל הפוסקים דחו דברי המרדכי שמתיר ברואה שלא בשעת וסתה, כאן שיש לתלות בבתולים יש לצרף דעתו שלא להחזיקה ברואה מחמת תשמיש, אך לא תשמש בליל טבילה רק בלילה השני, ושוב כתב דאפילו אין לה וסת מ"מ כיון שג"פ שראתה היה בליל טבילתה יכולה לשמש עוד אחר טבילתה בלילה השני (ואף שכל רואה מחמת תשמיש אסורה גם בלילה השני, שאני הכא שיש לתלות בדם בתולים), ואם לא תראה אז תהיה מותרת לשמש גם בליל טבילה, ובאם תראה גם בלילה השני, אין להתיר אא"כ יש לה וסת או שהיא מרגישה צער.

כן יהיו ידיים מוכיחות שהוא דם בתולים (כגון שיש לה קצת כאב בביאה, דמהגמרא אין ראייה ברורה, דשמא מדובר דווקא בבתולה). בית יוסף.

פסקי ההלכה

הבועל את הבתולה וראתה מחמת תשמיש, לעולם תולים בדם בתולים, עד שתשמש פעם אחת ולא תראה, ואם אח"כ ראתה ג"פ הוחזקה לראות דם מחמת תשמיש. וכתב הרמ"א שאף אם לא פסקה לראות, אם אין לה צער כלל בשעת תשמיש אין תולים בדם בתולים, וכתבו הט"ז והש"ך שזו כוונת הבית יוסף שצריך ידיים מוכיחות, אבל הב"ח מתיר גם בלי צער כל שלא פסקה לראות, ובמשאת בנימין האריך ופסק כהרמ"א. וכתב החוות דעת דה"ה אם התשמיש הראשון היה בלא דם, או שהיה תשמיש שלא בדקה עצמה בו, שוב אינה תולה בדם בתולים.

מי שיוצא ממנו דם דרך פי האמה ושימש, תולה בו.

הנודע ביהודה התיר בתולה שראתה כמה פעמים מחמת תשמיש, ויש לה צער וכאב, ובתוכם היו שתי ביאות שלא ראתה בהם דם, אך אחר ביאות הללו ראתה ג"פ, והיא אומרת דמה שלא ראתה אז לפי שלא היה ביאה גמורה, דזה לא נחשב שפסקה מלראות כיון שבאותם ב' פעמים לא היתה ביאה גמורה ועדיין לא כלו הבתולים. ומ"מ לא רצה הנודע ביהודה לסמוך ע"ז לחוד, רק בצירוף קולות אחרות, וגם הורה שבטילה הראשונה של הטבילה לא יזדקק לה בעלה.

בתולה בוגרת שנשאת ולא פסקה לראות מביאה ראשונה ואילך, ויש לה צער, היה רב שרצה להתירה לבעלה אפילו בלא טבילה, דלא גזרו חכמים בדם

אדעתה משום הרגשת שמש. והפתחי תשובה מעיר שהרי נתבאר בתחילת הסימן שמה שהאשה נאמנת ולא חוששים שמא עיניה נתנה באחר, זה בגלל שזה מילתא דעבידא לגלויי, וא"כ כאן שבלי אמירתה היינו תולים בבתולים תו לא הוי מילתא דעבידא לגלויי, א"כ י"ל שאינה נאמנת, וע"ע בפתחי תשובה בתחילת הסימן אם יש טעמים אחרים להאמינה.

סעיף י"ד

אשה שיש לה מכות ופצעים שהמים הקרים מזיקים לה, יעשו לה תקנה לטבול ע"י שיחממו את המים, ואם אי אפשר בתקנה זו תצא מתחת בעלה כדי שלא יתבטל מפריה ורביה, כדין אשה שרואה מחמות תשמיש שכתבו המפרשים שצריך לגרשה אם אין לו אשה אחרת. בית יוסף בשם התשב"ץ.

פסק ההלכה - אשה שיש לה מכות ופצעים שאינה יכולה ליטתר, תצא מתחת בעלה שלא יתבטל מפריה ורביה.

בתולה שאחר הנשואין לא פסקה עדיין מלראות דם מחמת תשמיש עם הרגשת כאב וצער מכת בתולים, אך היא אומרת שהיא מרגישה שהדם יוצא מהמקור, והבעל רוצה לגרשה אחרי ג"פ כדין רואה מחמות תשמיש, וכתב החתם סופר דלא מבעיא אם היא מרגשת פתיחת פי המקור שזה הוא עיקר הרגשה דאורייתא פשיטא דטמאה נדה ממש וקובעת וסת בכך, דאפי' אם נניח שהדם שהיא מוצאה הוא דם בתולים מ"מ א"א שלא נתערב בה דם נדה היוצא בפתיחת המקור, דהרגשה סברא דאורייתא היא, ודוחק להקל לתלות הדם בבתולים ופתיחת המקור במראה טהור, דכל דין תליה בדם בתולים מפוקפק קצת כמ"ש הט"ז, והבו דלא לוסף עלה, (ואפשר שכוונתו שאף אם מצאה על העד ג"כ מראה טהור, אין להקל), ואפילו אם אינה מרגשת פתיחת פי המקור ממש רק זיבת דבר לח יוצא ממקום המקור שהוא למעלה ממקום הבתולים, אין נראה להקל, אף שזה הרגשה דרבנן ווסת התשמיש גם הוא רק דרבנן וה"ל תרי דרבנן, ומצורף לזה שרוב נשים אינן רואות מ"ת, מ"מ אין להקל, דכיון שהדם יוצא מהמקור חזקה שיצא בהרגשה ממש אלא דלאו

סימן קפ"ח

בית כרם ומיצף מים, וכמוזג שני חלקים מים ואחד יין מן היין השרוני.

ובגמרא (שם) מנא לן דאיכא דם טהור באשה, דכתיב "כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם", בין דם טמא לדם טהור. ממאי דהני טהורים והני טמאים. אמר רבי אבהו דאמר קרא "ויראו מואב את המים אדומים כדם" למימרא דדם אדום הוא. ואימא אדום ותו לא, אמר רבי אבהו אמר קרא דמיה דמיה ("והיא גילתה את מקור דמיה", וטהרה ממקור דמיה"), הרי כאן ארבעה (מיני אדמומיות המטמאים, אבל שלמטה מהם לאו דם הוא). והא אנו חמשה תנו, אמר רבי חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה.

עוד בגמרא (שם) וחכמים מטהרים, היינו תנא קמא (דגם לת"ק ירוק טהור שהרי אינו מה' מיני דמים), איכא בינייהו לתלות (שלטנא קמא תולין ולחכמים טהור לגמרי). ופסקן הרא"ש והרשב"א והרמב"ם דהלכה כחכמים.

עוד בגמרא (שם, לענין כמימי תלתן וכמימי בשר צלי) ובית הלל מטהרים, היינו תנא קמא, איכא בינייהו לתלות (שלטנא קמא תולין מספק, ולבית הלל טהור לגמרי). וכתב הר"ן בשם הרמב"ן דהלכה כתנא קמא, אבל הרא"ש כתב דהלכה כבית הלל, וכתב הר"ן שגם מהרמב"ם משמע שלהלכה טהור, אמנם למעשה אין

באיזה ראייה האשה טמאה

בסימן זה יבוארו כמה אופנים שבהם האשה טמאה או טהורה: א' איזה צבע דם מטמא ואיזה צבע טהור, מודאורייתא ומדברנן. (סעיף א'). ב' באיזה אופן למרות שיצא דם מהמקור האשה טהורה מפני שהדם יצא שלא כדרך ראייה, כגון בשפופרת או בחתיכה. (סעיף ג'). ג' מתי גס כאשר יצא מהמקור דבר שאינו מטמא, האשה טמאה מפני שא"ל לפתיחת הקבר בלא דם. (שם). ד' אשה שיצאו ממקורה צורות שונות, כיצד בודקים (ע"י שריה במים או מיעור) אם זה דם והיא טמאה, או שאין זה דם והיא טהורה. (סעיפים ד' – ו'). עוד יבואר (סעיף ב') באיזה אופן אנו סומכים על האשה לענין טהרת המראה שראתה.

סעיף א'

איתא במתני' (י"ט). חמשה דמים טמאים באשה: האדום והשחור וכקרן כרכום וכמימי אדמה וכמוזג. בית שמאי אומרים אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי, ובית הלל מטהרים. הירוק, עקביא בן מהללאל מטמא וחכמים מטהרים, אמר רבי מאיר אם אינו מטמא משום כתם מטמא משום משקה, רבי יוסי אומר לא כך ולא כך. איזהו אדום כדם המכה, והשחור כחרת, עמוק מכאן טמא, דיהה מכאן טהור. וכקרן כרכום מן הברור שיש בו. כמימי אדמה מבקעת

שאר צבעים – כתב הבית יוסף שמשמע שגם שאר מראות כל שאין בהם צד אדמומית טהורים, ולא הזכירו ירוק אלא משום ש"א שכשהוא בגוון זהב הוא נוטה לאדמומית, ולא דווקא לבן טהור, אלא כל מראה שאין בו צד אדמומית הוא בכלל לבן.

כתבו הרמב"ם והרמב"ן שהמראות הטהורים כשרים אפילו אם יש במראה סמיכות דם והוא עב הרבה.

עוד כתב בתרומת הדשן שאע"פ שהאשה הרגישה שנפתח מקורה ובדקה מיד ומצאה על העד לחלוחית לבן, אע"פ שהרגשה דאורייתא היא כדמוכח בגמרא (נ"ז:), לא חיישינן שמא יצאה טיפת דם כחרדל ונתקנח או נימוק, כיון שאפשר לתלות את ההרגשה במראה הטהור, ומסיים התרומת הדשן אמנם ירא אנכי להקל אם נמצא על העד לחלוחית דסמיך ויש בו מישוש קצת אע"פ שהוא לבן, מפני הטועים, אבל אם אינו אלא מראה וכמו צבע בעלמא וגם לא הרגישה יש לטהר. וכתב הבית יוסף שנראה שזה חומרא יתירא, ולית דחש לה.

פסקי ההלכה

כל מראה אדום טמא, בין בהיר מאד בין חזק. וכן כל מראה שחור טמא, ואין טהור אלא מראה לבן או ירוק, וכדלהלן.

מראה ירוק שהוא טהור כולל אפילו כשעוה או כזהב, או בלוי"א בלשון אשכנז, (או גרין שהוא כעשבים, או אתרוג או חלמון ביצה. ש"ך), וכ"ש שירוק ככרתי או כעשבים טהור. שו"ע. והפתחי תשובה מביא בשם רש"ל שיש אוסרים בירוק, ועל כן אין למהר ולהתיר במראה שעוה או זהב, אא"כ יש צדדים אחרים וסברות

בזה נ"מ כיון שבזמננו מטמאים כל מראה אדום, וכדלהלן.

וכתב הטור דהאידינא שנתמעט הבקיאיות חזרו לטמאות כל שיש בו מראה אדמומית. וכתב הבית יוסף שהגמרא (כ:) מביאה שכמה חכמים לא היו רואים דם מפני שלא היו בקיאים, וכבר נתבאר ענין זה בסימן קפ"ג. וכתב הרא"ש ובדורות הללו אין בקי לראות בדמים לישען על חכמתו ולהפריד בין דם לדם, ואפילו בימי חכמי התלמוד היו מן החכמים שהיו נמנעים לראות דמים, כל שכן האידינא שאין לטהר שום דם הדומה למראית אדמומית, אם לא שיהא לבן וירוק כמראה הזהב. עכ"ל. וכן פסקו הרמב"ם והרשב"א. ואף שירוק ולבן טהורים גם בזמן הזה, שאני התם שאין להם נטיה לאדמומית כלל (לרבנן), אף שעקביא בן מהללאל סובר שזה כן נוטה לאדמומית), אבל מראה הנוטה למראה אדמומית לכו"ע, כמימי תלתן וכמימי בשר צלי, אין לטהרם האידינא לפי שאין אנו בקיאים.

מה נחשב ירוק – כתבו התוס' שהירוק שנחלקו בו עקביא בן מהללאל וחכמים היינו ירוק כאתרוג, ולא ירוק ככרתי, דירוק ככרתי אינו נוטה כלל לאדמומית. וכ"כ הרא"ש בשם ר"י שירוק הוא צבע הדומה לחלמון ביצה או לזהב הנוטה למראה אדמומית, וכ"כ הר"ן והרשב"א. וא"כ נמצא שמש"כ הרא"ש שאין לטהר אלא דם לבן וירוק, היינו ירוק כמראה הזהב, וכ"כ הטור שבין ירוק ככרתי בין צהוב כזהב טהור, וכ"כ המורדכי שירוק ככרתי או כעשבים או כשעוה טהור, וכ"כ המגיד משנה. והתרומת הדשן מוגמגם בהתר בירוק ולבן, מפני שדברי הסמ"ק בזה סתומים, וכתב הבית יוסף שנהגו להתיר בלא פקפוק.

מראה שבלילה נראה טמא וביום שהוא יבש נראה טהור, מותר, אא"כ רואה שנשתנה ממראהו הראשון, וי"א שדווקא אם בלילה היה מסופק, אבל אם איתחזק לטמא אסור.

צבע ברוין – דם הנוטה לצבע ברוין, שהוא כעין קליפת ערמונים, וכמו קפה, טהור, וכ"ש שאין לטמא כתם כזה, מפני שאין זה נוטה לאדמומית.

מראה שכשיצא מן הגוף היה נראה טהור, וכשנתייבש נראה טמא, דעת החכם צבי והחוות דעת לטהר, ובשבות יעקב מטמא, וכתב הסדרי טהרה שאין ראייתו מוכרחת, והיעב"ץ כתב להחמיר.

הרגישה ומצאה כתם גדול של מראה טהור ובתוכו נקודה אדומה, והחלוק אינו בדוק, לדעת הגבעת שאול טהורה, דתלינן ההרגשה במראה טהור והנקודה במאכולת, ור' מרדכי מטיקטין מפקפק בזה.

סעיף ב'

נאמנות ובקיאות האשה

איתא בגמרא (כ:) **נאמנות אשה לומר כזה ראיתי ואיבדתיו.**

וכתב הרשב"א שהטעם הוא מפני שאין מחזיקים אותה במשקרת, לפי שהתורה האמינה שנאמר "וספרה לה", ואמרו חכמים (כתובות ע"ב). וספרה לה לעצמה, וכן אין מחזיקים בסתמא לומר שהיא טועה בדמוי המראות.

עוד איתא בגמרא (שס) **איבעיא להו כזה מיהר פלוני חכם מהו, ת"ש נאמנות אשה לומר כזה ראיתי**

מוכחות לומר שאינו דם נדות, וע"י ההרגשה יש להחמיר, ובקינות הכל לפי הענין, והסדרי טהרה כתב שהאחרונים השמיטו דבר זה, ומבואר שאין לחוש לדברים אלו, ובעל נפש יחמיר לעצמו לפי הענין.

כל מראה שאין לספקו במראה אדמימות כלל שרי, דבכלל לבן הוא.

המראות שנתבאר שהם טהורים אין לאסור בהם אף אם יש בהם סמיכות דם והם עבים מאד.

אם האשה הרגישה שנפתח מקורה ובדקה מיד (בתוך שיעור וסת) ומצאה מראות טהורים, טהורה.

הב"ח מביא שאם רחצה ב' או ג' שעות במרחץ ואח"כ מצאה סמיכות לבן עב טמאה, דדרך הדם להתלבן מחמת רחיצה. והט"ז כתב שזה חומרא יתירה, והמחמיר יחמיר לעצמו ולא יורה כך לאחרים כלל.

עוד כתב הב"ח שאין לחכם להורות במראה לח עד שנתייבש שמא ימצא אדום בקצותיו, והט"ז הוכיח דלא חיישינן לזה, כדאיתא בגמרא (כ:) דאין לדיין אלא מה שעיניו רואות (עיין בט"ז שמאריך בביאור הראיה מהגמרא). וכ"כ הש"ך דאין נוהגים כן, דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן.

לבן שאינו לבן לגמרי, אלא כמראה בגד לבן שנפל עליו אבק שהוכה לבנוניתו, טהור, דאין לומר בזה שהוא אדום שלקה כמו שאומרים בשחור. (ב"י). והביאורו הט"ז והש"ך להלכה, ודלא כהתה"ד שמגמגם בזה.

כתב החתם סופר שאף אם חכם התיר את המראה, רשאי הבעל להחמיר על עצמו, דכך דרך פרושים, ואף אם בשעת נישואין לא נהג כך האשה שמחה שבעלה עולה במדרגתו, ואף אם היא צווחת, השתא הוא דאיתרע.

בעל יכול לראות דמי אשתו, וכתב החכמת אדם שעל שאלה בטבילה אין הבעל יכול להורות, כיון דאיתחזק איסורא.

סעיף ג'

ראיה בשפופרת ובחתיכה

איתא בגמרא (כ"א:) **בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא, הוואה דם בשפופרת מהו, בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת, או דילמא האי בבשרה מיבעי ליה שמטמאה מבפנים כבחוק. אמר ליה בבשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת.** ופירש רש"י בשפופרת: הכניסה קנה חלול באותו מקום ונמצא בתוכו דם, ולומדים מ"דם יהיה זוהה בבשרה" שיצא הדם דרך כותלי בית הרחם ואין מפסיק. והרמב"ם כתב ש"בבשרה" היינו שתראה בבשרה כדרך שהנשים רואות, ואין דרך אשה לראות בשפופרת.

עוד איתא בגמרא (שם) **לימא שפופרת תנאי היא, דתניא המפלת חתיכה אע"פ שמלאה דם אם יש עמה דם טמאה ואם לאו טהורה, שרבי אליעזר אומר בבשרה ולא בשפיר בבשרה ולא בחתיכה, וחכמים אומרים אין זה דם נדה אלא דם חתיכה. חכמים היינו תנא קמא, אלא לאו דפלאי פלויי איכא בינייהו, דרבי אליעזר היכא דפלאי פלויי מטמא, מאי מטמא, בבשרה קרינן ביה, ואתו רבנן למימר אף על גב דפלאי פלויי אין זה דם נדה אלא דם חתיכה, הא דם נדה ודאי טמא אפילו בשפופרת. אמר אביי בשפופרת כולי עלמא לא פליגי, דאין דרכה של אשה לראות דם**

ואבדתיו, שאני התם דליתיה קמן. ת"ש דילתא אתאי לקמיה דרבה בר בר חנה ושמי לה, לקמיה דרב יצחק בר יהודה ודכי לה, כיון דאמרה ליה דרבה בר בר חנה שמי לה, הדר איהו ושמי לה, כיון דהוה אמרה ליה כל יומא הוה מטהר לי כהאי גוונא והאידינא הוא דחש בעיניה, דכי לה, אלמא מהימנינן לה. רב יצחק בר יהודה אנגמריה סמך (שמעיקרא סבר לטהר). ומבואר שהיכן שאנו רואים לפנינו דם אין מאמינים לה שחכם פלוני טיהר כזה מראה, דהיא טועה בדמיו המראות, ואפילו כאשר אנו מסתפקים לא סומכים עליה, שמא כמו שאנו מסתפקים גם היא מסתפקת וחושבת בטעות שטיהרו לה כזה מראה. וכתב הרשב"א שכיון שהספק לא נפשט אזלינן לחומרא.

פסקי ההלכה

נאמנת אשה לומר כזה ראיתי ואיבדתיו, ואם הוא מראה טהור טהורה, דכתיב "וספרה לה" לעצמה, וגם אין מחזיקין אותה לטועה בדמיונות.

הביאה דם ולנו נראה לטמאו או שאנו מסתפקים בו, אינה נאמנת לומר כזה טיהר לי חכם כיון דאיתחזק לפנינו.

כתב הש"ך אשה המסופקת בדם שלה אין לה לסמוך על חברתה שאומרת שכזה דם טיהר לה חכם. וכתב הסדרי טהרה שאפי' על עצמה אינה יכולה לסמוך לדמות. וכתב התורת השלמים שאם מביאה את הדם הראשון ואומרת שטיהרו החכם, ואנו רואים שהדם שלפנינו דומה לדם הראשון נאמנת, וכן נאמנת לומר על דם זה עצמו שהחכם טיהרו.

שמשון הטילו את החתיכות במים פושרים ולא נימוחו, דאל"כ הא איכא למיחש שמא כל החתיכה היא דם קרוש, ואפשר שכיון שניכר שהם חתיכות בשר א"צ לבדוקם במים.

עוד איתא במתני' (כ"א.) **המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה, ואם לאו טהורה. רבי יהודה אומר בין כך ובין כך טמאה.** ומבואר בגמרא שהחתיכה עצמה לכו"ע אינה מטמאה, והמחלוקת היא אם אפשר לפתיחת הקבר בלא דם.

והנה הרא"ש פוסק כרבי יהודה, והקשה הבית יוסף א"כ למה ברואה דם בשפופרת או בחתיכה טהורה, וכתב שלכן הטור חילק שבחתיכה קטנה שייך פתיחת הקבר בלא דם, משא"כ בגדולה, וכ"כ כמה ראשונים בהא דאיתא בגמרא (כ"ב) שהמפלת כמין קליפות או שערות או עפר או יבחושים אדומים, תטיל למים אם נימוחו טמאה ואם לאו טהורה, ומהא שאם לא נימוחו טהורה, מוכח שבדברים קטנים אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. וכן דעת הרמב"ן והרשב"א וההגהות מיימוני בשם התוס', שהלכה כרבי יהודה שא"א לפתיחת הקבר בלא דם.

והרמב"ם פסק שהמפלת חתיכה אינה טמאה אפילו אם היא אדומה ואפילו נקרעה ונמצאה מלאה דם אינה טמאה אא"כ יש עימה דם, והיינו כחנא קמא.

וכתב הרא"ש שאשה שהפילה נפל אף שלא נגמרה צורתו טמאה, דא"א לפתיחת הקבר בלא דם, ודלא כהשאלות שכתב שבלא נגמרה צורתו טהורה. והסמ"ג כתב על דברי השאלות, דמ"מ אנוחן שאין אנו בקיאים בגמר צורת הולד יש לנו לפסוק דאי אפשר

בשפופרת, והכא בחתיכה עצמה קא מיפלגי, רבי אליעזר סובר דרכה של אשה לראות דם בחתיכה, ורבנן סברי אין דרכה. רבא אמר דכולי עלמא אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה, והכא באשה טהורה ומקור מקומו טמא קא מיפלגי, וכו'.

רש"י מבאר שדם החתיכה לרבנן אינו דם נדות. והרא"ש מקשה על רש"י ומביא שרבינו שמשון מקוצי מבאר שהמחלוקת היא למה התירה התורה שפופרת, שלר"א התורה מיעטה שפופרת מטעם שיש הפסק בין הדם לבשר, וממילא גם בחתיכה אם יש הפסק טהורה ואם אין הפסק טמאה, ולרבנן התורה התירה שפופרת משום דאין דרכה של אשה לראות כך, ואין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה אפילו אם פלאי פלויי. וכן עשה מעשה רבינו שמשון באשה שנעקר מקור שלה ונפלו בבית החיצון כמין חתיכות בשר, וטירה אותה לבעלה כיון שאין דרך נשים לראות כך. ומבואר מדברי הטור ורבינו ירוחם שבמקרה שרבינו שמשון טירה היתה רואה דם ממש כל זמן שהחתיכות היו בבית החיצון, ואפילו הכי היה מטהר אותה מפני שהיה תולה שמהחתיכות שבבית החיצון יצא הדם, וכיון שבשעה שנעקר לא היה דם אלא בחתיכה, טהורה. אבל מלשון הרא"ש משמע שיצאו רק חתיכות בשר, אלא שהיה דם בבקעים, ובזה טירה משום שאין זו ראייה כדרך, אבל אם היתה רואה דם להדיא בלא חתיכה בהא י"ל שהיה מטמא אותה, שאף שנתבאר בסימן הקודם שדם שאפשר לתלותו במכה טהור, הני מילי במכה שבצדדים, אבל כשהמכה במקור עצמו י"ל שהדם טמא. וכתב הבית יוסף שנראה שבמעשה של רבינו

אמנם הב"ח אוסר בשעת וסתה, והחוו"ד התיר דווקא כשהחתיכה נפלה בשעת וסתה אבל נפלה קודם וראתה בשעת וסתה אסורה, וכתב הפ"ת דבחתיכות בלא דם טהורה לכ"ע.

לדעת הב"ח האשה צריכה לבדוק בשעת נפילת המקור לראות שהיא טהורה, ואז אם היא רואה דם אח"כ היא טהורה, והביאו הש"ך. והט"ז כתב שא"צ בדיקה.

הש"ך הביא דברי הב"ח דצ"ע אם יש להקל למעשה כשרואה דם עם החתיכות.

כתב הב"י דאפשר דאיירי שהטיל החתיכות למים ולא נימוחו, או דכיון שרואים שהם חתיכות בשר א"צ, והדרכי משה כמה שא"צ להטיל למים.

הפתחי תשובה מציין להרבה מתשובות האחרונים בדיון זה, ומסיים 'ומפני שדבר זה וכיוצא בו לא ניתן רשות לכל מורה לפסוק הדין בזה, כי אם לגדולי הדור, לכן לא הבאתי הכל באריכות'.

סעיף ד'

אשה שמפילה צורות שונות

איתא בגמרא (כ"ב.) **בעי רבי יוסי בר חנינא מרבי אלעזר דם יבש מהו, לח ונעשה יבש לא קא מיבעיא לי, כי קא מיבעיא לי יבש מעיקרו. אמר ליה תניתיה (כ"א.) המפלת כמין קליפה כמין שערה כמין עפר כמין יבחושיין אדומים תמיל למים, אם נימוחו ממאה** (דדם הוא, אע"פ שכשראתה אותו היה יבש כעפר). **אי הכי בלא נימוחו נמי, אמר רבא כי לא נימוחו בריה בפני עצמה היא** (ואין זה דם). וכתבו

לפתיחת הקבר בלא דם. ואף הרמב"ם דס"ל שלהלכה אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, מ"מ בהפילה נפל ס"ל שהיא טמאה נדה אע"פ שלא ראתה דם דכתיב ביולדת זכר "כימי נידת דוותה תטמא", וביולדת נקיבה כתיב "וטמאה שבועיים כנדתה", ומבואר שיולדת טמאה אפילו אם לא ראתה דם.

פסקי ההלכה

אשה שהכניסה שפופרת ויצא דם דרך השפופרת, טהורה.

אשה שיצאה חתיכה ויש בה דם, אפילו היא מבוקעת והדם בבקעים נוגע בבשרה טהורה.

אשה שנעקק מקור שלה ונפלו כמין חתיכות קטנות לבית החיצון, טהורה. וכתב הרמ"א שאפילו אם ראתה דם כל זמן שהחתיכות בבית החיצון שלה, טהורה, מפני שתולים את הדם בחתיכה זו כמו שתולים במכה. ומיירי שהטיל את החתיכות במים ולא נימוחו. ודווקא בחתיכות קטנות דומיא דשפופרת דקה שבדקין, אבל בגדולות טמאה אפילו בלא ראתה דם, דא"א לפתיחת הקבר בלא דם, אפילו בנפל שלא נגמרה צורתו.

כתב הט"ז שדעת הבית יוסף שדם מכה מן המקור טמא, ורק דם מכה שמהצדדים טהור, והדרכי משה מקשה שבגמרא (ס"ו.) איתא שאשה נאמנת לומר שיש לה מכה במקור שממנה יוצא דם, והט"ז מסכים לדינא עם הרמ"א שדם מכה מהמקור ג"כ טהור, אך כתב שהחידוש בנעקק המקור הוא שגם דם נדות אינו אוסר אלא כשהוא שיוצא מן המקור כשהמקור במקומו, אבל כשהמקור יוצא ממקומו עם הדם נדות אינו אוסר, כיון שאין זה דרך ראייה, ולפי זה אפילו בשעת וסתה מותר,

ושיעור החימום כמו מים ששאבו בקיץ מן הנהר או מן המעיין, ובמי מעין צריך שיעמדו מעט בבית. ושיעור זה הוא השיעור שבני אדם שותים פושרים ונותנים באזניהם, כדאיתא בגמרא (ע"ז כ"ח): הנהו מיא דצילי מיניה לא חמימי ולא קרירי אלא פושרי. והריטב"א כתב דמהא דאמרינן ממועכתו ברוק שמעינן דפושרין דיו שיהא כעין חמימות שברוק, וזה כלל גדול.

פסקי ההלכה

דם היוצא מן האשה מטמא בין לח ובין יבש.

יצא מהאשה כמין בריה קליפות שערות או יבחושים, אם נימוחים במים תוך מעת לעת במים פושרים, והמים היו פושרים כל המעת לעת שהם בתוכו, טמאה, ואם לאו טהורה אע"פ שנמוחים במיעוך צפון, ואם ע"י ציפורן אינם נמוחים טהורה וא"צ שריה.

שיעור פושרים היינו כמים שנשאבו בקיץ מהנהר או מהמעיין, ועמדו בבית (שחום הבית מחממם), וכשיעור חום זה כך צריך גם בימות החורף, וסתם פושרים אינם חמים יותר מחמימות הרוק.

אם יצא מהאשה כמין בריה ויש לחוש שזה ולד, טמאה כמו בלידת נקיבה, אפילו אם לא היתה בחזקת מעוברת. ש"ך.

הבית יעקב מיקל בקרטין שנאבדו מטעם ספק ספיקא, שמא אינו אדום (שאף שהאשה אומרת שהוא אדום שמא אינו ממניני דמים המטמאים), ושמא לא היה נימוח. והסדרי טהרה אוסר, דאינו ספק ספיקא כיון שהכל משם אחד אם היא נדה או לא. פ"ת.

הרא"ש והרמב"ן שבלא נימוחו אין זה דם אלא זה מחמת מכה שיש לה בתוך מעיה, וכן משמע בגמרא.

עוד איתא בגמרא (כ"ב:) **תטיל למים, אם נמוחו טמאה. אמר ריש לקיש ובפושרין, תניא נמי הכי תטיל למים ובפושרין. רבן שמעון בן גמליאל אומר ממעכתו ברוק על גבי הציפורן. מאי בינייהו, אמר רבינא מיעוך ע"י הדחק איכא בינייהו.** ופירש רש"י שלת"ק אם נימוח מאליו הוי דם, אבל נימוח ע"י מיעוך לאו דם הוא, ולרשב"ג אפילו נימוח ע"י מיעוך הוי דם. וכתבו הרשב"א והרא"ש דהלכה כת"ק, וכן דעת הרמב"ם. וכתב הרשב"א שאם מיעכתו על ציפורן ולא נמחה, בידוע שאינו דם, דמיעוך זה דחוק הוא יותר משריה במים פושרים, וכל שלא נמחה ע"י מיעוך זה בידוע שלא ימחה על המים וטהורה. וי"א שלת"ק מיעוך בציפורן אינו בדיקה כלל אפילו בנימוחו, אבל הפירוש הראשון עיקר.

עוד בגמרא (ס) **התם תנן כמה היא שרייתן בפושרין מעת לעת, הכא מאי, מי בעינן מעת לעת או לא, וכו', תיקו.** וכתב הרא"ש דכיון דלא איפשריטא עבדינן לחומרא, וכן פסקו הרשב"א והרמב"ם.

עוד איתא בגמרא (נ"ו.) **כמה היא שרייתן בפושרין, יהודה בן נקוסא אומר מעת לעת, תחילתן אע"פ שאין סופן. רבן שמעון בן גמליאל אומר צריכין שיהיו פושרין כל מעת לעת.** וכתבו הרא"ש והרשב"א שרבינו חננאל פסק כרשב"ג, וכן פסק הראב"ד.

סעיף ו'

כתבו הראשונים בשם הראב"ד שכל הדין שבדקים ע"י פושרין נאמר רק בצורות הנ"ל, לפי שצורתן מוכחת עליהן שאין דרך דם להתייבש ולהיעשות צורות כאלו, וכל שלא נימוחו איגלאי מילתא דלאו דם הוא אלא בריה בעלמא, אבל דם יבש מטמא אפילו אם לא נימוח. וכן דעת הרשב"א, וכן משמע מהרמב"ם.

ודעת הר"ה והרא"ש שגם חתיכת דם טהורה אם לא נמחית, דכל דם יבש שאינו נימוח אינו דם אלא בריה, וכתב רבינו ירוחם שכן דעת התוספות.

כתב הרשב"א דהא דתנן המפלת כמין קליפה כמין שערה וכו' טהורה כשלא נימוחו, דין זה לא נאמר דווקא במעוברת, והא דלא תני רואה, לפי שדברים אלו לא שותתים ויורדים אלא נופלים.

עוד כתבו הרשב"א והרא"ש שדווקא חתיכה קטנה אינה מטמאה כשאינה נימוחה, אבל חתיכה גדולה מטמאה, דלהלכה א"א לפתיחת הקבר בלא דם, והנה לא נתבאר מהו שיעור חתיכה קטנה, ובשפופרת מבואר שהאשה טהורה אך לא נתבאר מהו השיעור של השפופרת, ולכן אזלינן לחומרא, ולא מטהרים אלא בשיעור שפופרת דק שבדקים.

פסק ההלכה - המפלת חתיכת דם אע"פ שאינו נימוח טמאה, וי"א שאף בזה טהורה ע"י בדיקה, אם היא חתיכה קטנה בשיעור שפופרת הקנה דק שבדקים. והש"ך פוסק כדעה ראשונה.

י"א שאם יצא מהאשה בעיקר לובן ומעט נקודות או שרטוט דם א"צ שריה, ודבריו צ"ע, ובשאלת יעב"ץ מאריך לבאר שזה טעות.

סעיף ה'

אף אם הצורות הנ"ל לא נימוחו, אם יש עליהם לחלוח דם טמאה, דדם כל שהוא מטמא. וביאר הט"ז דאף שצריך ראייה כדרך, הכא הלחלוח מגלה שהחתיכה היא דם, ועוד דאפשר שבכזה אופן דרכה לראות. וכתב הש"ך שאף שנתבאר בסעיף ג' שדם בחתיכה מבוקעת אינו מטמא, שאני התם שהדם הוא בתוך החתיכות אלא שהוא בבקעים, אבל כאן הלחלוח הוא ע"ג החתיכות.

כתב הרמ"א שטמאה אפי' רק מקצתם נימוחו.

עוד כתב הרמ"א שאם בדקה ג"פ ולא נימוחו שוב א"צ בדיקה שהרי הוחזקה שדברים אלו אינם דם אלא הם באים ממכה שבגופה, והיינו אם יש לה וסת וראתה שלא בשעת וסתה, והש"ך סובר דהכא טהורה בכל ענין, דהטעם לטמא בשעת וסתה הוא דאל"כ לעולם לא תהיה טמאה, וזה לא שייך כאן שאין זה דם אלא דברים יבשים, ולכן אפילו בשעת וסתה טהורה, וצ"ע, וכ"כ באפי רברבי. ובעמודי כסף מבאר שכוונת הרמ"א שאם ראתה דם עם החתיכות בין וסת לוסת תולים במכה, אבל בשעת וסתה טמאה בגלל הדם.

סימן קפ"ט

סעיף א'

עונה בינונית

איתא במתני' (ט"ו). **הבאים מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה. ובגמרא אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה והוא שבא ומצאה בתוך ימי עונתה. ופירש רש"י שבתוך ימי עונתה היינו שלשים יום לראייה, אבל לאחר שלשים יום בעיא בדיקה הואיל וסתם נשים חזיין לסוף עונה.**

וכתב על זה הרשב"א שמבואר מכאן שאשה שאין לה וסת בעלה מוזהר עליה ביום העונה, דהא לא אשכחן מאן דפליג עליה דריש לקיש, ואפילו בבא מן הדרך, וכ"ש כשהוא עמה בעיר. וכן דעת הר"ן, ונראה מדבריו שגם הראב"ד סובר כן.

עוד כתב הר"ן שמדברי רש"י שאפילו אשה שיש לה וסת צריכה לחוש לעונתה, ולא נהירא דכל שיש לה וסת דמיה מסולקין עד זמן וסת, וכמ"ש הרשב"א.

ומה שפירש רש"י שעונה בינונית זה שלשים יום, כן מבואר בגמרא (ט): **אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה עונה בינונית שלשים יום.**

דרך נשים לראות דם אחת לחודש בזמן קבוע, ואשה שראתה ג' פעמים בזמן מסוים (ביום מסוים בחודש, או בהפלגה מסוימת מהראיה האחרונה, או באופנים אחרים של קביעות וסת שיבוארו להלן), חוששת לו בכל חודש עד שיעברו ג' פעמים שלא ראתה בו, וצריכה לבדוק עצמה ביום זה אם ראתה, ואם לא בדקה ביום זה אסורה עד שתבדוק, וזה נקרא וסת קבוע. ואם ראתה פעם אחת, שזה וסת שאינו קבוע, חוששת ליום זה בחודש הבא, והקולא בוסת שאינו קבוע הוא שהוא נעקר בפעם אחת, ואם לא בדקה בזמן וסתה אינה צריכה בדיקה אחר, והחומרא היא שחוששת בין ליום החודש בין להפלגה, כיון שאינה יודעת איזה וסת תקבע, וכן חוששת לעונה בינונית, שזה דרך הראיה בסתם נשים, ואשה שיש לה וסת קבוע אינה חוששת אלא לוסתה.

ובסימן זה יבוארו דיני הוסתות, מתי האשה קובעת וסת, איזה סוגי וסתות יש (וסת החודש, וסת הפלגה, וסת הדילוג, וסת הסירוג, וסת האונס, וסת הגוף) ודיניהם, דיני הבדיקה בעונת הוסת, מתי חוששת רק לחלק מעונת הוסת, כיצד נעקר וסת, אלא ימים חוששת האשה באופנים שונים, וכן יבוארו דיני הימים שהאשה לא אמורה לראות בהם דם, מה דינה בהם לענין וסתות, וימים אלו הם: ימי נדה וזיבה, קטנה וזקנה, מעוברת ומניקה.

פסקי ההלכה

ג' וסת הגוף – כגון אשה שמפקחת ורואה או מתעטשת ורואה. (דעת הרז"ה שבין וסת דגופה ובין וסת דקפיצות (שרגילה לראות אחרי שהיא קופצת) נקבעים גם אם לא רואה דווקא ביום קבוע, והרשב"א חולק וסובר שווסת דקפיצות נקבע רק אם היא קופצת ורואה ביום קבוע, והרמב"ם סובר שגם וסת הגוף נקבע רק ביום קבוע. ויתבאר דינים אלו בסעיפים י"ח וי"ט).

ד' וסת מורכב – כגון אשה שכשקופצת ביום מסוים בחודש או בשבוע היא רואה.

ה' וסת הדילוג – כגון אשה שראתה בהפלטת ל' יום, ואח"כ בהפלטת ל"א יום, ואח"כ בהפלטת ל"ב יום, וכו'. או שראתה בט"ו ניסן ובט"ז אייר ובי"ז תמוז, וכן כשראתה בט"ו ניסן ובי"ד אייר ובי"ג סיון.

וסת שאינו קבוע – איתא במתני' (ס"ג): **היתה למודה להיות רואה ביום ט"ו, שינתה ליום עשרים, זה וזה אסורים, שינתה וכו', שינתה ג' פעמים ליום עשרים הותר ט"ו וקבעה לה יום עשרים**. ומבואר שכבר אחרי פעם אחת חוששת לראיה האחרונה, ומשמע שדין זה הוא בין בוסת הפלגות בין בוסת הימים, ונראה דה"ה בשאר סוגי הוסתות, חוץ מוסת הדילוג שכל שלא קבעתו שלש פעמים אינה חוששת לו כלל, וכפי שיתבאר בסעיף י"א. ולענין עקירה, אף אם ראתה ב' פעמים, הוסת נעקר בפעם אחת, כדאיתא בגמרא (ס"ד): **אמר רב פפא, לא אמרן אלא דקבעתיה תלתא יומי, דצריכי תלתא יומי למעקריה, אבל תרי יומי בחדא יומא מיעקר**.

וכתב הרמב"ן שאשה שראתה בר"ח ניסן ובר"ח אייר, ובר"ח סיון לא ראתה, חוששת לב' בסיון, שמא קבעה

אשה שאין לה וסת קבוע, חוששת ליום ל' לראיתה שהוא עונה בינונית לסתם נשים, ואסורה לשמש כל עונת הוסת ולאחר הוסת עד שתבדוק ותמצא טהורה. וכתב הש"ך דהיינו שחוששת לאותו יום בחודש, וכן חוששת לוסת הפלגה, עד שתקבע וסת אחד מהם. אשה שיש לה וסת קבוע, חוששת לוסתה הקבוע, ואינה צריכה לחוש לעונה בינונית.

סעיף ב'

דרך קביעת וסת

איתא בגמרא (ס"ג): **אין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענו שלש פעמים**. ומשמע שמדובר שם על כל סוגי הוסתות. ולענין וסת הפלגה, כיון שהקביעות היא על ההפלגה, והראיה הראשונה לא היתה בהפלגה, הוסת נקבע לאחר ד' ראיות שיש ביניהם ג' הפלגות שוות.

וסת הפלגה בדילוג א"א לקובעו אלא בה' ראיות, מפני שהדילוג הראשון הוא רק אחרי ג' ראיות (ראיה ראשונה אין בה הפלגה, ראיה שניה היא בהפלגה, וכשמפליגה יום יותר ממהפלגה הקודמת יש כאן דילוג ראשון).

יש ה' סוגים של וסתות:

א' וסת הפלגה – אשה הרגילה לראות לפי הפלגה מסוימת, כגון כל עשרים או כל שלושים יום.

ב' וסת הימים – כגון שהיא רגילה לראות בתאריך ידוע בחודש, או ביום קבוע בשבוע.

בפחות מארבע פעמים, חוששת לשניהם, ואף אם הוקבע וסת ההפלגות בארבע או וסת החודש בשלש, עדיין חוששים גם לוסת השני, ואם קבעה וסת גם לר"ח וגם להפלגת עשרים יום, חוששת לשניהם עד שיעקר אחד מהם אפילו פעם אחת, ואף שוסת קבוע אינו נעקר בפחות משלש פעמים, שאני הכא שקביעות זה אינו קביעות גמור, כיון שצרתו בצדו שהיה קבוע כמותו.

פסקי ההלכה

אופן קביעת וסת- וסת הפלגה נקבע ע"י ד' ראיות שראתה בג' הפלגות שוות, ווסת החודש נקבע ע"י ג' ראיות באותו יום בחודש, אע"פ שאחד מלא ואחד חסר. **וסת שאינו קבוע-** אשה שראתה חוששת ליום החודש כדן וסת שאינו קבוע, וכן חוששת להפלגה האחרונה שראתה בה (והפלגה תמיד מורכבת משתי ראיות), וכן שאר הוסתות חוששת להם בפעם אחת, חוץ מוסת הדילוג.

עקירת וסת- וסת קבוע נעקר רק ע"י שלא תראה בו ג' פעמים, אבל וסת שאינו קבוע נעקר בפעם אחת, אפי' ראתה ב' פעמים.

סעיף ג'

מתי חוששת רק לחלק מהעונה

איתא בגמרא (ס"ג): **היתה למודה להיות רואה ליום עשרים לשש שעות, והגיע זמן עשרים ולא ראתה, אסורה לשמש כל שש שעות, דברי רבי יהודה, רבי יוסי מתיר עד שש, וחוששת לשש שעות, וכו'.** וכתב הראב"ד שכל דברי רבי יהודה

וסת להפלגת ל"א יום. וכתב הבית יוסף דה"ה שצריכה לחוש ליום שלושים, ככל אשה שאין לה וסת קבוע.

אשה שראתה בא' בניסן ובכ' בניסן, חוששת לא' באייר מפני ראש חודש ניסן, (ואע"פ שראתה בכ' ניסן, לא נעקר עי"ז וסת של ר"ח, עד שיגיע ר"ח ולא תראה בו), ואם לא ראתה בו חוששת לט' באייר שמא קבעה להפלגת כ' יום, וכן חוששת לכ' באייר בין אם ראתה בט' באייר בין אם לא ראתה, שמא קבעה וסת לכ' בחודש (ואף שראתה בט' באייר, חוששים שתקבע וסת לכ' בחודש, ומה שראתה בט' באייר, זה דמים יתירים ולא קביעות וסת, אבל אם ראתה בא' באייר אין חוששים לט' באייר שמא תקבע וסת להפלגת כ' יום (ומה שראתה בא' באייר זה דמים יתירים), דכיון שראתה ב' פעמים בר"ח תולים שעיקר ראייתה זה בראש חודש, ומה שראתה בכ' ניסן זה מקרה ודמים יתירים, משא"כ כשלא ראתה בר"ח אייר אגלאי מילתא שראית כ' ניסן אינה במקרה, ולכן חוששת גם להפלגת כ' יום וגם לכ' באייר), ובא' בסיון חוששת רק אם ראתה בא' באייר, דאל"כ עקרה את הוסת של ר"ח. וכתב הטור שגם בהמשך היא חוששת לשני הוסתות, עד שתקבע וסת ההפלגה בארבע ראיות או וסת החודש בשלש, או עד שיעקר וסת אחד שאינו קבוע ע"י שפעם אחת לא ראתה בו. והבית יוסף דן ליומר שאם לא ראתה בט' באייר וראתה בעשרים בו וראתה בט' בסיון ובעשרים בו, דנמצא שראתה שלש פעמים לוסת החודש ושלש פעמים לוסת ההפלגות, עקירה הראשונה שלא ראתה בט' באייר אינה נחשבת עקירה, כיון שעדיין היינו חוששין אז לוסת דראש חודש, ולכן אע"פ שהוקבע וסת החודש בשלש פעמים, ווסת ההפלגות אינו נקבע

בינונית לאשה שאין לה וסת קבוע, וי"א שאם עבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה טהורה בלא בדיקה, וכפי שנתבאר בסימן קפ"ד סעיף ט', והטור סתם כדעת המחמירים.

פסקי ההלכה

בוסת קבוע ובעונה בינונית אסורה עד שתבדוק, וסת שאינו קבוע שעבר העונה ולא בדקה מותרת, ולענין עקירה בעונה בינונית, כתבו התורת השלמים והחכמים אדם שנעקרת בפעם אחת.

וכתב הט"ז שאף שבסימן קפ"ו פסק השו"ע שאשה שאין לה וסת צריכה בדיקה לפני תשמיש, כאן מיירי שיש לה כבר וסת, אלא ששינתה עכשיו לוסת חדשה, ולא קבעתה ג' פעמים.

חומר בוסת שאינו קבוע מן הקבוע שבאינו קבוע חוששת לחודש והפלגה, ובקבוע אינה חוששת אלא לוסתה, ואפי' קבעה וסת להפלגת ג' עונות.

סעיף ה'

וסת הפלגה בדילוג

ראתה בהפלגת ל' ל"א ול"ב קבעה וסת לדילוג, וחוששת אח"כ ליום ל"ג ואח"כ ליום ל"ד וכן לעולם, וכתבו הט"ז והש"ך דדין זה הוא ל"א שבסעיף ז', אבל לדעה ראשונה שם לא קבעה אלא כשראתה גם בל"ג, ודעת הש"ך שיש להחמיר כשתי השיטות.

אפילו הרחיקה דילוגה הרבה והם דילוגים שווים קבעה וסת. וכתב הש"ך שכן דעת הרשב"א, וכתב הרשב"א שכ"כ הראשונים, ודלא כהרא"ה. ואם דילגה פעם אחת

שחוששת לכל היום נאמרו רק בוסת הימים, דחיישינן כיון דקביע לה וסת בהאי יומא כוליה יומיה זמנא הוא, אבל אשה שקבעה וסת לשעה (-זמן מסוים אחרי מאורע מסוים), ולא קבעה ליום מסוים, אינה חוששת אלא לשעה שרגילה לראות בה, ולא אתי וסת שאינו קבוע דיומא ועקר לקביעות דשעה, וכדאיתא בגמרא (ס"ו). **ההיא דאתאי לקמיה דרבי יוחנן, דכל אימת דהות סלקא מטבילת מצוה הות קחויא דמא, אמר לה שמא דימת עיריך עלתה בייך, לכי והבעלי לו ע"ג הנהר.** וכיון שבין אם היה לה וסת בין אם לא היה לה וסת, יום טבילתה לא היה קבוע, וביום טבילתה היתה לה שעה קבועה שבכל עת שהיתה נכנסת לעיר וחברותיה מרגישות בה היתה רואה, ואעפ"כ לא חשש רבי יוחנן אלא לשעתה בלבד, דהיינו שעת כניסתה לעיר, אבל קודם כניסתה לעיר התיירה, ומבואר שאם קבעה וסת לשעות ולא לימים אינה חוששת אלא לשעתה בלבד. עוד כתב הראב"ד שוסת הזה הוא נעקר בשעה אחת, ואפילו בלא בדיקה.

פסק ההלכה - אם וסתה ליום מסוים, אע"פ שראתה רק בשעה מסוימת, אסורה כל היום, אבל אם לא קבעה לימים אלא רק לשעות, כגון אחר טבילתה וכדו' דברים הגורמים לראיה, קבעה וסת רק לשעה שרגילה לראות, ווסת זה נעקר בשעה אחת אפי' בלי בדיקה.

סעיף ד'

בדיקה בעונת הוסת

אשה שיש לה וסת קבוע, דעת הרשב"א שאסורה לשמש עד שתבדוק ותמצא טהורה, וה"ה לגבי עונה

פסקי ההלכה

וסת החודש - אשה קובעת וסת לימי החודש, ובג' פעמים שראתה באותו יום בחודש קבעה וסת. וכתב הש"ך שדעת הרא"ה שוסת זה אינו תלוי בקידוש החודש ובתקיעת שופר, אלא במולד הלבנה, מתי שראוי לקבוע חודש על פי הראיה, אבל הרשב"א כתב שוסת זה תלוי ביום החודש ולא במולד הלבנה, דכל מה שבי"ד עושים למטה, בי"ד שלמעלה מסכימים עמהם, וכן דעת הרשב"א ועוד פוסקים, וכן משמע מהטור והשו"ע.

וסת השבוע - ראתה ג' פעמים באותו יום בשבוע, וההפרש בין ראיה א' לב' שזה להפרש בין ב' לג', קבעה וסת לימי השבוע, אע"פ שאין הראיות באותו יום בחודש, וא"צ ד' ראיות כוסת הפלגה, כיון שגם הראיה הראשונה היא מן המנין, וזה הנ"מ במה שקובעת לימים, שהרי יש כאן גם הפלגות שוות. ובסדרי טהרה כתב עוד כמה נ"מ בין וסת השבוע להפלגה, ואם קבעה גם להפלגה, דעת החוות דעת דחוששת רק להפלגה ולא לימי השבוע, ונ"מ אם הפסיקה או הרחיקה ראיותיה, והפלי' נשאר בצ"ע.

סעיף ז'

וסת החודש בדילוג

איתא בגמרא (ס"ד). **איתמר ראתה יום ט"ו לחודש זה ויום ט"ז לחודש זה ויום י"ז לחודש זה, רב אמר קבעה לה וסת לדילוג** (ואסורה בחודש הבא ביום י"ח ובחודש אח"כ ביום י"ט, וכן לעולם), **ושמואל אמר עד שתשלש בדילוג. נימא רב ושמואל בפלוגתא**

יום אחד ובפעם השניה ב' ימים, או איפכא, לא קבעה וסת.

עקירת וסת הדילוג הוא ע"י שיגיע ג' פעמים יום כפי הדילוג ולא תראה בו. בית יוסף.

דילגה למפרע להש"ך קבעה וסת, וכתב הפתחי תשובה שהפלי' מפקפק בזה מפני שזה מנגד להטבע.

סעיף ו'

וסת החודש ווסת השבוע

אשה שראתה ג' פעמים בר"ח קבעה וסת, כדמבואר בגמרא (ל"ט): **כגון רחאי ריש ירחא וריש ירחא וכו'.** ווסת זה נקבע לכו"ע כבר בג' ראיות, כיון שגם הראיה הראשונה היא מן המנין.

איתא בגמרא (ס"ד). **איתמר, ראתה יום ט"ו לחודש זה, ויום ט"ז לחודש זה, ויום י"ז לחודש זה, רב אמר קבעה לה וסת לדילוג, ושמואל אמר עד שתשלש בדילוג.** וכתבו הראשונים שמבואר כאן שבוסת החודש אין נ"מ אם החודש מלא או חסר, אלא הולכים לפי התאריך בחודש, אע"פ שהפלגות אינן שוות.

איתא בגמרא (י"א). **קפצה וראתה שלש פעמים קבעה לה וסת לימים, וכו', אמר רב אשי כגון דקפיץ בחד בשבת וחזאי, וקפיץ בחד בשבת וחזאי, ובשבת קפצה ולא חזאי, ובחד בשבת אחרינא חזאי בלא קפיצה.** וכתב הרשב"א בשם רבותינו הצרפתים שמבואר כאן שאפשר לקבוע וסת הימים גם לימי השבוע ולא רק לימי החודש.

אכתי חוששת לראיה האחרונה גם לא לדילוג, כאשר שלא קבעה וסת שאין וסתה הקודם נעקר.

היה לה וסת קבוע, ואח"כ הפליגה ג"פ בדילוג, (כגון שווסתה ב"ד וראתה בט"ו ובט"ז ובי"ז) לכו"ע מספיק ג' ראיות, מפני שגם הראשונה היא בדילוג מהוסת הקבוע שלה. וכתבו הב"ח והט"ז והש"ך דאיידי שווסתה הוא יום לפני ראית הדילוג הראשונה, דהו"א שכמו שלרב לא מהני בכהאי גוונא בעוד ב' ראיות כך לשמואל לא די בעוד ג' ראיות, ודלא כהדרישה כתב שהדילוג הראשון אינו צריך להיות שוה עם האחרים.

לא ראתה ב"ט מ"מ חוששת לחודש הבא בכ'. חוות דעת.

סעיף ח'

דילוג חלילה

ראתה ט' חודשים ט"ו ט"ז ט"ט ט"ז י"ז ט"ז ט"ז י"ז, קבעה וסת לדילוג חלילה, וחוששת לעולם לפי סדר זה. (רבינו חננאל מבאר כך את מחלוקת רב ושמואל הנ"ל בסעיף ז', ואף שהראשונים דחו פירוש, מ"מ הדין נכון להלכה).

כתב הט"ז דה"ה אם ראתה ו' חודשים ט"ו ט"ז ט"ז ט"ז י"ז, או ב"ב חודשים ט"ו ט"ז י"ז י"ח ט"ו ט"ז י"ז י"ח, קבעה וסת לזה.

שיטת הפרישה שלשמואל צריך עוד ראיה אחת לפני הראשונה, והש"ך חולק וסובר דבט' ראיות סגי אף לשמואל, והפתחי תשובה מביא שהתורת השלמים כתב שאין דברי הש"ך מוכרחים, וממילא גם בזה יש להחמיר כשתי השיטות.

דרכי ורשב"ג קמפלגי, דתניא ניסת לראשון ומת, לשני ומת, לשלישי לא תנשא, דברי רבי, רשב"ג אומר לשלישי תנשא, לרביעי לא תנשא. לא דכו"ע כרשב"ג, והכא בהא קמפלגי, רב סבר חמשה עשר ממנינא, ושמואל סבר כיון דלאו בדילוג חיתיה לאו ממנינא הוא.

וכתבו התוספות והרא"ש דלא קאמר רב דראייה ראשונה מן המנין אלא היכא שהראייה הראשונה היתה בט"ו בחודש, כיון שראיותיה למנין ימות החודש, אבל בהפלגות מודה רב שהראיה הראשונה שאינה בהפלגה אינה מן המנין.

ומבואר בגמרא שם, שאפילו לשמואל אם היה לה וסת קודם שהתחילה ואח"כ שינתה וראתה בדילוג שלש פעמים, קבעה וסת בדילוג.

רבינו חננאל והראב"ד פסקו כרב, דהלכתא כרב באיסורי, והרמב"ם והרמב"ן והרא"ש פסקו כשמואל, משום דאמרינן בגמרא דברייא כוותיה דייקא, ובדברי הרשב"א נראה שפסק כשמואל, אבל הוא מסיים שיש לחוש ולהחמיר כרב. (והט"ז מעיר שברא"ש בב"ק פסק כרב).

פסקי ההלכה

ראתה בט"ו לחודש זה ובט"ז לחודש שלאחריו וב"ז לחודש שלאחריו, לא קבעה וסת עד שתראה בחודש אח"כ ב"ח (ואז חוששת בחודש אח"כ ל"ט ובחודש אח"כ בכ' וכן לעולם, ואין חוששים למה שחודש אחד מלא וחודש אחד חסר. ש"ך). וי"א שקבעה כבר כשראתה ב"ז, ויש לחוש לדבריהם להחמיר. שו"ע. וכתבו הב"ח והט"ז והש"ך דהיינו רק לחומרא, אבל

סעיף ט'

וסת הסירוג

ראתה בר"ח לסירוגין, כגון בר"ח ניסן סיון ואב, קבעה וסת לר"ח לדילוגים. וכתב הש"ך שדעת הראב"ד והבית יוסף והב"ח שבזה קבעה בג' ראיות אף לשמואל, והפרישה והט"ז כתבו שלשמואל צריך שתראה גם בא' תשרי.

ראתה בר"ח ניסן אייר ותמוז לא קבעה וסת, כיון שאין כאן ג' ראיות שוות.

סעיף י'

איתא בגמרא (ס"ד). **ראתה יום כ"א בחודש זה, יום כ"ב בחודש זה, יום כ"ג בחודש זה, קבעה לה וסת. סירגה ליום כ"ד לא קבעה לה וסת.** ופירש רש"י סירגה מיום כ"ב ליום כ"ד לא קבעה לה וסת, דאין דילוג זה דומה לראשון, דראשון יום אחד וזה שני ימים יחד. ודין זה הוא אפילו לפוסקים (בסעיף ז') כרב או מחמירים כשיטת רב.

פסק ההלכה - ראתה בט"ו בניסן ובט"ז באייר וב"ח בסיון, לא קבעה וסת, כיון שאין השוואה בדילוגים. שו"ע. וכתב הב"ח שאפילו חזרה וראתה ב"ט בתמוז לא קבעה לה וסת לדילוג, כיון דאין הדילוגים שווים, אמנם כיון שניסן מלא ואייר חסר, ממילא ע"י ראיה ב"ט בתמוז יש כאן ג' הפלגות של ל"ב יום, וקבעה וסת הפלגה.

סעיף י"א

האם חוששת לוסת הדילוג כשלא קבעתו

איתא בגמרא (ס"ד). **היתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושניתה ליום ט"ז, זה וזה אסורים, שניתה ליום י"ז הותר ט"ז ונאסר ט"ו וי"ז.** וכתב הרשב"א דמדלא קתני שבשניתה ליום י"ז נאסר יום י"ח כוסת הדילוג שאינו קבוע, שמע מינה שאין חוששין לוסת הדילוג כלל עד שתקבענו לגמרי, וכן דעת התוס' והראב"ד והרמב"ן ורבינו ירוחם, וכתב המגיד משנה שברמב"ם לא משמע הכי, וכתב הבית יוסף שמאחר וגדולי המפרשים הסכימו בדבר זה, וגם הראיה שהביאו היא נכונה וברורה, והרמב"ם לא נחלק עליהם בהדיא, אפילו אם תמצא לומר דלא משמע הכי מדברי הרמב"ם פשיטא שיש לסמוך על דברי המפרשים, ובאמת גם ברמב"ם משמע כדברי המפרשים.

פסק ההלכה - אין חוששים לוסת הדילוג עד שתקבענו.

דעת הדרישה שלשיטת רב אם ראתה בהפלגת ל' לא ל"ב קבעה וסת, ולשמואל לא קבעה וסת, אבל אם היה לה וסת מתחילה לכ' ושניתה לל' ול"א לא קבעה וסת גם לרב, וכתב הש"ך שנראה מדבריו שאם היתה למודה לראות לט"ו וראתה לט"ז ול"ז קבעה וסת לפי רב, והש"ך עצמו סובר שלא קבעה, דהט"ו שייך לוסתה הראשון, כדמבואר בגמרא שם, וכ"כ רש"י בהדיא.

סעיף י"ב

כתב הראב"ד דלא פליגי רב ושמואל אם ראה קמייתא היא ממניינא אלא בקובעת לימי החודש בדילוג, אבל בוסתות הימים לכו"ע קמייתא ממניינא, ובוסת הפלגה

וסת הסירוג (שנתבאר בסעיף ט') ראייה ראשונה היא מן המנין לכו"ע, ואע"פ שהרחיקה ראיותיה, אלא שלענין חשש וסתה בתחילה אינה חוששת עד שתקבענו, כמו בוסת הדילוג, ולכן אם ראתה בר"ח ניסן, חוששת לר"ח אייר (בא' דר"ח משום עונה בינונית למי שאין לה וסת קבוע, ובב' דר"ח משום שזה יום החודש. ט"ז. והש"ך כתב שחוששת לר"ח מדין עונה בינונית שהיא ביום החודש. ועיין בסעיף י"ג), ואם לא ראתה עד ר"ח סיון, חוששת לר"ח תמוז, ואם לא ראתה בר"ח תמוז, אינה חוששת לר"ח אב, אע"פ שהם הפלגת ב' חדשים כעין ההפלגה הראשונה, מפני שהפסקת החודש השני

לאלו וסתות חוששת לפני שקבעה וסת

כתב הרמ"א שכל אשה בתחילת ראיתה חוששת ליום החודש, ובראיה השניה חוששת גם לוסת הפלגה, עד שתקבע וסת החודש בג' ראיות או הפלגה בד' ראיות, שאז אינה חוששת לוסת שלא נקבע (וכתב החוות דעת דהיינו דווקא כשוסת אחת הוא וסת החודש והשני הוא וסת הפלגה, כיון שא"א שיתקיימו שניהם, אבל כששניהם וסת החודש, כגון שראתה בא' בחודש הראשון, ובא' בחודש השני, ובכ"ה בחודש השני, ובא' בחודש השלישי, חוששת גם לכ"ה בחודש השלישי אף שכבר קבעה לא' בחודש, כיון שאפשר שתקבע וסת לשניהם), או שתעקור וסת שאינו קבוע ע"י שלא תראה פעם אחת.

וכתב הש"ך דה"ה שחוששת לעונה בינונית, כדין אשה שאין לה וסת קבוע, (והש"ך מביא שהלבוש כתב שדין עונה בינונית כוסת קבוע, ואף אם לא ראתה בו חוששת לו [והיינו לעונה בינונית מהיום שלא ראתה בו], וכתב הש"ך שדבר זה אינו נכון כלל).

עקירת וסת החודש שאינו קבוע הוא דווקא ע"י שיגיע אותו היום ולא תראה, ואינה עוקרת ע"י שראתה ביום אחר – בית יוסף.

קבעה וסת החודש לפני וסת הפלגה, או וסת הפלגה לפני וסת החודש, אינה חוששת אלא לוסת שקבעה. ט"ז.

עונה בינונית – שיטת הט"ז והחכם צבי והפלתי שעונה בינונית היא ל' יום כולל יום הראיה והחשש, ושיטת הש"ך שהוא יום החודש בין מלא בין חסר, ודעת החוות דעת שזה יום ל"א, כסתם חודש שהוא מלא, וכתב שגם לפי הש"ך יש הבדל בין עונה בינונית לוסת החודש, אם

אינה חוששת אלא לאותה עונה, אבל אם לא ראתה ג' פעמים רצופים באותה עונה, אינה חוששת אלא בעונה שראתה באחרונה, כוסת שאינו קבוע.

וכתב הפתחי תשובה בשם הנודע ביהודה, שגדול אחד כתב שגם וסת הפלגה אינו נקבע אלא כשכל הראיות הם באותה עונה, ואם הראיה הראשונה היא ביום א', ואחרי ד' שבועות ראתה בליל א', י"א שאחרי ד' שבועות תחוש ביום השבת, מפני שקבעה הפלגה של ס"ה עונות, ודעת הנודע ביהודה דבשלמא לענין ההפרשה שיפרוש באותה עונה לא דיינין לה כוסת קבוע היכא שראתה בעונות חלוקים, אבל לענין חשבון ההפלגה חשבינן יום המופלג לפי מספרו, ואין משגיחים אם הראיה שהפליגה ממנה היתה ביום או בלילה, אלא חוששת לפי הפלגת הימים. וכתב הפתחי תשובה שנראה שכונתו לחלק דווקא בוסת החודש דלא חשבינן כמה הראיה רחוקה מראיה הקודמת, שהרי וסת החודש אינו מטעם הפלגה, אלא תולים שאותו יום בחודש הוא הגורם, ממילא כיון שהעונות חלוקים א"א לומר שאותו יום בחודש הוא הגורם, אבל בוסת הפלגה שמחשבים כמה הראיה רחוקה מהראיה הקודמת, מחשבים לפי מספר הימים, ואכתי דבריו צריכין תבלין.

אם ראתה ג' פעמים באותה עונה והרביעי בעונה אחרת חוששת לראשון כוסת קבוע, ועקירתו ע"י שלא תראה בו ג' פעמים, ולשני חוששת כוסת אינו קבוע, ועקירתו ע"י שלא תראה בו פעם אחת, ואם ראתה פעם אחת בעונה אחת ואח"כ ג' פעמים בעונה אחרת, או שראתה ג' פעמים בעונה אחת ואח"כ ג' פעמים בעונה אחרת, אינה חוששת אלא לעונה האחרונה.

באייר משום הפלגת כ' יום, כיון שראתה עכשיו בהפלגת י"ב יום, וחוששת להפלגת י"ב יום מראית א' באייר, וכן חוששת לכ' באייר משום וסת החודש. ובחוות דעת כתב שאם היו שתי ההפלגות הראשונות בלי ראייה באמצע, ובאמצע ההפלגה שלישית ראתה, כגון שראתה בר"ח ניסן ובכ' בו ובט' באייר ובכ' בו ובכ"ט בו, לכו"ע קבעה וסת לכ' יום, (אמנם בש"ך לא משמע הכי), ואם ראתה באמצע ההפלגה ראשונה, כגון שראתה בר"ח ניסן ובי' בו ובכ' בו ובט' באייר ובכ"ט בו, לכו"ע לא קבעה לה וסת, והמחלוקת היא רק כשהפסיקה באמצע הראיה האמצעית.

כתב הרמ"א שאין חוששים לוסת הדילוגין עד שתקבענו. כיצד, ראתה ט"ו בניסן, חוששת לט"ו באייר לוסת החודש. לא ראתה בט"ו באייר, אינה חוששת לט"ז בו. ראתה ט"ז בו, חוששת לט"ז בסיון משום וסת החודש, ואינה חוששת לשבעה עשר בו (ואין הוא וסת הפלגה, שכיון שניסן מלא ואייר חסר יש כאן הפלגה של ל"ב יום, וי"ז הוא יום הל"א. ש"ך). ראתה י"ז בו, חוששת ל"ז בתמוז, ואינה חוששת ל"ח בו (אמנם לסוברים בסעיף ז' כרב שבדילוג חדש הראיה הראשונה מן המנין, חוששת ל"ח בתמוז, אא"כ היה לה וסת קבוע קודם לכן, שאז לכו"ע אין הראיה הראשונה מן המנין. ש"ך). ראתה י"ח בתמוז, קבעה לה וסת דילוגין לימי החודש וחוששת ל"ט באב. וכן בדרך זה בוסת הפלגה בדילוג, כי אין חילוק ביניהן, (שאם ראתה ראייה ראשונה, ולסוף עשרים ראתה ראייה שניה, צריכה לחוש, הגיע כ' ולא ראתה אינה חוששת כלל להפלגה, ראתה ראייה שלישית ביום שלאחריו, דהיינו כ"א אחר השניה,

עבר הוסת ולא בדקה, ונ"מ אם היתה עוד ראייה בינתיים או שיש לה וסת קבוע שאינה חוששת משום עו"ב.

ראתה באחד בניסן ובעשרים בו חוששת לא' אייר מפני א' ניסן, (וכתב הבאר היטב שלפי הט"ז שעונה בינונית זה אחר ל' יום, חוששת לא' דר"ח אייר משום עונה בינונית, והסדרי טהרה והחוות דעת חולקים עליו וסוברים שכיון שעונה בינונית זה מטעם הפלגה, וכבר הפסיקה בראית כ' ניסן, אינה חוששת לא' באייר משום עונה בינונית, לא מיעיף לדעת הב"ח שבכל וסת הפלגה אין חוששים לראיה אחת כשהיתה ראייה נוספת באמצע, דודאי ה"ה לענין עונה בינונית, אלא אפילו לדעת הט"ז שחולק שם, בעונה בינונית הוא מודה, דטעם דעונה בינונית הוא משום 'וכי לעולם לא תראה' כמו"ש הר"ן, וממילא ודאי מחשבים זאת מהראיה האחרונה), ולט' אייר מפני הפלגת עשרים, ולכ' אייר מפני כ' ניסן (אפילו אם ראתה בט' באייר), ואינה חוששת יותר כיון שלא ראתה עוד.

ואם ראתה גם בא' באייר נחלקו בזה הפוסקים, הבית יוסף כתב שמהרמב"ן שהביא הטור משמע שאינה חוששת לט' אייר או לכ' אייר, שכיון שראתה גם בא' אייר אנו אומרים שראית א' בחודש היא הראיה העיקרית, וכ' ניסן זה תוספת דמים. ושיטת הרמ"א שגם בזה חוששת לט' באייר ולכ' בו, והט"ז מסכים עם הרמ"א, וכתב שאין סיבה לומר שראית א' היא עיקרית יותר מראית כ', והוסיף שאם ראתה בט' בו קבעה וסת להפלגת כ' יום, אבל דעת הב"ח והש"ך שאינה חוששת לט', וכתב הב"ח שאם אתה חושש להפלגת עשרים, צריך לחשוש מראית א' אייר, ולא מראית כ' ניסן. והש"ך והפלתי והסדרי טהרה כתבו שא"צ לחוש לט'

שחוששת לכל הימים הללו כוסת קבוע עד שתעקרו ג' פעמים. והראב"ד מסכים לשיטה השניה. וכתב הבית יוסף שבסימן קפ"ד נתבאר שההלכה כמו השיטה השניה.

פסק ההלכה - כתב הרמ"א שאם ראתה בט"ו בניסן, והמשיכה ראייתה ד' ימים, וביום ט"ז באייר ראתה, והמשיכה ראייתה ג' ימים, ובסיון התחילה לראות ב"ז בו, י"א שחוששת לדילוג ולוסת שוה (ואף שהרמב"ן שהוא מקור דין זה פוסק כשמואל שאין חוששים לדילוג אלא בארבע ראיות כדעת שמואל, כתב הבית יוסף שלדבריהם מ"ירי שכבר היה לה וסת קודם שהתחילה לראות בדילוג, שבזה שמואל מודה שמספיק ג' ראיות, והרש"ל והב"ח ביארו שהכונה שאם תראה עוד פעם בדילוג תקבע וסת לדילוג, והט"ז מבאר שגם הרמב"ן מחמיר להלכה כרב שמספיק שלש ראיות), שהרי שילשה לראות ג"פ ב"ז לחדש, וי"א שאין כאן וסת שוה כלל אלא רק וסת הדילוג, דהולכים תמיד אחר תחלת הראייה, וכן עיקר. וכתב הט"ז שאם בסיון ראתה גם ב"ח, קובעת וסת ל"ז וי"ח, כיון שיש ג' ימים שוים בכל פעם. וכתב הש"ך שבמעדני מלך הקשה מדברי הרמ"א (קפ"ד ד') שכתב שאשה שמשנתנית וסתה להקדים ב' או ג' ימים או לאחר, כשמגיע זמן וסתה צריך לפרוש ממנה ב' או ג' ימים קודם או אחריו. ותי"ח הש"ך שאין כוונת הרמ"א שם שצריך לפרוש כל הג' ימים, דא"כ מה ענין שמשנתנית וסתה לכאן, אלא כוונתו שהיה לה וסת ואח"כ משנתנית וסתה להקדים ב' או ג' ימים, אז צריכה לפרוש גם קודם הוסת כפי מה שרגילה להקדים.

כשיגיע כ"א אחר השלישית צריכה לחוש אותו יום, לא ראתה בו אינה חוששת להפלגה, ואם ביום שלאחריו דהוא כ"ב אחר ראייה שלישית ראתה ראייה רביעית, כשיגיע יום כ"ב אחר הרביעית צריכה לחוש, לא ראתה בו אינה חוששת כלל להפלגה, ואם ביום שלאחריו שהוא יום כ"ג אחר הרביעית ראתה ראייה חמישית, קבעה לה וסת לדילוג, ומכאן ואילך אינה חוששת אלא לדילוג, ואינה צריכה לחוש ביום כ"ג שיגיע אחר הראייה חמישית. כן כ' הטור בשם הרמב"ן דבעינן ה' ראיות, והיינו כשמואל שהוזכר לעיל בסעיף ז' לדעת הראשונה שבעינן שתשלש בדילוג, וכאן צריך ה' ראיות, כיון שבוסת הפלגה אין הראייה הראשונה מן המנין כיון שאינה בהפלגה, משא"כ בימי החודש שכשוראים דילוג הוא ניכר גם מהראייה הראשונה. ט"ז, רק י"א כי בדילוג חדש, הראייה הראשונה מן המנין, כמו שנתבאר (בסעיף ז', שיש פוסקים כרב דסגי בט"ו ט"ז י"ז, ולדבריהם בעינן כאן ארבע ראיות. שם).

לאיזה יום חוששת לוסת בראייה ארוכה

כתב הראב"ד שאשה שרגילה לראות כמה ימים רצופים ותחילת הראייה היא וסת קבוע, י"א שעונת תחילת הראייה חוששת לה כוסת קבוע, כי הוא עיקר הוסת, וצריך ג' פעמים לעוקרו, אבל שאר ימי העונה אע"פ שראתה בהם כמה פעמים הם נעקרים בפעם אחת, ויש מי שאומר שאינה חוששת לאותם ימים אפילו פעם אחת, לפי שאינם אלא המשך הוסת, ודמים יתרים הוא דאיתוספו בה, וממילא כיון שעבר יום ראשון ולא ראתה שוב אינה חוששת לשאר ימים. ויש מי שאומר

סעיף י"ד

אשה שיש לה וסת קבוע ושינתה לראות ביום אחר

איתא במתני' (ס"ג:) היתה למודה להיות רואה יום מ"ו ושינתה ליום עשרים, זה וזה אסורים, שינתה פעמיים ליום עשרים, זה וזה אסורים, שינתה שלש פעמים ליום עשרים, הותר מ"ו וקבעה לה יום עשרים. ותניא בגמרא (ס"ד.) היתה למודה להיות רואה יום עשרים ושינתה ליום שלשים, זה וזה אסורים, הגיע יום עשרים ולא ראתה, מותרת לשמש עד יום שלשים, וחוששת ליום שלשים, הגיע יום שלשים וראתה, הגיע יום עשרים ולא ראתה, והגיע יום שלשים ולא ראתה, הגיע יום עשרים וראתה, הותר יום שלשים (הענין לבוא, שאע"פ שקבעתו ב' זימני, הוא נעקר בפעם אחת) ונאסר יום עשרים (שהיה קבוע לה, כיון שלא עקרתו אלא ב' פעמים, שהרי עקירה של עשרים האחרונה שלא ראתה אחר השלשים השניים, לאו עקירה היא, שהרי לא שינתה ליום שלשים השלישי, ולא ראתה עד עשרים לחודש כוסתה. רש"י ורא"ש) מפני שאורח (זה חזרו לשוב ביום עשרים) בזמנו (הראשון) בא. וביאר הרא"ש שאם אשה מדלגת וסת פעם או פעמיים או ג' פעמים, ואינה רואה בנתיים לזמן אחר, וחוזרת לראות לזמן הוסת, לא נעקר הוסת בכך, עד שתקבע לה וסת, וזה בכלל דברי רש"י.

וכתב הטור שחוששת ליום עשרים לראיית שלשים. ובגמרא (ל"ט) איתא אמר רב פפא נחוי אנו, היתה למודה להיות רואה ליום מ"ו ושינתה ליום כ', זה וזה אסורין. ואמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו

אלא מ"ו למבילתה שהן כ"ב לראייתה, ושינתה ליום כ"ז, וכו', וקסבר רב פפא עשרין ותרתי מעשרין ותרתי מנינן, אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא, ממאי, דלמא עשרין ותרתי נמי מעשרין ו' מנינן, וכו', והכי נמי מסתברא, וכו'. ומשמע התם דהלכה כרב הונא בריה דרב יהושע, וכן פסק הרשב"א.

וכתב הראב"ד שאף שוסת שאינו קבוע נעקר לגמרי בפעם אחת שלא ראתה בו, וסת קבוע אע"פ שהוא נעקר בג' פעמים שלא ראתה בו, אם חזרה וראתה בו חזר הוסת למקומו, וצריכה עוד ג' פעמים לעוקרו, אמנם אם קבעה וסת אחר, נעקר הוסת הראשון לגמרי, ואם חזרה וראתה דינו כוסת חדש שלא ראתה בו מעולם.

עוד כתב הראב"ד שאם ראתה ג' פעמים בהפסקת ג' עונות, אף אם היה לה וסת קבוע כל חודש לאותו יום שראתה בו עכשיו, נעקר הוסת הראשון, כיון שקבעה וסת חדש בהפלגת ג' עונות, וכל אשה שקבעה לה וסת בין קרוב בין רחוק, אינה חוששת אלא לאותו וסת בלבד, וזה חומר בוסת שאינו קבוע מן הקבוע, דוסת שאינו קבוע חוששת בתחילת וסתה לשתי חששות אחת לימי החודש ואחת לשעור ההפלגה, משא"כ בקבוע.

פסקי ההלכה

היתה רגילה לראות יום עשרים (ויש לה בזה וסת קבוע שאינו נעקר בפעם אחת שלא ראתה), ושינתה ליום שלשים, זה וזה אסורים, וכשיגיע יום כ' לראיית שלשים, אסורה משום וסת הראשון (אבל אין מונים כ' יום משעה שהיתה אמורה לראות, כיון שלא ראתה בו, ועיין בסעיף י"ג. ט"ז), ואם לא תראה בו חוששת ליום

סעיף ט"ו

כתב הטור שאשה שהיה לה וסת קבוע, ושינתה לראות בזמנים אחרים לא קבועים, אינה חוששת לוסתה הקבוע עד שתחזור ותראה בו אפילו פעם אחת. וכתב הבית יוסף שמקורו מדברי הגמרא והראשונים שהובאו בסעיף הקודם.

כתב הטור שאשה שהיה לה וסת קבוע להפלט כ' **והפליגה ס' יום**, אינה חוששת לכ', עד שתחזור ותראה בו. והקשה הבית יוסף שהרי כיון שלא ראתה נמצא שלא דילגה אלא ראה אחת. ותירץ הבית יוסף דהטעם משום שכיון שלא ראתה ג' עונות הרי דינה כמסולקת דמים לרב אליעזר, כדאיתא בגמרא (ז: **רבי אליעזר אומר כל אשה שעברו עליה ג' עונות דיה שעתה**, אלמא במסולקת מחזיק לה כבתולה ומעוברת ומניקה, וכמו שמעוברת ומניקה אינן חוששות לוסתן, ה"ה בלא ראתה ג' עונות, אך הקשה הבית יוסף למה פסק הטור כרבי אליעזר, והרי משמע בגמרא (ט:) שלכתחילה לא פוסקים כמותו אלא רק בשעת הדחק. ורש"ל מבאר שבאמת הטור לא בא לומר שהיא מסולקת דמים, אלא שאינה חוששת ליום הוסת שהיה ראוי להיות לה אם היתה רואה ביום וסתה, דאינה מונה הפלגה אלא מיום שראתה. והט"ז חולק וסובר שבלא עקירת הוסת חוששת לוסת הפלגה מהיום שהיתה ראויה לראות, ורק בהפליגה ג' עונות אינה חוששת לוסתה, ואם חזרה לראות אחרי ג' עונות, אף שלא ראתה לפי קביעותה, חוזרת לחשוש לוסתה, כדין מעוברת ומניקה שכשחזרה לראות אפילו שלא בשעת וסתה חוששת לוסתה הראשון, משא"כ בשינתה לראות בהפלגות

ל'. שינתה פעמיים ליום ל', זה וזה אסורים. שינתה ג"פ ליום ל', הותר יום כ' ונאסר יום ל'. ואם לאחר ששינתה פעם או פעמיים ליום ל' ראתה לסוף כ', חזר וסת של כ' למקומו והותר שלשים.

והקשה הט"ז שבגמרא מבואר שגם אם ג' פעמים לא ראתה ביום כ' וחזרה לראות בו חזרה לקביעותה, וכדפירש רש"י להדיא, ולמה השו"ע (שמקורו מהרמב"ן) מדבר רק כשב' פעמים לא ראתה בו. ותירץ הט"ז שהגמרא מדברת על ימי החודש, שבה אע"פ שג' פעמים לא ראתה בכ' לחודש, כשחזרה לראות בו ניכר שאורח בזמנו בא, אבל הרמב"ן מדבר בוסת הפלגה, ובזה אם בפעם השלישית לא ראתה בל' אלא אחרי עוד כ' ימים נמצא שראתה בהפלט ג' יום, ולא חזרה להפלט כ' שהיתה לה, ואין הכי נמי אם אחרי ג"פ שלא ראתה בכ' ראתה ב' פעמים שיש ביניהם הפלגת כ', מודה הרמב"ן שחוזרת לוסתה הראשון. והרשב"א מבאר את דברי הגמרא על הפלגות ולא על יום החודש, ודברי הגמרא הגיע יום ל' ולא ראתה והגיע יום כ' וראתה הכונה שראתה כ' ימים אחרי שראתה בהפלט ל' יום.

עקירת הפלגה ארוכה ע"י קצרה - כתב הש"ך בשם המעדני מלך שאם קבעה לכ' (הפלגה) ושינתה ב' פעמים לל', וחזרה וראתה בכ', אינה חוששת לל', כיון שחזרה לקביעותה הראשונה. והש"ך השיג עליו וכתב שאפי' לא היה לה וסת קבוע לכ', כל שראתה בכ' עקרה את הוסת של הל'. וכתב הפתחי תשובה שמשמע מדבריו שאפי' ראתה גם בל' אינה חוששת, וכבר השיגו עליו הסדרי טהרה והחוות דעת.

היה וסתה לכ' וראתה ל' ל"ב ל"ד כתב הטור שנעקר וסת של כ' ואין לה וסת כלל, וחוששת לעונה בינונית (וכתב הש"ך דהיינו ליום החודש שראתה) (לשיטתו שעונה בינונית זה יום החודש), וכן חוששת להפלגה האחרונה של ל"ד יום). וכתב הבית יוסף שאף שראתה ב' פעמים בדילוג ב' ימים, לא קבעה וסת בדילוג, דבעינן שתשלש בדילוג. והקשו האחרונים שהרי פוסקים כרב לחומרא שא"צ שתשלש בדילוג. ות"י הב"ח דהכא יש כאן רק דילוג אחד דאין ראית כ' מן המנין, והש"ך דחה דבריו דאף שאין ראית כ' מן המנין מ"מ כיון שהפליגה מכ' לל' הרי הפלגת ל"ב היא ראייה בדילוג, (ומה שראתה לפני כן בהפלגת כ' אינו מצטרף, כיון שההפרש בין כ' לל' אינו שווה להפרש בין ל' לל"ב ובין ל"ב לל"ד).

סעיף ט"ז

אשה שלא ראתה ביום וסתה

אשה שקבעה וסתה ליום מסוים בחודש, אם לא ראתה בו ג"פ שוב אינה חוששת לו, ואם חזרה וראתה בו, אם כבר קבעה וסת אחר שוב אינה חוששת לראשון, אבל אם לא קבעה וסת, בין בראתה בימים אחרים בין בלא ראתה בימים אחרים, חוזרת לוסתה הראשון.

אשה שעבר יום וסתה ב' פעמים ולא ראתה, ונתעברה, ועברו ימי העיבור והנקה, והגיע יום וסתה ולא ראתה, כתב הנודע ביהודה שלדעת השו"ע בסעיף ל"ד מצטרפת עקירה זו עם שני העקירות ראשונות ונעקר וסתה, וכן לדעת הרמב"ן המובא בש"ך שם פשוט שכיון שצריכה לחוש גם לענין עקירה חשיב עקירה ומצטרף עם ב' הראשונות, אבל לדעת יש מגדולי המורים

אחרות, אינה חוששת לוסתה הראשון עד שתראה פעם אחת לפי הפלגתה הראשונה.

פסקי ההלכה

היה לה וסת קבוע, ושינתה ראיותיה לוסת שאינו קבוע, כגון ששינתה פעם אחת ליום ל' והשני לל"ב והשלישי לל"ד, נעקר וסת הראשון ואין לה וסת כלל. ואם חזרה לראות ביום הוסת הראשון, חוזרת לקביעותה הראשונה וחוששת לו תמיד עד שיעקר ממנה שלש פעמים.

הפסיקה מלראות שלש עונות, ואחר כך חזרה לראות ביום הוסת הראשון, חוזרת לקביעותה הראשונה. וכתב הפתחי תשובה דכיון דמייירי בוסת הפלגה, ע"כ מייירי שראתה ב' ראיות וביניהם כשיעור ההפלגה הראשונה שהיתה לה, וכתב החוות דעת דה"ה שחוששת להפלגה גדולה של ג' עונות שהפסיקה, וגם לעונה בינונית.

אשה שיש לה וסת הפלגה, והגיע זמן וסתה ולא ראתה, דעת רש"ל שאינה חוששת להפלגה מיום שהיתה צריכה לראות בו ולא ראתה, כיון שההפלגה נספרת מראיה בפועל, והרי היא לא ראתה. והט"ז סובר שחוששת להפלגה מיום שהיתה ראויה לראות, כמו שבוסת החודש חוששת אף שלא ראתה בחודש הקודם, דאין ראיה אחת גורמת לראיה שאחריה, אלא אנו תולים שמה שלא ראתה פעם אחת זה מקרה, וממילא יש בה עדיין דמים יתירים ואורח בזמנו יבוא. והש"ך בנקה"כ כתב שאם לא ראתה ביום הכ' אינה חוששת ליום המ' (וכן איתא בש"ך בסעיף ט"ז), ואם ראתה ביום המ' חוששת ביום ס', ואם לא ראתה לא בכ' ולא במ' ולא בס', ואח"כ ראתה, אינה חוששת לכ', עד שתחזור ותראה פעם אחת בהפלגת כ'.

דקפיץ בחדא בשבא וחזאי, וקפיץ בחד בשבת וחזאי, ובשבת קפצה ולא חזאי, ולחד בשבת חזאי בלא קפיצה, מהו דתימא אגלאי מילתא למפרע דיומא הוא דקגרים, קמ"ל דקפיצה נמי דאתמול גרמא, והאי דלא חזאי משום דאכתי לא מטא זמן קפיצה. לישנא אחרינא א"ר הונא קפצה וראתה קפצה וראתה קפצה וראתה קבעה לה וסת לימים ולא לקפיצות, היכי דמי, אמר רב אשי דקפיץ בחד בשבת וחזאי וקפיץ בחד בשבת וחזאי (ובשבת קפצה ולא חזאי) ולחד בשבת (אחרינא) חזאי בלא קפיצה, דהתם איגלאי מילתא דיומא הוא דקא גרים.

ומבואר ברש"י שאם קבעה וסת לקפיצות לחודייהו, חוששים לוֹסֶת זה בכל יום שתקפוץ, וכתב הרשב"א שכן דעת הרז"ה, והביא ראיה מדאקשינן לימים לחודייהו פשיטא, ולא אקשינן לקפיצות לחודייהו נמי פשיטא, אלמא לקפיצות לחודייהו לא פשיטא דאינהו עיקר הגורם. ועוד הביא ראיה מדאיתא בגמרא (ט"ו:) **הבאים מן הדרך נשיהם להם בחזקת מַהֲרָה, לא שנו אלא שאין להן וסת לימים ויש להן וסת לקפיצות, דכיון דבמעשה תליא מילתא אימור לא קפצה ולא חזאי**, אלמא יש קביעות וסת לקפיצות בלא ימים, ובמעשה לחוד הדבר תלוי. ולפי זה דברי הגמרא ("א.) הם ביאור בברייתא, אבל רב הונא עצמו מדבר על קביעת וסת לקפיצות בלי ימים. וכן דעת הטור ששייך וסת רק לקפיצות.

ודעת הרשב"א שדברי הגמרא שמדובר בוסת המורכב הם ביאור דברי רב הונא, וגם לגבי באים מן הדרך מדובר

שהביא הטור שם בלאו הכי אינה חוששת עד שתראה באותו יום, ואם ראתה באותו יום לכו"ע חוזרת לקביעותה הראשונה, כיון שלא קבעה וסת אחר.

אשה שיש לה ב' וסתות קבועים (באופן המבואר בסעיף ל"ב) והפסיקה וסת א' ג' פעמים, וחזרה וראתה ביום הוסת ג' פעמים, חזר הוסת למקומו. חוות דעת.

וסת הגוף ווסת האונס

כשם ששייך וסת לימי ההודש או להפלגת מספר ימים מסוים, כך שייך וסת ע"י הרגשות מסוימות בגופה, כגון שהוסת בא אחרי שמפקת או מתעשתת, וכן שייך שהוסת יבוא ע"י מאמץ מסוים שעשתה, כגון ע"י קפיצות. ובסעיפים הבאים ("ז – כ"ו) יבואר פרטי דיני וסתות אלו, כיצד קובעתם, אלו דברים נחשבים וסת הגוף או וסת האונס, האם קובעת להם כשאינם ביום קבוע, מתי תולים שראיה של יום אחד קשורה לוֹסֶת הגוף או האונס של אתמול, כיצד עוקרתם, ועוד.

סעיף י"ז

וסת האונס

איתא בגמרא ("א.) **אמר רב הונא קפצה וראתה קפצה וראתה קפצה וראתה ג' פעמים, קבעה לה וסת. למאי אי לימים לחודייהו, הא כל יומא דלא קפיץ לא חזאי, אלא לקפיצות** (שבכל יום שתקפוץ מחזקין לה רואה, ואפילו בשאר ימי השבוע), **והתניא כל שתקבענו מחמת אונס אפילו כמה פעמים לא קבעה לה וסת, מאי לאו לא קבעה לה וסת כלל, לא, לא קבעה לימים לחודייהו ולקפיצות לחודייהו, אבל קבעה וסת לימים ולקפיצות. לימים לחודייהו פשיטא, אמר רב אשי כגון**

שהרמב"ם סובר ששתי הלישנות פליגי, וכ"כ הרמב"ן שאין להסתפק אם שתי הלישנות פליגי או לא, ומסתברא כיון דוסתות דרבנן לקולא נקטינן בהו והלכה כתרי לישני לקולא, ומסיים הרמב"ן שאחר שכתבתי זה מצאתי להרמב"ם שהחמיר, ובטלנו דעתנו מפני דעתו. אבל הרשב"א פסק כשתי הלשונות להקל, ואמר שכל שקפצה בשבת ולמחר ראתה, לא קבעה לה וסת לימים בלבד, אלא לימים ולקפיצות, דקפיצה של אתמול גרמה, וכלישנא קמא. וכתב המגיד משנה שאף שלא נזכר בדברי הרמב"ם וסת המורכב מימים וקפיצות, כגון שקפצה שלש פעמים ביום ידוע וראתה, מ"מ מתבאר מדבריו שכל שלא ראתה באותו יום בלא קפיצה אינה חוששת לו אלא אם כן תקפוץ.

פסקי ההלכה

וסת הקפיצות בלא ימים – הטור פסק כהר"ה שאשה קובעת וסת לקפיצות בלא ימים, והב"י הביא שדעת רוב הראשונים שאינה קובעת, וכן פסק בשו"ע. וכתב הרמ"א דמ"מ חוששת לו כוסת שאינו קבוע, וכתב הש"ך דהיינו היכא שראתה ג"פ ע"י קפיצה, אמנם לוסת החודש ולהפלגה צריכה לחוש אפילו בפעם אחת, כגון שקפצה וראתה ואחר כ' יום חזרה וקפצה וראתה, צריכה לחוש לוסת ההפלגה, ואם אח"כ תקפוץ לסוף כ' צריכה לחוש לו כל העונה, דכיון שאם ראתה מכל' לכו' בלא קפיצה צריכה לחוש לכ', וכי בשביל שקפצה מתחילה יגרע, הא השתא נמי קפצה בכ', ועוד כיון דע"י קפיצה ליום ידוע בג"פ קבעה וסת כדלקמן סעיף י"ח, אם כן בחדא זימנא נמי מיחש חיישה, וכן הדין לגבי וסת החודש, אבל אם לא תקפוץ אחר כך לאותו וסת א"צ

בוסת המורכב, אבל לא שייך וסת רק לקפיצות. וכן דעת התוס', וכן נראה מהרמב"ם, וכתב הרב המגיד שכן עיקר.

וכתבו בהגהות מיימוני דנהי דלא קבעה לקפיצות לחודייהו, מיחש מיהא חיישא כיון שאירע שלש פעמים, וה"ה שאשה שעשתה צריכה ג"פ וראתה חוששת כמו בקפצה ג"פ וראתה, וכתב הבית יוסף דמייירי כשנודע לה שהדם בא מן המקור, דאל"כ לדעת הרבה פוסקים טהורה כמו שיתבאר בסימן קצ"א.

וכתב הטור שאם קפצה שתי פעמים באחד בשבת וראתה, ולאחד בשבת השלישי ראתה בלא קפיצה, קבעה לימים לחודייהו. וכתב הבית יוסף דהיינו כלישנא בתרא וכדאוקמה רב אשי, ולישנא קמא נמי מודה דדינא הכי, דהא קאמר מהו דתימא איגלאי מילתא למפרע דיומא הוא דקא גרים ולא קפיצה קמ"ל דקפיצה נמי דאתמול גרמה לה וכו', משמע שאם לא קפצה בשבת דליכא למימור דקפיצה דאתמול גרמה לה, אמרינן דודאי דיומא הוא דקא גרים וקבעה לה וסת לימים לחודייהו. וכן פסק הרא"ש.

עוד כתב הטור שאם קפצה באחד בשבת וראתה, וקפצה באחד בשבת וראתה, וקפצה בשבת ולא ראתה ובאחד בשבת ראתה בלא קפיצה, אין אומרים שהוברר הדבר שהיום גורם, אלא תולים שראית אחד בשבת היא מחמת הקפיצה בשבת, ובשבת לא ראתה כיון שעדיין לא הגיע זמנה של קפיצה. וכתב הבית יוסף דהיינו כלישנא קמא, וכן פסק הרשב"א, ומשמע דס"ל דהני תרי לישני לא פליגי. אבל הרמב"ם כתב שבכהאי גוונא קבעה וסת לימים בלא קפיצה, וכתב המגיד משנה

בסעיף י"ט) לא קבעה אלא להרכבה. וכתב החוות דעת שאם ראתה ג"פ בהפלגות שוות, ובכל הפעמים קפצה יום קודם הראיה, קבעה וסת הפלגה בלא קפיצות, ורק כשב' פעמים קפצה באותו יום תולים שבפעם השלישית הקפיצה של אתמול גרמה. וכתב הנודע ביהודה שדווקא בקפיצה של אתמול תולים שהיא גרמה, אבל אם קפצה כמה ימים לפני הראיה לכו"ע תולים למפרע שהיום גורם.

הפלתי מסתפק בשיטת השו"ע שקובעת וסת רק לימים ולקפיצות, אם קובעת וסת הגוף (כגון ע"י פיהוק) יחד עם קפיצות, היכא שראתה כמה פעמים ע"י שניהם יחד, וכשרק קפצה או רק פיהקה לא ראתה.

כתבו החוות דעת והפלתי שאם רואה בשעה קבועה אחרי הקפיצה, אינה חוששת אלא לשעה זו, וכן אם קפצה ג"פ בשעה מסוימת וראתה, אינה חוששת אלא כשתקפוץ בשעה זו, דאיתא קביעותא דשעה ועקרה לוסת שאינו קבוע.

סעיף י"ח

וסת מורכב לימים וקפיצות

קפצה ג' פעמים באותו היום בחודש וראתה, קבעה וסת לימים ולקפיצות, ואינה חוששת לקפיצה ביום אחר, או לאותו היום אם לא קפצה, אלא רק לאותו יום אם קפצה בו.

כתב הש"ך דבזה חוששת לכל העונה כוסת הימים, ועקירת הוסת כשתקפוץ ג"פ באותו היום ולא תראה. וכתב החוות דעת שאם תחזור ותקפוץ באותו היום ותראה חזר הוסת למקומו אם לא קבעה וסת אחר בינתיים.

לחוש, דמה שראתה מתחילה היה על ידי קפיצה, ואע"ג שלגבי פיהוק מבואר לקמן שחוששת לוסת החדש אף בלא פיהוק, שאני התם שמתחילה ראתה שלא ע"י אונס. וכתב החוות דעת דכל זה מצד יום החודש, וכגון שיש לה וסת קבוע אחר, אבל אם אין לה וסת קבוע אחר ולא ראתה בינתיים, חוששת לעונה בינונית אף בלא קפיצה.

האם אומרים שהקפיצה של אתמול גרמה לראיה

היום – קפצה באחד בשבת וראתה, ואחר ג' שבועות קפצה באחד בשבת וראתה, ואחר ג' שבועות קפצה בשבת וראתה באחד בשבת בלא קפיצה, לדעת הטור קבעה וסת לימים ולקפיצות יחד, מפני שתולים שהקפיצה של אתמול גרמה לראיה היום, והשו"ע פסק שחוששת ליום בלא קפיצה, ובש"ך תמה על דברי השו"ע שפסק כהרמב"ם והשמיט דעת הרשב"א והרמב"ן והראב"ד והרא"ש שמקילים שקבעה וסת רק לימים וקפיצות יחד, (וגם יש קולא בפסק השו"ע, שאם ראתה אח"כ ג"פ ביום אחר (גירסת הפרדס רימונים) עקרה וסתה, ולדעת המקילים לא עקרה וסתה כיון שלא קפצה. ובט"ז כתב שבסעיף כ' לגבי פיהוק פסק השו"ע שתולים שהפיהוק של אתמול גרם, וביאר דשאני פיהוק שאינו וסת האונס, דפיהוק הוא מטבע האשה לפהק בשעת ראייתה ממותרי הליחה שבה, ולכן תולים שהראיה קשורה לפיהוק של אתמול, משא"כ בקפיצות שאינן מטבע האשה אלא רק אונס. וכתב החוות דעת שאם קפצה ג"פ ביום מסוים וראתה, ורק בפעם הרביעית קפצה יום קודם וראתה ביום אח"כ שהיא רגילה לקפוץ ולראות בו, לדעת השו"ע איגלאי מילתא שהיום גורם, ולדעת הרמ"א (שהביא הט"ז

קבעה, מדמפליג בין תחלת וסת לסוף וסת, ובחד פיהוק ובחד עיטוש לא שייך תחילה וסוף.

כתב הרא"ש שושת זה חוששים לו גם כשהוא לא בא בזמן קבוע, (ודין זה הוא גם להרשב"א שסובר שבקפיצות לא קבעה אלא כשהיה בזה זמן קבוע, כמבואר להדיא ברשב"א, דבקפיצות הקפיצות גורמות לראיה, וכל שתקבענה מחמת אונס לא קבעה וסת, משא"כ וסת הגוף שהאורח גורם לדברים אלו מחמת מותר הליחות והדמים), ואם הוא בא ג' פעמים בזמן קבוע אינה חוששת אלא לשניהם ביחד, (ויליף לה מוסת הקפיצות), וכ"כ הרשב"א, אמנם חוששת לו כדין וסת שאינו קבוע, ונפקא מיניה שאם לא בדקה ולא ראתה הרי זו בחזקת טהורה, כדין וסת שאינו קבוע.

וכתב המגיד משנה שלדעת הרמב"ם וסת הגוף בא דווקא בימים ידועים, והנ"מ במה שזה וסת הגוף הוא שאם היא רגילה לראות מיד לאחר דברים אלו חוששת מיד. וכתב הבית יוסף שנראה שלדעת הרמב"ם וסת דאכילת שום ובצלים ופלפלין, הוי כוסת דקפיצות, דזה וזה מחמת מעשה שעושה ראתה, ומשום הכי לא כתב הרמב"ם דין וסת דאכילת שום ובצלים ופלפלין, דמוסת הקפיצות שכתב נשמענייה.

פסקי ההלכה

יש קובעת וסת על ידי מקרים שיארעו בגופה כגון שמפהקת (כאדם שפושט זרועותיו מחמת כובד, או כאדם שפותח פיו מחמת כובד, או כאדם שמוציא קול דרך הגרון מחמת המאכל שאכל), וכן אם מתעטשת (דרך מטה. שו"ע. וכתב הש"ך שמהרמב"ם ותוס' מבואר שהכונה מתעטשת מלמעלה, וסיים שנראה

כתב החוות דעת שאם קבעה וסת להפלגה ולקפיצות, או להפלגה ולפיהוק, חוששת לאותו היום אפילו אם ראתה בינתיים, דאמרינן שדווקא ההפלגה מהראיה שביום הקפיצה או הפיהוק גורמת לראיה שאחריה.

סעיף י"ט

מה נחשב וסת הגוף

אייתא במתני' (ס"ג.) **אלו הן הוסתות, מפהקת, ומעמשת, וחוששת בפי כריסה** (נגד טבורה), **ובשיפולי מעיה** (בית הרחם), **וכמין צמרמוריות אוחזין אותה, וכן כיוצא בהן. וכל שתקבע לה שלש פעמים הרי זה וסת.** ואיתא בגמרא (ס"ג:) **וכן כיוצא בהן לאותוי מאי, לאותוי אשה שראשה כבד עליה ואבריה כבדים עליה.**

רש"י כאן מפרש שמפהקת היינו כאדם שפושט זרועותיו מחמת כובד. ובשבת פירש רש"י שהכונה כאדם הפותח פיו, וכן משמע מדאיתא בברכות (כ"ד:) וכשהוא מפהק (בתפילת י"ח) מניח ידו על סנטרו. ובערוך פירש שהכונה לקול היוצא מן הגרון מתוך מאכל שאכל, וכתב הרא"ש שכולן דברי אלקים חיים, דכל הרגשת שינוי בגוף, כיון שהחזקה בו, הוא סימן להתעוררות עקירת הדם.

וסתות נקבעים בג' פעמים, דהלכה כרשב"ג, ולא כרבי דס"ל שבשני פעמים קבעה וסת, כמבואר בגמרא (יבמות ס"ד:).

וכתבו התוס' והרא"ש דכולהו הני וסתות איירי שמפהקת או מעטשת שעה או שתיים בשעה שרגילה לראות, אבל משום פיהוק או עיטוש חדא זימנא לא

ראתה כעין מוגלה ואח"כ דם ג"פ קבעה וסת לכן. סדרה טהרה.

סעיף כ'

מתי וסת הגוף תלוי בימים

כתב הרשב"א שאם פיהקה שתי פעמים בראש חודש וראתה, ואח"כ פיהקה שלא בראש חודש וראתה, הוברר הדבר שאין ראש חודש גורם אלא הפיהוק, וכן אם בפעם השלישית ראתה בר"ח בלא פיהוק, הוברר הדבר שר"ח גורם ולא הפיהוק, אבל אם בפעם השלישית פיהקה בערב ר"ח וראתה בר"ח, תולים שהפיהוק של ערב ר"ח שייך לראיה של ר"ח, וקבעה וסת לר"ח ולפיהוק, ודינים אלו נלמדים מהמבואר בגמרא (י"א.). לגבי וסת הקפיצות.

פסקי ההלכה

פיהקה ב' פעמים בר"ח וראתה, ואחר כך פיהקה שלא בר"ח וראתה, הוברר הדבר שאין ר"ח גורם אלא הפיהוק, וקבעה וסת לפיהוק לבדו. וכן אם בפעם השלישית ראתה בר"ח בלא פיהוק, הוברר הדבר שאין הפיהוק גורם אלא הר"ח, וקבעה וסת לר"ח לבדו.

פיהקה ב' פעמים בר"ח, ובפעם השלישית פיהקה בכ"ט לחדש, ולא ראתה, ובר"ח ראתה בלא פיהוק, קבעה לה וסת לפיהוק של ר"ח, שפיהוק של אתמול גרם לראייה של ר"ח. וכתב הש"ך בשם הדרישה והלבוש והמעדני מלך, שאף שבסעיף י"ז כתב השו"ע שלגבי קפיצה תולים שהיום גורם ולא הקפיצה של אתמול, פיהוק שאני, דיותר מסתבר לומר שהפיהוק של אתמול גרם, מאשר לומר שהקפיצה של אתמול גרמה.

שלענין דינא שניהם (אמת), או חוששת בפי כריסה כנגד טבורה ובשיפולי מעיה בבית הרחם, או שאחזה צירי הקדחת, או שראשה ואיבריה כבדים עליה, בכל אחד מאלו אם יארע לה שלשה פעמים, וראתה, קבעה לה וסת, ובכל פעם שהיא חוששת מהם אסורה לשמש, ואינו נעקר אלא בג' פעמים, ואם הרגישה דברים אלו פעם אחת ג"כ אסורה לשמש, אבל זה נעקר בפעם אחת.

בפיהוק או עיטוש של פעם אחת אין זה וסת, אלא כשעושה כן הרבה פעמים זה אחר זה, דאל"כ הרי זה דרך העולם ואין כאן שינוי.

כל אלו הוסתות שבגופה אין להם זמן ידוע, אלא בכל פעם שיקרה לה זה המקרה, הוא וסת. ואם בא וסת הגוף לזמן ידוע, כגון מר"ח לר"ח, או מכ' יום לכ' יום, קבעה לה וסת לזמן ולמיחוש הוסת, ואינה חוששת אלא לשניהם ביחד, ואם הגיע העת ולא בא המיחוש, או שבא המיחוש בלא עתו אינה חוששת. כתב הרמ"א שדין זה הוא דווקא שקבעה לה וסת לשניהם ביחד, אבל מתחילה חוששת לכל אחד בפני עצמו, כי אינה יודעת איזהו מהן תקבע.

כתב הט"ז שבב"י מבואר שבבא המיחוש בלא עתו חוששת לו כוסת שאינו קבוע, ומהרמ"א משמע שאינה חוששת כלל, כיון שנתברר שהיא רואה דווקא בימים מסוימים, ורק לפני שקבעה בימים מסוימים חוששת למיחוש בלא הימים. והש"ך כתב בפשיטות שבקבעה לשניהם אינה חוששת לאף אחד מהם אפילו כוסת שאינו קבוע. והחוו"ד כתב שליום בלא המיחוש חוששת כוסת שאינו קבוע.

סעיף כ"א

פיהקה בר"ח וראתה, וחזרה ופיהקה בתוך ימי החודש, חוששת לאותו הפיהוק ואסורה לשמש עד שתבדוק, שכל וסת בין של ימים בין של הגוף חוששת לו בפעם אחת, ויש לחוש שמא תקבע וסת לפיהוק בלא זמן ידוע. ואם בדקה ונמצאת שלא ראתה, אינה חוששת עוד לפיהוק גרידא, אבל חוששת לראש חדש, שמא תקבע לראש חדש.

הט"ז מדייק מהשו"ע שכאן בפיהוק שאינו קבוע אסורה עד שתבדוק, כדין וסת קבוע, ולא כדין וסת קבוע שאם עברה העונה ולא בדקה מותרת בלא בדיקה, דכיון שדרך האשה לפהק בסמוך לראיה היא ריעותא לפנינו שהיא טמאה. ובנקודות הכסף כתב שאם עבר זמן מופלג מהפיהוק ולא הרגישה מותרת.

סעיף כ"ב

וכן הדין לגבי וסת הפלגה, שאם פיהקה היום, ופיהקה לסוף ל', אם תפהק אפילו שלא ביום שלשים חוששת לאותו פיהוק, שמא תקבע לפיהוק גרידא. ואם פיהקה בתוך שלשים ולא ראתה, אין צריכה לחוש עוד לפיהוק גרידא, אבל צריכה לחוש לסוף שלשים, וכן צריכה לחוש ליום הקבוע בחודש שפיהקה בו, שמא תקבע וסת לימים.

סעיף כ"ג

איתא בגמרא (ס"ג:) **וכן כיוצא בהם לאתויי מאי, אמר רבה בר עולא לאתויי אשה שראשה**

ואיבריה כבדים עליה ורותחת וגושה. אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הרי אמרו: לימים שתיים, לוסתות אחת, למה שלא מנו חכמים שלשה, למה שלא מנו חכמים לאתויי מאי, לאתויי אכלה שום וראתה, ואכלה בצלים וראתה, כססה פלפלין וראתה.

גוסה- להרשב"א הכונה מתעוררת להקיא, ומהרמב"ם נראה שהכונה שיחם בשרה.

הרשב"א לא כתב שאכילת שום ובצלים ופלפלין הוי וסת, דס"ל שוסת דקפיצות לחודיה לא הוי וסת, ווסת הבא על ידי אכילת שומין ובצלים ופלפלין דמי לוסת הבא ע"י קפיצות, דכאן וכאן על ידי מעשה בא האורח. ואף על פי שהתוס' חילקו ביניהם, דאכילת שום לא חשיב אונס כמו טורח של קפיצה, הרשב"א סובר דאין לחלק ביניהם, ושניהם לא נקבעים אלא אם באו ביום קבוע, וחדא מינייהו נקט. אך הקשה הבית יוסף למה הטור לא הזכיר וסת דאכילת שום ובצלים ופלפלין, שהרי הטור סובר שקובעת וסת לקפיצות לחודיהו, וכתב שי"ל שהטור סובר שכיון שדין זה מדויק מדברי רב הונא בר חייא בשם שמואל, ממילא כיון שדבריו דחויים במה שאמר לימים שתיים לוסתות אחת, ה"ה שנדחו דבריו במה שאמר למה שלא מנו חכמים שלש דאתא לאתויי אכלה שום ובצלים ופלפלין, ואע"פ שאין זה מוכרח, כן נראה ליישב דעת הטור. אבל הרא"ש והמרדכי ורבינו ירוחם מזכירים להלכה גם וסת דאכלה שום ובצלים ופלפלין, ומשמע מדבריהם שהם מפרשים דהא דאמרין לאתויי אכלה שום וראתה ואכלה בצלים וראתה וכו', רבותא קמ"ל דכשראתה שלש פעמים על

הוסתות טמאות, בסוף הוסתות כל המהרות שעשתה בתוך הוסתות טהורות. וכתב הרא"ש בשם הראב"ד שוסת הגוף שהוקבע שלש פעמים בזמן קבוע, כשיגיע אותו יום הפיהוק צריכה לפרוש מבעלה כל העונה כדין וסת לימים לחודייהו, אבל וסת של פיהוק לחודיה אין צריך לפרוש אלא בשעת הפיהוק. וכן כתב המגיד משנה בשם המפרשים, וכן מבואר בדברי הרשב"א. וכתב הרמב"ן שוסתות הללו שהן קובעין לאכילות ולקפיצות, אינה חוששת להן אלא שעתן, כיצד היתה רגילה בהן לאחר קפיצה מיד או בקרוב לה שעה ושתיים, משעבר אותו זמן בודקת ומשמשת את ביתה. וכתב הרשב"א שאם היתה למודה להיות רואה עם הוסת מיד, הרי זו חוששת לכל המשכת הוסת, שאע"פ שלא ראתה עכשיו בתחילת הוסת, שמא תראה באמצעו או בסופו, ואם היתה למודה להיות רואה בסוף הוסת, אינה חוששת עד סוף הוסת, ובזה קל וסת דגופה משאר הוסתות שהיא חוששת בהן לכל עונת הוסת, אך כל זה בזמן שכל הראייה מובלעת בתוך הוסת, אבל אם אין כל הראייה מובלעת, י"א שהיא אסורה מתחילת הוסת עד סוף אותה עונה, וי"א (הר"ה) שמוותרת מיד אחר הוסת, דאזלינן בתר התחלת הראיה, והרשב"א עצמו מסכים לסברא הראשונה. והקשה הבית יוסף שהרשב"א עצמו פוסק כהר"ה שסובר שאם הוסת נמשך ששופעת או מזלפת ב' או ג' ימים אינה צריכה לפרוש אלא עונה ראשונה של הוסת, ולמה בדין זה פסק דלא כוותיה, דמשמע דשני הדינים טעם אחד להם. ותירץ הבית יוסף דס"ל להרשב"א דאע"פ שאין הולכים אלא אחר התחלת הוסת, אין שיעור התחלת הוסת פחות משיעור ששיערו חכמים, דהיינו עונה. והש"ך מביא שהב"ח מחלק בין ראייה אחת מרובה, למזלפת כמה ימים, והקשה הש"ך דהרשב"א עצמו

ידי שלש אכילות אלו אע"פ שהם דברים חלוקים הוקבע הוסת, וטעמא משום דמ"מ הוחזקה לראות ע"י אכילת דברים חמים. אמנם לגבי וסתות הנקבעים ע"י מקרה, כתב הרשב"א והמגיד משנה שאין אחד קובע עם חבריו.

פסקי ההלכה

כל אלו הוסתות שנקבעים על ידי מקרה אין אחד קובע עם חבריו, אלא כל שפיהקה שלש פעמים וראתה, קבעה וסת. אבל אם פיהקה פעם אחד ונתעטשה שתי פעמים, אין מצטרפים.

וכתב הרמ"א שאם אכלה שום וראתה, אכלה בצל וראתה, אכלה פלפלין וראתה, יש אומרים שקבעה לה וסת לראיה ע"י כל אכילת דברים חמים. (ומ"מ אם אכלה שאר דברים חמים ג' פעמים ולא ראתה, לא נעקר וסתה מאכילת שום ובצלים ופלפלין, אבל אם אכלה שום ג' פעמים ולא ראתה, נעקר הוסת מכל הדברים, שכוין שנעקר מין אחד מהמינים שנתחזקה על ידן, נתבטלה כל החזקה ונעקר הכל. חוות דעת). וי"א שכל זה שתראה ע"י מאכל דינו כמו שתראה ע"י קפיצה ושאר מעשה שהיא עושה, שמקרי ראייה ע"י אונס ואינה קובעת וסת אלא עם הימים. וי"א שדינו כוסת שתראה על ידי מקרה שבגופה וקובעת אותו אפילו בלא ימים שוים.

סעיף כ"ד

מתי חוששת רק לחלק מהעונה

איתא במתני' (ס"ג:) **היתה למודה להיות רואה בתחילת הוסתות, כל המהרות שעשתה בתוך**

סעיף כ"ה

בוסת הגוף המורכב לימים, חוששת לכל העונה.

סעיף כ"ו

וסת הגוף שאינו קבוע - כשם שחוששת לוסת הימים בפעם אחת, כך חוששת לוסת הגוף בפעם אחת. כיצד, היתה מפקחת פעם אחת, וראתה, כשתפק פעם אחרת, חוששת לו, וכשם שוסת הימים שאינו קבוע נעקר בפעם אחת, שאפילו ראתה שני פעמים ליום ידוע אם הגיע זמן שלישי ולא ראתה נעקר לגמרי, כן הוא וסת הגוף.

עקירת וסת הגוף - כשם שוסת הימים הקבוע בג' פעמים צריך עקירה ג' פעמים ובדיקה, כן הוא וסת הקבוע בגוף. ומאימתי עקירתו, משיקרה מקרה, ולא תראה. היה המקרה לזמן ידוע, אינו נעקר אלא אם כן בא המקרה שלש פעמים בזמנו, ולא ראתה, אבל במקרה לבדו, או זמן לבדו שלא ראתה בהם, אינו נעקר. אמנם כתב הסדרי טהרה שבוסת המורכב, אם עבר היום ג"פ ולא היה המיחוש ולא ראתה, שוב אינה חוששת לאותו היום אא"כ יגיע בו המיחוש.

דין וסתות בנשים המסולקות מדמים

סעיף כ"ז

תינוקת שלא הגיע זמנה לראות

איתא בגמרא (ט: י.) **תנו רבנן תינוקת שלא הגיע**

זמנה לראות (והיינו שלא הגיעו ימי הנעורים, כמבואר בגמרא (ה.), והיינו כשגם הביאה סימנים, ואם הביאה סימנים בקטנותה,

סובר דא"צ לחוש בראיה מרובה לתחילת העונה הבאה, ועוד דאפי' אם צריך לחוש לתחילת העונה הבאה א"צ לחשוש לכל העונה, משא"כ הכא, על כן ביאר כהבית יוסף.

הבית יוסף מסתפק להסוברים שקובעת וסת לקפיצות לחודיהו, אם דין קפיצות כפיהוקים שאינה חוששת אלא לשעתם, או דבזה חוששת לכל העונה, דחמיר קפיצות מוסת הגוף, ומצא ברמב"ן שכתב שגם בקפיצות אינה חוששת אלא לשעתם.

עוד כתב הרמב"ן שאין וסת הגוף אוסר אלא שעתו, כיצד היתה למודה במקרים הללו בחצי היום, וחוששת בהן שעה אחת, מותרת לשמש עד אותה שעה. אירעו לה המקרים ולא ראתה, בודקת עצמה לאחר זמן הוסת ומותרת כל שאר היום. לא אירעו לה המקרים, אין לה בדיקה גדולה מזו. היתה רגילה במקרים אלו ביום קבוע, וסת הימים במקומו הוא עומד, ואסורה לשמש כל היום, שמא יארעו לה, לא אירע לה כלום ולא ראתה, מותרת לשמש בלא בדיקה אחרת. אירעו לה ביום אחר, אינה חוששת, שהרי ביום ידוע קבעה אותן.

פסקי ההלכה

כולם אין חוששין להם אלא לשעתם, כיצד, היתה רגילה לראות עם התחלת הוסת מיד, אסורה כל זמן המשכת הוסת. היתה רגילה לראות בסופו, אינה אסורה אלא בסופו. במה דברים אמורים בזמן שכל הראיה מובלעת בתוך הוסת, אבל אם אין כל הראיה מובלעת בתוך הוסת, אלא נמשכת גם אחר הוסת, אסורה מתחילת הוסת עד סוף אותה עונה.

כתב הש"ך שאם הראיה מתחילה קודם הוסת צריכה לפרוש כל אותה עונה שלפני הוסת וכל הוסת, ואפשר דהכא אסור כל העונה גם לאחר הוסת.

השלישית גם לרשב"ג הוחזקה לראות, ואף שיש מגדולי המפרשים והפוסקים שסוברים שלרשב"ג צריך כאן ד' ראיות (כמו שלרבי צריך שלש), לא מסתבר שכל השקלא וטריא בגמרא זה דלא כהלכתא. ולפ"ז נמצא שכמו שכל אשה קובעת וסת בג' ראיות, ה"ה תינותק שלא הגיע זמנה לראות. וכן דעת הרמב"ם. ולמד מזה הרשב"א שכמו לענין דיה שעתה, ה"ה לענין וסתות (וכן לגבי כתמים כמבואר בסימן ק"צ). ואפילו חזרה לראות באותן עונות שהיתה למודה לראות בהן אינה חוששת עד שתחזור ותקבענו ג' פעמים, דחזרה להיות מסולקת דמים, ואם ראתה בהפלגה אינה קובעת עד שתראה ד' ראיות בג' הפלגות.

עוד איתא בגמרא (ט:): **זקנה שעברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה, ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה, ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה** (שראתה ד' הראיות בג' הפרשים שוים) **אלא שפיחתה והותירה, אבל כיונה קבעה לה וסת ודיה שעתה.** וכיון שאנו לומדים דין תינותק שלא הגיע זמנה לראות מדין זקנה, נמצא שכשכיונה, והיינו שראתה ג' ראיות מתשעים לתשעים יום, נתגלה שדילוג הראשון אינו סילוק דמים אלא סילוק וסת, וראיה ראשונה שממנה התחילה לדלג מצטרפת לשלש ראיות אחרונות ונמצאו ארבע ראיות ושלש הפלגות שוות ביניהן מתשעים לתשעים, וקבעה וסת, אבל כשפיחתה או הותירה, לא קבעה לה וסת, וממילא אין הראיה הראשונה מצטרפת.

ואם חזרה לראות באותן עונות שהיתה למודה לראות בהן, בתורת הבית הקצר משמע שחוששת כדין

מבואר בגמרא (מ"ו). שאינם אלא שומא) **וראתה פעם ראשונה ושניה, דיה שעתה, פעם שלישית הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה.** עברו עליה ג' עונות (צ"י יום, דאיתא בגמרא (ט:)) עונה בינונית שלשים יום) **וראתה דיה שעתה, ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה, ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה, הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. אמר מר עברו עליה ג' עונות דיה שעתה, הדר קא חזיא בעונות** (בינוניות, כמו שהיתה רגילה מתחילה לראות) **מאי, אמר רב גידל אמר רב פעם ראשונה ושניה דיה שעתה, שלישית מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה** (ואין הבדל בין ראתה בעונות קטנות לרואה בעונות גדולות, לעולם אינה חוזרת לחזקת דמים עד שתחזור ותראה עוד ג' ראיות, וקרי' פעם ראשונה לאותה ראיה ראשונה שראתה לאחר שעברו עליה ג' עונות, דעכשיו יוצאות ג' הפלגות שוות מביניהם). **ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה, הדר חזיא** (ראיה שלישית) **בעונות** (-עונה בינונית) **מהו, רב כהנא אמר רב גידל אמר רב פעם ראשונה דיה שעתה, שניה מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה** (ואין הבדל בין אם חזרה וראתה אותם ג' ראיות אחרונות בעונות מרוחקות, לבין אם ראתה אותם בעונות בינוניות, לעולם עד שתראה עוד ג' ראיות אחר שהפסיקה אינה מוחזקת, וכאילו עכשיו היא מתחלת לראות). כך פירש הרשב"א, ואח"כ כתב שברייתא זו דברי הכל היא, ואפילו לרבי דאית ליה בתרי זימני הויא חזקה, הכא בעינן ג' ראיות, מפני שכל זמן שלא ראתה ג' ראיות הראיה הראשונה נחשבת כמקרה, ואינה מצטרפת לשניה עד שתבוא השלישית, וכשתבוא

בשלוש ראיות בשאר הוסתות, ובארבעה בוסת ההפלגות.

יש הפרש בין קטנה שהוחזקה לראות לגדולה, שקטנה אע"פ שהוחזקה לראות וקבעה לה וסת, אם פסקה ג' עונות בינוניות שהם צ' יום ולא ראתה, אינה חוששת לוסת הראשון כלל, וחזרה לקדמותה (ואף שגדולה כדי לעקור וסת צריך לעבור ג' פעמים שלא תראה בעונת הוסת, קטנה שאני, שכל שעברו ג' עונות והיינו צ' יום ולא ראתה חזרה לקדמותה, אע"פ שלא עברו ג' פעמים שלא ראתה בעונת וסתה. ש"ך). ואפילו חזרה לראות באותן עונות שהיתה למודה לראות בהן, אינה חוששת עד שתחזור ותקבענו ג' פעמים, לפי שאינה בת דמים, ונתגלה שדמים הראשונים מקרה היה. (אבל אם לא פסקה צ' יום, אלא ג' עונות קטנות שראתה בהם, אינה נחשבת מסולקת, ואם חזרה לראות בהם פעם אחת חוששת להם, ואם ראתה שלא בעונתה חוששת לראיתה או לעונה בינונית כשאר נשים. ש"ך). ואם ראתה ג' ראיות בג' עונות מכוונות שלא פחתה ולא הותירה, נתגלה שדילוג הראשון אינו סילוק דמים, אלא שינוי וסת, לפיכך, ראייה ראשונה שממנה התחילה מצטרפת לג' ראיות אחרונות, ונמצאו ד' ראיות וג' הפלגות ביניהם מצ' לצ'. אבל אם פחתה או הותירה, שלא היו הראיות מכוונות, אז אי אפשר לראשונות להצטרף, ועד שתראה ד' ראיות מכוונות אינה קובעת וסת להפלגות.

וכתב הט"ז שקטנה בראייתה הראשונות אינה חוששת לוסת שאינו קבוע.

ראתה ג"פ לא לפי סדר, לט"ז חוששת לוסת שאינו קבוע, ובנקודות הכסף כתב שאינה חוששת.

ראתה ג"פ בהפלגת צ' יום הוברר שזו הפלגתה ואינה מסולקת, ומצרפים בזה גם את ההפלגה הראשונה, ואם

וסת שאינו קבוע, אבל בתורת הבית הארוך משמע שאינה חוששת כלל, לפי שמסולקת דמים היא וחזרה לקדמותה כאילו לא ראתה מתחילה, דעכשיו נתגלה שאותן שלש ראיות ראשונות שראתה מתחלה מקרה היה ודמים יתרים היו, ולא דמיא לשאר נשים שאפילו בפעם אחת חוששות, דשאני התם שכבר הוחזקו בראיית דמים.

והקשה הבית יוסף שלגבי מעוברת ומניקה שמסולקות דמים הן כתב הרשב"א שראוי לחוש לדברי האומר שאע"פ שאינה קובעת בהן וסת מ"מ חוששת לזמן ראייה שתראה אפילו בפעם אחת, כשם שחוששות שאר נשים, וא"כ ה"ה בתינוקת שלא הגיע זמנה אע"פ שלא הוחזק לה וסת חוששת לו אפילו בפעם אחת כדין שאר נשים, דאם אפילו מעוברת ומניקה שאינן קובעות וסת אפילו בכמה פעמים חוששות בפעם אחת, כ"ש בלא הגיע זמנה לראות שקובעת וסת בכמה פעמים שתחשוש בפעם אחת. ותירץ הבית יוסף דצ"ל דמעוברת ומניקה שאני שהן ראיות לראות, אלא שמקרה העיבור וההנקה מעכב על ידן, ולכן אע"פ שאינה קובעת וסת, חוששת לראייה שראתה בתוך ימי העיבור וההנקה, אבל קטנה שאינה ראוייה לראות מצד טבעה, אינה חוששת, וטעם זה שייך גם בזקנה שנסתלקו דמיה.

פסקי ההלכה

תינוקת שלא הגיע זמנה לראות, והיא קטנה שלא הגיעה לימי הנעורים (י"ב שנים ויום אחד) אפילו הביאה שתי שערות, וכן אפילו הגיעה לימי הנעורים אם בדקה ולא הביאה שתי שערות, היא קובעת וסת כשאר נשים

עונות וראתה דיה שענתה, ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה, ולא שכיונה אלא שפיתחתה או הותירה, אבל כיונה קבעה לה וסת ודיה שענתה. וכתב הרשב"א דברייתא זו אתיא ככולי עלמא, ולשאר המפרשים הברייתא כרבי ודלא כרשב"ג, דלרשב"ג בעינן ד' ראיות, וכתב הרשב"א שלדבריו כל שכיונה משלש עונות לשלש עונות, הראיה הראשונה שממנה התחילה לדלג מצטרפת לאלו האחרונות, דאיגלאי מילתא דלאו סילוק דמים היה אלא שינוי וסת, ולפיכך בשלש ראיות של שלש עונות מכוונות קבעה לה וסת, דעם הראיה הראשונה שממנה התחילה לדלג יש כאן ארבע ראיות ושלש הפלגות, אבל אם לא כיונה אלא שפיתחתה או הותירה, לא קבעה עד שתראה ארבע ראיות מכוונות או שתראה שלש בימים קבועים. וכתב הרשב"א שאם חזרה לראות בעונות קטנות שהיתה למודה להיות רואה בהן, נראה שהיא חוזרת לקביעות הראשון, שהרי נתגלה שהדילוג הזה לאו סילוק דמים היה אלא מקרה ועכשיו חזר הוסת למקומו, ואינו נעקר ממנה עד שיעקר שלש פעמים, וראה לדבר מדבעי גבי תינוקות שלא הגיע זמנה לראות הדר קא חזיא בעונות מאי, ולא בעי נמי גבי זקנה, אלמא בזקנה פשיטא להו דאי הדר חזיה בעונות חזרה לחזקתה.

פסקי ההלכה

זקנה שעברו עליה שלש עונות משהזקינה, ולא ראתה, הרי זו מסולקת דמים, ואינה חוששת לוסתה הראשון, כל שלא חזרה לראות בו, וכ"ש שאינה חוששת לוסת אחר.

פיתחתה או הותירה לש"ך היינו צ"א צ"ב צ"ג או איפכא, צריך עוד ראייה בשביל לקבוע שווסתה לדילוג, כיון שראיה האחרונה אינה כסדר הדילוג, והט"ז כתב דהיינו אם ראתה ג"פ בהפסקת ג' עונות אך לא בסדר מסוים שאף שלא קבעה וסת מ"מ אינה חשובה מסולקת.

סעיפים כ"ח – ל"א

זקנה שפסקה לראות

איתא במתני' (ז) **ארבע נשים דיין שענתן, בחולה מעוברת מניקה וזקנה, וכו', איזו היא זקנה כל שעברו עליה ג' עונות סמוך לזקנתה.** ובגמרא (ט). **איזו היא סמוך לזקנתה, אמר רבי יהודה כל שנחברותיה ואמרו עליה זקנה היא, ורבי שמעון אומר כל שקורין לה אמא ואינה בושא, רבי זירא ורבי שמואל בר רב יצחק, חד אמר כל שאינה בושא, וחד אמר כל שאינה מקפדת, מאי בינייהו איכא בינייהו בושא ואינה מקפדת.**

וכתב הבית יוסף שהלכה כר"ש (או משום דקיי"ל כוותיה לגבי רבי יהודה, או משום דאיפליגו אמוראי אליביה), ובמחלוקת דרבי זירא ורבי שמואל בר רב יצחק נראה שהרשב"א פוסק כמ"ד כל שאינה מקפדת, וכן פסק הרמב"ם, אמנם כתבו התוספות שבירושלמי פריך אהא דקאמר כל שקורין לה אמא ואינה בושא, וכי בדעתה תלוי הדבר, ומשני כל שראוי לקרותה אמא, ולפי זה הא דאמרינן כל שקורין לה אמא ואינה מקפדת הכונה שאינה ראויה להקפיד.

עוד איתא בגמרא (ט). **תנו רבנן זקנה שעברו עליה ג' עונות וראתה דיה שענתה, ועוד עברו עליה ג'**

עשרים זה וזה אסורים וכו', אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא מ"ו למבילתה שהם כ"ב לראיתה, דהתם בימי נדה קאי, אבל מ"ו לראיתה דבימי זיבה קאי לא קבעה. ומבואר שאין אשה קובעת וסת בימי זיבות.

ולענין ימי נדות איתא במתני' (י"א.) **אע"פ שאמרו דיה שענתה, צריכה להיות בודקת, חוץ מן הנדה.** ואמרין בגמרא **חוץ מן הנדה דבתוך ימי נדתה לא בעיא בדיקה.** הניחא לריש לקיש דאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה ואינה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה שפיר, אלא לרבי יוחנן דאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה תבדוק דדילמא קבעה לה, אמר לך רבי יוחנן כי אמרי אנא היכא דחיותיה ממעין סתום, אבל ממעין פתוח לא אמרי. ופירש רש"י ואין אשה קובעת וסת בימי נדה, כגון ראתה בראש חודש וחזרה וראתה בחמשה בחודש, דהיינו בימי נדות, וחזרה וראתה עוד פעמיים בחמשה בחודש, לא קבעה וסת, שאין ראית ימי נדה ראייה לקבוע שהיא עלולה לראות בימי נדותה. וממעין סתום היינו כדמפרש בגמרא (ל"ט:) אליבא דרבי יוחנן כגון דחזאי תחלת נדה ריש ירחא וריש ירחא וכ"ה וריש ירחא, דהוה ראייה בתרייתא בימי נדותה, דאפילו הכי הוי קביעות בריש ירחא, כדמפרש התם דאמרין וסת בריש ירחא קבעה, והא דאקדים וחזאי דמים יתרים איתוספו בה (כלומר שמרוב קבוץ הדמים שנאספו בה מיהרו דמיה לבוא, אבל מה שראתה בר"ח זה תחילת הראיה. רשב"א), דהא ודאי קבעה משום דתחלת הוסת הוחזק ממעין סתום וגם ראייה אחרונה חשבינן לה כמעין סתום, כדאמרין דהא

כתב הרמ"א שקטנה זקנה אינן חוששות לוסת שאינו קבוע.

כתב הש"ך שבכל מקום שנאמר בכל סימן זה שקבעה וסת, אם זה להקל מיידי דווקא כשלא קבעה בימי נדה או בימי זיבה.

איזו היא זקנה, כל (שזקנה כל כך שראויה. הג"ה) שקורין לה אימא בפניה מחמת זקנותה ואינה חוששת. וכתב הט"ז שברמב"ם פוסק שאם היא בושה היא נחשבת זקנה אע"פ שאינה מקפדת, ומדברי הטור והשו"ע משמע שדווקא כשגם אינה בושה היא נחשבת זקנה.

חזרה וראתה, דינה כתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, שמבואר דינה בסעיף כ"ז.

חזרה לראות בעונות קטנות שהיתה למודה להיות רואה בהן, חזרה לקביעותה הראשון. אם וסת ההפלגות חזרה לקדמותה אם תהיה ההפלגה כמו שהיתה למודה תחלה, אם בשאר הוסתות, אפי' בפעם אחת חוזרת לקדמותה, שהרי נתגלה שדילוג הראשון לא סילוק דמיה היה אלא מקרה. ובזה חמור דין הזקנה מדין הקטנה שלא הגיע זמנה לראות.

סעיף ל"ב

וסת בימי נדה וימי זיבה

איתא במתני' (ל"ח:) **כל אחד עשר יום** (שבין ימי נדה לימי נדה) **בחזקת טהרה.** ובגמרא (ל"ט.) **למאי הלכתא, וכו', אמר רב יהודה אמר שמואל לומר דאין אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה. והתנן היתה למודה להיות רואה יום מ"ו ושינתה ליום**

עוד איתא בגמרא (ל"ט) **אמר רב פפא אמריא לשמענתא** (שאין אשה קובעת וסת בימי זיבה) **קמיה רב יהודה מדסקרתא, מקבע לא קבעה, מיחש מהו דניחוש לה**, ומבואר בגמרא שרב פפא סבר שחוששת כדין וסת שאינו קבוע, ורב הונא בריה דרב יהושע סבר דאינה חוששת. וכתב הרשב"א שהראב"ד פסק כרב פפא, אבל שאר הפוסקים פסקו כרב הונא בריה דרב יהושע, חדא דוסתות דרבנן והלכה כדברי המיקל בהם, ועוד דאמרינן התם כי אתא רבין וכל נחותי ימא אמרו הלכה כרב הונא בריה דרב יהושע. אמנם הרמב"ם פסק כרב פפא. עוד מבואר ברמב"ם שבימי זיבה האשה מסולקת מדמים, וכתב הבית יוסף דבשלמא גבי מעוברת ומניקה שייך לומר כן לפי שרוב הנשים אין דרכן לראות בהם, אבל לימי זיבה למה נחשיבנה למסולקת, ומ"מ כך משמע במתניתין (ל"ח:) דקתני **כל אחד עשר ימים בחוקת טהרה**.

וכתב הרמב"ן דכיון שהאידיא נהגו שלא להפריש בין ימי נדה לימי זיבה, הכי נמי לענין קביעות וסת אין חילוק, והרשב"א מסכים עם דבריו, וכ"כ המגיד משנה בדעת הרמב"ם וכתב שכן עיקר, וכן פסק רבינו ירוחם.

פסקי ההלכה

פעמים שהאשה קובעת לה וסת בתוך וסת. כיצד, ראתה שלש פעמים בראש חודש, ורביעית בב' לחודש ובר"ח, וכן בחמישית ובששית, הרי קבעה שתי וסתות. וכתב הט"ז שהשו"ע נקט מקרה זה, ולא נקט שראתה ג' חודשים בא' ובב' לחודש, דקמ"ל שאף שקבעה תחילה לר"ח, לא אומרים שחוששת רק לר"ח ולא לב' בחודש שהוא ממעין פתוח.

וכתב הש"ך שהגירסה ב' לחודש אינה נכונה, דבראית ב' ימים רצופים הולכים אחרי תחילת הראיה, וכתב שהעיקר כהגירסה בכ' לחודש.

דאקדים וחזאי תוספת דמים הוא, (ומ"מ חוששת גם לראית כ"ה, שמא היא קובעת וסת חדש. שם), אבל ממעין פתוח כגון שהראיות הראשונות של וסת היו בתוך ימי נדה כמתניתין, ומיירי בתחלת נדה דהא לא מפליג בה מידי אלא סתמא קתני חוץ מן הנדה, הילכך לא בעיא בדיקה בימי נדות, שהרי נפתח מעיינה, ואפילו היא רואה לא תקבע וסת.

והא דאמר ריש לקיש שהאשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה זה ג"כ על דרך זה, כגון שראתה ריש ירחא וריש ירחא, ובשלישית ראתה לעשרים לירחא וריש ירחא, שהראיה השלישית היא בימי זיבה, אבל בענין אחר אין האשה קובעת וסת בתוך ימי זיבתה, דלא פליג רבי יוחנן על ריש לקיש אלא לענין שאשה קובעת וסת בתוך ימי נדתה, ודלא כריש לקיש, אבל במאי שאמר ריש לקיש שאשה קובעת וסת בתוך ימי זיבתה, לא אשכחן דפליג עליו, ואפשר דסבירא ליה בהא כוותיה, ובאופן הנ"ל אין הדברים סותרים את דברי רב הונא בר חייא משמיה דשמואל שאין אשה קובעת לה וסת בימי זיבה.

וכל זה לפי שיטת הרמב"ן שאין זיבות אלא אחרי ימי נדות שראתה בהם, אבל הרמב"ם שסובר שהיא סופרת לעולם נדות וזיבה בין תראה בין לא תראה, אין צורך לפרש וסת דימי נדה דראתה בראש חודש וכ"ה לחודש וכו' כדפירש רש"י, דאפילו לא ראתה קודם לכן כלל משכחת לה ימי נדה, וכן גבי וסת דימי זיבה אין צריך לפרש דראתה עשרים לירחא וראש חודש כדפירש הרשב"א, דבלא ראתה קודם לראש חודש משכחת לה ימי זיבה, ולפי דעתו דחזיתיה ממעין סתום היינו שלא ראתה בימי נדתה קודם היום שהיא למודה לראות בו.

אם היתה מניקתו ד' וה' שנים מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. כשתמצא לומר לדברי ר"מ דם נעכר ונעשה חלב לדברי רבי יוסי יהודה ורבי שמעון אבריה מתפרקין ואין נפשה חוזרת עד עשרים וארבע חודש. ופסקו הרשב"א והרמב"ם כרבי יוסי ורבי שמעון.

קביעות וסת בימי עיבור והנקה – איתא במתני' (י"א) **אע"פ שאמרו דיה שענתה צריכה להיות בודקת, חוץ מן הנדה והיושבת על דם טוהר. ובגמרא והיושבת על דם טוהר קס"ד מבקשת לישב על דם טוהר** (והיינו בשביעי לזכר או ביום י"ד לנקבה, ולא בעיא בדיקה כיון שאפילו אינה רואה היא טמאה), **הניחא לרב דאמר מעין אחד הוא התורה טמאתו** (תוך שבעה לזכר ותוך י"ד לנקבה) **והתורה טהרתו** (אח"כ בימי טוהר), **אלא כלוי דאמר שני מעיינות הם תבדוק דילמא אכתי לא פסק ההוא מעין טמא, וכו', מי קתני מבקשת לישב, יושבת קתני** (שכבר נכנסו ימי טוהר), **אי יושבת מאי למימרא, מהו דתימא תבדוק דילמא קבעה וסת, קמ"ל דמעין טוהר למעין טמא לא קבעה, הניחא כלוי, אלא לרב דאמר מעין אחד תבדוק דילמא קבעה לה וסת, אפילו הכי מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה.**

וכתב הרשב"א שהרמב"ן מדייק מכאן שרק בימי טוהר אינה קובעת וסת, אבל בשאר ימי מניקתה קובעת וסת, (וכתב הבית יוסף דשמא י"ל דכיון דהשתא נהגינן איסורא בימי טוהר, אין לחלק בין ימי טוהר לשאר ימי מניקתה, וכ"כ המגיד משנה, עוד כתב שמהרמב"ם נראה דס"ל כהרמב"ן שאשה קובעת וסת בימי עיבורה ומניקתה). אבל הראב"ד כתב שאינה קובעת וסת בכל ימי מניקתה, וכן סובר הרשב"א (וכן פסק השו"ע), דהא

כתב הראב"ד שיש עוד אפשרות לקבוע וסת בתוך וסת, כגון שראתה ט"ו בחודש זה וט"ז בחודש זה וט"ו בחודש זה וט"ז בחודש זה, כשתשלש בכל א' וא' קבעה לה ב' וסתות כל חודש וחודש.

ראתה א' א' א' כ' א', מסתפק הנודע ביהודה אם חוששת לכ' כוסת שאינו קבוע, די"ל שכל מה שכשיש קבוע אינה חוששת לאינו קבוע זה דווקא כשלא ראתה בקבוע.

סעיפים ל"ג ל"ד

מעוברת ומניקה

ממתי נחשבת מעוברת – איתא במתני' (ז): **מעוברת ומניקה דיין שעתן, איזו היא מעוברת, משיוודע עוברת, מניקה עד שתגמול את בנה, נתנה את בנה למניקה, גמלתו, או מת, רבי מאיר מטמא מעת לעת, וחכמים אומרים דיה שענתה. ובגמרא (ח): **מעוברת משיוודע עוברת, וכמה הכרת העובר, שלשה חדשים, ומשמע דשלשה חדשים שלמים קאמר. וכתב הרשב"א דטעמא דמילתא משום שמעוברת הרי היא כחולה מפני שראשה ואבריה כבדים עליה, ולכן היא מסולקת, וקודם שהוכר עוברת אין ראשה ואבריה כבדים עליה.****

עד מתי נחשבת מניקה – איתא בגמרא (ט): **תנו רבנן מניקה שמת בנה בתוך כ"ד חודש, הרי היא ככל הנושים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה, לפיכך אם היתה מניקתו ד' או ה' שנים דיה שענתה, דברי רבי מאיר, רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אומרים דיין שעתן כל כ"ד חודש, לפיכך**

והרמב"ם לא הזכיר דין זה, וכתב המגיד משנה שנראה שהוא סבור דהך בעיא דההוא סבא היא לענין טהרות בלבד, אבל לענין פרישה מבעלה חוששת ליום וסתה עד שתעקרנו, או שהוא מפרש כדברי שאר מפרשים שאמרו דלא בעיא בדיקה, אבל בשעת וסתה חוששת היא לבעלה.

וכתב הראב"ד אשה שהיא רואה בעונותיה בימי עיבורה ומניקתה, כיון שלא הפסיקה ג' עונות הרי היא חוששת ליום וסתה ואסורה לשמש, מיהו לא בעיא בדיקה, שאם לא בדקה טהורה מאותו יום ואילך ואם עברו עליה ג' עונות כך שלא בדקה ולא ראתה אינה חוששת עד שתשוב לראות, וכן אם היתה במחבוא והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולא ראתה מותרת מאותו יום ואילך, מפני שחרדה מסלקת דמים.

ממתי חוששת ולמה חוששת אחרי ימי ההנקה-
כתב הרשב"א דאיתא במתני' (י:) מעוברת ומניקה שהיו שופעות דם ובאות, דיין כל ימי עיבורן דיין כל ימי מניקתן, דברי רבי מאיר, רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אומרים לא אמרו דיה שעתה אלא ראייה ראשונה וכו', ומשמע שאם עברו ימי מניקתן אפילו ראייה ראשונה מטמאה מעת לעת לכו"ע, (וכן פסק בשו"ע שאחר ימי ההנקה חוזרת לוסתה הראשון), ועוד זיל בתר טעמא, שכיון שהטעם הוא מחמת שראשה כבד ואבריה מתפרקים וכו', הא כשנסתלק הגורם חזר האורח למקומו, ואינו דומה לזקנה ותינוקת, דזקנה כל שעברו עליה ג' עונות סמוך לזקנתה מוכחא מילתא דהיא גופה מסולקת דמים לגמרי ולעולם, ולכן כשהיא חוזרת לראות צריך ג'

שמואל ורבי יוחנן דאמרי מעוברת ומניקה דיין כל ימי עיבורן דיין כל ימי מניקתן כרבי מאיר, ואם איתא דקובעות וסת חדש בימי עיבורן וימי מניקתן, הרי הן ככל הנשים, ולמה דיין שעתן, דרק בראיות דרך מקרה דיין שעתן, וראיות דרך מקרה אין ראוי לקבוע בהם וסת, והא דקתני הכא חוץ מן היושבת על דם טוהר ולא קתני חוץ מן המניקה, משום דמתני' ככו"ע, ולרבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון דאמרי (י"א.) לא אמרו דיה שעתה אלא בראייה ראשונה אבל בראייה שנייה מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה, אף קובעת וסת בימי עיבורן ומניקתן, אבל כיון שהלכה כר"מ דאמר דיין כל ימי עיבורן דיין כל ימי מניקתן, ממילא גם אינה קובעת וסת. וכתב הרשב"א דמשמע דאינה חוששת לראיות של ימי עיבורה ומניקתה אפילו כוסת שאינו קבוע, אבל הראב"ד כתב שחוששת, ואע"פ שנראה עיקר שאינה חוששת, יש לחוש לדברי הראב"ד.

האם מעוברת ומניקה חוששת לוסת שקבעו מקודם לכן- איתא בגמרא (ט.) בעא מיניה ההוא סבא מרבי יוחנן, הגיע עת וסת בימי עיבורה מהו, קא מיבעיא אליבא דמאן דאמר וסתות דאורייתא, מאי, כיון דוסתות דאורייתא בעיא בדיקה, או דילמא כיון דדמיה מסולקים לא בעיא בדיקה, אמר ליה תניתיה רבי מאיר אומר אם היתה במחבוא והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה שחרדה מסלקת את הדמים וכו', הכי נמי דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה. ומבואר שמעוברת משוחרר עוברת מסולקת דמים היא ואפילו הגיע עת וסתה אינה חוששת לו ואינה צריכה בדיקה, ואפילו לכתחילה נמי, מדאמר לא בעיא בדיקה, וכן דעת רבותינו הצרפתים, אע"פ שהר"ז חלוק בדבר. וכן פסק השו"ע.

חוששת. סדרי טהרה). ולוסתן הראשון אינן חוששות, ואפילו היה להם וסת קבוע והגיע תוך הזמן הזה, אינה צריכה בדיקה ומותרת לבעלה. ואפילו שופעות ורואות דם באותן עונות שהן למודות לראות בהן, אינו אלא במקרה.

עברו ימי העיבור וההנקה, חוזרות לחוש לוסתן הראשון. וכתב הש"ך שאף אם לא ראתה בחודש הראשון חוששת לו בחודש השני והשלישי עד שתעקרנו ג' פעמים. עוד כתב הש"ך שאינו יודע למה השמיט השו"ע דעת הרמב"ן והראב"ד שאינה חוזרת לוסתה עד שתראה פעם אחת, דהא רבים ניהו, וגם דעת הטור נראה כן, ועוד דהא בוסתות דרבנן שומעין להקל.

וכתב הנודע ביהודה שאחרי ימי ההנקה, אינה חוששת לוסת שאינו קבוע שהיה לה לפני ימי העיבור.

הב"ח מקשה למה השו"ע פסק להקל שאינה קובעת וסת בימי עיבורה ומניקתה, והרי הטור הביא דעת הרמב"ן להורות חומרא כדבריו. והש"ך מיישב דעת השו"ע.

בנפל להפלתי והסדרי טהרה כל זמן שיש לה דין לידה לענין דם לידה ודם טוהר, יש לה דין מניקה דאין אבריה חוזרין עד לאחר כ"ד חודש. והחוות דעת כתב דאפילו הפילה רוח יש לה ג"כ דין מניקה.

עוד כתב הסדרי טהרה שדווקא לענין להחמיר להצריך ג' פעמים לעקור את הוסת אינה קובעת, אבל לענין להקל אמרינן דקבעה וסת, וא"צ לחוש אלא כפי מה שקבעה, ואינה חוששת מספק לימי החודש והפלגה.

ראיות, דעד אז חשבינן ראיותיה למקרה, וכן הדין והטעם בתינוקות שלא הגיע זמנה לראות, אבל אלו ראיות הן ואורח בזמנו היה בא אלא שעכבו הגורם, ועכשיו הרי אלו חוזרות לדמיהן ואורח בא בזמנו. עכ"ד. וכתב הבית יוסף שמה שכתב שצריכה לחוש לוסתה הראשון, הכונה שחוזרת לקביעות וסתה הראשון, ואינו נעקר בפחות משלש פעמים, וכן מבואר מדברי הרשב"א בתורת הבית.

וכתב הטור שיש מגדולי המורים שהורו להקל שאינה חוזרת לוסתה עד שתראה פעם אחת באותו וסת, וזו דעת הרמב"ן שכתב שאינה חוזרת לוסתה עד שתראה פעם אחת, ואפילו אינה רואה בזמן וסתה חוזרת לקביעות וסתה הראשון וחוששת לו עד שיעקר ממנה שלש פעמים, וזה כעין פשרה בין שתי הסברות, דכיון שהוחזקה זו עד עכשיו מסולקת דמים אינה יוצאה מחזקה זו עד שתראה פעם אחת, וכיון שראתה פעם אחת יצאה מחזקת מסולקת דמים והרי היא בחזקת בת דמים ובחזקת שתחזור לקביעות וסתה הראשון. וכן דעת הראב"ד, וכתב הראב"ד שלשיטה זו ה"ה לאשה שהיתה במחבוא ג' עונות והפסיקה מחמת חרדה, שכשתסתלק החרדה חוששת לוסתה.

פסקי ההלכה

מעוברת לאחר שלשה חדשים לעיבורה, ומניקה כל כ"ד חודש אחר לידת הולד, אינה קובעת וסת, אפילו מת הולד או גמלתו, דדמים מסולקים מהן כל זמן עיבורה וכל כ"ד חודש, ומ"מ חוששת לראיה שתראה כדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע (אבל לעונה בינונית אינה

סימן ק"צ

דיני כתמים

אשה שמצאה כתם דם על בגדיה או על בשרה, אע"פ שנמצא במקום שיכול להגיע לשם דם מן המקור, אין האשה טמאה מדאורייתא, כיון שמדאורייתא אין האשה טמאה אא"כ ראתה בהרגשה, וטעם נוסף מפני שדם שאינו ודאי מגופה אינו מטמא, וחכמים גזרו שכל היכא ששייך שהדם יגיע לשם מן המקור האשה תהיה טמאה, אע"פ שלא הרגישה ואינו ודאי מגופה. אמנם יש כמה אופנים שחכמים לא גזרו בהם על הכתמים: א' היכא שיש לאשה במה לתלות את הכתם. ב' קטנה שלא הגיע זמנה לראות. ג' אם הכתם פחות מגריס. ד' אם הכתם על בגדי צבעונים. ה' אם הכתם על דבר שאינו מקבל טומאה.

סעיף א'

טומאת כתמים מדאורייתא ומדרבנן

מדאורייתא אין האשה טמאה ולא אסורה לבעלה עד שתרגיש שיצא דם מבשרה, וחכמים גזרו על כל כתם שנמצא בגופה או בבגדיה. ואיתא במתני' (נ"ח) **שלא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל, שנאמר "ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה" דם ולא כתם.** ובגמרא (נ"ט). **איתא והתניא לא אמרו חכמים את הדבר להקל אלא להחמיר, אמר רבינו לא להקל על דברי תורה אלא להחמיר על דברי תורה** (שלא להקל בנדה גמורה), **וכתמים עצמן דרבנן** (ומקילים לתלות אותם בכל דבר).

וכתב הט"ז שאין להתיר כתמים מטעם ספק ספיקא, ספק אם יצא ממנה או מעלמא, ואת"ל מומנה אימור

לאו מן המקור אתי, דכיון דרוב דם שיוצא מהאשה שאין לה מכה אתי ממקור, זה לא נחשב לספק כלל.

עוד איתא בגמרא (נ"ז): **אמר שמואל "בבשרה" אמר רחמנא עד שתרגיש בבשרה.**

מבואר בגמרא (נ"ג): שכתמים צריכים הפסק טהרה. דעת רוב הראשונים דהאידנא שלא מחלקים בין ראייה בימי נדה לראייה בימי זיבה, ואפילו ראתה טיפת דם כחרדל צריכה ז' נקיים, כל אשה שראתה כתם דינה כזבה, וצריכה ז' נקיים מלבד יום המציאה, והסמ"ג וספר התרומה מוסיפים שלא תתחיל לספור ז' נקיים עד יום חמישי לשימושה, כמו ברואה ממש.

ודעת הרמב"ם שרק בכתם שיש בו חשש של זבה גדולה (שיש בו שיעור ג' כתמים) צריכה ז' נקיים, אבל בלאו הכי אותו היום הוא ממנין שבעה. וביאר המגיד משנה שהרמב"ם סובר שחומרת בנות ישראל לא היתה בכתמים כלל, ורק תקנתו של רבי שאם ראתה יום אחד או שנים תשב ששה והם היתה גם בכתמים.

פסקי ההלכה

דבר תורה אין האשה מטמאה ולא אסורה לבעלה (אפילו אם היא רואה דם. ט"ז), עד שתרגיש שיצא דם מבשרה, (ועיין בסימן קפ"ג שיש ג' מיני הרגשות. פ"ת), וחכמים גזרו על כתם שנמצא בגופה או בבגדיה, שהיא

כתב בשב יעקב שאשה שהתעטשה בחוזקה, והרגישה לפי דעתה שניתז ממנה למטה מי רגלים, ולא יכלה לבדוק עצמה באותה שעה, ובלילה מצאה בכתונת כתם פחות מכגרס, א"צ לחוש כלל, דדבר שכיח הוא שע"י העיטוש יצאו מי רגלים, ואם היתה בודקת מיד היתה רואה לחלוחית של מי רגלים, ואחזקו איסורא לא מחזקינן. ותלמידו התפארת צבי מוסיף שדווקא אם לפי דעתה יצאו ממנה כמה טיפות טהורה, שכיין שלא מצאה אלא כתם אחד קטן מוכח שההרגשה היתה של מי רגלים, אבל אם הרגישה כאילו יצא ממנה מעט ואינה יודעת אם זה דם או מי רגלים, ואח"כ מצאה כתם אפילו פחות מכגרס, תולים את הכתם בהרגשה. ומהסדרי טהרה נראה שגם בכהאי גוונא תולים להקל, דדווקא בפתיחת המקור החמיר התרומת הדשן, משא"כ בהרגשה שניתז ממנה דבר מה תולין במצוי במי רגלים. והביאו החכמת אדם. עוד כתב שאשה שרגיל לצאת לה ליחה לבנה והיא מוחזקת בזה, אפילו הרגישה זיבת דבר לח ולא בדקה טהורה, דכיון שהיא מוחזקת בזה תלינן במצוי.

כתב בחכמת אדם שאם הרגישה שנזדעזעו אבריה ובדקה ולא מצאה כלום טהורה, תלינן הרגשה זו בשאר מקרים.

החת"ס מסתפק מה הדין בהרגישה פתיחת פי המקור ובדקה עצמה בתוך שיעור וסת ולא מצאה כלום, האם גם בזה התרומת הדשן מחמיר. ודעת החוות דעת לאסור, והפלתי מיקל, וכן משמע מהסדרי טהרה שמסתפק עד מתי אם מצאה בבדיקה מראות טהורות היא טהורה.

טמאה, ואסורה לבעלה אפילו לא הרגישה ואפילו בדקה עצמה ומצאה טהורה. וצריכה הפסק טהרה, שתבדוק עצמה ותמצא טהורה, ואחר כך תמנה שבעה נקיים חוץ מיום המציאה (כאילו ראתה ודאי, וכמו שיתבאר לקמן סימן קצ"ו).

דעת השב יעקב שאשה שראתה טיפות דמים יחד עם הרבה ליחה לבנה זה נחשב ראייה שלא בהרגשה, תלינן הרגשה ברוב הליחה הלבנה. והסדרי טהרה חולק עליו.

כתב הפנים מאירות שדווקא בבגד האשה גזרו על הכתמים, אבל אם נמצא כתם בבגד האיש ואפילו על חלוקו לאחר התשמיש אין לו דין כתם. ונעלם ממנו דברי התוספתא נדה פרק י' שגם בבנה השוכב בצדה ובכל אדם נאמר דין כתם.

אשה שהרגישה ולא ראתה

כתב בתרומת הדשן שאשה שהרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה אח"כ ולא מצאה כלום, טמאה, דודאי יצא טיפת דם כחרדל ונתקנה או נמוק, דהרגשה סברה דאורייתא היא היכא שאין דבר אחר לתלות בו את ההרגשה, כדפריך בגמרא (נ"ז:): למה בנמצא הדם לאחר זמן פטורים מן הקרבן, אי דארגשה אמאי פטורים, אלמא דסברה דאורייתא היא, שהרי חייב על זה קרבן, וא"כ כמו שלמ"ד וסתות דאורייתא טמאה אע"פ שבדקה ומצאה עצמה טהורה (ט"ז:), ה"ה היכא שהרגישה.

פסקי ההלכה

אם הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה אחר כך ולא מצאה כלום, יש מי שאומר שהיא טמאה. שו"ע.

במראות טהורות, והביאו החכמת אדם, ובחת"ס משמע להחמיר, ובשאלת יעב"ץ כתב שאפילו באשה שאינה מסולקת אין דין התה"ד מוכרח, ק"ו במסולקת, וגם הרדב"ז חולק על התה"ד, והסדרי טהרה מיישב קושייתו ומביא ראיות לתה"ד. וכתב הפנים מאירות שגם אם נקל כשבדקה ולא מצאה כלום, אם בדקה ומצאה טיפת דם כחרדל טמאה, אכן אם מצאה גם מראות טהורות שיכולה לתלות הרגשתה בהם והדם במאכולת, טהורה לדעת המקיל אם לא מצאה כלום. והפ"ת מקשה על הפנים מאירות, וסובר שכשמצאה טיפת דם אולי גם במעוברת ומניקה טמאה לתה"ד.

אשה שהרגישה שנפתח מקורה, ובדקה מיד בתוך שיעור וסת, והניחה העד עד הבוקר ובבוקר לא מצאה כלום, טהורה, דתולים שהיה מראה טהור ונתייבש, שזה יותר מסתבר מאשר לומר שיצא דם והוא נימוק לפני שבדקה. אך אם בדקה רק אחרי שיעור וסת חיישינן שמא נמוק או נאבד, ואפילו אם בדקה בתוך שיעור וסת, אם למחרת מצאה דם כל שהוא אפילו פחות מגריס, אף שהעד אינו בדוק טמאה.

דעת בנו של הנודע ביהודה שכל הדין של התרומת הדשן הוא דווקא אם הרגישה גם פתיחת פי המקור וגם זיבת דבר לח.

אשה שנדמה לה בשעת שינה כאילו היא מרגשת שנפתח מקורה, ומתוך כך הקיצה ותיכף בדקה עצמה ולא מצאה כלום, והיא מסופקת אם זה היה רק חלום או באמת נפתח מקורה, כתב הנוב"י להקל, דאין כוונת התה"ד שזה דאורייתא בודאי, אלא ספק דאורייתא, וא"כ הכא אם זה היה בימי טהרתה הוי ספק ספיקא.

הרגישה ובדקה ומצאה מראות טהורות, תולה בהם את ההרגשה. ואם בדקה בעד שהוא ודאי מלוכלך בדם ומצאה עליו מראות טהורות טמאה כשהרגישה, וכן כשנאבד אפילו מקצת העד טמאה, ואינה טהורה כשהרגישה רק כשיודעת בבירור שלא ראתה על העד רק מראות טהורות. אך כתב החת"ס שבהרגשת זיבת דבר לח גם אי נימא שזה דאורייתא כהנודע ביהודה, היינו שאם ראתה דם ע"י הרגשה כזו חייבים עליה כרת, אבל שיהיה הרגשה כזו מוציאה מחזקת טהרה שלה עד שנאמר שאם נאבד העד או שאינו בדוק תהיה בספק טומאה זה לא אמרינן, ולכן אשה שהרגישה זיבת דבר לח ובדקה עצמה בעד שאינו בדוק או בכתנות מלוכלכת בכמה טיפי דמים, אם מצאה עליו ליחה לבנה ובתוכה טיפה או טיפות דמים פחות מכגריס ועוד טהורה, אפילו אם לא מצאה עליו כלל מראות טהורות, כשאר בדיקות עד שאינו בדוק דאינו מטמא אלא בשיעור כתם, ורק בדבר אחד זה חמור מכתם, שאין לטהר אלא בשיעור מאכולת קטן שבזמנינו או פשפש אם מצויים שם. וכתב החת"ס שצריך קצת מתניות בדין הרגישה ומצאה מראה טהור, כי תמיד יהיה בשולי הבדיקה מלחלוחית הגוף ולא נוכל לאסור. ובמק"א החת"ס מחלק בין עד מלוכלך לכתנות, דעד מלוכלך דינו כאילו לא בדקה כלל, ותלינן שדם יצא מהמקור והמראה הטהור אינו מגופה אלא מעלמא, ואפילו אין על העד שום דם רק מראה טהור צ"ע להקל, אבל בכתנות שלא מצוי עליה מראות כשרות מעלמא, אפשר לתלות שזה מגופה, וכתב שהמקיל לא הפסיד והמחמיר תבוא עליו ברכה.

נשים המסולקות דמים שהרגישו שנפתח מקורם ולא מצאו דם, דעת התורת השלמים דתולים ההרגשה

שניה לשלישית חזקיה אמר טמא ורבי יוחנן אמר טהור, חזקיה אמר טמא כיון דאילו חזאי מיטמאה כתמה נמי טמא, ורבי יוחנן אמר טהור כיון דלא איתחזק בדם כתמה נמי לא מטמא. וכתב הרשב"א דקיימא לן כרבי יוחנן, אמנם כתם שבין שלישית לרביעית טמא לכו"ע. ומבואר מדבריו שהמחלוקת היא אליבא דרשב"ג דהלכתא כוותיה דבג' זימני הוי חזקה, וכן נראה מפירוש ר"ח, וכן פסק הרמב"ם, וכן משמע מהרא"ש. אבל רש"י ותוס' והרמב"ן סוברים שהראיה הראשונה של תינוקת שלא הגיע זמנה לראות אינה אלא במקרה ועראי ואינה מצטרפת, ולדבריהם מחלוקת חזקיה ורבי יוחנן וכל הסוגיה שם אינו אלא אליבא דרבי, אבל לדידן דקיימא לן כרשב"ג אין חוששין לה עד שתראה ד' ראיות.

עוד איתא בגמרא (ה.) **רבי חנינא בן אנטיגנוס אמר נשים שאמרו חכמים דין שעתן כתמן כראיתן, ותינוקת שהגיע זמנה לראות יש לה כתם, ושלא הגיע זמנה לראות אין לה כתם, ואימתי הגיע זמנה לראות משהגיעו ימי הנעורים.** וכתב הרשב"א שמזה שהגמרא לא מחלקת בין ראתה ללא ראתה, מבואר שאם הגיע זמנה לראות יש לה כתם אף אם עדיין לא ראתה. עוד כתב הרשב"א שמסתבר שפחותה מבת י"ב שנים אע"פ שהביאה שתי שערות אין לה כתם, דקיימא לן כרבא דאמר (מ"ו.) תוך הפרק כלפני הפרק, ושומא בעלמא נינהו, והוא הדין לבת י"ב שנים ויום אחד אם בדקו וראו שלא הביאה שתי שערות, דכל שלא הביאה שתי שערות קטנה, ורק לענין דאורייתא חוששים שהביאה שערות ונשרו, וכתמים דרבנן, אך אם לא בדקו חזקה שהביאה סימנים, כדאמר רבא (שם)

טומאת כתמים בקטנה שלא הגיע זמנה לראות

חכמים גזרו שאשה שמצאה כתם היא טמאה, אע"פ שמדאורייתא כתם אינו מטמא. אמנם בקטנה שלא הגיע זמנה לראות לא גזרו טומאת כתמים, אפילו בכמות דם גדולה (כשלא הרגישה), ואע"פ שאין במה לתלות את הכתם, וכדלהלן (סעיפים ב' – ד').

סעיף ב'

איתא בגמרא (ה.) **אמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי חנינא בן אנטיגנוס כל הנשים כתמן טמא למפרע, ונשים שאמרו חכמים דין שעתן כתמן כראיתן, חוץ מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות שאפילו סדינים שלה מלוכלכים בדם** (ואינה יודעת אם זה מגופה), **אין חוששים לה** (ואפילו אם אין לה במה לתלות, דלא עברה בשוק של טבחים, דאיכא למימר עברה ולא אדעתה, דהא בגופה אין לתלות כל עיקר, דכתמים דרבנן נינהו, ולא גזרו חכמים אלא בהגיע זמנה דדם מצוי בה).

וכתב הטור שמוסולקת אינה חוששת לכתמים אפילו אם היא בעולה, שהרי אחת מד' נשים המסולקות לענין שאינה מטמאה למפרע (ז.) זו בתולה, ומפרש במתניתין איזו היא בתולה כל שלא ראתה דם מימיה ואף על פי שנשואה, וה"ה לענין כתמים אין חילוק בין בתולה לבעולה.

עוד איתא בגמרא (ז.) **תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה ושניה, רוקה ומדרסה בשוק טהור, כתמה נמי טהור.** עוד איתא בגמרא (י.) **כתם שבין ראשונה לשניה טהור, שבין**

סעיף ג'

איתא בגמרא (י): אמר רב חלקיה בר טוביה תינוקת עולא הגיע זמנה לראות ושופעת כל שבעה אינה אלא ראייה אחת, אמר רב שימי בר חייא מדלפת אינה כפוסקת אלא כשופעת. ופירש רש"י דמדלפת היינו טיף אחר טיף, ונראה מדברי רש"י שאם פסקה מעט וחזרה וראתה ופסקה וראתה כן ג' פעמים ביום הרי זו מוחזקת בדמים וכתמה טמא כראייתה. וכ"כ הרשב"א והטור. אבל הרמב"ם כתב שכתמה טהור עד שתראה דם ג' וסתות, דס"ל שמדלפת אינו דווקא טיף טיף, אלא כל ראייה של וסת אחד מיקרי מדלפת.

פסקי ההלכה

היתה שופעת כמה ימים, או שהיתה מזלפת טיף אחר טיף בלא הפסק, אינו אלא כראיה אחת עד שתפסיק. אבל אם פסקה מעט, וחזרה וראתה שלש פעמים אפילו ביום אחד, הרי זו מוחזקת בדמים וכתמה טמא. ויש מי שאומר שאין כתמה טמא אלא אם כן ראתה דם בשלשה וסתות נפרדים. וכתב הרמ"א שיש להחמיר כסברא הראשונה.

דעת הב"ב שדווקא מזלפת אם פסקה הרי היא מוחזקת בדמים לדעה ראשונה, אבל בשופעת אפילו פסקה מעט וחזרה וראתה, ואפילו הפסיקה כך הרבה פעמים, אין זה נחשב אלא ראייה אחת, דא"א לאשה שתהיה שופעת כמה ימים ותחיה, וצ"ע. והביאו הש"ך. והט"ז חולק וסובר שגם בשופעת אם פסקה וחזרה לראות זה נחשב ראייה חדשה.

שקטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה, חזקה הביאה סימונים. אבל מרש"י משמע שבגיל י"ב חוששים לכתמיה אע"פ שלא הביאה סימונים.

פסקי ההלכה

לא גזרו טומאת כתמים בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות, דהיינו שהיא פחותה מ"ב, אפילו הביאה שתי שערות, וכן אפילו היתה יתירה מ"ב אם בדקוה ולא הביאה ב' שערות, בין שהיא בתולה בין שהיא בעולה, ואפילו אם ראתה כבר ב"פ, אינה חוששת לכתם, אבל לאחר שראתה שלש פעמים חוששת.

דעת רש"ל דהאידינא כל אשה נשואה חוששת לכתמים אפילו אם היא קטנה, דאפילו לדם בתולים מונים ז' נקיים, ואין להקל מן המנהג. והב"ח חולק וסובר שאין ראייה מדם בתולים, דדם בתולים הוא מגופה, אמנם אם מצאה כתם על גופה חוששת, דבגמרא איתא שאם סדינים שלה מלוכלכים בדם אינה חוששת. ודעת הש"ך שגם בכתם שעל גופה אינה חוששת, דלא גזרו כתמים בקטנה, והגמרא נקטה סדינים משום אורחא דמילתא, ואין ללמוד מדם בתולים, דשם הטעם כמ"ש הרא"ש דבעילת מצוה לכל היא מסורה ואין הכל בקי אין בין קטנה לגדולה ובין ראתה ללא ראתה, ועוד משום דהחתן יצרו תוקפו, הלכך הסכימו רבותינו להשוות כולן.

וקטנה שמצאה כתם והוא ודאי מגופה אבל לא הרגישה, כתב הפ"ת שלפי הש"ך והל"ח והמ"י טהורה, דלא גזרו חכמים בקטנה, והחוות דעת אוסר.

סעיף ד'

בעונות שהיתה רגילה לראות בהם, עד שתחזור ותראה שלש פעמים.

סעיף ה'

כתם פחות מכגריס

איתא בגמרא (נ"ה) **תנן הרגה מאכולת הרי זו תולה בה, ועד כמה תולה, רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר עד כגריס של פול, אנ"פ שלא הרגה.** ופירש רש"י שיותר מכגריס א"א לתלות במאכולת, דאין דם מאכולת גדול כל כך, ועד כגריס תולה לרבי חנינא אנ"פ שלא הרגה, ופליג אדרבנן דס"ל שרק בהרגה מאכולת תולה בה, ומשמע בגמרא דהלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס, וכן פסקו כל הפוסקים.

עוד איתא בגמרא (שם) **אמר רב הונא גריס אינה תולה, פחות מכגריס תולה. ורב חסדא אמר כגריס תולה, יתר מכגריס אינה תולה.** ופסקו הרשב"א והרמב"ם והרא"ש והסמ"ג כרב חסדא, ובספר התרומה פסק כרב הונא.

וכתבו הראשונים ששיעור גריס הוא תשע עדשות, כדאיתא בנגעים (פרק ו') **גופה של בהרת כגריס הקלקי מרובע, מקום הגריס תשע עדשות.**

וכתבו הראשונים שאם נזדמן לה גריס יותר גדול מזה משערים בו, שהרי לא הזכירו פול של מקום פלוני, ולא פול הבינוני, אלא כגריס של פול סתם, להכי משערים בכל פול שיזדמן לנו, ואפילו הוא גדול, שהרי אמרו (נ"ה) **כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מגריס של כתמים להקל.**

איתא בגמרא (ט:) **ת"ר תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה דיה שעתה, פעם שניה דיה שעתה, פעם שלישית הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה, עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה, ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה, ועוד עברו עליה ג' עונות וראתה הרי היא ככל הנשים.** ואף שדין זה נאמר לענין דין דיה שעתה (שאינה מטמאה טהרות למפרע), למד הרשב"א דה"ה שאין לה כתם, והמגיד משנה כתב דאפשר דכן הוא, שאם אחר שראתה ג"פ עברו עליה ג' עונות ואז ראתה, אינה מטמאה למפרע אף אם חזרה וראתה בעונות קטנות כמו שהיתה למודה לראות מתחילה, עד שתראה ג' פעמים, דאיתא בגמרא **עברו עליה ג' עונות וראתה דיה שעתה, הדר קא חזיא בעונות מאי, אמר רב גידל אמר רב פעם ראשונה ושניה דיה שעתה, שלישית מטמאה מעת לעת, ועוד עברו עליה ג' עונות דיה שעתה, הדרא וחזיא בעונות מאי, אמר רב כהנא אמר רב גידל פעם ראשונה דיה שעתה, שניה מטמאה מעת לעת.**

וכתב הרשב"א שמקצת מפרשים היו סבורים שתינוקת שהגיע זמנה לראות ועדיין לא ראתה, כתמה טהור, והרשב"א מוכיח שכיון שהגיע זמנה לראות כתמה טמא ככל הנשים.

פסק ההלכה - תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה ג' פעמים, ופסקה מלראות שיעור שלש עונות, שהם צ' יום, חוזרת לקדמותה וכתמה טהור אף אם חזרה לראות

גודלו אם היה מתפשט, אלא כמו שהוא בא לפנינו, וה"ה איפכא היכא שהכתם עצמו הוא פחות מכגריס אלא שמשביב לכלוך הכתם התפשט טמאה, דכך הם מידות חכמים, ומסיים די"ל שהכל לפי ראות עיני המורה, ואם הדם צבור במקום אחד הרבה דיינינן ליה כאילו נתפשט.

מהו גריס- באחרונים נתנו סימנים מהו שיעור גריס בזמננו, ויש בזה כמה שיטות, והחתם סופר כתב על אחד השיעורים שאף דהוא שיעור גדול הרבה ולא נמצא כן דם מאכולת בזמננו, מ"מ כיון שתחילת גזירת כתמים היתה משום חומרא דטהרות, ולא פלוג רבנן וטימאו אותה גם לבעלה שלא תהיה חוכא שהאשה טמאה נדה לטהרות וטהורה לבעלה, וכיון שנאסר במנין אף על פי שבטל טעם טהרות מ"מ הגזירה לא בטלה, וכיון שכל יסוד התקנה היה משום טהרות שלא שייכים בזמננו, אין לנו לטמא אותה אלא בשיעור כתם שבזמניהם שהיה מאכולת גדולה מצויה אע"פ שבזמננו אין כזו מאכולת.

כתב במאיר נתיבים ששיעור הגריס בל"ו שערות היינו שערות שבגוף, ולא בשערות שבראש, וכתב שאם אין לו גריס הוא רגיל לשער בשערות הקבועים בין כף היד לפרק, ומשערים ו' שערות על ו' שערות הם ואוירם ועוד שיעור חצי אורם מסביב.

כתם שחור- במעיל צדקה כתב שלכאורה כתם שחור ראוי לטמא גם פחות מגריס, דא"א לתלותו במאכולת שדמה אדום, אלא שלא הזכירו הפוסקים דין זה. ובסדרי טהרה כתב שנעלם ממנו דברי הראב"ד שכתב להדיא שכתם שחור א"א לתלותו במאכולת. ומ"מ במקום שמצויים פרעושים שהלכלוך שלהם שחור תולים בהם, והכל כפי ראות עיני המורה.

אפילו אחרי חומרא דרבי זירא שצריך ז' נקיים אפילו בטיפה של חרדל, כתם אינו מטמא אלא בכגריס, דחומרא דר' זירא לא היתה אלא ברואה מגופה דהוי מדאורייתא, אבל לא בכתמים דרבנן.

עוד איתא בגמרא (נ"ט.) כתם ארוך מצטרף. וכתב הסמ"ג שאין חילוק בין שיהיה הכתם עגול בין שיהא משוך וארוך, לעולם טהורה אם אין בו כגריס ועוד. ואפילו לר"א בר צדוק דאמר בפרק הרואה כתם (נ"ה.) משוך בכל שהוא טמא, זה דוקא אם נמצא על עד שבדקה בו אבל בכתם הנמצא בחלוק ובסדין אפילו משוך טהור.

פסק ההלכה- לא גזרו על הכתם אלא אם כן יש בו כגריס ועוד, ושיעור הגריס הוא כט' עדשים, ג' על ג'. ושיעור עדשה כד' שערות, וא"כ גריס הוא ל"ו שערות (ו' על ו') כמו שהן קבועות בגופו של אדם עם החלל שביניהם. וכל זמן שאין בו כגריס ועוד אנו תולים לומר דם כינה הוא, אע"פ שלא הרגה כינה. אבל כשיש בו כגריס ועוד אין תולין בכינה, בין אם הוא מרובע בין אם הוא ארוך. ואם נזדמן לה גריס יותר גדול מזה השיעור משערים בו, דאפשר שיש כינה גדולה יותר.

פתחי תשובה

כתם עבה- איתא ביראים דאנן לא בקיאים בשיעור הגריס, הילכך צריך ליזהר בכתמים לפי שיקול הדעת, שאין דם מאכולת רבה. ותימא על הפוסקים שלא הביאו כלל דבריו. וכתב בבשמים ראש שנראה שטעמו של היראים הוא משום שלא התפרש עביו של הכתם, ואם הוא עבה אף שהוא רק כגריס אפשר לצבוע בו את כל החלוק, ומ"מ ראיתי רבותי כולם משערים בכגריס ואינם חשים בדבר. ובסדרי טהרה כתב שא"צ לשער את

סעיף ו'

כתם על גופה עד כגריס

דעת הראב"ד והרמב"ן והרשב"א שגם כתם שנמצא על בשר האשה אינו מטמא בפחות מגריס, אבל הרמב"ם כתב שכתם שנמצא בבשרה במקומות שחוששים להם אין לו שיעור, וכתב המגיד משנה שמקורו מדאיתא בגמרא (נ"ז:): הרואה כתם על בשרה, ספק טמא ספק טהור טמא, על חלוקה ספק טמא ספק טהור טהור, וסובר הרמב"ם דכל פחות מכשיעור ספיקא הוא אם הוא דם מאכולת אם לאו, וא"כ בבשרה ספק טמא, אמנם אם הכתם נמצא גם על הבגד וגם על הבשר תולה בכל מה שיש לה לתלות. ובהגהות מיימוני כתב שטעם הרמב"ם הוא מפני שכל הגוף בדוק הוא אצל דם מאכולת. ומהרא"ש משמע כדברי הרמב"ם. ורבינו ירוחם הקשה על דברי הרמב"ם ממה שהגמרא (נ"ח.) מסתפקת מה הדין בנמצא על טיפין טיפין או כשיר או כשורה, והיינו ודאי על בשרה, והמגיד משנה מתרץ שנדון הגמרא הוא אם הצורה מוכיחה שזה לא מגופה או לא.

פסק ההלכה- הא דבעינן שיעורא, בין בכתם הנמצא

על חלוקה בין בכתם הנמצא על בשרה. ויש אומרים שלא אמרו אלא בכתם הנמצא על חלוקה, אבל כתם הנמצא על בשרה בלבד, במקומות שחוששים להם, אין לו שיעור. (שו"ע). והב"ח פסק להקל (אך כתב שעל בשרה כמה טיפות מצטרפים יחד לגריס, כה"א שבסעיף ח'), ודעת הש"ך שאין להקל בזה. ובשב יעקב כתב בשם מהר"א ברודא להחמיר, והסדרי טהרה כתב שהמיקל לא הפסד, וכן דעת המנחת יעקב.

כתם שנמצא גם על גופה וגם על בגדיה, כתב בבית יוסף שלכו"ע תולה במאכולת, וכ"כ הסדרי טהרה, ואפילו היכא שהכתם שבבגדיה אינו באותו מקום שמצאה בבשרה, כיון שדרך החלוק לזוז לכאן ולכאן. ובחנות דעת כתב שכתם שנמצא גם על החלוק וגם על הגוף טמא.

סעיף ז'

תליה בפשפש

איתא במתני' (נ"ח:) הרגה מאכולת הרי זו תולה בה. ובגמרא הרגה אין לא הרגה לא, מתניתין מני רבן שמעון בן גמליאל היא, דתניא הרגה תולה לא הרגה אינה תולה דברי רבן שמעון בן גמליאל, וחכמים אומרים בין כך ובין כך תולה, אמר רשב"ג לדברי אין קץ ולדברי חבירי אין סוף, אבל נראין דברי רבי חנינא בן אנטיגנוס מדברי ומדבריהם, שהיה אומר עד כמה היא תולה עד כגריס של פול, ולדבריו אנו מודים. ולרבנן דאמרי תולה עד כמה, אמר רב נחמן בר יצחק תולה בפשפש ועד כתורמוס.

ולכאורה כיון דקיי"ל כרבי חנינא בן אנטיגנוס ולא כרבנן, ממילא משמע דלא תלינן בפשפש. אמנם הרא"ש כתב שאע"פ שאין הלכה כרבנן, מ"מ אם הרגה פשפש או הריחה ריחו תולה עד כתורמוס, דהוי כנתעסקה בכתמים, אבל בסתמא לא תלינן ביה משום דלא שכיח. וכיוצא בזה כתב הרשב"א, אך נראה שלדבריו אפילו לא הרגתו ולא הריחה ריחו תולה בו באתרא דשכיח, ולפי דבריו באתרא דשכיח טובא לכולי עלמא תולה,

כולי האי לא תלינן להקל. ואפשר היה לומר דדווקא בהרגתו אין תולים ביותר מכתורמוס, אבל לא הרגתו אלא שהריחה ריחו תולה בו אפילו יותר מכתורמוס, דכיון שאין ידוע כמה היו י"ל שהיו כמה פשפשים, אך אין נראה להקל בדבר כך כך, ותדע דהא סתם סדינים הרבה מאכולות מתמעכות בהם, ואפילו הכי לא תלינן ביותר מכגריס שהוא שיעור מאכולת אחת.

פסק ההלכה - אם הרגה פשפש או הריחה ריחו, תולה בו עד כתורמוס, אבל בלאו הכי אין תולים בפשפש. וכתבו הט"ז והש"ך שבמקום שהפשפשים שכיחי טובא, יש להקל לתלות בהם אף בלא הרגה ולא הריחה. עוד כתב הט"ז שבמקום שתולים בפשפש אין חילוק בין אם אורכו כרחבו או לא. ובסדרי טהרה מסתפק היכא שהרגה פשפש, האם תולה כמו שיטבאר בסעיף כ"ו לגבי נתעסקה בכגריס שתולה בנמצא עליה שני גריסים.

סעיפים ח' ט'

איתא בגמרא (נ"ט). **כתם ארוך מצטרף, טיפין טיפין אין מצטרפין.**

עוד איתא בגמרא (נ"ח). **בעי רבי ירמיה כשרי כשורה מהו, טיפין טיפין מהו, לרוחב ירכה מהו. תא שמע על בשורה ספק ממא ספק מהור ממא, על בשורה מאי לאו כהאי גוונא, לא דילמא דעביד כרצועה.** וכתבו הראב"ד והרשב"א ועוד ראשונים דהא דקאמר דילמא דעביד כרצועה דיחויא הוא, ולא סמכינן עליה, וממילא בטיפין טיפין טמאה. וקשה מהמבואר בגמרא נ"ט. שטיפין טיפין אין מצטרפים.

ובאתרא דלא שכיח כלל לכולי עלמא אינה תולה, והמחלוקת היא באתרא דשכיח קצת. ולדעת הרא"ש יש לדון האם באתרא דשכיח תולה אם לא הרגתו ולא הריחה ריחו. והמגיד משנה כתב שהרמב"ן והרמב"ם לא הזכירו דין תליה בפשפש, ואפשר שהם סוברים שלרבי חנינא אין תולים בפשפש, וטעמם דכיון שפשפש זה כל המוללו מריחו, לא תלינן שנהרג ולאו אדעתה, דאין זה כשאר מאכולת.

והנה איתא בגמרא (שס) **פשפש זה ארכו כרחבו.** ופירשו בגמרא **דנפקא מינה לענין כתמים**, ופירש רש"י שהכונה שאם נמצא כתם שאורכו כרוחבו תולים בפשפש אפילו בכתם יותר מכגריס, ומשמע שכתם שאין אורכו כרחבו אין תולים בפשפש. והרשב"א לא הזכיר שאין תולים בפשפש אלא כתם שאורכו כרוחבו, ושמא י"ל שהוא סובר שהברייתא הנ"ל היא אליבא דחכמים, דסברי שתולים באתרא דשכיח קצת, וכיון דלא שכיח טובא צריך הוכחה שהכתם יהיה אורכו כרחבו, אבל באתרא דשכיח טובא אפילו אין אורכו כרחבו תולים לכו"ע, וכיון דקיימא לן כרבי חנינא שאין תולין אלא באתרא דשכיח טובא, א"כ תולים אף כשאין אורכו כרחבו.

עוד איתא בגמרא (שס) **שתי נשים שנחתעסקו בציפור אחד, ואין בו אלא כסלע דם, ונמצא כסלע על זו וכסלע על זו, שתיהן טמאות.** והנה כתב הרמב"ן דאם הרגה פשפש ומצאה יותר מכתורמוס טמאה. וכתב הבית יוסף שמקורו מגמרא זו לענין ציפור, ואף ש"ל דשאני צפור שידועות שלא היה שם עוד צפור, ואילו בפשפש אפשר שהיה עוד אחד,

אומרים דהני מיילי כשנמצאו על חלוקה, אבל אם נמצאו על בשרה, מצטרפים לכגרים ועוד.

כתם הנמצא על בשרה, שהוא ארוך כרצועה או עגול, או שהיו טיפין טיפין, או שהיה אורך הכתם על רוחב יריכה, או שהיה נראה כאילו הוא ממטה למעלה, הואיל והוא כנגד בית תורפה טמאה, ואין אומרים אילו נטף מן הגוף לא היה כזה.

כתם הנמצא בקמטים שבבית יד של נשים, אם אינו תפור דינו כטיפין טיפין, כי כל קמט עומד לעצמו, ואם הוא תפור מסתפק הבינת אדם אם זה נחשב לאחד, דעכ"פ יש אור ביניהם.

סעיף י'

כתם שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה

איתא במתני' (נ"ט:) **שלוש נשים שלבשו חלוק אחד, או שישבו על ספסל אחד, ונמצא עליו דם, כולן טמאות. ישבו על ספסל של אבן או על האצטבא שבמרחץ, רבי נחמיה מטהר, שהיה רבי נחמיה אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים.** ומשמע בגמרא (ס:) דהלכה כרבי נחמיה. וכן משמע בגמרא (נ"ז:) דגרסינן התם אמר שמואל בדקה קרקע עולם וישבה עליו ומצאה עליה דם טהורה, ואוקמה רב אשי כרבי נחמיה. וכן פסקו רבינו חננאל והרמב"ם והרשב"א והרא"ש. והראב"ד סובר שאין הלכה כרבי נחמיה, והרא"ש והרשב"א דחו דבריו בכמה טענות.

עוד איתא בגמרא (ס:) **מטהר היה רבי נחמיה אפילו באחורי כלי חרס, ולא גזרינן אחוריו אטו תוכו.**

י"מ ששתי הגמרות מדברות על צירוף טיפות קטנות לכגרים ועוד, אלא שהגמרא בנ"ח מדברת על בשרה, והגמרא בנ"ט מדברת על חלוקה. וכן דעת התוס' והראב"ד.

ודעת הרשב"א שהגמרא בנ"ח מדברת על טיפין גדולים כגרים ועוד, והספק הוא אם צורתם מוכיחה שאינם מגופה, והגמרא בנ"ט מדברת על טיפות קטנות ולענין צירוף.

והרא"ש כתב שהספק בכשורה היינו בטיפין העשויין כשורה, דאי בלא טיפין היינו כרצועה, וטיפין טיפין היינו שהם מעורבים ואינם לא כשיר ולא כשורה, דאי לא הכי היינו הק.

ורשב"ם מפרש שכשורה היינו הרבה שורות, וטיפין טיפין י"ל דהיינו כשורה או כשיר, ואם הטיפין הם על הבגד אין מצטרפים משום שכל טיפה יכולה להיות דם מאכולת, אבל על בשרה לא תולים במאכולת, ורק בטיפין טיפין כשיר וכשורה על בשרה הגמרא מסתפקת מה הדין, משום דאי נפל מאותו מקום לא עביד דנפיל בכהאי גוונא, ולא איפשיטא, וממילא י"א דבכתמים הולכים להקל, וי"א דהולכים לחומרא כיון שהגמרא הוכיחה מברייטא להחמיר, והדחיה היא דיחויא בעלמא.

פסקי ההלכה

אם אין בכתם במקום אחד כגרים ועוד, אף על פי שיש שם טיפין הרבה סמוכין זה לזה עד שאם נצרפם יש בהם יותר מכגרים, טהורה, שאנו תולין כל טיפה וטיפה בכינה, עד שיהא בו כגרים ועוד במקום אחד. ויש

ללבדים דבנייר פנים חדשות בא לכאן, אך כתב בשיבת ציון שהרמב"ם מדבר על נייר שנעשה בדורות הקודמים מעלי אילנות או מקליפות עצים שהחליקו והתקינו אותם לקבל דיו, זה אינו מקבל טומאה, אבל נייר שלנו שנעשה מבלויי סחבות או מעשבים כתושים שהוא מעשה לבדים זה מקבל טומאה. ובסדרי טהרה הביא מהתוס' יו"ט שנייר אינו מקבל טומאה, וכתב שאף שהוא מדבר על הנייר של זמן הש"ס שהיה עשוי מעשבים, והנייר שלנו נעשה מבגדי פשתן, מ"מ נראה שאין חילוק, כיון שהבגדי פשתן נטחנים, ופנים חדשות באו לכאן, וכ"כ בחכמת אדם. ובחתם סופר כתב שהנייר שלנו אינו מקבל טומאה וכתמים, דכיון שנכתשו הדק היטב ונמסו במים ונהפכו לפנים אחרות פרח דין צמר ופשתים מנייהו, ועוד דלא מקרי צמר ופשתים אלא העומדים לבגד ואריג וחבלים ולבדים וכדומה, אבל ניירות שמיוחדים לצרכים אחרים לא, ובכתמם הולכים להקל, אמנם בבדיקת עד שאינו בדוק מנייר, אע"פ שלענין שיעור כגריס ועוד יש לו דין כתם, מ"מ לענין זה אין להקל.

בסדרי טהרה דן היכא ששימשה מיטתה או הטילה מי רגלים, ואח"כ מצאה כתם ע"ג דבר שאינו מקבל טומאה או על בגדי צבעונים, אם היא טמאה די"ל שהרגישה וסברה שזה הרגשת שמש או מי רגלים. וכן הוא דן האם שוטה טהורה בכתם ע"ג דבר שאינו מקבל טומאה או בגדי צבעונים.

אשה שישבה בבית הכסא הקבוע בקרקע, והדף שיושבים עליו נעשה מדף שהיו עורכים עליו והיה עליו תורת כלי בתלוש ואח"כ קבעוהו שם, וישבה עליו

עוד איתא בגמרא (שם) **מטהר היה רבי נחמיה אפילו במטלניות שאין בהן שלש על שלש**, והיינו שגם מין המקבל טומאה, כל שבגלל שיעורו אינו מקבל טומאה אין בו טומאת כתמים.

פסקי ההלכה

כתם שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה, לא גזרו עליו. כיצד, בדקה קרקע עולם, (או בית הכסא שאינו מקבל טומאה. רמ"א), או כל דבר שאינו מקבל טומאה (אפילו המין מקבל טומאה אבל בגלל השיעור אינו מקבל טומאה, כגון מטלית שאין בה שלש על שלש. ש"ך), וישבה עליו ומצאה בו כתם, וכן כתם שנמצא על בגד צבוע, טהורה. לפיכך תלבש האשה בגדי צבעונין, כדי להצילה מכתמים.

משתיתא אף שאינה מקבלת טומאה, מ"מ כיון שהיא מקבלת טומאת נגעים, מטמאה משום כתם.

פתחי תשובה

בסדרי טהרה כתב שיצא לו דבר חדש, שאם מצאה כתם ע"ג דבר שאינו מקבל טומאה, אך אותו דבר מונח ע"ג דבר המקבל טומאה, כיון שהוא נטמא משום משא גם האשה טמאה. ובמנחת יעקב רוצה להחמיר בנמצא על בנין מחובר, כיון שהוא מקבל טומאת נגעים לשיטת התוס' והרא"ש, והפלתי והסדר טהרה חולקים על זה. וכתב הנודע ביהודה שמה שמקבל טומאה מדרבנן מקבל כתמים.

כתב הנודע ביהודה שהנייר שלנו מקבל כתמים, דלא גרע מלבדים שמקבלים טומאה. ויש מקשים מדברי הרמב"ם שכתב שהנייר אינו מקבל טומאה, דלא דמי

להחמיר בזה, וא"כ קשה להקל נגד שלשה חמורי עולם. ובתשובה מאהבה העלה שכיון שרוב הפוסקים ראשונים ואחרונים סוברים לטהר את האשה, אין להחמיר, וא"כ הכתם חציו על הלבן וחציו על הצבוע. ובחתם סופר כתב שאין לתקן שהאשה תלבש בגדי צבעונים כדי להציל מכתמים, אבל אין מוחים בידה, אמנם זה דווקא בבגד שעל החלוק, אבל בבגד הסמוך לגופה כמו החלוק והכתנות לא שמענו.

בימי נדתה וליבונה אין לאשה ללבוש בגדי צבעונים, וי"ל שבג' ימים ראשונים אין תולים להקל.

סעיף י"א

דין כתם שנמצא על גוף האשה

כתם בגוף האשה או בבגדיה מטמא מדרבנן כשהוא נמצא במקום שיכול להיות שהוא הגיע לשם ישירות מן המקור, אבל בשאר מקומות, אף שיתכן שדם מן המקור הגיע למקום אחר ומשם הוא עבר למקום שנמצא, טהורה, ד"אין מחזיקים טומאה ממקום למקום, והגמרא מפרטת את המקומות בגוף האשה ובבגדיה שיכול להגיע לשם דם ישירות מן המקור, וממילא היא טמאה, ולא יזה מקומות אין יכול להגיע דם ישירות מן המקור וממילא היא טהורה.

איתא במתני' (ז"ז:): **הרואה כתם על בשרה, כנגד בית התורפה ממאה, ושלא כנגד בית התורפה טהורה** (שכיון שא"ז שנטף ממקורה לשם טהורה, כדאמרין ג"ח. שאין מחזיקין טומאה ממקום למקום. רשב"א). **על עקיבה ועל ראש גודלה, ממאה, על שוקה ועל פרסותיה, מבפנים ממאה מבחוץ טהורה, על הצדדים מכאן ומכאן טהורה.** ובגמרא **בשלמא עקיבה עביד דנגע באותו מקום, אלא ראש גודלה מאי טעמא,**

האשה ומצאה כתם, כתב הנודע ביהודה שהיא טהורה, דכיון שקבעוהו אינו מקבל טומאה, ואף אם לא חיברוהו בקרקע, כיון שעשו בו נקב גדול, אע"פ שיש בו מקום רחב מהצדדים לערוך עליו, כבר יצא מטומאתו.

כתם שנמצא על בגדי צבעונים

איתא בגמרא (ס"א:): **ת"ר, נגד צבוע מטמא משום כתם, רבי יונתן בר יוסף אומר אינו מטמא משום כתם.**

וכתב הרא"ש שהרמב"ן פסק כת"ק והרמב"ם כרבי יונתן, ובכתמים שומעין להקל. וגם הרשב"א כתב נראים דברי הרמב"ם שלא אמרו כתמים להחמיר אלא להקל, ומכל מקום כתב שהמחמיר בדברים אלו תבא עליו ברכה.

כתב במעיל צדקה שכתם שנמצא על בגד מנומור בגווני הרבה, לבנים ושאר צבעים, ולא היה כשיעור כתם על הלבן אא"כ נחבר שתי מקומות לבנים ע"י הכתם שעובר בבגד במקום צבוע, אין הכתם שעל הצבע מצטרף, אבל הוא מחבר בין המקומות הלבנים. והעתיקוהו הסדרי טהרה והחכמת אדם. ובחוות דעת כתב שגם המקום הצבוע מצטרף, וכן דעת התפארת צבי והתשובה מאהבה להחמיר.

עוד כתב המעיל צדקה שכל הצבעים אין בהם טומאת כתמים.

הקשה הדגול מרבבה למה נקטו הפוסקים בפשיטות שכתם ע"ג בגדי צבעונים אינו מטמא, והרי דעת רבינו שמחה וראב"ן שהגמרא מדברת רק על הבגד, אבל האשה טמאה, והבית יוסף מביא שדעת הרמב"ן

ידא, לא, שאני ידה דכולה עבידא דנוגעה (ע"י שחיה).

וכתב הרשב"א בשם רבו שדווקא כשבדקה עצמה ולא נטלה ידיה אח"כ טמאה, אבל מן הסתם לא, מפני שאינה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורפה, דנזהרת היא בכך שלא ללכלך ידיה, ולשמא נגעה בשוקה ובפרסותיה לא חיישינן, דהא אמרינן דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום, והביאו רבינו ירוחם. אבל המגיד משנה כתב שהרמב"ן והרמב"ם כתבו הברייתא כפשטה ולא חילקו, ונראה שאפילו אם תאמר שאין היד נוגעת בלא כוונה באותו מקום, מכל מקום היא נוגעת במקומות בגוף שיתכן שבשעת נגיעתה באותם מקומות ניתז הדם מן המקור על ידיה, דאל"כ הברייתא היתה צריכה לחלק בכך.

איתא בגמרא (נ"ז:) **נמצאת אתה אומר ג' ספיקות באשה, על בשרה ספק טמא ספק טהור, על חלוקה ספק טמא ספק טהור, ובמגעות ובהיסטות הלך אחר הרוב. היכי דמי אי מחגור ולמטה, על חלוקה אמאי טהור, והתנן מן החגור ולמטה טמא, ואי מחגור ולמעלה, על בשרה אמאי טמא, והתנן ראתה דם על בשרה שלא כנגד בית תורפה טהורה. איבעית אימא מחגור ולמטה, כגון שעברה בשוק של מבחים, על בשרה מגופה אחאי, דאי מעלמא אחאי על**

חלוקה מיבעי ליה אשתכוחי (ואף ששייך דם מעלמא שיגיע לגופה ע"י שנקפלו רגליה או מלמטה מבין רגליה, מ"מ כיון שראתה רק על גופה רגלים לדבר וחזקה דמגופה אחאי, דדם על בשרה חמיר טפי. רשב"א. והתוס' כתבו הטעם שאין רגילות להגביה

משום דבהדי דפסעה עביד דמתרמי (תחת אותו מקום ונוסף עליו). ונראה מדברי הרשב"א דלרבותא נקט על ראש גודלה, דכ"ש שבשאר הרגל טמאה.

ואהא דתנן על שוקה ועל פרסותיה מבפנים טמאה וכו' בעי בגמרא **מבפנים עד היכא, אמרי דבי רבי ינאי עד מקום החבק, וחבק עצמו כלפנים**. וכתב הרא"ש שרש"י מבאר שחבק היינו מקום מתיחת הגידים שחובקים את הירך והשוק וכנגד אותו מקום למטה עד פרסות רגליה ולמעלה עד אותו מקום קרוי מבפנים, ומקום החבק היינו רוחב הגידים, ולא אתפרש לן השתא מבפנים עד היכן למעלה כל אורך הירך והשוק. ובערוך פירש שכשנועלים השוק באנפילאות שיש בהם לולאות, מקום הלולאות נקרא חבק, ולפירוש זה לא אתפרש לן למטה. ואפשר דלהנך תרי פירושי משערים כנגדן מעבר. עוד פירש בערוך שכשכופפת שוקה על ירכה מה שמכוסה מן הבשר ע"י כפיפת השוק על הירך הוי מקום חבק, על שם שמחבקים זה את זה, ואפילו מקום חבק עצמו כלפנים וטמאה, ומן החבק עצמו ולחוץ קרי צדין וטהורה. והרמב"ם מבאר שמבפנים היינו המקומות שנדבקות זו בזו בעת שתעמוד ותרדבך רגל לרגל ושוק לשוק, ולדבריו מקום חבק היינו מקום המדובק ממש, וחבק עצמו היינו מקום גבול סוף מקום חבק מצד זה ומצד זה שהוא נראה מבפנים ומבחוץ, וקאמר דהוי כלפנים.

איתא בגמרא (נ"ח.) **ולא מחזיקין טומאה ממקום למקום, והתניא נמצאת על קשרי אצבעותיה טמאה מפני שידים עסקניות הן, מאי טעמא לאו משום דאמרינן בדקה בחד ידא ונוגעה באיךך**

מדאיתא בגמרא דאי מעלמא אתא הוי ליה לאשתכוחי על חלוקה, וכשיש מכה בגופה אין הוכחה לטמא ממה שלא נמצא על החלוק.

עוד איתא בגמרא היתה לה מכה בצוארה שתוכל לתלות תולה (שפעמים מטה את צוארה לפניה והדם נופל כנגד התורפה על תחתית חלוקה), על כתפה שאינה יכולה לתלות (דאין דם בא מכתפה לפניה) אינה תולה, ואין אומרים שמא בידה נטלתו והביאתו לשם.

פסקי ההלכה

כתם אינו מטמא אלא כשהוא נמצא במקום שיתכן שהוא בא לשם מן המקור, כגון בנמצא בעקיבה (שמא ישבה כדרך הישמעאלים שמשמים רגליהם תחת עגבותיהם), או על כל אורך שוקה ופרסותיה מבפנים (והם המקומות הנדבקים זה בזה בעת שתעמוד ותדבק רגל ברגל ושוק בשוק), או על ראש גודל רגליה וכל שכן על רגליה ממש (והב"ח מיקל בגב הרגל, וכתבו הט"ז והש"ך שלמעשה אין להקל, אבל בשאר אצבעות הרגל הט"ז מיקל), או על ידיה אפילו על קשרי אצבעותיה (שהידים עסקניות הן ושמא נגעו באותו מקום, אפילו אין ידוע שנגעו, ואם אומרת ברי לי שלא נגעי במקומות שיכול ליפול שם דם מן המקור נאמנת).

אבל אם נמצא על שוקיה ועל פרסותיה מצד חוץ, או אפילו מהצדדים, ואין צריך לומר למעלה מאותו מקום, טהורה (ואין אומרים שנגעה בידיה באותו מקום, ואח"כ נגעה בידיה למעלה, דאין מוחזקים טומאה ממקום למקום). ואם יודעת שנזדקרה והגביהה רגליה למעלה וראשה למטה, טמאה בכל מקום שתמצאנו, אפילו למעלה מהחגור (סיגר שהנשים חוגרות לצניעות כנגד

את ג' החלוקים, כיון שע"ז נראה בשרה, והקשה הבית יוסף דמ"מ שמא בא מבין רגליה), על חלוקה (ואפילו נמצא גם על בשרה) מעלמא אתאי, דאי מגופה אתאי על בשרה (לחוד) מיבעי ליה אשתכוחי (והיינו שאין הוכחה שזה מגופה). ואיבעית אימא מחגור ולמעלה, כגון דאזדקרא (כגדי המזדקר בבת אחת ראשו לאחוריו ומגביה רגליו למעלה, ולא עברה בשוק של טבחים), על בשרה (ואפילו גם על בגדה) ודאי מגופה אתאי (כיון שאין במה לתלות), דאי מעלמא אתאי על חלוקה איבעי ליה אשתכוחי, על חלוקה (לבד) מעלמא אתאי, דאי מגופה אתאי (אף) על בשרה איבעי ליה אשתכוחי (ואף שדם שנמצא למטה מן החגור טמא אף כשלא נמצא על בשרה, י"ל שבנזדקרה אי אפשר לדם לטפסף אלא שותת ויורד ויכול לגעת גם בחלוק, אבל א"א שלא יגע בבשרה, ואם עברה בשוק של טבחים אפילו נזדקרה ונמצא על חלוקה ועל בשרה טהורה, דהיא דאיכא למיתלי תלין אפילו למעלה מן החגור).

שיטת הרשב"א והרמב"ן ורבינו שמחה והרמב"ם שבנמצא הדם רק על בשרה טמאה אפילו עברה בשוק של טבחים, דהואיל ומגופה קא חזיא ובגופה לחוד אשתכח חזקה מגופה אתא, דאי לא אף על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי. אבל הראב"ד סובר שגם בדם שנמצא על בשרה יכולה לתלות אם יש לה במה לתלות.

וכתבו הרשב"א והרמב"ם במה דברים אמורים כשאין לה לתלות אלא בעסק הכתמים כגון שעברה בשוק של טבחים או אפילו נתעסקה בכתמים, אבל אם יש מכה בגופה (אע"פ שחייתה, אם יכולה להתגלע ולהוציא דם) במקום שאפשר שנטף מהמכה למקום הכתם תולה בה אפילו אם נמצא הכתם רק על בשרה וטהורה. ומקורם

מלוכלכים בוודאי בדם, אע"פ שלא ידעה בוודאי שהיה ידיה מלוכלכות בדם טהורה, שדבר ידוע שהנוגע בדם זה ודאי נדבק בידיים.

אף להמחמירים בסעיף ו' דכתם שעל בשרה א"צ שיעור, מ"מ בנמצא על ידיה יש לסמוך על הפוסקים דאף על בשרה צריך שיעור.

מצאה כתם על גב ידה למעלה מקשרי האצבעות במקום שיש עוד צד להקל, יש לצדד לומר דווקא עד קשרי אצבעות טמא, אבל בשאר גב היד כיון דאפילו ע"י שחיה הרבה א"א לה ליגע באותו מקום אינו מטמא כלל בכתמים, וכ"ש כשלא בדקה בסמוך לזה או אפילו בדקה אלא שנטלה ידיה.

סעיף י"ב

דין כתם שנמצא על בגדי האשה

איתא במתני' (נ"ז:) ראתה על חלוקה, מן החגור ולמטה טמאה, מן החגור ולמעלה טהורה. ובגמרא אמר ר' מר על בשרה ספק טמא ספק טהור, מן החגור ולמעלה טמא, מן החגור ולמטה טהור. היכי דמי, אי מחגור ולמטה על חלוקה אמאי טהור, והא תנן מן החגור ולמטה טמא, ואי מחגור ולמעלה על בשרה אמאי טמא, והתנן ראתה דם על בשרה שלא כנגד בית התורפה טהורה, אי בעית אימא מחגור ולמטה כגון שעברה בשוק של טבחים, על בשרה מגופה אחת, דאי מעלמא אחת על חלוקה מיבעי ליה אשתכוחי, על חלוקה מעלמא אחת דאי מגופה אחת על בשרה מיבעי ליה אשתכוחי. ואיבעית

בית התורפה), בין מלפניה בין מלאחריה, אפילו עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים.

ודווקא כשנמצא על בשרה לבד, אבל אם נמצא על בשרה וגם על חלוקה (אפילו באינו בדוק, ואפילו שלא כנגד הכתם שעל הבשר. סדרי טהרה), אם עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים, תולה בו בין שנמצא למטה מהחגור או שהגביהה רגליה ונמצא למעלה מהחגור.

במה דברים אמורים, שכשנמצא הכתם על בשרה בלבד אינה תולה, כשאין לה לתלות אלא בעסק הכתמים או בשוק של טבחים, אבל אם יש מכה בגופה שאפשר שיבא הדם ממנה, תולה בה, וטהורה, (אך בג' ימים ראשונים של ז' נקיים אין תולים במכה), ואם המכה בכתפה והכתם על יריכה במקום שאי אפשר לבא מהמכה, טמאה.

נתעסקה בידיה ממש בכתמים תולה אף בנמצא על ידיה, ואם נמצא על שאר גופה ונמצא גם על ידיה, מהט"ז משמע דטמאה, והסדרי טהרה מביא מהפרישה שטהורה, (דתולים שהדם הגיע לשאר גופה מהידיים, דאע"ג דקיי"ל דלא מחזקינן לא טומאה ולא טהרה ממקום למקום, היינו היכא שלא ידעה אם נגעה, או אפילו בנגעה ולא ידעה אם נתלכלכו ידיה מדם המכה, דהוי ס"ס להחמיר, אבל אם נגעה בוודאי במכה או בשאר דברים ויודעת שנתלכלכו ידיה מאותם הדברים, וגם נמצא עכשיו דם על ידיה ועל גופה, תולים בזה), וכתב שאפשר לסמוך על הפרישה, והביאו החכמת אדם, וכתב שאם המכה ודאי מוציאה דם, וידעה שנגעה בוודאי במכה, או שנתעסקה בידיה בבשר ודגים שהיו

וכתב הראב"ד שכתם שנמצא על חלוקה במקום החגור עצמו טמאה, כי פעמים שהיא שוחה מעט ובא לה מקום החגור כנגד בית התורפה.

וכתב הרמב"ן שכתם שנמצא על בשרה וחלוקה תולה בכל מה שיש בו לתלות, כגון שנתעסקה בכתמים או עברה בשוק של טבחים, אף אם הכתם נמצא למטה מן החגור או שנזדקרה. דהא דאמרינן בגמרא לתירוץ קמא דאם נמצא על חלוקה מחגור ולמטה טהורה אם עברה בשוק של טבחים, מיירי גם בנמצא על חלוקה ובשרה, דתלינן דמעלמא אתי, דאי מגופה על בשרה לחוד איבעי ליה לאשתכוחי.

וכתב רבינו ירוחם שמה שמבואר בגמרא שבחלוקה יש מקרים שטמאה, מיירי בחלוקה הבדוק.

כתב הראב"ד שיש בבשרה למטה מבית התורפה מקומות שאינה חוששת בהן, כגון שמצאה אותם על שוקה ועל פרסותיה מבחוץ, משא"כ בחלוקה דכל למטה מן החגור טמאה מפני שהבגדים חוזרים הם בין שוקיה.

פסקי ההלכה

נמצא הכתם על חלוקה למטה מהחגור, או במקום החגור עצמו, טמאה. אפילו נמצא לצד חוץ, ואין חילוק בין נמצא בחלוקה לפניה או מאחריה או מן הצדדים, מפני שהבגדים חוזרים הנה והנה. ואם עברה בשוק של טבחים, טהורה, אפילו נמצא לצד פנים ועל בשרה, כיון שנמצא גם על חלוקה. ואם נמצא על חלוקה בלבד, מהחגור ולמעלה טהורה אפילו נזדקרה והגביהה רגליה, ואפילו לא עברה בשוק של טבחים (הב"ח תמה למה השו"ע מיקל בזה כהרשב"א שהוא יחיד בקולא זו, והשו"ך כתב שרוב הראשונים סוברים כן, והוסיף

אימא מחגור ולמעלה כגון דאזדקרה, על בשרה ודאי מגופה אתאי, דאי מעלמא אתאי על חלוקה איבעי ליה אשתכוחי, על חלוקה מעלמא אתאי, דאי מגופה אתאי על בשרה איבעי ליה אשתכוחי.

וכתב הרשב"א שאם מצאה כתם על חלוקה מן החגור ולמטה טמאה בין אם הכתם נמצא כנגד בית התורפה בין אם נמצא מן הצדדים, לפי שהחלוקה עשוי להתהפך, ולמעלה מן החגור טהורה (אפילו אם אין לה במה לתלות), דאי אפשר שנטף שם דם מן המקור, ואפילו בנזדקרה והגביהה רגליה למעלה טהורה, כיון שלא נמצא על בשרה אלא רק על חלוקה, דאם איתא דמגופה אתא אף על בשרה איבעי ליה לאשתכוחי, דכשהיא הולכת על רגליה הדם עשוי לטפטף, ולפעמים הוא מטפטף על החלוקה ולא על בשרה, אבל במזדקרת אין הדם נוטף אלא שותת ויורד. וכן דעת הראב"ד.

ויש אומרים שגם בחלוקה מחגורה ולמעלה ונזדקרה לא תלינן להקל אלא"כ עברה בשוק של טבחים, דס"ל דכיון שנזדקרה דין למעלה מן החגור כלמטה מן החגור, ולמטה מן החגור אפילו נמצא על חלוקה לבד ספיקו טמא, ולא ס"ל שבמזדקרת אין הדם נוטף אלא שותת ויורד. וכן מבואר בדברי הרמב"ם, (הרשב"א סובר דלשישנא בתרא לא מיירי בעברה בשוק של טבחים, אבל הרמב"ם סובר שגם לשישנא בתרא מיירי בעברה בשוק של טבחים, וא"כ אם אין לה במה לתלות טמאה).

וכתב הטור שמן החגור ולמטה טמאה אפילו אם נמצא הכתם לצד חוץ, וכתב הבית יוסף שנראה שטעמו מפני שהחגור עשוי להתקפל מה שבצד חוץ לצד פנים.

טהורה. וכתב הרשב"א שאם הדם נמצא במקום שהיא יכולה לגעת בבית התורפה בשעה שהיא שוחה הרבה טמאה, שמא שחתה ונגעה, ואם לאו טהורה, ואין חוששין שמא נגעה בבית התורפה ואחר כך הביאתו שם, וכן אין חוששין שמא בלילה נטף מדמה במקום אחר וכשהיא ישנה נתהפכה אילך ואילך ונכתם כאן, לפי שאין מחזיקין טומאה ממקום למקום.

פסק ההלכה- נמצא כתם על בית יד של חלוקה, אם המקום שנמצא בו הדם בבית יד מגיע עד בית התורפה, טמאה אפילו אינה יכולה להגיע שם אלא אם כן תשחה הרבה, ואם אינה יכולה ליגע שם כלל, טהורה.

וכתב בחכמת אדם שלפי מה שנוהגות נשים שלנו לקשור את השרוול, אם נמצא למעלה כתם טהורה, ומ"מ תשער האשה בעצמה אם יגיע לשם אם תשחה הרבה, שכן דרכם לפעמים למשמש שם לקנח.

סעיף י"ד

דין כתם בבגד שלובשת בלילה

איתא במתני' (שם) **היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה, בכל מקום שימצא בו דם טמא, וכן באפליון.** ופירש הרשב"א שאפילו לא כיסתה בו אלא ראשה בכל מקום שנמצא בו טמא, מפני שהוא עשוי לחזור אילך ואילך ושמא נתהפך ונגע שם. ואפליון, להרשב"א הוא מעפורת שמכסה בו ראשה בלילות. והרמב"ם פירש שהוא אזור, וכתב הבית יוסף שלדברי הרשב"א דוקא כשמכסה ראשה בחלוק או באפליון כיסוי בעלמא ואינו מקושר יפה טמאה, אבל אם קשרה בו ראשה יפה וכשנעורה מצאתו גם כן קשור יפה

שבכתמים שומעים להקל), שאילו בא מן המקור היה נמצא על בשרה.

כתב הסדרי טהרה דהא דאיתא בגמרא לבשה שלשה חלוקים זה על זה אם אינה יכולה לתלות אינה תולה אפי' בעליון, דווקא ג' חלוקים שהם ככותנות התחתונות ששייך לומר שנתקפלו התחתונות, אבל במלבושים גמורים ובפרט מלבושים שלנו נראה שאינה חוששת בעליון, דליכא למימר במלבושים כאלו שנתקפלו. והביא שבפנים מאירות כתב כן אבל מטעם אחר, דשאני בגדים שלהם שהיו כולם פתוחים מבית הצואר עד למטה, אבל במלבושי נשים שלנו א"א לבגד העליון שמגיע עד אמצע גופה להגיע כנגד התורפה, וכן בסדינים של המיטות שלנו שהם כמידת המיטה והמיטה מוקפת בנסרים, א"א שיתהפך התחתון לעליון, ואם נמצא הכתם על הסדין השני יש לטהר, ומעולם לא שמענו שטימאו משום כתם בבגד עליון.

נמצא הדם מהחגור ולמעלה ואם היא שוחה הרבה יכול מקום הכתם להגיע כנגד בית התורפה, כתב החכמת אדם שהסדרי טהרה מטהר היכא שאינה יודעת ששחתה הרבה. אמנם במק"א הקשה הסדרי טהרה על זה, וכתב שרק היכא שהיא חוגרת בחגורה דאפילו ע"י שחיה מרובה א"א להגיע מה שהוא למעלה מן החגור נגד התורפה טהורה, אבל כשאינה חוגרת חגורה נשאר הס"ט בצ"ע אם היא טהורה.

סעיף י"ג

דם שנמצא על השרוול

איתא במתני' (י"ג:) **ראתה על בית יד של חלוקה, אם מגיע כנגד בית תורפה טמאה ואם לאו**

סעיף י"ז

כתם שנמצא גם במקום שיכול להגיע לשם מן המקור וגם במקום אחר

איתא בגמרא (נ"ט.) **היו עליה טיפי דמים למטה וטיפי דמים למעלה חולה בעליון עד כגריס.** ופירשו התוספות והרא"ש דהיינו שאם מצאה כתם למעלה מן החגור וכתם למטה מן החגור, טהורה, שאנו תולין כמו שבא העליון ממקום אחר ולא מגופה שהרי היא יודעת שלא נזדקרה, גם התחתון כן, (אע"פ שהתחתון גדול והעליון קטן, ובלבד שבעליון יש כגריס ועוד שא"א לתלותו במאכולת). ופירוש רש"י אינו מחוור.

פסק ההלכה - מצאה כתם למעלה מהחגור וכתם למטה ממנו, ויודעת שלא נזדקרה, טהורה, שאני אומר כמו שהעליון בא מעלמא כך בא התחתון. במה דברים אמורים כשיש בעליון כגריס ועוד, או יותר, שודאי מעלמא בא, שהרי אין לתלותו בכינה, אבל אם אין בעליון כגריס ועוד, והתחתון יש בו כגריס ועוד, אין תולים שהתחתון בא מעלמא, דשמא העליון דם כינה הוא.

וכתב הסדרי טהרה דצ"ע מה הדין אם למעלה מהחגור מצאה הכתם על חלוקה, ולמטה מן החגור מצאה על בשרה. עוד כתב הסדרי טהרה שדווקא אם שני הכתמים אדומים תולה למטה בלמעלה, אבל שחור באדום לא.

דיני תליה בכתמים

נתבאר לעיל שאשה שמצאה כתם שלא בהרגשה, אם נמצא במקום שהוא יכול להגיע לשם ישירות מן המקור טמאה.

פשיטא שאינה חוששת לו, דהא חזינן שלא נתהפכה ולא חזר אילך ואילך.

פסק ההלכה - בגד שהאשה מתכסה בו בלילה, בכל מקום שימצא בו כתם טמאה, מפני שהוא חוזר הילך והילך. וכן הדין אם נמצא במעפורת שמכסה ראשה או שחוגרת בו, ואם קשרה בו ראשה היטב וכשנעורה גם כן מצאתו קשור יפה, אינה חוששת.

סעיף ט"ו

שתי נשים שכיסו ראשן בחלוק אחד, שתיהן טמאות. ואם אחת כיסתה והאחרת לא כיסתה, אף על פי ששתיהן לבשו את החלוק ביום, ונמצא הכתם למעלה מהחגור, אותה שכיסתה טמאה, והאחרת טהורה.

סעיף ט"ז

תליה להקל כשהכתם לא נמצא ממש במקום שבו היא תולה - כשם שתולים שהכתם הגיע מהמקור בכל אופן שהמקום בבגד שבו נמצא הכתם יכול להגיע לאותו מקום, כך לענין טהרה אם יש לה מכה לתלות, תולים בכל מקום שהבגד יכול להגיע למכה, דכיון שכתמים דרבנן שומעים בהם להקל, ולכן אם יש לה מכה בצוארה ונמצא הכתם בחלוק אפילו למטה מהחגור שאי אפשר ליגע שם מהמכה, אם פושטתו ומתכסה בו תולה במכתה, שאני אומר נתהפך ובא לו שם. וכתב הש"ך שכל זה בכתם שנמצא בצידי הצואר, שאינו יכול לטפטף מהמכה לשם, ורק ע"י שפושטתו ומתכסה בו יכול הדם להגיע לשם, אבל בצואר ממש בלאו הכי תולה בו.

ואיתא בברייתא (שם) עברה בשוק של טבחים ספק ניתו עליה ספק לא ניתו עליה תולה.

וכתב הרשב"א דהוא הדין אם נתעסקה ממש בידיה בכתמים ונמצאו על ידיה תולין בהן. והיינו שאע"פ שכתם שנמצא על בשרה אינה תולה אפילו כשעברה בשוק של טבחים, היכא דנתעסקה ממש בכתמים בידיה ואח"כ נמצא על ידיה, אע"פ שנמצא רק על בשרה טהורה, כיון דאיכא ידיים מוכיחות דמעסק בכתמים בא.

עוד איתא בברייתא (שם) **לבשה שלשה חלוקות הבדוקין לה, אם יכולה לתלות תולה, ואפילו בתחתון, אין יכולה לתלות אינה תולה, ואפי' בעליון. כיצד: עברה בשוק של טבחים תולה, אפילו בתחתון** (שמוא ניתו מלמטה מבין רגליה, או שבגדיה נתקפלו וניתו על התחתון), **לא עברה בשוק של טבחים אף בעליון אינה תולה.**

פסק ההלכה - כיון שכתמים דרבנן מקילים בהם ותולה בכל דבר שיכולה לתלות, כיצד: שחטה בהמה חיה או עוף, או נתעסקה בכתמים, או ישבה בצד המתעסקים בהם, או שעברה בשוק של טבחים, ונמצא דם בבגדיה, תולה בה וטהורה. ואפילו לובשת ג' חלוקים זה על זה, ונמצא אפילו בתחתון, טהורה. אבל אם נמצא על בשרה, אינה תולה אלא אם כן יש לה מכה בגופה, שאז תולה במכה אפילו בנמצא הכתם על בשרה, אם הוא במקום שאפשר לדם לנטף משם. ואפילו נתרפאת, אם אפשר לה להתגלע ולהוציא דם על ידי חיכוך, תולה בה, ואף על פי שעכשיו עלה עליה קרום ואינה מטפטפת.

תלויות נוספות - כתב בספר חמודי דניאל שאשה שיוצא דם מחוטמה לפעמים, ורוצה לתלות בזה, אם

אמנם כל זה בסתמא, אבל אם יש לה סיבה חיצונית לתלות את הכתם, תולה, דכיון דכתמים דרבנן תולים בהם להקל. ולהלן יתבאר באלו דברים יכולה לתלות, ובאלו דברים אינה יכולה לתלות.

סעיף י"ח

איתא במתני' (נ"ח): ותולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות: שחטה בהמה חיה ועוף, נתעסקה בכתמים, או שישבה בצד העסוקים בהן, הרגה מאכולת, הרי זו תולה בה.

עוד איתא במתני' (שם) **אם יש בה מכה והיא יכולה להגלע ולהוציא דם, הרי זו תולה.** וכתבו הראשונים שאע"פ שעכשיו עלה על המכה קרום ואינה מטפטפת, אפילו הכי תולה בה, שמוא גלעה שלא מדעתה. וכתב המורדכי שדווקא באשה שראתה מחמת תשמיש אינה תולה אלא במכה שיודעת שהיא מוציאה דם (וגם זה רק שלא בשעת וסתה), אבל בכתמים תולה במכה אפילו אינה יודעת שהמכה מוציאה דם, דבכתמים הלכו להקל משום דכתמים דרבנן. ובספר התרומה מוסיף שסתם מכה לפעמים היא מוציאה דם.

וכתבו בספר התרומה ובמרדכי ובתשב"ץ שאם יש לה מכה ומצאה כתם בימי ספירת ז' נקיים, מג' ימים ואילך תולה במכה ואינה סותרת, אבל צריכה שתדע בודאי שפסק דם המקור, ולכן צריך ג' ימים ראשונים נקיים לגמרי משבעה ימי הספירה. וכתב התרומת הדשן שנראה דהיינו דוקא בכתם כגריס ועוד, אבל פחות מכן אפילו תוך ג' ימים תולין במאכולת, דאין לך מטה שאין עליה כמה טיפי דם מאכולת. וע"ע בד"ק זה בסימן קפ"ז.

שדרכו לינתז כגון שחיטה וכדומה, פשיטא שתולה בזה, שמא ניתז עליה דם.

פסק ההלכה - כשם שתולה בה כך תולה בבנה ובעלה אם נתעסקו בכתמים או אם יש בהם מכה, לפי שדרכם ליגע בה. אבל אם היו עסוקים בדם ולא נמצא בהם דם (באותו זמן, אבל א"צ שעכשיו יהיה עליהם דם), אינה תולה בהם אלא אם כן היו עסוקים בדבר שדרכו לינתז כגון שחיטה וכיוצא בה. וכתב הרמ"א דה"ה אם שכבה במטה עם נשים שיש להם מכות בגופן, תולה בהן כמו בבנה ובעלה, והגמרא נקטה בנה ובעלה משום שהם מסתמא דרכם לגעת בה.

כתב הסדרי טהרה שאם נמצא דם בבנה או בבעלה תולה בהם אף כתם שעל בשרה, אבל אם לא נמצא בהם דם רק נתעסקו בדבר שדרכו לינתז, אינה תולה אלא כשנמצא דם גם על חלוקה.

כתב החת"ס שרב אחד פקפק על ההיתר של השו"ע לתלות במכה של בנה ובעלה שיכולה להתגלע, וכתב החת"ס שדברי השו"ע צודקים לדינא.

סעיף כ'

מי שרגיל לצאת ממנו דם דרך פי האמה, ובשעת תשמיש נמצא בעד האשה דם, תולה בבעלה, כמו שתולה במכה שיש בבעלה.

וכתב הנודע ביהודה שאם הדם רגיל לצאת רק בשעת הטלת מי רגלים, אינה תולה.

וכתב מהר"ט שכמו שתולה בשעת תשמיש, כך תולה ב' או ג' ימים אח"כ בעת שרגילה לפלוט.

דרכה בכך שבהכאה מועטת נוטף דם מחוטמה יכולה לתלות. עוד כתב שאם אפשר לה לתלות בצואת תרנגולים תולה, מפני שלפעמים הם אדומים. וכתב בסדרי טהרה דהאידינא דשכיחי נשים טובא שישואפים אבק הטבק בחוטמיהן וכשנופלת הליחה מחוטמיהן ע"ג בגד פשתן נעשה כתם אדום, יש לתלות בו. עוד כתב שאם מלפפים את התינוקות בבגד אדום וע"י שהתינוק מטיל מים נפלט צבע אדום מהבגד ונצטבע חלוקה והסדין שלה, ודאי יש לתלות בו, וכן אם לפעמים היא לובשת בתי שוקיים מבגד אדום, וכשהיא מזיעה מתלכלך חלוקה מהצבע שהבגד מפליט, יש ג"כ לתלות בו, והכל לפי ראות עין המורה. וכתב בחמודי דניאל שמה שבשחטה בהמה חיה ועוף תולה בזה, לא בעינן שיכול הדם או הכתם לבוא לשם, אלא שידיה נתלכלכו, ותולים שבא על הבגד מידיה, כיון שידיים עסקניות הם, ולכן נשי הקצבים יכולים לתלות כל כתמיהם בדם שנתלכלכה בידיהם.

סעיף י"ט

תליה בבנה או בבעלה

איתא במתני' (נ"ח:) **ותולה בבנה או בבעלה**. וכתבו הראשונים דהיינו אם נתעסקו בכתמים, או שיש להם מכה שיכולה להתגלע ולהוציא דם, ותולה בהם לפי שהם רגילים לגעת בה ובבגדיה. וכתב הרמב"ן שאם בנה או בעלה היו עסוקים בדם ולא נמצא בהם דם, אינה תולה בהם, דאיך נתלה שדם זה בא ממגיעתה בהם כיון שאין אנו מוצאים בהם דם כלל, אמנם אם עסקו בדם

ואפשר שבימיהם היה מצוי ששרצים ונבלות מוטלים ברחובות ובשווקים והיו החזירים נוברים בהן ומתיזין דם למרוחק, והכל לפי הענין. וכ"כ הרא"ש. והרא"ש מביא ראיה מהא דדוקרת כעיר שיש בה חזירים דמאי, שאין הדבר תלוי ביש בה חזירים, שהרי דוקרת אע"פ שלא היו בה חזירים לא היו חוששים לכתמיהם, מפני שהיו טבחים הרבה ואשפות ושקצים מצויים בה, וא"כ אף אנו נאמר שעיר שאין שרצים ונבילות מוטלים בשוק שינברו בהם החזירים, חוששים לכתמים אע"פ שיש בה חזירים.

אמנם הרמב"ם והרשב"א הביאו לדינא את המימרא שמתירה בעיר שיש בה חזירים. וכתב המגיד משנה שאם ברי לה שלא נגע בה חזיר, חוששת לכתמיה, אבל מסתמא תולה. אמנם האידנא שאין דרך החזירים להלך בשווקים, אלא כל אחד מהעכו"ם מחזיקם בביתו, או שהם מכונסים בדיר או בחצר המיוחדת להם, אינה תולה אלא אם כן ברי לה שהלכה אצלם.

פסק ההלכה - ספק אם עברה בשוק של טבחים או אם ישבה בצד המתעסקים בכתמים, אינה תולה בהם. במה דברים אמורים, בעיר שהטבחים או המתעסקים בכתמים יושבים במקום ידוע, אבל אם דרכם להתעסק כאן וכאן, תולים אפילו מספק, שמא נתעסקו במקום שעברה ולא הרגישו.

סעיף כ"ג

איזה צבע תולים

איתא בגמרא (נ"ט.) **אמר רבא נמצא עליה מין אחד תולה בו כמה מינים, מיתבי נתעסקה באדום אין**

כתב באורחות חיים בשם מהר"ם מורטנבורג שאשה מוכת שחין כתמיה טהורים, ואפילו בשעת וסתה, וכל שכן בימי ליבונה. והגיה עליו רבינו פרץ דהני מילי לאחר שלשה מליבונה, אבל תוך שלשה לא תולים. בית יוסף.

סעיף כ"א

אשה שמצאה כתם בשיפולה מאחורה, ויש לה מכה לפניה, תולה בה, מפני שיתכן שכשישבה מה שמאחורה עבר לפניה ונטף לשם דם מהמכה.

סעיף כ"ב

תליה בשוק של טבחים או בחזירים

איתא בגמרא (נ"ח:) **ת"ר עברה בשוק של טבחים ספק ניתו עליה ספק לא ניתו עליה, תולה, ספק עברה ספק לא עברה, טמאה**. וכתב הרשב"א שכל זה בעיר שהטבחים או המתעסקים בכתמים יושבים במקום ידוע, אבל אם דרכם להתעסק כאן וכאן, תולים אפילו מספק, שמא נתעסקו במקום שעברה ולא הרגישו, ולמד דין זה מדין עיר שיש בה חזירים דבסמוך.

איתא בגמרא (שם) **עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמים, אמר רב נחמן בר יצחק והא דדוקרת כעיר שיש בה חזירים דמאי**. והיינו שעיר שיש בה חזירים, הם מצויים באשפות ומלוכלכים בדם נבלות ושמא נגעו בה ולא אדעתה, ושאני משוק של טבחים כיון שאין לחזירים מקום קבוע שהיא תזכור אם עברה שם.

וכתבו התוס' שהאידנא אין דין זה של תליה בחזירים נוהג בינינו, שהרי הדבר ידוע שאין החזירים מתיזים דם,

כוותיה בתרווייהו דהא ליכא מאן דפליג עליה כלל, ואינו מפרש מימרא קמא דרבא כדפירש רש"י אלא בענין אחר, שנתעסקה שאני הכונה שרבא מדבר כגון שניתז עליה צבע אחד ולא חששה לבדוק שאר החלוק ולא הקפידה, ולאחר מכן מצאה עליה כתם אחר, דבזה טהורה דאמרינן כי היכי דלא הקפידה בכך ולא נזהרה, כך לא נזהרה בשאר כתמים ולא הקפידה בהם, ואני אומר נתעסקה ולא אדעתה, והברייתא מדברת בנתעסקה במין אחד ולאחר שנתעסקה בדקה ומצאה בו כתם, וזוה מודה ודאי רבא שאין תולים שחור באדום. אבל הרמב"ם והרמב"ן לא הזכיר דין לישנא קמא דרבא, וכתב המגיד משנה שאפשר שהטעם מפני שהם סוברים דלישנא בתרא פליגא אלישנא קמא, ולפי הלישנא בתרא מעולם לא אמר רבא לישנא קמא. וכתב הבית יוסף שמאחר שרבינו חננאל והרמב"ם מסכימים שאין הלכה כלישנא קמא דרבא, וכן נראה שהוא דעת הרא"ש, נראה דהכי נקטינן, ודלא כהרשב"א והראב"ד.

עוד איתא בגמרא (נ"ח:) **מעשה ותלה רבי מאיר בקילור אדום ורבי בשרף שקמה**. וכתבו הראשונים דמדלא קאמר שהקיפום לכתם לראות אם דומים לו או לא, וסתם קילור אדום אינו אדום הרבה, שהרי הדבר האדום מעורב עם דברים אחרים שאינם אדומים, מבואר שדווקא אדום בשחור או שחור באדום אינה תולה, אבל אדום באדום ושחור בשחור אפילו אינו ניכר ממש שדומה לו תולה בו.

ואם נתעסקה במימי תלתן או במימי בשר תולה בו האדום, דמבואר בגמרא (י"ט.) שיש להם מראה אדום (ונחלקו בגמרא אם מראה כזה טהור או טמא), וכיון

תולה בו שחור, נתעסקה שאני. ופירש רש"י שאם נמצא עליה מין אחד מדבר הדומה לכתם, כגון קילור או שרף, ואח"כ מצאה על חלוקה כתם, אפילו אין מראיתו דומה לאותו המין תולה בו, דאמרינן שכמו שניתז עליה אותו מין בלא ידיעתה, ניתז עליה גם מין אחר בלא ידיעתה, אבל אם נתעסקה במין מסוים אינה תולה מין אחר, שהרי לא נתעסקה אלא במין זה.

עוד איתא בגמרא (שם) **איכא דאמרי אמר רבא נתעסקה במין אחד תולה בו כמה מינים. מיתיבי נתעסקה באדום אין תולה בו שחור, כי קאמר רבא דאיטעסקא בתרנגולתא דאית בה כמה מיני דמא**. וכתב הרא"ש בשם ר"ח שתרנגולת דם שחיטה שלה אדום, ודם איבריה שחור, ודם בני מעיה כקרן כרכום. וכתב הטור שאם נתעסקה במין אחד תולה בו כמה מינים, והיינו כלישנא קמא, ויש חולקים בזה, וכן סובר הרא"ש, והיינו כמ"ש הרא"ש שרבינו חננאל, לא פירש את הלישנא קמא, דס"ל דלישנא בתרא עיקר, וכן פוסק הרא"ש להלכה, ואע"ג דאמרינן לעיל (שם) דתולה תחתון בעליון, היינו כששניהם ממין אחד, דאמרינן שבפעם אחת נתלכלך חלוקה למעלה ולמטה, אבל בשני מינים לא תולים, דאי לא תימא הכי אשה שנמצא עליה איזה לכלוך על חלוקה לא יטמא בה שום כתם, דנימא דכי היכי דבא עליה לכלוך זה בלא דעתה הכי נמי בא הכתם מעלמא בלא ידיעתה.

והרשב"א פוסק גם כלישנא קמא דרבא, וכתב שזו גם דעת הראב"ד, ונראה מדברי הרשב"א שאינו גורס בלישנא בתרא איכא דאמרי, ומשום הכי משמע ליה דהני תרי מימרי לדברי הכל אמריניהו רבא, והלכה

דעת הב"ח שדווקא בבאו להשאל יחד שתיהן טמאות, אבל אם באו בזה אחר זה טהורות. והט"ז מקשה על דברי הב"ח וסובר שאף בבאו בזה אחר זה שתיהן טמאות. ובנקודות הכסף מסכים עם דברי הב"ח ומיישבם.

סעיפים כ"ו כ"ז

תליה כשנמצא יותר דם ממה שהיא תולה בו
איתא בגמרא (נ"ט.) בעי רבי ירמיה נתעסקה בכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד מהו, ת"ש נתעסקה באדום אין תולה בו שחור, במיעוט אין תולה בו מרובה, היכי דמי לאו כי האי גוונא לא כגון שנתעסקה בכגריס ונמצא עליה ב' גריסין ועוד, אי הכי מאי למימרא, מהו דתימא שקול כגריס ציפור שדי בי מיצעי זיל הכא ליכא שיעורא זיל הכא ליכא שיעורא, קמ"ל.

וכתב הרא"ש דה"ה אם נמצא עליה כשני גריסין מייבעיא ליה, כיון דאין בתוספת שיעור כתם, והאי דנקט כגריס ועוד משום דאפילו בהא מספקא דילמא טמאה, וה"ה דהוה מצי למיבעי בנתעסקה בפחות מכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד, ולא איפשיטא, ויראה דאזלינן לחומרא, כפשטא דברייתא דמועט אין תולין בו מרובה, ואף על גב דדחי לה האי דיחויא דחיקא הוא, דמילתא דפשיטא הוא דלא שדינן דם ציפור בי מיצעי ולא הוה צריך למיתנייה.

אבל הרמב"ם והרשב"א פסקו לקולא שאם נתעסקה בדם שא"א שיהיה ממנו כתם אלא כגריס, ונמצא עליה כשני גריסים, הרי זו תולה כגריס בדם שנתעסקה בו

שבסתמא תולים אדום באדום, אם נתעסקה במימי תלתן או במימי בשר צלי תולה בהם את הכתם.

וכתב הטור שאם מציאה את הכתם מהמין שלא נתעסקה בו למטה מן החגור טמאה, שהרי כתם זה הוא כבר סיבה לטמא, ואיך נתלה בו כתם אחר ונטהר, ורק בנמצא למעלה מן החגור שזה ודאי הגיע מעלמא שהוא עצמו טהור אפשר לתלות בו כתם אחר.

פסק ההלכה - נתעסקה בדבר אדום ונמצא עליה כתם שחור או איפכא, אין תולין בו. במה דברים אמורים, אדום בשחור ושחור באדום, אבל אדום באדום ושחור בשחור, אפילו אם אינו ניכר ממש שדומה לו, תולה בו, כגון שנתעסקה במי תלתן או במי בשר או בקילור אדום קצת, תולה בו האדום.

סעיף כ"ד

נתעסקה בתרנגולת, תולה בו אדום ושחור וכרכומי, לפי שדם שחיתתה אדום, ודם איבריה שחור, ודם בני מעיה כרכומי.

סעיף כ"ה

איתא בגמרא (נ"ח.) שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד, ואין בו אלא כסלע דם, ונמצא כסלע על זו וכסלע על זו, שתייהן טמאות.

פסק ההלכה - שתי נשים שנתעסקו בצפור אחת שאין בו דם אלא כסלע, ונמצא על כל אחת כסלע, שתיהן טמאות.

זה תולה כגריס בדם שנתעסקה בו וכגריס במאכולת. אבל אם נמצא הכתם יותר מכשני גריסין, טמאה.

וכתב הרמ"א שיש מחמירין ומטמאין בכל זה (אפילו נתעסקה בכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד. ש"ך), ומכל מקום נראה דיש לסמוך על המקילים, דבכתמים שומעים להקל.

נתעסקה בפחות מכגריס, ונמצא עליה כגריס ועוד (ואם נוריד את השיעור שנתעסקה לא היה כאן יותר מגריס. ש"ך), טהורה. שאני אומר כתם זה מעסק הכתמים הוא וכבר היה שם דם מאכולת שנצטרף אליו עד שחזר ליותר מכגריס.

נתעסקה בפחות מכגריס, ונמצא עליה כשני גריסין, לדעת השו"ע טהורה, והט"ז והש"ך כתבו דטמאה, ורק בנתעסקה בכגריס ומצאה כשני גריסים טהורה.

וכתב הרמ"א שיש מחמירים ומטמאים, ומכל מקום אם נתעסקה בדם ואינה יודעת בכמה, אזלינן לקולא ואמרין שהיה בדם כשיעור הכתם.

סעיף כ"ח

איתא בגמרא (נ"ט.) **איתמר נמצא עליה כגריס ועוד, ואותו ועוד רצופה בו מאכולת, רבי חנינא אמר טמאה, רבי ינאי אמר טהורה, רבי חנינא אומר טמאה כי תליא בכגריס, בכגריס ועוד לא תליא, רבי ינאי אומר טהורה, הני מילי היכא שלא רצופה בו מאכולת, אבל היכא דרצופה בו מאכולת מוכחא מילתא דהאי ועוד דם מאכולת הוא, פש ליה כגריס, כיון דבעלמא תלינן הכא נמי תלינן.**

וכגריס במאכולת, אמנם אם נמצא הכתם יותר מכשני גריסים טמאה.

ודעת הרמב"ן שאם נתעסקה בפחות מכגריס ונמצא עליה ב' גריסין טהורה, וכן משמע ברשב"א שדווקא בשני גריסים ועוד טמאה ולא בשני גריסים, מפני שהם פוסקים בעיא דרבי ירמיה לקולא, כדחיית הגמרא מהו דתימא שקול כגריס ציפור שדי בי מיצעני וכו', ומשמע להו דדווקא בנמצא עליה ב' גריסין ועוד לא אמרינן שקול דם ציפור שדי בי מיצעני, אבל בפחות מכן כגון שלא נמצאו אלא שני גריסין אמרינן שקול דם ציפור שדי באמצע, ולכן אפילו בנתעסקה בפחות מכגריס ונמצאו עליה ב' גריסים אמרינן שקול דם העסק שדי בי מיצעני זיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא, אבל בשנמצא עליה ב' גריסין ועוד אשמועינן ברייתא דאפילו נתעסקה בכגריס לא אמרינן שדי בי מיצעני כך.

והט"ז סובר שהרמב"ן מטהר דווקא בנתעסקה בכגריס ונמצא עליה ב' גריסים, אבל בנתעסקה בפחות מגריס ונמצא עליה ב' גריסים טמאה.

כתב הרשב"א דהא דקתני נתעסקה במועט אין תולה במרובה, דווקא ביודעת בבירור שנתעסקה במין מועט מן הכתם הנמצא, אבל כשאינה יודעת בבירור תולה בו כל כתם באיזה שיעור שיהיה, דכתמים דרבנן והולכים בהן להקל. וכ"כ הראב"ד. ואע"פ שנתבאר לעיל שרבינו חננאל והרמב"ם והרא"ש פסקו שאין הלכה כלישנא קמא דרבא, מ"מ בדין זה נראה שהם מודים, כיון שאינה יודעת בבירור כמה היה.

פסקי ההלכה

כתב השו"ע שאם נתעסקה בדם שאי אפשר שיהיה ממנו כתם אלא כגריס, ונמצא עליה כשני גריסין, הרי

רבי חנינא כדמ מאכולת של ראש. איתיביה הרגה מאכולת הרי זו תולה בה, מאי לאו דכולי גופא, לא דרישא. אמר רבי חנינא אמר רבי אבהו כדמ אצבע קמנה שניגפה וחיתה וחזרה וניגפה, ולא של כל אדם אלא של בחור שלא נשא אשה ועד כמה עד בן עשרים, מיתיבי תולה בבנה ובבעלה, בשלמא בנה משכחת לה, אלא בעלה היכי משכחת לה, אמר רב נחמן בר יצחק כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה. ומבואר בגמרא שאין תולים אלא דם הדומה לדם שתולים בו. והרשב"א דוחה את הראיה דהתם היינו טעמא משום דקא סלקא דעתא דלמתניתין (נ"ח:) תולה כל כתם במאכולת או בבנה ובבעלה, ואפילו כתם אדום שבאדומים, ועל זה הגמרא שואלת שאם אדום אינו דומה למאכולת של גוף, אם הרגה מאכולת של גוף היאך תולה בו אדום שבאדומים שאינו דומה לו, וכן איך היא תולה אותו בבעלה שדמו אינו אדום כל כך, אבל מי שאינה יודעת לדמות, או כשהלך מראה הדם והצבע שנתעסקה בו מנגד עיניה, תולה בו כל כתמיה לכולי עלמא, אלא אם כן ברור שאינו דומה כגון שהכתם אדום והיא לא נתעסקה אלא בשחור, או שנתעסקה בדבר מועט והכתם מרובה, דכיון דכתמים דרבנן הם ולא אמרו בדבר להחמיר אלא להקל תולה, וראיה מהא דאיתא במתני' (שם) מעשה באשה אחת שבאת לפני ר"ע, אמרה לו ראיתי כתם, אמר לה שמא מכה היתה בך, אמרה לו הן, וחיתה, אמר לה שמא יכולה להגלע ולהוציא דם, אמרה לו הן, וטהרה ר"ע. ולא הצריכה ר"ע להביא הכתם לפניו ולגלע המכה ולהוציא

ופסק הרמב"ם כרבי חנינא. והרא"ש פסק כרבי ינאי, דבשל סופרים הלך אחר המייל, וכ"ש בכתמים, וכתב הרא"ש דאף בב' גריסים טהורה לרבי ינאי, כיון דכי מדלית כגריס של המאכולת לא נשאר בו כגריס ועוד, והא דנקט כגריס ועוד לרבותא דרבי חנינא נקטיה, דאפילו בהא מטמא. וכתב המגיד משנה שגם הרמב"ן והרשב"א פסקו כרבי ינאי, משום דכל דבדרבנן הלך אחר המייל.

פסק ההלכה - האשה שמצאה על חלוקה כשני גריסין וכינה מעוכה בו, טהורה. שהגריס האחד ודאי מכינה המעוכה בו, והגריס השני אנו תולין אותו בכינה אחרת, כיון שאין בו כגריס ועוד.

סעיף כ"ט

הרגה פשפש שאנו תולין בו עד כתורמוס, חזר כתורמוס לשיעור הגריס לכל הדינים שאמרנו.

סעיף ל'

כתב הרשב"א שיש אומרים שעכשיו אין תולים כתם בשום דבר, שאין תולים אלא בדבר הדומה לכתם, ואין אנו בקיאים במראה דמים, ולא נהירא. עכ"ד. וכתבו המגיד משנה והטור שהרמב"ן מיקל יותר וס"ל שאינה צריכה להקיף הכתם לדבר שהיא תולה בו, וכתב הבית יוסף שדברים אלו כתובים גם ברשב"א עצמו, וכתב שהמחמירים מקורם בדברי הגמרא ("ט: גבי איזהו אדום כדם המכה, מאי כדם המכה, אמר רב יהודה אמר שמואל כדם שזור שחומ, ועירי אמר

מעבירין על הכתם אלמא אינה טהורה עד שתעביר עליו ז' סמנין ואינו עובר. וכן דעת הראב"ד. וכתב הרשב"א שהרמב"ם מפרש את המשנה לטהרות, ויפה פירש.

אבל המגיד משנה כתב שדעת הרמב"ם שאם האשה מוצאת כתם וברור הדבר שהוא דם, טמאה, ואם הדבר מסופק אם הוא דם או צבע מעברת עליו שבעה סמנים, ואם עמד בעינו הרי זה צבע וטהורה, אבל אם אינה מעברת עליו טמאה מספק, דאף שזה ספיקא דרבנן, שאני הכא שאנו יכולים לעמוד על עיקרו של דבר בבדיקה. וכן דעת הרשב"א שכל שאינה מעברת הסמנים טמא, ואם העבירו סמנים והכתם לא ירד טהורה אפילו לבעלה. ודעת הראב"ד והרמב"ן שאף אם העבירו סמנים והכתם לא ירד טמאה לבעלה, ואין בדיקה זו מטהרת את האשה אלא את הבגד.

וכתב הבית יוסף שדברי המגיד משנה בביאור הרמב"ם נכונים וברורים, ולפי זה אין מחלוקת בין הפוסקים לענין הדין, דלכולי עלמא אם הוא מסופק אם כתם זה דם או צבע טמאה מספק אפילו לא העביר עליו סמנים, ורק אם העבירו סמנים והכתם לא ירד לרמב"ן טמאה לבעלה ולהרמב"ם והרשב"א והמגיד משנה טהורה.

וכתב הבית יוסף שענין העברת שבעה סמנים הללו מבואר בגמרא (שם) וברמב"ם, וקצת משמותם לא נתברר לנו עכשיו מה הם, הילכך לדידן נפל ענין העברת שבעה סמנים בבירא.

פסק ההלכה - מצאה כתם ואין לה במה לתלות, והדבר מסופק אם הוא דם או צבע, מעברת עליו ז' סמנים אם עמד בעינו הרי זה צבע וטהורה, ואם אינה מעברת עליו, טמאה מספק. ועכשיו אין לנו העברת ז' סמנים, מפני שאין אנו בקיאים בקצת משמותם.

דם, אלמא בסתמא תולים, וכן דעת הראב"ד ורבותינו הצרפתים.

פסק ההלכה - אינה צריכה להקיף (-לדמות) הכתם לדבר שהיא תולה בו, אלא תולה מן הסתם עד שתדע שזה שחור וזה אדום.

סעיף ל"א

העברת סמנים ע"ג הכתם לבדוק אם הוא דם

כתב הרשב"א שיש מי שהורה (הרמב"ם) שאין האשה חוששת משום כתם עד שתדע בבירור שהוא דם, כיצד היא עושה, תעביר עליו שבעה סמנים, אם עבר הרי זה דם, ואם עמד הרי זה צבע ואינה חוששת לו, ואין ראוי לסמוך על זה, אלא חוששת לו מן הסתם, אבל אם העביר עליו שבעה סמנים ולא עבר ודאי טהורה היא, שאין לך דם שאינו עובר ע"י שבעה סמנים, והוא שהעבירתו כסדרן.

וכתב הרשב"א שמקור הרמב"ם הוא מדאיתא במתני' (ס"א:): **שבעה סמנים מעבירין על הכתם: רוק תפל, ומי גריסים, ומי רגלים שהחמיצו, ונתר, ובורית, קימוניא, ואשלג. העביר עליו ז' סמנים ולא עבר הרי זה צבע.** וסובר הרמב"ם שלענין בעלה נשנית משנה זו, ולומר שאינה חוששת עד שתעביר עליו שבעה סמנים ועבר, אבל דעת הרשב"א שבאמת אם העביר עליו ולא עבר מסתברא דטהורה לביתה, דאפילו לגבי טהרות הרי זה צבע כל שכן לבעלה דכתמים דרבנן, אבל סתמא ודאי נראה דטמאה לבעלה בלא העברת סמנים, ומתני' מיירי בטהרות, ואפילו תאמר דמתני' לבעלה שנינו אין בזה נ"מ, דהא מדקתני שבעה סמנים

סעיף ל"ב

סעיפים ל"ג – ל"ה

איתא בגמרא (נ"ח). **ההיא איתתא דאשתכח לה דמא במשתיתא** (שהיתה טווה ונמצא דם על השתי), **אתאי לקמיה דרבי ינאי, אמר לה תיזיל ותיחי** (כדרך שעשתה עד עכשיו שהלכה ושבה, אי מתרמי שבא מקום הכתם בין רגליה כנגד אותו מקום טמאה). וכתב הרשב"א דהא דטמאה היינו דווקא כשנמצא הדם על דבר שהיה בדוק לה מתחילה.

פסק ההלכה – האשה שהיתה עוסקת במלאכתה, ונמצא דם במקום שעברה, על דבר שהיה בדוק לה מתחילה, והוא מקבל טומאה (שכיון שלא הרגישה ביציאת הדם טמאה מדרבנן, ובדבר שאינו מקבל טומאה לא גזרו חכמים. ש"ך), תחזור להתעסק כמו שעשתה, אם יזדמן שתעבור על המקום שנמצא בו הדם (ומקום בין רגליה יזדמן למקום הכתם), טמאה, ואם לאו טהורה.

דיני דם שנמצא על עד הבדיקה

אף שסימן זה עוסק בידיני כתמים, שטומאתם מדרבנן כמו שנתבאר לעיל, הסעיפים הבאים (ל"ג – ל"ח) עוסקים בדין דם שנמצא על עד שבדקה בו, שבזה אף שלא הרגישה אם הדם הוא מאותו מקום טמאה מדאורייתא או לכל הפחות ספק דאורייתא, דשמא הרגישה בזמן הבדיקה והיא סבורה שההרגשה היא בגלל הבדיקה ולא בגלל יציאת הדם. עוד יש חילוק בדם שנמצא בעד בדיקה, שאין תולים בו במאכולת, מפני שאין מאכולת מצויה באותו מקום. ולהלן יבואר חילוקי הדינים בזה בין עד שהיה בדוק מדם לפני הבדיקה (ל"ג – ל"ה), לעד שלא היה בדוק מדם לפני הבדיקה (ל"ו ל"ז), וכן מתי מחלקים בין אם הכתם הוא עגול שיש לתלותו במאכולת כשהוא עד גכרים ועוד, לבין היכא שהכתם הוא משוך שאין לתלותו במאכולת.

דין אשה שמצאה דם בעד הבדוק
איתא בגמרא (י"ד). **נמצא על עד שלו, טמאים וחייבים בקרבן, נמצא על שלה אותיום, טמאים וחייבים בקרבן, נמצא על שלה לאחר זמן טמאים מספק ופטורים מן הקרבן. וניחוש דילמא דם מאכולת הוא, אמר רבי יזרא אותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת, ואיכא דאמרי דחוק הוא אצל מאכולת, מאי בינייהו איכא בינייהו דאשתכח מאכולת רצופה, להך לישנא דאמרת בדוק הוא מעלמא אתאי, להך לישנא דאמרת דחוק הוא אימור שמש רצפה.**

הרשב"א פוסק כמ"ד אותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת, ועל כן כתב שאם האשה בדקה עצמה בעד הבדוק לה ולמחר מצאה עליו דם כל שהוא, שהניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם אפילו כל שהוא טמאה, בין אם הוא עגול או משוך, אפילו אם מעוכה שם מאכולת. וכן פסק המגיד משנה, וכתב שכך נראה מדברי הרמב"ם.

ולפירוש רש"י (שפירש שקושיית הגמרא ניחוש הוא למה טמאים ודאי לשרוף תרומה ולהתחייב קרבן, ומבואר שלכו"ע האשה טמאה לכל הפחות מספק) גם אם נפסוק שאותו מקום דחוק הוא אצל מאכולת, האשה תהיה טמאה מספק, אפילו נמצאה מאכולת רצופה, דכיון שבדקה בעד קרוב הדבר שהדם בא מגופה. ואף שרש"י מפרש שמדובר שהמאכולת נמצאת מעוכה על העד רחוק מן הדם קצת, דמשמע מדבריו שאם היתה רצופה על הדם ממש תליין במאכולת, הפוסקים לא חילקו בכך, ובפירוש

וכתב הטור שלפי הרא"ש בטחתו בירכה טמאה בכל שהוא בין בעגול בין במשון, וביאר הבית יוסף דס"ל שהחילוק שמצינו בגמרא בין עגול למשון ובין גריס ליותר מגריס לא נאמר אלא לגבי טומאת כתמים, שמדאורייתא היא ודאי טהורה, אבל בדם שנמצא על העד טמאה אפילו בטיפת דם כחרדל. והבית יוסף דן לומר שאין מדברי הרא"ש ראייה לדברי הטור, וי"ל שגם במצאה דם על העד יש חילוק בגודל הכתם אם הוא עגול, דכיון שלא הרגישה רגלים לדבר שלא בא מגופה, ולכן בפחות מגריס ועוד תולים בדם מאכולת היכא שטחתו בירכה או נתנה אותו תחת הכר, ורק היכא שהוא כגריס ועוד שא"א לתלותו במאכולת הוא חמור מכתם שנמצא בבגדיה והיא טמאה ודאי. והט"ז מסכים עם דיוק הטור בדברי הרא"ש. עוד כתב הבית יוסף שגם אם התעסקו במיני דמים סמוך למקום שהדם שם תולים אפילו ביותר מגריס ועוד, דמה שקינחה בו זה לא סיבה לא לתלות במה שאפשר לתלות, כיון שלא הרגישה ביציאת הדם מגופה, אא"כ הוא משון שאז חזקתו שהוא מגופה.

דעת הרמב"ם שעד הבדוק שבדקה בו והניחתו תחת הכר או הכסת, אם משון טמאה שחזקתו מן הקינוח, ואם עגול טהורה שאין זה אלא דם מאכולת שנהרגה תחת הכר, אבל בטחתו בירכה טמאה אף בפחות מגריס, וביאר הט"ז שהרמב"ם לשיטתו דס"ל שבדם שנמצא על בשרה אין תולים במאכולת אף בפחות מגריס, דכיון שלא נמצא דם על ירכה זה מראה שהדם הוא מגופה. וכתב המגיד משנה שהרמב"ם סובר דמתני' דעד שהוא נתון תחת הכר וכו' מיירי בעד הבדוק, וא"כ מבואר במתני' דמ"מ טהורה אם הוא עגול, אבל הרמב"ן

כתב הרשב"א שאם המאכולת נמצאה רצופה על הדם האשה טמאה. ויתכן שגם רש"י לא כתב כך אלא לומר שאין שורפים תרומה ומחייבים קרבן לפי הלישנא שאותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת, אם המאכולת רצופה על הדם ממש, אבל לענין שתהיה טמאה אפילו רצופה על הדם טמאה.

עוד איתא בגמרא (שם) **איתמר בדקה בעד הבדוק לה, וטחתו בירכה, ולמחר מצאה עליה דם, אמר רב טמאה נדה.** ופירש רש"י שהאשה טמאה טומאה ודאית, שכיון דהעד בדוק לה שלא היה בו דם קודם בדיקה ודאי מגופה הוטח על העד, ומשם הוטח בירכה, ולא אמרינן דילמא מעלמא אתא על ירכה וספק טומאה היא. וכתב הרשב"א שכוונת רש"י שנמצא הדם גם בעד וגם בירכה, ואעפ"כ לא תולים שדם מירכה עבר לעד ולא תיטמא משום נדה אלא משום כתם כדן דם הנמצא בירכה לבד, דכיון שבדקה בעד ונמצא עליו דם ודאי מגופה אתא.

עוד כתב הרשב"א שדווקא כשנמצא על העד דם כגריס ועוד, דנפקא ליה מדין מאכולת, אבל בפחות מגריס ועוד תולים במאכולת. וכ"כ הראב"ד והרמב"ן. אמנם כל זה כשהכתם עגול, אבל אם הכתם משון רגלים לדבר שהדם הגיע מהקינוח כיון שהעד בדוק, כדאיתא במתני' (נ"ח:) **עד שהיה נתון תחת כר ונמצא עליו דם, אם עגול טהור ואם משון טמא,** ותניא בתוספתא אם עגול טהור שהוא דם מאכולת, אם משון טמא שהוא דם קינוח, וכתב הרא"ש שמשון טמא אפילו בכל שהוא ועגול טהור עד שיהא בו כגריס ועוד, ובכתם אף במשון בעינן כגריס.

הניחתו תחת הכר או תחת הכסת ולמחר (וה"ה מ"ד. פ"ת) נמצא עליו דם, אם הדם משוך טמאה, שחזקתו מהקינות, ואם הדם עגול ואין בו כגריס ועוד, טהורה, שאין זה אלא דם מאכולת שנהרגה תחת הכר. וכתב הרמ"א שגם אם יש בו יותר מכגריס טהורה אם יש במה לתלות, וכמו שנתבאר לעיל באיזה דבר תלינן כתם. סעיף ל"ד.

וכתב הדגול מרבבה שבג' ימים ראשונים טמאה אף בפחות מגריס, ובמעיל צדקה מיקל אף בג' ימים ראשונים, והסדרי טהרה מסכים עם הדגול מרבבה.

טחתו בירכה ולמחר נמצא עליו דם, אם הדם משוך טמאה אפילו בכל שהוא, ואם הדם עגול טהורה אם אין בו כגריס ועוד, דשמא מאכולת היתה על ירכה ונתמעכה בהטחה. ויש אומרים (הרמב"ם) שאף עגול טמא בכל שהוא, דאין מאכולת מצויה בירכה, וכתב הש"ך שהב"ח פסק כה"א. סעיף ל"ה.

כתב הט"ז שאשה שרגילה להוציא דם מבית הרעי שלה ע"י איזה סיבה, ובדקה עצמה אפי' בעד הבדוק ובשעת הבדיקה נגעה גם שם, תולה בה שלא בשעת וסתה, כדמצינו שתולה במאכולת בהניחה את העד תחת הכר או הכסת, דאין כאן ספק דאורייתא כיון שלא הרגישה, וכאן אפילו במשוך טהורה כיון שתולים שהדם הטהור הגיע לעד ע"י קינוח, וכמו הדין כשיש מכה באותו מקום. ובחוות דעת כתב דבכהאי גוונא תולה אף בשעת וסתה. ובמאיר נתיבים מביא שרב אחד רצה לומר שדווקא טהורה תולה, אבל בימי ליבונה שהיא בחזקת טמאה אינה תולה, ודעתו לתלות גם בימי ליבונה, אמנם

והרשב"א סוברים שגם בטחתו בירכה טהורה אם הוא עגול, וראוי להחמיר כדעת הרמב"ם, עכ"ד.

והנה כתב הטור שאם בדקה עצמה בעד הבדוק ולמחר מצאה עליו דם כל שהוא, טמאה. וכתב הבית יוסף שהטור מדבר כאן כשלא טחתו בירכה ולא הניחתו תחת כר או כסת.

עוד איתא בגמרא (י"ד). **בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא, ולמחר מצאה עליו דם, רבי אומר טמאה משום נדה, ורבי חייא אומר טמאה משום כתם.** ולמד מזה הטור שאם העד היה בדוק טמאה לכו"ע.

פסקי ההלכה

האשה שבדקה עצמה בעד הבדוק לה ונמצא עליו אפילו טיפה כחדל, בין עגול בין משוך, טמאה, אפילו נמצא על הכתם מאכולת מעוכה, דקים להו לרבנן שאין מאכולת באותו מקום. וכן הדין כשבדקה בו והניחתו בקופסא (או מגולה. ט"ז) ואחר שעה בדקה אותו ומצאה עליו דם. (והש"ך מביא שהפרישה כתב שגם בעד שאינו בדוק טמאה בהניחתו בקופסה, וכתב שכל הפוסקים כתבו שבכהאי גוונא האשה טהורה). סעיף ל"ג.

כתב הפתחי תשובה שאשה שבדקה רק חלק מן העד, ובדקה באותו חלק הבדוק ונמצא שם דם, והאשה מסתפקת אולי עבר דם מהמקום שאינו בדוק, הדעת נוטה שהאשה טהורה, אך אם לא בדקה היטב רק דרך העברה בעלמא, מותרת בודאי.

והרמב"ם פסק שאם יש בו כגריס ועוד טמאה משום נדה, ובפחות מזה טהורה, ובמחלוקת רבי יוסי ור"מ פסק כרבי יוסי. והקשה המגיד משנה איך פסק כרבי יוסי וקרבי, אף שבגמרא מבואר שרבי יוסי סובר כרבי חייא. והראב"ד כתב דלא דמי עד לחלוק, דחלוק שאינו בדוק טהור בסתמא, אבל עד כיון שבדקה בו ידים מוכיחות ניהו, ומ"מ צריכה כגריס ועוד לאפוקי מדם מאכולת, ובאשה שעושה צריכה ונמצא דם על המים הלכה כרבי יוסי דאמר טהורה.

פסק ההלכה - בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה, אפילו הניחתו שמור בתיבתה ומצאה עליו דם, אינה טמאה אלא אם יש בו כגריס ועוד.

וכתב הפ"ת בשם החת"ס שבזמנינו יש להחמיר בכתם שנמצא בעד שאינו בדוק יותר מסתם כתם, ולא לטהר אלא בשיעור קטן של מאכולת הנמצאת בזמנינו או פשפש אם הם מצויים שם, ולא עד כגריס ועוד, וכן יש להחמיר במצאה כתם ע"י הרגשת זיבת דבר לה. עוד כתב הפ"ת בשם הבית אפרים שדווקא שלא בשעת וסתה מותרת, אבל בשעת וסתה לא.

מה נחשב עד שאינו בדוק

כתב הריטב"א ש'עד שאינו בדוק' אין הכונה שנטלתו מהאשפה או ממקום התורפה, דא"כ ודאי אין כאן בדיקה ולכו"ע דינו ככתם או פחות מכתם, וכן עד המוצנע משאר בדיקות אף אם לא בדקתו בתשמיש זה בדוק הוא בדיעבד, אף שראוי לבדקו כל שעה, ועד שאינו בדוק היינו כשנטלתו ממקום בינוני שאינו משומר לגמרי, אבל אינו מקום תורפה, אלא זה מקום שנותנת בו עדיה לפי שעה, ובזה נחלקו בגמרא (הנ"ל)

להש"ך בג' ימים ראשונים אינה תולה, דאפילו במכה שידוע שהיא מוציאה דם אינה תולה.

כתב הש"ך שהדין שדם משוך טמאה נאמר דווקא בעד שבדקה בו, אבל בשאר כתמים טהורה בפחות מכגריס אפילו במשוך.

סעיף ל"ו

דיני אשה שמצאה דם בעד שאינו בדוק

איתא בגמרא (י"ד) **תניא בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם, רבי אומר טמאה משום נדה** (-טומאת ודאי), **ורבי חייא אמר טמאה משום כתם. אמר לו ר' חייא אי אתה מודה שצריכה כגריס ועוד, א"ל אבל** (-אמת). **אמר לו א"כ אף אתה עשיתו כתם. ורבי סבר בעינן כגריס ועוד לאפוקי מדם מאכולת, וכיון דנפק לה מדם מאכולת ודאי מגופה אתא.** והגמרא תולה מחלוקת זו במחלוקת רבי יוסי ורבי מאיר, **האשה שהיתה עושה צריכה וראתה דם, ר"מ אומר אם עומדת טמאה אם יושבת טהורה, רבי יוסי אומר בין כך ובין כך טהורה.** והיינו שרבי מאיר כרבי ורבי יוסי כרבי חייא.

וכתב הרא"ש בשם רבינו חננאל שלרבי יוסי טהורה בין משום דם בין משום כתם, והלכה כרבי יוסי. וכן דעת הרז"ה, וכן פסק הרשב"א (לטהר אפילו בכגריס ועוד ואפילו במשוך), ומסיים הרשב"א והמחמיר תבוא עליו ברכה, ומשמע שלמעשה לא מלאו ליבו להקל, וכ"כ המגיד משנה שהרמב"ן והרשב"א פסקו להלכה כרבי יוסי, אבל למעשה הורו להחמיר.

הבדיקה) ואזלינן לקולא, ולהכי לא נקט בעד שאינו בדוק וטחתו בירכה.

ומכח דברי רש"י אלו פסק השו"ע שבעד שאינו בדוק שטחתו בירכה טהורה אפילו בכגריס ועוד, והש"ך כתב שאין ראייה לדין זה מדברי רש"י, די"ל שכוונת רש"י שבזה גם לרבי טמאה משום כתם, אבל אין לטהרה לגמרי, או שרש"י מדבר בנמצא דם על ירכה, שבזה יש לטהר מטעם ספק ספיקא, ספק אחד האם הגיע לירך מן העד או מעלמא, וגם אם הגיע מן העד שמא היה עליו דם עוד לפני הבדיקה, אבל בנמצא הדם על העד מיד אנו מסתפקים שמא מהמקור בא על העד (כמ"ש הש"ך בכללי ספק ספיקא), והוי ספק דאורייתא ולחומרא, וכמו בסעיף ל"ו בבדיקה עצמה בעד שאינו בדוק והניחתו בקופסא דטמאה בכגריס ועוד, וכ"ש שלה"א דסעיף ל"ה טמאה הכא, ואף שמדברי הרשב"א משמע שבטחתו בירכה אף בכגריס ועוד אינה טמאה אלא בעד הבדוק דווקא, הרשב"א לשיטתו דס"ל שהלכה כרבי יוסי שבעד שאינו בדוק שהניחתו בקופסא טהורה לגמרי אפילו בכגריס ועוד, דתולים מספק להקל דמקמי הכי הוה, אבל לדידן דקיי"ל בקופסא טמאה ה"ה הכא. והיה נראה שגם השו"ע מדבר כשהדם נמצא על ירכה, אך מדברי הלבוש והמ"מ והרמ"א והב"ח נראה דמייירי כשנמצא על העד, וצ"ע.

פסק ההלכה - בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה, וטחתו בירכה, ואחר כך נמצא עליו דם, אפילו כגריס ועוד, טהורה. ודעת הש"ך שרק בנמצא הדם על ירכה טהורה, ולא בנמצא על העד, אך כתב שמדברי הלבוש והמ"מ והרמ"א והב"ח מבואר שהשו"ע מדבר כשנמצא על העד.

אם מחמירים בו כעד הבדוק או מקילים בו כעד שנלקח ממקום התורפה, כיון שמקום זה אינו משומר ודמים דעלמא מצויים שם לפעמים, ומסקנת הגמרא שרבי יוסי מטהרו לגמרי ועשאו כמקום שאינו בדוק.

פסק ההלכה - כתב הרמ"א שעד שאינו בדוק הכונה לעד ביונוי, דהיינו שאין חזקתו בדוק ולא מלוכלך, אבל אם בדקה עצמה בעד שחזקתו מלוכלך, כגון שלקחה עד ממקום שדמים מצויים שם, שחזקתו שכבר היו בו כתמים, ובדקה עצמה בו ונמצא עליו כתם, טהורה אפילו יותר מכגריס. וכתב הט"ז דעד שאינו בדוק היינו שהיא נוטלתו ממקום מוצנע, שדרך של נשים להצניע ולהכין להם עדים, ואין מוליכות אותו בשוק ולא מתעסקות בו בכתמים, אבל כשלקחה חלוק מן השוק ואינה יודעת אם לקחתו מעובדת כוכבים או מישראלית נדה או טהורה, או שקנחה בעד המזדמן לה בבית, טהורה לכו"ע. וע"ע בסעיף ל"ט.

סעיף ל"ז

איתא בגמרא (י"ד). **בדקה עצמה בעד הבדוק לה וטחתו על ירכה, ולמחר מצאה עליו דם, טמאה נדה. בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא וכו'.**

ופירש רש"י שבעד הבדוק שטחתו בירכה טמאה טומאה ודאית, שכיון שהעד בדוק לה שלא היה בו דם קודם בדיקה ודאי מגופה אתי על העד ומשם הוטח על ירכה, ולא אמרינן דילמא מעלמא אתי על ירכה וספק טומאה היא, אבל בעד שאינו בדוק איכא תרי ספיקי (שמא הדם הגיע מירכה, ושמא הדם הגיע לעד לפני

טמאה אלא מדרבנן, דכתמים דרבנן היכא שלא הרגישה, ולכן י"א שמקילים בזה יותר.

עוד יבואר מה הדין בחלוק שלבשו אותו ב' נשים ונמצא בו כתם (נכרית, נדה, יושבת על דם טוהר, אשה שנטמאה מכתם, כשאצלה הכתם למעלה מן החגור ואצל חברתה למעלה מן החגור, כשבדקה ומצאה דם תוך שיעור וסת, וכדומה), האם שתיהן טמאות או אחת יכולה לתלות בחברתה. וכן יבואר האם האשה יכולה לתלות שהכתם הגיע ממנה בזמנים אחרים (שהיתה טמאה, או כשעכשיו היא מסולקת דמים), ומה הדין במיטה או ספסל שהיו עליו כמה נשים ונמצא שם כתם, והאם בבגד שנתכבס אפשר לתלות שהכתם היה לפני הכיבוס.

סעיף ל"ט

אין האשה טמאה משום כתם שמצאה בחלוקה, אלא אם כן היה בדוק לה קודם שלבשתו, אבל אם אינו בדוק קודם שלבשתו, ולבשתה בלא בדיקה ומצאה בו כתם, טהורה.

וביאר הט"ז שמה שכתוב כאן אינו בדוק הכונה שלקחה חלוק מן השוק ואין לה ידיעה אם הוא נקי או לא, ועד שאינו בדוק שהוזכר בסעיף ל"ו שטמאה בכגריס ועוד, מיירי שהצניעותו בחזקת נקי. אבל הב"ח סובר שגם כאן הכונה שהצניעותו במקום נקי, והא דהכא טהורה אף ביותר מכגריס ועוד הטעם הוא משום שהכתם נמצא על החלוק ולא בעד שקינחה בו. והט"ז חולק וסובר שכיון שהלכה כרבי חייא שעד שאינו בדוק אינו מטמא משום נדה אלא משום כתם, אין חילוק בין עד שאינו בדוק לחלוק שאינו בדוק. והש"ך כתב דהכא טהורה אפילו יודעת ממי לקחתו, דכיון שלא היה בדוק אני אומר כתם זה כבר היה, שהכתמים מדבריהם והולכים בהם להקל.

וכתב הרמ"א דכל שכן אם הניחתו אחר הבדיקה במקום שיש לתלות הכתם, דטהור אפילו ביותר מכגריס, אבל אם הניחתו במקום שאין דם שכיח, טמאה, אם הוא יותר מכגריס.

סעיף ל"ח

מה נחשב עד הבדוק

כתב הרשב"א יש מרובותי שהורו שאינו נקרא עד הבדוק אלא שבדקתו ולא הניחתו עד שבדקה בו, אבל אם הניחתו לא חשיב עד הבדוק, ד"ל שנכתם כשהניחתו. וכעין זה כתב הרמב"ן. והרשב"א עצמו חולק וסובר שכל שבדקתו בין היא בין חברתה, ולא נודע שנכתם בו כתם מצד אחר, ולא העבירתי בשוק של טבחים ולא בצד המתעסקים בכתמים, הרי זה בחזקת בדוק, אבל כשלקחה חלוק מן השוק ואינה יודעת אם לקחתו מן הנכרית או מן הישראלית נדה או מישראלית טהורה, וכיוצא בזה, או שקינחה בעד המזדמן לה בבית, טהורה לכו"ע אף משום כתם.

פסק ההלכה - איזהו עד הבדוק, כל שבדקתו, בין היא בין חברתה, ולא נודע שנכנס בו כתם, ולא העבירתי בשוק של טבחים, ולא בצד המתעסקים בכתמים, הרי זה בחזקת בדוק.

דין כתמים שנמצאו בחלוק

לאחר שנתבאר בסעיפים הקודמים (ל"ג – ל"ח) דיני כתמים שנמצאו בעד הבדוק ובעד שאינו בדוק, שיש בזה חומרא ש"ל שראתה בהרגשה והיא סבורה שזו היתה הרגשת עד, חוזר השו"ע לבאר דין כתמים שנמצאו על החלוק, שגם בזה יש חילוקים בין בדוק לשאינו בדוק, ובזה אף אם טמאה אינה

סעיף מ'

הבודקת חלוקה ומשאילתו לחברתה ונמצא בו כתם

איתא בגמרא (נ"ח.) בדקה חלוקה והשאילתו לחברתה, היא טהורה וחברתה תולה בה. אמר רב ששט ולענין דינא תנן (שאיין מוציאים ממון מן הספק לחייבה לכבס את החלוק, דאמרה לה אבדיקתך לא סמיכנא), אבל לענין טומאה היא (הראשונה) טהורה וחברתה טמאה (משום בדיקת חברתה, והוי כחלוק הבדוק).

פסק ההלכה - בדקה חלוקה ופשטתו ומצאה טהורה, והשאילה לחברתה, ולבשתה, ומצאה בו כתם, הראשונה טהורה, והשניה טמאה. (טור ושו"ע).

הדרישה מקשה למה צריך לבדוק את החלוק גם בתחילה וגם אחר שפשטתו, ונשאר בצ"ע. והב"ח מיישב שכוונת הטור לומר שאם לא בדקה כשפשטתו לא מועיל הבדיקה הראשונה ושתיהן טמאות. והט"ז מקשה על תירוץ זה, והביא שבפרישה מבאר ש'מצאה טהורה' היינו שבדקה עצמה ולא את החלוק, שאע"פ שגם השניה מצאה עצמה טהורה הראשונה טהורה והשניה טמאה, דאמרינן כאן נמצא כאן היה. והקשה הט"ז שבטור מבואר שאם שתי הנשים שוות שתיהן טמאות ולא אמרינן כאן נמצא כאן היה, וגם הש"ך חולק בזה על הפרישה. ולכן מבאר הט"ז שאם לא בדקה לפני הלבשה, שבאופן זה גם אם תמצא כתם אחר הלבשה תהיה טהורה, לא מועיל בדיקה אחר הלבשה כדי לטמא את השניה, שכיון שאין נ"מ לאשה הראשונה בבדיקה היא לא בודקת היטב אלא בדרך העברה בעלמא, דכל מיילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו

אדעתיה, ורק כשבדקה תחילה שהבדיקה השניה יכולה לטמא אותה, אם מצאה שהחלוק נקי השניה טמאה. והש"ך מבאר שנקט שבדקה בתחילה משום שאם לא בדקה מתחילה פשיטא שהראשונה טהורה.

סעיף מ"א

כתם שנמצא בחלוק שהשאילתו לנכרית או לנדה וכדומה

איתא במתני' (נ"ט:) השאילה חלוקה לנכרית או לנדה הרי זו תולה בה. ובגמרא אמר רב בנכרית הרואה, ממאי דומיא דנדה, מה נדה דקא חויא אף נכרית דקא חויא.

וכתב הרשב"א שכוונת הגמרא לנכרית שהגיע זמנה לראות, וא"צ שתראה באותו הזמן, דאל"כ מאי שנא נכרית מנדה, וכוונת הגמרא רק לומר שכמו שנדה הגיע זמנה לראות גם הנכרית הגיע זמנה לראות. וכן נראה מדברי רש"י. וכן פסק השו"ע. וכתבו הט"ז והש"ך דהא דתולים בנדה או בנכרית הטעם הוא כיון שאין קלקול לתלות בהם, ותולים הקלקלה במקולקל.

וכתב הבית יוסף שמדברי הרמב"ם משמע שגם נכרית מדובר שהיא רואה באותו הזמן, ולא שהגיע זמנה לראות, דכתב הרמב"ם האשה שהשאילה חלוקה לנדה בין גויה בין ישראלית וכו', אמנם כתב המגיד משנה ש"ל שכוונת הרמב"ם לנכרית שראתה פעם אחת, שהיא נדה מדרבנן כיון שאינה יוצאת לידי טהרה, וכ"כ הרמב"ן והרשב"א שכל גויה שהגיע זמנה לראות וראתה פעם אחת אף על פי שאינה רואה בימי השאלת החלוק תולה בה. והבית יוסף כתב שלדברי המגיד משנה יוצא

סעיף מ"ב

תליה במשאילה חלוקה לאשה טמאה, או לאשה שרואה דם טהור

איתא בגמרא (ס.) **תנו רבנן תולה בשומרת יום כנגד יום בשני שלה, ובסופרת שבעה שלא מבלה, לפיכך היא מתוקנת וחבירתה מקולקלת, דברי רבן שמעון בן גמליאל. רבי אומר אינה תולה, לפיכך שתיהן מקולקלות.**

וכתב הרשב"א שרשב"ג סובר שכיון שכתמים דרבנן תולין את הקלקלה במקולקל, דאמרינן שאני אומר כמו שאומרים בשתי קופות בתרומה דרבנן, ואע"ג דבידה של זו טבול עכשיו וליטהר מכל מקום מחוסרת טבילה היא וטמאה היא, ורבי סבר דכיון דבידה לטבול לאו כמחוסרת מעשה היא והרי היא כטהורה ולפיכך אין חבירתה תולה בה דכהדדי נינהו.

וכתבו הראב"ד והרמב"ן והרשב"א והרא"ש דכיון דכתמים דרבנן קיימא לן כרשב"ג דמיקל. אבל הרמב"ם פסק כרבי, משום דהלכה כמותו מחבירו.

עוד איתא בגמרא (שם) **ושוין שתולה בשומרת יום כנגד יום בראשון שלה וביושבת על דם טהור ובבתולה שדמיה טהורים.** וכתב הרשב"א שבתולה הכונה לבתולת דמים, כקטנה או נערה שלא ראתה מעולם ונבעלו, שנותנין להן מן הדין לקטנה עד שתחיה המכה ולנערה עד ד' לילות (ס"ד:), שאם השאילה להן באותו הזמן חלוק הבדוק לה ואח"כ לבשתו ונמצא עליו דם תולה בהן, לפי ששירפן מצוי. וכן תולין ביושבת על דם טהור, לפי שאם תתלה בה לא תקלקלה, כדין שני קופות אחת של חולין ואחת של תרומה שאומרים חולין

שלפי הרמב"ם תולים גם נכרית שראתה בקטנותה, וזה שלא כהרשב"א ודלא כדמשמע מדברי רש"י, וכיון דסוף סוף אנו מוכרחים לומר שהרמב"ם חולק על רש"י והרשב"א מה יועיל לומר שלא מדובר בזמן שהיא רואה, ועוד דלפי דבריו אף ישראלית שידוע שלא טבלה לנדתה אף על פי שהיא עכשיו מסולקת דמים תולה בה, ואיך תתלה בה כיון שכבר זמן רב לא ראתה, ולא דמי לנכרית שיש לתלות אף בזמן כזה כיון שאינה רגילה להקפיד על דמיה וכתמיה, ולכן אף כשאינה רואה בזמן ההשאלה י"ל שבגדיה ובשרה נתלכלכו לפני כן ולכלכו חלוק זה, אבל בישראלית ליכא למימר הכי שהרי בנות ישראל רגילות לנקות בשרן ובגדיהן מדמים וכתמים אף כשאין בדעתן לטבול, ולכן מבאר הבית יוסף שכוונת הרמב"ם שאין תולים בנכרית אלא כשידוע שהיתה נדה בזמן ההשאלה, אבל בלאו הכי אף בנכרית אין תולים.

עוד כתב הבית יוסף שכשאמרו חכמים שתולה אין חילוק בין טהורה לגמרי לבין אם היא בספירת ז' נקיים. וכ"כ הרשב"א.

פסק ההלכה - לבשה חלוקה הבדוק לה, ופשטתו, והשאילתו לישראלית נדה או לעובדת כוכבים שהגיע זמנה לראות (-בת י"ב שנים) וראתה פעם א', אף על פי שאינה רואה בימי השאלת החלוק, ואחר כך נמצא בו כתם, תולה בהן וטהורה. והוא הדין אם בדקתו כשפשטתו והשאילתו להן, ואחר כך לבשתו היא ומצאה בו כתם, שתולה בהן, ואפילו היא בספירת שבעה נקיים. וכתב הרמ"א דעיי' לקמן סימן קצ"ו, דבג' ימים הראשונים של ז' נקיים אין מקילין בכתמים לתלות בדבר אחר, (והיינו כשהם יותר מגריס. ש"ך).

הדגול מרבבה תמה על מש"כ השו"ע שמדובר בקטנה שלא ראתה מעולם, דדווקא בנערה בעינן שלא ראתה מעולם, אבל בקטנה לא איכפת לן אם ראתה בבית אביה.

כתב המושנה למלך שנראה מדברי הפוסקים שאין תולים אלא בזבה תוך ימי זיבה או בנדה בימי נדותה, אבל אם עברו ימי זיבה ולא טבלה אין תולים בה, כיון שטומאתה הראשונה כבר פקעה אלא שגזירת הכתוב דבעינן טבילה, ואם תולים בה מביאים לה טומאה מחודשת, ומאי חזית לטמא לזו יותר מזו, הלכך שתייהן טמאות. והביאו הסדרי טהרה. והלבוש כתב שאף בשלמו ימי ספירתה תולה בה כל זמן שלא טבלה. פתחי תשובה.

אשה נשואה טהורה ששכבה במיטה עם פנויה
גדולה שכבר ראתה כמה פעמים, ונמצא כתם בסדין המטה, כתב רעק"א שנראה להקל ולתלות בפנויה, ואפילו לדעת המושנה למלך הנ"ל שמחמיר בשלמו ימי ספירתה, דשאני הכא שלא ספרה כלל, ואף אי קמי שמיא גליא שלא ראתה כל ז', מ"מ הרי בעינן ספירה, וא"כ בפנויות שלנו שאין דעתן לטבול ואין סופרות לכוונת שבעה נקיים מקרי זבה שלא ספרה ותולים בה. ועיין בס"ט ובח"ד מה שכתבו בענין זה. פתחי תשובה.

סעיף מ"ג

תליה באשה שראתה כתם אחר

איתא בגמרא (ס) **בעא מיניה רבי יוחנן מרבי יהודה בר לואי, מהו לתלות כתם בכתם, אמר לו אין תולין, מאי טעמא, לפי שאין תולין** (דלא חזיא מגופה

לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה. ומביא הרשב"א שיש אומרים שבזמן הזה שאין אשה יושבת על דם טוהר אין תולים בה, דהרי היא ככל הנשים, ומ"מ בבתולה שדמיה טהורים תולים אפילו בזמן הזה, ואע"פ שאין נותנין לה עכשיו אלא בעילת מצוה, אינה דומה ליושבת על דם טוהר, לפי שזו שירפה מצוי וזו אין שירפה מצוי. והראב"ד פסק שאפילו ביושבת על דם טוהר תולים, שאם החמירו עכשיו בנות ישראל על עצמן שלא לבעול על דם טוהר, לגבי נפשיהו החמירו, אבל לאצולי על חבירתה מספק כתמים שלא יהיו שתייהן מקולקלות אדיניהו מוקמינן להו והיא מקולקלת וחבירתה מתוקנת. ודעת הרמב"ן דהאידנא אין תולים ביושבת על דם טוהר, וכתב המגיד משנה שהרמב"ן לשיטתו שאסור לבעול על דם טוהר בזמן הזה, וכתב הבית יוסף שמשמע מדבריו שלרמב"ם דס"ל שהדבר תלוי במנהג תולים אפילו במקום שנוהגים איסור, שהרי אם תלך ותקבע דירתה במקום שנהגו היתר יהיה מותר לה להבעל על דם טוהר, וא"כ ליכא למימר דאין תולין בה מושם דהרי היא ככל הנשים, וכ"כ רבינו ירוחם שלפי רמב"ם אפילו לדידן שאין אנו בועלים על דם טוהר תולה בה.

פסק ההלכה - השאילתו לקטנה שלא ראתה מעולם, ולבשתו קטנה זו לאחר שנבעלה קודם שחיתה המכה, או שהשאילתו לנערה שלא ראתה, ולבשתו תוך ארבעה לילות לבעילתה, או שהשאילתו ליושבת על דם טוהר, תולה בהן ואפילו בזמן הזה. וכן אם השאילתו לסופרת ז' שלא טבלה, תולה בה, ובעלת החלוק טהורה וחברתה ששאלתו מקולקלת, (וסותרת כל מה שספרה. ש"ך).

המניקה, תולה בעצמה כמו שתולה בחברתה. וכן זקנה תולה בעצמה בימים שלא היתה זקנה.

סעיפים מ"ו מ"ז

חלוק שנתכבס, האם תולים שהכתם היה לפני הכיבוס

איתא במתני' (נ"ו). הכתם הנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שתאמר בדקתי את החלוק הזה ולא היה בו כתם או עד שעת כיבוס. ובגמרא (נ"ז) עד שעת כיבוס חוקתו בדוק (שבדוקות חלוקיהן בשעת כיבוס) או חוקתו מתכבס (וא"כ חזקה שהכתם בא לאחר הכיבוס),

למאי נפקא מינה דאמר כבס ולא בדק, אי אמרת חוקתו בדוק הא לא בדק, אי אמרת חוקתו מתכבס הא מתכבס. אי נמי דאשתכח בסטרא -

בצידי הבגד שיש שם קמטים ותפירות. והרשב"א גורס באימרא במקום בסטרא) אי אמרת חוקתו בדוק, מאן דבדק בסטרא נמי בדק, אי אמרת חוקתו מתכבס בסטרא לא מתכבס. תא שמע אמר רבי מאיר מפני מה אמרו כתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שתאמר בדקתי את החלוק ולא היה בו כתם או עד שעת כיבוס, מפני שחזקת בנות ישראל בודקות חלוקיהן בשעת כיבוסיהן, ואם לא בדקו הפסידו למפרע, רבי אחא אומר תחזור ותכבסנו אם נדהה מראיתו בידוע שלאחר כיבוס ואם לאו בידוע שלפני כיבוס, רבי אומר אינו דומה כתם שלאחר כיבוס לכתם שלפני כיבוס שזה מקדיר וזה מגליד, שמע מינה חוקתו בדוק שמע מינה.

והילמא מעלמא אתא. והיינו שאף שזה ספק דרבנן, מ"מ אם נתלה בראשונה נקלקל אותה, ומאי חזית לתלות בראשונה יותר מבשניה.

פסק ההלכה - השאילה חלוקה לאשה שנטמאה ע"י כתם, בין שהיתה יושבת כבר על הכתם קודם שאלה בין שראתה כתם בחלוק אחר לאחר ששאלה את זה, אין תולות זו בזו ולא זו בזו ושתייהן צריכות לחוש. וכל שכן אם השאילה לטהורה, וחזרה הראשונה ולבשתו (ונמצא הדם כשהחלוק אצל הראשונה, אי נמי נ"מ לטמא הראשונה היכא שבדקתו בתחילה לפני שפשטתו. ש"ך), ששתייהן צריכות לחוש.

סעיף מ"ד

תליה כשלבשה את החלוק בימי נדתה

לבשה חלוק בימי נדתה ולא בדקתו כשפשטתו, ולבשתו בימי טהרתה בלי בדיקה, ונמצא בו כתם, תולה שמימי נדותה הוא, (דמאי שנא היא מאחרת).

וכתב הש"ך (סעיף מ"א) שלפי דבריו שבג' ימים ראשונים של ספירה אין תולים אפילו במכה שבגופה שמוציאה דם, ה"ה הכא אין תולים בג' ימים ראשונים.

סעיף מ"ה

האם מסולקת דמים תולה בזמן שלא היתה מסולקת - לבשה חלוק קודם שהיתה מעוברת, ואחר שנתעברה לבשתו בלא בדיקה ומצאה עליו כתם, תולה בלבישת הימים שלא היתה מעוברת (אפילו אם בדקה אותו לפני שלבשה אותו בימי עיבורה. ש"ך). וכן

אלא כשניתן לברר אם מקדיר או מגלד. ומסיים הרשב"א שהרמב"ן תולה הכל במקדיר ומגלד כרבי, ויש לחוש לדבריהם.

והרמב"ם פוסק כר"מ, ולכן כתב שבגד שנמצא עליו כתם טמא למפרע עד שתאמר בדקתי את החלוק הזה ולא היה עליו כתם, אפילו כיבסתו ולא בדקתו טמא מקודם הכיבוס למפרע עד שעת בדיקה.

פסקי ההלכה

חלוק שלבשתו בימי נדתה ונתכבס, וחזרה ולבשתו בזמן שהיא טהורה בלא בדיקה, אם נתכבס על ידי ישראלית ואינה בפנינו לשאול, חזקה בדקתו בשעת כיבוס, ואינה תולה בו. ואם היא בפנינו ואומרת שלא בדקתו, תולה לומר שמתחילה היה ולא עבר על ידי הכיבוס. ואם נתכבס על ידי שפחה או עובדת כוכבים, אפילו אינה לפנינו (וכן כשהיא לפנינו ואומרת שבדקתו ולא היה בו כתם לא סומכים על דבריה לא לאיסור ולא להתיר והרי היא כאילו אינה לפנינו. ש"ך), תולה לומר שמתחילה היה. ואם אפשר לעמוד על הברור, כגון שמכרת במראיתו, אם מקדיר דהיינו שנכנס לתוך הבגד, בידוע שקודם כיבוס היה. ואם מגלד, דהיינו שאינו נכנס לתוך הבגד, בידוע שאחר כיבוס היה. ואם אינה בקיאה בכך, חוששת להחמיר.

וכתב הש"ך שבזמן הזה לא חזינו שדרך בנות ישראל לבדוק את החלוק בשעת כיבוס, ולכן נראה להחמיר.

לבשה חלוק הבדוק לה, ופשטתו וכבסתו והשאלתו לחברתה, ונמצא עליו כתם (וא"א לברר אצל חברתה וכו"ל), אם מגלד, בידוע שמהשניה היא והיא טמאה והראשונה טהורה, ואם הוא מקדיר, בידוע

וכתב הרשב"א שמסתבר שחזקת בנות ישראל שבודקות חלוקותיהן בשעת כיבוס, לאו דוקא חלוקותיהן אלא אף של חבירותיהן, ולאפוקי שפחה ונכרית דלא. עוד כתב שגם בישראלית אין סומכים על החזקה שבדקתו בשעת כיבוס, אלא כשהיא לא לפנינו, אבל אם היא לפנינו ואמרה שלא בדקתו אין חזקתו מתכבס.

ולענין מחלוקת ר"מ ורבי אחא ורבי כתב הרשב"א שלרבי מאיר אין הכל תלוי אלא בבדיקת הכיבוס, ולרבי אחא אע"פ שלא בדקתו בתוך הכיבוס תכבסנו עכשיו כיון דאפשר למימקם אמילתא אם נדהו מראיתו אם לאו, ולרבי אין חוזר ומכבסו אלא בודק מראהו עכשיו אם מקדיר או מגלד. ומסיים הרשב"א דמסתברא דכיון דכתמים דרבנן הולכים בו להקל, וממילא חלוק או סדין שלבשתו בימי נדתה ונתכבס וחזרה ולבשתו בלא בדיקה, אם נתכבס על ידי ישראלית וליתא קמן דנשיילה חזקה בדקתו בשעת כיבוס ואינה תולה בה, אבל אם איתה קמן ואמרה דלא בדקה בשעת כיבוס אין חזקתו מתכבס והרי זו תולה בה, ואם נתכבס על ידי שפחה ונכרית הרי זו תולה בה ואפילו ליתנהו קמן, אמנם אם אפשר לבדוק אם מקדיר או מגלד ונמצא מגלד חוששים לה.

אבל הראב"ד כתב שכיון דאיכא למימקם עלה דמילתא כרבי בדקינן לכתם אי מקדיר טהורה ואי מגלד טמאה, וכתב הרשב"א שלדבריו אפילו אין ידוע אם מקדיר או מגלד חוששין לה וטמאה, ואף דספק דרבנן לקולא, ספק הבא ממיעוט ההכרה אינו ספק, דאם אין זה בקי ומכיר אחר יכיר, אך י"ל שגם להראב"ד אינה טמאה

הוא מהחגור ולמטה לשתייה, שתייהן טמאות. ואם הוא מהחגור ולמטה לקצרה, ולמעלה מהחגור לארוכה, קצרה טמאה וארוכה טהורה. במה דברים אמורים כשלא פשטו אותו בלילה לכסות בו את ראשן, אבל אם כיסו בו את ראשן, שתייהן טמאות. כיסתה אחת מהן את ראשה ולא השניה, אותה שכיסתה את ראשה טמאה, וחבירתה טהורה.

סעיף מ"ט

כתם שנמצא בחלוק או בספסל שהיו שם ג' נשים

איתא במתני' (נ"ט): **שלוש נשים שלבשו חלוק אחד או ישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם, כולן טמאות.** וכתב הרשב"א דמייירי כשלא בדקו אותו בין ישיבת אחת לישיבת האחרת. וכתב הרשב"א דמייירי שישבו על הספסל זו אחר זו, דקתני ספסל דומיא דחלוק, ונפקא מינה לבדקה אחת מהן ומצאה טמאה אם היא מצלת על חבירותיה, וכמו שיתבאר בסעיף נ"א. והא שכולן טמאות היינו כשהיו כולן שוות בשכיחות הדם, אבל אם היתה אחת ראויה לראות יותר מאחרת, כגון שיש שם זקנה או מעוברת או מניקה, אותה שאינה ראויה לראות תולה בראויה. ולא מייירי בספסל של אבן, דאיתא במתני' (נ"ט): **ישבו על ספסל של אבן, או על האיצטבא של מרחץ, רבי נחמיה מטהר, שהיה רבי נחמיה אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים.**

פסק ההלכה - שלש נשים שלבשו חלוק אחד, או שישבו על ספסל אחד זו אחר זו, ואחר כך נמצא עליו

שמהראשונה היא, והיא טמאה והשניה טהורה, ואם א"א לעמוד על הדבר שתייהן טמאות. וכתב הש"ך שהלבוש כתב הטעם דלא הוי ספק כיון שהוא בא ממיעוט הכרה, אבל ברשב"א ובטור משמע שהטעם כאן הוא משום שאין לתלות הכתם באחת יותר מבשניה, ולפ"ז אפילו אם נאבד העד שיש כאן ספק מעליא שתייהן טמאות.

סעיף מ"ח

כתם שנמצא בחלוק בדוק שלבשו אותו שתי נשים

איתא בגמרא (נ"ח): **תנו רבנן ארוכה שלבשה חלוקה של קצרה, וקצרה שלבשה חלוקה של ארוכה, אם מגיע כנגד בית תורפה של ארוכה שתייהן טמאות, ואם לאו ארוכה טהורה וקצרה טמאה.** ויש עוד גירסאות בגמרא, אולם לדינא אין חילוק ביניהם.

וכתב הרשב"א במה דברים אמורים בשלא פשטו אותו בלילה לכסות בו את ראשן, אבל אם כיסו בו את ראשן שתייהן טמאות, כיסתה אחת מהן את ראשה ולא השניה אותה שכיסתה את ראשה טמאה וחבירתה טהורה, ומקורו ממתני' (נ"ז): **היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה, כל מקום שנמצא בו כתם טמאה, מפני שהוא חוזר.**

פסק ההלכה - שתי נשים שלבשו חלוק אחד בדוק ונמצא בו כתם, אם הוא מהחגור ולמטה לשתייהן, שתייהן טמאות, ואם הוא למעלה מהחגור לשתייהן, שתייהן טהורות. היתה אחת ארוכה ואחת קצרה, אם

עוד במתני' (שם) **במה דברים אמורים כשעלו דרך מרגלות המיטה, אבל אם עלו שלשתן דרך עליה** (שעברו במקום מציאת הדם) **כולן טמאות** (דשמו כשעברה שם נפל ממנה הדם).

וכתב הראב"ד דמייירי שאין על המיטה סדין, דאם יש סדין (והדם נמצא על הסדין) כולן טמאות בין משולבות בין שאינן משולבות, מפני שהסדין עשוי להתהפך, וכדאיתא במתני' (נ"ז: ונתבאר בסעיף י"ד) שבדבר שהיא מתכסה בו בלילה טמאה בכל מקום שנמצא בו כתם מפני שהוא עשוי להתהפך. וכתב הרא"ש שרק בסדין העליון חוששים שנתהפך, אבל התחתון אינו מתהפך.

וכתב הרשב"א שרק בסדין חוששים שנתהפך, אבל אם שכבו לא משולבות אין חוששין שמוא תתהפכה מתוך שינה להיות משולבות, דכתמים דרבנן, אמנם אשה אחת שאין לה מונע מלהתהפך, בכל מקום שימצא דם במטה טמאה, מפני שכל המיטה היא מקומה, ועוד דם זה מהיכן בא.

פסקי ההלכה

שלש נשים שישנות במטה אחת ומשולבות, (פירוש תכופות ודבוקות יחד כשליבות הסולם), שרגליהן מעורות זו בזו, ונמצא דם תחת אחת מהן, כולן טמאות. ואם אינן משולבות זו בזו ונמצא דם תחת האמצעית, כולן טמאות, נמצא תחת הפנימית, היא ואמצעית טמאה, והחיצונה טהורה, נמצא תחת החיצונה, היא והאמצעית טמאה, והפנימית טהורה.

במה דברים אמורים, כשעלו דרך מרגלות המטה, אבל אם עלו דרך החיצונה, כולן טמאות, שאולי דרך עברתה נטף ממנה.

כתם, כולן טמאות (וכתב הט"ז דמייירי אפילו בבאו לישאל בזה אחר זה, וכמש"נ בסעיף כ"ה, ועיי"ש דעת החולקים), והוא שיהא הספסל מדבר המקבל טומאה. במה דברים אמורים בזמן שכולן שוות, אבל אם היתה אחת מהן ראויה לראות יותר מחברתה, כגון שהיא זקנה או מעוברת או מניקה או שלא ראתה דם מימיה אף על פי שנשואה, אותה שאינה ראויה לראות תולה בראויה.

סעיף נ'

כתם שנמצא על מיטה שישנו עליה ג' נשים

איתא במתני' (ס:) **שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן, כולן טמאות.** עוד במתני' (ס"א:) **שלש נשים שהיו ישנות ונמצא דם תחת האמצעית, כולן טמאות, תחת הפנימית, שתיים הפנימיות טמאות והחיצונה טהורה, תחת החיצונה, שתיים החיצונות טמאות והפנימית טהורה.** ובגמרא **מאי שנא רישא דלא מפליג ומאי שנא סיפא דקא מפליג, אמר רבי אמי רישא במשולבות** (-תכופות ודבוקות יחד, הילכך אפילו נמצא תחת הפנימית איכא לספוקי נמי בחיצונה. רש"י ורא"ש. והרשב"א ורבינו ירוחם והטור מבארים שרגליהן מעורות זו בזו כשליבות הסולם).

וכתב הרא"ש דהא דטמאות כולן ברישא ובסיפא הכונה לה ולסמוכה לה. וכתב הראב"ד דמייירי דווקא בישנות, שמתוך שינה הן דוחקות זו את זו וחוששין שמוא דחקה אחת ונכנסה למקום חברתה, אבל אם הן נעורות במיטה שאפשר לכל אחת מהן שתדע את מקומה, אם היא אומרת ברי לי שלא באתי למקום מציאת הדם טהורה.

ושורפים את הטהרות, שאר הנשים טהורות), **בעלה באשם תלוי טהרותיה תלויות, בעלה פטור טהרותיה טהורות, ורבי אושעיא אמר אפילו בחטאת טהרותיה תלויות** (דאפילו בבדקה עצמה כשיעור וסת אינה טמאה בודא). והוא הדין בבדקה עצמה ומצאה טהורה אינה טהורה אלא דווקא בבדקה עצמה תוך שיעור וסת, אבל לאחר מכאן אין ראייה שהדם לא בא ממנה.

וכתבו התוספות דהא דאמר רב דמיירי בבדקה עצמה כשיעור וסת, לאו דווקא בדקה, אלא קינחה, דהא איתא בגמרא (י"ב). **איזה שיעור וסת, משל לשמש ועד שעומדים בצד המשקוף ביציאת השמש נכנס עד, הוי וסת שאמרו לקינוח ולא לבדיקה** (דאם בדקה ומצאה דם, כבר עבר שיעור וסת, שהרי לא בצד משקוף עמד אלא בידה אווחתו ויש כאן שיעור עודף כדי הבאה מידה למשקוף, ואשם תלוי איכא ולא חטאת). וכ"כ הרשב"א ורבינו ירוחם.

דעת הראב"ד והרמב"ן והרשב"א והרמב"ם דמיירי שבדקו עצמן מיד כשראו את הכתם בעוד שהן שוכבות במיטה, או שמצאו אותו כשהן עומדות ממנה, אבל עמדו הן משם ואח"כ מצאו כתם, אע"פ שבדקה אחת מהן מיד אחר מציאה ומצאה טהורה או טמאה, כולן טמאות. וכן פסק בשו"ע.

אבל דעת הרא"ש שבבדקה ומצאה טמאה האחרות טהורות אפילו אם לא בדקה מיד, דס"ל שכיון שלר' אושעיא לענין טהרות אפילו בבדקה תוך שיעור וסת טהרותיה תלויות, דאם איתא לדם מעיקרא מי עכביה, א"כ מתניתין דאמרה דתולות בה אפילו לאחר שיעור וסת נמי, וכיון שבכתמים הולכים אחר המיקל, תלינן אפילו אחר שיעור וסת בכתם הנמצא בטמאה, ועוד

והני מיילי כשלא נמצא על סדין העליון, אבל אם נמצא בו, בין כך ובין כך כולם טמאות, מפני שהוא עשוי להתהפך אילך ואילך. אבל אין חוששים ששנים שאינן משולבות יתהפכו מתוך שינה להיות משולבות.

נמצא הדם על הסדין התחתון שלא במקומה, דעת הטור והשו"ע שהיא טהורה, כיון שהסדין התחתון אינו עשוי להתהפך. וכתב הט"ז שדעת רש"ל שענינו רואות שגם התחתון דרכו להתהפך, אמנם הכסת שתחת הסדין אין מתהפך כלל. וכתב הש"ך שגם הב"ח סובר שגם הסדין התחתון מתהפך.

סעיף נ"א

האם בדיקת אחת יכולה לטמא או לטהר את האחרות

איתא במתני' (ס:): **שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן, כולן טמאות. בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה, היא טמאה ושתייהן טהורות.**

עוד במתני' (ס"א). **בדקה אחת מהן ונמצאת טהורה, היא טהורה ושתיים טמאות. בדקו שתיים ומצאו טהורות, הן טהורות ושלישית טמאה. שלשתן ומצאו טהורות כולן טמאות.**

ואיתא בגמרא (ס: לענין בדקה אחת ונמצאת טמאה היא טמאה ושתייהן טהורות) **אמר רב יהודה אמר רב והוא שבדקה עצמה כשיעור וסת** (למציאת הדם, ולכן מוחזקים שהדם ממנה והשאר טהורות), **סבר לה כבר פדא דאמר כל שבעלה בחטאת** (מפני שמחזקים שהדם היה בשעת בעילה) **טהרותיה טמאות** (וכיון שמחזקים שהדם ודאי ממנה

אמורים בשהיו שתייהן שוות, אבל אם היתה אחת זקניה או מעוברת ואחת אינה זקניה ומעוברת, תולה באותה שרגילה לראות. היה הספסל או המטה גדולים וישבו עליו ג' נשים בבת אחת, אם בעודן שם קינחה עצמה אחת מהן תוך שיעור וסת של מציאה ומצאה טמאה, היא טמאה והשאר טהורות, ואם קינחו השתיים ונמצאו טמאות, הן טמאות והשלישית טהורה, דאין בדיקה טמאה מצילה על חברותיה אלא כשאותה הבדיקה היא תוך שיעור וסת שלה, ובחלוק זה שייך רק באחרונה.

אבל הרמב"ם כתב שבחלוק נמי אם בדקה אחת מהן מיד ומצאה טמא מצלת על חברותיה. וכן מבואר בדברי הטור, והקשה הבית יוסף למה השמיט הטור דברי הראב"ד והרשב"א שהוא סותם כדבריהם בכמה דברים בהלכות אלו.

פסק ההלכה - כל הנ"ל מיירי שלא בדקה שום אחת מהן אחר מציאת הכתם, או שבדקו שלשתן ומצאו טהורות, אבל אם בדקה אחת או שתיים ומצאו טהורות, הן טהורות והאחרת שלא בדקה, טמאה. ואם בדקה גם השלישית ומצאה טהורה, כולן טמאות. ואם בדקה אחת ומצאה טמאה, האחרות שלא בדקו תולות בה, והן טהורות, וכ"ש שאם בדקו שתיים ומצאו טמאות, הן טמאות, והשלישית טהורה, מפני שתולה בהן. והא דתלינן באותה שמצאה טמאה, לטהר האחרת, וכן הא דמטהרין לאותה שמצאה טהורה, דוקא שקנחה עצמה בעד שבידה מיד תיכף למציאת הדם, אבל אם שהתה כדי שיעור בדיקה, דהיינו כדי שתקנח בחורין ובסדקים, אין הבדיקה מועלת לטמאה לטהר האחרת, ולא לטהרה לטהר עצמה.

דאפילו לבר פדא יש לחלק בין טהרות לענייננו, דבשלמא בטהרות כיון דבשיעור וסת אחר שיצאו הטהרות מתחת ידה בדקה ומצאה דם, ודאי נעקר הדם בעוד הטהרות בידה, אבל לענין כמה נשים שמא עבר יותר משיעור וסת מציאת אותה דם לבדיקה של זו, וכיון דאפילו הכי תלינן בה מפני שמקילים בכתמים, אם כן הוא הדין אחר שיעור וסת. וכתב הבית יוסף שלפי זה גם בבדיקה עצמה ומצאה טהורה, אפילו בבדיקה עצמה אחר שיעור וסת טהורה לדעת הרא"ש.

ודעת הרז"ה שאם בדקה ומצאה טמאה אינה מטהרת את האחרות אלא בבדיקה עצמה תוך שיעור וסת, אבל בבדיקה ומצאה עצמה טהורה, אפילו בבדיקה אחר שיעור וסת טהורה, דבדיקת עצמה אינה מוכיחה כ"כ על חברותיה, משא"כ לגבי עצמה.

וכתב הרשב"א שג' נשים שלבשו חלוק אחד בדוק (או שישבו על ספסל אחד בדוק או על מיטה בדוקה) זו אחרי זו ולא בדקוהו בנתיים ואח"כ נמצא בו כתם, כולן טמאות אם לא בדקו כלל או שבדקו כולן ומצאו טהורות, אבל אם בדקה אחת או שתיים בתוך שיעור וסת של מציאה, הן טהורות ואותה שלא בדקה בתוך שיעור וסת טמאה. ואם בדקה הראשונה ומצאה טמאה, ואפילו שתיים הראשונות בדקו ומצאו טמאות כולן טמאות, מפני שאי אפשר לראשונות לבדוק תוך שיעור וסת לזמן שלבשו את החלוק או שישבו על הספסל או ששכבו על המטה, אבל אם האחרונה שהיא לובשת החלוק או שיושבת על הספסל או ששוכבת על המטה קנחה עצמה תוך שיעור וסת של מציאה ומצאה טמאה, היא טמאה וחבירותיה הראשונות טהורות. במה דברים

סעיף נ"ב

תלית מסולקת באינה מסולקת

איתא במתני' (ס: ג' נשים שהיו ישנות במיטה אחת וכו', ותולות זו בזו, ואם לא היו ראויות לראות רואין אותן כאילו הן ראויות. ובגמרא (שם) תנו רבנן כיצד תולות זו בזו, עוברה ושאינה עוברה תולה עוברה בשאינה עוברה, מניקה ושאינה מניקה תולה מניקה בשאינה מניקה, זקנה ושאינה זקנה תולה זקנה בשאינה זקנה, בתולה (שלא ראתה דם מימיה, ואפילו היא נשואה, כדאיתא בגמרא ח:) ושאינה בתולה תולה בתולה בשאינה בתולה, היו שתייהן עוברות שתייהן מניקות שתייהן זקנות שתייהן בתולות זו היא ששנינו לא היו ראויות לראות רואין אותן כאילו הן ראויות. ובסימן קפ"ט מתבאר מתי האשה נחשבת זקנה או מעוברת או מניקה.

וכתב הרשב"א שכשם שהיא תולה בחבירתה כך היא תולה בעצמה, שאם לבשה חלוק שהיא רגילה לראות דם ואח"כ נתעברה או שהיא מניקה או זקנה, ונמצא עליו דם, תולה בימים הראשונים. וכן דעת רבינו ירוחם. וכתבו התוספות דדווקא עוברה ומניקה וזקנה תולה בזמן שהיא רגילה לראות, אבל יש לה וסת אינה תולה באין לה וסת, וכן יש לה וסת ולא הגיעה שעת וסתה אינה תולה בהגיע שעת וסתה.

פסק ההלכה - במה דברים אמורים, כשכולן שוות. אבל אם אחת ראויה לראות יותר מחבירתה, שאינה ראויה תולה בראויה. כיצד, אחת זקנה (ובסימן קפ"ט סכ"ט נתבאר מהי זקנה) שעברו עליה שלשה עונות ולא ראתה, ואחת ילדה, זקנה טהורה, וילדה טמאה (אפילו

ביש לה וסת קבוע והכתם נמצא שלא בשעת וסתה. ש"ך בשם הפרישה). אחת מעוברת שהוכר עוברה, ואחת שאינה מעוברת, מעוברת טהורה, ושאינה מעוברת, טמאה. אחת בתולת דמים (אפילו נשואה) שלא ראתה מעולם, ואחת שראתה, שלא ראתה, טהורה. ושראתה, טמאה. אחת מניקה ושאינה מניקה, מניקה, טהורה, ושאינה מניקה, טמאה. ואם כולם מניקות או זקנות או שאחת זקנה ואחת מניקה, או שאחת זקנה ובתולת דמים או שאחת זקנה ואחת מעוברת, וכן כל מקום ששתייהן אינן ראויות לראות, אין תולות זו בזו. וכן אם אחת יש לה וסת ולא הגיע וסתה, והשניה הגיע וסתה, אינן תולות זו בזו.

וכשם שתולה בחבירתה כך תולה בעצמה, שאם לבשה חלוק בזמן שאינה מעוברת, ואחר כך לבשתו בזמן שהיא מעוברת, ונמצא עליו דם, תולה בימים הראשונים שלא היתה מעוברת, וכן מניקה וזקנה. וטהורה. ואם היו כולן שוות מניקות או זקנות או אחת זקנה ואחת מניקה, אין תולות זו בזו.

איתא בגמרא **שתי נשים שהיו מוחנות ברחיים של יד, ונמצא דם תחת הפנימית, שתייהן טמאות** (כיון שדרך החיצונה לדחוק ולהכנס למקום עמידת הפנימית). **תחת החיצונה, החיצונה טמאה, והפנימית טהורה** (שאין דרכה להתרחק מהירחיים למקום עמידת החיצונה). **בינתיים, שתייהן טמאות.**

פסק ההלכה - היו שלשתן ערות ושוכבות על המטה או יושבות על הספסל כאחת, ונמצא דם תחת אחת מהן, אפילו תחת האמצעית, כיון שכל אחת מכרת מקומה אותה שתאמר ברי לי שלא באתי למקום

וכתב הט"ז שעד שאינו בדוק אע"פ שהיא ספק טמאה אינו קובע וסת, אע"פ שקינחה עצמה בו. אשה מוכת שחין כתמיה טהורים אפילו אם בשעת וסתה לא בדקה עצמה ואח"כ בדקה ומצאה כתמים על סדינה או על חלוקה, וכ"ש בימי ליבונה דתלינן להקל. ובסי' קצ"ו סעיף י' יתבאר מה דינה בשלשה ימים הראשונים. ט"ז.

תליה במכה כשראתה גם מראות טהורים - הרמ"א נשאל על אשה שמצאה כתם בחלוקה והיה בו יותר מכגריס ועוד, אבל היה לה מקום מכה לתלות בה, והיתה רגילה בשעת מציאת הכתם לראות מראה לבן וירוק הכשרים, וכל חלוקה היה מלוכלך מכתמים הירוקים והלבנים ההם, ובראש כתם א' מן הכתמים ההם נמצא המראה אדום סביב הכתם הלבן כדמות דבר לח המתפשט בבגד, והשיב הרמ"א שהאשה טמאה דאע"ג דקי"ל בכתמים להקל, מ"מ הכא איכא הוכחה שהדם בא ממנה עם הכתם הלבן, דהא כתב בתרומת הדשן שמראה לבן וירוק ג"כ באים מהמקור, וא"כ נפתח המקור כדי להוציא את המראה הלבן, וא"כ ודאי שגם המראה האדום יצא משם, מאחר שנדמה הכל לכתם אחד, ואפילו לא יהא אלא ספק אם הכל כתם אחד או לא, אזלינן לחומרא (ומביא ראיה לזה מהגמרא (נ"ט). שאם נתעסקה במין אחד תולה בו כמה מינים, ואם לקולא תולים כ"ש לחומרא, כדאיתא התם (נ"ח). כי אמרינן שאין שונים לקולא אבל לחומרא שונים). והט"ז חולק וסובר שאין סברא ליומר שכשם שמראה הלבן בא מן המקור כך בא מראה האדום, דא"כ אף אם נמצא כתם במקום אחר בחלוקה תהיה טמאה אפילו אם יש

שנמצא הדם, טהורה, (ולא דמי לישנות במיטה ששם מתוך שינה הן דוחקות זו את זו, וכן בערות אם דרכם לזוז ונמצא דם במקום שדרכם לזוז לשם טמאות. וכתב הט"ז דאף דאיתא בגמרא דמילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה ואינו נאמן אף בברי, שאני הכא שהדם נמצא סמוך לשכיבתם, דבזמן כזה היא יודעת אם נכנסה למקום חברתה, כיון שזה דבר שאינו רגיל כ"כ, אבל אם עבר זמן רב אינה נאמנת). ואם נמצא ביניהן, השתים שנמצא ביניהן טמאות, והאחרת טהורה. ואם עלו דרך החיצונה ונמצא תחת החיצונה, כולן טמאות. תחת האמצעית, אמצעית ופנימית טמאות, והחיצונה טהורה. תחת הפנימית, היא לבדה טמאה, ושתיים החיצונות טהורות. ואם היה להן עסק לצד פנים שדרכן להתקרב לצד הפנימי, כגון שהן טוחנות בריחים, ונמצא דם תחת הפנימית, שתיים הפנימיות טמאות, ואם נמצא תחת החיצונה, היא טמאה ופנימית טהורה, שאין פנימית דוחקת לבא לצד החיצונה.

סעיף נ"ג

הא דאמרינן נמצא דם בחלוק או מטה או ספסל כולן טמאות, אם נתעסקה אחת בכתמים, כולן טהורות, שכולן תולות בה והיא תולה בכתמים.

סעיף נ"ד

אע"פ שדין כתם כראיה לענין ז' נקיים ולכל דבר, מ"מ כתם אינו קובע וסת חדש אפילו בג' פעמים ואינו עוקר וסת ישן, חוץ מכתמי עד הבדוק לה, שהוא מטמא בכל שהוא ודינו כראיה לכל דבר.

שהלכה שם למה תנצל מחומרת חכמים, אבל היכא שיש במה לתלות תקנת חכמים היא להקל לענין תליה בכל מה שאפשר לתלות. ומה שהוכיח הרמ"א מהגמרא (נ"ט.) שאם נתעסקה במין אחד תולה בו כמה מינים, שם מדובר בתרנגולת שיש בה כמה מינים, אבל אם נתעסקה רק במין אחד אין תולה בו מינים אחרים. ומהיכי תיתי לומר שכיון שהוחזקה במראה טהור הוחזקה ג"כ במראה טמא, ועוד דא"כ אשה שראתה מראה טהור נימא שתהיה טמאה דנימא שראתה ג"כ מראה טמא וחיפהו מראה הטהור, כדחיישינן גבי בעילת מצוה של בתולה שמא ראתה טיפה וחיפהו ש"ז, ובהכרח שרק שם חוששים כיון שרוב נשים יש להם דם בתולים, אבל הכא אין פתיחת המקור למראה טהור חזקה למראה אדום, וא"כ אין כאן רק כתם בעלמא, ואזלינן ביה לקולא אם יש מידי לתלות בו. אמנם במקרה שעליו דיבר הרמ"א רואים שהאדום הוא חלק מהמראה הלבן.

במה לתלות, ובגמרא ופוסקים לא חילקו בדבר זה, וראיה לדבר ממה שמצינו (ס:) בג' נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות, בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה היא טמאה וכולן טהורות, ומבואר שרק בנמצאת טמאה תולים בה, ולפי הרמ"א נתלה גם באשה שראתה מראות טהורים. וראיה נוספת ממתני' (נ"ח:) שר"ע תלה כתם במכה שיכולה להתגלע ולהוציא דם, ולא שאל את האשה אם ראתה מראה לובן או שאר מראה טהור, ואי נימא שא"צ לחקור אחר דבר זה, זה ודאי סותר דברי הרמ"א שסובר שמה שאנו מוצאים להקל בכתם כ"ש שאמרינן כן להחמיר, ואם חקר ר"ע לקולא אם יש בה מכה, כ"ש שיש לחקור לחומרא, ובהכרח תולים לקולא אפילו ברואה ממש, וכ"ש בכתם שעל חלוקה, והא דאמרינן בגמרא נ"ח. ששונים לחומרא ולא לקולא, היינו כשאין במה לתלות שזהו עיקר גזירת הכתם שהחמירו שכל שאין דבר לתלות בו מטמאים אותה, וכיון שגם היא אפשר

סימן קצ"א

מכה במקום מי רגלים, דאין דרך דם נדה לצאת עם מי רגלים. ובפרק האשה (נ"ט:) פירש במזנקה - מקלחת, דכיון דנפק בקילוח כי אורחה לא דחיקא ולא הדור מי רגלים למקור, ואין דרך דם מקור לצאת עם מי רגלים, אבל שותתת אידי דאוקמה אנפשה הוא ואיכא למימר הדור כאילו עומדת, אבל עומדת אי אפשר לה לזנק. והגמרא שואלת אולי גם במזנקה הדם הגיע אח"כ ולא ביחד עם המי רגלים. וכ"כ הרמב"ם והרשב"א שבין עומדת בין יושבת טהורה, ואין חילוק בין מזנקה לשותתת. וכן פסק השו"ע.

אבל התוספות והרא"ש כתבו שגם עומדת אפשר לה לזנק, וביאר הרא"ש ששאלת הגמרא היא דלכאורה מתני' מיירי בכל ענין, בין בשותתת בין במזנקה, וא"כ כמו שעומדת טמאה בחדא לריעותא שהיא עומדת, אע"פ שהיא מזנקה, יושבת ושותתת ג"כ תהיה טמאה בחדא לריעותא שהיא שותתת, אע"פ שהיא יושבת, דתרת' לטיבותא בעינן, שתהא יושבת ומזנקה. ולפי זה לא מצינו שרבי יוסי מטהר ביושבת ושותתת.

עוד כתב הרא"ש דהא דמוקי הגמרא יושבת דמתניתין דווקא ביושבת לתוך הספל ומזנקה לתוך הספל, היינו דוקא לרבי מאיר דמטמא ביושבת ושותתת, שלדבריו גם במזנקה איכא למיחש דבתר דתמו מיא ופסק הזינוק ואין המים יוצאין בגבורה הוי ליה כמו שותתת

דיני דם הנמצא במי רגלים

לאחר שנתבאר בסימן הקודם דיני אשה שמצאה כתם על חלוקה וכדומה, מתי האשה טהורה כיון שתולים את הכתם בדבר אחר ולא בדם מן המקור, מבאר השו"ע דין אשה שמצאה דם במי רגלים, מתי תולים שאין זה דם מן המקור והיא טהורה, ומה הדין בדם שנמצא בבדיקה או שלא בדקה אחרי הטלת מי רגלים, והאם כשיש לה כאב בהטלת מי רגלים זה סיבה לתלות שזה דם מכה, ומה הדין כשלא מצאה דם רגיל אלא כמין קרטין אדומים.

איתא במתני' (נ"ט: והובא בגמרא נ"ז:) **האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם, רבי מאיר אומר אם עומדת טמאה ואם יושבת טהורה, ר' יוסי אומר בין כך ובין כך טהורה.** ובגמרא מאי שנא עומדת דאמרינן מי רגלים הדור למקור ואייתי דם, יושבת נמי נימא מי רגלים הדור למקור ואייתי דם. אמר שמואל במזנקה. מונקה נמי דילמא בתר דתמו מיא אתא דם, אמר רבי אבא ביושבת על שפת הספל ומזנקה בתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל, דאם איתא דבתר דתמו מיא אתא על שפת הספל איבעי ליה לאשתכוחי. אמר שמואל הלכה כרבי יוסי, וכן אורי רבי אבא.

רש"י (נ"ז:) מבאר שעומדת טמאה משום דאידי דדחיק לה עלמא דמעומד השתינה ולא יכלה לעצור הדור מי רגלים למקור ואייתו דם, ויושבת טהורה משום שיש לה

המזנקים בתחילתם הם שותתים בסופם, וכמו שרבי יוסי מטהר ביושבת באמצע הספל ונמצא דם בתוך הספל משום דלא מוכחא מילתא, דמסתמא אמרינן שדם זה עם מי רגלים בא ולא מן המקור, כך בנמצא דם בתוך הספל ועל שפת הספל לרבי יוסי טהורה דליכא הוכחה כלל שדם זה עם מי רגלים הוא בא, וכשם שזינקו מתחלתן כך זינק עמהם הדם.

וכתבו הרא"ש והרמב"ם והרמב"ן דהיכא שנתבאר שהיא טהורה מיירי אפילו בהרגישה גופה ונזדעזעה, משום דאמרינן הרגשת מי רגלים היא.

שיטת רבינו חננאל – כתב ההגהות מיימוני והמרדכי בשם מהר"ם מרוטנבורג ששיטת רבינו חננאל דאפילו בנמצא דם על המים שרבי יוסי מטהר, היינו שאינה טמאה נדה, אבל טמאה משום כתם. אבל הר"ן כתב שאין מקור לדברים אלו ברבינו חננאל, וכ"כ המגיד משנה. וכתב הבית יוסף שיש סמך לדברי מהר"ם מרוטנבורג בדברי רבינו חננאל, וכן משמע בדברי הגמרא (נ"ט): שאומרת **ורבי יוסי בחד ספקא מטהר, בספק ספקא מיבעיא, מהו דתימא הני מילי דיעבד אבל לכתחילה לא, קא משמע לן**. ודיעבד לא שייך אלא לטהרות ולא לבעלה, וכן פירש רש"י לטהרות קאמר, ומשמע לרבינו חננאל דכיון דגלי לן תלמודא לטהרות איירי ר' יוסי, י"ל שלא טיהר רבי יוסי אלא לטהרות בלבד ולא לבעלה, ואע"פ שלענין בדיקה מחמירים לטהרות יותר מלבעלה (כדמשמע בגמ' י"א), שאני התם דגזירת מעת לעת לא שייכא אלא בטהרות, ומפני כך הצריכו בדיקה להן אף על גב דלבעלה לא צריך, אבל בענין זה יש להחמיר לבעלה דהוי איסור כרת

וחזרו מי רגלים למקור והביאו דם, אבל לרבי יוסי שמטהר עומדת בחדא לטיבותא דמזנקת, ביושבת ושותתת נמי לא חייש דילמא בתר דתמו מיא אתא דם, ומטהר יושבת אפילו בנמצא דם בתוך הספל. וכן מבואר מדברי הרשב"א (והר"ן) כתב שהרשב"א לא פירש מה הדין בכהאי גוונא).

אבל בהגהות מיימוני כתב בשם מהר"ם מרוטנבורג שגם רבי יוסי לא טיהר ביושבת אלא ביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל, ולא ביושבת ונמצא דם על שפת הספל, דהא ביושבת לא פליגי, (והיינו לשיטת התוס' שגם רבי יוסי מטהר רק ביושבת ומזנקת, ולא ביושבת ושותתת, וכן לפירוש רבינו חננאל שאפילו בנמצא דם על המים לא מטהר רבי יוסי אלא משום נדה אבל טמאה משום כתם, ועיין להלן שיש חולקים על דבריו בדעת רבינו חננאל). וכ"כ המרדכי. וכתב הרמ"א שכן נהגו.

והר"ן כתב שאף שהאוקימתא ביושבת על שפת הספל וכו' היא לר"מ, מ"מ מודה רבי יוסי שאם הדם נמצא על שפת הספל טמאה, משום דרגלים לדבר דבתר דתמו מיא אתא דמא דאי לא בתוך הספל נמי מיבעי ליה לאשתכוחי, דאל"כ שמואל ורבי אבא דס"ל כרבי יוסי לא היו דנים מה הדין לפי ר"מ, ומחלוקת רבי יוסי ור"מ היא בנמצא דם גם בתוך הספל וגם על שפת הספל, דרבי מאיר חייש למיעוטא, וכל היכא דלא מוכחא מילתא להיתרא מטמא לה, ורבי יוסי לא חייש למיעוטא, וכל היכא דלא מוכחא מילתא לאיסור מטהר לה, וכשנמצא דם בתוך הספל ועל שפת הספל לא מוכחא מילתא כלל, לפי שהדבר ידוע שמי רגלים

ונמצא שם דם, טהורה, אבל אם שותתת על שפת הספל (נקט על שפת הספל, כיון ששותתת היינו שרגליה צמודות זו לזו, וא"כ אין הספל בין רגליה, וממילא הדם נמצא על שפת הספל, משא"כ במקלחת שרגליה פתוחות והספל בין רגליה. ט"ז. וכתב הש"ך בשם הפרישה והב"ח דכ"ש שאם מצאה דם בתוך הספל היא טהורה), ונמצא שם דם, טמאה, דהואיל והמקום צר חוזרים המי רגלים למקור ומביאים דם. ויש אומרים דאפילו ביושבת אין להתיר אלא במקלחת ונמצא הדם תוך הספל, אבל על שפת הספל, טמאה, ובעומדת בכל ענין טמאה, (דכדי להתיר בעינין יושבת, ומקלחת, ובתוך הספל. ט"ז וש"ך), והכי נהוג. וכן דעת הש"ך.

זקנה שראתה דם במי רגלים – כתב בפנים מאירות שאשה זקנה שחדל לה אורח כנשים יש לטהר דמה הנמצא בעת עשיית צרכיה בעומדת וביושבת בכל ענין אפילו בנמצא באמצע הספל, דאף לדעת המחמירים לא טימאו אלא משום כתם, וזקנה אין לה טומאת כתמים, ובפרט שכאן ראוי לסמוך על השו"ע שמיקל. ודעת הפתחי תשובה שלזקנה יש טומאת כתמים, וכתב שגם הסדרי טהרה תמה עליו בזה.

דם שנמצא בספל שהאיש והאשה עשו שם צרכיהן

איתא במתני' (נ"ט:*) **איש ואשה שעשו צרכיהן לתוך הספל ונמצא דם על המים, רבי יוסי מטהר, ורבי שמעון מטמא**. והלכה כרבי יוסי. וכתב הטור שהיא טהורה בכל ענין והיינו בין ביושבת בין בעומדת בין בשותתת בין במזנקת, (גם לפי הרא"ש שמחמיר

יותר מלטהרות דלית בהו איסור כרת, וראיה לדבר מדאיתא בגמרא (י"ד.) **בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם, רבי אומר טמאה משום נדה, רבי חייא אומר טמאה משום כתם**. ואמרינן התם (י"ד:) **שרבי מטמא ורבי יוסי מטהר, ואמר רבי יצחק כשטימא רבי כרבי מאיר וכשטיהר ר' יוסי לעצמו** (לשיטתו) **מיהר, דתניא האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם וכו', ומשמע בהדיא דרבי מאיר מטמא משום נדה, וא"כ דינו לומר דרבי יוסי מטהר משום נדה בלבד, אבל מודה הוא דטמאה משום כתם, דאל"כ נמצא שיש ביניהם מחלוקת קיצונית, ועוד דמדחזינן דרבי חייא חולק על רבי בעד ומטמא שאינו בדוק משום כתם, א"כ אף באשה שהיא עושה צרכיה הוא מטמא משום כתם, ומסתמא רבי חייא כרבי יוסי, ולא מסתבר שיש בדבר ג' שיטות ולא הוזכרו במשנה ובברייתא אלא שתי שיטות. ומסיים הבית יוסף שאף שאין לדחות את דברי מהר"ם מרוטנבורג בשם רבינו חננאל, מ"מ שאר הפוסקים מטהרים גם לבעלה, ועליהם אנו סומכים.**

פסקי ההלכה

אשה שהשתינה מים ויצא דם עם מי רגליה, בין שהשתינה והיא עומדת בין שהשתינה והיא יושבת, הרי זו טהורה. ואפילו הרגישה גופה ונזדעזעה, אינה חוששת, שהרגשת מי רגליה היא זו, שאין מי רגלים מן החדר, ודם זה דם מכה הוא בחלחולת או בכוליא. (ע"כ דברי השו"ע בסימן זה).

וכתב הרמ"א שיש אומרים דאין להתירה אלא ביושבת והשתינה, אבל בעומדת, אם מקלחת לתוך הספל

הפעמים דם על העד, ואינו אדום ממש רק דיהה כמו מוגלא, וזה נמשך לה שנים רבות, והשיב שלמהר"ם היא טמאה, כיון שהיא מצאה דם על העד, אבל רבינו שלום כתב שאם היא רואה תמיד ע"י כאב תולים שזה מגיע ממכה, אבל אם לפעמים היא רואה בלי כאב היא טמאה. ועוד דכאן כיון שזה דיהה יש סמך לומר שאינו מן המקור, דזה דומה למוגלה ולא לדם, ואע"פ שאין אנו בקיאים במראה דם, לענין כזה מקילין.

פסקי ההלכה

כתב הרמ"א שהנ"ל מדובר ברואה דם במי רגלים במקרה, אבל **אשה שרגילה לראות דם במי רגלים ומרגשת כאב בשעה שמטלת מים**, מותרת בכל ענין, דהא איכא ידים מוכיחות שיש לה מכה המכאיבה לה בהטלת מי רגלים וממנה הדם יוצא, ואפילו אם מצאה דם אחר הטלת מי רגלים כשמקנחת עצמה, טהורה, דמאחר דמרגשת כאב ואינה מוצאה דם רק אחר הטלת מי רגלים, ודאי דם מכה הוא. אך יש מחמירים שלא להתיר אלא באשה שיש לה וסת (דאל"כ וכי לעולם לא תהיה טמאה, והיינו כשתמיד היא רואה בשעת עשיית צרכיה), וה"ה אשה שרגילה לראות אחר זמן מסוים אבל לא ביום מסוים אלא פוחתת או מותירה שבוע או פחות או יותר. ש"ך, **ולהצריכה בדיקה** היטב בחורים ובסדקים קודם שתשתין, ואם לא תמצא דם תכניס מוך נקי על המקור בפנים, ותשתין ותקנח עצמה יפה ממי רגליה ותוציא המוך, שאם נקיה היא הוכחה גדולה דאין הדם מן המקור, והכי נהוג. ואם בדקה עצמה ג' פעמים ככהאי גווי ומצאה המוך נקי, מותרת אחר כך בלא בדיקה שלא בשעת וסתה, דחזקה דדם מכה הוא מאחר

ביושבת ושותת), משום דהוי ספק ספיקא, דילמא מאיש אתא, ודילמא זה דם מכה.

פסק ההלכה - אם נמצא הדם בספל שאיש ואשה מטיילין שם מים, טהורה בכל ענין.

אשה שמוצאת דם לאחר הטלת מי רגלים

אשה שאחר הטלת מי רגלים בדקה ומצאה דם, כתבו ההגהות מיימוני והמרדכי שגם לרבי יוסי טמאה, אא"כ זה דם מכה, כיון שהדם לא הגיע יחד עם המי רגלים. וכתב הבית יוסף שנראה שלפי הרא"ש דס"ל שרבי יוסי מטהר ביושבת בכל גוונא, גם בבדקה ומצאה דם טהורה, דאמרינן שזה המושך של הדם שיצא עם המי רגלים, וכן נראה מדברי הר"ן, אמנם אם לא מצאה דם עם המי רגלים אלא רק בבדיקה טמאה לכו"ע, דליכא למיתלי בשום דבר.

כתב המרדכי **שאשה שרגילה לראות דם תדיר אחר שעושה צרכיה**, אין לה היתר לבעלה אלא אם כן יעקר ממנה ג' פעמים, ואם שלש פעמים לא ראתה אינה צריכה יותר אפילו לבדוק את עצמה, דכל לבעלה לא בעיא בדיקה, ואם אינה רגילה לראות דם בכל פעם אלא לפרקים, ואותם פרקים שוים בקביעות או בדילוג, קבעה לה וסת. וכתב הבית יוסף שמה שאמר דכל לבעלה לא בעיא בדיקה, יש חולקים בדבר, וכבר נתבאר הדבר בסימן קפ"ו.

נשאל מהר"י מולן אשה שאין לה וסת קבוע, אך בכל פעם שראתה ראתה בסימונים, כגון מעטשת או חוששת בפי כרסה, ועכשיו נתקלקלה ובשעה שהיא יושבת על הספל ועושה צרכיה, מאד מצטערת ביציאת מי רגליה, ולאחר שתעמוד מצרכיה בודקת עצמה ומוצאה ברוב

ודעת הסדרי טהרה דאפי' לא מצאה כלל תוך מ"ר וגם לא היה לה כאב בשעת הטלת מ"ר רק מיד אח"כ טהורה ע"י בדיקה. וכן מבואר בחכם צבי, והשבות יעקב כתב להחמיר לכתחילה ולהיות מתון בדין זה. פתחי תשובה.

אשה שמוצאת בבדיקתה כתמים למטה במקום אחד, כתב הנודע ביהודה שתכניס מוך נקי במקור, ואח"כ תבדוק למטה באותו מקום, ואם עדיין תמצא דם תוציא המוך, וכשיהיה נקי אז יש הוכחה שהדם מן הצדדים, ע"ש שהאריך לבאר אופני בדיקה זו. וא"צ שיהיה לה וסת ושתרגיש כאב אלא כדי להתירה ע"י בדיקה זו לעולם. עוד כתב הנודע ביהודה **שאשה שמוצאת תמיד בעד הבדיקה קורט דם כחודה של מחט,** תעשה את הבדיקה הנ"ל, והוא מסתפק היכא שבדקה עצמה בבדיקה זו בימי מניקתה, אם זה מועיל לאחר שעברו ימי מניקתה, לכן תבדוק שנית. והחוות דעת כתב שאין לסמוך על בדיקה זו להתיר דם הנמצא בפרוזדור שחייבים עליו כרת, ורק אם יש לה כאב או מכה רק שאין ידוע שהמוכה מוציאה דם, מועילה בדיקה זו, כמו באשה שתמיד מוצאת דם רק מצד אחד, אבל צריך שתבדוק עצמה הרבה פעמים ולא תמצא דם רק למטה. פתחי תשובה.

אשה שמצאה כמין חצץ אדום או קרטין

כתב הר"ן שאשה שיצא ממנה כמין חצץ אדום ונמצא בתוך הספל ועל שפת הספל, טהורה לרבי יוסי, דאין כאן הוכחה כלל דבתר דתמו מיא אתא דם, ואפילו לר"מ טהורה, דאיתא בגמרא (ל"ב.) דלמיעוטא דלא שכיח לא חייש ר' מאיר, וחצץ אדום מפורסם לרופאים שהוא רגיל להוולד בכליות, ובשעת וסתה הרי היא רואה דם

שאינה מוצאה אותו רק אחר שהשתינה. (והדגול מרובה כתב שדברי הרמ"א אינם בדקדוק, דאם לא מצאה דם על המוך מספיקה בדיקה אחת. פ"ת. וכתב החתם סופר שאשה שעשתה את הבדיקה הנ"ל, והפסיקה בטהרה, אין הדם הבא עם מי רגלים סותר, אמנם אם היא רואה דם רק עם מי רגלים, אין מועיל הפסק טהרה אא"כ הטילה מי רגלים בלי דם, ולזה מועילה הבדיקה הנ"ל). אמנם היכא שלא הרגישה כאב בהטלת מי רגלים, ובדקה עצמה אחר הטלת מי רגלים ומצאה דם, אם לא מצאה דם במי רגליה ודאי טמאה, אבל אם מצאה דם תוך מי רגליה וגם על העד שבדקה בו, יש אומרים שהיא טמאה, דלא התירו רק דם שנמצא תוך מי רגליה, ויש אומרים שהיא טהורה, דדם שנמצא תולין שעדיין נשאר מתמצית מי רגליה, ויש להחמיר (והש"ך סובר שמדינא אסורה, דהלכה כרבינו חננאל), אמנם אינה צריכה לבדוק אחר זה.

אפילו אשה הרגילה לראות דם אחר הטלת מי רגלים, אם בדקה עצמה שלש פעמים ומצאה טהורה שוב אינה צריכה בדיקה. ואם אינה רגילה לראות רק לפרקים, קובעת לה וסת אם הוא בדרך קבע, בין וסת שוה בין וסת דילוגין.

דעת הצ"צ שאשה שמצאה דם בבדיקה אחר הטלת מי רגלים, אין להתירה אא"כ היא מצאה דם גם בתוך המי רגלים, או כשלא מצאה דם תוך המי רגלים אבל כאב לה מאד בשעת הטלת מי רגלים ובדקה קודם הטלת מ"ר ונמצאת נקיה ואח"כ הכניסה מוך נקי מבפנים, אבל אם אינה מרגשת כאב בשעת הטלתה ממש אין להתירה אף על פי שמרגשת כאב קודם לכן ואח"כ.

אותו חול רק אחר מי רגליה, טהורה, דאינו דם רק חול שדרכו להוולד בכליות. וכתב הט"ז בשם הב"ח שגם אם אותם קרטין הם דם גמור וכשממחים אותם בין האצבעות הם נימוחים ונעשים דם, טהורה, דלא חמיר מדם גמור שיוצא עם מי רגלים שתולים אותו במכה שבכליות. וכ"כ הש"ך בשם הד"מ. עוד כתב שאם היא מוצאת גם דם, טמאה.

אשה שיש לה וסת, ושלא בשעת וסתה מוצאה עצמה בבדיקה טהורה מראיית דם אבל היא מוצאת קרטין אדומים כחודו של מוחט, מקצתן נבלעים בבגד פשתן ומקצתם אינם נבלעים ונלקטים מן הפשתן במוחט, ואותם קרטין אינם חדים כדרך החול, והיא רגילה בשעת וסתה כשפוסק השפעת הדם ממנה כדרך כל הארץ אז מוצאת כמי שריית בשר ובתוכן ישנן אותם קרטין הנ"ל, והיא אומרת שהרבה פעמים הרגישה כאב במקום הכליות, אבל כבר ט' שבועות לא הרגישה באותו כאב, אבל עדיין היא מרגישה כאב חזק בבטנה למעלה מאותו מקום, ודומה לה כאילו הולך שם איזה דבר אנה ואנה, והיא מוצאת אותן הקרטין לפעמים מתוך הרגש הכאב ולפעמים אח"כ. וכתב הט"ז שיש ב' טעמים להתירה: א' מצד הקרטין שהם רגילים לצאת ממכה שבכליות ולא מהמקור. ב' מצד הכאב, והרי יש לה וסת כדרך כל הנשים וזה משונה ואינו בשעת וסתה, ואף שעברו כמה שבועות שלא הרגישה באותו כאב, מ"מ כיון שיש לה מכה תולים בה, דהרבה מכות יש שלפעמים אינם מכאיבים אף שלא נתרפאו לגמרי, ועוד שהרי גם עכשיו היא מרגישה תמיד כאב גדול למעלה מאותו מקום.

כשאר נשים ולא חצץ, וזה מועיל כמו בדיקת שפופרת, ואע"פ שהראב"ד כתב שעכשיו אין אנו בקיאין בבדיקה זו, היכא שבדקה ומוצאה עצמה טהורה מודה הראב"ד שסומכים על הבדיקה, וכן זה מועיל כמו תליה במכה, ואף שהרמב"ן כתב שעכשיו לא תולים במכה, היינו בדבר שהוא דומה לדם נדות, ולא בדבר שרגיל להווצר בכליות. וכתב הבית יוסף שיש עוד טעם להתירה, דאיתא בגמרא (כ"ב:) **מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין קליפות אדומות ובאו ושאלו את אבא ואבא לחכמים וחכמים לרופאים ואמרו מכה יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת קליפות אדומות ושוב מעשה באשה אחרת שהיתה מפלת כמין שערות אדומות ובאו ושאלו את אבא ואבא לחכמים וחכמים לרופאים ואמרו שומא יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין שערות אדומות**, והטעם בזה הוא שכיון שאין דרך האשה להפיל כמין קליפות או כמין שערות אדומות, אין ספק שממכה או שומא שבמעיה הן באים, אע"פ שאינה מרגשת מכה במעיה, וא"כ גם חצץ שידוע שדרכו להווצר בכליות תולים בזה והאשה טהורה, והוא שישרם בפורשים מעת לעת ולא ימחו.

ואם מוצאה דם כמין חול ולא חול ממש, והיא מוצאת דם על העד שהיא מקנחת בו, אף אם הוא דיהה טמאה.

פסקי ההלכה

כתב הרמ"א שאשה שאינה מוצאה דם אחר מי רגלים כשבדקת עצמה, אלא מוצאת קרטין קרטין כמו חול וחצץ אדום, ונמצא כזה גם כן במי רגליה ובשעת וסתה, ולפעמים רואה דם ממש כשאר נשים, ואינה מוצאת

סימן קצ"ב

לא היה רבא סותם דבריו לכתוב צריכה לישב ז' נקיים, דמשמע שאין לה תקנה אלא בכך. עוד כתב הרשב"א שיום התביעה אינו מן המנין, שהרי הוא אינו נקי.

האם צריך הפסק טהרה ובדיקות ז' נקיים

כתב הרא"ש שיש גדולים שכתבו שאינה צריכה לא הפסק טהרה ולא בדיקה כלל לא בתחילת הז' נקיים ולא בסופם, אלא כל שהמתינה ז' ימים טובלת והיא טהורה. וכ"כ הרשב"א מסברא, שהרי לא ראתה כלל, ומספיק לחשוש שמא ראתה ופסק הדם מיד, ואין לאסור אותה כאילו ודאי ראתה שמעיינה פתוח, והא דאמר רבא 'צריכה שתשב ז' נקיים' אין כוונתו לנקיים ספורים לפנינו אפילו בתחילתן או בסופן כשאר נקיים דזבה, אלא כל שלא הרגישה בדם תוך ז' נקיים קרינן בהו. וכן משמע מדברי הגמרא (שם) רבינא איעסק לבריה בי רב חביבא, אמר ליה סבירא ליה מר למיכתב כתובה לארבעה יום, א"ל אין, כי מטא לארבעה נטר עד ד' אחריני, איעכב ז' יומי, בתר ההוא יומא אמר ליה מאי האי, אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רבא תבעוה ונתפייסה צריכה לישב ז' נקיים, וכו', והרי רב חביבא לא צוה לבדוק בתו, כי היה סבור דלא אמר רבא אלא בגדולה, ואעפ"כ כנסה. והרא"ש כתב שאין לומר שרבינא סמך על

דיני ז' נקיים בכלה הנכנסת לחופה

כלה הנכנסת לחופה, חששו חכמים שבשעה שנתרצית להנשא תראה דם מחמת חימוד תשמיש, ולכן אע"פ שלא הרגישה תיקנו שצריכה לספור ז' נקיים ולטבול כאילו ראתה בזמן שנתרצית להנשא. ובסימן זה יבואר האם צריכה הפסק טהרה וכמה פעמים צריכה לבדוק (ס"א), ומתי יושבת ז' נקיים כשתבעוה להנשא לזמן רחוק (ס"ב), ומתי כשהנישואין נדחו צריכה לחזור לשבת ז' נקיים מחדש (ס"ג), ומה הדין בדעיבד אם נישאו בלי ז' נקיים (ס"ד). ואח"כ יבואר דין הנישאת כשהיא נדה (שם).

סעיף א'

איתא בגמרא (ס"ו). אמר רבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה שתשב שבועה נקיים. ופירש רש"י הטעם שמא מחמת תאוות ראתה דם. עוד בגמרא אמר ליה אימר דאמר רבא בגדולה דקחויא דמא, אבל בקטנה דלא חויא דמא מי אמר, אמר ליה בפירוש אמר רבא לא שנא גדולה לא שנא קטנה, גדולה טעמא מאי משום דמחמדא, קטנה נמי מחמדא.

וכתב הרשב"א שאפילו בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה, צריכה ז' נקיים, שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחרדל ולא הרגישה בו. דאל"כ לא כן

ובהגהות מיימוני כתבו בשם ראב"ה שהחשש שראתה מחמת חימוד הוא דווקא בתבעוה להנשא, ואין החשש אלא רק לטיפת דם אחת, ואם אומרת ברי לי וגם בדקתי עצמי ביום התביעה ולא ראיתי לא היתה צריכה ז' נקיים אלא תיבעל לאלתר. וכתב הבית יוסף שכל הפוסקים דחו שיטה זו, ואין לסמוך על שיטה זו.

פסקי ההלכה

תבעוה לינשא ונתפייסה, צריכה לישב שבעה נקיים, בין גדולה בין קטנה, ואפילו בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה, שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחרדל ולא הרגישה בו. ומונה ז' ממחרת יום התביעה ואינה צריכה הפסק טהרה (דאינה מוחזקת בדם, שהרי לא ודאי שראתה. ט"ז), שאף על פי שלא בדקה ביום התביעה להפסיק בטהרה, מונה מיום המחרת ז' נקיים. אך צריכה בדיקה תוך ז'. וכתב הרמ"א שלכתחילה תבדוק בכל יום, ובדיעבד אם לא בדקה אלא פעם אחת בכל הז' ימים סגי.

וכתב הש"ך שהאידינא נהגו שגם בתולה תעשה הפסק טהרה, ושתבדוק כל ז' נקיים, וכ"כ מהרש"ל ומביאו הפרישה והב"ח, אמנם בדיעבד אפילו אם לא בדקה אלא פעם אחת תוך ז' סגי. עוד כתב הש"ך, שאף שאנו פוסקים (קצ"ד) שלא מספיק בדיקה אחת בז' נקיים, אלא צריך בדיקה בראשון ובשביעי, מ"מ הכא סגי בדיעבד בבדיקה אחת.

כתב הט"ז בשם המגיד משנה שדין ז' נקיים בתבעוה לינשא הוא דין דרבנן, שהרי אפילו ראתה בלא הרגשה מן התורה אינה טמאה, כ"ז שלא מצאה אפילו כתם. והט"ז מבאר לפ"ז המעשה דיהודה ותמר והמעשה דבועז ורות, עוד כתב הט"ז דשאני התם שהיו יחד

ארבעת הימים שהמתין לפני כן, דאין ימים אלו מצטרפים לז' נקיים, וראשונים אלו סוברים שרבינא הפריש את בתו ז' נקיים כששמע שדברי רבא הם גם בקטנה, וכ"כ הר"ן שאפשר שהצריכה לפרוש ז' נקיים נוספים, ותלמודא לא חש לפרושי.

וכתב הר"ן שי"א שצריך גם הפסק טהרה וגם בדיקה בימי ספירה, כאשר שראתה דם.

ודעת הראב"ד והרא"ש שאינה צריכה הפסק טהרה אבל צריכה בדיקה כל יום בתוך שבעה. וכתב הרשב"א שלא מצא לזה מקור וטעם, אבל צריך לחוש לדבריהם. והרא"ש מבאר הטעם דחיישינן בכל יום שמא תראה, דככל שהיא קרובה יותר לזמן החופה ליבה יותר הומה ומשתאה, ולכן הזכיר רבא בדבריו ז' נקיים, דאין זה מחמת חומרא דרבי זירא, אלא אפילו קודם שנהגו חומרא דרבי זירא (דבימי רבא עדיין לא פשטה חומרא דרבי זירא בכל מקום, כדקאמר ליה רבא לרב פפא (שם) אמינא לך איסורא ואמרת לי חומרא, היכא דאחמור אחמור היכא דלא אחמור לא אחמור), מ"מ כאן צריך בדיקה בכל יום, דכל יום חיישינן שמא מחמת חימוד תראה. והר"ן מבאר שמה שלדעתם אינה צריכה הפסק טהרה, היינו משום שראיה מחמת חימוד ראה מועטת היא, ובודאי שהפסיקה בטהרה. וכתב הבית יוסף שאף שלדבריהם צריכה לבדוק כל יום, בדיעבד סגי בבדיקה אחת שבדקה בתוך שבעה, דלא עדיפא מרואה ודאית, ואף שחוששים בכל יום שתראה מחמת חימוד, מ"מ לא מסתבר להחמיר בה יותר מרואה ודאית.

ודעת הרמב"ן שצריכה בדיקה בז' נקיים, אבל סגי בבדיקה אחת.

אף זקינה ומסולקת דמים צריכה לישב שבעה נקיים בתבעוה להנשא. גבעת שאול.

אשה שנתעברה מנואף ואח"כ שכנעו אותו לקחת אותה לאשה, וכבר עברו ז' חודשים מתחיל העיבור, צריכה שבעה נקיים. מקום שמואל ומנחת יעקב.

סעיף ב'

תבעוה להנשא לזמן רחוק, מתי יושבת ז' נקיים

כתב הרשב"א שאם תבעוה להנשא לאחר י"ב חודש שזמנה רחוק אין חוששים שתראה מחמת תביעה זו, וכתב הטור שמונים לה משעה שמכניס צרכי החופה, וכן נראה מדברי הר"ן שכתב שמונים את הז' ימים משעה שהיא סומכת בדעתה ומכילה עצמה לחופה, אע"פ שעדיין לא נתקדשה.

פסקי ההלכה

שבעת ימים הללו מונים אותה משעה שהיא סומכת בדעתה ומכילה עצמה לחופה, אף על פי שלא נתקדשה עדיין. וכתב הש"ך שכ"ש שאם כבר נתקדשה צריכה ז' נקיים סמוך לחופה.

מתי הכלה טובלת - כתב הרמ"א שיש לסמוך את הטבילה של הכלה סמוך לבעילת מצוה בכל מה דאפשר, והמנהג שתטבול בליל רביעי (כיון שבזמן התלמוד בתולה נישאת ליום הרביעי) אף אם לא תיבעל עד מוצאי שבת, אבל יותר מזה אין להרחיק את הטבילה מהבעילה, ואם לא תיבעל במוצאי שבת יש לה לבדוק עצמה בכל יום עד בעילת מצוה, וכל זה

במיטה, והוי כמי שיש לו פת בסלו, משא"כ בשאר כלה. והצל"ח מביר ראה לסברא זו, אמנם החוות דעת כתב שזה דחוק, דאין שום סברא לחלק בין זמן מועט לזמן מרובה, והטעם שלא חששו שם זה היה בגלל שאין חוששים אלא בחימוד של נישואין. וכתב הט"ז שגזירה זו נתחדשה יחד עם גזירת כתמים, שכיון שטמאה גם בלי הרגשה, לא מועיל לה שלא הרגישה.

פתחי תשובה

אשה שהיתה זקוקה ליבום ועשתה שידוך וחלץ לה היבם, לא מועיל מה שישבה ז' נקיים לפני החליצה, לא מביעא במקומות שנוהגים לייבם שהיה יכול לייבמה בעל כרחא והרי היא כאשת איש, אלא אפילו במקום שאין מייבמים רק חולצים מ"מ לא סמכה דעתה. שער אפרים.

בלא כתיבת התנאים לא מהני שבעה נקיים וצריכה למנות מחדש. חמודי דניאל.

הבית שמואל מסתפק באשה שנשתטית וספרה שבעה נקיים בימי שטותה על ידי נשים אחרות שבדקה, ואח"כ נעשה חלומה, אם רשאים לכונסה על סמך הנקיים הראשונים, או שכשנעשית חלומה נתעורר החימוד מחדש. והביא קצת ראה להקל, והחתם סופר מסיק להקל.

החתם סופר נשאל על אלמנה שדיברו בה להנשא לאיש אשר לא ראתה מעולם ונתפייסה, וקבע במכתב יום מועד לנישואין, וספרה שבעה נקיים לטהרתה לפני שראתה את הבעל, ודעת הרב השואל להחמיר. והחתם סופר נוטה להקל בזה, וכתב שהרב השואל שהחמיר תבוא עלי ברכה.

סעיף ג'

מתי צריכה לשוב ז' נקיים כשהנישואין

נדחו

המרדכי והמהרי"ק מביאים שהר"מ מדייק מדברי הרשב"ם שאם דחו את הנישואין מחמת איזו סיבה, אע"פ שישבה ז' נקיים צריכה לחזור ולישב ז' נקיים כשיתפשרו וישלימו יחד ודעתם לעשות הנישואין, משום שכיון שדחו את הנישואין אינה בודקת היטב, וכתב המהרי"ק שיי"א שהר"מ מדבר רק כאשר לא בדקה מחמת דחיית הנישואין, אבל אם המשיכה לבדוק פעמיים ביום אינה צריכה לחזור ולמנות ז' נקיים, והמהרי"ק מכרע כדעת האוסרים אע"פ שהמשיכה לבדוק, דכיון דחיישנן לחימוד כל שעה ושעה איכא למיחש דילמא השתא חזיא ולאו אדעתה.

איתא בהגהות מיימוני בשם רשב"ם וכ"כ הרוקח בשם אביו וכל רבותיו וכ"כ הר"ם דבעינן שהז' נקיים יהיו סמוך לטבילת מצוה. עוד איתא בהגהות מיימוני שאם טבלה אחר ז' נקיים ולא נבעלה, צריכה לבדוק בכל יום עד שתיבעל, דמשתבעה לינשא איכא לספוקי בכל יום שמוא תראה מחמת חימוד, ונראה דכל זה לכתחילה אבל בדיעבד בבדיקה אחת תוך שבעה סגי, דאין מחמירים בה יותר מבנדה ודאית.

עוד איתא בהגהות מיימוני בשם ריב"א דהא דתבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב ז' נקיים, הני מילי כגון שקידשה ורוצה מיד לישאנה, אבל אם קידשה מקודם וכבר יודעת בו לא מחמדה ומותרת להנשא לו מיד. וכתב הבית יוסף שמהרשב"א ומהמרדכי בשם הר"מ הנ"ל מבואר בהיפך, וכן נראה מדברי כל הפוסקים שסתמו ולא חילקו בדבר, ולכן אין להקל בזה.

לכתחילה, אבל בדיעבד אין להחמיר אם בדקה רק פעם אחת תוך ז'.

כתב הרמ"א שכל חתן ישאל את הכלה קודם שיגע בה, אם שמרה ז' נקיים. וכתב הש"ך שעכשיו לא נהגו כך, ונראה שסומכים על מה שהשושבינים רגילים להודיע לחתן אם היא טמאה.

כתב הדרישה שברשב"א מבואר שהטעם שאינה בודקת בתבעוה להנשא לאחר י"ב חודש הוא משום שלזמן כזה אינה חומדת, ואין הטעם משום שחוששים שתחזור ותחמוד לאחר זמן קודם החתונה, ונ"מ שאם תבעוה להנשא לאחר י"ב חודש והתחילה לספור שבעה נקיים וביום שלש או ארבע לספירתה נתרצו לכנסה, צריכה לספור שבעה נקיים מחדש, כיון שרק עכשיו בא החימוד. וכתב הט"ז שלדבריו צריך ז' נקיים דווקא סמוך לחופה, אבל באמת לפי הרשב"א אם ישבה שבעה נקיים משעת החימוד אינה צריכה לשום דבר אחר, כ, אלא דשאר פוסקים החמירו שתבדוק משעה שמתחילים השבעה נקיים עד שתיבעל, והיינו לכתחילה וכמ"ש הרמ"א.

כתב באבן שהם שחתן שרוצה לבעול בעילת מצוה ביום חופתו קודם הלילה באור היום אחר החופה, אסור אף בבית אפל, אף שלשאר כל אדם מותר בבית אפל, ומביא שם הרבה טעמים לזה. ובנודע ביהודה חולק.

בבאר הגולה מביא מהשל"ה שכתב בצורה חריפה כנגד דברים שנהגו חתן וכלה לפני הנישואין, וכן במעיל צדקה כותב בחריפות כנגד דברים אלו, ומסיים שבדבר שאינו מפורש בתורה לאיסור וברור שלא ישמעו אמרינו מוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידים.

פסקי ההלכה

אם דחו את הנישואין מחמת איזה סיבה, אע"פ שכבר ישבה ז' נקיים וטבלה, צריכה לחזור ולישב ז' נקיים ולטבול כשיחליטו לעשות הנישואין.

וכתב הרמ"א שאע"פ שבדקה עצמה תמיד בימים שבינתיים, לא מהני. ובמשאת בנימין ס"ל שאם בדקה עצמה מותרת, ומסיק שיש להחמיר.

מה הדין כשהנישואין נדחו - כתב הט"ז דדווקא כשדחו את הנישואין בבירור ומדעת שניהם ולא קבעו מועד חדש, צריכה לחזור ולשבת ז' נקיים, אבל אם לא נדחו הנישואין בבירור, אלא רק התעכבו מחמת שלא הושוו בדעתם על הנדוניא, או שרק החתן רוצה לדחות את הנישואין אבל צד הכלה מחזר אחריו לשכנעו להנשא, אע"פ שזה נמשך יום או יומיים לא חשיב דחיית הנישואין, מפני שהכלה סומכת דעתה שינשאו לבסוף. והביא הט"ז שהלבוש כתב שאפילו אם דחו את תאריך החתונה וקבעו מיד תאריך אחר, אפילו יום או יומיים אח"כ, חוזר החימוד ומתעורר וצריכה ז' נקיים מחדש, וכתב הט"ז שאין דבריו נראים כלל, וכן הב"ח חולק על הלבוש וכתב שאם בדקה עצמה באותה שעה ומצאה טהורה מותרת, ורק כשנתעכבו יום או יומיים צריכה שוב ז' נקיים, וכתב החוות דעת שאם קבעו תאריך חדש באופן שצריכים להכין מחדש את צרכי החתונה, צריכה לשבת שוב ז' נקיים.

מה הדין כשהחתן התעכב מלבוא - כתב הט"ז שאם לא בא החתן ביום החתונה מחמת אונס הדרך, ואח"כ שלח שליח להתנצל על האיחור, צריכה לחזור לשבת ז' נקיים, מפני שהיא חששה מתחילה שקרה לו משהו

בדרך, דכל הדרכים בחזקת סכנה, ושמא לא יבוא כלל, או שחוששת שאינו חפץ בה, וממילא כשנודע לה שהוא יבוא מתעורר החימוד מחדש. ודלא כהמשאת בנימין שכתב שבכהאי גוונא א"צ שוב ז' נקיים, דמימר אמרה מחמת אונס נתעכב וכשיעבור האונס יבוא. והש"ך כתב שגם אם השליח לדחות את החתונה הגיע יום או יומיים אחרי תאריך החתונה מותרת, דסמכה דעתה שתיכף יבוא ויהבה דעתה שתהיה טהורה, ומסיים הש"ך 'ובאמת אין להחמיר בדינים אלו, דבלאו הכי הרבה פוסקים סוברים דא"צ ז' נקיים, וגם בדיעבד סגי בבדיקה א' תוך ז' לכו"ע, וגם כל עיקר דין זה הוא מדבריהם.

מה הדין כשנתרצית להנשא לאחר - כתב הלבוש שאם החתן הראשון לא רצה להנשא לה, ומיד נתרצית להנשא לאחר, צריכה שבעה נקיים מחדש כי נתעורר חימוד חדש, וגם אם אח"כ חזר החתן הראשון ונתרצה להנשא, צריכה גם כן ז' נקיים מחדש, אע"פ שבדקה עצמה ומצאה טהורה, כיון דאפסקה אחר בינתיים. וכתב החתם סופר שגם אם נתרצו להחליף את החתן שלא מתוך קטטה, צריכה לחזור ולשבת ז' נקיים.

סעיף ד'

איסור יחוד בעבר וכנסה ללא ז' נקיים

כתבו הראשונים שאם עבר וכנסה ללא ז' נקיים, לא יתייחד עמה, אלא הוא ישן עם האנשים והיא ישנה עם הנשים, כחתן שפירסה אשתו נדה, ואע"פ שאינה אסורה אלא מספק אסורים ביחוד, כיון שיצרו תוקפו. דעת הרשב"א והסמ"ג וספר התרומה שדין זה נאמר

ודעת הראב"ד כהרשב"א, ולזה נראה שנוטה דעת המגיד משנה.

והקשה הבית יוסף אם מתירים יחוד בכלה שספק ראתה ולא חוששים שיעבור על דברי חכמים ויבעול אותה, כ"ש שבודאי ראתה נתיר לת"ח להתייחד ולא נחשוש שהת"ח יעבור על איסור כרת, ולמה איסור יחוד הוא גם בת"ח. ולכן מבאר הבית יוסף שאין כוונת הרמב"ם להתיר לת"ח יחוד עם כלה שלא ישבה ז' נקיים כמו שהבינו הראב"ד והמגיד משנה, אלא כוונת הרמב"ם שכיון שדעתו (הלכות אישות י"ו) שאסור לישא אשה כשהיא נדה אף אם היא תישן בין הנשים והוא בין האנשים, דאיכא למיחש שמא באיזו שעה מן היום או מן הלילה לא יזהרו המשמרות ויבוא עליה, ולענין זה מתיר הרמב"ם בתלמיד חכם את הנישואין בלי ז' נקיים של חשש חימוד, אבל לא את היחוד, והא דקאמר בגמרא לרבנן יחודי מייחדי להו, אין הכונה ליחוד ממש, אלא שהיו נשואות להם, אבל היו אסורות עד ז' נקיים וטבילה, ולענין נישואין בנדה גמורה הרמב"ם אוסר גם בתלמיד חכם, כיון ששם זה ודאי נדה דאורייתא ולא חשש דרבנן.

והתוספות מבארים את התירוץ השני בגמרא שהכונה שהיו מייחדים אותם לאותם רבנן, ויש כאן פת בסלו כיון שאם היה רוצה היה בא עליה, וכיון שפעמים לא היה בא עליה לא מחמדא ולא חזאי. והרי"ף והרא"ש הביאו רק את דברי רבי אלעזר בן יעקב, ולא את המשך דברי הגמרא, ונראה שטעמם משום שיש ספק כמו איזה מהתירוצים נפסק להלכה, יש לאסור בשני האופנים מספק, ונמצא שגם לדבריהם האיסור הוא בין בת"ח בין בעם הארץ.

אפילו בתלמיד חכם שיודע שאסור לו לבוא עליה, והרמב"ם מתיר בתלמיד חכם, ומחלוקתם תלויה בביאור הגמרא דלהלן.

איתא בגמרא (יבמות ל"ז): אמר רבי אליעזר בן יעקב לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אשה במדינה אחרת שמא יזדווגו זה לזה ונמצא אח נושא את אחותו. איני והא רב כי איקלע לברדשיר וכן רב נחמן כי איקלע לשכנציב אמרו מאן הוא ליומי (-מי חפצה להנשא לימים שאתעכב כאן), **שאני רבנן דבקיע שמיהו. והא אמר רבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה ליישב שבעה נקיים, רבנן שלוחיהו הוו משדרי ומודעי להו. ואי בעית אימא לרבנן יחודי בעלמא הוא דמייחדי להו, דאמר מר אינו דומה מי שיש לו פת בסלו וכו'.**

הרמב"ם מפרש את התירוץ השני שלא הגמרא שהיו מתייחדים עימה בבית אחד ולא היו באים עליה, דבלא יחוד לא חשיב פת בסלו, ומבואר שתלמיד חכם מותר ביחוד, מפני שהוא יודע שהיא אסורה ונזהר מזה ולא יקרב לה עד שתטבול, (ולא יעזור להודיע זאת לעם הארץ, דשאני ת"ח שהוא זהיר במצוות, ויותר נראה שת"ח יודע שיש לחוש שראתה מחמת חימוד, ויפרוש ממנה כיון שהוא רגיל בדברי חכמים וגזירותיהם, משא"כ עם הארץ, אי נמי חכמים לא נתנו דבריהם לשיעורים, ואסרו בכל עם הארץ אף אם הודיעו לו).

והרשב"א מפרש שהכונה שהיו מייחדים אותם שיוכלו לישא אותם אחרי ז' נקיים, אי נמי לא היו באים עליהן לעולם ולא ישנו עמהן בבית, ועשו כך כדי לשבור היצר.

בא עליה ופירסה נדה, כתב התרומת הדשן שהורה אחד מן הגדולים שאסור להתייחד עמה כיון שלא בעל, וחד מרבוותא התיר, דכיון דחזינן דלא תקיף יצריה באשה זו בשעת החופה ולא בא עליה אע"פ שהיתה מותרת לו לא חיישינן ליחוד, והתרומת הדשן מביא סעד לדברי המתיר (ממה שמצינו ששור המועד שראה ג' שוורים ולא נגח חזר לתמותו, והט"ז דוחה דשאני התם שסתם שוורים אינם נגחנים, אבל כאן סתם אדם יצרו תוקפו), ומ"מ כתב שהמחמיר תבוא עליו ברכה.

שיטת הרמב"ם שנדה כיון שאינה ראויה לביאה אין חופתה חופה. ומקורו מדאיתא בגמרא (כתובות נ"ו.) **בעי רבין נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו, חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה**, ומסקנת הגמרא שחיבת חופה קונה. **בעי רב אשי נכנסה לחופה ופירסה נדה מהו, אם תמצא לומר חיבת חופה קונה, חופה דחויא לביאה, אבל חופה דלא חויא לביאה לא, או דילמא לא שנא, תיקו.** והרמב"ם מבאר שהספק של רב אשי הוא אם חופה דלא חויא לביאה נקראת חופה או לא, וכיון שהגמרא נשארת בתיקו לא הויא חופה כלל ולא קנאה לא ליורשה ולא להטמא לה ולא לשום דבר. וכתב הר"ן שכך נראה גם מדברי הר"ף. וכתב הר"ן שהדבר תימה דכיון דקיימא לן ביבמות (נ"ז:) **דיש חופה לפסולות**, נדה למה לא תקנה, ובהכרח כוונת הגמרא בכתובות היא רק לענין תוספת כתובה. וכ"כ הרא"ש.

עוד כתב הרמב"ם לא תינשא נדה עד שתטהר, ואין מברכין לה ברכת חתנים עד שתיטהר, ואם עבר ונשא וברך אינו חוזר ומברך. וכתב המגיד משנה שכן דעת הר"י מיג"ש וקצת גאונים, ונראים דבריהם, דכיון

פסק ההלכה - עבר וכנסה ללא ז' נקיים, לא יתייחד עמה, אלא הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים.

נישואין ויחוד בכלה נדה

איתא בגמרא (כתובות ד.) **מי שפירסה אשתו נדה, הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. ולהלן שם לא שנו אלא שלא בעל, אבל בעל אשתו ישנה עמו** (דכיון דיש היתר לאיסורו אין יצרו תוקפו).

וכתב רבינו ירוחם שאין הפרש באלו הדינים בין אלמנה לבתולה. וכתב הבית יוסף שכוונתו לאפוקי מדברי הרא"ה שאוסר בבתולה.

וכתב הרא"ש בשם הראב"ד שגם הבעל צריך לישן בין האנשים, וגם האשה צריכה לישן בין הנשים, וכ"כ הרשב"א, אלא שנראה מדבריו דהיינו דווקא כשהיו ישנים בבית אחד, אבל אם הם ישנים בשני בתים נפרדים אין אף אחד מהם צריך שומר. ורבינו ירוחם כתב על דברי הראב"ד שדווקא בלילה צריכים שומרים, אבל ביום מותר להתייחד עמה כשאר הנשים, וכ"כ הרא"ש בשם הראב"ד, אבל דעת הרא"ש עצמו וכן דעת הר"ה שגם ביום אסורים ביחוד, ונראה מדברי הרא"ש שהוא סובר שאין צריך שתי משמרות, אלא הוא בין האנשים או היא בין הנשים, וכן כתב הטור בשמו, ואף שהם מדברים לענין אבילות נראה דה"ה לענין פירסה נדה, שהרי הגמרא שם משוה ביניהם.

שיטת הרמ"ה שגם אם פירסה נדה אחרי הבעילה אסורים ביחוד, והרא"ש מתיר, וכן נראה מדברי כל הפוסקים.

יחוד בחתן שלא בעל כמה ימים ופירסה נדה - בחור נשא בתולה והיתה טהורה ושהה עמה כמה לילות ולא

כיון שהמנהג כך א"כ אם פירסה נדה ודאי צריך שימור, דהא דלא בעל תחלה היינו משום המנהג, וכן נוהגים להצריך שימור בכהאי גוונא.

עוד כתב הרמ"א שאין לחלק בזה בין בחור לאלמון (ולא אמרינן שאלמון אין יצרו תוקפו), או בין בתולה לאלמנה (ולא אמרינן שכיון שראתה רק דם בתולים אין הדבר חמור בעיניו).

עוד כתב הרמ"א שיי"א שאסורים ביחוד ביום כמו בלילה, ואין צריך להיות שתי שמירות רק הוא בין האנשים או היא בין הנשים, ואם אינם ישנים בחדר אחד אינם צריכים שימור כלל, וי"א שבלילה צריך שתי שמירות, וביום מותר להתייחד. והמנהג ליקח קטן אצל החתן וקטנה אצל הכלה, ואין מתייחדים ביום בלא קטן או קטנה. וכתב הש"ך שלוקחים קטנים שיודעים טעם ביאה ואין מוסרים עצמם לביאה. ובבאר שבע תמה על מה שלא לוקחים לשמירה לא קטן ולא קטנה ק אם הכלה שוכבת אצל בתה הכלה, שזה איסור גמור.

סעיף ה'

מחזיר גרושתו צריכה לישב שבעה נקיים.

וכתב הט"ז שאם עבר וכנס בלי ז' נקיים מותרים ביחוד, דלא תקיף יצריה כ"כ.

עוד כתב הט"ז שאלמנה שהיה לה זמן מוגבל בתנאים עם החתן שלה לנשואין, והחתן אמר לה שאפשר שיקדים הנשואין, וכן עשה, והיא אמרה שסמכה על זה וספרה שבעה נקיים וטבלה, אע"פ שהאלמנה עשתה שלא כדין כיון שלא היה לה ברור על הקדמת החתונה

דאסור לו להתייחד עמה אין ראוי שתכנס לחופה. וכתב הרא"ש שראיית הרמב"ם היא מדאמרינן בגמרא (כתובות ב.) **חלה הוא או היא או פירסה נדה אינו מעלה לה מזונות**, ומבואר שבפירסה נדה אינו יכול לכנוס כמו בחלתה, ועוד מביאים ראיה מדברי הגמרא (נדה ס"ו.) **דרבינא אינסק לבריה בי רב חביבא וכו' א"ל לא סבר לה מר להא דרבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה ז' נקיים**, ומבואר שאפילו בספק נדה אסור לכנוס ולברך ברכת נישואין. והרא"ש דחה ראיות אלו והעלה דאין איסור בדבר, וכתב המגיד משנה שהמנהג בכל המקומות לברך ברכת חתנים בכלה נדה, אבל הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. ובהגהות מיימוני כתבו בשם הסמ"ק שעתה אנו מתירים לכנוס נדות, כיון שאנו מתי מעט במקום אחד, ויש לחוש שמא יקדמנו אחר, רק שיוודיעו לחתן, אך רבינו יחיאל מחמיר בזה.

פסקי ההלכה

חתן שפירסה כלתו נדה קודם שבא עליה, הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. וכתב הש"ך שנתבאר באבן העזר שהמנהג פשוט לכנוס ולעשות נישואין גם כשהכלה נדה. ואם פירסה נדה מותרים ביחוד, דלא תקיף יצריה כ"כ.

וכתב הרמ"א שיש אומרים אם היתה טהורה כשנישאת ולא בא עליה, ופירסה נדה אחר כך, אינה צריכה שימור עוד, והמחמיר תבא עליו ברכה. והט"ז כתב שמדינא אסור. והש"ך כתב דהאידינא שהמנהג שלא לבעול רק אחר ב' או ג' ימים אחר הנשואים, אע"פ שהוא מנהג של שטות ויש בו איסור מכמה טעמים ונכון לבטלו, מ"מ

בספק, אמנם אם אמר לה שברור לו שאשתו תסכים, אפשר להקל, ועדיין הדבר צריך תלמוד כיון שתלה את הדבר בדעת אחרים.

וברדב"ז מסתפק באשה שגירשה בעלה כדי לקיים שבועתו, והיא יודעת שהוא עתיד להחזירה, אם צריכה ז' נקיים.

עד שבא החתן וכנסה תיכף, ונמצא שבשעה שאמר לה מתי ישאנה נתחדש החימוד וצריכה לחזור ולמנות ז' נקיים, מ"מ כיון שכבר עברה ועשתה כן אין להפרישם מכח זה. וכתב הנודע ביהודה שאם הכלה ביקשה מאבי החתן להקדים את הנישואין, והוא אמר שהוא מסכים אבל הוא צריך לשאול את אשתו, והכלה התחילה מיד למנות ז' נקיים, ולבסוף אשתו הסכימה, פשוט שצריכה למנות ז' ימים מיום חזרת השליח, דעד אז הדבר אצלה

סימן קצ"ג

דין דם בתולים

דם בתולים, והיינו הדם היוצא מהאשה בבעילות הראשונות, מן התורה אינו טמא, כיון שאינו דם נדות היוצא מן המקור, אלא הוא דם מכה היוצא מן הצדדים, אמנם מבואר בגמרא (ס"ה:) שחכמים אמרו שצריך לפרוש מדם בתולים כמו מראית נדה, ומותר רק לגמור את הביאה הראשונה. ועיין במתני' ס"ד: ובגמרא על משנה זו עד מתי תולים שהדם שראתה מחמת התשיש הוא דם בתולים.

ולהלן יבואר מדוע לא מטהרים דם בתולים כמו שמצינו דין תליה במכה, ובאלו נשים מחמירים בדם בתולים, ושיש לאסור גם כשבעל ולא מצא דם, והאם מותר לגמור ביאתו או שצריך לפרוש באבר מות (כמו באשה שראתה דם נדות באמצע הביאה).

איתא במתני' (ס"ד:) **תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונישאת, בית שמאי אומרים נותנים לה ד' לילות, ובית הלל אומרים עד שתחיה המכה. הגיע זמנה לראות ונישאת, ב"ש אומרים נותנים לה לילה הראשון, וב"ה אומרים עד מוצאי שבת ד' לילות ראתה ועודה בבית אביה, ב"ש אומרים נותנים לה בעילת מצוה, וב"ה אומרים כל הלילה שלה.** ובגמרא **אמר רב בוגרת נותנים לה לילה הראשון** (דאפילו לב"ה דאמרי בהגיע זמנה לראות ד' לילות, הני מילי נערה אבל בוגרת לילה הראשון ותו לא).

ולהלן בגמרא (ס"ה:) **רב ושמואל דאמרי תרווייהו הלכה בועל בעילת מצוה ופורש, מתיב רב חסדא מעשה ונתן לה רבי ד' לילות מתוך י"ב חרש, א"ל רבא הדורי אפירכא למה לי אותיב ממתני', הוא סבר מעשה רב. מ"מ לרב ושמואל קשיא. אינהו דאמרו כרבותינו דתניא רבותינו חזרו ונמנו שיהא בועל בעילת מצוה ופורש. אמר עולא כי הוּוּ בה רבי יוחנן וריש לקיש בתינוקת** (בפירקא דתינוקת) **לא הוּוּ מסקי מיהא אלא כדמסיק תעלא מבי כרבא, ומסיימי בה הכי, בועל בעילת מצוה ופורש.** וכן מבואר בירושלמי.

ופסקו הראב"ד והרשב"א והרא"ש והר"ן שכל בועל בתולה צריך לפרוש מיד, אפילו היא קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה.

וכתב הרשב"א שאע"פ שאין לך מכה גדולה מזו, לא תלין בה כדתלין בעלמא במכה, משום דשאני הכא דאיכא למיחש לדשמואל (ס"ד:) דאמר יכולני לבעול כמה בתולות בלא דם, ועוד דבבתולה יש להחמיר לפי שאינה אלא לשעה ופעם אחת, אבל היכא שאפשר שתאסרנה על ידה לבעלה לא החמירו.

והרא"ש כתב שלא תולים במכה משום דבעילת מצוה לכל היא מסורה, ואין הכל בקיאי' בחילוק שיש בין שלא הגיע זמנה לראות ובין הגיע זמנה, ובין בוגרת ובין

שאם ראינו מקום שנוהגים בו לא נחשוב שהוא מנהג בטעות ונבוא להתירו להם, דכיון דבארץ ישראל נהגו כך אסור לפרוץ גדרם של הנוהגים כמוותם, דמנהג ותיקין הוא. וכן מבואר ברמב"ם שהדבר תלוי במנהג (דכתב דין זה אחרי שביאר את המנהג של ז' נקיים בדם טוהר של יולדת שנתחדש ע"י הגאונים, ובצרפת נהגו בזה הדרך), ומנהג זה אינו מההיא דאמר רבי זירא (ס"ו.) בנות ישראל החמירו על עצמן וכו', דההיא אינו אלא ברואה דם טמא או ספק טמא, אמנם מנהג זה מבואר כבר בגמרא, ואולי הגאונים הנהיגו מנהג זה בכל ישראל, והראב"ד סובר שדבר זה אסור מדינא דגמרא.

וכתב הבית יוסף שלענין הלכה כיון שנתבאר שהרא"ש והרשב"א והראב"ד סוברים שזה אסור מדינא, ואפילו לדעת הר"ף והרמב"ם שהדבר תלוי במנהג כיון שבזמן הזה פשט איסור בדם בתולים אפילו תינוקת קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה, אסור לפרוץ גדרן של ראשונים ולהקל בו אפילו כחוט השערה, ומי שעושה כן הרי הוא פורץ גדר וישכנו נחש.

האם מותר לגמור את הביאה

איתא בגמרא (ס"ה:) **א"ל רבי אבא לרב אשי, אלא מעתה בעל נפש לא יגמור ביאתו** (דאם חוששים לכל תינוקת משום נדה ואפילו לא הגיע זמנה לראות ולא ראתה, א"כ כעין ודאי משווית לה, ובעל נפש לא יגמור ביאתו, אלא מוכיין שדם שותת ויורד יפירוש ממנה), **אמר לו א"כ לבו נוקפו ופורש** (אפילו קודם השרת בתולים, או שמא יפירוש לגמרי ולא יבעול כלל ונמצא בטל מפריה ורביה).

וכתב הרשב"א בשם הראב"ד דהא דאמרין בועל בעילת מצוה ופורש, לא פורש מיד כשגמר, דא"כ

ראתה ובין שלא ראתה, ועוד משום דחתן יצרו תוקפו, הילכך הסכימו רבותינו להשוות כולן וליתן להן דין חומרא שבחומרות דהיינו בוגרת שראתה שנותנים לה בעילת מצוה בלבד.

ודעת הרמב"ם שדווקא בהגיע זמנה לראות נותנים לה רק בעילת מצוה. וכתב הבית יוסף שגם הר"ף סובר כהרמב"ם שלא אסרו אלא בראתה, אבל בלא ראתה לא גזרו אלא העמידה על דינה שנותנים לה ד' לילות, ואע"ג דשייך למיגזר בה אטו בוגרת שלא ראתה שאין לה אלא לילה הראשון ואתו למיטעי ולומר שיש לה ד' לילות שלא יחלקו בין נערה לבוגרת, מ"מ לא ראו חכמים להחמיר כ"כ בדבר, ודיים שהחמירו היכא דראתה, אי נמי לא גזרו חכמים אלא בבוגרת שראתה, שחוששים שיבוא לידי איסור תורה שיתערב דם המקור בדם בתולים, ואע"פ שזה חשש רחוק, שהרי הרואה מחמת תשמיש תולה במכתה, מ"מ נצטרף חשש זה עם גזירת אטו בוגרת ואסרו, אבל בלא ראתה שאין חשש שמא דם המקור נתערב בדם בתולים, לא גזרו רק משום אטו בוגרת.

ובירושלמי משמע שהדבר היה תלוי במנהג, ובבבלי נהגו להתיר כמבואר בגמרא, ורק בהגיע זמנה לראות וראתה החמירו שאינו בועל אלא בעילת מצוה ופורש, ובארץ ישראל החמירו שבכל אופן בועל בעילת מצוה ופורש, ולא משום דס"ל דדינא הכי אלא חומרא בעלמא החמירו במקומם, ואפשר שגם בארץ ישראל לא פשט מנהג זה בכל המקומות, ואפשר דהא דאיתא בבלי שרבי יוחנן וריש לקיש החמירו זה לא מדינא אלא החמירו כמנהג מקומם שהיו בארץ ישראל, ונפק"מ

והר"מ והרמב"ן מחמירים, ואפילו המקילים מצריכים להם לבדוק בבדיקה זכה במון ובצמור נקי.

וכתב הבית יוסף שאין לסמוך על המקילים.

וכתב הרשב"א שצריכה שתפסוק בטהרה ותבדוק כל שבעה. וכ"כ הרא"ש בשם רב האי גאון והרמב"ם.

וכתב בהגהות מיימוני בשם ספר התרומה וספר המצוות שלא תתחיל למנות עד יום ה' לשימושה, דחיישינן שתפלוט שכבת זרע ותסתור, כמבואר בסימן קצ"ו, אבל מדברי הרמב"ם והרמב"ן משמע שאינה צריכה להמתין. והבית יוסף כתב שאין ראייה מדברי הרמב"ם.

וכתב הרא"ש בשם רב האי גאון שכלה בתולה שנבעלה בעילת מצוה נוהגת עצמה כל שבעה כנדה, כדי שלא יהא הרגל דבר, וצריכה ז' נקיים וטבילה כזבה, אלא שאין אנו מטמאין משכב שתחתיה בשעת בעילה משום דלאו נדה ודאי היא אלא ספק. וכתב הראב"ד שאין כוונתו לענין טהרות, שהרי אין טומאה וטהרה בזמן הזה לטמא משכב שתחתיה, אלא כוונתו שאסור לישן על מיטתה של נדה אפילו בשעה שאינה במטה משום הרגל, ובכלה מותר אחרי שהלכה מאצלו, ואפילו באותו סדין שהדם עליו.

פסקי ההלכה

הכונס את הבתולה, בועל בעילת מצוה וגומר ביאתו (באבר חי. ט"ז וש"ך. אע"פ שהדם שותת ויורד. ש"ך) ופורש מיד. אפילו היא קטנה שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה, ואפילו בדקה ולא מצאה דם, שמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו שכבת זרע. (ואפילו בבוגרת

יציאתו הנאה לו כביאתו, אלא ממתין עד שימות האבר ופורש מיד מן המיטה, כדרך שאמרו (שבועות י"ד:) במשמש עם הטהורה ואמרה נטמאתי, אך אין צריך לנעוץ ציפורניו בקרקע עד שימות האבר כמו שאמר שם, שהרי התירו לו לגמור ביאתו, אלא עומד עד שימות ופורש.

והרשב"א עצמו סובר שמותר לפרוש באבר חי, דאשה זו דמיה טהורים וביאתה מותרת לגמרי, ואפילו כשהדם שותת ויורד התירו לו לגמור ביאתו, וא"כ אין לאסור הפרישה יותר מאת הבעילה עצמה, ועוד שאם אתה עושה אותו כמשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי, אף הוא לבו נוקפו ופורש, וזו היא תשובתו של רב אשי. ומסיים הרשב"א שדבר זה מותר אפילו לבעל נפש, וכן דעת הר"ז. וכ"כ המגיד משנה שהסכימו כן הרבה מן המפרשים. וכ"כ הרא"ש והסמ"ג וספר התרומה והר"ן, וכ"כ ההגהות מיימוני בשם הרמב"ן.

בעל ולא מצא דם

כתבו הרא"ש והרשב"א שאפילו אם בעל ולא מצא דם כלל, פורש ממנה, שכיון שרוב נשים יש להן דם בתולים, שמא ראתה טיפת דם כחרדל ונאבד או חיפהו שכבת זרע, ובהטיה נמי לא תלינן דמילתא דלא שכיחא היא, ואפילו בוגרת אע"פ שאין לה טענת בתולים צריך לפרוש ממנה אפילו אם לא מצא דם, דכיון שיש בוגרות שיש להן דם בתולים לא פלוג, וכ"כ הר"ן, וכתב שכן דעת הגאונים.

ובהגהות מיימוני כתב שהראב"ד אוסר אפילו בלא מצא דם, ויש מתירים, ומסתברא להקל, אבל רש"י והרוקח

מפראג שאף שבזמננו נוהגים שכל נדה מתחילה למנות ביום השישי לראיתה, כאן יכולה להתחיל למנות מהיום החמישי. ט"ז).

ונוהג עמה בכל דיני נדה לענין הרחקה, אלא שנדה גמורה אסור לו לישן על מטתה אפילו כשאינה במטה, וזו מותר לו לישן באותה מטה, לאחר שעמדה מאצלו, ואפילו בסדין שהדם עליו.

שכלו בתולים שלה צריך לפרוש, ואפילו בדקה ולא ראתה, דחיישין שראתה דם וחיהו שכבת זרע. ט"ז).

וכתב הרמ"א שיש מקילים אם לא ראתה דם, ונהגו להקל אם לא גמר ביאה רק הערה בה ולא ראתה דם, אבל אם בא עליה ביאה ממשי, צריך לפרוש ממנה אף על פי שלא ראתה דם. ובעל נפש יחוש לעצמו שלא לשחוק בתינוקות.

וצריכה שתפסוק בטהרה ותבדוק כל שבעה, ולא תתחיל למנות עד יום ה' לשימושה, (וכתב המהר"ל

סימן קצ"ד

דיני יולדת ומפלת

יולדת זכר טמאה מדאורייתא ז' ימים, ואח"כ יש לה ל"ג ימי טהרה שגם אם תראה דם היא טהורה, דכתיב "אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דוותה טמאה, וביום השמיני ימול בשר ערלתו, ושלושים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה", ויולדת נקיבה טמאה י"ד יום, ואח"כ יש לה ס"ו ימי טהרה, דכתיב "ואם נקיבה תלד וטמאה שבעת ימים נדתה, וששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה". ונמצא שאחר ז' ימים לזכר ואחר י"ד לנקיבה טובלת וטהורה לבעלה גם אם היא רואה דם. אמנם יולדת שהיתה זבה גדולה לפני הלידה (יולדת בזוב), צריכה ז' נקיים לפני הטבילה.

ונחלקו רבי ולוי בגמרא (ל"ה) אם דם טהור זה מאותו מעין או ממעין אחר, ונ"מ היכא שלא הפסיקה לראות בין ימי טמאה לימי טהרה, שלרב שזה מעין אחד טהורה, ולוי שזה שתי מעיינות היא טמאה. וכן נ"מ היכא שלא הפסיקה בסיום ימי טהרה, שלרב היא טמאה ולוי היא טהורה.

נחלקו הראשונים האם בזמן הזה ג"כ בועלים על דם טהור, או לא ("א משום חומרא דרבי זירא, וי"א שזו תקנת הגאונים), ואולם כבר פשט המנהג בכל ישראל שאין בועלים על דם טהור כלל. ויש שהחמירו שלא לבעול בימי טהרה אפילו אם אינה רואה, ונחלקו הפוסקים האם לקיים מנהג זה במקום שנהגו כך, או לא.

סעיף א'

טומאת יולדת

יולדת טמאה כנדה אפילו לא ראתה דם, בין יולדת חי או מת ואפילו נפל, וכמו שנתבאר בסימן קפ"ח שאפילו מי שסובר שאפשר לפתיחת הקבר בלא דם, מודה שבנגמרה צורתו של וולד אמו טמאה לידה. ופשוט במשנה שדין יולדת נפל כדין יולדת וולד של קיימא חי, דתנן (ל) **המפלת יום ארבעים אינה חוששת לולד, יום מ"א תשב לזכר ולנקבה**, ומפרש בגמרא משום דבמ"א יום נגמרת צורת הולד, אמנם אם ילדה דרך דופן אינה טמאה לידה, כדאיתא בגמרא (מ). אמר קרא "כי תזריע וילדה" עד שתלד ממקום שמזרעת.

יולדת זכר טמאה שבעת ימים, דכתיב "אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים", ובליל ח' טובלת, דנדה קרייה רחמנא. וכל ל"ג ימים שאחר השבעה מותרת לשמש אף על פי שרואה בהן, כדכתיב "ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה".

יולדת נקיבה טמאה י"ד יום אפילו אינה רואה דם, דכתיב "ואם נקיבה תלד וטמאה שבעת ימים", וטובלת בליל ט"ו, וכל דמים שתראה ס"ו ימים הם טהורים, דכתיב "וששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה". ואם היו

הפוסקים שטעם האיסור בליל מ"א ופ"א הוא שמא תראה ותחשוב שהיא בימי טוהר, א"כ בזמננו אין לאסור, וכן הלכה, ולטעם בה"ג גם בזמננו יש לאסור.

דין יולדת בזוב

איתא בגמרא (ל"ז,): **תניא רבי מרינוס אומר אין לידה סותרת בזיבה. איבעיא להו מהו שתעלה** (-אם ילדה בזוב, ובימי לידתה לא ראתה, האם ימים אלו עולים לה לנקיים ולא תצטרך לספור אחריהם או לא), **אביי אמר אינה סותרת ואינה עולה** (-שאם היתה זבה ופסקה והתחילה לספור וילדה אינה סותרת, וימי לידתה אפילו אינה רואה בהן אין משלימין לספירתה אלא משלמת אחריהם), **ורבא אמר אינה סותרת ועולה.**

וכתב הרא"ש שבה"ג פסק כרבא, כדקיימא לן שבכל מקום הלכה כרבא חוץ מיע"ל קג"ט, וכ"כ רב סעדיה גאון ובשאלות דרב אחאי, וכן פסקו רבינו חננאל והרי"ף, (וכן פסקו הרשב"א והר"ן והרמב"ם), ורבינו תם סובר שהל' של יע"ל קג"ט היינו ימי לידה, דהלכה כאביי שאינה סותרת ואינה עולה, והתוספות דחו כל ראיותיו, ודברי הגאונים עיקר, הילכך נשי דידן שהחמירו לישב ז' נקיים על כל ראיותיהן, דינם כיוולדות בזוב (אפילו לא ראתה דם כלל, דא"א לפתיחת הקבר בלא דם), וצריכות ז' נקיים, וימי לידה אם לא ראתה בהן עולים לה לז' נקיים, ויולדת נקבה שהיו ימי השבוע הראשון נקיים וראתה בשבוע שני, אינה סותרת, ואף שדם לידה סותר אפילו לרבא, הכא כיון שראתה אחר ספירת ז' נקיים אינה סותרת, אמנם האידינא אין ג"מ בדין זה, דעל כל ראייה שתראה צריכה ז' נקיים, אמנם במקום שנהגו לבעול על דם טוהר, אפילו ראתה בשבוע שני טובלת אחר י"ד אפילו לא פסקה, דקיימא לן מעין אחד הוא

לה ז' נקיים בתוך י"ד הימים הראשונים, וטבלה לפני ליל ט"ו, לא עלתה לה טבילה.

ואיתא בגמרא (ל"ה): **איתמר רב אמר מעין אחד הוא, התורה ממאתו והתורה מיהרתו, ולוי אמר שתי מעיינות הם, נסתם הטמא נפתח הטהור, נסתם הטהור נפתח הטמא. מאי בינייהו, איכא בינייהו שופעת מתוך שבעה לאחר שבעה** (לזכר), **ומתוך י"ד לאחר י"ד** (לנקבה), **ומתוך ארבעים ללאחר ארבעים** (לזכר), **ומתוך שמונים ללאחר שמונים** (לנקבה), **לרב רישא לקולא וסיפא לחומרא, וללוי רישא לחומרא וסיפא לקולא.** ואיתא בגמרא (ל"ו), **והלכתא כוותיה דרב בין לקולא בין לחומרא.**

פרישה מיולדת בליל מ"א לזכר וליל פ"א לנקיבה- איתא בגמרא (פסחים ק"ג): **היושבת על דם מוהר אסורה לשמש. וכמה, אמר רב עונה.** וכתב הרא"ש שבמקומות שבועלים על דם טוהר צריכים לפרוש ליל מ"א לזכר וליל פ"א לנקבה אפילו לא ראתה, דמתוך שהורגלה לשמש כל ימי טוהר ואפילו תראה, חיישינן שמא גם עתה תראה ולא אדעתה, לכן יודיענה בעלה שהוא פורש ממנה לילה זה בגלל שכלו ימי טוהר שלה. וכתב הרא"ש שרש"י מפרש שעונה היינו לילה אחד, ובשם רבותיו פירש רש"י לילה ויום, וכתב שאין נראה לו פירוש רבותיו דבכל דוכתא אמרינן דעונה אחת הוי לילה אחת או יום. וכ"כ הראב"ד והסמ"ג וספר התרומה. ובה"ג פירש שטעם הפרישה הוא דכיון דנפקא מימי טהרה לימי טומאה הוי ליה כשעת וסתה. וכתב הט"ז שבזמננו שנוהגים איסור בדם טוהר, לטעם רוב

דם טוהר בזמן הזה

כתב הרמב"ן שאע"פ שמן התורה מותר לבעול על דם טוהר, כל הרואה טיפת דם אפי' בתוך ימי הטוהר תשב שבעה נקיים, והרי הוא בכלל חומרת רבי זירא שהחמירו בנות ישראל על עצמן, ואע"פ שבמקצת מקומות נוהגים קולא בדם טוהר כבר הסכימו הגאונים ועשו סמיכה והחרימו על מי שיעשה כן. וכן דעת הרוקח והראב"ד.

אבל בה"ג כתב שאף בזמן הזה נוהגים התר בדם טוהר כדין התורה, וכ"כ רב אחאי, והתוס' ורבינו תם וספר התרומה והסמ"ג והרמב"ם וההגהות מיימוני סוברים שהדבר תלוי במנהג, ואין דם טוהר בכלל חומרת רבי זירא, ולפיכך אף על פי שחומרת רבי זירא פשטה בכל ישראל, יש מקומות שבועלים על דם טוהר.

ובדעת הרי"ף דעת ההגהות מיימוני שהרי"ף סובר כדעת האוסרים מצד חומרת רבי זירא, ודעת הר"מ שהרי"ף לא בא לאסור מצד חומרת רבי זירא, אלא בא לומר שיוולדת בזוב צריכה ז' נקיים, ואם ראתה אח"כ לפני שטבלה סותרת, אבל כל שטבלה בלי ראיית דם כלל ואפילו דם טוהר, אם ראתה אחר כך דם טוהר הוא ומותר לבעול עליו.

וביאר הרמב"ן סברת האוסרים שאם החמירו שלא יבוא הדבר לידי טעות בין בימי נדה לבימי זיבה ובין רואה יום אחד לרואה שלשה, כל שכן שיש לחוש שמא יבואו לטעות בין ימי טוהר לימים שלאחר ימי טוהר. והרשב"א כתב שאין זה ראייה, שהרי בימי חכמי התלמוד כבר החמירו בנות ישראל לישב על טיפת דם כחרדל, ואפילו הכי טיהרו בדם טוהר, ואם הן לא

התורה טמאתו והתורה טהרתו, (וכיון שאפילו אם תראה זה דם טוהר, למה נצריך אותה ז' נקיים. ט"ז). ע"כ דברי הרא"ש.

ודעת הרמב"ן שיוולדת נקיבה שלא ראתה בז' ימים הראשונים, ובשבוע השני ראתה, סותרת ספירתה וצריכה ז' נקיים כשתפסוק.

והגהות מיימוני כתבו בשם הסמ"ג שנהגו בצרפת להחמיר כר"ת שימי טומאה אינם עולים לז' נקיים, ונראה שלר"ת כל יולדת צריכה שתי טבילות כדי להתירה לבעלה, אחת אחר שבעה לזכר וי"ד לנקבה, ואח"כ תספור נקיים ותטבול טבילה שניה, דאינה יכולה לספור ז' נקיים עד שתטבול אחר ימי לידתה, דקיימא לן כרב דאמר מעין אחד הוא וכו', וא"כ כל הימים קרויים ימי לידה עד שתטבול. וכ"כ רבינו ברוך בספר התרומה. וכ"כ המרדכי לדעת רבינו תם.

כתב הרמב"ם שיוולדת בזוב שספרה ז' נקיים ולא טבלה ואח"כ ראתה דם, הרי זו טובלת ומותרת לבעלה מיד, שכל ימי טוהר אינם ראויים לא לנדה ולא לזיבה. וכן דעת ר"ת, והביא ראייה מדאמרינן בגמרא (ל"ו.) גבי יולדת נקבה בזוב שספרה שבוע ראשון ובשבוע שני ראתה, שאינה סותרת הראשונה, לדברי האומר ימי לידה שאינה רואה בהן עולין לימי ספירת זיבתה, ואף על פי שהוא דם טמא, כ"ש שדם טוהר אינו סותר, וכן פסקו בספר התרומה והמצוות. אבל היראים והרי"ף והרוקח והראב"ד והרמב"ן פסקו דסותרת, דכיון דאיכא יולדת בזוב שאין דמה טוהר עד שתשב ז' נקיים ואע"פ שהיא בימי טוהר, הילכך כל דם דחזיא בימי טוהר טמא עד שתשב ז' נקיים מדם.

דאתי לידי קולא הוא מאחר שהוא ממנהג הצדוקים, ומ"מ אין למחות ביד הנוהגים כך מחמת חומרא וסייג, כיון שהם מסתמכים על איזה פוסק שהם רגילים לפסוק כמותו, ובכל מקום שתמצא מנהג ויש ליישבו בשום ענין פשוט שיש להלך אחריו.

וכתב הבית יוסף שהמהרי"ק מדבר רק באותם שפוסקים בשאר דברים כמו אותו פוסק שמחמיר, אבל בשאר מקומות מודה המהרי"ק שצריך להרחיקם ממנהג זה, אמנם אם רואים באיזה מקום שמזלזלים באיסור נדה, ויהיה תועלת אם נאסור להם ארבעים לזכר ושמונים לנקבה, ואינם פרוצים לנהוג כמנהגי הצדוקים, אין מניעה לעשות זאת, וכוונת הרמב"ם שכל שלא נודע לנו שגזרו כן אנו תולין הדבר בטעות, כיון שהוא דבר רחוק שיהיו כל כך פרוצות עד שיצטרכו לגזור גזירה רחוקה כל כך.

והריב"ש כתב שאם נהגו באיזה מקום איסור בימי טוהר לגדר ופרישה, או מפני נקיות כיון שבאותם הימים דמים מצויים, ראוי להניחם על מנהגם ואין מתירים אותם בפניהם, אבל אם נהגו כן בטעות מפני שסבורים שאסור מן הדין ראוי להודיעם שטועים הם, שהוא מנהג שיצא להם מן הצדוקים.

וכתב הט"ז ש"מ טעם האוסרים משום שכיון שאסורה לשמש בליל מ"א לזכר ופ"א לנקיבה, אסרו בכל ימי טוהר שמא תשמש גם בליל מ"א ופ"א, אמנם לדין שנוהגים איסור בדם טוהר א"צ לפרוש בליל מ"א ופ"א, וממילא אין לאסור מחמת זה בימי טוהר, וגם מה ש"א שנהגו איסור בימי טוהר משום שיטת ר"ת הנ"ל שכל יולדת צריכה לטבול ב' פעמים, דכל שלא טבלה מיקרי

החמירו על עצמן בזה אנו למה נאסור, אלא שיש לחוש ולהחמיר כדבריהם, וכן המנהג ברוב מקומות, ויש קצת טעם בדבר, דאין אנו בקיאים עכשיו כמו בדורות הראשונים, ופעמים שיוציא הולד ראשו חוץ לפרוזדור קודם בין השמשות וגמר לידה לאחר בין השמשות ואינן בקיאות בכך ויבואו לטעות להוסיף יום בימי טהרתה. והבית יוסף כתב ליישב דעת הרמב"ן, שמה שבזמן חכמי התלמוד מצינו שלא נהגו איסור בדם טוהר, י"ל שזה היה באותם מקומות שעדיין לא פשטה תקנת רבי זירא. והר"ן כתב שטעם הרמב"ן הוא שמא בספק יולדת שיושבת לזכר ולנקיבה, יבואו לנהוג בהם קולא גם ימי טוהר. וכתב המגיד משנה שנוהגים כהרמב"ן.

וכתב הבית יוסף דהאידינא פשט איסור זה בכל ישראל.

המנהג שלא לבעול בימי טוהר

כתב הרמב"ם שיש מנהג במקצת מקומות וכ"כ מקצת גאונים שיוולדת זכר לא תשמש מיטתה עד סוף ארבעים, ויולדת נקבה אחר שמונים, אע"פ שלא ראתה, ואינו נכון, ומן הצדוקים למדו דבר זה, וזה דרך מינות שחושבים ש"תשב בדמי טהרה" הכונה שהיא טמאה אפילו אם אינה רואה דם, נגד ביאור חז"ל, ומצוה לכופן כדי להוציא מלבן ולהחזירן לדברי חכמים שתספור ז' ימים נקיים בלבד.

וגם המהרי"ק כתב לשואל אחד שכתב שזה מנהג קדמון לעשות הרחקה יתירא, ושהרמב"ם שכתב שאין לנהוג כן דיבר רק על המקומות הסמוכים לקראים, וענה לו המהרי"ק שבעיקר הדבר מנהג זה אינו נכון, ואין לנהוג במנהג זה אפילו דרך הרחקה וסייג, דחומרא

כחֲרָדֵל, טמאה, ואע"פ שמדאורייתא דם טהור הוא, כבר פשט המנהג בכל ישראל שאין בועלים על דם טהור, ודינו כשאר דם לכל דבר. וכתב הט"ז שהב"ח כתב שעל המנהג להחמיר נאמר "ופורץ גדר ישכנו נחש", ואינו נכון, דלכמה ראשונים יש לבטל את המנהג, ואף שהריב"ש כתב איזה טעם לקיימו, אין להטיל שום עונש על המבטלו, ואין בזה שום פריצת גדר, דאין מנהג זה קבוע במקומותינו, והרוצה להחמיר וליבו לשמים יש לו לסמוך על קצת מהאחרונים. והש"ך כתב שאין למחות ביד הנוהגים להחמיר. ובפתחי תשובה כתב שמשמע מהט"ז שבמקומות שנוהגים כולם להחמיר חשיב פורץ גדר, והביא שהנודע ביהודה כתב שרק אם ידוע שהמנהג נעשה מתחילה בהסכמת זקני העיר חשיב פורץ גדר, אבל בלאו הכי אין בזה משום פורץ גדר, ועוד כתב שם שאם היה בידו היה כותב לכל המקומות שיבטלו מנהג זה, כי כמה מכשולים באים ע"י זה, ובפרט הנוהגים מ"ה לזכר וס"ה לנקבה דמנהג בורות הוא, ומ"מ מי שירצה לשנות המנהג ישאל לחכם. וכתב החכמת אדם שבמדינות אלו נהגו בו היתר.

כתב הט"ז שבזמן הזה שנוהגים איסור בדם טהור, א"צ לפרוש מאשתו בליל מ"א לזכר ובליל פ"א לנקבה, כיון שרוב הפוסקים כל האיסור הוא מפני שחוששים שתראה וחשוב שעדיין היא בימי טהור, וזה לא שייך בזמננו שגם בימי טהור אסורה אם ראתה דם. ט"ז. וכ"כ בתשובות הרמ"א. (ועיין בש"ך סעיף ד' סק"ד).

אשה שמרגישה דם טהור באמצע תשמיש, כתב הנודע ביהודה שמוותר לו לגמור ביאתו כרצונו ולפרוש באבר חי, ואף שכבר נתפשט המנהג שאין בועלין על

ימי לידה וימי לידה אין עולים לז' נקיים, ולכן נהגו להמתין עד סוף הימי לידה, וכתב הט"ז שכיון דלא קיימא לן כר"ת אין לטעם זה מקום. והש"ך מביא שהלבוש כתב שטעם המנהג הוא כיון שקרוב ללידה הדמים מצויים ושמא תראה ולא תרגיש, וכתב הלבוש שזה חשש רחוק, דאם ראתה בלא הרגשה מדאורייתא היא טהורה.

פסקי ההלכה

יולדת, אפילו לא ראתה דם, טמאה כנדה, בין ילדה חי בין ילדה מת ואפילו נפל.

כמה הם ימי טומאתה, בזמן הזה כל היולדות חשובות יולדות בזוב, וצריכות לספור שבעה נקיים, נמצאת אומר שיולדת זכר יושבת ז' ללידה וז' לנקיים לזיבה, והיולדת נקבה יושבת שבועיים ללידה וז' נקיים לזיבה.

ימי לידה, שהם ז' לזכר וי"ד לנקבה, אם לא ראתה בהן עולים לספירת זיבתה, ואם שלמו ז' נקיים בתוך י"ד לנקבה, (ולא ראתה אח"כ אפילו טיפת דם כחֲרָדֵל. ט"ז). ודלא כהב"ח שכתב שדם שראתה בשבוע השני לא נאמרה בו חומרת רבי זירא אף לאלו שאינם בועלים על דם טהור), הרי זו אסורה עד ליל ט"ו, ואם טבלה קודם לכן, לא עלתה לה טבילה.

וכתב הרמ"א שלאחר ז' לזכר וי"ד לנקבה, מותרת לבעלה מיד, מאחר שספרה ז' נקיים ולא חזרה וראתה. מיהו יש מקומות שנוהגים שאין טובלין תוך מ' לזכר ושמונים לנקבה, ואין להתיר במקום שנהגו להחמיר, אבל במקום שאין מנהג, אין להחמיר כלל, רק מיד שלא ראתה דם אחר ז' לזכר וי"ד לנקבה וספרה ז' נקיים, מותרת לבעלה. אבל אם חזרה וראתה אפילו טיפת דם

ואפילו למאן דאמר אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, כל שהוא פחות ממ"א מיא בעלמא הוא ולית ליה פתיחת קבר, (וכתב שיש לזה ראייה מכריתות פרק ארבעה מחוסרי כפרה דאיתא התם שולד דגמור צורתיה מיפתח טפי, פחות מבין מ' לא מיפתח טפי. ולפנינו ליתא). וכן דעת הרז"ה. אבל הראב"ד כתב דלא גרע מחתיכה דמטמא רבי יהודה (כ"א). משום פתיחת קבר. וראוי להחמיר כדבריו. וכ"כ הרמב"ן.

פסק ההלכה - המפלת בתוך מ' אינה חוששת לולד אבל חוששת משום נדה, אפילו לא ראתה מפני שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, ומיד לאחר שספרה ז' נקיים מותרת ואינה חוששת לולד. אבל לאחר מ' יום יש לחוש לולד.

כתב הנודע ביהודה שמה שאמרו א"א לפתיחת הקבר בלא דם, אין חילוק בין אם גרם הפתיחה הוא מבפנים, ובין אם גרם הפתיחה הוא מבחוץ, וממילא אם הרופא הכניס אצבעו או איזה כלי ופתח פי המקור טמאה. וגם אין חילוק בין אם היא ילדה או זקנה או מעוברת או מניקה, ותמיד אין פתיחת הקבר בלא דם. כתב הבינת אדם דמש"כ שאם הרופא הכניס אצבעו טמאה, לא דק, ואגב שיטפיה נקטיה, שהרי עיקר הבדיקה בהפסק טהרה הוא שתכניס אצבעה בעומק, ואפילו האבר כשהוא גדול הרבה אינו מגיע רק עד הפרוזדור ולא לחדר. וכ"כ החתם סופר שהן אשה הבודקת עצמה בחורים וסדקים, והן מיילדת שבדקה, לעולם לא יגעו בפי הקבר. עוד כתב הנודע ביהודה שמה שאמרו אין פתיחת הקבר בלא דם, היינו אם הקבר נפתח ויצא ממנו דבר גוש כמו ולד או חתיכה, כל שאינו

דם טוהר אין לך בו אלא חידושו שלא יבעול אחר שראתה, אבל אותה ביאה רשאי לגמור כדרכו, וק"ו הוא מדם בתולים. ועיין בנחלת צבי מה שכתב בזה.

בשו"ת תשובה מאהבה מסתפק אם יש לברך על הטבילה שעל דם טוהר, כיון שאינו אלא מנהגא, וכתב שמדברי הרמ"א שכתב ודינו כשאר דם לכל דבר משמע שצריך לברך על הטבילה, והציע ספיקתו לפני הנודע ביהודה ולא הכריע, והחתם סופר כתב שיש לברך, ושכך נוהגים, וכתב הפתחי תשובה דצ"ע לדינא בכתמים היכא שיש ספק אם לטמא או לטהר, כגון שנוטה קצת לאדמיונות או שיש ספק אם הוא כגריס וכיוצא, והמורה מחמיר לטמאה, איך תברך אח"כ על הטבילה.

סעיף ב'

אשה שהפילה לפני שעברו מ' יום מתחילת העיבור

איתא במתני' (ב.) המפלת יום מ' אינה חוששת לולד, ליום מ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה. רבי ישמעאל אומר יום מ"א תשב לזכר ולנדה, יום פ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה, שהזכר נגמר למ"א והנקבה לפ"א. וחכמים אומרים אחד בריית הזכר ואחד בריית הנקבה זה וזה למ"א.

וכתב הבית יוסף שמבואר בגמרא שהלכה כחכמים. וכן פסקו הרמב"ם והרשב"א והרמב"ן, ומה שכתב הטור שדעת הרמב"ן שנקיבה לפ"א, ספר מוטעה נזדמן לו.

כתב הרשב"א שכל שמפלת לפני מ"א יום מתחילת העיבור אינה חוששת משום נדה אם לא ראתה דם,

טומאת נדה ולא טומאת לידה, דלכו"ע דגים וחגבים וכו' אינם נחשבים ולד.

עוד איתא במתני' (כ"א.) **המפלת כמין בהמה חיה ועוף בין ממאים בין מהורים, אם זכר תשב לזכר, אם נקבה תשב לנקבה, אם אינו ידוע תשב לזכר ולנקבה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים כל שאין בו מצורת האדם אינו ולד.** ובגמרא (כ"ג.) **אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן מצח והגבינים והעינים והלסתות וגבות הזקן עד שיהיו כולם כאחד, רבא אמר חסא מצח והגבין והעין והלסת וגבת הזקן עד שיהיו כולם כאחד.** ופסק הרשב"א לשורת הדין כרבא אמר חסא, וכן פסק הטור, אבל הרמב"ם פסק כרבי ירמיה, וכתב עוד אבל הפה והאזנים והאף אע"פ שהן כשל בהמה וחיה הרי זה ולד, ופשוט הוא שלכך מנו אברים אלו לומר דבשאר אברים לא קפדינן כלל.

עוד איתא בגמרא (שם) **גופו אדם ופניו חיש ולא כלום,** וכן פסק הרמב"ם שאם אין פניו כצורת פני אדם אע"פ ששאר הגוף הוא גוף אדם שלם, וידי ורגליו ידי אדם, אינו ולד ואין אמו טמאה לידה.

עוד איתא בגמרא (כ"ד.) **המפלת כמין נחש מהו, אמר לה אמו מהורה. אמרה לו והלא משמר אמרה לי חמותי אמו טמאה, ואמר לה מאיזה טעם, הואיל וגלגל עינו עגול כשל אדם, מתוך דבריה נזכר רבי יהושע, שלח לו לרבן גמליאל מפי הורה חנינא.** וכן פסק הרמב"ם שהמפלת דמות נחש אמו טמאה לידה, מפני שגלגל עינו עגול כשל אדם. והראב"ד השיג על הרמב"ם שלפי מה שפסק

דק כשפופרת דק של קש, או שילדה רוח, אבל כשלא יצא שום דבר, או שיצא דבר דק מאוד או משקה, טהורה.

סעיף ג'

דין אשה שהפילה צורות משונות ושפיר ושליא

כפי שנתבאר לעיל אשה יולדת זכר טמאה ז' ימים ויולדת נקיבה טמאה י"ד יום. ולפי זה יש לדון באשה שהפילה צורות משונות, מתי זה נחשב לידת אדם וטמאה טומאת יולדת, ומתי אין זה צורת אדם ואינה טמאה טומאת יולדת, וכמו כן יש לדון באותם צורות האם באופן שאותה צורה אינה מטמאה יש לטמא מטעם שא"א לפתיחת הקבר בלא דם או לא. וכמו כן יש לדון בדברים שהמשנה והגמרא אמרו שאין זה צורת אדם, האם בזמננו אנו בקיאים לדעת מזה אותם דברים, או שצריך לטמא כיון שאין אנו בקיאים. וכדלהלן.

איתא במתני' (כ"א.) **המפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים, אם יש עמהם דם טמאה ואם לאו טהורה.** ואמרינן בגמרא (כ"ב.) **במחלוקת שנויה ודרבנן היא וכו', באי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי.** ונמצא שלרבי יהודה אפילו אין עמה דם טמאה, משום דאי אפשר לפתיחת קבר בלא דם. וכבר נתבאר בסימן קפ"ח שהרמב"ם פוסק כת"ק דרבי יהודה דסבר אפשר לפתיחת קבר בלא דם, וא"כ בזו ס"ל שאם אין עמהם דם טהורה, אבל כל הפוסקים האחרונים חולקים עליו וסוברים דהלכה כרבי יהודה דאמר אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, וא"כ בזו סוברים דאפילו אין עמה דם טמאה, אמנם אינה טומאה אלא

והרשב"א ידעו בעצמם שלא היו בקיאים בצורות יפה, ולא היה בדורם מי שבקי בצורות, ולכן כתבו שאין מטהרים בשום צורה, וכל שכן לדורות הבאים שבכל יום מתמעטת הידיעה והבקיאות שגם לפי הרמב"ם זה אסור.

עוד איתא בגמרא (כ"א:) **המפלת חתיכה, רבי בנימין אומר קורעה אם יש בה עצם ממאה לידה, אמר רב חסדא ובחתיכה לבנה. כי אתא זוגא דמן הדייב אייתא מתניתא בידיה, המפלת חתיכה לבנה קורעה אם יש בה עצם ממאה ואם לאו מהורה.** וכן פסקו הרשב"א והראב"ד והרמב"ם. ופירש רש"י דטעמא דבעינן שתהיה לבנה, היינו משום שאז הוא מין בשר, והיינו שאז ניכר שזה חתיכת ולד, אבל כשהיא של שאר מראות אף על פי שיש בה עצם לא מוכח שתהא חתיכת ולד, ולפיכך אינה טמאה לידה, והיא בכלל חתיכה שנחלקו בה רבי יהודה ורבנן אם אפשר לפתיחת הקבר בלא דם שנתבאר דינה בסימן קפ"ח. אמנם כתב הרשב"א שיש מי שמורה להחמיר אפילו כשאינה לבנה, לפי שאין אנו בקיין במראות. וכן פסק הטור, והמגיד משנה כתב שזהו דעת הרמב"ן, ושהיא חומרא יתירה ואין לה שום מקור. וכתב הבית יוסף שבמה שכתב לעיל לענין מפלת בהמה חיה ועוף, יש תשובה גם לדבריו אלה.

עוד איתא בגמרא (כ"ג:) **תנו רבנן המפלת גוף אטום אין אמו ממאה לידה, ואיזהו גוף אטום כדי שינטל מן החי וימות, וכמה ינטל מן החי וימות, רבי זכאי אומר עד הארכובה, רבי ינאי אומר עד לנקביו, רבי יוחנן אומר משום רבי יוסי בן יהושע**

דבעינן צורת פנים כולה כשל אדם, מה יעזור שגלגל עיניו כשל אדם, ורבי יהושע שמטמא סובר שא"צ אפילו חצי צורת פנים, ומספיק שדומה לאדם בדבר אחד. וכתב הבית יוסף שדעת הרמב"ם שכיון שמבואר בגמרא שרבן גמליאל ורבי יהושע וחנינא סוברים כן, וחנינא ורבי יהושע הורו כן למעשה, הכי נקטינן, ואע"פ שבבהמה חיה ועוף בעינן כולה צורה לרבי ירמיה או חצי צורה לרבא, י"ל דנחש שאני שכיון שגלגל עין של נחש דומה לשל אדם חשוב ולד, משא"כ שאר בהמה חיה ועוף ששום אבר שלהם אינו דומה לשל אדם, ואע"פ שאמרו בגמרא (כ"ג.) דבהמה חיה ועוף עיניהם דומים לשל אדם, הרי אמרו הא באוכמא הא בציריא, ונחש איכא למימר דעינו דמי כשל אדם בין באוכמא בין בציריא, ולפיכך חשוב ולד לכולי עלמא. ולפי מה שיבואר להלן בשם הראב"ד, האידנא לדידן היא טמאה לידה לכו"ע.

וכתבו הראב"ד והרשב"א והרמב"ן שאף שמדאורייתא הכל הולך אחר היכר צורת הפנים, עכשיו שאין אנו בקיין בצורות, בכולן חוששת לולד ואמו טמאה לידה מספק. וכתב הרשב"א שאם היה נדמה לזכר תשב לזכר, ואם נקבה תשב לנקבה, ואם ספק תשב לזכר ולנקבה, והראב"ד כתב שבכולן טמאה י"ד יום, לפי שאין אנו יודעים לבדוק בין זכר לנקבה אלא אם כן הולד גדול. וכתב המגיד משנה שהרמב"ם סובר שגם בזמן הזה מטהרים כדברי הגמרא, ואין לדברי האוסרים סמך בגמרא כלל, וכתב הבית יוסף שהאוסרים לא סוברים שטמאה מדינא דגמרא, וגם מדברי הרמב"ם אין ראיה להתיר במי שאינו בקי בצורות, ואפשר שהרמב"ם או אדם אחר בזמנו היו בקיאים בצורות, והראב"ד והרמב"ן

עוד איתא בגמרא (כ"ג:) **אמר רבא ושמו נקוב אמו טמאה, ושמו אטום** (-סתום) **אמו טהורה** (מטומאת לידה, לפי שאינו ראוי לחיות, וכל שנברא בענין שאינו ראוי לבריית נשמה אין אמו טמאה לידה דלאו ולד הוא). ולענין ושמו נקוב כתב הרשב"א דטעמא דטמאה דשמא ניקב הושט אחרי הלידה, ונמצא שהיה ראוי לבריית נשמה, אי נמי ניקב מתחילתו, ואף שטריפה אינה חיה, היה ראוי לחיות פחות מעט מ"ב חודש. וצ"ע למה הרמב"ם לא הזכיר דין זה.

עוד איתא בגמרא (שס) **נברא בעין אחת ובירך אחד, אמו טמאה לידה, באמצע אמו טהורה**. וכן פסקה הרמב"ם, ומפרש הטעם שכשהוא מן הצד הרי הוא כחצי אדם, וכשהוא באמצע הרי זה בריה אחרת. והרשב"א כתב דאית דגרסי איפכא, ולפיכך פסק דבין בזו ובין בזו טמאה לידה מספק.

עוד איתא בגמרא (כ"ד:) **המפלת כמין היליית אמו טמאה לידה, ולד הוא אלא שיש לו כנפים**. וכן פסק הרמב"ם.

עוד איתא בגמרא (כ"ד:) **אמר רבי יוחנן המפלת כמין אפקותא דדיקלא** (-שהדקל למטה יחיד ומתפצל מלמעלה, כך היו ידיו ורגליו על כתפו ומלמטה הוא בלא צורה) **אמו טהורה**. והרמב"ם לא הזכיר דין זה, ואפשר שהוא מפרש דאפקותא דדיקלא היינו בריית ראש שאין בה חיתוך אברים, כמו הדקל שהצד התחתון שבו עב ואין בו פיצולים, ולפי זה דברי הגמרא הם בכלל מה שכתב שאם הפילה בריית ראש שאינו חתוך אין אמו טמאה לידה.

עוד איתא בגמרא (שס) **איתמר המפלת ופניו ממסמסים** (-מעוכים), **רבי יוחנן אמר אמו טמאה**

עד מקום טבורו. ופסק הראב"ד כרבי זכאי, והרמב"ם פוסק כרבי יוחנן, והקשה הבית יוסף שבגמרא (כ"ד.) משמע דמאן דאמר הכי לית ליה טריפה אינה חיה, וגם לית ליה ניטל ירך וחללה נבלה, וכיון דקיימא לן דטריפה אינה חיה, וגם קיימא לן דניטל ירך וחללה נבלה, וכן פסק הרמב"ם עצמו, א"כ הכא היה לו לפסוק כרבי זכאי.

עוד איתא בגמרא (כ"ד.) **המפלת יד חתוכה ורגל חתוכה** (שיש להם חיתוך אצבעות) **אמו טמאה לידה, ואין חוששין שמא מגוף אטום באה**. והקשה הראב"ד למה צריך חיתוך אצבעות, מאי שנא ממפלת חתיכה לבנה ויש בה עצם שהיא טמאה אע"פ שאינה מחותכת, ותרץ דהא דבעינן חתוכה לענין קרבן ונאכל הוא, אבל לענין טומאת לידה בכל גווני טמאה. והרשב"א כתב שאין תירוצו מחוור, אלא היינו טעמא דהמפלת תבנית יד ורגל שאינם מחותכים צורתם מוכחת עליהם דמגוף אטום באה, ואין חוששים שמא משפיר מרוקם באה קודם שיהא לה חיתוך אצבעות, דילמא זמן מועט יש בין ריקומו לחיתוך אצבעותיו ומילתא דלא שכיחא הוא שתפיל באותו זמן מועט ולא חיישינן, אבל חתיכה דעלמא ליכא מידי דמוכח עלה דמגוף אטום באה הילכך כל שיש בה עצם טמאה לידה. ובתורת הבית הקצר כתב הרשב"א שהמפלת יד או רגל שיש להן חיתוך אצבעות הרי זו טמאה לידה, ואם אין להן חיתוך אצבעות אינה חוששת לולד כלל אבל טמאה נדה, ומגדולי המורים הורו שהיא טמאה לידה, מיהו ימי טוהר לא יתבנין לה. והרמב"ם כתב שבאינו חתוך אין אמו טמאה לידה, ובחתוך טמאה. והטור מטמא ולא חילק בין חתוך לשאינו חתוך, ומבואר דס"ל כהראב"ד הנ"ל.

וגולגלתו אטומה וכמין אפקותא דדיקלא ושיש לו ב' גבין וב' שדראות, בכולן טמאה י"ד יום, לפי שאין בקיאיין בצורות הללו, וצריכה ג"כ ז' נקיים, דא"א לפתיחת הקבר בלא דם, אמנם בגוף אטום אדם יכול לעמוד עליו, שאם אין לו צורת איברים והוא ניכר שלא נחתכו ממנו איבריו אלא שכך היה שלם, אין אמו טמאה לידה, ואפילו הוא בן ט', אבל טומאת נדה מיהא אית לה.

המפלת שפיר

איתא במתני' (כ"ד:): **המפלת שפיר מלא מים מלא דם מלא גוונים** (-גוונים) **אינה חוששת לולד, ואם היה מרוקם תשוב לזכר ולנקבה.** ומפרש בברייתא בגמרא (כ"ה): כיצד בודקים אותו לידע אם הוא מרוקם, ואיך יודעים אם הוא זכר או נקיבה. עוד איתא בגמרא (שם) **המפלת שפיר שאינו מרוקם, ר' יהושע אומר ולד, וחכמים אומרים אינו ולד.** אמר ר"ש **בן לקיש משום ר' אושעיא מחלוקת בעכור, אבל בצלול דברי הכל אינו ולד.** ור' יהושע בן לוי אמר **בצלול מחלוקת. איבעיא להו בצלול מחלוקת אבל בעכור דברי הכל ולד, או דלמא בין בזה ובין בזה מחלוקת.** ולהלן בגמרא (שם) **אמר ליה רב חנינא בר שלמיא לרב מר כמאן ס"ל, אמר ליה אחת זו ואחת זו אינה חוששת, ושמואל אמר אחת זו ואחת זו חוששת, ואזדא שמואל למעמיה דכי אתא רב דימי אמר מעולם לא דכו שפיר בנהרדעא לבר מההוא שפירא דאתא לקמיה דשמואל ומתח ליה חוט השערה וחזייה מהאי גיסא אמר אם איתא דולד הוה לא הוה זיג כולי**

לידה, וריש לקיש אמר אמו טהורה. אמר רב פפי בפניו ממוסמסים כולי עלמא לא פליגי דטמאה, כי פליגי בפניו טוחות (-שאיין חוטמו בולט ואין צורתו ניכרת), **ואיפכא איתמר רבי יוחנן אמר טהורה וריש לקיש אמר טמאה.** ומשמע דהלכה כרבי יוחנן, וכן פסקו הרמב"ם והרשב"א מעיקר הדין.

עוד איתא בגמרא (שם) **איתמר המפלת בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות, אמר רב באשה אינו ולד, ושמואל אמר באשה ולד.** ולהלן בגמרא (כ"ד:): **רבי ירמיה בר אבא סבר למעבד עובדא כשמואל להחמיר, אמר ליה רב מאי דעתך לחומרא, חומרא דאתי לידי קולא היא, דקיהבת לה ימי טוהר, עבד מיהא כוותיה דרב, דקיימא לן הלכתא כרב באיסורי בין לקולא בין לחומרא.** ולגבי פניו טוחות איתא (כ"ד:): **בני רבי חייא נפוק לקרייתא, אתו לקמי דאבוהון, אמר כלום בא מעשה לידכם, אמרו לו בא לפנינו פניו טוחות וטמאנוהו, אמר צאו וטהרו מה שטמאתם, מאי דעתיכו לחומרא חומרא דאתי לידי קולא היא דקיהביתו לה ימי טוהר.** וכתב הרשב"א בשם מקצת רבוותא שמה שהגמרא אומרת שזה חומרא דאתי לידי קולא היינו לדינא דגמרא דבקיאיין טפי, אבל אנן דלא בקיאיין בכולהו אמו טמאה לידה, ואפילו בפניו טוחות וביש לו ב' גבין וב' שדראות ובגולגלתו אטומה או שגופו אטום מטמאים אותה לחומרא. וכן דעת הטור שכתב דגם בושט אטום טמאה לידה, דמזה נלמד לגוף אטום וגולגולת אטומה. וכתב הראב"ד דכל הנך דאמרינן בגמרא נברא בעין א' ובירך א' באמצע אמו טהורה, אטום אמו טהורה, ופניו ממוסמסין ופניו טוחות

כחצוצרת, רבן שמעון בן גמליאל אומר שליא דומה כקורקבן של תרנגולים ואין שליא פחותה מטפח. ופסק כן הרמב"ם. אבל הרשב"א כתב דהשתא דלא בקיין בכולהו מטמאין לה משום לידה ותשב שבועיים כנקבה, וכ"כ המגיד משנה בשם הרמב"ן שבזמן הזה אפילו פחותה מטפח מטמאים אותה, כדי שלא יבוא הדבר לכלל טעות, וכ"כ הרא"ש והטור, וכבר נתבאר שמספק צריכה לישב י"ד ימי טומאה, שמא נקיבה היא.

פסקי ההלכה

המפלת כמין בהמה חיה ועוף או כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים, וכל צורת ולד או שפיר או שליא או חתיכה שקרעוה ויש בה עצם, עכשיו שאין אנו בקיין בצורות, חוששת לולד, ואם כלל ז' נקיים בתוך י"ד יום, אם טבלה קודם ליל ט"ו לא עלתה לה טבילה. וכתב הש"ך שצריכה ז' נקיים אחר י"ד יום כמו שנתבאר בסעיף א' (וכתב החתם סופר שיש בש"ך טעות סופר, דדבר פשוט שהז' נקיים יכולים להיות מכלל הי"ד יום), ומ"מ נראה שבעל נפש יחמיר לפרוש ממנה ליל מ"א וליל פ"א, משום ספק זכר או נקיבה.

כתב במעיל צדקה שחתיכה שאין בה עצם אינה מטמאה, ועיי"ש הסימן להבחין בין שפיר לחתיכה, ולבסוף כתב בשם מורו הגאון מהר"א ברודא שפקפק בזה ודעתו להחמיר בזה. ובסדרי טהרה כתב שאין לחוש לדבריו, דבטלה דעתו נגד כל הפוסקים דס"ל שאם אין בחתיכה עצם אין לחוש לולד.

אשה שילדה זכר בשינויים גדולים דמות אדם ודמות חיה, היה מורה שצידד להתיר לסבב לו מיתה פן יהיה לפוקה ולמכשול, מפני שאמרו חכמים (נדה כ"ב) כל

האי. ופסק הרמב"ם כרב. אבל הרשב"א כתב דמדבעי בגמרא (כ"ד:) אמתניתין מלא גנונים **ליחוש שמא ולד היה ונימוח, אמר רבא מלא תנן ואם איתא דאתמוחי אתמח מחסר הוה חסר, ורב מתנא אמר גנונים** (-מלשון גוונים) **ואם איתא דאתמוחי אתמח כולי בחד גוונא הוה קאי,** מבואר שאם אינו מלא טמאה כדרבא, ואפילו במלא אי קאי גוון אחד ולא קאי גוונים טמאה כדרב מתנא, דרבא ורב מתנא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, וכיון שאין אנו בקיאים בהא מלא גנונים טמאה ואפילו מלא דם ואפילו מלא מים, ומלא בשר בין עכור בין צלול טמאה כשמואל, ואף על גב דקיימא לן כרב באיסורי, כיון דעבד בה שמואל עובדא ולא טיהרו מעולם שפיר בנהרדעא, הכי קיימא לן, דמעשה רב עדיף (ס"ה). והמגיד משנה כתב שאין אומרים מעשה רב במי שהחמיר כפי דעתו, שהרי שאל לו הלכה למעשה. וכתב הבית יוסף שהרשב"א סובר שמשמע מהגמרא שכך נהגו בנהרדעא מימי קדם אף קודם שבא שמואל, וגם כל זמן שלא אמר בפירוש ששואל למעשה לא חשיב ששאל הלכה למעשה, כדאיתא בגמרא (ב"ב ק"ל:) **אמר ליה רבי אסי לרבי יוחנן כי אמר לן מר הלכה נעביד מעשה, אמר ליה לא תעבידו עד דאמינא הלכה למעשה.** וכתב הרב המגיד שהרמב"ן סובר כהרשב"א דבכל גווני חוששת לולד.

המפלת שליא - איתא במתני' (כ"ד:) **המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה,** ומפרש במתניתין (כ"ו.) **לא שהשליא ולד אלא שאין שליא שאין עמה ולד.** ואמרינן בברייתא בגמרא **שליא תחלתה דומה לחוט של ערב, סופה דומה כתורמוס, וחלולה**

עוד בגמרא (כ"ו:) **אמר רב יוסף בריה דרב מנשיא מדויל לשמואל משמיה דרב, אין תולין את השליא אלא בדבר של קיימא.** שיילינהו שמואל לכולהו תלמידי דרב ואמרו הכי. ואף שרש"י מפרש שהכונה שהפילה דבר שכיוצא בו מתקיים אם היו חדשיו כלים, למעוטי אם הפילה דבר שאינו ראוי לבריית נשמה, כגון גוף אטום, שאר הראשונים אומרים שבכל נפל לא תולים, דטעם הדבר שתולים בולד כתבו הרשב"א והרמב"ם שאומרים שהולד קרע את השליא ויצא, ורק בולד חי שייך לומר כך.

והיכא שהפילה שליא ואין תולים בולד נותנים לה ימי טומאה של נקיבה, דכיון דחיישינן לולד חיישינן שמא נקבה היתה, וכדתנן (כ"ד:) המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה.

פסק ההלכה - ילדה ולד חי ואחר כך הפילה שליא, אינה חוששת לולד אחר, אלא תולה אותה בולד שילדה כבר, עד כ"ג יום (לא כולל יום יציאת השליא. ש"ך), אבל אם הפילה נפל תחלה, אין תולין בו השליא שהפילה אחר כך, וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה.

סעיף ה'

שליא שיצאה לפני הלידה

איתא בגמרא (כ"ז:) **לא אמרו תולין אלא בשליא הבאה אחר הולד.** וכתב הרשב"א דטעמא משום שכתבא הולד קודם אמרינן שהוא קרע את השליא ויצא, אבל כשיצאה השליא לפני הולד ליכא למימר הכי.

פסק ההלכה - יצאה השליא תחילה, אין תולין אותה בולד זכר שתלד אחר כך, אפילו הוא בן קיימא, וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה.

שאינו מצורת אדם אינו ולד, והביא עוד הרבה טעמים, ובתשובה מאהבה השיג עליו דמה שאינו ולד נאמר דווקא לענין שאין אמו טמאה לידה, אבל לא לענין לסבב לו מיתה, וחלילה לשום אדם לשלוח יד לפגוע או לסבב סיבה וגרמא ע"י רעב וכדומה להמית הולד הזה ובכלל שפיכות דמים הוא.

טומאת לידה במפלת שליא

שבזמן הלידה יוצאת מן האשה גם השליא של הולד, ובאופן זה יציאת השליא נחשבת כחלק מהלידה, ואין טומאה נוספת מחמת יציאת השליא, אולם יש לדון מה הדין כאשר השליא יצאה כמה ימים אחרי הלידה, או לפני הלידה, או שיצאה רק שליא, מתי אנו תולים את השליא בלידה ולא מטומאים מחמת השליא, ומתי אנו חוששים ששליא זו יש בה ולד שאין אנו יודעים אם הוא זכר או נקיבה וממילא יש לטמא את האשה י"ד יום כמו בלידת נקיבה.

סעיף ד'

שליא שיצאה אחרי הלידה

איתא בגמרא (כ"ז:) **אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מעשה ותלו את השליא בולד עד כ"ג יום.** וכן פסקו הראשונים.

ומה שכתב הרמב"ם שאפילו אחרי כ"ג יום תולים את השליא בולד, כוונתו שמחשבים את הכ"ג יום מלבד יום יציאת השליא, וזו כוונת הגמרא **אמר ליה רב יוסף עד כ"ד אמרת לן**, דע"כ אינו מוסיף על כ"ג אלא יום אחד, דאם אתה אומר שנים אני אומר שלשה או מאה ואין לו גבול, דמהאי טעמא אמרינן בגמרא (ר"ה ד:) תפסת מועט תפסת.

סעיף ו'

שליא שיצאה ללא ולד

איתא בגמרא (בבא קמא י"א.) **אמר עולא אמר רבי אלעזר שליא שיצאה מקצתה ביום ראשון ומקצתה ביום שני מונין לה מן הראשון.** ומסקנת הגמרא **לחוש חוששת מימני לא מניא אלא לשני, מאי קמ"ל דאין מקצת שליא בלא ולד.** והיינו שאשה שיצאה לה שליא בשני ימים, טמאה טומאת לידה כבר מהיום הראשון אפילו אם לא יצא דם, דכיון שאין מקצת שליא בלא ולד חוששים שרוב הולד יצא באותו מקצת, וכשיצא הרוב הוי כילוד, אבל אינה מונה ימי טומאת לידה אלא מהיום השני, דשמא לא יצא רוב הולד עד היום השני.

פסק ההלכה- יצאה מקצת שליא ביום ראשון, ולא נגמרה יציאתה עד יום ב', חוששת מיום ראשון, אבל אינה מונה אלא מיום שני.

סעיף ז'

שליא שיצאה עם ולד כמין בהמה חיה ועוף

איתא בברייתא (כ"ו:) **המפלת מין בהמה חיה ועוף ושליא עמה, בזמן שהשליא קשורה עמה אין חוששין לולד אחר, אין שליא קשורה עמה חוששין לולד אחר, הריני מטיל עליהן חומר שני ולדות, שאני אומר שמא נמוח שפיר של שליא, ונמוח שליא על שפיר.** ונ"מ דהיכא שהולד הנדמה לבהמה חיה ועוף הוא זכר, שצריכה למנות י"ד ימי טומאה שמא השליא היא של נקיבה, וכן נ"מ היכא

שהשליא יצאה יום או יומים אחרי הלידה, שמונים שבועיים מיום יציאת השליא.

פסק ההלכה- המפלת דמות בהמה חיה ועוף ושליא קשורה בה, אינה חוששת לולד אחר, ואם אינה קשורה בה חוששת לולד אחר, ואף על פי שהולד הנדמה זכר, חוששין ליתן לה ימי טומאה של נקבה בשביל השליא. וכתב הש"ך שלדידן שאין אנו בקיאים, לעולם נותנים לה ימי טומאה של נקיבה.

סעיף ח'

איתא במתני' (כ"ח.) **המפלת טומטום ואנדרוגינוס תשב לזכר ולנקבה.** וטעם הדבר הוא מפני שהם ספק זכר ספק נקיבה.

פסק ההלכה- היולדת טומטום או אנדרוגינוס, נותנין לה ימי טומאה של נקבה.

סעיף ט'

איתא בגמרא (כ"ט.) **אמר רבי יהושע בן לוי האשה שעברה בנהר והפילה, מביאה קרבן ונאכל, הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדן. תנן הפילה ואין ידוע מה הפילה תשב לזכר ולנדה. מתני' בשלא הוחזק עובר.**

והנה בזמן הגמרא היה נ"מ במה שיושבת לזכר, שאין לה ימי טומאה דזכר אלא דנקיבה, ונ"מ במה שיושבת לנדה, שהיא מקולקלת למחלקים בין ימי נדה לימי זיבה, אבל בזמננו שאין נוהגים התר בימי טוהר, וכל ראייה נותנים לה טומאת זיבה, די לומר שהיא טמאה כנקיבה.

עוד איתא בגמרא (כ"ה). **אמר רב הונא הוציא עובר את ידו והחזירה, אמו טמאה לידה, שנאמר "ויהי בלדתה ויתן יד".** ומסקנת הגמרא לחוש חוששת מדרבנן, ימי טוהר לא יהינן לה עד דנפיק רוביה.

והקשה הרשב"א מה נ"מ בחשש זה, והרי בלאו הכי טמאה נדה משום שאין פתיחת הקבר אפילו לאברים בלא דם, כדברי יהודה (כ"א). ותירץ דנ"מ היכא שהוציא ידו והחזירה ולא ילדה עד אחר שבועיים, דאי משום נדה דיה שבעה, והשתא מטמאין לה שבועיים משום לידה ומשום ספק נקבה. עוד כתב הרשב"א שמסתבר שרק יציאת יד נחשבת לידה, ולא יציאת רגל, דיד כתיב, ויש מרבוותא שאמרו אפילו במפלת לאברים משהפילה אבר אחד טמאה לידה מדבריהם, ומצטרפים האברים לרוב לדאורייתא, וראוי להחמיר כדבריהם. והטור סתם כדברי המחמירים, וכן מבואר ברמב"ן, וכן נראה מהירושלמי.

פסק ההלכה

נחתך הולד במעיה ויצא אבר אבר, בין שיצא על סדר האברים כגון שיצא הרגל ואחריה השוק ואחריה הירך, בין שיצא שלא על הסדר, אינה טמאה לידה עד שיצא רובו, (והיינו שמדאורייתא אין לה טומאת לידה, אבל מדרבנן טמאה אפילו כשיצא אבר אחד, וכן טמאה מדאורייתא בגלל שא"א לפתיחת הקבר בלא דם. ש"ך). ואם יצא ראשו כולו כאחד, הרי זה כרובו.

ואם לא נתחתך, ויצא כדרכו, משתצא פדחתו (ולפי מה שיישב הבית יוסף את דעת הרמב"ם אפילו ברוב פדחתו הוי כילוד, וכ"כ הטור. ש"ך), הרי זה כילוד, אע"פ

פסק ההלכה - הרגישה שהפילה ואינה יודעת מה, אפילו לא היתה בחזקת מעוברת הרי זו טמאה לידה, וחוששת שמא נקיבה היתה.

סעיפים י' י"א י"ב

ממתי הולד נחשב כילוד

איתא במתני' (כ"ה). **יצא מחותך או מסורס** (דרך מרגלותיו), **משיצא רובו הרי הוא כילוד, יצא כדרכו, עד שיצא רוב ראשו, איזהו רוב ראשו, משיצא פדחתו.** ובגמרא (כ"ט). **אמר רבי אלעזר אפילו הראש עמהם** (והיינו במחותך), **ורבי יוחנן אמר לא שנו אלא שאין הראש עמהם, אבל הראש עמהם הראש פומר.**

הרמב"ם והרשב"א פסקו כרבי יוחנן, אלא שהרשב"א סובר שרבי יוחנן מדבר אפילו כשיצא רוב הראש, והרמב"ם סובר שרבי יוחנן מדבר דווקא כשיצא כל הראש.

עוד כתב הרמב"ם שמשציצא רוב פדחתו הוא כילוד, והבית יוסף דן בדבריו מה מקורו לומר כך, ובבדק הבית הביא שמצא רמב"ם מוגה שנמוקה ממנו תיבת רוב.

עוד איתא בגמרא (מ"ב). **ההוא דאתא לקמיה דרבא, אמר ליה מהו למימהל בשבכתא, וכו', אמר ליה אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה, אמר ליה שמעתיא דצוין** (בכה) **אפניא דמעלי שבכתא, ולא איחיליד עד יומא דשבכתא, א"ל האי הוציא ראשו חוץ לפרוזדור הוה, והוי מילה שלא בזמנה ולא דחיא שבת.**

דהוי ספק ספיקא, דשמא זכר הוא ושמא לא הוציא ראשו, דהכא לא מהני ס"ס.

סעיף י"ג

היולדת תאומים ושהה ולד אחר חבירו, כגון האחד קודם שקיעת החמה והאחר אחר שקיעת החמה, משיצא הראשון טמאה לידה, ומונים ימי טומאה משיצא האחרון, ואם הראשון ניכר שהוא זכר והשני ניכר שהוא נקבה, או שאינו ניכר שני זה אם הוא זכר או נקבה, מונה משיצא השני ימי טומאה לנקבה.

סעיף י"ד

איתא במתני' (מ.) **יוצא דופן אין יושבים עליו ימי טומאה וימי טהרה. רבי שמעון אומר הרי הוא כילוד.** ובגמרא **מאי טעמיהו דרבנן, אמר קרא "אשה כי תזריע וילדה זכר" עד שתלד ממקום שמזרעת.** עוד בגמרא (מ"א:) **ר' יוחנן אמר אף לדברי המטמא בדם מטהר באשה. ואזדא ר' יוחנן לטעמיה, דאמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי מנין שאין אשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה, שנאמר "ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה הערה" מלמד שאין אשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה.**

פסק ההלכה - יוצא דופן, אם לא יצא דם אלא דרך דופן, אמו טהורה מטומאת לידה נדה וזיבה.

שנחתך אחר כך. וא"צ שיצא לחוץ ממש, אלא אפילו משיצא חוץ לפרוזדור הדין כנ"ל.

אם הוציא העובר את ידו (או רגלו. ש"ך) והחזירה, אמו טמאה לידה.

היתה מקשה לילד ושמעה קולו של ולד חשוב כילוד, שאי אפשר שלא הוציא ראשו חוץ לפרוזדור.

אשה שישבה על המשבר ופסקו החבלים והצירים, כתב בנחלת שבעה שהיא צריכה שבעה נקיים, דאמרינן בשבת מאימתי מחליין עליה שבת משעת פתיחת הקבר, מאימתי פתיחת הקבר משעה שישבה על המשבר, וא"ל לפתיחת הקבר בלא דם. ובחוות דעת חולק וסובר שהיא מותרת, וכ"כ בספר כרתי ופלתי ובסדרי טהרה אלא שהם כתבו שבמקום שנהגו איסור לא ישנו, וגם הנודע ביהודה והתשובה מאהבה והחתם סופר מתיירים, ומוסיף החתם סופר שאף המנהג שהעידו נשי פולין לפני בעל נחלת שבעה אינו אלא בסתם, אבל אם בדקה המילדות ומצאו הפתח סגור אפילו מנהג ליכא.

איש ואשה שהיו במיטה, והאשה מעוברת והיתה ישינה, והאיש היה ניעור ושמע קול העובר בוכה במעי אמו, הורה הנודע ביהודה שהאשה טמאה י"ד יום, ולא אמרינן שאילו יצאה ראשו אגב צערה היתה מתעוררת כדאיתא בנדה ג', דהכא כיון שרוב ולדות אינם בוכים קודם הוצאת הראש מידי ספיקא לא נפקא, ולא אמרינן

סימן קצ"ה

כל הגאונים. וכן פסקו הרמב"ם והסמ"ג והתוס' והרא"ש.

ורבינו חננאל ורש"י (כתובות ס"א.) סוברים דהא דאמרינן התם שמזיגת הכוס אסורה, ואשתו של שמואל היתה מביאה לו את הכוס ביד שמואל, היינו בימי ליבונה. ואין נראה דהא אמרינן בגמרא (שבת ס"ד:) **הרי היא בנדתה עד שתבוא במים.** והא דאמר אליהו לאשת אותו תלמיד (שם י"ג:) **בימי ליבונך מהו אצלך,** לא משום שיש לחלק בין נדות לליבון, ושאל כך לפי שידע שכך היה המעשה שהיה מיקל בימי ליבונה.

ורבינו תם פירש שהיו רגילים לטבול שתי טבילות, אחת אחר שבעה כשפוסקת קודם שתשב ז' נקיים, שמאז אינה אסורה אלא מדרבנן, ולכך היה מיקל אותו תלמיד, אבל האידנא שאין רגילים לטבול עד שתשב ז' נקיים, אין חילוק בין ימי נדות לימי ליבונה. וכ"כ ספר התרומה.

פסקי ההלכה- חייב אדם לפרוש מאשתו בימי טומאתה עד שתספור ותטבול, ואפילו שהתה זמן ארוך ולא טבלה, תמיד היא בנדתה עד שתטבול.

איתא באבות דרבי נתן (פ"ב ה"א) **"ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב"** יכול יחבקה וינשקה וידבר עמה דברים **בטלים** (-דברי הרגל) **תלמוד לומר לא תקרב.**

דברים האסורים בזמן נדותה

כתיב "לא תקרבו לגלות ערוה". דעת הרמב"ם שנאמר כאן איסור דאורייתא על קריבה לעריות, כגון ע"י חיבוק ונישוק, וכן פסקו הטור והשו"ע, ולרמב"ן הפסוק מדבר על ביאה ממש, ושאר קריבות אסורים מדרבנן. מלבד דברים אלו אסרו חכמים דברים נוספים בכל העריות, כגון שמיעת קול זמר וראית מקום מוכסה או שיער, וכן אסור שחוק וקלות ראש, וכן אסור להתייחד עם ערוה.

נדה דינה כערוה וגם היא אסורה באיסור "לא תקרבו", אבל היא מותרת ביחוד כיון שאין חשש שיבוא עליה כיון שהיא מותרת לו לאחר זמן, וכן מותר להסתכל במקומות המגולים שבה אע"פ שנתנה מכך, ומאידך יש דברים שאין בהם איסור בכל העריות, אבל באשתו נדה הם אסורים, דמפני שמחמת שליבו גם בה (ורשב"א), והם מותרים ביחוד (רא"ש), איכא למיחש שדברים מסוימים יבואו אותם לידי הרגל דבר, ודברים אלו מכונים 'הרחקות', והיינו שאסרו עליהם לעשות דברים של קירוב הדעת העלולים להביאם לאיסור.

ובסימן זה יבואר אלו דברים נאסרו על הבעל והאשה או על אחד מהם לעשות בימי נדתה.

סעיף א'

הרחקות בז' נקיים

כתב הרשב"א שכל זמן שהאשה לא טבלה, אפילו עברו כמה ימים שלא ראתה, לעולם היא בטומאתה עד שתטבול, ואין חילוק בין ימים שאינה רואה בהם לימים שהיא רואה בהם, דכל שלא טבלה דין כל הימים שוה לכל הדברים. וכתב הרשב"א שזו דעת הראב"ד וכן דעת

ראיה לרש"י, אמנם התוס' כתבו שאין משם ראיה, וכן כתבו הסמ"ג וספר התרומה ששם מדובר שנגע בה, וכתב הסמ"ג שהגמ' אוסרת רק הושטת כוס של יין שהוא דבר של חיבה, שזה אסור מיד ליד אבל להניח מותר, וכן אסור למזוג כשהכוס בידו, אבל להעביר דבר אחר מידו לידה לא כתוב שאסור, וגם בספר התרומה מתיר, אך כתב שהמחמיר תבוא עליו ברכה. והמגיד משנה מדייק ממש"כ הרמב"ם ששנה אינה נותנת הכוס ביד בעלה, ששאר דברים יכולה להושיט מידה לידו, וכתב שכן דעת קצת מפרשים, ויש מחמירים בכל דבר. והרשב"א מן האוסרים. ורבינו ירוחם כתב שהעידו על רש"י שלא היה רוצה לתת מפתח מידו לידה, וכן נכון להחמיר אפילו בדבר ארוך, שמא לא יזהר היטב ויגע בידה.

פסקי ההלכה

לא יגע בה אפילו באצבע קטנה, ולא יושיט מידו לידה שום דבר (אפילו ארוך. ש"ך), ולא יקבלנו מידה, שמא יגע בבשרה. וכתב הרמ"א שעל ידי זריקה מידו לידה או להיפך, אסור.

איש ואשה הדרים במקום שאין שם שום יהודים, הנודע ביהודה מתיר לבעל לעמוד עליה כשהיא טובלת לראות שתהא כולה תחת המים, ולתומכה בידי לדוחפה תחת המים, אם א"א בענין אחר, דכיון דאיסור נגיעה (כדעת הש"ך סק"כ) וכן איסור הסתכלות במקומות המכוסים הוא שמא יבא לידי הרגל דבר, וכיון שבעוד רגע היא מותרת לא חיישינן, דלא שביק היתרא.

בתשובת שמש צדקה כתב שמי שמתה אשתו והיא נדה, רשאי ליגע בה.

איתא בגמרא (כתובות ד.) **דרש רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא, לא שנו אלא שלא בעל, אבל בעל אשתו ישנה עמו.** ומבואר שם שאחר שבעל פעם אחת אין איסור יחוד, כיון דלא תקיף ליה יצריה.

פסק ההלכה - לא ישחוק ולא יקל ראש עמה אפילו בדברים (המרגילים לערוה. ש"ך) שמא ירגיל לעבירה, אבל מותר להתייחד עמה, דכיון שבא עליה פעם אחת תו לא תקיף יצריה.

כתב בברכי יוסף שאסור להריח מבשמים של אשתו נדה, וכתב הט"ז (או"ח רי"ז ג') שאסור להריח בשמים של ערוה אפילו כשאינם עליה והם מונחים על השלחן, וה"ה באשתו נדה. וכתב בספר חמודי דניאל שנראה דאפילו לדידן שמקילין בתשמיש המיטה ביוצא לדרך סמוך לוסתה, מ"מ בדברי הרגל באשתו נדה אסור.

סעיף ב'

נגיעה וכדומה

כתבו הרמב"ם והרשב"א שאסור לגעת באשתו נדה אפילו באצבע קטנה. והתוס' (שבת י"ג:) גבי עובדא דאותו תלמיד שקרא הרבה ושנה הרבה ומת בחצי ימיו וכו', הביאו דאיתא בסדר אליהו (פט"ו) **אמר לה שמא הבאת לו את השמן שמא הבאת לו את הפך ונוגע בך באצבע קטנה.**

כתבו התוס' שרש"י היה נזהר שלא להושיט שום דבר מידו ליד אשתו נדה, ולא לקבל דבר מידה, דאמרינן בסדר אליהו (ה"ל) שאמר לו אליהו שמא הבאת לו את השמן שמא הבאת לו את הפך, וכן הרא"ש מביא משם

על שולחן אחד, וכ"כ רב אחאי. וכתב המגיד משנה שכן דעת הרמב"ן והרשב"א, דאפילו על השולחן קתני דאסור, וכתבו דבפריסת מפה על השולחן להיכר סגי, ויש מקילים כדברי הרמב"ם. וכ"כ ההגהות מיימוני בשם הסמ"ג, וכ"כ בספר התרומה, וכתבו שאם יש שינוי ע"י הנחת לחם או קנקן בין הקערה שלו לקערה שלה מותר, וכ"כ הר"ן, וכן נוהגים. וכתב הר"ן שכן משמע בבביתא בגמרא (שבת י"ג). וכתב הרא"ש שמה שרגילין עכשיו לאכול עם אשתו נדה בשולחן אחד, הטעם הוא מפני שבימייהם היו רגילים לאכול כל אחד לבדו על שולחן קטן, וכשאשתו עמו על אותו שולחן קטן זה נראה דרך חיבה, אבל האידנא שכל בני הבית אוכלים על שלחן אחד אינו דרך חיבה, ויש שעושים היכר ביניהם, והוי כמו שנים שאוכלים יחד זה בשר וזה גבינה. ורבינו ירוחם כתב שיש שנהגו לעשות היכר בינו לבינה, כגון שאוכלים בשתי מפות, או לכפול את המפה, ויש מתירים שתשנה היא ולא תשב במקומה.

פסקי ההלכה

לא יאכל עמה על השולחן אלא אם כן יש שום שינוי, שיהיה שום דבר מפסיק בין קערה שלו לקערה שלה, לחם או קנקן, או שיאכל כל אחד במפה שלו. וכתב הט"ז שאם הם אוכלים מהלחם או שותים מהקנקן שביניהם, לא חשיב היכר. וכתב הש"ך שמה שנתבאר בסימן פ"ח ס"ב שנחשב הכר לענין בשר וחלב, נחשב הכר גם לענין נדה. עוד כתב הש"ך שאם היא מגלה מעט את השולחן ומניחה שם את הקערה שלה מותר.

וכתב הרמ"א שיי"א שאם כשהיא טהורה דרכם לאכול בקערה אחת, וכשהיא טמאה אוכלים בשתי קערות,

בתשובת יד אליהו כתב שנדה אסורה להחזיק נר בידה כדי שישתה בעלה טאב"ק, או שיתחמם בנר הזה, או שידליק ממנו נר אחר.

כתב התשב"ץ שמוותר לקבל תינוק מיד אשתו נדה, משום דחי נושא את עצמו, והיא אינה עושה כלום אלא התינוק עצמו יוצא מחיק אמו ובא אל אביו. וכתב הפתחי תשובה שאם התינוק קטן או חולה או כפות אסור, דאז לא שייך לומר חי נושא את עצמו, כמ"ש המג"א בסימן ש"ח.

כתב התשב"ץ שיש להתרחק מליגע בבגדיה בעודה לבושה בהם, אבל כשאנים עליה מותר.

נדה שרוצה להסיר מבעלה נוצה דרך נפיחה, במנחת יעקב אוסר, ובהר הכרמל מותר, וכ"כ הפלתי שאין להחמיר בזה. עוד מיקל הפלתי לזרוק דבר כלפי מעלה ולא לנוכח אשתו כמתכוין לזרוק לידה, והיא פושטת ידה ומקבלתו, ובסדרי טהרה כתב שאע"פ שיש להקל מעיקר הדין, מ"מ אין להתיר, וכל המחמיר בעניינים כאלה תבוא עליו ברכה.

סעיף ג'

אכילה יחד, ואכילת שיירי מאכלה

איתא במתני' (שבת י"א). **לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה.** ונקט זב לומר אע"פ שהוא עצמו טמא, שאין מניעה בנגיעה בגלל שהוא נטמא, מ"מ לא יאכל עם אשתו זבה מפני הרגל עבירה.

מדברי הרמב"ם נראה שהאיסור הוא דווקא כשאוכלים בקערה אחת, וכתב עליו הראב"ד שאנו נוהגים אפילו

מזיגת הכוס אסורה, ולכן נראה שחכמים שיערו שאין בזה קירוב רק מעשה עבדות שיש בו טורח, משא"כ במזיגת הכוס.

כתב הש"ך שאסורים לאכול בקערה אחת בזה אחר זה, אע"פ שאין נוגעים ביחד.

כתב ביד אליהו שנדה שהריחה חצי כלי טבק, מותר לבעלה להריח את השאר, דזה לא דמי לאכילה.

סעיף ד'

שתיית שיירי שתייתה

כתבו הראשונים שמוותר לשתות זה אחר זה בכוס אחד, דלא הוזכר איסור בדבר כלל. והמרדכי מתיר בשם ראבי"ה גם אם נשאר בכוס קצת, כיון שאינו שותה עמה ממש, דבאכילה ושתייה אין קרוב ביאה יותר מהצעת המטה דשרי שלא בפניו. וכתב הסמ"ק שנוהגים שאדם אחר יפסיק ביניהם, ובהגהות מיימוני כתב בשם היראים שאסור לשתות ממשקה שבכלי ששתתה ממנו, כדמשמע בגמרא (שבת י"ג.) גבי עובדא דתנא דבי אליהו דאמרה אכל עמי ושתה עמי וכו', ועל כל דבריה השיב לה ברוך המקום שעקרו, ומשמע שעל כל אלה נענש דאל"כ למה הזכיר אותו בגמרא, אבל אם הורק המשקה ששתתה מכלי זה לכלי אחר, מותר לו לשתות ממנו, אפילו אם הוחזר לכלי הראשון, וכן אם הוא שתה תחילה, היא מותרת לשתות אחריו, דלשון המשנה הוא לא יאכל הזב עם הזבה, והוא הדין לא ישתה, אבל לא תאכל ולא תשתה לא תנן, ואם שתתה והוא אינו יודע נראה שאינה צריכה להגיד לו, דאין כאן חיבה כלל. וכ"כ המרדכי, עוד כתב המרדכי שאנו נוהגים עוד להדיח

סגי, וא"צ עוד הכר, וכן נוהגים. וכתב הט"ז שכ"כ הדרישה. וכתב הש"ך שדעת הב"ח שההתר של הרמ"א נאמר דווקא כשגם בני הבית אוכלים עמו על השלחן, אבל כשבני הבית אוכלים על שלחן אחר והם אוכלים יחד בשלחן אחד אסור, ומשמע מדבריו שגם כשאין שם בני בית כלל אסור, ואין דבריו מוכרחים. וכתב המשאת בנימין שאפילו מקערה אחת מותר לאכול אם גם בני הבית אוכלים עמהם מקערה זו, דאין לך הפסק גדול מזה, ומ"מ רבים הם המחמירים שלא לאכול מקערה אחת אפילו עם בני הבית, ומדינא אין לאסור, אך המחמירים יפה עושים באיסור חמור. והפתחי תשובה אוסר בזה, וכתב שא"א להזהר ולדקדק בזה שיפסיק אדם אחר ביניהם.

עוד כתב הרמ"א שיש אומרים שאסור לו לאכול משיורי מאכל שלה, כמו שנתבאר להלן שאסור לשתות משיורי כוס שלה. וכתב הט"ז שאם אחד שותה ביניהם מותר, וכן שאר הקולות שנאמרו בשיורי כוס שייכים גם בשיורי מאכל. וכתב הש"ך שהאיסור בשיורי מאכלה מבואר מדברי הגמרא, ואדרבה שתיה נלמדת מאכילה.

כתב הט"ז בשם הב"ח שאסור להניח חתיכות קטנות בקערה והוא נוטל אחת והיא נוטלת אחת. אבל אם יש בקערה חתיכות גדולות, וכל אחד נוטל מהקערה ומניח לפניו על כלי מיוחד ואוכל משם, אין בזה איסור, כיון שלא אוכלים מהקערה אלא משתמשים בכלי אחר אח"כ.

עוד כתב הט"ז שמדברי הרמ"א שמדמה שיורי מאכל לשיורי שתיה משמע שגם מאכל אין לה להביא לו, אמנם מהגמ' משמע שמוותר לה לתקן מאכל לפניו ורק

מיטתו בפניו אסור משום הרגל עבירה, ק"ו לשכב על מיטתה ממש שיש בזה יותר הרגל דבר. וכ"כ המגיד משנה בשמו ובשם הרמב"ן. וכתב הטור דאסור אפילו שלא בפניה, דהרהור איכא אפילו שלא בפניה, עוד כתב שאפילו לישיב על מיטתה אסור, דבישיבה עליה נמי איכא הרהור, ומצד הרהור יבוא לידי הרגל עברה.

פסק ההלכה - לא ישיב במטה המיוחדת לה, אפילו שלא בפניה. וכתב הט"ז שהב"ח כתב שאין לאסור אלא בשיכבה, וכן מביא הש"ך שהב"ח כתב שהאיסור הוא לישן כשפושט בגדיו, אבל ישיבה בעלמא כשהוא לבוש בבגדיו אין בזה איסור אפילו בפניה, והט"ז אוסר גם בישיבה, דגם בזה שייך הרהור. עוד כתב הט"ז שהיא לא תישן במיטה שלו, דיש הרהור בשכבה ובקומה, אבל ישיבה בעלמא שלה על מיטה שלו מותרת, דהיא לא מרגלא ליה. עוד כתב הט"ז שמותר לו לגעת בסדין שלה כשהוא מלוכלך בדם.

כתב החכמת אדם שגם ע"ג כרים המיוחדים לה אסור, וכ"ש שהיא אסורה לשכב על אלו המיוחדים לו. וכתב הפתחי תשובה שמותר לאשה לשכב על מיטתו שלא בפניו, וכן מותר לו לשכב על מיטתה אם האשה אינה בעיר.

ישיבה על ספסל אחד

כתב המרדכי בשם רש"י שאסור לבעל לישיב על כסא ארוך אשר אשתו נדה יושבת עליו, וכתב התרומת הדשן שהוראה זו היא חומרא בעלמא היא, ושמע שאחד מהגדולים היה נוהג להתיר לישיב יחד על הספסל כשהוא מחובר בכותלי הבית, דאין לאסור אלא כשהספסל תלוש, ובארחות חיים כתב שאסור לישיב

הכוס בין שתייה שלה לשתייה שלו, ומנהג כשר הוא, ומשמע שאין האיסור אלא שהוא ישתה אחריה, כדי שלא יבוא ליתן לבו עליה ויבוא לידי הרגל דבר, אבל מותר שהיא תשתה אחריו, דאיהי לא מרגלא ליה, וכן נראה מדברי הראב"ד. וכתב בארחות חיים שמותר לבעל לאכול מה שאשתו הותירה בקערה.

פסק ההלכה - לא ישתה משירי כוס ששתתה היא. וכתב הרמ"א שאם אדם אחר מפסיק ביניהם, או שהורק מכוס זה אל כוס אחר אפילו הוחזר לכוס ראשון, מותר. ואם היא שתתה והוא אינו יודע ורוצה לשתות מכוס שלה, אינה צריכה להגיד לו שלא ישתה. והיא מותרת לשתות מכוס ששתה הוא. ואם שתתה מכוס והלכה לה, י"א שמותר לו לשתות את מה שנשאר בכוס, דמאחר שכבר הלכה אין כאן חיבה. וכתב ביד אליהו שאם האשה חזרה או פירסה נדה באמצע שהוא שותה, מותר לו לגמור.

וכתב הש"ך שכוס ששתתה חלק ממנה, אסור לו לשתות ממנה אע"פ שמילאו עוד בכוס, אבל אם שתתה את כל הכוס ומלאוהו נראה שמותר, וכן משמע בב"ח, ואע"פ שכתב הבית יוסף שנוהגים להדיח הכוס בין השתיה שלה לשתיה שלו ומנהג כשר הוא, אנו לא נהגינו הכי.

סעיף ה'

ישיבה ושכיבה על מיטתה

כתב הרשב"א בשם הראב"ד בשם רב האי גאון שאסור לבעל לישן על מיטתה, אפילו אם אינה עמו במיטה מפני הרגל עבירה, ונראים הדברים, דאפילו להציע

וכתב המרדכי שהר"ם כתב שצריך ליהזר אם יש שתי מטות ורגלי האחת נוגעות בשניה, שלא ישכב הוא באחת ואשתו נדה באחרת, אם לא ישימו הפסק בנתיים. ומבואר מדין זה ומדין ספסל הנ"ל דליתא להא דכתב רבינו ירוחם בשם הרשב"ץ שאם המיטה רחבה והוא בבגדו והיא בבגדה ואינם מתקרבים זה לזה מותר.

פסקי ההלכה

לא יישן עמה במטה, אפילו כל אחד בבגדו ואין נוגעין זה בזה. וכתב הרמ"א שאפילו אם יש לכל אחד מצע בפני עצמו, ואפילו אם שוכבים בשתי מטות והמטות נוגעות זו בזו, אסור.

כתב במקור חיים שמלשון המרדכי משמע דדווקא אם רגלי המטות נוגעים זו בזו אסור, דאז שוכבים האיש והאשה פנים נגד פנים ויכולים להסתכל זה בזו ויכול לבוא לידי הרגל דבר, אבל אם ראש המטה נוגע ברגלי חברתה, וכ"ש אם ראש המטה נוגע בראש חברתה, שאין יכולים לראות זה פנים של זה, מותר, אלא דמ"מ העולם נוהגים כסתימות לשון הרמ"א דכל היכא שהמיטות נוגעות זה בזו אסור, אמנם אם יש הפרש כל שהוא בין המיטות מותר. וכתב החכמת אדם שאפשר שאם המטות מחוברות בכותל מותר. וכתב הפתחי תשובה שאם המיטות מוקפות נסרים מלמעלה ואינם נראים כמיטה אחת מותר.

וכתב הש"ך בשם מהר"ם אלשקר שבמיטה של עץ או של בנין מותר לישן עם אשתו [תחת כילה] כשהוא במיטתו והיא במיטתה. ובשער המים כתב שנכון להחמיר אא"כ תולים סדין בין המיטות ואינו רואה אותה. הפתחי תשובה דן אם מותר לשמוע קול זמר של אשתו נדה, וכתב שמדברי הפוסקים נראה לאסור, וצ"ע.

בספסל שהיא יושבת אם אינו קבוע שאינו מתנועע, ויש מתירים אם ישב אדם ביניהם. עוד כתב התרומת הדשן שמותר ליסוע בעגלה עם אשתו נדה, אפילו אם רק הם נמצאים בעגלה, והעגלה שלהם, דלאו דרך חיבה הוא כמו ישיבת ספסל, דשאני התם שדרך אוהבים להתקבץ יחד ולהתוועד כך, אבל עגלה כיון שדרך בני אדם נכרים להתקבץ ולשכור עגלה ליסוע בה מעיר לעיר, תו לא הוי דרך חיבה, אמנם ללכת עם אשתו נדה בעגלה דרך טיול לגנות ולכרמים וכדומה לא ברירנא להתיר. ובספר אגודה כתב שמותר לאיש לשבת עם אשתו בקרון או בספינה, אפילו בספינה קטנה המתנדנדת, וכן על גבי ספסל, רק שיהיה ביניהם אדם אחר או תיבה או דבר אחר. וכתב הבית יוסף שחומרא זו דשיבת ספסל נוהגים בה האשכנזים, אבל הספרדים לא נהגו בה.

פסק ההלכה - כתב הרמ"א שאסור לבעל לשבת על ספסל ארוך שמתנדנד ואינו מחובר לכותל, כשאשתו נדה יושבת עליו. ויש מתירים כשאדם אחר מפסיק ויושב ביניהם. וכן לא ילך עם אשתו בעגלה אחת או בספינה אחת אם הולך רק דרך טיול כגון לגנות ופרדסים וכדומה, אבל אם הולך מעיר לעיר לצרכיו מותר אע"פ שהוא ואשתו הם לבדם, ובלבד שישבו באופן שלא יגעו זה בזה.

סעיף ו'

שינה במיטה אחת

איתא בגמרא (שבת י"ג.) **איבעיא להו נדה מהו שתישן עם בעלה היא בבגדה והוא בבגדו.** ומסקנת הגמרא שאסור.

סעיף ז'

הסתכלות

איתא בגמרא (נדרים כ.) **המסתכל בעקיבה של אשה היין ליה בנים שאינם מהוגנים, אמר רב יוסף ובאשתו נדה. אמר ריש לקיש עקיבה דקתני במקום התורף.**

וכתב הטור שאסור להסתכל בעקיבה או בשאר מקומות המכוסים שבה, דס"ל שכל המקומות המכוסים בכלל מקום התורף, וכ"כ הרשב"א, ומ"מ משמע שבמקומות שאין דרך לכסותם מותר להסתכל, וכן נראה ממה שהתירו לה להתקשט בימי נדותה כדי שלא תתגנה על בעלה, וכ"כ הרמב"ם שמותר אדם להביט באשתו נדה אע"פ שהיא ערוה ואע"פ שיש לו הנאת לב ממנה בראייתה, דהואיל והיא מותרת לו לאחר זמן אינו בא לידי מכשול, אבל לא ישחק ולא יקל ראש עמה שמא ירגיל לעבירה.

פסק ההלכה - לא יסתכל אפילו בעקבה, ולא במקומות המכוסים שבה, אבל מותר להסתכל בה במקומות הגלויים אף על פי שנהנה בראייתה, דהואיל והיא מותרת לו לאחר זמן אינו בא לידי מכשול.

כתב הט"ז שמותר לנדה לשכב על סדיני בעלה, אבל לא על סדינים של אחר, פן תתעבר משכבת זרע של אחר, אבל אם תתעבר מבעלה בנדתה אין הולד נחשב 'בן הנדה' והוא כשר לגמרי כיון שאין כאן ביאת איסור, וגם אם תתעבר משכבת זרע של אחר אין איסור, אלא דקפדינן אהבחנה, וכן חוששים שישא אחותו מאביו.

סעיף ח'

לבישת בגדים מיוחדים

איתא בגמרא (כתובות ע"ב. וקידושין פ.) **אמר רב יהודה הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה. ופירש רש"י שראוה לובשת בגדי נדות, ולמד מזה הטור שראוי לאשה לייחד בגדים לימי נדוה, כדי ששניהם יזכרו תמיד שהיא נדה.**

פסק ההלכה - ראוי לאשה לייחד בגדים לימי נדותה, כדי שיהיו שניהם זוכרים תמיד שהיא נדה.

סעיף ט'

התקשטות

איתא בגמרא (שבת ס"ד:) **"והדוה בנדתה", זקנים הראשונים אמרו שלא תכחול ולא תפקוס ולא תתקשט בבגדי צבעונים, עד שבא רבי עקיבא ולימד א"כ אתה מוגנה על בעלה ונמצא בעלה מגרשה, אלא מה תלמוד לומר "והדוה בנדתה" בנדתה תהא עד שתבוא במים.**

פסק ההלכה - בקושי התירו לה להתקשט בימי נדתה, אלא כדי שלא תתגנה על בעלה.

סעיף י'

מזיגת הכוס

איתא בגמרא (כתובות ס"א.) **אמר רב הונא כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה, חוץ ממזיגת הכוס וכו'.** שמואל מחלפא ליה דביתו

פסקי ההלכה

כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה, נדה עושה לו, חוץ ממזיגת הכוס, שאסורה למזוג הכוס בפניו ולהניחו לפניו על השלחן, אא"כ תעשה שום היכר, כגון שתניחנו על השלחן ביד שמאל, או תניחנו על הכר או על הכסת אפילו ביד ימינה.

כתב הב"ח שבדרשות מהר"ש מאוסטרייך כתב שאסור לאשה להגיש את האוכל של בעלה לשלחן, והב"ח כתב שלפי היראים שמתיר הושטה בלא מזיגה מותר, וכן להרשב"א שהאיסור דווקא במזיגת יין במים או למזוג מן הכלי, א"כ בהגשת קערה עם אוכל אין איסור, ואף את"ל שנתנית הקערה על השלחן ה"ל כמזיגת הכוס, מ"מ גם במזיגת הכוס אין איסור אלא בכוס המיוחד לבעלה בלבד, דאיכא חיבה, אבל להביא הקערה שכל בני הבית אוכלים ממנה מותר אע"פ שגם בעלה אוכל ממנה, דליכא בזה חיבה, והכי נקטינן, אבל להביא קערה המיוחדת לבעלה אסור. וכתב הש"ך שמשמע מזה שהב"ח מחמיר גם בשאר משקים. עוד כתב הב"ח שאע"פ שהמזיגה שלא בפניו, אם מניחה על השלחן בפניו אסור, וכ"ש היכא שהוא יודע שהיא מוזגת שלא בפניו, וכתב הש"ך שאין דבריו מוכרחים, וכן מוכח מהרא"ש ששלא בפניו ליכא איסורא כלל.

כתב השל"ה שההתר שהאשה תעשה את כל המלאכות לבעלה הוא מצד הדין, מפני שלא רצו שהעם יסבלו מחמת חסרון שפחות, אבל מ"מ המחמיר שומר מצרות נפשו.

בידא שמאלא, אביי מנחא ליה אפומא דכובא, רבא אבי סדיא, רב פפא אשרשיפא.

כתב הרא"ש שרבינו שמעיה סובר שאין ראייה מכאן לאסור העברת דבר מידו לידה, ד"ל דדווקא מזיגת הכוס שהוא דרך חיבה אסור לתת אלא בדרך שינוי, אבל בשאר דברים אין נראה שיהא אסור, והרא"ש כתב שמזיגת הכוס לא היתה נותנת הכוס לידו אפילו דרך שינוי, דמזיגת הכוס אין הכונה להושטת הכוס, אלא לתת מים בתוך הכוס של יין ולהניח על השולחן לפניו, שזה דרך חיבה, וזה מותר רק בשינוי, אבל להושיט חפץ לידו אסור. וכ"כ הרשב"א. והרמב"ם סתם לאסור מזיגת הכוס, ולא כתב שע"י שינוי מותר, ואפשר דמשמע ליה שלא התירו ע"י שינוי אלא לאדם גדול דומיא דהנך רבנן שהיו זהירים וחרדים לדבר ד' ביותר ולא יבואו לחטוא, אבל לא לשאר כל אדם.

כתבו בהגהות מיימוני בשם היראים שא"צ שינוי אלא כשהיא עושה גם מזיגה וגם הושטה, אבל מזיגה בלא הושטה או הושטה בלא מזיגה מותר אפילו בלא שינוי. עוד כתבו שמזיגה האמורה בגמרא היינו דווקא מזיגה במים, אבל מזיגה מן הכלי אין בזה קירוב דעת, ומ"מ אין למזוג לפניו על השלחן אלא בשינוי, וכן מותר למזוג במים ואח"כ להביאו לשלחן בשינוי. ומדברי הרשב"א נראה שכל האיסור של מזיגת הכוס הוא רק ביון, שהוא המרגיל לדבר ערוה. מזיגת הכוס שלא בפניו מותרת, דאפילו הצעת המיטה שזה יותר חיבה מותרת שלא בפניו, ועוד דלא גרע שלא בפניו מעל ידי שינוי דשרי אפילו בפניו.

סעיף י"א

הצעת המיטה

איתא בגמרא (כתובות ס"א.) **כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ מ... והצעת המטה. אמר רבא לא אמרן אלא בפניו, אבל שלא בפניו לית לן בה.** וכתבו התוס' שאיסור הצעת המיטה נאמר דווקא בפריסת הסדינים והמוכסה, שהוא דרך חיבה, אבל הצעת הכרים והכסתות שיש בו טורח ואינו דרך חיבה שרי. וכ"כ הרא"ש והמרדכי ורבינו ירוחם, וכ"כ בהגהות מיימוני בשם ר"ת ורש"י.

פסק ההלכה- אסורה להציע מטתו בפניו, ודוקא פריסת סדינים והמוכסה שהוא דרך חיבה, אבל הצעת הכרים והכסתות שהוא טורח ואינה דרך חבה, שרי. ושלא בפניו, הכל מותר אפילו אם הוא יודע שהיא מציעה אותם.

סעיף י"ב

הרחצת פניו ידיו ורגליו

בגמרא (שם) מבואר שגם הרחצת פניו ידיו ורגליו אסור שהנדה תעשה לבעלה, וכתבו הסמ"ג והסמ"ק וההגהות מיימוני והרשב"א שאסור גם שהאשה תמזוג את המים והוא ירחץ בהם ואינה נוגעת בו, שהרי לגעת אסור גם בלי רחיצה. עוד כתב הרשב"א שאפילו בצונן אסור.

פסק ההלכה

אסורה ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו, אפילו אינה נוגעת בו ואפילו הם מים צוננים.

וכתב הט"ז שמוותר לאשה להכין מים בכלי לצורך רחיצת בעלה, ורק אם היא יוצקת את המים בשעת הרחיצה אסור, ואין לאסור מצד נגיעה, דהוי מוגע ע"י דבר אחר, דהיא נוגעת בכלי והכלי במים והמים בגופו, ומ"מ אסור מצד החיבה שבהרחצה. ומ"מ אם הוא רוחץ מכלי שיש בו נקב בתחתיתו, ובשעת רחיצתו היא יוצקת מים לכלי, אסור. אבל הש"ך מביא מהר"ר יונה שאסור לתת לפני בעלה קיתון של מים וכלים שירחץ בהם, מפני שזה דרך חיבה.

סעיף י"ג

מזיגת הכוס

נתבאר לעיל מהגמ' (כתובות ס"א.) שנדה אסורה למזוג כוס לבעלה, וכתב הרשב"א דה"א שאסור לו למזוג לה, דבזה נמי איכא למיחש להרגל דבר. עוד כתב הרשב"א בשם הראב"ד שאסור לו לשלוח לה כוס של יין, דאיתא במסכת כלה (פרק ה' הלכה ה') **המשגור כוס של ברכה לאשה שלא מדעת בעלה חייב מיתה, מפני שדעתו רבה עליה, רבי אומר מפני שיצר הרע רבה עליה,** ומסתבר שהאיסור הוא בין בכוס של ברכה בין בכוס אחר, אך אם הוא שותה מהכוס והיא שותה אחריו אין בזה איסור.

פסק ההלכה- כשם שאסורה למזוג לו כך הוא אסור למזוג לה, ולא עוד, אלא אפילו לשלוח לה כוס של יין אסור, לא שנא כוס של ברכה לא שנא כוס אחר, אם הוא מיוחד לה, אבל אם שותים הם מאותו הכוס והיא שותה אחריו, מותר.

סעיף ט"ו

כתב הטור בשם הרא"ש שאם הוא חולה ואשתו נדה, ואין לו מי שישמשנה זולתה, מותרת לשמשו, רק שתזהר ביותר שתוכל מהרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה לפניו, דמאחר שאין לו זולתה אי אפשר שלא תשמשנו. וכתב הבית יוסף שמבואר שאם יש מי שישמשנו אפילו ע"י הדחק, אסור לה לשמשו כלל. והבית יוסף דן מה בא הרא"ש לאפוקי במה שאסר דווקא הרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה בפניו, שהרי את שאר המלאכות מותר לנדה לעשות לבעלה, חוץ ממזיגת הכוס, ואפשר שכוונתו להתיר מזיגת הכוס כשאין לו מי שישמשנו, אך מדברי הרא"ש משמע שבא להתיר יותר, ואפשר שכוונתו שגם הרחצה והצעת המטה מותרים כשאין אחר, וגם זה לא משמע מהרא"ש, וכן משמע ברבינו ירוחם שמלאכות אלו אסורות אפילו אם אין לו מי שישמשנו, ושמא י"ל שבא להתיר שאר תשמישים, והיינו להושיט מידו לידה, וכ"כ בתרומת הדשן שמותרת לשמשו רק בלי נגיעה כגון להושיט לו דבר מידה לידו וכן שאר שימושים שהם בנגיעה על ידי דבר אחר.

פסק ההלכה - אם הוא חולה ואין לו מי שישמשנו זולתה, מותרת לשמשו, רק שתזהר ביותר שתוכל להזהר מהרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה בפניו. וכתב הש"ך שבמזיגת הכוס נתבאר בסעיף י"ג כמה אופנים המותרים, ומה שמבואר שם שנכון להחמיר, בחולה זה מותר.

וכתב בפתחי תשובה שהיעב"ץ כתב שראוי להחמיר כדעת השאלות (שגם כשהיא שותה אחריו לא ישגרנו לה).

סעיף י"ד

כל אלו ההרחקות צריך להרחיק בין בימי נדותה בין בימי ליבונה, שהם כל ימי ספירתה. ומקור הלכה זו נתבאר לעיל בסעיף א'.

אין חילוק בכל אלו בין רואה ממש למוצאת כתם, דבעלת כתמים עשאוה כרואה לכל ענין חוץ מלענין קביעות וסת.

וכתב הרמ"א ש"א (המרדכי בשם ראב"ה) שאין להחמיר בימי ליבונה בענין איסור אכילה עמו בקערה, וכן נוהגים להקל בזה, ויש להחמיר. והב"ח כתב שאין למקילים על מה לסמוך, דאף הוא לא התיר אלא ביום השביעי כדי שתתרחצ לטבול, ועוד דבזה אין הרגל עבירה כיון שבערב היא מותרת לו, וגם בהתר זה ראב"ה הוא יחיד ואין ליחיד להתיר איסור המפורסם בכל החיבורים, וראוי לדרוש ברבים שאסור. וכ"כ הדרישה בשם רש"ל לאסור, ושנתקצו כל הקהילות ועשו חרם על זה. וכתב הט"ז דאדרבה יותר יש להחמיר בימי ליבון, שמא יבואו לידי הרגל דבר כיון שאינה רואה דם. והש"ך מביא דברי הב"ח והרש"ל, עוד הביא הש"ך שהראב"ן כתב שיש נוהגים שלא לאכול עד סוף הז' נקיים, והוא כשר ונאה דשוב ליכא הרגל עבירה אלא הרגל מצוה, דכיון דמצוי למטבול לא שביק היתרא ואכיל איסורא.

סעיף ט"ז

אשה חולה והיא נדה, אסור לבעלה ליגע בה כדי לשמשה, כגון להקימה ולהשכיבה ולסמכה, דכיון שהוא בריא איכא למיחש שיצרו יתגבר עליו. וכתב הרמ"א שיש אומרים דאם אין לה מי שימשנה מותר בכל, וכן נוהגים אם צריכה הרבה לכך.

סעיף י"ז

אם בעלה רופא, לדעת השו"ע אסור למשש לה הדופק. ולרמ"א אם אין רופא אחר והיא צריכה אליו ויש סכנה בחליה מותר.

וכתב הש"ך שדעת הבית יוסף שמה שהרמב"ן מתיר במקום פיקוח נפש, אזיל לשיטתו שנגיעת נדה אסורה

רק מדרבנן, אבל לרמב"ם שזה אסור מדאורייתא אסור גם במקום פיקוח נפש משום אביזריהו דגילוי עריות. והש"ך כתב שגם לרמב"ם מותר, דרך נגיעת חיבה אסורה מדאורייתא, והמנהג פשוט שרופאים ישראלים ממששים הדופק של אשה אפילו אשת איש או עובדת כוכבים, אע"פ שיש רופאים אחרים עובדי כוכבים, וכן עושים שאר מיני משמושים ע"פ דרכי הרפואה, וכן משמע מהרמ"א שמתיר כאן אע"פ שבסימן קנ"ז משמע דס"ל כהרמב"ם. ובפתחי תשובה מביא שהמקור חיים מתיר להניח בגד על הדופק, ואז בעלה ימשש ע"י בגד המפסיק.

כתב בספר חמודי דניאל שנהגו הנשים שלא ללכת לבית הקברות בימי נדתה, ונכון הוא.

סימן קצ"ו

סדר טהרת הנדה

נתבאר לעיל שאשה שראתה דם מן המקור, וצבע הדם הוא מה' מיני דמים (ד' סוגי אדום ואחד שחור), וראתה בהרגשה, טמאה מדאורייתא, ואם היא נדה יכולה לטבול ז' ימים כולל היום הראשון, ואפילו ראתה בכל הז' ימים. וזבה צריכה ז' נקיים.

מדרבנן כל אשה שראתה אפילו מעט דם ואפילו שלא בהרגשה צריכה ז' נקיים, ולכן אם ראתה דם שלא בהרגשה, או שמוצאה כתם על גופה או על בגדיה במקום שיכול להיות שהדם הגיע מן המקור טמאה מדרבנן, (אא"כ יש לתלות את הדם במכה או במאכולת וכדומה, ואם מוצאה את הכתם על דבר שאינו מקבל טומאה או על בגדי צבעונים לא גזרו חכמים שתהיה טמאה), עוד החמירו לטמא גם דם בתולים, ודם דם בימי טוהר, ולטמא כל מראה אדום או שחור וכדומה, ולטמא אשה שתבעה להנשא שראתה מחמת חימוד. וכן יולדת טמאה, דא"א לפתיחת הקבר בלא דם.

צריך לפרוש מהאשה סמוך לוסתה, והיינו בזמן שהיא רגילה לראות, ויש בזה חילוקי דינים בין וסת קבוע לוסת שאינו קבוע.

בזמן שהאשה טמאה ישנם דברים שאסור לבעל או לאשה לעשות, שרא יבואו ע"ז לשמש באיסור.

ולהלן יבואר סדר טהרת האשה, שצריכה לעשות בדיקה כדי להפסיק בטהרה, ואח"כ צריכה לבדוק בז' נקיים, ואחר ז' נקיים צריכה לטבול מטומאתה, וכיון שחציצה פוסלת בטבילה צריכה להזהר מדברים החוצצים, ולבדוק עצמה לפני הטבילה שאין עליה דבר החוצץ, ולחפוף ראשה ולרחוץ גופה, ואח"כ טובלת והיא טהורה. ואשה שלא טבלה כדון, אפילו עברו כמה שנים מאז שראתה הרי היא טמאה כמו בזמן ראייתה.

דיני הפסק טהרה וז' נקיים

ובסימן זה יבואר ממהי האשה מתחילה למנות את הז' נקיים,

ודיני בדיקת הפסק טהרה (סעיפים א' ו'ה'), הנחת מוך דחוק בזמן

בין השמשות לאחר ההפסק טהרה (ב'), רחיצה ולבישת לבנים

בז' נקיים (ג'), כמה בדיקות צריך לעשות בז' נקיים (ד'), דיני עד

הבדיקה, בדיקת חורים וסדקים, ועד היכן צריך להכניסו (ו'), מי

יעשה את הבדיקה בסומא (ז') ובחרשת ושוטה (ח'), האם טוב

לבדוק בשאר זמנים (ט'), דין אשה שראתה דם או כתם בז' נקיים

נתבאר לעיל שבזמנו כל אשה שראתה דם או כתם המוטא

צריכה לישב ז' נקיים כזבה. ולהלן יבואר שלפני הז' נקיים צריכה

האשה לבדוק את עצמה שהפסיקה לראות דם, כדי להוציא את

עצמה מהחזקה שהיא רואה דם, ובדיקה זו נקראת 'הפסק

טהרה'. כמו כן בז' נקיים צריכה לבדוק את עצמה שאינה רואה

דם, והבדיקה צריכה להיות בעד לבן ונקי שמראה אדום ניכר בו.

אומרים אפילו בשנים לנדרתה בדקה ומצאה טהורה, ובין השמשות לא הפרישה, ולאחר זמן בדקה ומצאה טמאה, הרי זו בחוקת טהורה. (יש כאן ג' שיטות, לת"ק בשביעי מועילה בדיקת שחרית אבל בשני לא, ולרבי יהודה אפילו בשביעי לא מועילה בדיקת שחרית, ולרבנן בתראי אפילו בשני מועילה בדיקת שחרית).

וכתב הטור שדעת הרשב"א שבדיקת שחרית מועילה אע"פ שלא בדקה בבין השמשות, ובדברי הרא"ש מבואר שבאיזה יום שתפסיק לראות צריכה לבדוק בבין השמשות, והקשה הבית יוסף למה פסק הרא"ש כיחידא, ולכן כתב הבית יוסף שהרא"ש לא כתב כן לפסק הלכה, אלא לרווחא דמילתא, דאפילו למ"ד שאף בהפסיקה ביום הראשון סגי בבדיקת שחרית, מודה שבכל יום שהפסיקה לראות עדיף שתבדוק בבין השמשות, דמרחקה נפשה מידי דנדון ספק, וכ"ש שלסוברים שבהפסיקה ביום הראשון צריכה בדיקה בין השמשות, דלכתחילה יש להורות שתמיד תבדוק בבין השמשות, כדי שלא תבוא לבדוק גם ביום הראשון בשחרית, אמנם אם בדקה בשחרית ולא בדקה בבין השמשות, אפשר דס"ל כחכמים בתראי, או דס"ל כת"ק דסבר שדווקא בשביעי מועילה בדיקת שחרית, ולא בשאר ימים, וכן מסתבר יותר בדעת הרא"ש, דסתם שתבדוק בבין השמשות משום דרוב נשים פוסקות קודם השביעי, וממילא אין להתיר בדיקת שחרית גם ביום השביעי, כדי שלא תבוא להתר גם בשאר הימים, אבל לא מסתבר לומר שהרא"ש פוסק כרבי יהודה. ורבינו ירוחם סתם כדברי הרשב"א.

(י'), כמה זמן לאחר תחילת הראיה אפשר לעשות הפסק טהרה (י"א י"ג), דין פולטת שכבת זרע בסוף ז' נקיים (י"ב).

סעיף א'

מתי האשה יכולה להתחיל למנות ז' נקיים – איתא במתני' (ל"א:) הכותים מטמאים משכב תחתון כעליון, מפני שהם בועלי נדות. ובגמרא (ל"ג.) מפרש הטעם שהם נדות משום שיום שפוסקת בו סופרת למנין שבעה (ואע"פ שרמי בר חמא מקשה על טעם זה, מ"מ כך מסקנת הגמרא), וכן הסכימו כל הראשונים שיום שפוסקת בו אינה סופרתו למנין שבעה.

הפסק טהרה

עוד כתבו הראשונים שצריכה לבדוק ביום שפסקה, לידע שנסתם מעיינה, וכדאיתא בגמרא (ס"ט.) **זבה שהפרישה במהרה בעלישי נלה סופרתו למנין ז' נקיים. אמר ליה רב עשת לרב ירמיה בר אבא רב ככותאי אמרה לשמעתי, דאמרי יום שפוסקת בו סופרתו למנין ז', כי קאמר רב לבר משלישי.** וכן ממשמע ממתני' (ס"ח.) **נדה שבדקה עצמה יום שביעי שחרית ומצאה טהורה, ובין השמשות לא הפרישה, ולאחר ימים בדקה ומצאה טמאה, הרי היא בחוקת טהורה.** ומשמע שצריכה בדיקה.

ובענין זמן הבדיקה, לעיל הובאה דעת ת"ק שבדיקת שחרית ביום השביעי מועילה, ובהמשך המשנה איתא רבי יהודה אומר כל שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה הרי זו בחוקת טמאה. וחכמים

ובדיקה זו תהיה סמוך לבין השמשות. וכתב הרמ"א דכן נוהגים לכתחילה, אבל בדיעבד אפילו לא בדקה עצמה רק שחרית ומצאה עצמה טהורה, סגי בכך, (ובלבד שלא הפסיקה ביום הראשון, וכדלהלן סעיף ב').

וכתב הט"ז בשם רש"ל, שכיון שהנשים שלנו מתחילות למנות מהיום השישי, פשיטא שיכולה לעשות את הבדיקה ביום אפילו אחרי שהתפללו מעריב. והדגול מרבבה כתב שרש"ל מיירי לענין שאם תחילת הראיה היתה ביום אחרי ערבית יכולה למנות גם יום זה לתחילת החמשה ימים, אבל בבדיקת הפסק טהרה אין להקל אחרי ערבית, וכ"כ בספרו נודע ביהודה.

לעולם ילמד אדם בתוך ביתו (להחמיר לכתחילה. רמ"א) שתהא בודקת ביום הפסק טהרתה במוך דחוק, ושיהא שם כל בין השמשות, שזו הבדיקה מוציאה מידי כל ספק.

כתב הרמ"א ש"א שאם התפללו הקהל ערבית ועוד היום גדול, אינה יכולה לבדוק אז ללבוש לבנים ולהתחיל ולמנות מיום המחרת, מאחר דהקהל כבר עשו אותו לילה, (אע"פ שהיא עדיין לא התפללה ערבית). וי"א שמותר אפילו עשו הקהל שבת (דתוספת שבת אינה שייכת לענין נדה. י"א שזה מועיל אפילו אם גם היא קיבלה שבת והתפללה, וי"א שאם היא התפללה ערבית אין להקל אפילו בדיעבד. ש"ך. והפתחי תשובה מביא שהדגול מרבבה מתיר אפילו לכתחילה, וכתב שגם הש"ך לא החמיר אלא כשגם היא וגם הקהל התפללו ערבית, וגם בזה נראה להקל בדיעבד. עוד כתב הש"ך שאף למקילים כשהיום גדול מחשיבים יום ולילה שוים, וכמש"כ בסימן קפ"ד, אבל אח"כ לכו"ע אסור לעשות

עוד כתב הבית יוסף שבין השמשות לאו דווקא, שהרי בין השמשות הוא ספק יום ספק לילה, ואם לא בדקה קודם אינה יכולה למנות את היום הבא שמא הוא לילה ונמצא שיום שפסקה בו ספרה אותו למנין שבעה, ועוד שהרי רבי יהודה שמחמיר לא אמר אלא מן המנחה ולמעלה, ומשמע דמנחה קטנה ולמעלה קאמר, שזה ב' שעות ומחצה קודם הלילה, וזה הרבה קודם בין השמשות, ואף קודם בין השמשות דרבינו תם, ובהכרח שכוונת הרא"ש לבין השמשות דרבינו תם שעדיין הוא יום גמור, או שכוונתו סמוך לבין השמשות האחרון, דאע"ג דמן המנחה ולמעלה סגי, מ"מ לכתחילה רצה להורות שתבדוק כמה שאפשר סמוך ללילה, כדי לצאת מידי ספק, ואם היה אפשר לה להיות ידיה בין עיניה כל בין השמשות כך היה מורה כדי לצאת ידי כל ספק, אבל לפי שא"א לה לעשות כן לא הורה כך, אבל מ"מ מה שאפשר לתקן דהיינו לבדוק סמוך לבין השמשות הורה שתעשה כן.

וכתב הבית יוסף 'ולי מה יקרו דברי הרשב"א שכתב וז"ל לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא האשה בודקת יום הפסק טהרתה במוך דחוק, ושיהא שם כל בין השמשות, שזו הבדיקה מוציאה מידי כל ספק', וזו כוונת הרמב"ן שיהיו ידיה בין עיניה כל בין השמשות, דאין לומר שכוונתו שיהיו ידיה בין עיניה ממש כל בין השמשות, דא"א לעשות כן.

פסקי ההלכה

שבעה ימים שהזבה סופרת מתחילים ממחרת יום שפסקה בו. וכך משפטה: אם תראה ב' ימים או ג' ופסקה מלראות, בודקת ביום שפסקה כדי שתפסוק בטהרה,

**אמרו לו הרי זו בחזקת טהרה, שעי חמישי רביעי
עליושי שני מהו, אמרו לו בחזקת טהורה, וראשון
לא שאלתי, ומעיתי שלא שאלתי, אמו כולו לאו
בחזקת טומאה קיימי וכיון דפסק פסק, ראשון נמי
כיון דפסק פסק. ומעיקרא מאי סבר, הואיל
והוחזקה מעין פתוח.**

וכתב הרשב"א שאע"פ שרבי לא שאל מה הדין
בהפסיקה בטהרה בראשון, דסבר שבדיקה ביום הראשון
לא מועילה אא"כ פסקה בטהרה בבין השמשות, הואיל
והוחזק מעינה פתוח, וגם לבסוף לא היה הדבר פשוט לו
לגמרי, שהרי אמר טעיתי שלא שאלתי, מ"מ כיון שנתן
טעם המסתבר שגם בראשון טהורה כמו בשאר הימים,
ובברייתא מבואר להדיא שאין חילוק בין היום הראשון
לשאר הימים, שמע מינה דראשון כשני דכיון דפסק
פסק, ולפיכך אע"פ שכל הנשים עכשיו הן ספק נדות
ספק זבות, ואפשר שהיא נדה ומעיינה פתוח, אפילו הכי
כל שהפרישה טהורה ואפילו ביום ראשון, הרי זו בחזקת
טהורה, ויש מחמירים בדבר. עכ"ד.

וכתב הבית יוסף שנראה מדבריו שהמחמירים היינו
היכא דבדקה ביום ראשון קודם בין השמשות, אבל אם
בדקה בבין השמשות אף בראשון טהורה לכו"ע, וכן
משמע מהגמ' שמדברת על המשנה שעוסקת בבדיקת
שחרית, שבזה יש חילוק בין היום הראשון לשאר הימים,
אבל בבדיקה בין השמשות אין חילוק בין היום הראשון
לשאר הימים.

אבל הרמב"ם פסק להחמיר כחכמים דמתני' דסברי
דבדיקת ראשון לאו בדיקה היא, ולא חילק בין שחרית
לבין השמשות כלל. אך הבית יוסף מוכיח מהמגיד משנה

הפסק טהרה), ומסיים הרמ"א שנוהגים לכתחילה
להזהר, אבל בדיעבד אין לחוש.

עוד כתב הרמ"א שמקצת נשים נוהגות שאם פסקה
קודם ברכו וחזרה לראות כתם או דם תוך ימי ספירתה,
אז מפסיקים אפילו לאחר ברכו אם נתקלקלה סמוך
לערב, וחושבים דבר זה לדיעבד, ואין למחות בידם, כי כן
קבלו מאיזה חכם שהורה להן, והוא מנהג ותיקין. וכתב
הב"ח שלרמ"א הקולא היא דווקא כשנתקלקלה ביום
השני, והב"ח עצמו סובר דה"ה כשנתקלקלה בתחילת
ספירתה, והש"ך כתב שגם הרמ"א מודה לזה, דאין
דיעבד גדול מזה, ומש"כ שנוהגים להזהר לכתחילה
היכא דאפשר, היינו כגון שאינה רואה דם קודם ברכו.

סעיף ב'

**הנחת מוך דחוק בבין השמשות לאחר ההפסק
טהרה**

עייין לעיל בסעיף א' ג' השיטות במתני' בענין זמן
הבדיקה. ואיתא בגמרא (ס"ח:) **תניא אמרו לו לרבי
יהודה אלמלא ידיה מונחות בעיניה כל בין
השמשות יפה אתה אומר, עכשיו אימור עם
סילוק ידיה ראתה, מה לי הפרישה בטהרה בז' מן
המנחה ולמעלה, מה לי הפרישה בראשון.
בראשון מי איכא למאן דאמר** (דאפילו רבנן בתראי
דמתניתין בשנים לנדתה הוא דקאמרי, אבל בראשון לא, דהוחזק מעין
פתוח), **אין, והתניא א"ר יוסי שאלתי את רבי יוסי
ורבי שמעון נדה שבדקה עצמה ביום השביעי
שחרית ומצאה טהורה, ובין השמשות לא
הפרישה, לאחר ימים בדקה ומצאה טמאה, מהו,**

הבדוקים מכתמים, ומיום המחרת תתחיל לספור שבעה נקיים.

וכתב הרמ"א שמנהג כשר הוא שכשהאשה פוסקת בטהרה, תרחץ ותלבש לבנים, אמנם אם לא רחצה רק פניה של מטה די בכך, וכן נוהגין ואין לשנות, אבל בשעת הדחק, כגון אשה ההולכת בדרך ואין לה בגדים, תוכל לספור ז' נקיים רק שהחלוק יהיה נקי ובדוק מדם.

המעיל צדקה נשאל על אשה שמצאה כתם בימי ליבונה, ובערב הפסיקה בטהרה מחדש ולבשה שנית לבנים, ולמחרת אמרו לה חברותיה שגם על הכתם צריכה להמתין מחדש ה' ימים, וחזרה ולבשה כתונת שלה הנכתם בכמה כתמים, אך היתה חגורה מלמטה בסינר לבן ונקי מליבונה של אתמול, ואחר ב' ימים נודע לה שא"צ להמתין מחדש ה' ימים, והיא אמרה שהיא מכירה שהכתמים שבחלוקה הם מימי טומאתה הראשון, וגם הרי הסינר נקי. וכתב המעיל צדקה שיש לטמאה מצד שהחזיקה עצמה טמאה באמצע הז' נקיים, אך לולא סברא זו היו עולים לה ימים אלו, כיון שהיא מכירה את הכתמים בטביעות עין, וגם לולא זה היה אפשר לסמוך עמה שהסינר נקי ואם היתה רואה היה צריך להיות דם על הסינר, אך לולא הוכחת הסינר והטביעות עין אין תולים שהם מימי נדתה, כיון שהוא בג' ימים הראשונים.

סעיף ד'

כמה בדיקות צריך בז' נקיים

לכתחילה צריכה האשה לבדוק עצמה בכל יום. הרמב"ן והרשב"א והרא"ש כתבו בסתמא שתבדוק בכל יום, ומשמע שא"צ לבדוק יותר מפעם אחת בכל יום, אבל

(שמביא דעת הרמב"ן שבדיקה ביום הראשון בשחרית לא מועילה, וי"א שהיא מועילה, ולא כתב המגיד משנה שהרמב"ם זו שיטה שלישית שגם בדיקת בין השמשות לא מועילה) שגם הרמב"ם מודה שאם בדקה בבין השמשות מהני, ומה שלא כתב כן בפירוש היינו לפי שאין דרכו ברוב המקומות אלא להעתיק לשון המשנה או הגמרא כמו שהוא.

פסקי ההלכה

ראתה יום אחד בלבד ופסקה בו ביום, צריכה לבדוק עצמה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות.

וכתב הרמ"א שבדיעבד אם בדקה עצמה סמוך לבין השמשות ומצאה עצמה טהורה, אע"פ שלא היה המוך אצלה כל בין השמשות, סגי, אבל בדיקת שחרית לא מהני, הואיל ולא ראתה רק יום אחד ומעיינה פתוח.

וכתב הש"ך שאף שלדידן בלאו הכי לא מפסיקים בטהרה לפני שעברו ה' ימים כולל יום שראתה בו, מ"מ נ"מ להיכא שחזרה וראתה בימי ספירתה, שבזה בדיקת שחרית לא מועילה אפילו בדיעבד, אבל אם ראתה רק כתם אפשר להקל בין בימי הספירה בין בתחילה.

וכתב הפתחי תשובה שכל בדיקה שהיא לפני מנחה קטנה לא מועילה ביום הראשון.

סעיף ג'

רחיצה ולבישת לבנים בז' נקיים

ביום שפסקה מלראות ובודקת עצמה כאמור, תלבש חלוק הבדוק לה שאין בו כתם, ובלילה תשים סדינים

רבי חנינא שלא יהא יותר מחמשה ימים בין בדיקה לבדיקה, מלבד יום שפסקה בו שצריכה לבדוק לערב כדי להפריש בטהרה, וכ"כ בספר התרומה, וכ"כ בהגהות מיימוני בשם הרמב"ן ורבינו שמחה, וכתב הבית יוסף דכיון דכל הני רבוותא מספקא להו אין להקל בדבר שהוא ספק איסור כרת.

כתב האגור בשם התוס' שדווקא בדיקה ביום השביעי מועילה, אבל בליל (שביעי) [שמיני] לא.

בדיקה רק באמצע ז' נקיים – דעת הראב"ד שאם בדקה רק באמצע הז' נקיים מסתבר דמהני, דאיתא במתני' (ס"ח). **נדה שבדקה עצמה ביום השביעי שחרית וכו', וחכמים אומרים אפילו בדקה בשנים לנדחה ומצאה טהורה הרי היא בחזקת טהורה.** והרז"ה נחלק עליו ואמר דאין ראייה מבדיקת נדה הקלה, שאינה צריכה אלא הפרשת טהרה בין השמשות בלבד, לזבה הצריכה ז' נקיים, והרשב"א מסכים עם טענת הרז"ה שא"א ללמוד מנדה, אבל כתב שאם בדקה בסוף הימים מועילה, כ"ש שבדיקה באמצע תועיל, וכ"כ הרא"ש דפשיטא שבדיקה באמצע הימים מועילה, דבדיקה באמצע הימים עדיפה מבדיקה בסופם, מפני שע"ז הוחזקו בטהרה כל הימים שאחר בדיקה, והרשב"א מסיים דמ"מ יש לחוש ולהחמיר וצריכה בדיקה בתחילתן או בסופן.

פסקי ההלכה

מלבד הבדיקה של ההפסק טהרה שנתבארה לעיל בסעיף א', צריכה האשה לבדוק בכל יום מז' ימי הספירה, ולכתחילה תבדוק פעמיים בכל יום, אחת שחרית ואחת סמוך לבין השמשות.

הסמ"ג והסמ"ק וספר התרומה והמרדכי בשם הרוקח כתבו שצריכה לבדוק פעמיים בכל יום מימי הספירה, פעם אחת בשחרית כשעומדת ממיטתה, ופעם אחת כשהולכת לערבית. וכתב הבית יוסף שנראה שלמדו כן מדתנן (י"א). **פעמיים צריכה להיות בודקת שחרית ובין השמשות.**

איתא במתני' (ס"ח) הזב והזבה שבדקו עצמן ביום הראשון ומצאו טהור ביום השביעי ומצאו טהור ושאר כל הימים לא בדקו, רבי אליעזר אומר הרי אלו בחזקת טהרה, רבי יהושע אומר אין להם אלא יום הראשון ויום השביעי בלבד, רבי עקיבא אומר אין להם אלא יום השביעי בלבד. ואיתא בגמרא שהלכה כרבי אליעזר.

עוד איתא בגמרא (שם) **איבעיא להו, זב וזבה שבדקו עצמן ביום ראשון ויום שמיני ומצאו טהור, ושאר הימים לא בדקו, לרבי אליעזר מהו, תחילתן וסופן בעינן, והכא תחילתן איכא סופן ליכא, או דילמא תחילתן אף על פי שאין סופן. רב אמר היא היא, תחילתן אף על פי שאין סופן, ורבי חנינא אמר תחילתן וסופן בעינן, והכא תחילתן איכא סופן ליכא.** ואמרינן בגמרא (ס"ט). שלפי רב אם לא בדקה אלא רק ביום השביעי, הרי זו בחזקת טהרה, דכי היכי דתחילתן בלא סופן סגי, הכי נמי סגי בסופן בלא תחילתן, ובלבד שהפסיקה בטהרה לפני תחילת הז' נקיים.

הראב"ד והרמב"ם והרשב"א והרא"ש פסקו כרב שבדיקה בראשון או בשביעי מועילה. והסמ"ג כתב שהואיל ולא נתברר הלכה כדברי מי ראוי להחמיר כדברי

לגמרי עיי"ש), אבל אשה שמעיינה סתום ונולדה לה מכה והגיע יום וסתה שאנו חוששים לשיטת תוס' ומטמאים אותה, אחר שעברו עליה ימים אשר אין דרך דם למשוך אצלה ומסתמא כבר נסתם מקורה, תוכל לפסוק בטהרה באופן שתעמוד כל בין השמשות בהיסח הדעת מכל הרהורים ומחשבות ותשגיח ע"ע ואם לא תרגיש אז פתיחת המקור תפסוק בטהרה ותטהר.

כתב הדגול מרבבה שאפילו אם לא בדקה ביום ראשון ובדקה באחד מהימים האמצעיים וביום השביעי, גם הסמ"ג מודה שעלו לה לז' נקיים, ובלבד שהפסיקה בטהרה. אמנם בספרו נודע ביהודה מבואר דלא מהני, וכתב שם דבעינן דווקא ראשון ושביעי, אבל אם בדקה בראשון ובשלישי וכדומה לא מהני ואינה יכולה לטבול בשביעי, ואם אח"כ שוב לא בדקה עד עשירי אין בידה אלא עשירי, אבל אם בדקה אח"כ בתשיעי טובלת לערב, דדל יום א' מהכא הרי בדיקת ג' וט' נחשבים ראשון ושביעי, ואפילו בדקה בשמיני דהיינו שבדקה בראשון ובשלישי ובשמיני טובלת בשמיני לערב ומצטרף השמיני עם הראשון ואף שיש בין שמיני לראשון יותר מה' ימים השלישי מצרפם.

אשה שבדקה רק בא' או רק בז', אם לנתה אם בעלה יש להקל, אך אם בדקה רק באחד מהימים האמצעיים יש לחוש אפילו בדיעבד. חתם סופר.

כתב הרשב"א דאיתא בגמרא (י"ז). שבית מונבז אין בודקין מטותיהן אלא ביום, ומזכירים אותן לשבח, והביאו רבינו ירוחם. וכתב הבית יוסף שכיון שזה לא מעכב כלל לא הזכירוהו הרמב"ם והטור.

לא בדקה בכל השבעה אלא פעם אחת, בין ביום הראשון בין ביום השביעי בין באחד מהאמצעיים, עלו לה ז' נקיים. אבל אם לא בדקה אלא ביום השמיני, אין לה אלא יום ח' בלבד ומשלמת עליו. ויש אומרים שצריך שתבדוק ביום ראשון מהשבעה וביום השביעי, ואין להקל.

כתב השל"ה שבז' נקיים האשה צריכה לספור בפה היום יום וכו', כדכתיב "וספרה לה", אך הנודע ביהודה ומהר"ם בר ברוך והרדב"ז חולקים עליו.

כתב החוות דעת שמושמוע מהגמ' (ס"ט) דאשה שלא בדקה בז' נקיים, טמאה מדאורייתא אף שלא הרגישה, דימים נקיים ספורים ובדוקים בעינן. והחתם סופר כתב שלגבי הפסק טהרה ודאי לא מועיל מה שלא הרגישה כל בין השמשות, אך לענין ספירת ז' נקיים אפשר דחשיב ספורים לפנינו כל שברור לה שהשגיחה על עצמה שחרית א' מז' ימים ויודעת בודאי שאז לא נפתח מקורה.

כתב החוות דעת שאם יצא ממנה דם שלא בהרגשה זה סותר את הז' נקיים, דמקור מקומו טמא. ובאבני מילואים כתב שמהתורה זה לא סותר, אמנם לדידן גם כתם סותר.

כתב החוות דעת שאשה שהוחזקה נדה ואח"כ נולד לה מכה שמוציאה דם, וכן אשה טהורה שנולד לה מכה שמוציאה דם שכשהגיע עונה שלה היא טמאה (כמבואר בסימן קפ"ז), מכיון שהוזקקו לטומאה אינם יוצאים מטומאתם עד שיהיה בדיקת הפסק טהרה ויום אחד מהשבעה נקיים נקי לגמרי בלי ראיית דם מכה. והחתם סופר מסכים שאם היתה טמאה לפני שנולדה המכה אינה טהורה בלי הפסק טהרה (וגם בזה אין החת"ס מודה

וכתב הרמב"ם וז"ל בגדים אלו שמקנחות בהם צריכים שיהיו של פשתן שחקים ולבנים ע"ל. וכתב הבית יוסף שלכאורה משמע שצריך את כל ד' התנאים יחד: בגד, פשתן, שחוק, ולבן. אבל קשה דלפי זה הוא ממעט פקולין וצמר נקי, ואמאי והא של בית מונבז מזכירין אותן לשבח על כך, ושמואל נמי אמר הכי, ושמואל י"ל שהרמב"ם סבר שרבה חולק על שמואל, ואותם שהיו מזכירים את בית מונבז לשבח סברי כשמואל, וקיימא לן כרבה שהוא בתראה. ועוד י"ל דלעולם סבר הרמב"ם שרבה ושמואל לא פליגי, ואין כוונת הרמב"ם למעוטי פקולין וצמר נקי ורך, אלא הרמב"ם בא לומר שהבדיקה במטלית שהזכיר שם באותו פרק לא תהא אלא במטלית של פשתן שחוק ולבן, לפי שהוא דבר רך, וממילא נשמע לכל דבר שהוא לבן ונקי ורך כמו זה, מהני לבדיקה, ופקולין וצמר נקי ורך בכלל.

וכתבו ההגהות מיימוני דנקט שחקים לאפוקי קודם לביון, אמנם אם לא דקדקה בכך נראה שלא הפסידה, מדקאמר בגמרא של בית מונבז היו מזכירין אותם לשבח על כך, ומבואר שזה לא מעכב.

וכתב הבית יוסף שממה שכתב הרמב"ם שבגדים אלו שמקנחים בהם צריכים שיהיו לבנים, נראה שהוא סובר שאע"פ שתנא דבי מנשה לא מיעט אלא אדום ושחור, לא דוקא הני, אלא הוא הדין לכל הצבעים שאין מראה אדמומית ניכר בהם כמו בלבן. ומדברי הסמ"ג נראה כדברי הרמב"ם, וגם הרא"ש כתב שהבגד שבודקת בו יהיה לבן.

פסק ההלכה - כתב הרמ"א שהבדיקה תהיה לאור היום ולא לאור הנר, ובדיעבד מהני אפילו לאור הנר.

סעיף ה'

בדקה עצמה ביום שפסקה מלראות ומצאה טמאה, (או שלא בדקה עצמה ביום שפסקה לראות. ש"ך), ובדקה לאחר שלשה או ד' ימים ומצאה טהורה, הרי זו בחזקת טמאה עד שתפסוק בטהרה, שלעולם אינה סופרת עד שתבדוק אם פסקה, ואז מונה למחרתו. (ועיין בסעיף א' מקור הדין של הפסק טהרה).

סעיף ו'

דיני עד הבדיקה

איתא בגמרא (י"ז). **של בית מונבז המלך היו בודקין מיטותיהן במילא פרהבא** (-כותנה, שמתוך שהוא לבן נראית בו טיפה כחרדל. לישנא אחרינא צמר נקי ורך). **ומזכירים אותם לשבח. מסייע ליה לשמואל דאמר אין בודקים את המטה אלא בפקולין** (-כותנה) **או בצמר נקי ורך. אמר רבא האי שחקי דכיתנא** (-בגדים בלויים של פשתן) **מעלו לבדיקה, איני והא תנא דבי מנשה אין בודקין את המטה לא בעד אדום ולא בעד שחור ולא בפשתן** (שאינו לבן, ואין הדם ניכר יפה אלא בעד לבן). **אלא בפקולין או בצמר נקי ורך, לא קשיא הא בכיתנא הא במאני דכיתנא, איבעית אימא הא והא במאני דכיתנא, הא בחדתי והא בשחקי** (-ששחקים הם לבנים יותר מן החדשים).

והרשב"א חולק וסובר שגם בדיקה לבעלה צריכה חורים וסדקים, וכתב שהרמב"ן הכריע בדבר ואמר שבדיקת הפסק טהרה שהיא להעלותה מטומאה לטהרה צריכה חורים וסדקים, אבל בדיקת ז' נקיים שהיא כבר בחזקת טהרה, בבדיקה כל דהו סגי, והרשב"א חולק וסובר שגם בז' נקיים צריך בדיקת חורים וסדקים. וכ"כ הסמ"ג שכן מוכח בפרק קמא דנדה שצוהיה ממחרת אינה מכניסו לחורים וסדקים. וכן פסקו הסמ"ק והרא"ש.

וכתבו הרא"ש והגהות מיימוני ורבינו ירוחם והטור שצריכה להכניס את עד הבדיקה עד מקום שאבר התשמיש מגיע, ואם לא עשתה כן לא הוי אלא קינוח בעלמא. ולמדו כן מדאמרינן בגמ' (י"ב). **בעא מיניה רבי אבא מרב הונא אשה מהו שתבדוק עצמה בתוך שיעור וסת, והתניא איזהו שיעור וסת משל לשמש ועד שעומדין על המשקוף ביציאת השמש נכנס העד, הוי וסת שאמרו לקינוח אבל לא לבדיקה.** ומבואר שבדיקה בלא חורים וסדקים אינה נקראת בדיקה אלא קינוח, ואנן בדיקת שבעה תניא בהו, אלמא בדיקת חורין וסדקין היא, וכן הדעת מכרעת.

והראב"ד כתב שמצינו ג' סוגי בדיקות: הראשונה היא בדיקת קינוח, והיא בדיקה למציאת הכתם לשלש נשים שהיו ישנות במטה (ס"א: ונמצא עליה דם, שאם בדקה עצמה כשיעור וסת למציאת הכתם אם מצאה טמאה טיהרה את חבירותיה וכו'. השניה היא בדיקת בית החיצון, והוא עד מקום שהשמש דש, והיא בדיקה לנדה ולזבה ביום ההפסקה ובז' נקיים. והשלישית בדיקת חורים וסדקים בבית החיצון, והיא בדיקת לטהרות, וכדאיתא בגמרא (ה). עד שלפני תשמיש אינו ממעט כפקידה, מאי טעמא, מפני שמהומה לבייתה אינה מכנסת לחורים וסדקים. ומבואר מדבריו שבבדיקה לבעלה א"צ לבדוק בחורים וסדקים.

פסק ההלכה - כל בדיקות אלו, בין בדיקת הפסק טהרה בין בדיקת כל השבעה, צריכות להיות בבגד פשתן לבן ישן, או בצמור גפן, או בצמור לבן נקי ורך.

הכנסת עד הבדיקה לחורים וסדקים, ועד מקום שהשמש דש

כתבו הרא"ש והרשב"א שצריכה להכניס את עד הבדיקה לחורים וסדקים עד מקום שאבר התשמיש מגיע, ואם לא עשתה כן לא הוי אלא קינוח בעלמא. ולמדו כן מדאמרינן בגמ' (י"ב). **בעא מיניה רבי אבא מרב הונא אשה מהו שתבדוק עצמה בתוך שיעור וסת, והתניא איזהו שיעור וסת משל לשמש ועד שעומדין על המשקוף ביציאת השמש נכנס העד, הוי וסת שאמרו לקינוח אבל לא לבדיקה.** ומבואר שבדיקה בלא חורים וסדקים אינה נקראת בדיקה אלא קינוח, ואנן בדיקת שבעה תניא בהו, אלמא בדיקת חורין וסדקין היא, וכן הדעת מכרעת.

והראב"ד כתב שמצינו ג' סוגי בדיקות: הראשונה היא בדיקת קינוח, והיא בדיקה למציאת הכתם לשלש נשים שהיו ישנות במטה (ס"א: ונמצא עליה דם, שאם בדקה עצמה כשיעור וסת למציאת הכתם אם מצאה טמאה טיהרה את חבירותיה וכו'. השניה היא בדיקת בית החיצון, והוא עד מקום שהשמש דש, והיא בדיקה לנדה ולזבה ביום ההפסקה ובז' נקיים. והשלישית בדיקת חורים וסדקים בבית החיצון, והיא בדיקת לטהרות, וכדאיתא בגמרא (ה). עד שלפני תשמיש אינו ממעט כפקידה, מאי טעמא, מפני שמהומה לבייתה אינה מכנסת לחורים וסדקים. ומבואר מדבריו שבבדיקה לבעלה א"צ לבדוק בחורים וסדקים.

הוא בית החיצון אבל עדיין נשאר מבית החיצון קצת לצד פנים, והם מפרשים ששם נגמרו הבית החיצון.

ולכן נראה שכיון דהרא"ש ורבינו ירוחם והגהות מיימוני הצריכו שהבדיקה תהיה בענין עד מקום שהשמש דש, בעל נפש יצא את כולם ויצוה בביתו בדביקה שבודקת בהפסקה ובדיקה אחת מבדיקות שבתון השבעה תהיה בענין שיגיע עד מקום שהשמש דש, אבל בשאר הבדיקות אף אם לא יגיע עד שם לית לן בה, כיון שרוב הפוסקים סוברים שהלכה כרב שמספיקה בדיקה אחת בז' נקיים, ואע"פ שלכתחילה הצריכו לבדוק בכל יום, לענין בדיקה עד מקום שהשמש דש שהוא דבר קשה וגם רוב הפוסקים אין מצריכים לבדוק בענין זה, א"צ לעשותם עד מקום שהשמש דש, אלא די בבדיקה אחת כזו בז' נקיים, או בתחילתם או בסופם או באמצעם, והפוסקים שסוברים שצריכה לבדוק בכל יום (הסמ"ג וספר התרומה) לא הצריכו להכניס עד מקום שהשמש דש. אמנם נראה שצריך לייחד יום אחד בתוך השבעה כדי שיהיה יום מיוחד לבדיקה זו, שתדע שתמיד צריכה לבדוק באותו יום באותו ענין, ונראה שהיום היותר ראוי לייחד הוא היום הראשון, כדי שאם תשכח באותו יום מלבדוק בענין זה, יהיו לפניך ימים הרבה לתשלומין בעודה תוך שבעה.

פסקי ההלכה

צריכה להכניס את עד הבדיקה באותו מקום בעומק לחורים ולסדקים עד מקום שהשמש דש, ולראות אם יש בו שום מראה אדמומית. ולא מספיק שתכניסו מעט לקנח עצמה. ואם יקשה בעיניה מאוד להכניסו כל

בהלכות נדה בקוצר לא הזכיר שיעור לעומק שצריכה להכניס את העד, וא"כ יש לנו לומר שמה שכתב הרא"ש על הגמרא שתכניס עד מקום שהשמש דש, לאו דווקא, אלא כוונתו שתכניסנו בעומק כל מה שתוכל, ולא מספיק שתכניסנו מעט, דאם היה מעכב להכניס עד מקום שהשמש דש, דאל"כ לא היה הרא"ש סותם בזה בהלכות נדה. אבל מה שכתב התרומות הדשן והנח להן לישראל וכו', אם נתכוין על מה שאמרו (פסחים ס"ו). הנח להן לישראל אם אינן נביאים הן בני נביאים, בעל נפש נמי יכול לסמוך על החיבורים שלא כתבו שבדיקה תהיה עד מקום שהשמש דש, אבל אם נתכוין על מה שאמרו (שבת קמ"ח:) הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידים, א"כ בעל נפש צריך להזהר, ומ"מ מדברי רבינו ירוחם שאם לא בדקה עד מקום שהשמש דש לא עלתה לה טבילה.

ומקור הסוברים שצריך בדיקה עד מקום שהשמש דש הוא דכיון דקיימא לן (מ.) שהנשים מיטמאות ביציאת הדם לבית החיצון אע"פ שעדיין לא יצא לחוץ, וכמו שנתבאר בסימן קפ"ג, ממילא צריכה לבדוק כל הבית החיצון, ועד מקום שהשמש דש הוא בית החיצון, ומפני כך צריכה לבדוק עד שם. ואע"פ שכתב הרמב"ם שבשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שמבפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות, ונמצא שאפילו אם תכניס את העד עד מקום שהשמש דש עדיין לא יצאה ידי חובת בדיקת הפרוזדור כולו, י"ל דסבירא להו דמאי דאפשר למיבדק בבית החיצון בדקין, או שאינם סוברים בזה כהרמב"ם, דהא בגמרא (מ"א:) בעו הי ניהו בית החיצון, במתניתא תנא מקום שהשמש דש, והרמב"ם מפרש דעד מקום שהשמש דש

אותן והן אוכלות בתרומה. ובגמרא חרשת אינה תבדוק נפשה, דתניא אמר רבי חרשת היתה בשכנותינו לא דיה שבודקת לעצמה אלא שחברותיה רואות ומראות לה, התם במדברת ואינה שומעת הכא בשאינה מדברת ואינה שומעת. ומשמע מהגמרא דהוא הדין שומעת ואינה מדברת הויא כפיקחת, וכן נראה מדברי המגיד משנה והטור. וכן לענין סומא הגמרא שואלת **איהי תבדוק נפשה ותחזי לחבירתה, אמר רבי יוסי בר חנינא סומא אינה משנה.** ואהא דתנן ושנטרפה דעתה פריך **היינו שומה, ומשני שנטרפה דעתה מחמת חולי.**

פסקי ההלכה

סומא בודקת ומראה לחברתה.

החרשת ששומעת ואינה מדברת או שמדברת ואינה שומעת, הרי הן כפיקחות, אבל אם אינה שומעת ואינה מדברת, וכן השוטה או שנטרפה דעתה מחמת חולי, צריכות פיקחות לבדוק אותן ולקבוע להן וסתות כדי שתהיינה מותרות לבעליהן. הוקבע להן וסת, הרי הן כשאר כל הנשים, לא הוקבע להן, חוששות משלשים יום לשלשים יום ובודקות על ידי פקחות.

סעיף ט'

איתא במתני' (י"ג) כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת. עוד איתא במתני' (ל"ט) **ישבה לה ולא בדקה, שגגה נאנסה הזידה ולא בדקה, טהורה.** הגיע שעת וסתה ולא בדקה, הרי זו טמאה (עד שתבדוק).

פסק ההלכה - האשה שמרבה לבדוק, בין בימי ספירתה בין בימים שלא ראתה בהם, הרי זו משובחת, אע"פ שיש לה וסת קבוע. ועיין בסימן קפ"ד סעיף א' שמבואר שם

כך בעומק, לפחות בדיקה של יום הפסק טהרה ובדיקה של יום ראשון מהשבעה תהיינה עד מקום שהשמש דש. וכתב הרמ"א שאם לא עשתה כן בבדיקת יום ראשון, תעשה פעם אחת כן מבדיקות שאר הימים. ובדיעבד אם לא עשתה כן כלל רק שבדקה עצמה יפה בחורים ובסדקים בעומק היטב כפי כוחה, אע"פ שלא הגיע למקום שהשמש דש, סגי לה.

וכתב הנודע ביהודה שאם כואב לה הרבה אינה צריכה בדיקה כלל בשאר ימים חוץ מיום ראשון ויום שביעי, וטוב להצריכה קינוח כל דהו מבחוץ אם לא יכאב לה. עוד כתב הנודע ביהודה שדעת הרבה פוסקים להקל בבדיקה, אלא שלא מלאו לבו להקל לגמרי כיון שיש ג"כ דעת הרבה פוסקים המחמירים, אך במש"כ השו"ע שבדיקה של הפסק טהרה ובדיקה של יום ראשון צריכה להיות עד מקום שהשמש דש, נראה להקל ולסמוך על הרמב"ן שרק בדיקה של הפסק טהרה צריכה חורים וסדקים, אבל בשאר בדיקות ואפילו של יום ראשון די בבדיקה קלה, שהרי כתב השו"ע בסעיף א' שילמד אדם בתוך ביתו לתת מוץ דחוק ושיהיה שם כל בין השמשות, וא"כ הרי בבדיקה זו כוללת גם בדיקת יום ראשון, שהרי המוץ אצלה עד הלילה, אלא שטעם הב"י משום דספירת לילה לאו ספירה, אך יש לצרף דעת רש"י דס"ל שספירת לילה מקרי ספירה, לענין זה שאף שצריכה בדיקה ביום ראשון די לה בבדיקה קלה.

סעיפים ז' ח'

איתא במתני' (י"ג): החרשת והשוטה והסומא ושנטרפה דעתה, אם יש להן פיקחות מתקנות

פסק ההלכה - השבעה נקיים צריך שיהיו רצופים, שלא תראה דם בהם, שאם ראתה דם אפילו בסוף יום השביעי, סתרה כל הימים, וצריכה לפסוק בטהרה, ולחזור ולמנות שבעה נקיים.

תלית כתמים בג' ימים ראשונים של ז' נקיים

כתב בספר התרומה והביאווה המרדכי וההגהות מיימוני שג' הימים הראשונים של ספירת ז' נקיים צריכים להיות טהורים לגמרי, כדי לידע שפסק דם המקור לגמרי, ואם מצאה בהם כתם אע"פ שיכולה לתלותו במכה או בחבורה אינה תולה.

וכתב בתרומת הדשן דנראה דמייירי דווקא בכתם כגריס ועוד, אבל פחות מכך שאפשר לתלותו בדם מאכולת ודאי תולים גם בג' ימים ראשונים, דאל"כ אין אשה יכולה להטהר, דאיתא בגמרא (נ"ח:) שאין לך מיטה שאין עליה כמה טיפי דם מאכולת. והבית יוסף ביאר דין זה בסימן ק"צ.

וכתב הדרכי משה שהראשונים הנ"ל לא החמירו בג' ימים ראשונים אלא היכא שאפשר להזהר בזה, אבל במקום שא"א להזהר כגון במכה שידוע שהיא מוציאה דם אין להחמיר, ומ"מ טוב להחמיר לכתחילה היכא שהמכה עוברת תוך ימים מועטים, דחשיב שאפשר להזהר.

פסקי ההלכה

כתב הרמ"א שיש אומרים דבג' ימים ראשונים של ז' נקיים, אם מצאה כתם אין תולים אותו להקל כמו שתולים שאר כתמים, דג' ימים ראשונים צריכים להיות נקיים לגמרי, אבל אחר כך דינו כשאר כתם, וכן נוהגים.

שבשעת תשמיש אין לה לבדוק, דא"כ ליבו נוקפו ופורש.

סעיף י'

דין אשה שראתה דם בז' נקיים

איתא בגמרא (ל"ז. ס"ז:) תניא "ואחר תטהר" - אחר לכולן, שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם. ומבואר שכל ראייה בז' נקיים מצריכה להתחיל למנותם מתחילה.

וכתב הטור שאפילו בראתה בבין השמשות של היום השביעי סותרת, משום שזה ספק יום.

וכתב הבית יוסף שלנו אין בזה נ"מ, דאחר חומרת רבי זירא (ס"ו:) שצריך ז' נקיים על כל טיפת דם, אף אם ראתה בלילה צריכה לישב ז' נקיים על ראייה זו, אבל בזמן התלמוד אם ראתה בלילה זו ראתה נדה ולא סתירת המנין הראשון, והיתה יושבת ז' ימים כולל יום זה, ואפילו ראתה בהם היתה מספיקה בטהרה ביום השביעי, אבל בראתה בין השמשות כיון שזה ספק יום א"כ סותרת הז' נקיים מספק וצריכה עוד ז' נקיים כדין זבה.

והט"ז כתב דנ"מ בזמננו לגבי הא דנתבאר בריש סימן קפ"ו שאשה שיש לה וסת היא בחזקת טהרה ואינה צריכה בדיקה, משא"כ בז' נקיים שהיא צריכה בדיקה לכתחילה כיון שהיא בחזקת טומאה, וא"כ הוה אמינא שבסוף הז' נקיים היא שבה לחזקת טהרה ואינה צריכה בדיקה אפילו לכתחילה, קמ"ל שאפילו אם תראה בסוף הז' נקיים ממש תסתור הכל, וא"כ עדיין חזקתה הראשונה עליה וצריכה בדיקה לכתחילה גם בעת ההיא. (ועיין מחצית השקל ועצי לבונה מה שביארו בדבריו).

שאולי בבדיקה הראשונה לא דקדקה כ"כ, או שמונים ג' ימים מהבדיקה הראשונה, ומהר"ם מלובלין כתב שאם ברי לה שבדקה היטב יש להקל.

ג' אשה שמצאה כתם אחרי ג' ימים ראשונים ואפשר שהוא הגיע בתוך ג' ימים, דעת התפארת צבי שתולה, וכן משמע בפנים מאירות, ובבית אפרים מבואר שאינה תולה.

ד' מצאה כתם בג' ימים ראשונים ע"ג דבר שאינו מקבל טומאה, בחמדת שלמה מיקל בזה, כיון שא"צ תליה בזה, דלא גזרו חכמים בזה, ובמעיל צדקה מבואר להתיר בג' ימים ראשונים במצאה כתם ע"ג בגדי צבעונים.

ה' אם היתה יכולה לישן במקום שאין פשפשים וישנה במקום שיש פשפשים, אינה תולה בפשפש.

ו' כתב בברית אברהם שביושבת ז' נקיים על טומאה שאינה ודאית (ספק ראייה בשעת וסתה או בזמן עונה בינונית שמטמאים אותה מכח הסברא שאל"כ לעולם לא תהיה טמאה), תולים במכה בג' ימים ראשונים אף ברואה ממש.

ז' הבית אפרים מביא שאחיו הרב מדובנא צידד להחמיר באשה שמצאה כתם על החלוק ביום השישי לספירתה, כשיטתן שהכתם הוא מג' ימים ראשונים, אף שלבשה את החלוק גם בזמן נדותה, כיון שהש"ך סובר שאין תולים בג' ימים ראשונים אף במכה שידוע שהיא מוציאה דם, והבית אפרים עצמו מיקל בזה, דגם במכה שידוע שהיא מוציאה דם מסתבר להקל, וא"כ עדיף לתלות שהדם הוא מימי נדתה. וכן מבואר בפנים מאירות.

ח' כתב החתם סופר שאשה שיש לה טחורים בז' נקיים אין לתלות בהם בג' ימים ראשונים, כיון שדם זה נמשך

ודווקא כתם שהוא יותר מכגריס ועוד, אבל פחות מכגריס ועוד תולה בכינה אפילו בג' ימים ראשונים. וכן אם היה לה מכה בגופה ויודעת שמוציאה דם, תולה בה אפילו ביותר מכגריס ועוד. אלא שאין מקילים בג' ימים הראשונים לתלות במכה שאין ידוע שמוציאה דם, או בשאר דברים שתולים בהם כתם, כמבואר לעיל סימן ק"צ.

הט"ז מביא שבדרכי משה מחמיר לכתחילה במכה שידוע שהיא מוציאה דם אם היא עוברת בימים מועטים, וברמ"א לא חילק בזה, וכתב הט"ז שגם מוכת שחין שאינה יכולה להזהר תולים בה במכה, וכן כל מכה שיש לאשה אינה תולה בה בג' ימים ראשונים אא"כ א"א להזהר מזה.

שיטת הש"ך שבג' ימים ראשונים לא תולים אפילו במכה שידוע שהיא מוציאה דם, דבלא זה אין לה בירור שפסק דם מקורה, ומביא עוד ראשונים שמחמירים בג' ימים ראשונים, ורק בפחות מכגריס ועוד ששום אשה לא יכולה להזהר בזה תולים במאכולת, וכן הב"ח מיקל באשה שמלאה שחין ודם יוצא ממונה תמיד, אבל בלאו הכי אין להקל אפילו במכה שידוע שהיא מוציאה דם.

פתחי תשובה

א' בדגול מרבבה מיקל לתלות בג' ימים ראשונים אם היא יושבת על כתם ולא על ראייה גמורה, וכן בתבעוה להנשא ונתפייסה.

ב' אשה שבדקה עצמה כדי ללכת לבית הכנסת, ואחרי כמה ימים עשתה הפסק טהרה, וראתה כתם בתוך ג' ימים להפסק טהרה אחרי ג' ימים מהבדיקה הראשונה, דנים האחרונים אם יש בזה דין ג' ימים ראשונים כיון

כפולטת מיא בעלמא. ט"ז). וכתב הרא"ש שדעת הראב"ד שלא אמרו פולטת שכבת זרע אלא לטהרות בלבד, אבל לבעלה אינה סותרת, והביא ראיות לדבר, והרא"ש סתר ראיותיו, וכתב שכן מצא בשם רבינו יונה, וכתב הרא"ש שנכון להחמיר כדברי רבינו יונה, וכן נוהגים בצרפת ובאשכנז. וכן פסקו הסמ"ג והסמ"ק וספר התרומה והגהות מיימוני.

והרשב"א נוטה לדעת הראב"ד, וכתב שכן נראית דעת הגאונים שלא הזכירו ענין זה, וגם הרי"ף לא כתבו בהלכות, ומ"מ בסוף דבריו כתב הרשב"א דמ"מ בעל נפש יחוש לעצמו. וכתב הבית יוסף דמומה שהשמיטו דין זה הגאונים והרי"ף אין ראיה דס"ל דאינה סותרת לבעלה, שהרי כמה דינים השמיט הרי"ף מדיני נדה כיון שאינם מצויים כ"כ, וגם דין זה אינו מצוי כ"כ כיון שרוב הנשים נמשכת ראייתן ה' או ו' ימים, וא"כ בלאו הכי אינן מתחילות לספור קודם. ורבינו תם מפרש דלא בעא רמי בר חמא אלא באשה שבא עליה זב דווקא, וכבר סתר הרא"ש דבריו.

והרמב"ם סובר דפולטת שכבת זרע סותרת אף לבעלה, אמנם דעתו שרק בתוך ג' עונות (יום או לילה) סותרת, והעונה שנבעלה בה אינה בכלל הג' עונות, ולכן כתב שאם נבעלה בליל שבת, ג' עונות שלה הם יום שבת וליל אחד בשבת ואחד בשבת, ואם פלטה מליל שני והלאה טהורה. וטעמו דס"ל דהלכה כרבי אלעזר בן עזריה (שבת פ"ו). שפולטת שכבת זרע ביום השלישי טהורה. וכתב התרומת הדשן שגם באור זרוע פסק כרבי אלעזר בן עזריה, אלא דס"ל כרש"י ותוס' שלדבריו אפילו אי ליכא אלא שתי עונות שלימות, כגון ששימשה יום חמישי עם

רק ימים מועטים, ואין הפסד שתמתין מלספור, אמנם היא יכולה לעשות הפסק טהרה ביום השני לראייתה, שאף שימים אלו אינם עולים לז' נקיים משום חשש פולטת, מ"מ זה מועיל שאחרי ג' ימים מבדיקה זו אינה מוחזקת לראות, ואם אח"כ יהיה לה דם מהטחורים תוכל לתלות בזה.

סעיף י"א

כמה זמן לאחר תחילת הראיה אפשר לעשות הפסק טהרה

איתא בגמרא (ל"ג.) **בעי רמי בר חמא פולטת שכבת זרע מהו שתסתור ביבה, רואה היא וסותרת, או דילמא נוגעת היא ולא סותרת,** (והיינו שהספק הוא האם פולטת טמאה משום ראיה או משום נגיעה). ולא איפשיטא.

עוד בגמרא (מ"ב.) **בעא מיניה רב שמואל בר ביסנא מאביי, פולטת שכבת זרע רואה היא או נוגעת היא, למאי נפקא מינה לסתור ביבה ולטמא במשהו. וכו'. אמר ליה רואה היא. אתא ושייליה לרבא, ואמר ליה רואה היא. אתא לקמיה דרב יוסף, אמר ליה רואה היא.**

וכתב הרא"ש דא"כ כל אשה צריכה שלא תתחיל לספור ז' נקיים עד יום חמישי לשימושה, כגון אם שימשה במוצאי שבת אינה מתחלת לספור אלא ביום חמישי, דקיי"ל כרבנן דאמרי (שבת פ"ו) דלענין פליטה **שש עונות שלימות בעינן**, שאין שכבת זרע מסרחת אלא לאחר ו' עונות שלימות, (ואחרי שהסריחה הרי זה

השמשות וכו"ל, גם בזה אין לחלק בין שימשה ללא שימשה, משום דחששא דבין השמשות חששא פשוטה היא וחשו בה רבנן טובא בכמה דוכתי.

וכתב הבית יוסף דכל הדברים אלו חומרות יתירות הן ואין להם סמך בגמרא לגבי הדין, ולפיכך לא נהגו העולם בכל מקומותינו אלא להמתין ארבעה ימים ולהתחיל לספור מיום חמישי ואילך, ודווקא אם שימשה, אבל אם לא שימשה אינה ממתנת כלל, ואם שימשה יום או יומיים קודם ראיתיה משלמת עליהם ארבעה ימים מיום שימושה ובחמישי לשימושה מתחלת לספור. והב"ח כתב טעם לדבר בשם הר"ש מאוסטרייך, שכיון שנדה דאורייתא טובלת אחר ז' ימי נדה אף שלא היו נקיים, אלא שצריכה שבעה נקיים שמא היא בימי זיבה, והיו נוהגים בימים קדמונים לטבול ב' פעמים אחת אחר ז' דאורייתא והשניה אחר ז' הנקיים, זכר לאותו דבר נהגו ג"כ להמתין י"ד יום.

פסקי ההלכה

לשיטת השו"ע הפולטת שכבת זרע בימי ספירתה, אם הוא תוך ו' עונות שלימות (של י"ב שעות. ש"ך) לשימושה, סותרת אותו יום, אבל אח"כ השכבת זרע מסרחת ואינה סותרת. לפיכך המשמשת מטתה וראתה אחר כך ופסקה, אינה מתחלת לספור ז' נקיים עד שיעברו עליה ו' עונות שלימות, שמא תפלוט (ולא תרגיש. ש"ך), ולפיכך אינה מתחלת לספור עד יום ה' לשימושה. כגון אם שמשה במוצאי שבת אינה מתחלת לספור עד יום ה'. ואם שמשה במוצאי שבת ופלטה ליל ד' קודם עת שימושה במוצאי שבת, עדיין היא עומדת

חשיכה ופלטה בשבת, טהורה, אבל דעת התרומת הדשן עצמו שהלכה כחכמים דבעינן ו' עונות שלימות.

וכתב הבית יוסף דמאחר דכל הני רבוותא כתבו בהדיא דאף לבעלה סותרת, וגם מאחר שכולם זולתי הרמב"ם והאור זרוע פוסקים כרבי עקיבא דעד שש עונות לא מסרחא שכבת זרע, הכי נקטינן, וכן הורה לרבים מהר"י בירב.

וכתב בתרומת הדשן דיש להוסיף עוד יום אחד ולא תתחיל לספור עד יום ששי לשימושה, דאם תתיר לה שתתחיל ימי הספירה מיום חמישי שכבר כלו ו' עונות שלימות איכא למיחש דזימנין תשמש בין השמשות ותסבור שעדיין הוא יום, ותתחיל לספור ביום הרביעי, ובאמת כבר היה לילה כשימשה. וכ"כ באגור בשם מהרי"ל, שכן מורין בבי מדרשא, וכן המנהג בכל אשכנז, ועוד כתב שבאשכנז נוהגים להוסיף יום אחד וממתינות ששה ימים, ויש שממתינות שבעה ימים, וכ"כ מהרי"ח, ואף שהרמב"ם הרחיק מאד דעות אלו, מ"מ יש שנוהגים כך, ויש להם קצת טעמים רחוקים, אבל מנהגא דעלמא חמשה ימים. ובתרומת הדשן ג"כ הביא שיש שנהגו להמתין ז' ימים, ודן אם יש למחות ביד המקילים במקום שנהגו להמתין ז' ימים. וגם מהרי"ק כתב דנשי דידהו מחמירי טובא בפולטת שכבת זרע, שהחמירו לא שימשה אטו שימשה אפילו אם אין בעלה בעיר, וגם הוסיפו משש עונות ועשו חמשה או שבעה ימים.

וכתב התרומת הדשן דאיתא באור זרוע שדין המתנת הימים נאמר גם בלא שימשה, דלא פלוג רבנן וגזרינן לא שימשה אטו שימשה. וכתב התרומת הדשן שגם מה שמחמירים להוסיף עוד יום שמא תשמש בבין

להחמיר בזה כלל, ולא נזכר בשום פוסק קדמון או אחרון, מ"מ לא יהא אלא כדברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור, ומ"מ בשעת הדחק יש להתיר לכלה שמיד שתפסוק בטהרה תספור ז' נקיים, דזה עדיף מאשר שתנישא כשהיא נדה, שהרמב"ם פסק שלא תנשא כלל עד שתטהר, ואע"פ שאין נוהגים כהרמב"ם בזה, מ"מ היכא דאפשר להנשא בטהרה זה ודאי עדיף. וכתב הדגול מרבבה דאף הש"ך שכתב ששלא בשעת הדחק אפילו כלה אינה סופרת שבעה נקיים עד יום ה' לראייתה, לא אמר אלא כשלא היתה נדה קודם לראיה זו, כגון בתולה שראתה פעם ראשונה או מניקה שהיתה טהורה בעת מיתת בעלה וראתה עתה פעם ראשון אחר כ"ד חודש, אבל אם היתה כבר נדה לא שייך חומרא זו כלל. וכתב הפתחי תשובה שלפי זה **יולדת** שלא טבלה תוך מ' לזכר ופ' לנקבה, וככלות הימי טוהר ראתה, א"צ להמתין למנות ז' נקיים עד אחר ה' ימים, אלא מיד כשתפסוק בטהרה תוכל להתחיל למנות ז' נקיים, כיון שהיתה טמאה לפני ראייה זו, וכ"ש היכא שראיה זו היא בימי טוהר שיש להקל, דדם טוהר אינו מטמא אלא מחומרת הגאונים. אמנם בחתם סופר כתב להחמיר בדם טוהר כמו בראייה רגילה, כיון שהרמ"א (סימן קצ"ד) כתב שדינו כדם לכל דבר, ומשמע שאין לחלק בו בשום דבר בכל מנהגי נדה וחומרותיה.

כתב הנודע ביהודה שמורה אחד הורה **באשה שטבלה ואחר טבילה קודם ששימשה ראתה דם** ובעלה היה בעיר, שתמנה שבעה נקיים תיכף, וכתב הנודע ביהודה שראוי המורה הזה לגעור בו בנזיפה, אבל לא לעונשו באיזה עונש, כי גוף דין זה הוא חומרא בלא טעם. ואח"כ כתב שבתשובת פני יהושע מקיל בראתה תיכף אחר

בתוך עונה ששית לשימושה וסותרת, הילכך יום ה' יהיה ראשון לספירתה.

וכתב הרמ"א שיש שכתבו שיש להמתין עוד יום אחד, דהיינו שלא תתחיל למנות עד יום הששי, והוא יהיה יום ראשון לספירתה, דחיישינן שמא תשמש ביום ראשון בין השמשות ותסבור שהוא יום, ואפשר שהוא לילה, ואם תתחיל למנות מיום חמישי יהיה תוך ששה עונות לשימושה, וכן נוהגים בכל מדינות אלו, ואין לשנות.

עוד כתב הרמ"א שיש נשים שנהגו להחמיר יותר, להמתין עד שבעה ימים, ואין טעם בדבר, והמחמיר יחמיר, והמיקל נשכר להקדים עצמו למצוה. והט"ז מביא מהב"ח טעם לחומרא זו, אך כתב שאין בטעמים אלו סיבה להרחיק טבילת מצוה.

עוד כתב הרמ"א שיש שכתבו שעכשיו אין לחלק בין שימשה עם בעלה ללא שימשה, וכל אשה שרואה, אפילו כתם, צריכה להמתין ה' ימים עם יום שראתה בו ותפסוק לעת ערב ותספור ז' נקיים. וכן נוהגים במדינות אלו ואין לשנות.

הב"ח כתב שנראה לו להקל **כשבעלה לא היה בעיר**, וכתב הט"ז דאישיתטתיה תשובות מהרי"ק שכתב שנהגו להחמיר אפילו כשבעלה לא היה בעיר, ומי יחלוק על המנהג, וכן הש"ך מחמיר בזה, וכתב שהמנהג להחמיר בזה. אמנם כתב הט"ז **שכלה שפירסה נדה סמוך לחופתה**, או אפילו אחר חופתה לפני שנתייחדה, אינה ממתנת כלל, דבזה לא שייך לגזור אטו שימשה, כיון שלא באה לכלל תשמיש עימו. והש"ך כתב שנוהגים שאפילו כלה אינה סופרת ז' נקיים עד יום ה' לראייתה, ואע"פ שהחתן עדיין לא בא לעיר, ואע"פ שאין סיבה

כתב הש"ך בשם מהרש"ל שלפי הרמ"א **אשה שראתה אחר מעריב** ביום א' ועדיין הוא יום, יכולה ללבוש בגדים נקיים בסוף יום ה', ומונה מיום ו', ומשמע מדבריו שדין זה הוא אף אם גם היא התפללה מעריב, אבל לשיטת השו"ע שלובשים לבנים ביום ד' לראיתם ומתחילין למנות מיום ה', צ"ע בדבר, ונראה דדי לנו בזה שנחמיר היכא שגם היא התפללה כבר מעריב ועשתה אותו כבר לילה, אבל היכא שלא התפללה, אפילו אם הקהל כבר התפללו, אין להחמיר. והש"ך כתב שלפי מה שנתבאר בסעיף א' שדעת המהרי"ל להקל לעשות הפסק טהרה אף כשהיא ג"כ התפללה, כ"ש דהכא יש להקל.

כתב הפתחי תשובה שהשל"ה היקל באשה אחת לעשות הפסק טהרה ביום ד' לנדתה ולהתחיל למנות מיום ה', כיון שלא שימשה עם בעלה בלילה שקודם ראייתה, כי אם היתה מתחלת לספור ביום ו' היתה צריכה לטבול בליל שבת שאחר יום טוב, ומוטב שנניח חומרא זו כדי לקרב הטבילה לחפיפה. ובסדרי טהרה כתב שנראה לו שבנדון כזה יש להתיר אף בשימשה.

סעיף י"ב

סתירת שכבת זרע כשימשה בסוף הז' נקיים

איתא בגמרא (ס"ז): **רבי שמעון אומר "ואחר תטהר"** **אחר מעשה תטהר** (והיינו שיכולה לטבול ביום השביעי אחר שספרה מקצת היום), **אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שלא תבוא לידי ספק נדה.**

וכתב הראב"ד שמבואר בגמרא שלולא החשש שמא תראה דם לאחר תשמיש, היה מותר לה לשמש, ולא חוששים שתפלוט שכבת זרע, ומבואר שאם תפלוט

הטבילה קודם ששימשה, והנודע ביהודה חולק עליו, וכתב שגם מהט"ז מבואר להחמיר. ובמעיל צדקה מיקל בזה, וכתב הטעם דאף בגזירת חז"ל קיימא לן דבמילתא דלא שכיח לא גזרו וכ"ש בגזירה זו, וכתב שהסכימו עמו החברים ונעשה מעשה. וכן דעת הסדרי טהרה.

כתב הט"ז שדווקא טהורה שראתה כתם דינה כרואה ממש לענין המתנת ה' ימים, אבל **אשה שלבשה לבנים ומצאה כתם**, ואפילו **ראתה ממש בתוך הז' נקיים**, אינה צריכה להמתין ו' עונות, אלא מונה מחדש ז' נקיים מיום שתוכל. והש"ך ג"כ מיקל לענין ראתה דם או כתם בימי ספירתה או אחר ה' ימים. ועוד כתב הש"ך שאם לא שימשה וראתה כתם יש להקל למנות מיום המחרת של מציאת הכתם, אך הביא שבלבוש כתב שיש שכתבו שכל אשה אפילו רואה כתם כחרדל (הש"ך מגיה או טיפת דם כחרדל, דבכתם צריך כגרים ועוד), בין שימשה בין לא שימשה צריכה להמתין וכו', וכתב שכן נוהגים. ודעת החתם סופר שאשה טהורה שראתה כתם וכבר ספרה ז' נקיים מיד אחרי מציאת הכתם בלי להמתין ה' ימים, אפשר להקל בדיעבד גם בשימשה שיעלו לה הנקיים, אך אם נמצא הכתם בבדיקת העד אין להקל אפילו בדיעבד.

כתב הט"ז בשם מהר"ל מפראג **שכלה שנבעלה בעילת מצוה** יכולה למנות מיום ה' לשימושה, כיון שלא ראתה דם נדות אלא דם בתולים, ובדם בתולים לא החמירו שזא תשמש בין השמשות, אמנם אם באמת נבעלה בעילת מצוה בבין השמשות, דינה כנבעלה בלילה שאחרי בין השמשות.

השביעי אחרי ד' ימים בנפרד מו' הימים הנקיים הראשונים, אף דבעינן שיהיו כל הז' נקיים רצופים, דכתיב "אחר תטהר" אחר אחר לכולן, י"ל דהדרשה היא שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהם, אבל הפסק מחמת פליטת שכבת זרע אינו נחשב הפסק.

פסקי ההלכה

טענה במנין יום אחד, והיינו שטבלה ושימשה בשביעי, צריכה להמתין ששה עונות שלימות ואחר כך תמנה יום אחד נקי וטטבול, (וכתב הש"ך שכאן א"צ להמתין עוד יום משום גזירה דבין השמשות, דלא שכיח שתטעה במנין, ובמילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן. וכתב הט"ז דה"ה בטענה וטבלה בחמישי ממתינה ו' עונות אח"כ סופרת עוד ב' ימים, אלא שאין דרך לטעות כ"כ. ואין חוששים שראתה בו' העונות וחיפהו שכבת זרע, כדאיתא בסימן קצ"ג לענין בעילת מצוה, דשאני התם שדמיום מצויים בה מחמת הבעילה).

סתירה שלאחר שבעה, כגון שלא טבלה כראוי ושימשה, הרי זו טובלת בכל עת. וכתב הש"ך שבבית יוסף כתב בשם הרא"ש שגם בטבלה בליל שביעי ושימשה ביום שביעי טובלת מיד, וכתב שם שאפשר לפרש כך גם בדברי הסמ"ק, וצ"ע לדניא, דבסמ"ק משמע דמיירי בטבלה אחר ז' ימים.

האם צריך הבחנה כשימשה באיסור - כתב הט"ז שמבואר באבן העזר (י"ג ה') שגר ואשתו שנתגיריו מפרישין אותם צ' יום להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע שנזרע שלא בקדושה, וא"כ אף הכא היה לנו להפרישם אחר שבא עליה באיסור כדי להבחין אם נתעברה באיסור כשטבלה שלא כראוי. ונראה דהכא

ביום השביעי אינה סותרת ז' נקיים. והרא"ש כתב שזבה שראתה דם או זב שראה זיבה ביום השביעי סותרים ז' נקיים, אבל פולטת שכבת זרע שאינה סותרת אלא יום אחד אם פלטה אחר שספרה מקצת היום שוב אינה סותרת, דעיקר סתירת שכבת זרע היא משום דלא מיקרי נקיים וכיון שספרה מקצת יום וטהורה לבעלה כבר שלמו הנקיים ושוב אין שכבת זרע סותרת.

וכתב הסמ"ק שסתירה שלאחר שבעה, כגון אשה שלא טבלה כראוי בליל שמיני ושימשה, הרי זו טובלת בכל עת. וכתב הבית יוסף שאפשר שכוונת הסמ"ק 'סתירה שלאחר שבעה' ליום השביעי עצמו, אלא דכיון דאמרינן מקצת היום ככולו הוי כאילו הוא לאחר שבעה.

עוד כתב הסמ"ק שאשה שטעתה במנין יום אחד וטבלה בליל שביעי ושימשה, צריכה להמתין שש עונות שלימות והיינו ד' ימים, ואח"כ תמנה יום אחד נקי וטטבול. וכתב הבית יוסף שאם הסמ"ק סובר כמו הרא"ש וכנ"ל, א"כ כוונתו שטבלה בשישי ושימשה בתחילת ליל שביעי, דלא עלתה לה טבילה עד שתספור גם את היום השביעי, וכיון שאינה יכולה לספור בארבעה ימים אלו משום דחיישינן בהו שמא תפלוט שכבת זרע ותסתור אותו יום, נמצא שכשיעברו ד' ימים אלו צריכה למנות עוד יום אחד שחסר לה ממנין השבעה ואח"כ טטבול, דאי מיירי בטבלה ליל שביעי כיון שנכנס כבר השביעי הו"ל פולטת ביום אחרון ואינה סותרתו, וכמו שנתבאר לעיל. ויותר נראה לומר דמיירי בטבלה בליל שביעי, ולא מיקריא פולטת ביום אחרון אלא בשפלוט אחר שהאיר היום, אבל קודם שהאיר היום לא אמרינן ביה מקצת היום ככולו. והא שיכולה למנות את היום

צריכה לא טבילה ולא כפרה, כך הורה בעל התשובה מאהבה, והסכים עימו הנודע ביהודה, אך ציוה עליה שתאמור בפירוש לחברתה שאינה מאמנת לה.

סעיף י"ג

האם מועיל שתנקה האשה עצמה מהשכבת זרע

איתא במתני' (מקוואות ח' ד') **האשה ששימשה וירדה וטבלה ולא כיבדה את הבית כאילו לא טבלה.**

וכתב הרא"ש דמבואר כאן שאשה שרוצה להתחיל ספירתה ממחרת ראיתה, תקנח יפה במוך או בבגד דק להפליט כל הזרע, או תרחץ במים חמים ויפליטו המים החמים את כל הזרע. והביא עוד ראיות לדבר. וכ"כ הרשב"א.

וכתב הרמב"ן דהוא הדין אם הלכה ברגליה פלטה כל הזרע, דאיתא בגמרא (מ"א:) **אי דאולא בכרעה, בהדי דאולא שריתיה.** וכתב הרשב"א דמתני' הנ"ל מיירי בשלא הלכה, וכיבדה את הבית יש מפרשים לשון נקי, ויש מפרשים כיבוד בית ממש, שבשעה שהיא שוחה לכבד ומרחבת ירכותיה פולטת הכל, אי נמי מתני' מיירי כשהלכה, דפלטתו בבית החיצון וכותלי בית הרחם העמידוהו, ומשום הכי צריכה כיבוד לטהרות משום נגיעה דשכבת זרע, אבל לראיה אין לה דין פולטת אחרי שהלכה.

והרא"ש חולק וסובר שהליכה לא מפליטה את השכבת זרע, והגמרא הנ"ל כוונתה ששייך שתפלוט ע"י הילוך, אבל אין זה ודאי. וכן דעת הסמ"ג וספר התרומה.

והרשב"א כתב שאם הלכה ברגליה חזקה דרך הילוכה פלטה הכל, ויש מי שמורה גם בזו להחמיר עד שתקנח

מיירי באשה שבעלה היה מצוי לה קודם לזה, דבהכאי גזונו לא יוכלו להבחין אם נתעברה באיסור, וכדמצינו (שם סעיף ו') שאשה שנאנסה תחת בעלה אינה צריכה להמתין צ' יום היכא שנבעלה לבעלה תחילה, (וכ"כ החלקת מחוקק והבית שמואל באבן העזר שם). ולפי זה אם לא היה בעלה אצלה קודם למעשה זה תוך תשעים יום, צריך להפריש אחר ביאה זו האסורה תשעים יום, וצ"ע למעשה. אבל מה בעברה על הדין שצריכה ז' נקיים משום חימוד, שם א"צ להפריש, דשם אין האיסור אלא מדרבנן. והחתם סופר כתב שדברי הט"ז והח"מ והב"ש תמוהים, דמה שייך צ' יום לכאן, אפילו לא היה בין שימוש בעלה לראיה רק זמן מועט שייך הבחנה. עוד כתב שבכתם א"צ לחוש להצריך הבחנה.

דין אשה ששכנתה אומרת לה שטעתה במנין הז' נקיים- מעשה בנדה שהתחילה לספור שבעה נקיים, וביום א' מצאה כתם יותר מכגריס, והתחילה לספור מחדש מיום המחרת כדן, וספרה ובדקה יום יום וטבלה ושימשה, ובבוקר אמרה לה שכנתה שטעתה בחשבון וטבלה בשביעי, אם האשה מכחישה אותה פשיטא שהיא נאמנת, דכתיב "וספרה לה", ואין עד אחד נאמן באיסורים כאשר הבעל דין מכחישו, (ואפילו אם זה היה איסור דאורייתא כך הדין), ואם האשה ג"כ מסתפקת בזה יש לה לחוש לדברי חברתה, דהיכא שהבעל דין שותק שתיקה כהודאה, ואם לאשה ברור ששכנתה לא צודקת אבל האבא לשאול כי היא מסתפקת אולי היא טעתה, אינה צריכה טבילה אחרת, כיון שאין כאן רק ספק דרבנן, דמהתורה הכתם שמצאה ביום הא' טהור כיון שלא הרגישה, ויש ג"כ עוד כמה צדדים להקל, ואחרי שכבר שמשה ויש חשש לעז פגם לולד אשר תלד אין

פסקי ההלכה

שיטת השו"ע שאשה ששימשה מטתה וראתה אחר כך ופסקה, ורצה לספור מיום מחרת ראייתה, תקנח יפה יפה אותו מקום במוך או בבגד להפליט כל הזרע, או תרחוץ במים חמים והם יפליטו כל הזרע.

וכתב הרמ"א שיש אומרים דאין אנו בקיאים בזמן הזה ואין לסמוך על זה, והכי נהוג, שהרי כבר נתבאר שאנו נוהגים להמתין אפילו לא שמושה כלל כדי שלא לחלק בין ספירה לספירה, וכ"ש בכהאי גוונא, וכל הפורץ גדר בדברים אלו במקום שנהגו להחמיר ישכנו נחש.

וכתב הש"ך שהיה מקום להקל ע"י רחיצה וקינוח במקרה שנתבאר בסעיף הקודם כשטעתה וטבלה לפני הזמן, שבמקום להמתין ו' עונות תעשה רחיצה וקינוח, וכתב שנראה שגם הרמ"א מודה בזה, אך לענין דינא כיון שהסמ"ק וההגהות מיימוני כתבו שאין אנו בקיאים, אין להקל לכתחילה, וכ"כ הב"ח.

יפה יפה או שתכבד את הבית, ולעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא מכבדת בית התורף יפה יפה ורוחצת בחמין כדי שלא תבוא לידי ספיקות הללו. ונראה מדבריו דתרת"י בעינן, כיבוד ורחיצה, כדי לצאת ידי כל ספק, וכ"כ בספר התרומה שאם תרצה להתחיל לספור ממחרת הראייה יכולה לעשות כן ע"י שתכניס מוך או בגד רך באותו מקום ותקנח יפה יפה להסיר השכבת זרע, ואם דואגת שלא תדע לקנח יפה תרחץ בחמין וגם תקנח עצמה, ואז תוכל להתחיל ולספור מיום המחרת.

אבל הסמ"ק כתב ש"א שאם רחצה היטב במים חמים אותו מקום מתחלת למנות למחרתו, וליתא דאין אנו בקיאים בזה. ובהגהות מיימוני כתב בשמו שגם על הכנסת מוך אין לנו לסמוך עתה, דאין אנו בקיאים בזה, ולעולם צריכות להמתין שש עונות שלימות. ומשמע דאפילו בדעבדה תרווייהו קינוח ורחיצה לא מהני.

וכתב הבית יוסף דמ"מ כיון שאף אחד מהפוסקים לא כתב כן שפיר דמי להתיר על ידי קינוח או ע"י רחיצת חמין.

סימן קצ"ז

סעיף א'

טבילת נדה

דברים הפוסלים כמו שיתבאר בסימן ר"א, ואחר ימי ספירתה (דקודם ימי ספירתה אפילו טבלה בכל מימות שבעולם לא עלתה לה טבילה כלל, דכיון שעדיין היא צריכה לספור ימים נקיים הוי כטובל ושרץ בידו).

סעיף ב'

טבילה שלא בזמנה בליל שבת או במוצאי שבת

הגמרא (יומא ח.) מביאה מחלוקת אם טבילה בזמנה מצוה.

רבינו חננאל פוסק שטבילה בזמנה מצוה, והביאווהו התוס' שם. וכתב הטור הלכך מצוה שתטבול מיד אחר שיכלו ימי ספירתה. וביאר הבית יוסף שכוונת הטור שאפילו נשי דידן שאפילו רואות טיפת דם יושבות עליו ז' נקיים, והיה מקום לומר שטבילה שלהם נחשבת שלא בזמנה, דשמוא ראתה בימי נדות ולא היתה צריכה אלא ששה ימים מלבד יום הראיה, ושמוא ראתה בזמן זיבות ולא היתה צריכה אלא לשמור יום כנגד יום, ואפילו כשראתה ג' ימים רצופים איכא למימר דמן התורה היה לה לטבול ביום ז' והשתא אינן טובלות עד ליל ח' כדלקמן, וכיון שאינה טובלת בזמן שהיתה ראויה לטבול מדאורייתא לא הויא מצוה, לכן כתב הטור שכיון שאינן מתעכבות מלטבול אלא מפני תקנת חכמים, כשמגיע זמן שקבעו להן חכמים טבילה בזמנה מיקרי ומצוה היא.

מקור דין טבילת נדה – כתב הרמב"ם שהטומאה תלויה בימים ובטבילה, דאפילו אם עברו ימי טומאתה של נדה וזבה ויולדת כל שלא טבלו במי מקוה הבא על אחת מהן אפילו אחר כמה שנים חייב כרת, דבימים וטבילה תלה הכתוב, **שנאמר "ורחצו במים" זה בנין אב לכל טמא שהוא בטומאתו עד שיטבול**, וכתב הרב המגיד שבנין אב זה מקורו בספרא, ועוד דרשו רבותינו בגמרא (שבת ס"ד:) **"שבעת ימים תהיה בנדתה" בנדתה תהא עד שתבוא במים**, וכתב הסמ"ג על זה מכאן לטבילת נדה מן התורה. ורב האי פירש שטבילת נדה נלמדת ק"ו ממוגעה שנאמר "והנוגע במשכבה ירחץ במים", ורבינו יעקב מפרש שלמדנו מכלי מדין שנאמר שם "אך במי נדה יתחטא" ואיתא בגמרא (ע"ז ע"ה) **במים שהנדה מובלת בהם**, ובדברי הקבלה כתוב (זכריה י"ג א') **ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד לחטאת ולנדה**, וכ"כ התוס' והרא"ש.

פסק ההלכה – אין הנדה והזבה והיולדת עולות מטומאתן בלא טבילה, שאפילו אחר כמה שנים חייב כרת הבא על אחת מהן אלא אם כן טבלו כראוי (לאפוקי טבלה לחצאין או שהיה עליה דבר החוצץ), במקום הראוי (שהיה במים שיעור מקוה, ולא יהיה במקוה

עמא דבר, ואף לדעת הבית יוסף טבילה בזמנה אינה מצוה, הרי מבואר במתני' (ביצה י"ז:) שאדם יכול לטבול בשבת, וגם על מה שכתב מהמרי"ל שאם נדחה זמן טבילתה לא תטבול במוצאי שבת, משום שהיא מרחיקה את זמן החפיפה מהטבילה, אין דבריו נראים, דכיון שהיא רוצה לטבול אז, כלא אפשר דמי.

וכתב הט"ז שהתרומת הדשן כתב שלדעת המרדכי שאין לטבול בשבת אלא טבילה בזמנה, יולדת שיכלה לטבול כבר לפני כמה ימים אין לה לטבול בשבת, ואח"כ כתב שאם לא היתה יכולה לטבול מקודם, כגון ע"י אונס, י"ל שאפי' לר"ת דפסק טבילה בזמנה לאו מצוה מותר משום מצות קיום עונה, ואפילו שלא בשעת עונה חשוב מצוה שהאיש משמח את אשתו בתשמיש, וסיים שם שנהגו הנשים להזהר שלא לטבול בשבת אא"כ בעלה בעיר ולא היה אפשר לטבול קודם, דבכהאי גוונא הוה טבילת מצוה משום עונה, ואע"ג דמבואר בביצה י"ז: שכל טמא טובל בשבת משום דנראה כמיקר עצמו, האידנא שאני, דאין נהוג למיקר עצמו בשבת בשום מים, וא"כ לא נראה כמיקר. ומבואר שרק כשלא יכלה לטבול לפני שבת ובעלה בעיר מותר לה לטבול בשבת.

ובאגור ובמהרי"ו החמירו יותר שאפילו אם נאנסה ולא יכלה לטבול קודם שבת, ובא בעלה בערב שבת, לא תטבול בשבת, וראייתם מדברי המרדכי.

פסקי ההלכה

כתב השו"ע שאם בעלה בעיר, מצוה לטבול בזמנה שלא לבטל מפריה ורביה אפילו לילה אחד.

וכתב הרמ"א שמוותרת לטבול בליל שבת אם לא יכלה לטבול קודם לכן. ודווקא אם בעלה בעיר, אבל בלאו הכי אסור. ואם היה אפשר לה לטבול קודם לכן, כגון שהיה

וכ"כ הסמ"ג. והרשב"ש הנהיג לבתו לטבול אף בחורף בזמנה אע"פ שבעלה לא היה בעיר, והביאוהו ההגהות מיימוני והמרדכי, ומבואר שלמ"ד טבילה בזמנה מצוה, אף בזמן הזה היא מצוה. וכ"כ המרדכי בשם רבינו אליהו והאור זרוע ותשובת הגאונים וספר התרומה, וכתב דכן עמא דבר ונשים טובלות בשבת.

שיטת רבינו תם שטבילה בזמנה לאו מצוה, שהרי הנשים שלנו אינן טובלות למוצאי שביעי של הראייה, ומחמת זה אסר ר"ת לטבול בשבת וביום הכיפורים.

וכתב המהרי"ק שלא נהגו לטבול אפילו בימי אבלה וכל שכן בתשעה באב וביום הכיפורים.

וכתב הבית יוסף דסוגיין דעלמא כמאן דאמר טבילה בזמנה אינה מצוה, שהרי אין לך אשה טובלת כשאין בעלה בעיר, ומ"מ נראה שאם בעלה בעיר מצוה לטבול בזמנה, שהרי מצינו (עירובין ס"ג:) שיהושע שנענש על שביטל את ישראל מפריה ורביה לילה אחת, ואם היא מתאחרת מלטבול כדי לצער את בעלה עבירה היא בידה, ואייתא בזוהר שאשה שעושה כן גורמת כמה רעות בעולם.

ואיתא באגור שאביו מהר"י לנדא נשאל על אשה שאירע זמן טבילתה בליל חמישי ונאנסה ולא טבלה, אם יכולה לטבול בליל שבת, והשיב שאינה יכולה לטבול כיון שנדחה זמן טבילתה, וכ"כ ר"י הלוי שהיה מוחה שלא לטבול בליל שבת רק בזמנה ממש, וכן פסק המהרי"ל, וכן אין לטבול במוצאי שבת, דלפירוש רש"י (נדה ס"ח.) לא התירו לחוף בלילה אלא בדלא אפשר.

וכתב הבית יוסף שאין דבריהם נראים, דכיון דכל נשי דידן אין טובלות בשביעי לראיתן, אין חילוק בין נדחה יום טבילתה ללא נדחה, ולעולם יכולה לטבול בשבת, וכן

כלל, אבל במקום שנהגו להחמיר אחר לידה או שלא היה בעלה בעיר עד שבת, אסור גם במוצאי שבת, כיון שהיה אפשר לה לטבול קודם שבת. והמקום שמואל חולק על הט"ז וסובר שלהיש מקילין אלו אין חילוק בין אלמנה לשאר נשים, דלכולן מותר לטבול במוצאי שבת, וכתב שם שהוא מורה ובא כדעת היש מקילין.

אשה שהיה בעלה אבל ויום ז' היה בשבת, כתב באבן השם שמוותר לה לטבול בליל שבת, ואף שאסור לאבול לשמש עד אחר יציאה מבהכ"נ ביום שבת, ואסור לשמש ביום, הרי מבואר בסי' שפ"ג דאבל מותר בכל שאר קריבות וא"כ לא דמי לאלמנה, ועוד דאם לא תטבול ליל שבת גם במוצאי שבת אסור, ולמה נבטל מפריה ורביה. והפתחי תשובה כתב שאין לאסור עליה לטבול במוצאי שבת כיון שבלייל שבת לא היתה יכולה לטבול.

וכתב הט"ז שאלמנה שטבלה לפני שבת, צריך לבוא עליה דווקא בערב שבת אחרי החופה, ויחוד בחדר אחד כתב המרדכי בשם הר"מ וכו' המהרי"ל בשם רבו המהר"ש שזה לא מועיל להתיר לבעול אותה פעם ראשונה בשבת, ואף שבמשאת בנימין כתב שיחוד קונה במקום הראוי לביאה, יש להחמיר כיון שגדולים אוסרים.

כתב מהר"מ מלובלין **שכלה בתולה שאירע טבילתה ליל שבת** נראה להתיר לה לטבול, אע"פ שנוהגים שלא לבעול בעילת מצוה עד אחר שבת, דשאר מיני קריבות נמי מצוה הן, ולא דמי לאלמנה דהואיל ואסור לבא עליה ביאה ראשונה בשבת מפרישים אותה מכל שאר קורבות, ומ"מ טוב להקדים טבילתה קודם שבת. וכן נוהגים. ש"ך.

אשה שטבלה בליל ו' ואחר כך מצאה שלא טבלה כראוי, כגון שמצאה לכלוך תחת הצפורן, כתב בתשובה

אחר לידה או שלא היה בעלה בעיר ובא בערב שבת, יש אומרים שאסורה לטבול בליל שבת, וכן נהגו במקצת מקומות, אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר.

ודעת הט"ז שבמקום שאין מנהג אם בעלה בא בערב שבת אין לה לטבול אא"כ לא היתה יכולה לטבול קודם. וכו' כ"הב"ח שחומרא זו היא מדינא. והש"ך כתב דקיימא לן טבילה בזמנה לאו מצוה, ולכך אין הנשים טובלות בזמנם כשאין בעלה בעיר, וכן אלמנות ובתולות שהן נדות אין טובלות כלל בזמנן, ואפ"ה מותרת לטבול בשבת, וכן הב"י פסק שמוותר לטבול בשבת בכל ענין, וכן עיקר לדינא, ולכן נכונים דברי הרמ"א שבמקום שאין מנהג אין להחמיר, וכן כתב מהר"מ מלובלין.

עוד כתב הט"ז שלדעת רבינו חננאל מותר לטבול בשבת גם אם בעלה לא בעיר, דטבילה בזמנה מצוה, אבל לר"ת שטבילה בזמנה לאו מצוה ההתר הוא משום פריה ורביה, ולכן הרמ"א מתיר רק כשבעלה בעיר.

עוד כתב הרמ"א שבמקום שנהגו להחמיר שלא לטבול בליל שבת, גם במוצאי שבת לא תטבול, דמאחר שהיה אפשר לה לטבול קודם לכן, אין מרחיקין הטבילה מן החפיה. (ואין לה לחוף במוצאי שבת, כיון שלרש"י ושאר פוסקים בסימן קצ"ט צריכה לחוף דווקא ביום. ש"ך). וכן אלמנה שאסורה לטבול טבילה ראשונה בליל שבת, משום דאסור לבא עליה ביאה ראשונה בשבת מפני שקונה אותה בביאה זו, אסורה לטבול גם כן במוצאי שבת, ויש מקילים ומתירים לטבול במוצאי שבת, הואיל שלא טבלה בשבת משום חשש איסור. וכתב הט"ז דהיש מקילים ממדברים באלמנה, שמדינא אסור לבעול בשבת, ואז חל זמן טבילתה, והיא לא פשעה

ימי טוהר, מותרת לטבול בליל שבת. וכתב הלבושי שרד שאם כבר טבלה פעם אחת בתוך ימי טוהר אחר הלידה, ואח"כ ראתה תוך ימי טוהר והגיע זמן הטבילה בליל שבת, גם הש"ך מודה שמותרת לטבול, דמו"נ אם נחזיק דם זה לטמא הוי טבילת מצוה, ואם לאו ליכא איסור טבילה כלל.

פתחי תשובה

טבילה בחמין בליל שבת, ודחית הטבילה למוצאי שבת, משום צינה, וטבילה קודם הלילה אחרי ברכו- החכם צבי אוסר לנשים שאינן יכולות לסבול צינת המים לטבול בליל שבת בחמין, דאסור לרחוץ כל גופו בחמין בשבת כמבואר בשו"ע או"ח סימן שכ"ו, וכתב דהעוברת וטובלת בליל שבת בחמין ודאי איסורא עבדא ושרי למיקריה עברינא, וכתב שם שמה שהורה חכם א' להתיר להן לטבול בערב שבת מבעוד יום ביום שביעי שלהן, ודאי לאו שפיר עביד, ועבר אדרבנן, והסיק שתטבולנה בצונן בליל שבת, או בהפגת צינתן בלבד עד שלא יקרא עליהן שם חמין, או שידחו את הטבילה למוצאי שבת, ואם א"א בכל האמור, יתירו להן לטבול בין השמשות, ולא תבואנה לבתיהן עד הלילה, ויותר מזה אין בידינו להתיר כלל. ובבית לחם יהודה הביאו ופקפק עמ"ש או תדחה הטבילה למוצ"ש, דהא כתב הרמ"א דבמקום שנהגו להחמיר גם במוצ"ש לא טבול, וכן העיר הלבושי שרד, והפתחי תשובה מיישב שהרי הרמ"א מסיים דמאחר שהיה אפשר לה לטבול קודם לכן וכו', והכא מקרי לא אפשר, דאינה יכולה לסבול צינת המים. ובדברי יוסף מלמד זכות על המנהג שנהגו בנות ישראל לטבול בחמין בליל שבת, ומניח הדבר בצ"ע.

מהר"ם מלובלין שמותרת לטבול ליל שבת, דהוי אונס, ולא דמי ליולדת. ש"ך.

אשה שטבלה בשבת וכשבאה לביתה ראתה ששכחה לחתוך צפורן אחת ואין שום לכלוך תחת הצפורן, כתב הש"ך שאע"ג שמה שהיא צריכה טבילה שנית זה חומרא בעלמא, מ"מ יש לה לחזור ולטבול בשבת, ולא אמרינן דהוי טבילה שאינה של מצוה, דהא מדינא כל טבילה שריא בשבת, שאע"פ שנהגו להחמיר בכה"ג לא נהגו, ועוד דכיון שכבר נהגו להחמיר להצריכה טבילה שנית, א"כ טבילה של מצוה היא, ועוד דהראב"ן ס"ל דמדינא הצפורן מעכבת, ועוד שהרי לטהור מותר לטבול בשבת דלא מחזי כמתקן גברא כלל, וא"כ אשה זו ממה נפשך אם הצפורן מעכבת א"כ הוי טבילה בזמנה לצורך מצוה, ואם אינה מעכבת א"כ היא טהורה ואין כאן תיקון גברא כלל, (כן נראה ברור דלא כיש מי שרצה להחמיר שלא תטבול עד אחר השבת). עוד כתב הש"ך דה"ה בכל שאר ספק אם טבלה כראוי או לא, מותרת לטבול בליל שבת. ומטעם זה אם טבלה בליל ו' ולמחרת מצאה ששכחה לחתוך צפורן אחד, דפסק בתשובת מהר"ם מלובלין שאינה צריכה טבילה כלל, דלא החמירו בכה"ג כיון דעברה עם בעלה לילה אחת, והש"ך עצמו סובר שגם בכהאי גוונא צריכה טבילה אחרת, וכן יכולה לטבול טבילה זו בשבת וכמו שנתבאר.

טבילה בליל שבת ליולדת - כתב הש"ך שיוולדת שראתה דם טמא, והיינו אחר א"ג לזכר וס"ו לנקיבה, וזמן טבילתה חל בליל שבת, מותר לה לטבול בליל שבת. ובדגול מרבבה ובלבושי שרד כתבו שגם כשראתה בתוך ימי טוהר ולא יכלה לטבול בגלל החומרא לטמא דם של

וכתב הפתחי תשובה שבאופנים שכתב סי' קצ"ו סעיף י"א שיכולה למנות שבעה נקיים מיד, אך היא החמירה ולא התחילה למנות עד אחר ה' ימים ועי"ז אירע ליל טבילתה בליל שבת, אסורה לטבול.

אשה שאסור לה לטבול בליל שבת, וטבלה בשוגג, מותרת מיד, אבל במזיד יש להחמיר לאוסרה בשבת לבעלה, ובמוצאי שבת מותרת, **וביו"ט** נראה להלכה שמותרת מיד, אבל לא למעשה כי ראוי להחמיר לעושה מזיד משום מוגדר מילתא. חוט השני. וכתב הפתחי תשובה דעכ"פ מותרת בכל מיני קורבה ואהבה. ובמנחת יעקב ובסדרי טהרה דעתם להקל ביו"ט אף לכתחילה, אפי' במקומות שנהגו להחמיר בשבת, ובענין שבת דעת המנ"י לאסור במזיד, והסדרי טהרה חולק, וכתב הפתחי תשובה שנראה להקל בדיעבד אפילו באותה שבת.

אשה שלבשה לבנים ביום ה', וסברה לטבול בליל ה', וכאשר לא בא בעלה לביתה עד יום ו' לא טבלה בליל ה', כתב באבן השם שהיא מותרת לטבול בליל שבת, אא"כ המנהג להחמיר. עוד כתב שם ששמע מנשים צדקניות שנהגות להתנות כשלו בשבת לבנים שאם יבוא בעלה לטבול בליל ד' או ה', ואם לא יבוא לטבול לכשיבא בליל שבת, דלאאורה אין לזה טעם וריח, והוא כתב טעם לזה.

כתב הנודע ביהודה שבכלה אפשר להקל שתחוף בלילה וטבול, דבכלה לא שייך מתוך שהיא מהומה לביתה.

האם מותר לטבול ביום השביעי או ביום

השמיני

טבילה לפני סיום סיבת וימי הטומאה אינה כלום. ולכן בכדי לטבול צריכה האשה להמתין לסיום יציאת הדם, ולבדוק עצמה שנסתם מעיניה (הפסק טהרה), ונדה יכולה לטבול מדאורייתא

והנודע ביהודה כתב שהיה מזהיר את הבלנים שיתנו את החמין בערב שבת למקוה בעוד היום גדול, כדי שלכשתחשך לא יהיו רק פושרים, דבפושרין שרי. ובתשובת חוט השני כתב הס מלהזכיר מלטבול בעוד יום במקום שאין מנהג, ובמקום שנהגים כן אין לעשות רק בשבת אחר אמירת ברכו שכבר נקרא שם שבת עליו, אבל לא בחול אפילו אחר ברכו. ובתשובת חינוך בית יהודה קרא תגר על המנהג, דאפילו בשבת אחר אמירת ברכו לא נכון לטבול בעוד היום גדול, וכתב שיש למחות ולבטל מנהג זה, ואם היא מפחדת מחשש נפילה, יעמידו נר בעשית סגורה בבית הטבילה מבעוד יום, ואפילו בבין השמשות מותר להדליק הנר ע"י נכרי, דאמירה לנכרי שבות, וכל שבות מותר בבין השמשות לצורך מצוה, ולשמא יטה לא חיישין דהא איכא לפחות שתי נשים שתזכיר זו לזו.

אשה שהיתה צריכה לעשות הפסק טהרה ביום חמישי, ונתאחרה לבא מן השוק מפני שהיתה סבורה שעוד היום גדול, ובין כך נתאחרה עד בין השמשות, נחשבת שוגגת ומותר לה לטבול בליל שבת. נודע ביהודה.

אשה שהיה לה איזה אונס שלא היתה יכולה לטבול בזמנה, כגון קצת חולי שהיה טריח לה טובא ליל לבית הטבילה, או איזה כאב באבריה והמים מזיק לה, וכדומה, ונתרפאת בערב שבת, מותר לה לטבול בליל שבת. לבושי שרד.

היוצא לדרך מותרת לטבול בליל שבת אפילו פשעה ולא טבלה קודם לכן, וכן לטבול ביום השמיני אפשר דשרי. חמודי דניאל.

גזרו שאפילו שלא בזמן לא יטבלו אלא בלילה, כדאיתא בגמרא (ס"ז): **נדה בין בזמנה בין שלא בזמנה אינה מובלת אלא בלילה, משום סרך בתה**, והיינו שאם היא תטבול ביום שלא בזמנה, שמא בתה תבוא לטבול ביום בתוך השבעה ימי טומאה.

והנה זבה יכולה מדאורייתא לטבול ביום השביעי אחר הנץ החמה, וכמו שנתבאר בסימן קפ"ג. ואיתא בגמרא (שם) **אמר ליה רב פפא לרבא ואביי מכדי האידנא כולוהו נשי ספק זבות שויוהו רבנן, ליטבליהו ביממא דשביעי. משום דרבי שמעון, דתניא רבי שמעון אומר "אחר תטהר" אחר מעשה תטהר** -) כיון שספרה מקצת יום שביעי תטהר ע"י טבילה, **אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תבוא לידי ספק**. והיינו גזירה שמא יבוא עליה אחר טבילתה ותראה ותסתור ונמצא שבעל זבה, ואע"פ שזה גזירה לגזירה, החמירו עליה מפני כרת שבה, ואף בשמיני אסורה לטבול משום סרך בתה וכנ"ל.

עוד איתא בגמרא (שם) **אתקין רב אידי בנרש למטביל ביומא דתמיניא, משום אריותא. רב אחא בר יעקב בפפוניא משום גנבי. רב יהודה בפומבדיתא משום צנה. רבא במחוזא משום אבולאי**. ומבואר שכשיש סכנה או מניעה בטבילת הלילה, כסכנת צינה או משום גנבים וכדומה, יכולה לטבול ביום השמיני.

וכתב הרשב"א שיש מקילין בכהאי גוונא לטבול אפילו ביום השביעי, דרבי שמעון לא אסר אלא לשמש אבל לטבול לא, ונקט טבילה לישנא מעליא, כדאמרינן בעלמא (ברכות כ"ד) יום טבילה הוה, וכתב הרשב"א שזה לא נכון, דרב יהודה ורבא שתקנו לטבול ביום השמיני

החל מצאת הכוכבים של היום השביעי מתחילת ראייתה, וזבה (גדולה) יכולה לטבול רק אחרי ז' ימים נקיים.

נדה (וכן יולדת שטומאתה כנדה) טובלות רק בלילה שאחרי ימי הטומאה, אבל זבה יכולה לטבול כבר ביום השביעי, דמקצת היום ככולו (ובלבד שלא תראה אח"כ בהמשך היום, דאם ראתה סתרה את הז' נקיים למפרע).

חכמים גזרו שזבה לא תטבול ביום השביעי שמא תשמש בו ביום ותראה דם ביום השביעי והתברר שהיתה טמאה. כמו כן גזרו חכמים שלא תטבול גם ביום השמיני (וכן בימים שאח"כ) אלא רק בלילה, שמא בתה תראה שאמה טבלה ביום ותבוא לטבול ביום השביעי, ובמקום אונס התירו חכמים לטבול ביום השמיני.

בזמננו שבכל ראייה צריך ז' נקיים כזבה, א"כ לפי הצד שהיא נדה כבר ביום השישי לז' נקיים הסתיימו ימי טומאתה, אבל אינה טובלת אלא יום אח"כ שמא היא זבה.

ולהלן יבואר האם בזמננו מותר לטבול ביום השביעי או ביום השמיני, לכתחילה ובדיעבד.

סעיף ג'

איתא בגמרא (יומא ו: ופסחים צ:): כל חייבי טבילות מובלים ביום, הנדה והיולדת מבילת בלילה. והיינו שנדה ויולדת אינן יכולות לטבול קודם הלילה, דכתיב לגבי נדה "שבעת ימים תהיה בנדתה", משמע שכל השבעה ימים היא בנדתה, ויולדת הוקשה לנדה, דכתיב "כימי נדת דותה תטמא", וכתיב "וטמאה שבועיים כנדתה", ולכן אם באו לטבול בזמן אינן טובלות אלא בלילה.

אבל נדה ויולדת שלא בזמן, והיינו כשכבר עברו ימי טומאתם טובלות מדאורייתא בין ביום בין בלילה, ורבנן

ירוחם. וכתב הבית יוסף שנראה שלדבריהם יכולה לטבול גם קודם הזמן שסמוך לחשיכה, אם אינה באה לביתה עד שחשיכה.

ודעת הרשב"ם שצריכה להמתין מלטבול עד שתחשך, דאע"פ שאינה באה לביתה אלא משתחשך אכתי איכא סרך בתה, כי היא תשער מהליכה מבית הטבילה לביתה. וכתב הבית יוסף נראה מדברי המרדכי והסמ"ג שלפי הרשב"ם צריך שלא תצא מביתה ללכת לבית הטבילה עד שתחשך, דאם היא יוצאה סמוך לחשכה אע"פ שכשתבוא לטבול כבר חשיכה חיישין שמה הבת תחשוב שמקרה הוא זה שבית הטבילה רחוק ומדינא מותר לטבול ביום, אבל מדברי הרא"ש נראה שלא הקפיד הרשב"ם אלא שלא תטבול עד שתחשך, אבל על זמן יציאה מביתה לא הקפיד. וכתב הסמ"ג בשם רבו שנכון להחמיר כהרשב"ם.

פסקי ההלכה

אסורה לטבול ביום ז', ואפילו אם ממתנת מלטבול עד יום ח' או ט' (או יותר. ש"ך) אינה יכולה לטבול ביום משום סרך בתה. שו"ע.

וכתב הש"ך שמשמע מהשו"ע שאין לטבול סמוך לחשיכה אף שכשבאה לביתה כבר לילה, והיינו כדעת רשב"ם וסייעתו שכתבו הפוסקים שנכון להחמיר כדבריו. ומביא הש"ך שהב"ח כתב שאפילו ללכת מביתה לבית הטבילה מבעוד יום אסור, והיינו כשהאשה רוחצת וחופפת בביתה והולכת למקום טבילה, אבל כשיש מרחץ ובית הטבילה במקום אחד והאשה הולכת למרחץ שעה או שתיים קודם חשיכה ובאה לביתה אחר חשיכה, אע"פ שהמרחץ ובית הטבילה קרוב וסמוך

וכנ"ל מדברים אחרי חומרת רבי זירא, ורב פפי ששאל את רבא למה בזמננו שכולן ספק זבות לא טובלים ביום, לכאורה שאלתו היתה על מה שמוזכר בגמרא לפני כן שרבא תיקן לטבול ביום השמיני משום אבולאי, ועל זה ענה לו רבא שביום השביעי אסור.

וכתב הרשב"א שהראב"ד כתב בשם השאילתות דרב אחאי שאם **עברה וטבלה ביום השביעי** לא עלתה לה טבילה, והרז"ה מתיר לטבול ביום השביעי אפילו לכתחילה, וכתב הרז"ה שרב אחאי שכתב שלא עלתה לה טבילה מדבר דווקא בזבה דאורייתא, ודעת הרשב"א עצמו שלכתחילה אסור לטבול ביום השביעי, אבל בדיעבד אין להחמיר, דעיקר גזירה זו היא דבר רחוק ויש כמה ספיקות, שמה זבה היתה, ושמה תשמש מיד לאחר טבילה, ושמה תראה בו ביום ותסתור ספירתה למפרע, ומתוך חששות רחוקות לא נחמיר בדיעבד. וכתב הבית יוסף שדעת כל הפוסקים חוץ מהרז"ה שאסורה לטבול ביום השביעי לכתחילה.

ובנשי דידן שהן ספק זבות דעת הרבה ראשונים (התוס' והרא"ש והרשב"א והרמב"ם וספר התרומה והסמ"ג והר"ן ורבינו ירוחם) שאסור להן לטבול אפילו ביום השמיני או התשיעי משום סרך בתה, דמה שגזרו בגמרא לגבי זבה, גזרו חכמים גם בנשי דידן. ודעת ראב"ה ורבינו שמחה דאין שייך לחוש האידנא משום סרך בתה, שהרי אפילו תטעה בתה לטבול ביום סלקא לה טבילה, (שהרי עברו לפחות ח' ימים כולל היום שהתחילה לראות. ט"ז).

שיטת ר"ת שאין צריך להחמיר כל כך שלא תטבול אלא בלילה, ומותר לטבול סמוך לחשיכה ותבוא לביתה משחשיכה, דאז ליכא למיחש לסרך בתה. וכ"כ רבנו

עוד כתב החתם סופר לענין **ישוב שצריכות הנשים ליסע מהלך ג' שעות לטבול, ובחזירתן בלילה איכא סכנות דרכים**, ונהגו שם לטבול ביום השמיני וחזרות לביתם משחשיכה, ואם חל היום השמיני בשבת צריכות לדחות הטבילה עד יום א' שהיא ט' לספירה ומתבטלות ב' עונות, והביא שר' שרגא פייבל רק דק"ק אברהם נתן עצה ללמד את אותן הנשים להפסיק בטהרה ב' פעמים, א' ביום ד' לראיה, והשני ביום ה' כמנהג כל הנשים, ותטבול בערב שבת כיון שכבר עברו ז' ימים מהמניין הראשון, ולא תבוא לביתה עד ליל שבת, וכתב החתם סופר שזו עצה נכונה, ומ"מ צריך שלא תתחיל לספור אלא אחרי ההפסק טהרה השני, ומ"מ קשה הדבר איך תשהה כ"כ סמוך לשבת בדרך, שהרי אין התר ללכת לבית חברתה באותה העיר, והחכם עיניו בראשו.

האם כלה יכולה לטבול ביום – כתב הרמ"א שהכלות שטובלות קודם החופה יכולות לטבול ביום, שהרי הן לא באות אצל החתן עד הלילה, אבל אם היא טובלת אחר החופה דינן כשאר נשים. וכתב הש"ך שהקולא בכלות היא לדידן שהכלות אינן טובלות בז', וכמו שנתבאר לעיל (קצ"ו י"א), אבל במקום שהכלות טובלות בז', או לדידן אם אירע לה טבילה בז' כגון שנתקלקלה בימי ספירתה שאז טובלת מיד לאחר ז', אינה יכולה לטבול ביום, דביום השביעי אין הגזירה רק משום סרך בתה, אלא שמא תראה ותסתור למפרע כל מה שספרה. והדגול מרבה כתב שבשעת הדחק יש להקל בכלה גם ביום השביעי, אבל דווקא כשאין מעמידים את החופה עד צאת הכוכבים ממש, אבל אם מעמידים את החופה ביום אין לסמוך על מה שלא יתייחדו עד הלילה. אך קודם אור הבוקר של היום השביעי אסור לכלה לטבול, אף אם לא הגיע זמנה לראות.

לביתה אין כאן משום סרך בתה, דהבת יודעת שהיא שוהה ברחיצה וחפיפה במרחץ ואינה טובלת אלא משחשכה. אמנם באגור כתב שהמנהג באשכנז סמוך לחשכה, וכתב הש"ך דאפשר דס"ל כר"ת וסייעתו שמוזתר לטבול סמוך לחשיכה אם באה לביתה משתחשך, וכמדומה שכך נוהגים, ומ"מ יש להחמיר, וכל זה ביום ח' שהאיסור הוא רק משום סרך בתה, שבזה מיקל ר"ת סמוך לחשיכה, אבל ביום ז' אין לטבול כלל סמוך לחשיכה, ויש למחות ביד העושות כן.

עוד כתב הש"ך שאפילו אשה שאין לה בת אסורה לטבול ביום.

מהר"ם מלובלין נשאל על **אשה שלא טבלה כראוי**, ולאחר ב' או ג' ימים היתה צריכה לחזור ולטבול, אם יכולה לטבול ביום, ואם צריכה לשמור שבעה ימים נקיים משום סרך בתה שתאמר שראתה דם וטבלה לאחר שלשה ימים, ומהר"ם לא השיב לו על זה. וכתב הש"ך שנראה שיש להחמיר לכתחילה שלא לטבול ביום, אבל פשוט שא"צ ז' נקיים, דלא מצינו גזרה דסרך בתה אלא לענין טבילה ביום, וכן מצינו בשו"ע לעיל (קצ"ו י"ב) שמי שטעתה במנין יכולה לטבול אחר ד' ימים, וכן אם לא טבלה כראוי יכולה לטבול בכל עת.

בסדרי טהרה כתב **שבמקום ביטול עונה** מותר בזמננו לטבול ביום השביעי של ז' נקיים ולשהות מלהגיע לביתה עד הלילה, מפני שהגזירה היא רחוקה, ובמקום מצות פריה ורביה הקילו הגאונים, ומי יבא אחריהם ח"ו אפילו להחמיר. אך כתב החתם סופר שאינו מועיל מה שתלך לבית חברתה באותה העיר, דמה לי בית זה או זה, ולא ניתנו דבריהם לשיעורים כאלה, ומ"מ המחמיר תבוא עליו ברכה והמקיל לא הפסיד.

סעיף ד'

איתא בגמרא (ס"ז:) **אתקין רב אידי בנרש למיטבל ביומא תמינאה משום אריותא, רב אחא בר יעקב בפפוניא משום גנבי, רב יהודה בפומבדיתא משום צינה, רבא במחוזא משום אבולאי** (שוערי העיר שהיו סוגרים הדלתות בתחילת הלילה). ומבואר מדברי הגמרא שגם כשיש אונס מותר לטבול רק בשמיני, אבל בשביעי לא.

וכתב האגור פסק מה"ר שלמה **אותן נשים שטובלות ביום צריכות להסתיר טבילתן מבעליהן** שלא ישמשו עמה ביום ויבואו לידי ספק דאורייתא. וכתב הבית יוסף שאינו יודע מה כוונתו, דהא נשי דידן שיושבות שבעה נקיים ואם טובלות ביום מפני האונס ביום השמיני טובלות, א"א להן לבוא לידי ספיקא דאורייתא, וע"כ כוונתו לטובלות ביום שביעי, והיה לו לכתוב שאם עברה וטבלה בשביעי אע"פ שעלתה לה טבילה צריכה להסתירה מבעלה וכו', ואפשר שכונתו שהטובלת בשמיני צריכה להסתיר טבילתה, משום דטובלת בשביעי היה אפשר לבוא לידי ספיקא דאורייתא, ואם זאת כוונתו חומרא יתירה היא.

פסק ההלכה - היכא דאיכא אונס, כגון שיראה לטבול בלילה מחמת צינה או פחד גנבים וכיוצא בו, או שסוגרים שערי העיר, יכולה לטבול בשמיני מבעוד יום, אבל בשביעי לא לטבול מבעוד יום אף על גב דאיכא אונס.

וכתב בחמודי דניאל שלכאורה נראה שההתר של אונס הוא רק כשהאונס הוא לכל הנשים שבעיר.

סעיף ה'

עברה וטבלה ביום שלא כדין

כתבו הרשב"א ורבינו ירוחם שאם עברה וטבלה ביום השמיני לכו"ע עלתה לה טבילה.

ואם עברה וטבלה ביום השביעי, כתב הרשב"א שיש מגדולי המורים שהורו שלא עלתה לה טבילה (והיינו הראב"ד בשם רב אחאי, וכמו שהובא בסעיף ג'), ויש מי שהורה להקל אחר שטבילתה טבילה דבר תורה ואין בטבילתה אלא חשש רחוק ונראים דבריו. וכבר הובא לעיל שאין מדברי רב אחאי ראיה להחמיר, דהוא מיירי בנדה דאורייתא, ולא בזמננו שכולן ספק זבות, וזבה טובלת מדאורייתא ביום השביעי, ואם היא נדה זה כבר היום השמיני, אמנם מדברי הגהות מיימוני נראה שהיו מפרשים דברי רב אחא כמו שפירשם הראב"ד בתחילה דאף בזמן הזה איירי, ומ"מ הם הסכימו להתיר, וכתבו שכן דעת רבאי"ה והרמב"ן ורבינו שמחה, אלא שכתבו שהר"ם החמיר. ורבינו ירוחם כתב שדעת רוב הפוסקים וכן עיקר שעלתה לה טבילה, וכן פסק הרמב"ם, וכתב הרב המגיד שכך הסכימו הרמב"ן והרשב"א וכן עיקר. והר"ן כתב שדעת הראב"ד שאם טבלה בשמיני עלתה לה טבילה, אבל הרמב"ן והרשב"א כתבו דאפילו בשביעי עלתה לה טבילה. וכתב הבית יוסף שאף שהרשב"א כתב שהר"א הוא מן המתירים לטבול בשביעי אפילו לכתחילה, צ"ל דתרי תנאי נינהו, דהר"א לחוד והראב"ד לחוד.

פסקי ההלכה

אם עברה וטבלה בח' ביום בלא אונס, אפילו הכי עלתה לה טבילה, וכן אם עברה וטבלה בז' ביום, עלתה לה

כיון שכך גם כן דעת הראב"ד והג"מ והר"א בשם השאילתות.

וכתב בחמודי דניאל שאם היה היום השביעי מעונן וטבלה ויש ספק אם טבלה ביום או בלילה או בבין השמשות, אינה צריכה להחמיר לטבול שנית.

טבילה. שו"ע. וכתב הרמ"א דמ"מ לא תשמש אפילו בשמיני עד הלילה, ותסתיר טבילתה מבעלה עד הלילה.

וכתב הש"ך שהב"ח פסק להחמיר כמהרי"ל והג"מ והגהת ש"ד בשם מהר"ם דביום ז' לא עלתה לה טבילה וצריכה טבילה שנית בלילה, וטוב להחמיר היכא דאפשר

סימן קצ"ח

דיני טבילה וחציצה

נדה וזבה (וכן שאר הטמאים) אינם נטהרים מטומאתם אפילו לאחר שנסתיימה סיבת וימי הטומאה, אלא ע"י טבילה במקוה כדן (וזב צריך לטבול דווקא במים חיים, והיינו מי מעין), והטבילה חייבת להיות לאחר סיום סיבת וימי הטומאה (וזבה מדאורייתא יכולה לטבול כבר ביום השביעי של הז' נקיים, משום דמקצת היום ככולו).

בשעת טבילה צריך שיהיה כל הגוף (כולל כל שיער הגוף) במים בבת אחת, ושלא יהיה שום דבר החוצץ בין גופה למים. והכלל בזה הוא שמדאורייתא (הלכה למשה מסיני) חוצץ רק דבר הנמצא על רוב הגוף והאדם מקפיד להסירו, ומדברנן חוצץ גם מיעוט שמקפיד עליו או דבר שאינו מקפיד עליו אבל הוא נמצא על רוב הגוף, ובסימן זה מפורטים דברים הרגילים או עלולים להיות על גוף האשה, ומבואר מה חוצץ בטבילה (מפני שמקפידים עליו, והוא מהודק, או גזירה אטו מהודק), ומה אינו חוצץ (מפני שזה מיעוט שאינו מקפיד, או מפני שהוא רפוי, או מפני שהוא בלוע בתוך הגוף, או מפני שאין בו ממש, או מפני שהוא נדון כחלק מהגוף). ובסימן הבא יבואר מה צריכה האשה לעשות לפני הטבילה (-עיון שאין בגופה דבר חוצץ, חפיפת השערות, ורחיצת הגוף), כדי שלא יהיה עליה דבר החוצץ.

סעיף א'

כללי טבילה וחציצה

כתב הרמב"ם שכל הטובל צריך שיטבול כל גופו כשהוא ערום בבת אחת, ואם היה בעל שער יטביל כל שער ראשו

והרי הוא כגופו דין תורה. וכתבו הראב"ד והרשב"א והרא"ש והמרדכי והסמ"ג דבספרא יליף הכי מדכתיב **"כי אם רחץ בשרו במים ובא השמש וטהר" מה ביאת שמשו כולו כאחד אף ביאתו במים כולו כאחד.**

ולפיכך צריך שלא יהא עליה שום דבר החוצץ, ואם היה עליה דבר החוצץ לא יעזור שתטבול שוב רק את אותו מקום, אלא צריכה לחזור ולטבול כל גופה בבת אחת בלא חציצה.

ואיתא בגמרא (נדה ס"ז: ועירובין ד: וסוכה ו). **אמר רבי יצחק דבר תורה רובו המקפיד עליו חוצץ, רובו ואינו מקפיד עליו אינו חוצץ, וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד, וגזרו על מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד. ולגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד, והיא גופה גזירה ואין ניקום וגזרו גזירה לגזירה.**

והנה רש"י מבאר דרובו היינו שרוב שערו קשור אחד אחד, ומשמע מדבריו דבשער דווקא מיעוט שאינו מקפיד אינו חוצץ, אבל בבשרו אפילו מיעוט שאינו מקפיד חוצץ, אבל כבר כתבו התוספות שרבינו תם הקשה על זה מכמה דוכתי דמשמע בהו דהא דרב יצחק בבשרו נמי איתמור, וכ"כ הרא"ש, וכן דעת הרמב"ם, וכן נראה בדעת הרשב"א.

וּכְתַב הַרְמֵי"א שֶׁלִּכְתֻּחִילָה לֹא תִטְבּוֹל אֶפִּילוֹ בְּדַבְרִים
שֶׁאֵינָן חוּצָצִים, גְּזִירָה אֲטוּ דְּבָרִים הַחוּצָצִים, וּכְתַב הַט"ז
שְׁבֹאפוֹן זֶה בְּדִיעֵבֶד עֲלֵתָה לֵה טְבִילָה.

וּכְתַב הַט"ז שֶׁבְּבֵית יוֹסֵף הִסְתַּפֵּק מִה הָדִין אִם שָׁאָר בְּנֵי
אָדָם לֹא מִקְפִּידִים וְהִיא מִקְפֶּדֶת, וּבְדַרְכֵי מֹשֶׁה כָּתַב
בְּהִדְיָא שְׁזֵה חוּצָץ, וְכ"כ הַב"ח.

סעיף ב'

**חֲצִיצָה בְּחוּטִים הַנִּמְצָאִים עַל הָרֹאשׁ אוֹ עַל
הַצֹּאֵר**

אֵיתָא בְּמִתְנִי' (מְקוּוֹאוֹת ט' א') אֲלוֹ חוּצָצִין בְּאָדָם, חוּטֵי
צֶמֶר וְחוּטֵי פֶשֶׁתָן וְרֻצוּעוֹת שֶׁבְּרֹאשֵׁי הַבְּנוֹת. עוֹד
בְּמִתְנִי' (שִׁבְתִּי ז'). לֹא תִצָּא אִשָּׁה לֹא בְּחוּטֵי צֶמֶר וְלֹא
בְּחוּטֵי פֶשֶׁתָן וְלֹא בְּרֻצוּעָה שֶׁבְּרֹאשָׁהּ וְלֹא תִטְבּוֹל
בָּהֶם עַד שְׁתַּרְפֵּם.

וּפִירֵשׁ רִש"י דֵּהֵינּוּ בְּחוּטִים שֶׁבְּקִלְיעַת שַׁעֲרָה,
וְהַתּוֹסְפוֹת וְהָרֹא"שׁ הִקְשׁוּ עַל דְּבָרָיו וּפִירְשׁוּ דְּמִיירֵי
בְּחוּטִים הַנִּתְּנוּיִם עַל שַׁעֲרוֹת הָרֹאשׁ, וּכְתַב הָרֹא"שׁ דָּכֵן
מוֹכַח לִישָׁנָא דְּמִתְנִי', דִּקְתָּנִי וְלֹא תִטְבּוֹל בָּהֶם עַד
שְׁתַּרְפֵּם, וּבְחוּטִים שֶׁעַל שַׁעֲרוֹתֶיהָ מוֹעִיל רִפְיוֹן שֶׁלֹּא יִהְיֶה
מִהוּדָקִים עַל רֹאשָׁהּ, אֲבָל בְּחוּטִים שֶׁבִּתְּוֹךְ קְלִיעוֹתֶיהָ אֵין
מוֹעִיל בְּהֵן רִפְיוֹן כ"כ, כִּיּוֹן שֶׁאֵין הַמֵּים נִכְנָסִים בְּתוֹךְ
הַקְלִיעָה עַד שֶׁתִּסְתּוֹר אוֹתָהּ לִגְמָרִי. וּכְתַב הָרֹא"שׁ שֶׁחוּטֵי
צֶמֶר וְחוּטֵי פֶשֶׁתָן לֹא חֲשִׁיב מִיעוּט שֶׁאֵינּוּ מִקְפִּידִ, לְפִי
שֶׁמִּקְפֶּדֶת לְהִסְרִים בְּשַׁעַת חִפְיָהּ, וְכִיּוֹן דֹּאִיכָא זִימְנָא
דְּמִקְפֶּדֶת חוּצָץ לְעוֹלָם.

וּכְתַב הָרֹא"שׁ וְהַרְ"ן בִּשְׁם הָרֹאב"ד דֹּאִפִּילוֹ דְּבַר שֶׁאֵינָהּ
מִקְפֶּדֶת עָלָיו בְּשַׁעַת טְבִילָה, אִם דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לִפְעָמִים
לְהַקְפִּיד עָלָיו, חוּצָץ.

וּכְתַב הַרְשֵׁב"א שֶׁדָּבָר שֶׁהִיא לֹא מִקְפִּידָה עַל כֵּךְ אִף פַּעַם,
וְדֶרֶךְ רֹב בְּנֵי אָדָם לְהַקְפִּיד עָלָיו, חוּצָץ, דְּבִטְלָה דַּעְתָּה
אֲצֵל כָּל אָדָם, דֹּא"כ נִתְּנָה דְּבָרִיךְ לְשִׁיעוּרִין. וְכֵן פֶּסֶק
רַבִּינוּ יְרוּחִם. וְמֵהָרֵמב"ם מִשְׁמַע שְׁזֵה לֹא חוּצָץ, וְצ"ע.

וְהִיכָא דְּרֹבֵן אֵינָן מִקְפִּידוֹת וְזוֹ מִקְפֶּדֶת, כָּתַב הַבֵּית יוֹסֵף
שֶׁנִּרְאֶה שֶׁנִּחְלָקוּ בִּזְהָרֵי הַרְמַב"ם וְהַרְשֵׁב"א, שֶׁמֵּהָרֵמב"ם
וְהַטּוֹר מִשְׁמַע שְׁזֵה חוּצָץ, וְמֵהָרֵשֵׁב"א מִשְׁמַע שְׁזֵה לֹא
חוּצָץ.

פסקי ההלכה

צְרִיכָה שֶׁתִּטְבּוֹל כָּל גּוֹפֶה בְּפַעַם אַחַת, לְפִיכָךְ צָרִיךְ שֶׁלֹּא
יִהְיֶה עָלֶיהָ שׁוּם דְּבַר הַחוּצָץ, וְאִפִּילוֹ כָּל שֶׁהוּא, אִם דֶּרֶךְ
בְּנֵי אָדָם לִפְעָמִים לְהַקְפִּיד עָלָיו חוּצָץ אִפִּילוֹ אִם אֵינָהּ
מִקְפֶּדֶת עָלָיו עֵתָה (וְאִפִּילוֹ אִם רֹב בְּנֵי אָדָם לֹא
מִקְפִּידִים. ט"ז). וְאִפִּילוֹ אִם הִיא לֹא מִקְפִּידָה בְּרֹב
הַפְּעָמִים. ש"ך בִּשְׁם הַב"ח), אוֹ אִפִּילוֹ אֵינָהּ מִקְפֶּדֶת עָלָיו
לְעוֹלָם כִּיּוֹן שֶׁדֶּרֶךְ רֹב בְּנֵי אָדָם לְהַקְפִּיד עָלָיו חוּצָץ (אֲבָל
אִם רַק מִיעוּט מִקְפִּידִים אֵינּוּ חוּצָצִין. ט"ז), וְאִם הוּא חוֹפֶה
רֹב הַגּוֹף, אִפִּילוֹ אֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהַקְפִּיד בִּכְךָ, חוּצָץ.

וּכְתַב בְּזִכְרוֹן יוֹסֵף שֶׁדָּבָר שֶׁאֵינָהּ מִקְפִּידָה עָלָיו אֲלֹא פַּעַם
אַחַת לְזִמָּן מִרֻבָּה, וּבְנֵי אָדָם מִקְפִּידִים עָלָיו לִפְעָמִים,
אֵינּוּ חוּצָצִין, וְרַק בְּדָבָר שֶׁהִיא מִקְפִּידָה עָלָיו לְעִיתִים
מְזוּמָנוֹת, כְּמוֹ טְבַעַת שֶׁמִּקְפִּידָה לְהִסְרָהּ בְּשַׁעַת לִישָׁה,
חוּצָץ.

להסירם בשעת חפיפה או רחיצה כדי שיכנסו שם המים), ואם הם בתוך קליעת שיערה אינו מועיל בהם רפיון. וכן אם הם כרוכים בשאר מקומות בגוף, לא תטבול בהם עד שתרפם, חוץ מאם הם כרוכים בצואר, שאינם חוצצים, לפי שאינה מהדקת אותם.

קטלא, והיינו רצועה חלקה ורחבה שכורכת סביב צוארה, חוצצת, מפני שחונקת עצמה בחוזק כדי שיהיה בשרה בולט ותראה בעלת בשר, ומתוך שהרצועה חלקה ורחבה אינה מזיקתה.

אשה שנושאת ספוג באזנה כדי לשאוב את הזוהמא, ושכחה ליטול את הספוג בשעת הטבילה, כתב בפני אריה שאינו יודע הלכה ברורה אם זה חוצץ, ועל כן תחזור ותטבול בלי ברכה.

סעיפים ג' ד'

המשך דין חוטים, ודין חוטים דמיטנפי

איתא בגמרא (שם) **בעא מיניה רב כהנא מרב, תיכי חלילתא** (-שרשראות של חוטים חלולות ועגולות, ואינה יכולה למותחם ולהדקם על השער בחזקה, והמים נכנסים בהם) **מאי** (האם זה חוצץ בטבילת מצוה, וממילא לא תצא בהם בשבת), **אמר ליה ארונ קאמרת, כל שהוא ארוג לא גזרו** (דאינו חוצץ כיון שאינו מהודק בחזקה). **איתמר נמי אמר רב הונא בריה דרב יהושע כל שהוא ארוג לא גזרו. ואיכא דאמרי אמר רב הונא חוינא לאחוותי דלא קפדן עלייהו** (ליטלם מראשן כשהן רוחצות בחמין, אלמא נכנס דרכם מים, וממילא מותר לטבול בהם ומותר לצאת בהם בשבת). **מאי איכא בין האי לישנא להאי לישנא, איכא בינייהו דמניפן** (י"מ שהתיכי התלכלכו בטיט והוא מקפידה להסירם כדי שהטיט לא

עוד בגמרא (שם) **תנן התם ואלו חוצצין באדם חומי צמר וחומי פשתן ורצועות שבראשי הבנות, וכו', אמר רב הונא וכולן** (גם חומי צמר ופשתן) **בראשי הבנות שנינו. מתקיף לה רב יוסף, למעוטי מאי, אילימא למעוטי דצואר, ודמאי, אילימא למעוטי דצמר, השתא רך על גבי קשה חוצץ, רך על גבי רך מיבעיא, ואלא למעוטי דחומי פשתן, השתא קשה על גבי קשה חוצץ, על גבי רך מיבעיא. אלא אמר רב יוסף היינו טעמא דרב הונא לפי שאין אשה חונקת את עצמה** (-אינה מהדקת חוטים שבצוארה וקושרת בריוח שיהיו רפויים, ולכן חוטים שבצואר אינם חוצצים). ומזה נלמד שבשאר המקומות שבגוף החוטים חוצצים, כיון שלא שייך הטעם שאין אשה חונקת את עצמה, וקל וחומר מכרוכים בשער, שאם על גבי קשה חוצצין על גבי רך לא כל שכן.

עוד בגמרא (שם) **איתיביה, הבנות יוצאות בחומים שבאזניהן אבל לא בחבקים שבצואריהן, ואי אמרת אין אשה חונקת את עצמה חבקים שבצואריהן אמאי לא. אמר רבינא הכא בקטלא** (-בגד חשוב שתולה בצוארה, ותוחבת בו רצועה וקושרת הרצועה סביב צוארה וחונקת עצמה בחוזק כדי שיהא בשרה בולט ותראה בעלת בשר, ומתוך שהרצועה חלקה ורחבה אינה מזיקתה) **עסקינן, דאשה חונקת את עצמה, דניחא לה כדי שתראה בעלת בשר.**

פסקי ההלכה

חומי צמר וחומי פשתן ורצועות שכורכין בהם השיער בראש חוצצים בטבילה, ולכן לא תטבול בהם עד שתרפם, (דחשיב מיעוט המקפיד, כיון שהיא מקפידה

שיטת רבינו ירוחם שתיכי חלילתא אינם מהודקים, והם חוצצים רק היכא שהיא מקפידה להסירם, וחוטי צמר ופשתן חוצצים אע"פ שאינה מקפידה להסירם, כיון שהם מהודקים.

וכתב הבית יוסף שאע"פ שמחלוקת זו היא בדברבנן, שהרי מיעוט המקפיד אינו חוצץ אלא מדברבנן, מ"מ הטור ורבינו ירוחם פסקו לחומרא, משום דקיימא לן כלישנא בתרא אפילו בדברבנן, ואע"ג שרב פשט דכל שהוא משום ארוג לא גזרו, לא פסקו כמותו אלא כרב הונא בריה דרב יהושע, דבתראה הוא, והלכה כבתראי.

שיטת הראב"ד שגם בתיכי חלילתא ארוגים אסור לטבול, מפני שהם מהודקים מאד, ורק חלולים אינם חוצצים כיון שאז המים נכנסים בהם והקשר מתרפה, או מפני שהחלולות העשויות מעשה רשת יותר רפויים מהארוגות העשויות שתי וערב, אמנם גם חלולות חוצצות אם הם מטונפות. וכ"כ הר"ן שי"א שתיכי חלילתא חוצצים א"כ הם חלולים. וכן פסק בשו"ע.

והרמב"ם לא הזכיר דין זה אלא בהלכות שבת ולא בהלכות טבילה, וביאר הבית יוסף שהרמב"ם סובר שהגמרא מדברת רק לענין שבת, אבל לענין חציצה פשיטא שאינו חציצה, כיון שהמים נכנסים דרכם, ונראה שגם ארוג אינו חוצץ לפי הרמב"ם אע"פ שאינו חלול.

עוד איתא במתני' (מקוואות ט' א') **רבי יהודה אומר של צמר ושל שיער אינם חוצצים מפני שהמים באים בהם.** ואיתא בגמרא (שבת נ"ז:) **מודים חכמים לרבי יהודה בחומי שיער.**

פסקי ההלכה

החוטם שהוזכרו בסעיף ב' שהם חוצצים, אם הם חלולים, עשויים מעשה רשת, אינם חוצצים.

ירד ע"י המים וילכלך את בשרה, וי"מ שהכונה שהחוטם שהם מוזהבים ויפים יטנפו מהמים ולכן היא מקפידה להסירם), **להך לישנא דאמרת כל שהוא ארוג לא גזרו הני נמי ארוג, ולהך לישנא דאמרת משום קפידא, כיון דמניפן מיקפד קפדא עלייהו.**

וכתב רש"י שמשמע שללישנא בתרא אם מקפידים לנוטלם בזמן הרחיצה אסור לצאת בהם בשבת, אף שאינו חוצץ בטבילה כיון שזה לא מהודק, ומביא רש"י שרבותיו מפרשים שאם היא מקפידה זה חוצץ. והקשה רש"י שהרי דבר שאינו מהודק אינו חוצץ. והטור כתב כרבותיו של רש"י, שבמוזהבים או מטונפים חוצצים אפילו ברפויים, ולפ"ז צ"ל דהא דקאמר 'איכא בינייהו דטניפן להך לישנא דאמרת כל שהוא ארוג לא גזרו הא נמי ארוג' היינו שלפי לישנא זו באמת דבר שאינו מהודק אינו חוצץ לא מדאורייתא ולא מדברבנן, אבל ללישנא שהדבר תלוי בקפידא גם דבר שאינו מהודק חוצץ.

עוד יש לפרש בדעת רבותיו של רש"י (וכן בדעת הטור) שתיכי חלילתא כשהם מוזהבים או מלוכלכים הם מהודקים היטב, וממילא הנשים מקפידות להסירם, ולכן ללישנא בתרא זה חוצץ, ולפי זה מה שללישנא בתרא זה לא חוצץ אע"פ שזה מהודק ואיכא קפידא, הטעם הוא דהוי מיעוט המקפיד שאינו אסור אלא מגזירה דרבנן, ורבנן לא גזרו בארוג כלל אף במהודק ומקפידה, דלא פלוג רבנן.

ולפי זה רבותיו של רש"י סוברים כדעת הרמב"ם שהשיער לא נדון בפני עצמו לענין חציצה ברובו, ואם הם סוברים שהשיער נדון בפני עצמו (כדעת הגאונים ורש"י), מיירי שהחוטם קשורים רק על מיעוט השיער.

אסור היכא דעיילי מיא אלא במקפיד, אבל באינו מקפיד אף ברובא שרי, אך זה תימה לחלק בין מיעוט המקפיד לרוב שאינו מקפיד, והיכא דאיכא עוד צד להקל יש להקל אם הם רפויים אע"ג דקפיד עלייהו. פתחי תשובה.

סעיף ה'

חציצה בשערות קשורות

איתא בגמרא (ס"ז). **אמר רבה בר בר חנא, נימא אחת קשורה חוצצת, שלש אינן חוצצות, שתיים אינן יודע. ורבי יוחנן אמר אין לנו אלא אחת.** ופסקו הרמב"ם והסמ"ג והטור והשו"ע כרבי יוחנן. ומהר"ן נראה שהוא פוסק כרבה בר בר חנה, וכן פסקו הרשב"א ורבינו ירוחם, וצ"ל דס"ל שרבי יוחנן אמר שהוא יודע מה הדין באחת, אבל בשתיים אינו יודע אם זה ספק או שזה לא חוצץ.

וכתב הרא"ש שמה שנימא אחת חוצצת היינו אם היו רוב שערותיה קשורות כל אחת ואחת לבדה, וכן מבואר בטור. והיכא שנימא אחת קשורה בחברתה, כתב הר"ן שזה נחשב נימא אחת וחוצץ, ורק בקשר שתי נימין בשלש אינו חוצץ. וברמב"ם מבואר שנימא הקשורה בפני עצמה חשיב אחת, ושתי המקושרות יחד נחשבות שתיים, ושתיים המקושרות זו אל זו יש לדון בדעת הרמב"ם אם חשיבי כשתיים, אך יותר נראה לומר דס"ל דכחד חשיבי, דמה לי נימא הקשורה בעצמה לקשורה עם חברתה, וכ"כ הרשב"א, וכדברי הר"ן, ולענין שתיים נראה מדברי הרמב"ם שכשהם קשורות בעצמן מיקרי שתיים, אבל כשהן קשורות עם שתיים אחרות ואפילו עם אחת שלש מיקרי ולרבה בר בר חנא נמי לא הוו חציצה,

בש"ך הקשה שבא"ח ש"ג פסק השו"ע להתיר יציאה בשבת בארוגים, וכתב שם שא"צ להסירם בשעת טבילה, ולא חילק בין חלולים ועשויים מעשה רשת או לא. וכתב שיש ליישב.

חוטי שיער (הכרוכים סביב השערות ואינם מהודקים. ט"ז) אינם חוצצים.

וכתב הרמ"א שחוטים מוזהבים חוצצים, מפני שהאשה מקפידה עליהם שלא תטנפם, וכן אם היו מטונפים תחילה, מקפדת עליהם שלא תתלכלך מהן במים וחוצצים.

כתב בלבושי שרד שלדעת הבית יוסף רובו או מקפיד חוצץ אף כאשר המים נכנסים דרכו, ומה שמבואר בסעיף ה' שאם השערות קשורים ב' או יותר יחד אינו חוצץ, צ"ל דשאני התם שהקשר הוא בדבר שהוא חלק מגופה, דבזה אינו חוצץ אא"כ המים לא נכנסים, אבל לדעת הדרישה דהלכה כרש"י שמוזהבות חוצצות משום דמירתתא ולא טבלה שפיר, א"כ היכא שהמים נכנסים אין החוטים חוצצים גם ברוב, והלכה כדברי הדרישה דכל היכא דעיילי מיא אפילו רוב ומקפיד שרי, ומדינא טובלת בהם אפילו לכתחילה, ולא גזרינן רפויים אטו שאין רפויים (ורק במקום שמצינו שגוזרים בו, כגון באחזה בה חברתה, וכן בנזמי האוזן כיון דטריחא לה להסירן, אבל בשאר דוכתי לא גזרינן), אך מאחר שיש מי שמחמיר בכל הרפויים להסירם, יש לנהוג לכתחילה להחמיר בכולם ולהסירם, אבל אם כבר טבלה ודאי שאין להחמיר כלל, עוד כתב ש"ל דטעמא דמירתתא הוא רק לכתחילה, אבל בדיעבד עלתה לה טבילה, וצ"ע, ובסדרי טהרה מבואר דס"ל שגם לדעת רבותיו של רש"י לא

הקשורות בראשה חוצץ בלאו הכי, כמו שנתבאר בסעיף ב' לגבי חוטי צמר.

סעיף ו'

חציצה בשערות שנדבקו מחמת זיעה

איתא במתני' (מקוואות פרק ט' משניות ב' ג') **קלקי** (-שערות שנדבקו זה בזה מחמת הזיעה) **הלב והזקן ובית הסתרים שבאשה חוצצין. ואלו שאינם חוצצים קלקי הראש ובית השחי ובית הסתרים שבאיש.** והא דבבית הסתרים שבאיש אינו חוצץ, הטעם הוא מפני שהאיש אינו מקפיד על זה, ואיתא בתוספתא דפנויה דינה כאיש, דרק נשואה מקפדת כדי שלא תתגנה על בעלה.

פסקי ההלכה

שיער שכנגד הלב ושבזקן הנדבק זה בזה מחמת זיעה, חוצץ, שבראש ושבבית השחי, אינו חוצץ, ושבאותו מקום, באיש אינו חוצץ, ובאשה, בנשואה חוצץ, בפנויה אינו חוצץ. (והמקרים שאין זה חוצץ, זה בגלל שאין מקפידים על זה).

וכתב הט"ז בשם הב"ח שבנשואה היא חציצה אף אם אין בעלה מקפיד על זה, דאזלינן בתר רוב נשואות.

וכתב הרמ"א שאותן שיש להן כמין קליעות שערות דבוקות זו בזו, ונעשית בלילה על ידי שד וסכנה להסירם, לא חייצי. וכתב בספר חמודי דניאל שנראה שהיא צריכה להשהות במים עד שיכנסו בהם המים היטב.

אבל מדברי הרשב"א נראה דשתים דאמרינן היינו שתיים קשורות עם שתיים, ושלש דאמרינן היינו שלש קשורות עם שלש, ולדעת הר"ן אפילו שתיים על שלש אינן חוצצות.

ובאופן שהקשר חוצץ, צריך גם שהיא תקפיד, או שדרך האשה להקפיד על זה, אבל אם אין דרך להקפיד לא הוי חציצה. ואם היא מקפידה ושאר נשים אין דרכם להקפיד נתבאר הדין בזה בסעיף א'.

ואם רוב שיערה קשור נימא נימא ואינה מקפדת עליו וגם אין דרך הנשים להקפיד עליו, דעת רוב הפוסקים (הגאונים והראב"ד ורבינו ירוחם) שהשיער נדון לעצמו וחשיב רובו שאינו מקפיד שזה חוצץ, ודעת הרמב"ם שהשיער נדון יחד עם שאר הגוף ואינו חוצץ. וכתב הר"ן שטעמם של הגאונים דסבירא להו דאית לן תרי קראי חד לשערו וחד לבשרו, וממילא כל אחד נדון בפני עצמו.

פסקי ההלכה

שתי שערות או יותר שהיו קשורים כאחד קשר אחד, אינם חוצצים.

וכתב הרמ"א שאין חילוק בין אם קשר ב' שערות עם ב' שערות, או שקשר ב' שערות בפני עצמן.

ושערה אחת שנקשרה, חוצצת אם מקפדת עליה, אבל אם אינה מקפדת עליה עלתה לה טבילה עד שיהא רוב שיערה קשור נימא נימא בפני עצמו.

והט"ז כתב שאם השערות שלה עצמה קשורות אינו חוצץ אלא במקפידה או ברוב, אבל בשערות אחרות

להיות יבש, אבל לפלוף שחוץ לעין אפילו לח חוצץ, כדמשמע במקוואות שהמשנה לא מחלקת בין לח ליבש אלא בין חוץ לעין לתוך העין. וכן מבואר מדברי הרמב"ם.

אבל מדברי הרא"ש מבואר שמר עוקבא שאומר שיבש חוצץ, היינו בלפלוף שמחוץ לעין, וגם שם לח אינו חוצץ, אבל לפלוף שבתוך העין לעולם אינו חוצץ אע"פ שהוא יבש מאד, דלא שייך בו יבשות מפני שהדמעה מלחלחתו במקום דיבוקו. וכ"כ הטור. וכן נראה מדברי רבינו ירוחם. ולפי זה המשנה שמחלקת בין תוך העין לחוץ לעין, מיירי ביבש. והסמ"ג שלפלוף שבעין ששנינו במסכת מקוואות שאינו חוצץ מיירי דווקא בלח, אבל אם היה יבש חוצץ, ומה ששנינו שחוץ לעין זהו מפני שסתמו יבש, אבל אותו שבתוך העין סתמו לח, וכ"כ המורדכי, ורבינו יעקב מפרש שחוץ לעין חוצץ בין לח בין יבש.

וכתב הטור שדעת הרמב"ם שלפלוף שבתוך העין בתוך שלשה ימים אינו חוצץ, ולאחר שלשה ימים חוצץ, ולגבי מחוץ לעין כתב בסתמא שחוצץ, והיינו אפילו תוך שלשה. והבית יוסף כתב שהחילוק בין תוך ג' ללאחר ג' שהביא הרמב"ם מדבר רק על גלד שע"ג מכה, ולא על לפלוף שבעין, ולפלוף שבעין תלוי אם התחיל להוריק או לא, ואולי נוסחה משובשת של דברי הרמב"ם נזדמנה לטור.

פסק ההלכה - לפלוף (-צואת העין) שחוץ לעין, חוצץ אפילו הוא לח, ולפלוף שבעין אינו חוצץ (אפילו לאחר ג' ימים, דהעיקר כדעת הבית יוסף והדרישה, ודלא כהב"ח. ש"ך), ואם הוא יבש, חוצץ, והוא שהתחיל להוריק. שו"ע.

עיי' להלן בסוף סעיף ט' דעות הראשונים (ודעת הש"ך בסעיף זה) איזה חציצות נאמרו לגבי טבילת אשה, ומה נאמר רק לטהרות, לכתחילה ובדיעבד.

וכתב הפנים מאירות דהכא מיירי אפי' אם רוב שערות דבוקות, ולהכי הוצרך לאהדורי אטעמא אחרינא שאינו חוצץ, ולא כתב הטעם מפני שאין מקפדת.

אשה שחלתה ואמרו הרופאים שאין תקנה אא"כ יפזרו בראשה סמים כתושים כמו קמח ועי"ז השערות מסתבכים וכשמדיחים את הסמים במים אי אפשר לשערות להסתבך והחולי חוזר וניעור, כתב בפנים מאירות שרק באופן שרוב שערותיה לא נקלעו, דאז הוי מיעוט שאינו מקפיד דלא חייצי אלא מדרבנן, סומכים על רופא מומחה שאומר שיעלה לה רפואה עי"ז, והוי רבייתה ואינו חוצץ, אבל לעשות לה כל הראש או רוב שיערה דיש כאן ספק דאורייתא אין בידנו להתירה. וכ"כ בסדרי טהרה. וכתב החתם סופר שאשה שרוצים לדבק שערותיה בשעוה לצורך רפואה, פשיטא דחוצץ, דכל המו"מ בפנים מאירות הוא בסמים ותחבושת שהם עצמם לא חוצצים ורק דיבוק השערות חוצץ, דבהא י"ל דהכי רבייתא ולהקל באופן הנ"ל, אבל בשעוה שהיא עצמה חוצצת לא שייך לומר הכי רבייתא, ופשיטא שחוצץ וחלילה להקל כלל.

סעיף ז'

חציצה בלפלוף שבעין

איתא במתני' (שם משנה ב' ומשנה ד') **לפלוף שחוץ לעין חוצץ, ולפלוף שבעין אינו חוצץ**. ובגמרא (ס"ז). **איתא אמר מר עוקבא לפלוף שבעין, לח אינו חוצץ, יבש חוצץ, אימתי נקרא יבש משהתחיל לירק.**

וכתבו התוס' דהא דלח אינו חוצץ היינו דווקא שבתוך העין, מפני שהליחה שבעין מלחלחתו ואינה מניחתו

סעיף ח'

חציצה בכחול שבעין

איתא בגמרא (ס"ז). **אמר שמואל כחול שבעין אינו חוצץ, ושחוק לעין חוצץ. היו עיניה פורחות** - שפותחת ועוצמת עיניה תדיר) **אף שחוק לעין אינו חוצץ** (לפי שפריחתה מעבירתו ואינו עב על גבי העין ואין בו ממש. לישנא אחרינא דומעות, שהדמעה מלחלחת את הכחול ואינו חוצץ).

וכתב הטור שהרמב"ם כתב שאם היו עיניה פתוחות אף שחוק לעין חוצץ. וכתב הבית יוסף שודאי זה נוסחא משובשת, דאף אפשר לומר אף שחוק לעין חוצץ, דמשמע דאצ"ל דתוך העין חוצץ, והא דדאי יותר מסתבר שזה חוצץ מחוץ לעין, אלא הנוסחא האמיתית היא אף שחוק לעין אינו חוצץ, דהרמב"ם מפרש דפורחות הכונה פתוחות, והיינו כהפירוש הראשון של רש"י, ואין כוונתו פתוחות יותר מודאי, דא"כ לא עלתה לה טבילה אע"פ שאין בה כחול. והט"ז מפרש שכוונת הרמב"ם שפתחה עיניה בשעת טבילה.

פסק ההלכה - כחול שבעין אינו חוצץ, ושחוק לעין חוצץ, ואם היתה פותחת ועוצמת עיניה תדיר (שלא בכוונה. ט"ז), אף שחוק לעין אינו חוצץ.

כתב בה"ג שכאשר האשה טובלת לא תישוף משחא ולא תכחול עיניה, דאמר שמואל כוחלת אם לרפואה הרי זה חוצץ ואם בשביל שתראה עיניה פורעת אין חוצץ, ושנו חכמים כחול שחוק מן העין חוצץ, אמר רבי יהודה כל השמנים אין חוצצים חוץ משמן המור, ונהגו בנות ישראל בעצמן שאין סכות שמן בשעת טבילה כל עיקר. ש"ך.

סעיף ט'

חציצה בדם שעל המכה או ליד המכה

איתא בתוספתא **דם יבש שעל המכה חוצץ**. והביאה הרא"ש.

ואיתא במתני' (מקוואות פרק ט') **אלו חוצצין וכו' וגלד שחוק למכה, וכו', ואלו שאין חוצצין וכו', וגלד שבמכה**. ויש שגורסים **שעל המכה** במקום שבמכה. ופירש ר"ש גלד שחוק למכה היינו שהריר היוצא מן המכה מתייבש ונעשה גלד.

ואיתא בגמרא (ס"ז). **אמר רמי בר אבא הני ריבדי דכוסילתא** (גלד שנוצר ע"י מכה של הקזת דם) **עד תלתא יומי לא חייצי** (מפני שהגלד רך ומחובר והוא כגוף הבשר. רש"י), **מכאן ואילך חייצי**. וביאר המרדכי כתב שבתוך ג' ימים הדם לח ונכנס בו מים, אבל אחר ג' ימים נעשה יבש ונדבק בדוחק על הבשר, ואפילו אם תצטער אם תסיר את הגלד, ואין דעתה להסירו עתה, דחשיב אינו מקפיד, מ"מ רגילות הוא להסיר הכל, או שתמתין עד שתתרפא ותוכל להסיר. וכן פסקו הסמ"ג וספר התרומה, וכ"כ הרא"ש, והוסיף הרא"ש דמייירי בגלד שחוק למכה, אבל מה שבתוך המכה הוא רך תמיד, ולכן אשה שהיא בעלת חטטין צריכה לרחוץ במים עד שיתרככו. והסמ"ק כתב שהרגילו הנשים להסיר מעליהן כל גרב וכל שחין אע"פ שמן הדין לא היה צריך, ולפי זה אין לאסור לאשה שיש לה חטטין בראשה לטבול.

וברמב"ם מבואר שגם גלד שע"ג מכה חוצץ אחרי ג' ימים, והראב"ד משיג על הרמב"ם שהרי שנינו שעל המכה אינו חוצץ, ועוד למה צריך שלשה ימים, הלא דבר

לה, וכן עשה השר מקוצי לאשתו. וכתב הנודע ביהודה שעשו כך לאחר הטבילה, דלפני כן אסור להסתכל במקומות המכוסים שבה.

האם החציצות שבסעיפים ז' – ט' הם רק לטהרות או גם לבעלה

איתא בגמרא (שם) **אמר רמי בר אבא האי ריבדא דכוסילתא עד תלתא יומי לא חייצא מכאן ואילך חייצא. ואמר מר עוקבא לפלוף לח אינו חוצץ יבש חוצץ, אימתי נקרא יבש משהתחיל לירוק. ואמר שמואל כחול שבעין אינו חוצץ שעל גבי העין חוצץ, ואם היו עיניה פורחות שעל גבי העין נמי אינו חוצץ. ואמר רבי יוחנן פתחה עיניה ביותר עצמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה.**

הראשונים גורסים בהמשך הגמרא **ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר ריש לקיש אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה.**

וכתב הראב"ד שלפי זה להלכה גלד שעל גבי המכה אפילו אחר ג' ימים אינו חוצץ, וכן לפלוף שבעין אפילו יבש, והכחול אפילו שעל גבי העין אינו חוצץ, והיינו שדברי הגמרא שלפי ר"ל לא הוי חציצה מיירי על ריבדא דכוסילתא לפלוף שבעין וכחול שמחוץ לעין. וה"ר יצחק הוסיף עוד על לשון הגמרא וכתב הכי ולית הלכתא ככל הני שמעתתא דלא איתמר כל הני אלא לטהרות אבל לבעלה שפיר דמי, כי הא דאמר ריש לקיש וכו', אמנם מהגמרא לא משמע הכי, דאין ראיה מדברי ריש לקיש לדחות כל הני שמעתתא, ועוד שהרי ריש לקיש בא להחמיר הם שהרי אמר אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה, ואין מבואר מדבריו קולא, אלא כוונת הגמרא

הנראה לעינים הוא אם הגלידה אם לא הגלידה. וכתב הבית יוסף שלפי הגירסה הנכונה ברמב"ם דמיירי בגלד שע"ג המכה, ניחא, דמיירי בגלד שע"ג המכה מבחוץ, (ולראב"ד היתה הגירסה ברמב"ם גלד שעל המכה), והרמב"ם למד דין זה מריבדא דכוסילתא, ומה שהקשה הראב"ד מנין לדמות זה לזה, י"ל שלרמב"ם ריבדא דכוסילתא הכונה לשריטה, וגם אם הרמב"ם סובר שהכונה למכה של הקזת דם י"ל דס"ל שאין לחלק ביניהם, דהא חזינן שאין דם שופע משריטות אלו אפילו חצי יום, ותלמודא דנקט ריבדא לאו דווקא אלא אורחא דמילתא נקט. ומ"מ מדברי הרמב"ם והראב"ד למדנו שהגירסה הנכונה במתניתין דאין חוצצין היא כספרים דגרסינן שעל המכה, והיינו הגלד שהוא מכוון כנגד פי המכה ואינו מתפשט לצדדים, אבל מה שנתפשט לצדדים זהו גלד שע"ג המכה שהוא חוצץ.

פסקי ההלכה

דם יבש שעל המכה, חוצץ, וריר שבתוכה (שהוסר הגלד מעליה. ט"ז), אינו חוצץ. יצא הריר מתוכה, כל תוך ג' ימים לח הוא ואינו חוצץ, לאחר מכאן, יבש הוא וחוצץ. (וה"ה בגלד שנוצר מהקזת דם. ט"ז וש"ך). לפיכך אשה בעלת חטטים צריכה לחוף במים עד שיתרככו.

וכתב החתם סופר שהדעת נותנת דג' ימים היינו מעת לעת, וכיון שמיעוט המקפיד חוצץ רק מדרבנן המיקל לא הפסיד והמחמיר תבוא עליו ברכה.

וכתב הט"ז שצריך להסיר גרב גם אם זה כואב לה מאד, ואשתו של מהר"ח או"ז היתה צריכה לעמוד לפניו ערומה, שהיה רואה שלא היה גרב עליה, שלא היה מאמין לה שהסירה אותו, מפני שהיתה נערה והיה כואב

שעל גבי מכה חוצץ אף להתיר לבעלה, וכן מבואר מהרשב"א.

ומדברי רש"י (בספר הפרדס) מבואר שהגורסים ולית הלכתא ככל הני שמעתתא מפרשים דקאי גם אהא דאיתא התם שאשה לא תטבול על גבי כלי חרס ולא תטבול בנמל, וכ"כ התוס' בשם ר"ת דהא דלית הלכתא ככל הני שמעתתא קאי אלא תטבול על גבי חרס ואמימות דמשם ואילך, וכן כתב הסמ"ג בשם הערוך דולית הלכתא ככל הני שמעתתא קאי אהיהא דאשה לא תטבול אלא דרך גדילתה ואריבדא דכוסילתא ואנתנה תבשיל לבנה ואפתחה עיניה ביותר וכן גבי כלי חרס ונמל.

אבל הרמב"ם והרשב"א אע"פ שהם גרסו ולית הלכתא ככל הני שמעתתא, דעתם שלא תטבול על גבי כלי חרס ולא בנמל, דלא קאי אלא מנתנה תבשיל לבנה ואילך ולא לשמועות הכתובות קודם לכן.

וכתב המורכבי בשם היראים דהא דמסקינן הני מילי לטהרות אבל לבעלה לא, הני מילי בדיעבד, אבל לכתחילה אפילו לבעלה צריכה כל הני חומרות. וכ"כ הסמ"ג. וקצת משמע כן בדברי הרמב"ם.

וכתבו התוס' והרא"ש והמורכבי שרש"י לא גורס ולית הלכתא ככל הני שמעתתא, והקשו כמה קושיות על הגורסים כן, וכתב הרא"ש שנכון להחמיר כגירסת רש"י, וגם מדברי התוספות משמע שהם סוברים כרש"י דלא גריס ליה.

ומריבנו ירוחם מבואר דס"ל דהא דקאמר ולית הלכתא ככל הני שמעתתא, אכחול שבעין בלבד קאי, ולא אלפלוג שבעין ולא אריבדא דכוסילתא.

על שלשת הדינים הנ"ל, דאינהו אמרי חוצצין באשה, ולית הלכתא כוותיהו אלא כסתמא דמתניתין דגלד שעל המכה אינו חוצץ כלל לא שנא דכוסילתא ולא שנא דשאר מכה, לא שנא בתוך ג' לא שנא לאחר ג', ולפלוג שבעין נמי סתמא קתני לה במתניתין לא שנא לח ולא שנא יבש אינו חוצץ, וכן הכחול אינו חוצץ, דבלפלוג קא קפיד בין חוץ לעין לתוך העין אבל בכחול בכולהו לא חייץ, והנך ג' שמעתתא קא דחיא להו מהלכתא. עוד כתב הראב"ד שנראה שג' השמועות הראשונות נאמרו סתם, והשומע טעה והזכיר אותן על טבילת האשה, ובאו בעלי הגמרא ואמרו דלית הלכתא ככל הני שמעתתא לענין אשה, אלא כי הא דרבי יוחנן, דלא איתמר כל הני אלא לטהרות.

וכן פסק הרשב"א שלפלוג שבעין ואפילו יבש וכחול שבעין ואפילו שעל גבי העין וריבדא דכוסילתא ואפילו לאחר ג' ימים אינם חוצצים.

וכן כתב הרמב"ם שהדינים הנ"ל נאמרו רק לגבי טהרות, אבל להתירה לבעלה הרי זו מותרת אף על פי שנתנה תבשיל לבנה או שהיה בה שרט ישן או שהיה על גבי עינה כחול או שפתחה עיניה או עצמתן, שכל הדברים האלו אינו חוצץ אלא מדבריהם, ולענין טהרות גזרו אבל לענין נדה לא גזרו.

אמנם כל זה בלפלוג שבתוך העין, אבל לפלוג שחוץ לעין לא איירי ביה מר עוקבא, ואף לבעלה חוצץ לדברי הכל.

וכתב הבית יוסף שמה שכתב הטור בשם הראב"ד שגליד שעל גבי מכה אינו חוצץ, הרמב"ם חולק וסובר שגליד

סעיף י"א

חציצה בחץ התחוב בבשר

איתא במתני' (שם י"ח) **חץ שהוא תחוב באדם, בזמן שהוא נראה חוצץ, ואם אינו נראה טובל ואוכל בתרומתו**. ופירש הרא"ש שבזמן שהוא נראה מבחוץ א"א שלא יהיה מקצתו על הבשר, ולכן הוא חוצץ, אבל אם אינו נראה טובל ואוכל בתרומתו ואפילו החץ טמא.

וכתב הטור שאם יש על החץ קרום של בשר בכל ענין אינו חוצץ. וכתב הבית יוסף שנראה שמקורו מדאיתא בתוספתא (מקואות ח' ד') **הנכנס לו חץ בירכו, רבי אומר אינו חוצץ, וחכמים אומרים הרי זה חוצץ, במה דברים אמורים בשל מחתך אבל בשל עץ הרי זה חוצץ, ואם קרם עליו העור מלמעלה הכל מודים שאינו חוצץ**. ופירש הרא"ש דבשל מתכת עיילי מיא טפי משל עץ, מפני שהמתכת אינה נדבקת כ"כ לבשר, אי נמי בשל מתכת איכא סכנה טפי כשמוציאו, ודבר שאינו מקפיד אינו חוצץ.

וכתב הבית יוסף שאפשר לבאר את דברי התוספתא בב' אופנים: א' לא מדובר באינו נראה מבחוץ, דא"כ מתני' כיחידאה (-כרבי ולא כרבנן), ועוד דאין לומר שלרבנן חוצץ גם באינו נראה מבחוץ, דלמה יהיה בזה חציצה, ובע"כ מיירי התוספתא בנראה מבחוץ, וא"כ כיון דהתוספתא מיירי בנראה מבחוץ, ורבי אומר ששל עץ אינו חוצץ, צ"ל דמיירי שאינו בולט החוצה וגם אינו שוה לבשר, דא"כ אמאי אינו חוצץ, אלא מיירי שהוא שקוע בבשר, ולכן לרבי אינו חוצץ, והא דלרבנן חוצץ היינו גזירה אטו שאינו משוקע, ורבי לא גזר, וכשקדם עליו עור מלמעלה, אע"פ שלולא העור היה נראה לא גזרו רבנן.

וכתב הר"ן שלדברי הגורסים לית הלכתא ככל הני שמעתתא, עצמה עיניה ביותר עלתה לה טבילה, אף שבקצה שפתותיה תנן (מקואות ח' ה') דהוי כאילו לא טבלה, דכי עצמה עיניה לא מהדקי קמטיה כולי האי שיהו מעכבים מלבוא בהם המים.

כתב בארחות חיים שהורגלו הנשים להסיר מעליהן כל גרב וכל שחין, אע"פ שמן הדין לא היה צריך. וכתב רבינו פרץ שלפי זה אין לאסור לטבול לאשה שיש לה חטטין של גרדנים בראשה.

כתב הש"ך שדעת הראב"ד והרשב"א והרמב"ם ור"ת וסמ"ג ושאר כמה גאונים דהחציצות שהוזכרו בסעיפים ז' ח' ט' אינם אלא לטהרות, אבל לא לבעלה, והביאם הבית יוסף, ותימה שלא הזכיר דעתם בשו"ע, ועוד דמידי דרבנן הוא דמדאורייתא אינו חוצץ אלא רובו ומקפיד עליו, ובדרבנן הלך אחר המיקל, אמנם כתבו הרא"מ והסמ"ג והמרדכי דאפילו למ"ד דמיירי דווקא לטהרות, צריך לזוהר לבעלה לכתחילה בכל דבר, ואפשר שגם הרא"ש שכתב ונכון להחמיר כפרש"י, כוונתו לכתחילה, ומ"מ נראה דהיכא דאפשר שתטבול שנית יש להחמיר, אבל היכא דלא אפשר ודאי כדאי הם כל הנך רבוותא לסמוך עליהם שפסקו דלטהרה דווקא איתמור ולא לבעלה.

סעיף י'

חציצה ברטיה שעל המכה

איתא במתני' (מקואות ט') **ואלו חוצצין באדם וכו', וגלד שחוק למכה והרטיה שעליה**.

פסק ההלכה - רטיה שעל המכה חוצצת.

ללא קרם עליו בשר, י"ל דכיון שבאינו נראה מבחוץ אינו חוצץ, פשיטא שאם קרם עליו בשר אינו חוצץ, דקרם עדיף מאינו נראה.

וכתבו הרשב"א והרא"ש והטור דקוץ דינו כחץ.

פסק ההלכה - חץ או קוץ התחוב בבשר, אם נראה מבחוץ חוצץ, ואם אינו נראה אינו חוצץ. (שו"ע). וכתבו הט"ז והש"ך שאם עלה עליו קרום של בשר אינו חוצץ אפילו אם נראה תחת הקרום.

עוד כתב הש"ך שהבית יוסף הסתפק אם בשוה לבשר חשיב נראה מבחוץ או לא, ונראה לחומרא.

סעיף י"ב

חציצה בלכלוכי זיעה שעל הבשר

איתא במתני' (שם פרק ט') **אלו חוצצין וכו' וגלדי צואה שעל בשרו, וכו'. אלו חוצצין וכו', ולכלוכי צואה שעל בשרו.** ופירשו הר"ש והרא"ש שסתם לכלוכי צואה אינם חוצצים, וגלדי צואה שחוצצים היינו כשיש זיעה מרובה על בשרו והיא מתייבשת ונעשית כמין גליד.

פסק ההלכה - לכלוכי צואה שעל הבשר מחמת זיעה אינם חוצצים, נגלד כגליד חוצץ.

סעיף י"ג

חציצה בלכלוכים שעל הבשר

איתא במתני' (שם) **אלו חוצצים וכו' והמלמולים.**

פסק ההלכה - מלמולים שעל הבשר חוצצים. ופירשו הט"ז והש"ך בשם הטור שהכונה לחוטאים שיוצאים

אי נמי התוספתא מיירי בשוה לבשר, דזה נחשב נראה מבחוץ, דרבנן סברי שא"א שלא יהא מקצתו על הבשר, ורבי סבר שכיון שאינו בולט אין מקצתו על הבשר, ואם קרם עור מלמעלה מודו רבנן דאינו חוצץ, דכיון שקרם עור מלמעלה אין מקפידים להוציאו, ומיעוטו שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ. וכן נראה מדברי הרא"ש שביאר הטעם שזה חוצץ מפני שא"א שלא יהא מקצתו על הבשר, וטעם זה לא שייך אלא בבולט או בשוה לבשר אבל לא במשוקע.

אבל המורדכי כתב דהא דקתני בתוספתא שאם קרם עליו העור אינו חוצץ לדברי הכל, פירש ר"י דמיירי דווקא בנראה, אבל אם הוא כ"כ בעומק שאינו נראה אינו חוצץ אפילו בלא קרימת עור, כדמשמע בסוף המשנה. וכ"כ הסמ"ג וספר התרומה. ונראה שהם מבארים כמו הפירוש הראשון שנתבאר בדברי התוספתא. ולפי ב' הביאורים ניחא דברי הטור שמחלק בין קרם עליו בשר ללא קרם עליו בשר.

אמנם הרמב"ם והרא"ש ורבינו ירוחם לא כתבו אלא את לשון המשנה, ונראה דס"ל דהתוספתא מיירי בשאינו נראה מבחוץ, דרבנן גזרו אטו הנראה מבחוץ ורבי לא גזר, ומתני' כרבי, ואע"ג שלפ"ז מתני' כיחידאה אין בכך כלום, דכמה משניות אשכחן דאתו כיחידאה, ולפ"ז אין נ"מ אם קרם עליו עור או לא, שזה נ"מ רק לרבנן, ולכן לא הזכירו החילוק בין קרם עליו עור ללא קרם עליו עור.

והש"ך כתב דס"ל דמתני' כחכמים, והתוספתא מיירי בנראה מבחוץ, ולכן התוספתא לא חילקה בין עץ למתכת, דבנראה אפילו של מתכת חוצץ, ומטעם זה גם הפוסקים לא הזכירו חילוק בין עץ למתכת אלא בין נראה לאינו נראה, ומה שלא הזכירו חילוק בין קרם עליו בשר

ביצה לתקן בו כלים שנסדקו, שאין המים ממחים אותו. והרשב"א פסק שטיט שמערבים בו לובן ביצה חוצץ. וצ"ב למה פסק כיחידאה, וצ"ל דס"ל דבהא כו"ע מודו, שהרי הוא דבר הנראה לעינים שהוא נדבק יותר מכל טיט שבעולם, אלא שת"ק לא היה מונה אותו בכלל השלשה, ורבי יוסי היה מונה אותו ומוציא תחתיו טיט היוצרים.

וכתב המרדכי בשם היראים דהא דתנן (עין בסעיף הבא) **הדם והדיו והחלב יבשים חוצצים לחים אין חוצצים**, הטעם הוא שעל יבש דרך בני אדם להקפיד, ועל לח אין מקפידים, אבל אם מקפידה אפילו לח חוצץ. ואם היא טובלת בטיט צלול שפרה שוחה ושותה, אע"פ שהטיט דבוק בבשרה, אם היא אינה מקפדת אינו חוצץ, ואם היא מקפדת חוצץ אף במיעוט, וכ"כ הרוקח, והמפרש טעמו דברייתא משום שהמים נכנסים בלח טועה, שאין לח יותר מיין, ואמרינן בחולין (כ"ו:) **מיא יקירי ושכני תחאי ופירי קפי מלעיל, ולא סלקא ליה השקה**.

פסק ההלכה - טיט הוין וטיט היוצרים, וטיט דרכים הנמצא שם תמיד אפילו בימות החמה, כל אלו חוצצים, ושאר כל הטיט כשהוא לח אינו חוצץ שהרי הוא נמחה במים, וכשהוא יבש, חוצץ. שו"ע. וכתב הרמ"א שאם היא מקפדת אפילו בדבר לח חוצץ. וכתב הש"ך שד"ן זה שייך גם לסעיף הבא.

סעיף ט"ו

חציצה בדיו חלב דבש דם ושרף שעל הבשר
איתא בתוספתא **הדם והדיו והדבש והחלב ושרף התות ושרף התאנה ושרף השקמה ושרף החורב,**

כאשר אדם משפשף ידיו זו בזו בזמן שהוא לש עיסה או מגבל טיט, ויצאו כמו חוטים ונפלו על בשרו.

סעיף י"ד

חציצה בטיט שעל הבשר

איתא במתני' (שם) **אלו חוצצים וכו' מיט הוין ומיט היוצרים וגן היוני, איזהו מיט הוין זהו מיט הבורות, מיט היוצרים כמשמעו, גן היוני אלו יתדות הדרכים.**

וכתב הטור טיט הבורות וטיט היוצרים וטיט של דרכים אם הם נדבקים בבשר והם יבשים חוצצים, אבל שאר טיטין אפילו יבש אינו חוצץ. וביאר הבית יוסף דס"ל שאם לא יבשו ודאי הם יורדים כשהיא נכנסת למים לטבול, ובהכרח מיירי שנדבקו ואינם יורדים במים, ועל זה אומרת המשנה שדווקא סוגי טיט אלו חוצצים.

אבל הרמב"ם כתב ששאר סוגי הטיט כשהם לחים אינם חוצצים, מפני שהם יורדים במים, אבל יבשים חוצצים. וכ"כ סמ"ג. וכתב הבית יוסף שכך מסתבר, שכל טיט שהתייבש ונדבק ואינו יורד במים פשיטא שהוא חוצץ, וג' סוגים אלו אפילו בעודם לחים הם מדובקים מאד שאף ע"י המים אינם יורדים עד שישפשפם הרבה. ועיין ברבינו יונה שביאר באופן אחר, וצ"ע למה נטה מדרך הרמב"ם.

עוד איתא במתני' (שם) **רבי יוסי מטהר בשל יוצרים, ומטמא בשל מרקא.** וכתבו המפרשים בשם הערוך דשל מרקא היינו טיט שמערבים בו דברים אחרים לחזקו, וי"מ טיט מתוקן לעושי כלי חרס שרוי בלובן

פסק ההלכה - דם שנסרך בבשר אפילו לח חוצץ. שו"ע. וכתב הש"ך שמהגמרא (הנ"ל) משמע שעיקר החילוק הוא בין נסרך ללא נסרך, אבל אין חילוק בין נסרך בבשר או בדבר אחר. וכתב בה"ג שמצא בשם רב זו שאמרו חכמים דם לח אינו חוצץ לא אמרו אלא בשלא נתבשל, אבל נתבשל באש בין לח בין יבש חוצץ. ואף שלא נמצא כן בש"ס שלנו, ועוד דמדלא משני הכי במנחות לא משמע הכי, מ"מ דברי בה"ג דברי קבלה הם.

סעיף י"ז

חציצה בצבע שבבשר או בשערות

כתב הרא"ש שנשים הצובעות עצמן נראה שאינו חוצץ, כי הוא נוי להן ואינן מקפידות אלא עשאוהו במתכוין, ועוד שאין בו ממש אלא חזותא בעלמא, וכל אשה שאומנותה לצבוע, כיון שדרכה בכך אינה מקפדת, כדאמרינן בגמרא (ובחים צ"ח): **רבב על בגדו חוצץ ואם מוכר רבב הוא אינו חוצץ.**

וכ"כ הרשב"א שצבעים שעל ידי הנשים או שעל השיער לנוי אינם חוצצים, לפי שאינן מקפידות בזה לעולם, ואדרבא חוזרות הן ומחדשות אותן תמיד לנוי, ואע"פ שצבע זה פושט בכל השער, ורובו חוצץ אף באינו מקפיד, כאן אינה מקפדת ורוצה להיותו שם, והרי הוא כאילו הוא מגופו של שער, וכבגד צבוע שאין הצבע דבר נוסף וחוצץ אלא כעיקרו של בגד ואינו חוצץ, כדמצינו (שקלים פ"ח) שהיו טובלים את הפרוכת אע"פ שיש בה תכלת וארגמן ותולעת שני, ועוד שאין ממשו של צבע בשיער ועל הידים, אלא מראיתו של צבע, ולפיכך אינו חוצץ, ואינו דומה לכתב שחוצץ, דיש ממש מהדיו בכתב,

יבשים חוצצים לחים אין חוצצים, ושאר כל השרפים בין לחים בין יבשים הרי אלו חוצצים. וכתב הבית יוסף שיש גירסה שכתוב בה יין במקום דיו, וזה טעות סופר, שהרי יין אינו נדבק בבשר.

וכתב הטור שלכאורה נראה דשרף שאר האילנות אפילו יבשים אינם חוצצים, וכתב הבית יוסף שאינו יודע מה הכריחו לפרש כן, ועוד דבתוספתא מבואר להדיא ששרף שאר אילנות חוצץ אפילו בלח, והטור לא ראה אלא מה שהביא הרא"ש מתוספתא זו.

פסק ההלכה - הדיו החלב והדבש והדם, שרף התאנה ושרף התות ושרף החרוב ושרף השקמה (-מין ממיני התאנים), יבשים חוצצים, לחים אינם חוצצים, ושאר כל השרפים אפילו לחים חוצצים.

סעיף ט"ז

חציצה בדם שהתחיל להתייבש ולהדבק לבשר

כתבו הרמב"ם ורבינו ירוחם שדם שנסרך בבשר אפילו לח חוצץ. וביאר הסמ"ג שהטעם הוא כיון שרגילים להקפיד בזה, וכמ"ש הרמב"ם, אך קשה דאיתא בגמרא (ובחים ל"ה): **שבח הוא לבני אהרן שיהלכו עד ארכובותיהם בדם, והא הוי חציצה, לח הוא ולא הוי חציצה.** ומבואר שדם לח אינו חוצץ.

וכתב הש"ך דאיתא בגמרא (מנחות כ"א): **דם בין לח בין יבש חוצץ. מיתיבי הדם והדיו והדבש והחלב יבשים חוצצים לחים אינם חוצצים, לא קשיא הא דסריך** (-שמתחיל להתייבש ולהדבק קצת, שכשתולים בו אצבע נמשך מומנו חוט) **הא דלא סריך.**

במקום שנגעה בכותלי בית המרחץ שהיו שחורים מחמת עשן המרחץ, אינה צריכה טבילה שנית, דאם ידיה שצריכים להיות יותר נקיות מגופה שהרי הן מגולות תמיד והיא מקפדת על נקיותם יותר מגופה, אינו חוצץ, כ"ש בשאר גופה. ולא דמיא לדיו שחוצץ, דבדיו יש ממשות, אבל מראה שחרורית זה אינו אלא לכלוך בעלמא, וכמו שחילק הרשב"א בין צבע לדיו.

סעיף י"ח

חציצה בבצק או צואה שתחת הצפורניים

איתא במתני' (מקוואות פרק ט') **אלו חוצצין וכו' בצק שתחת הציפורן, וכו', אלו שאינן חוצצין צואה שתחת הציפורן.**

וכתבו הר"ש והרא"ש דאיתא בתוספתא **צואה שתחת הציפורן שלא כנגד הבשר** (-במקום שהצפורן עודפת על הבשר), **והבצק שתחת הציפורן אפילו כנגד הבשר, הרי אלו חוצצין.** וכן פסקו הרא"ש והרשב"א ורבינו ירוחם.

אבל הרמב"ם לא חילק בין כנגד הבשר לשלא כנגד הבשר, וצ"ב למה דחה תוספתא זו מההלכה, ואפשר דס"ל דמתני' שלא חילקה בין כנגד הבשר לשלא כנגד הבשר משמע דלא כהתוספתא, ופסק כמתני', והפוסקים שפסקוה סוברים שגם המשנה סברה חילוק זה, ומאי דשייר מלפרושי במתניתין פירש בתוספתא.

והסמ"ק כתב על התוספתא שאף שבמשנה מבואר שצואה שתחת הצפורן אינה חוצצת, רבינו תם מחלק בין נדבקת לאינה נדבקת, והתוס' כתבו דצואה שתחת הצפורן שאינה חוצצת מיירי בלחה, דאי ביבשה היינו

וכן הנשים שמלאכתן לצבוע אין אותו צבע שעל ידיהן חוצץ וכנ"ל שאין ממשו של צבע אלא מראיתו, ועוד שכל שמלאכתה בכך אינה מקפדת, וחציצה תלויה בהקפדה (-ומיעוט שאינו מקפיד אינו חוצץ), והדבר דומה לדם שעל בגדיו של טבח ורוב שעל בגדי רבב שאינו חוצץ, ואף ששאר נשים שאינן צבעות דרכן להקפיד, וכל שדרך הנשים להקפיד בו חוצץ אף בזו שאינה מקפדת, שאני הכא שגם שאר נשים שהן בני אותה אומנות אינן מקפידות, והוא הדין והוא הטעם לטבח ורוב דאע"ג ששאר אנשים קפדי אדם ואררב, כיון שכל בני אותה אומנות לא קפדי לא חיין. וכתב הרשב"א שדן בדברים לפני רבו הרמב"ן והסכים הרמב"ן לדברים אלו. וכן מבואר בתשובות הרמב"ן. וכן פסק רבינו ירוחם.

פסקי ההלכה

צבע שצובעות הנשים על פניהן וידיהן ושער ראשן אינו חוצץ, וכן מי שהוא צובע וידי צבועות אינו חוצץ. שו"ע.

וכתב הש"ך שצבע אינו חוצץ אע"פ שהוא חופה את רוב השיער או את כולו, דהרי הוא כגופו של שיער שאינו חוצץ, והשיער הוא כגופו של אדם, ועוד שהמראה מן הצבע אין בו ממש, ואינו דומה לדיו שחוצץ, דהתם יש בו ממשות מהדיו.

וכתב הרמ"א דה"ה מי שאומנותו להיות שוחט או קצב וידיו תמיד מלוכלכות בדם, אינו חוצץ, דרוב בני אומנות זו אינם מקפידים.

בבית יוסף (בסוף הסימן) מביא מהירושלמי **שאשה שנגעה ביורה או בקדירה ונתפחה בבשר מעט**, זה אינו קפידא אע"פ שנדבק מעט בבשר. וכתב הט"ז שלפי זה אשה שטבלה ומצאה במקום אחד בגופה שחרורית

בתוספתא (הנ"ל) שבצק שתחת הצפורן חוצץ, ואיתא בגמרא (חולין ק"ו:) **כל דבר שחוצץ במבילת הגוף חוצץ במבילת ידים לחולין**, אבל רבותינו בעלי התוספות אמרו דלעולם אינו חוצץ לא בטבילת הגוף ולא בנטילת ידים, ודווקא בצק שתחת הציפורן חוצץ, מפני שבצק הוא מהודק ודבוק הרבה, כמו טיט של יוצרים או של בנאים, אבל צואה כל שעה אדם נוטלה לפי שהיא מסרחת, וכשהיא שם אינה מהודקת, ואינה חוצצת. וכן פסק הרשב"א בתורת הבית בדיני נטילת ידים. והקשה הבית יוסף שבדיני טבילה פסק הרשב"א שהטיט והבצק שתחת הציפורן אפילו כנגד הבשר וצואה שתחת הציפורן שלא כנגד הבשר הרי אלו חוצצים. ושם י"ל דבנטילת ידים דרבנן היקל, אבל בטבילה דאורייתא החמיר. אך קשה דאם החמיר בטבילה בע"כ שהחמיר משום דברי התוספתא הנ"ל, וא"כ הרי אמרו בגמרא שכל החוצץ בטבילת הגוף חוצץ בנטילת ידים. ולפי מה שנתבאר לעיל שהטעם שזה חוצץ הוא מפני שדרך הנשים כשהולכות למרחץ להקפיד עליו שלא יתגנו על בעליהן שיאמרו שהלכו למרחץ ומצואתן לא רוחצו, א"כ י"ל שטעם זה לא שייך אלא בטבילה ולא בנטילה, ועוד דאפילו אי נימא דבנטילת ידים נמי קפדא עלה כדי שלא תתגנה, כיון דמצות נטילת ידים אאנשים רמיא ואינהו לא קפדי, לא חייץ, וכיון דלאנשים לא חייץ לנשים נמי לא חייץ, דלא חילקו חכמים בין איש לאשה. והא דאמרין כל שחוצץ בטבילת הגוף חוצץ בנטילת ידים היינו לומר שהדברים שאמרו עליהם שנדבקים בחוזק בבשר עד שאין המים נוגעים בבשר מחמת דביקותם בו, כשם שחוצצים לטבילה כך חוצצים לנטילת ידים, אבל במה שלענין

גלדי צואה ובצק שחוצצים. וכ"כ הסמ"ג בשם התוס' שדווקא טיט וצואה שנדבקים מאד חוצצים.

וכתב הטור מיהו אין דרך בני אדם להקפיד בכך, הילכך מי שאינו מקפיד אינו חוצץ. וכתב הבית יוסף שנראה דמייירי בין בצואה בין בבצק, דכיון שאין דרך בני אדם להקפיד בכך והוי מיעוטו שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ. אך קשה למה סתמו המשנה והתוספתא לאיסור. (והט"ז מביא שבדרכי משה מבאר שכוונת הטור לדבר מועט מאד שאין מקפידים עליו). ועל כן נראה שכאשר אשה הולכת לבית המרחץ דרכה להקפיד שלא יהא שום צואה תחת הציפורן לפחות שלא כנגד הבשר, כדי שלא יתגנו באמרו שמצואתן לא רוחצו אפילו במקומות הגלויים דהיינו שלא כנגד הבשר, ולכן זה חוצץ, ואפילו אם זו אינה מקפדת בטלה דעתה, ובצק שתחת הציפורן חוצץ אפילו כנגד הבשר, משום שבבצק בכל מקום שימצא בצפרנים איכא למיחש שתתגנה על בעלה, באמרו שמאכילתו זוהמת ציפרניה, שבשעת לישה מטלת זוהמתה בעיסה ועל כן נכנס בצק בציפרניה, ולפיכך דרכן להקפיד להסיר כל בצק מציפרניה, וממילא אף אם היא אינה מקפדת בטלה דעתה.

וכתב סמ"ג בשם רבינו תם שאפילו בטיט ובצק אם יש ממנו כל כך מעט שאין מקפיד, מיעוטו שאינו מקפיד אינו חוצץ. וכתב הבית יוסף שכוונתו בדבר שאין דרך בני אדם להקפיד, אבל אם רק היא לא מקפידה בטלה דעתה, ומייירי בדבר מועט כ"כ שאפילו הנשים הנשואות או הכלות אין דרך להקפיד עליו, וכנ"ל.

וכתב הרשב"א (חולין ק"ז) ש"א שצואה שתחת הצפורן חוצצת בין לנטילת ידים בין לתרומה, כדאיתא

חוצץ, וכמו שכתבו הסמ"ג והסמ"ק בשם ר"ת שאפילו צואה ובצק אם יש ממנו כ"כ מיעוט שאין מקפידים עליו, מיעוטו שאינו מקפיד אינו חוצץ.

עוד כתבו הט"ז והש"ך שהבית יוסף כתב בשם הסמ"ג בשם ר"ת שדווקא טיט הדומה לבצק שנדבק מאוד כגון טיט של יוצרים חוצץ, אבל לא טיט אחר וצואה (שסתם צואה אינה נדבקת. ש"ך). ובשו"ע לא הזכיר להקל כ"כ, אך לענין נטילת ידים סומכים על ר"ת להקל בזה. והפתחי תשובה מביא שהמ"א בהלכות נטילת ידים כתב שבטיט אין מקפידים אפילו כנגד הבשר, אבל שלא כנגד הבשר מקפידים אפילו בצואה וזה חוצץ, והט"ז כתב שבנטילת ידים יש לסמוך על ר"ת דס"ל שרק טיט שנדבק מאד חוצץ.

סעיף י"ט

אם יש לאשה נפח על מקום הצפורן ואינה יכולה לא לחתוך ולא לחטט, אם נפוחה כל כך שאין הטיט שתחת הצפורן נראה, אינו חוצץ. (כ"כ המרדכי). וכתב הבית יוסף שהוא למד זאת ממה שנתבאר לעיל (סעיף י"א) בשם התוספתא לגבי חץ, וכתב הש"ך שלפ"ז א"צ שיהא נקרים עור ובשר על הטיט, אלא כל שהטיט כך בעומק שאינו נראה בשוה לבשר אינו חוצץ.

סעיף כ'

דין אשה ששכחה ליטול צפורניה

כתבו הסמ"ג וספר התרומה שאם אירע לה טבילה בחול המועד ושכחה לחתוך ציפורניה, תחתכם בשיניה או דרך שיניו, דאין לגלחם במספריים, ושמה הוא הדין בסכין, הילכך נכון ששפחתה גויה תגלחם, דאע"ג דאמירה

טבילת הגוף דרך להקפיד עליו ולענין נטילת ידים אין דרך להקפיד עליו זה אינו בכלל כלל זה. אך קשה שהרי הרשב"א כתב שהטעם שזה לא חוצץ בנטילה הוא מפני שזה לא מהודק, והרי גם בטבילה דבר שאינו מהודק אינו חוצץ, דהא מנו חכמים כמה דברים שאינם חוצצים לפי שאינם מהודקים, וכן דעת רש"י וכמו שנתבאר בתחילת סימן זה, ודוחק לומר דהרשב"א סובר דכל שהוא מקפיד עליו חוצץ אע"פ שאינו מהודק וכמו שנתבאר בדעת רבותיו של רש"י לחד לישנא. וצ"ע. והט"ז והש"ך מתרצים שהרשב"א סובר כר"ת שרק בדבר שנדבק חוצץ, אלא שבטבילה אין להקל כ"כ אלא רק בנטילת ידים.

וכתבו הרשב"א והרא"ש והר"ן ורבינו ירוחם והסמ"ג וספר התרומה שלפי שאין הנשים יכולות לכוין מה נקרא כנגד הבשר או שלא כנגדו, נהגו הנשים ליטול ציפורניהן בשעת טבילתן.

פסקי ההלכה

צואה שתחת הצפורן, שלא כנגד הבשר חוצץ, כנגד הבשר אינו חוצץ. ובצק שתחת הצפורן אפילו כנגד הבשר חוצץ. ושלא כנגד הבשר היינו המקום שהצפורן עודפת על הבשר. ולפי שאינן יכולות לכוין מה נקרא כנגד הבשר או שלא כנגדו, נהגו הנשים ליטול צפורניהן בשעת טבילה.

וכתב הט"ז שהטור פסק שצואה שאין דרך להקפיד עליה אינה חוצצת, והבית יוסף כתב דה"ה בבצק, אך הקשה שבמשנה לא חילקו בזה, ולכן לא פסק כן בשו"ע, והרמ"א בדרכי משה מבאר דברי הטור שלכלוך מועט מאד שנמצא תחת הצפורן שאין מקפידין עליו אינו

נזכרה אחר שימשה אין להחמיר עליה ולהצריכה טבילה שנית, כיון שאין זה אלא חומרא בעלמא, ואפילו אם אין ידוע לה שלא היה שם טיט וצואה דמשמע מהשערי דורא ותשובת מהר"ם שצריכה מדינא טבילה שנית, היינו כל זמן שלא שימשה עם בעלה, אבל לא אח"כ, דהא אפילו אם היה שם צואה מדאורייתא אינו חוצץ, דרובו ומקפיד בעינן, אלא דגזירה דרבנן היא במיעוט המקפיד, וא"כ הוי ספיקא דרבנן, ונתבאר בסעיף י"ח בשם הסמ"ג ור"ת דדוקא טיט הנדבק חוצץ, ואף שהשו"ע לא פסק כך להלכה, מ"מ כאן שכבר שימשה ואפשר שהיא נתעברה, אם באת להחמיר עליה בטבילה שנית אתה מוציא לעז על אותו הולד, וכמו שמצינו בפ"ק דגיטין שאם באת להחמיר עליה אתה מוציא לעז על בניה, ושמעתי שגדול אחד השיב בתשובה כמו שכתבתי. וכיון שנתברר שנטילת צפרנים של האשה אינו אלא מצד המנהג שהחמירו על עצמם, הא דאיתא במרדכי ובשערי דורא שאם אירע טבילתה בחול המועד נכון הדבר ששפחה עובדת כוכבים תגלחם לה, היינו דוקא בחוה"מ, אבל בשבת ויו"ט אם אירע ששכחה ליטול הצפרנים לא תאמר לעובדת כוכבים שתחתוך לה, דכיון שאין מצוה גמורה בנטילת צפרנים דהא אפשר בניקור תחתם לחוד, למה נבטל בזה שבות דאמירה לעובד כוכבים, ועוד דזה חומרא דאתא לקולא, שאע"פ שהעובדת כוכבים חותכת מ"מ אותה ישראלית מסייעת לה על ידי שמטה לה את ידיה, וכאילו היא עושה מלאכה זו שאסורה מדאורייתא בשבת ויו"ט, כדמצינו בסימן קפ"א לענין הקפת פיהא שגם הניקה חייב אם סייע בדבר שמטה עצמו אליו להקיפו, וא"א לה להשמר שתניה לנכרית לחתוך הצפרנים בלי הטיית היד, ואין לומר דא"כ

לנכרי שבות, במקום מצוה מותר, ואם אין לה נכרית תנקר בעצמה היטיב הטיט שתחת הציפורן ודיה, אמנם הרי"ף פסק דבחול המועד מותר אף בגנוסטר. וכ"כ במרדכי.

פסקי ההלכה

דוקא בצק שתחת הצפורן חוצץ, אבל הצפורן עצמה אינה חוצצת. ואפילו אם היתה גדולה ועומדת ליחתך ופורחת ועוברת מכנגד הברש, אינה חוצצת, כיון שהיא חלק מהגוף. שו"ע.

וכתב הרמ"א דכל זה דוקא כשאין צואה או בצק תחתיו בשעה שטבלה, ומאחר דכבר נהגו ליטול הציפורנים, אפילו אם צפורן אחת נשאר בידה וטבלה, צריכה טבילה אחרת.

אבל הט"ז כתב שבשערי דורא כתב שאם שכחה ולא נטלה צפרניה קודם טבילה אינה חוצצת, ובלבד שלא יהא בתוכם טיט, ומ"מ טוב להחמיר ותטבול פעם נוספת משום דא"א שלא תהא בתוכם טיט. ורש"ל העתיק מתשובת מהר"ם דעלתה לה טבילה כל שבדקת תחת צפרניה קודם טבילה ואין שם טיט וצואה. והב"ח כתב שנראה לו שאפילו אם ברי לה שלא היה שם צואה תטבול פעם שנית, שהרי איכא למאן דס"ל דאם הצפורן עומד ליקצץ הוא חוצץ, ולא דמי לשערות הראש דרוב הנשים אין דרכן ליקצץ, משא"כ בצפרנים דכולם קוצצים והוה חציצה אם לא תקצץ. והקשה הט"ז שהרי כל הפוסקים כתבו כאן שאינו אלא מנהג בעלמא ליטול הצפרנים ואינו מן הדין. ולכן כתב הט"ז שכל מה שמצינו שצריכה לטבול שנית בשכחה ליטול צפורן, היינו כל זמן שלא שימשה עם בעלה קודם שנזכרה בכך, אבל אם

במקום מצוה, אלא שכשאפשר בלא כלי למה נקיל, אבל בלא כלי פשיטא שמוותר.

וכתב הפתחי תשובה שבשבות יעקב כתב שנראה לו עיקר למעשה כמסקנת בעל נקודות הכסף ליטול ע"י עובד כוכבים בידו או בשיניו, ואף שבתשובות חכם צבי השיג עליו, היינו דוקא ליטול בכלי, אבל בכה"ג מודה, וגם הנקודות הכסף עצמו לא התיר למעשה אלא ביד או בשיניו, ולרווחא דמלתא כתב דאפילו בכלי אפשר להתיר למקצת פוסקים, אבל אין לסמוך למעשה כי אם ביד או בשיניו.

עוד כתב הפתחי תשובה שהרב הגדול מהר"ר דניאל זצ"ל דעתו להקל בציפורני הרגלים שאינה צריכה טבילה אחרת, אף כשאינה יודעת אם היה נקי, וכתב שאפשר שאפילו ביודעת שלא היה נקי א"צ טבילה אחרת, דברגלים אין דרכן של הנשים להקפיד.

סעיפים כ"א כ"ב

הציצה בצפורן שהתחילה להחתך

א"תא במתני' (מקוואות ט') **אלו שאינם חוצצים וכו' ציפורן המדולדלת**. ובתוספתא א"תא **האבר והבשר המדולדלים באדם הרי אלו חוצצים, רבי יונתן בן יוסף אומר ציפורן שפירשה רובה הרי זו אינה חוצצת**.

ופסק הטור שציפורן המדולדלת שפירשה מיעוטה חוצצת, פירשה רובה אינה חוצצת, ואבר ובשר המדולדלים חוצצים. וכתב הבית יוסף שנראה דס"ל דהלכה כרבי יונתן בן יוסף כיון דלא חזינן מאן דפליג עליה, ומפרש דבדווקא קתני דפירשה רובה אינה

לא תטבול כשאירע כן בשבת ויו"ט, דהא גם בחול המועד התירו על ידי שתנקר הצפרנים, ולמה יגרע שבת ויו"ט מאין לה עובדת כוכבים בחול המועד, וגם בחול המועד לא החמיר המרדכי לחתוך על ידי עובדת כוכבים אלא מפני שהוא תלמיד מהר"מ שהחמיר לאסור לחתוך הצפרנים בחול המועד כי אם על ידי עובדת כוכבים, אבל לפי מאי דקיימא לן בסימן תקל"ב להתיר חותכים בחול המועד בלי שיניו, ובשבת ויו"ט לא תחתכם כלל אלא תנקר אותם היטב. וראיתי מי ששגג בזה וצוה לחתוך ביום טוב ע"י עובדת כוכבים, ולא כוון נכונה.

והש"ך כתב שנראה שאם היא יכולה לחזור ולטבול תחזור ותטבול אפילו אם לא מצאה זאת עד למחר, וכמדומה שכך נוהגים להורות, אבל היכא דלא אפשר אין להחמיר אם עבר הלילה. ובנקודות הכסף כתב שביו"ט תחתון את הצפורן ע"י נכרית, ואין לחוש למסייע, דלרוב הפוסקים גם אם תחתון בעצמה ע"י כלי אין בזה איסור דאורייתא, וכ"ש כשנוטלתם בידו דלכו"ע אין זה דאורייתא, ועוד דכאן לא שייך מסייע, ורק בלאו דהקפה שגם הניקף בכלל האיסור, אסור משום מסייע, דאם אינו מסייע פטור משום דהוי לאו שאין בו מעשה, אבל בשאר מלאכות אמרינן (שבת צ"ג וביצה כ"ב) דמסייע אין בו ממש, וכיון שנטילת הצפרנים היא מצוה, ואמירה לנכרי שבת, במקום מצוה לא גזרו, וכ"ש שלדעת הסוברים שהצפורן מעכבת את הטבילה מדינא, פשיטא דחשיב מקום מצוה ומותר לומר לנכרי שיטול הצפורן בידיו או בשיניו, ואפילו בכלי היה נראה להתיר להסוברים דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, ועוד דיש פוסקים דס"ל שמותר לומר לנכרי לעשות אפילו מלאכה גמורה

חוצץ מעכב בטבילה. ויש ללמוד כן מדתנן במקוואות (י' ה') **כל ידות הכלים שהם ארוכים ועתידי לקוץ מטביל עד מקום המידה**, ומפרש טעמא בגמרא (חולין ע"ג.) **דכל העומד ליחתך כחתוך דמי**, וכתב רבינו שמשון דדבר תימה הוא דמ"מ ליהוי חציצה למקום החתך, ותירץ דבתוספתא (מקוואות ז' ד') משמע דאית הסתרים דכלים לא חיישינן לחציצה, וכן כתב הרא"ש, וא"כ מבואר דכל כהאי גוונא דין בית הסתרים יש לו, וגבי אדם ודאי אם יש דבר חוצץ בבית הסתרים שלו מעכב, כדאיתא בגמרא (קידושין כ"ה. וס"ו:) **ששפחתו של בית רבי טבלה ונמצא עצם בין שנייה, והצריכה רבי טבילה אחרת**.

והא דלהרמב"ם ציפורן לא חוצצת בין בנדלדלה רובה בין בנדלדלה מיעוטה, היינו משום שאפילו כשהיא מחוברת לגוף היא עומדת ליקצץ, ואפ"ה אינה חוצצת, ולכן אף בנדלדלה אינה חוצצת. אך קשה למה לפי הטור בפירשה רובה אינה חוצצת, מאי שנא משאר דברים החוצצים, שאפילו בכגרעין חרדל שיהיה בגוף הם חוצצים. ושמא י"ל דכיון דפירשה רובה הרי יכולה להסירה בידה, וכיון דאינה מסירתה אינה מקפדת עליה, והוי ליה מיעוטו שאינו מקפיד דאינו חוצץ, אבל כשפירשה מיעוטה איכא למימר דקפדה ומה שאינה מסירתה ביד היינו משום דכיון שלא פירשה אלא מיעוטה אינה נוחה ליתלש ביד, הילכך כיון דקפדה עלה חוצצת. והרמב"ם סובר שגם בפירשה מיעוטה היא יכולה לתלוש ביד מה שפירש, ומדלא תלשה אלמא לא קפדה, וכ"ש שבפירשה רובה שהוא יותר נוח לתלוש ביד דאמרינן דמדלא תלשה לא קפדה. אך אי נימא כמש"נ בפירוש הראשון ברמב"ם בפירשה רובה דאיתא בתוספתא לרבותא נקט, וכ"ש

חוצצת, לומר שרבי יונתן בן יוסף בא לפרש את המשנה ולא לחלוק.

אבל הרמב"ם לא חילק בין פירשה רובה לפירשה מיעוטה, ואפשר שגם הרמב"ם סובר שהלכה כרבי יונתן בן יוסף, אלא דס"ל דפירשה רובה דנקט לאו למעוטי פירשה מיעוטה, אלא לרבותא נקט שאפילו פירשה רובה לא הוי חציצה, וכ"ש פירשה מיעוטה. או שגם הרמב"ם סובר שבדווקא נקט רבי יונתן בן יוסף פירשה רובה אינה חוצצת, לומר אבל פירשה מיעוטה חוצצת, אבל כיון שהתוספתא מביאה דין זה משמיה דיחידאה, משמע דרבנן פליגי עליה ואמרי דבין כך ובין כך אינה חוצצת והלכתא כוותיהו, ואין לומר דרבנן סברי דבין כך ובין כך חוצצת, דא"כ לא היה שתיק מסדר התוספתא מלומר זאת, כדי שלא נטעה להקל. ורבינו ירוחם סתם דבריו כדברי הרמב"ם.

מדוע אבר ובשר וצפורן מדולדלים חוצצים – הא דאבר ובשר המדולדלים באדם חוצצים, וכן לדעת הטור ציפורן המדולדלת שפירשה מיעוטה חוצצת, צ"ב מאיזה טעם יחוצו, אי משום דכיון דאינם חשובים מהגוף הוו כדבר שנדבק בגוף דחייץ, הא לא דמיא, דדבר הנדבק בגוף הוא נדבק על העור שהוא מקום שהוא מגולה וראוי לבוא שם מים, אבל הכא מקום חיבור אבר ובשר זה לא היה מגולה מעולם ואינו ראוי לבוא שם מים. אמנם י"ל שאע"פ שלא היה מגולה מעולם, מ"מ מעת שנדלדלו אבר ובשר זה ואינם יונקים מן הגוף אינם נחשבים מן הגוף אלא הם נחשבים כקטועים, והוי כאילו נתגלה מקום חיבורם ונראה לבוא שם מים, כיון שהם עומדים להקטע, והוי ליה כבית הסתרים שאם יש עליהם דבר

השני שלרבי יונתן בר יוסף דווקא בפירשה רובה אינה חוצצת, אבל בפירשה מיעוטה חוצצת, אלא דס"ל לרמב"ם שרבנן פליגי וס"ל שאף בפירשה מיעוטה אינו חוצץ, ופסק כוותייהו.

והיכא שנעקרה הצפורן עצמה ממקום חיבורה באצבע, נראה שגם לרמב"ם יש חילוק בין פירשה רובה לפירשה מיעוטה, דכל שפירשה רובה אינה עשויה להתרפאות וכאילו נתלשה כולה דמי, וממילא אם נמצא עליה דבר חוצץ אינו חוצץ, אבל אם פירשה מיעוטה כיון שעשויה להתרפאות זה נחשב חלק מהגוף, ואם נמצא דבר חוצץ אפילו רק על המקום שפירש הוי חציצה.

וכתב הבית יוסף שנראה עיקר כמו הפירוש השני שמדובר על חציצה שע"ג הצפורן, ולא על הצפורן עצמה, אמנם מהמרדכי משמע כמו הפירוש הראשון, שכתב דמהא דאמר רבי יונתן בן יוסף שציפורן שפירשה רובה אינה חוצצת, משמע דוקא רובה, דרובה ככולה, אבל פירשה מיעוטה חוצצת, כיון דעומדת לפרוש וכבר התחילה לפרוש, אבל ציפורן גדולה יותר מדאי, אע"פ שעתידיה לקוצצה אינה חוצצת, כיון שלא פירשה כלל.

והט"ז מקשה למה בפירשה רובה אין החלק המחובר חוצץ, והביא שהב"ח ביאר הטעם מפני שצריך אומן לחותכו, והקשה הט"ז דסוף סוף זה עומד להחתך. ולכן מבאר הט"ז שהחלק הנדבק אינו חציצה כיון שלא היה מגולה מעולם, ולדבריו הנדון הוא שאם רובו קיים ומיעוטו נסדק, נמצא שמקום הסדק צר הוא ואין המים יכולים לבוא באותו הסדק, משא"כ אם נפרץ רובו נמצא שנותר במקום הסדק ויכולים מים לבוא שם, והוי ראוי לביאת מים, אבל באבר ובשר המדולדל אפילו נפרץ רובו

פירשה מיעוטה, א"כ לא שייך טעם זה. וצ"ל כמש"נ לעיל שאפילו כשהיא מחוברת בגוף היא עומדת ליקצץ ואפ"ה לא חייצא, הילכך כי נדלדלה נמי לא חייצא. ואף שכשהיא מחוברת לגמרי אינה מקפדת, צ"ל דס"ל דבפירשה נמי אינה מקפדת עליה בין בפירשה רובה בין בפירשה מיעוטה. ובע"כ צ"ל שסתם נשים ג"כ אין דרכן להקפיד, דאם היה דרכן להקפיד זה היה חוצץ אף אם היא אינה מקפדת.

ועוד י"ל והוא הנכון דהא דאבר ובשר המדולדלים חוצצים, אין הכוונה שהם עצמם חוצצים, אלא הכוונה שאם נמצא עליהם דבר חוצץ לא עלתה לה טבילה, דכיון שהם מחוברים לגוף אע"פ שהם מדולדלים כגוף הם חשובים, וסובר הטור דה"ה ציפורן שפירשה מיעוטה, דכיון שרובה מחובר לגוף הרי היא כגוף, וממילא אם נמצא עליה דבר חוצץ מעכב כדרך שהוא מעכב בשאר מקומות הגוף, אבל כשפירשה רובה כבר אינה נחשבת חלק מהגוף וממילא אם נמצא עליה דבר חוצץ אין בכך כלום. ונראה דלפ"ז אפילו נמצא הדבר החוצץ במיעוטה המחובר, נמי אינו חוצץ, דמיעוטה בתר רובה גריר.

ולפ"ז הרמב"ם סובר דכיון שהציפורן פירשה מיעוטה, כל מה שנמצא כנגד אותו מיעוט ברוחב האצבע עומד להקצץ, הילכך כקצוץ דמי, ולכן אם נמצא עליו דבר חוצץ אינו מעכב. ולפ"ז א"א לומר כנ"ל שרבי יונתן בן יוסף נקט דבפירשה רובה אינה חוצצת לרבותא, וכ"ש שבפירשה מיעוטה אינה חוצצת, שהרי אם הנדון הוא בחציצה שעל הצפורן ולא בצפורן עצמה, יש יותר חידוש דבפירשה מיעוטה אינה חוצצת, ובע"כ צ"ל כמו הביאור

וכתב הפתחי תשובה בשם החתם סופר שכלות שטובלות כשערוותיהן ארוכות, ועתידין לקוץ אחר בעילת מצוה, רב אחד רצה לחוש שיחוצו כיון שסופן להתגלח, ודעת החתם סופר דאין כאן בית מיחוש ומנהג ישראל תורה, דהא דאמרינן בכל מקום כל העומד וכו', היינו כשעומד להיעשות מיד בלי הפסק דבר אחר ביניהם, כמ"ש התוס' ב"ק ע"ו, והכא שאין השערות עומדות להתגלח עד אחר בעילת מצוה, והבעילה מפסקת בין הטבילה לגילוח, לא שייך עומד לקוץ כקצוץ.

אבר ובשר המדולדלים חוצצים. שו"ע. וכתב הרמ"א שיבלת או יתרת שאינם מדולדלים, אינם חוצצים.

סעיף כ"ג

חציצה בתכשיטים ואגד שע"ג מכה וכדומה

איתא בתוספתא ושאמרו חוצצין ושאמרו אין חוצצין לא מטמא ולא מטמאין, חוץ מקרום שעל גבי המכה והאגד שעל גבי המכה והקשקשים שעל גבי העובר והשירים והנזמים והקמלאות והטבעות, אוצין (-דחוקים על הבשר) חוצצין, רפין אין חוצצין.

ונראה מדברי הרמב"ם דלא מפיק ב'חוץ' אלא קרום שעל גבי מכה, וכל הנזכרים מאגד שעל גבי מכה ואילך אסיפא קיימי שבדחוקים חוצצים וברפויים אינם חוצצים.

אבל הר"ש פירש ד'חוץ' קאי גם על אגד וקשקשין, ומהשירים ואילך מדובר בדין חציצה. וכן משמע

אין דרך להניחו כך שהוא תלוי ועומד כיון שזה כואב מאד, אלא מחזיקו תמיד קרוב לגוף כפי מה שיכול להחזיק, ולכן זה אינו ראוי לביאת מים.

והסמ"ג כתב וז"ל השיב ר"י כי יבלת בכל מקום שתהיה בגוף, ותבלול בעין, אינם חוצצים, שהם בטלים בגוף, וכן תלתולים של בשר וכיוצא בהם, ויתרת אפילו עומדת ליחתך, ואבר ובשר המדולדלים באדם, שנינו שאין חוצצין, ואפילו עומדין ליחתך. עכ"ל. ונראה מדבריו שהיה גורס בתוספתא אבר ובשר המדולדלים באדם אינם חוצצים.

פסקי ההלכה

צפורן המדולדלת שפירשה מיעוטה חוצצת, פירשה רובה אינה חוצצת.

עייין לעיל מה שביארו הבית יוסף והט"ז בדין זה, (הבית יוסף נוטה לבאר שהצפורן עצמה אינה חוצצת, ומיירי שנמצא עליה דבר חוצץ, והט"ז מבאר שבפירשה מיעוטה הצפורן נשאת צמודה לגוף והחציצה היא במקום הצמוד שאינו מחובר), והש"ך כתב שהצפורן חוצצת אפילו אם לא נמצא עליה דבר החוצץ, כמ"ש הדרכי משה והלבוש והב"ח ושאר אחרונים, ודלא כהבית יוסף.

עוד כתב הש"ך שנראה דלדידן שנוהגים שאם לא חתכה את הצפורן צריכה טבילה שנית, ה"ה הכא, או י"ל שכיון דמן הדין אפילו אם נשארה צפורן אינה חוצצת כל שידוע שלא היה שום צואה תחתיו וכדאיתא בפוסקים, אלא שנהגו להחמיר, זה דווקא כשכל הצפורן נשארה, וזה דוחק, וכ"ש לטעם שהצפורן עצמה חוצצת.

וכתב הש"ך שהב"ח פסק שאגד וקשקשים חוצצים אפילו ברפויים, דלא עיילי בהו מיא שפיר.

חציצה בטבעת - כתב הט"ז שטבעת חוצצת מפני שמקפידה להסיר אותה בשעת לישה. וכתב הפתחי תשובה שבבאר היטב של הרב מהרי"ט כתב בשם בית הלל שטבעת רפויה חוצצת אפילו בדיעבד, רק דאם שימשה כבר אחר הטבילה אינה צריכה טבילה אחרת. ובמקום שמואל חולק עליו ופסק כהש"ע. והרב הגדול מהר"ר דניאל מחמיר בזה מאד, דאפילו אם עברה לילה אחד אחר טבילה זו בטבעת רפויה יש להחמיר להצריכה טבילה אחרת, ורק אם היתה רפויה הרבה יש להקל. ובתשובות ב"ח החדשות כתב שחלילה לומר דברפויה לא עלתה לה טבילה, והאומר זה ראוי לנזיפה, ואין גוזרין רפוי אטו שאינו רפוי מדינא אלא בנזמי האוון וכדומה, דברים דטריחא לה מילתא להסירם, וגם זה רק לכתחילה, וכ"כ בסדרי טהרה שרק לכתחילה יש להזהר אבל בדיעבד עלתה לה טבילה.

וכתב בספר שיורי טהרה שמדברי ספר גן המלך מבואר **שאשה שאין דרכה ללוש בעצמה** אין הטבעת שעל ידה חוצצת, אפילו במיהדק טובא, וכ"כ בא"ר (באו"ח סימן קס"א) בשם רש"ל שטבעת באנשים אינה חוצצת לפי שאין מקפידין, אם לא בטבעת שיש בו אבן טוב, והיינו לפי שאין דרכם של אנשים לעשות מלאכות כאלו, ומ"מ אין להקל, כיון דבש"ע כאן ובאו"ח סתם שטבעת מהודקת חוצצת, ולא חילק אם דרך ללוש או לא, ולא דמי למוכרי רבב והצובעים, דשם כל אותו אומנות ידועים בכך, משא"כ הכא י"ל דלא פלוג, מיהו אפשר בדיעבד ושימשה יש להקל בנדון זה.

מהרא"ש שלא הביא להלכה אלא את דין השירים והטבעות, והשמיט דין אגד וקשקשין. וכ"כ הרשב"א וריבנו ירוחם.

והטור הזכיר את כל הדברים שמובאים בתוספתא (בסדר אחר), ולא כתב שיש בזה מחלוקת, וביאר הבית יוסף שהטור לא ראה אלא את דברי הרא"ש והרשב"א והרמב"ם, או את התוספתא עצמה, אבל פירוש ר"ש לא בא לידו וגם לא עלה על דעתו, ולפיכך כתב ההיא דהשירים וכו' שזה מוסכם לכו"ע, ואח"כ כתב מה שמצא בדברי הרמב"ם או התוספתא באגד וקשקשין. או שהטור סובר שלא השמיטוהו הרא"ש והרשב"א בכוונה. ויותר נכון לומר שאע"פ שראה פירוש ר"ש וידע שהרא"ש והרשב"א סוברים כמוותו, מ"מ כתב ההיא דאגד וקשקשין בלא מחלוקת, משום דמשמע ליה שאפילו לדברי האומרים שלא הוזכרו אגד וקשקשין בתוספתא לענין חציצה, מ"מ נלמדים הם מדין שירים וטבעות, דמאי שנא.

הקשה הרא"ש למה טבעת דחוקה חוצצת, והלא מיעוטו שאינו מקפיד הוא. והביא שהראב"ד פירש הטעם לפי שמקפדת להסירו בשעת לישה, וכיון שמקפדת בשום פעם הוי חציצה אף שאינה מקפדת בשעת טבילה. וכ"כ הרשב"א הן לגבי טבעת והן לגבי חוטים ורצועות שבראשי הבנות.

פסקי ההלכה

השירים והנזמים והטבעות והקטלאות, אם הם רפויים אינם חוצצים, ואם הם מהודקים חוצצים. וכן הדין באגד של המכה וקשקשים שעל השבר (-לוחות שעושים הרופאים ע"ג מכה. ש"ך).

רבי טבילה אחרת, נהי דביאת מים לא בעינן, מקום הראוי לבוא בו מים בעינן, כדרכי זירא, דאמר רבי זירא כל הראוי לטבילה אין טבילה מעכבת בו, ושאינו ראוי לטבילה טבילה מעכבת בו.

וכתב הסמ"ג דה"ה אם נמצא בין השיניים בשר או פירורים או כל דבר אחר הרי זה חוצץ, וכן פסק הטור.

וכתב הר"ש דשפחה זו נשואה היתה, וכל שהיא נשואה היא מקפדת על בית הסתרים שלה כדי שלא תתגנה על בעלה. אי נמי אעצם בין השיניים כולי עלמא קפדי.

וכתב הרא"ש שצריכה האשה לחצוץ בשיניה שלא יהא בהם דבר חוצץ. ע"כ. וכן בדין, שהרי שיניים עשויים להמצא ביניהם שיורי מאכל, וראה נשים כשרות שנוהגות שלא לאכול בשר ביום לכתן לבית הטבילה מפני שהוא נכנס בין השיניים יותר ממאכל אחר, ואע"פ שבדקות וחוצצות השיניים חוששות שמה נשאר בשר בין השיניים ולא אדעתה, ומנהג יפה הוא, וגם רבינו ירוחם הזכיר מנהג זה וכתב שהוא מנהג יפה. וכתב הרא"ש מנהג יפה נהגו הנשים שאינן טועמות כלום בין הרחיצה ובין הטבילה כדי שלא יהא דבר חוצץ בין שיניה.

פסקי ההלכה

צריכה לחצוץ שיניה שלא יהא בהם דבר חוצץ, שאם טבלה ונמצא שום דבר דבוק בהם לא עלתה לה טבילה. ויש נוהגות שלא לאכול בשר ביום לכתן לבית הטבילה, מפני שהוא נכנס בין השיניים יותר ממאכל אחר, ואע"פ שבדקות וחוצצות השיניים חוששות דילמא תשתייר מיניה ולא אדעתה, ומנהג יפה הוא.

וכתב הט"ז שאם לא נהגה כך אין לעכב את הטבילה בשביל זה, ובשבת ויו"ט המנהג שאוכלים בשר, אבל

אשה שיש לה כאב עיניים, וצויה עליה רופא מומחה שלא יבואו מים כלל על עיניה אפילו מחוץ לעינים פן תאבד מאור עיניה, דעת השואל בשו"ת שיבת ציון שתעשה אגד רפוי על עיניה בעת טבילה, ואף שכתב הב"ח בשם ש"ד דגבי שירים ונזמים יש לגזור לכתחלה רפוי אטו אין רפוי וכ"כ הרמ"א בסעיף א', זה נאמר דווקא בשירים ונזמים שהם עליה תמיד. והשיבת ציון חולק וסובר שה לא עוזר, דאדרבה אפילו הסובר שבשירים ונזמים לא גזרינן אטו אינו רפוי, היינו דשם ליכא תועלת והנאה לאשה אם טובלת במהודקים, משא"כ כאן שעיקר פעולת האגד להגן שלא יבואו מים על העיניים, וממילא יש לחוש שתהדק מפני הפחד, אך כתב שיש לה תקנה אחרת, שתתן ידיה על עיניה, ותדיח הידים תחילה שתהיינה טופח ע"מ להטפח, כמבואר לקמן סעיף כ"ח, אך כיון שאם האשה עצמה תכוף את הידים למעלה יעשו קמטים ונתכסה הבשר שבתוך הפרק במקום חיבור היד והזרוע, וכמבואר בסעיף ל"ה שהטבילה צריך להיות כמו שהיא הולכת, לכן אשה אחרת תרד עם האשה לתוך המקוה, ותעמוד מאחוריה בריחוק קצת שלא יגע גופה בגוף האשה הטובלת, ותדיח ידיה במים, ותכסה עיני האשה הזאת ברפיון קצת, ותטבול. ולענין החפיפה העלה להקל שדי לה שתרחץ ותחוף כל גופה וראשה חוץ מהעיניים, וסגי לה בעיון לראות במראה או בבדיקה ע"י אשה אחרת שלא יהיה לפלוף, וגם שלא יהיה ריסי עיניה דבוקות.

סעיף כ"ד

זהירות מחציצה בדברים שבין השיניים

איתא בגמרא (קידושין כ"ה). **מעשה בשפחתו של רבי שטבלה ועלתה ונמצא עצם בין שיניה, והצריכה**

ראוי לביאת מים, לכן תלינן לקולא, וכמבואר בסעיף הבא.

פסק ההלכה-אם לא הדיחה בית הסתרים ובית הקמטים שלה ונמצא בהם דבר חוצץ, לא עלתה לה טבילה. ואם לא נמצא עליה דבר חוצץ, אע"פ שלא בדקה קודם טבילה, עלתה לה טבילה, ואינו דומה לבדיקת הגוף וחפיפת הראש. ועיין לעיל מה שהובא בשם הש"ך.

כתב הנודע ביהודה **שאשה ששמו טבעת של שועה בתוך עומק הפרוזדור לצורך רפואה**, זה ודאי נחשב מקפיד, שהרי הוא מותלכלך תמיד בימי נידתה, וצריכה להסירה בעת שתפסוק בטהרה לנקותה, וכן בימי לידה, ואולי מעכב גם בבדיקות של שבעה נקיים, וא"כ הוא דבר שמקפיד וחוצץ, אמנם אם האשה אומרת שהטבעת כ"כ בעומק עד שאין השמש מגיע שם בשעת גמר ביאה, א"כ מיקרי בלוע, וא"צ להסירה בשעת טבילה, ולא אמרינן דבעינן ראוי לביאת מים אלא בבית הסתרים, ולא בדבר הבלוע בגופה, והעלה כן להלכה ולא למעשה עד שיסכימו עמו עוד שני רבנים. ובחתם סופר כתב דההסרה שבשעת לידה לא מקרי מקפיד, דאין אותה ההסרה מטעם ההקפדה לא על הטבעות ולא על לכלוך גופה, אלא כדי לפנות מקום לולד, וכדמצינו שטבעת של איש שאין בו אבן אינה חוצצת אף דמסירו בשעת הנחת תפילין ונטילת לולב, ורק אם היתה צריכה להסירו בשעת הפסק טהרה זה ודאי קרוי מקפיד. עוד כתב החתם סופר שאף היכא שמסופקים אם זה כ"כ בעומק אפשר להקל, ואף דאפשר הוי ספק חסרון ידיעה, דאשה בקיאה יכולה לברר, מ"מ כיון דהוי סכנה וחולשה רבה להוציא, הוי ליה מיעוט שאינו מקפיד.

תזהר לנקר היטב אח"כ. וכתב הש"ך שהב"ח מדייק מלשון הטור שהדין לחצוצן שינייה אינו חובה, אלא צריכה לחוש לטובתה, כיון שאם טבלה ונמצא דבר בין השיניים לא עלתה לה טבילה. אבל הש"ך סובר שאין לטבול בלי בדיקה זו, דחיישינן שיש שם דבר החוצץ, וכתב שכך משמע בבית יוסף, וכ"כ הלבוש דאפילו אמרה שתבדוק אחר הטבילה בין השיניים, חיישינן שמא תשכח מלבדוק.

וכתב הרמ"א שאין לאשה לאכול בין הרחיצה לטבילה, ואין לה לעסוק כל היום קודם הטבילה בבצק או בנרות של שועה שלא ידבק בה.

סעיף כ"ה

חציצה בבית הסתרים ובדבר בלוע

כתב הראב"ד דמהאי עובדא דשפחתו של בית רבי (הובא בסעיף הקודם) שמעינן שאם לא הדיחה בית הקמטים ובית הסתרים שלה, ונמצא בהן דבר חוצץ, לא עלתה לה טבילה, ואם לא נמצא עליה דבר חוצץ, אע"פ שלא בדקה קודם טבילה עלתה לה טבילה, ואינו דומה לבדיקת הגוף ולחפיפת הראש, דהא שפחתו של רבי לא בדקה את שיניה קודם טבילה, ואפ"ה לולא שנמצא עצם בין שיניה לא היתה צריכה טבילה אחרת.

וכתב הש"ך שהלבוש והמעדני מלך כתבו דתלינן לקולא משום שבבית הסתרים אמרינן שזה לא היה בשעת טבילה, שכיון שזה יכול להשאיר שם ודאי זה לא היה בשעת טבילה, דא"כ למה זה נפל אחרי הטבילה, ובחינם דחק, דהטעם הוא דכיון שא"צ ביאת מים ממש אלא

במוך שתכניס לאמצע פרוזדור עד קרוב למקום שהשמש דש, ותניחוהו שם כל בין השמשות בשעת הפרשתה לטהרה, וכן תעשה גם באחד מימי הספירה בשחרית או ערבית, וגם תבדוק צד שמאל של רחמה, ואף שצד הימין ומקום הטבעת אינה יכולה לבדוק, אין בכך כלום, רק תעשה מה שביכולתה לבדוק בכל המקומות שתוכל להגיע שם, ובשאר ימים די לה בבדיקה קלה. ובתשובות רעק"א האריך בזה מאוד, והסכים ג"כ להקל לענין החציצה דאינה חוצצת, וגם בעל הנתיבות המשפט הסכים להיתר זה, אולם במה שהקל הזכרון יוסף לענין הבדיקה חולק עליו רעק"א, מאחר שרבו דעת רבותינו המחמירים דבענין דווקא בדיקת חורים וסדקים, ומשמע דאינה בדיקה כלל בלא חורים וסדקים. אולם יש בזה לדון ולהקל, די"ל שמה שצריך בדיקת חורים וסדקים היינו כיון דע"פ הרוב אינה יכולה להכניס העד בעומק עד מקום שהשמש דש ממש, כמ"ש הבית יוסף, ואף במקום גמור דישת השמש אינו ממש במקור, ולכן חיישינן דזב הדם לצדדים לחורים וסדקים ואינו פוגע בעד, וא"כ יש לה תקנה לבדוק בשפופרת (שעי"ז יכולה לדחוק המון יותר) ומוך בתוכו, ולדחוק הרבה המון עד שיכנס לפנים ממקום שהשמש דש סמוך לפי המקור ממש, דזה הוי הוכחה דאם המקור זב היה נוטף על המון, ובזה לא בעי בדיקת חורים וסדקים, וכך תעשה בבדיקת הפסק טהרה וביום א' דז' נקיים, וסיים דיש להקל ע"י בדיקה הנ"ל אם יסכימו גדולי הדור, ואף אם יקילו ביותר שיהיה רק בדיקה דהפסק טהרה כנ"ל, ולסמוך על הרמב"ן דבבדיקת ז' נקיים א"צ בדיקת חורים וסדקים, הוא ג"כ מסכים לזה.

עוד כתב הנודע ביהודה שרב אחד רצה לחלק בבית הסתרים גופא, דבמקום שהמים יכולים לבוא בעצמם כמו הפה אם הוא פתוח וכן נקבי החוטם והאזנים, אלא שהכתוב גילה לנו שא"צ לביאת מים, מקומות אלו צריכים עכ"פ ראוי לביאת מים, אבל אותו מקום של אשה, ואפילו בית החיצון, כיון שאף אם תרחיק ירכותיה לא יכנסו המים רק קצת בהתחלת המקום, כל שהוא לפנים ממקום שהתינוקות יושבת ונראית אין צריכה אפילו ראוי לביאת מים. והנודע ביהודה חולק עליו, וכן מהרמ"א בסעיף מ"ג מבואר דלא כוותיה, ומסקנת הנודע ביהודה שלענין בדיקת ז' נקיים, אם הוא באופן שפי הרחם מכוון נגד חלל הטבעת, וכל פה המקור מכוון ג"כ כנגד חלל הטבעת, א"כ בשעת הפסק טהרה תתן צמר גפן בתוך מטלית של פשתן נקי באופן שיהא עב קצת עכ"פ כמו רוחב חלל הטבעת, ותכניס העד הזה עמוק דרך חלל הטבעת עד נגד פי המקור, ויהא אצלה מקודם בה"ש עד אחר צה"כ, וגם ביום א' תעשה כן, ובשאר ששת הימים תבדוק כפי האפשר לה. וכן הסכים בספר זכרון יוסף, והביא שבשבות יעקב כתב בפירוש שלענין מיעוט המקפיד אמרינן ספק דרבנן לקולא, (וכתב הפתחי תשובה שדבר זה צ"ע כעת, דהא באיתחזק איסורא לא אמרינן ספק דרבנן לקולא, והכא איתחזק איסור דטומאת נדה, וצ"ל דס"ל כדעת הפר"ח שמיקל בזה, אך אין הלכה כן, וכבר כתבתי שם דאין כן הלכה וכעת אין ס' הנ"ל לפני), ועוד לפי שהאשה אמרה שאינה יכולה לקחת הטבעת משם משום סכנת נפשות, ורק בבוא חבלי לידה היא מוכרחת ליטלו כדי שלא ימנע את יציאת העובר מרחמה, א"כ מיקרי אינה מקפדת, ולענין בדיקה העלה שיכולה לבדוק את עצמה כשאר נשים,

סעיף כ"ז

בדיקה בין השיניים ובבית הסתרים לפני הטבילה

כתב הראב"ד דשמעינן משפחתו של רבי (הנ"ל בסעיף כ"ד) שצריכה אשה לבדוק בין שיניה משום עצם או משום בשר מהודק או משום דבר אחר, והיכא דלא בדקה קודם טבילה בין שיניה ולא בית הסתרים שלה ואחר טבילה נמי לא בדקה עד שאכלה או שנתעסקה בכתמים ובתבשילים, ואח"כ בדקה ומצאה עצם או דבר חוצץ בין סתריה, מסתבר דתלינן לקולא שבאו לה לאחר טבילה, הואיל ואין צריכים שיבוא בהן מים.

וכתב הש"ך שדעת הרוקח אינו כן, וס"ל שצריכה טבילה אחרת, דאיתא בגמרא (ס"ו:) **טבילה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ, אף על פי שנתעסקה באותו הזמן כל היום כולו לא עלתה לה טבילה.**

פסק ההלכה - אם לא בדקה קודם טבילה בין שיניה, ולא בית הסתרים שלה, ואחר טבילה נמי לא בדקה עד שנתעסקה בכתמים ובתבשילים, ואח"כ בדקה ומצאה עצם בין שיניה או דבר חוצץ בין סתריה, תלינן לקולא ואמרינן דבתר טבילה עיילי בה.

וכתב הט"ז שדין זה נאמר דווקא בבית הסתרים, שא"צ ביאת מים ממש.

וכתב הש"ך שהרוקח חולק וסובר שאם לא יודעים אם אותו דבר נכנס בין שיניה קודם טבילה או אחר טבילה לא עלתה לה טבילה, וסיים שיש להחמיר.

סעיף כ"ז

איתא במתני' (מקוואות ח' ה') **נתנה שיערה בפיה, קפצה ידה, קרצה שפתותיה, כאילו לא טבלה.** ופירש ר"ש נתנה שיערה בפיה ולא באו המים בשיערה, קפצה ידה הוי חציצה, קרצה שפתותיה - הדביקה שפתותיה מלשון כדי לקרוץ בצפורן, ולא נכנסו המים בפיה, ונהי דביאת מים לא בעינן בבית הסתרים, ראוי לביאת מים בעינן, וקצת היה נראה דקרצה היא לשון דוחק, שדוחקת שפתותיה ביותר, כמו פתחה עיניה ביותר או שעצמה עיניה ביותר (ס"ז). והרא"ש כתב כמו הפירוש השני של הר"ש, וגם הר"ש עצמו בסוף מקוואות כתב שדבריו האחרונים עיקר.

פסק ההלכה - נתנה שיערה בפיה (ולא באו המים בשיערה. ש"ך בשם רש"י), או קרצה שפתותיה או קפצה ידה בעינן שלא באו המים בהם, לא עלתה לה טבילה.

וכתב הפתחי תשובה בשם החמודי דניאל שאם קרצה שיניה לא הוי חציצה.

איתא במתני' (מקוואות שם) **נדה שנתנה מעות בפיה וטבלה מהורה מטומאתה.** וכתב הבית יוסף שזה פשוט, שהרי המעות אינם מהודקים במקום הנחתם, ומתני' איצטריך משום סיפא שלענין טומאה וטהרה טמאה, דרוקה שהגיע למעות לפני טבילה מטמא אותה במגע ובמשא, וכיון שנ"מ זו לא שייכת בזמננו לא הביאו הפוסקים דין מעות לענין טומאה לבעלה, כיון שזה פשוט.

סעיף כ"ח

האם מותר לטובלת לאחוז בחברתה בזמן הטבילה

איתא במתני' (מקוואות ט') **האחוז באדם ובכלים ומטבילים, טמאים, ואם הדיח ידיו במים, טהורים. רבי שמעון אומר ירפה, כדי שיבואו בהם המים.**

ופירשו הר"ש והרשב"א שאם אחוז לא עלתה טבילה מפני שהמים לא מגיעים למקום אחיזתו, ואם הדיח ידיו לפני כן טהורים מפני שהמשקה שעל ידיו מתחבר למי המקוה ואין כאן חציצה.

דעת הרמב"ם והרמב"ן שהלכה כת"ק שלא מועיל להרפות ידיו בלא להדיחם במים. וכתב הט"ז שלדבריו ת"ק מחמיר יותר מר"ש, שלר"ש מספיק להרפות ידיו, ולת"ק הרפית היד לא מועילה גזירה שמא לא ירפה, אמנם הדחת היד מועילה גם בלי הרפית היד, דאל"כ גם כשהדיחה ידיה והרפתה נגזר שמא לא תרפה.

אבל הרשב"א כתב שלת"ק כיון שהדחה מועילה כ"ש שהרפית היד מועילה, (ואין לחוש שמא האחיזה תהיה בכח, אולם צריך שלא תדחוק הרבה בכח (וכן מבואר במרדכי), ור"ש מחמיר יותר מת"ק, דס"ל שללא הרפית היד לא מועיל משקה טופח, ודלא כהרמב"ם שסובר שמשקה טופח מועיל גם באחיזה בכח. ט"ז), ומוסיף הרשב"א יש מרבתי שהורו שבהרפית היד לא עלתה לה טבילה גזירה שמא לא תרפה, ולא יראה לי כן, שלא גזרו בטבעות הרפויים משום דחוקים, ובטבילת העבדים אמרו (יבמות מ"ו). שטובל בקולר שבצואר, שהרפוי אינו חוצץ. וכתב הבית יוסף שמסתבר שדעת הרשב"א שת"ק מכשיר בהדחה גם בלי הרפית היד, וכ"ש

שהרפית היד מועילה, ור"ש סובר שלא מועילה הדחה בלי הרפית היד, אבל הרפית היד בלי הדחה מועילה גם לר"ש. וברבינו ירוחם מבואר שהסוברים כהרשב"א פוסקים כר"ש, ור"ש מדבר בלא הדיח ידיו במים. וכתב הש"ך שבה"ג גורס בר"ש עד שירפה, ומבואר כהרשב"א. והב"ח תמה למה הטור פסק כהרשב"א, ולא כמו הרמב"ם שזו גם שיטת הרמב"ן, והט"ז כתב שכדאי הם הרשב"א והטור שנסמך עליהם, בפרט במילתא דרבנן, דמהתורה אין חציצה אלא ברובו ומקפיד.

פסקי ההלכה

לא תאחוז חברתה בידיה בשעת טבילה, אלא אם כן רפתה ידה כדי שיבואו המים במקום אחיזת ידיה, ואם הדיחה ידיה במים תחלה שרי, שמשקה טופח שעל ידיה הוא חיבור למי המקוה.

וכתב הש"ך שצריך משקה טופח ע"מ להטפח, כמ"ש הפרישה והב"ח וכמבואר ברשב"א.

כתב הט"ז שאף בהדיחה ידיה מ"מ צריך שלא תאחזנה בכח, ובאופן זה הוי התר גמור, ואין חוששים שתאחזנה בכח. והש"ך כתב שאין להורות קולא בדברים שנהגו איסור, דבמשנה ופוסקים אין ראייה שזה מותר לכתחילה, ועוד דבכמה וכמה דברים מחמירים לענין נדה שלא מן הדין ואפילו דיעבד, וכ"ש הכא, ועוד שהרי מהר"ר ישראל ברי"ן חולק ואוסר הכא אף בהדיחה ידיה, ואף המשאת בנימין שחולק עליו י"ל דמודה לענין לכתחילה, אמנם כתב במשאת בנימין שאשה שאינה יכולה לעמוד על רגליה יש לטובלה ע"י שתאחזנה שתי נשים בזרועותיה, וידיחו ידיהם תחילה במים עד שיהא

שמוא יוציאנה קודם שיטבול ונמצא זה טובל במקוה שחסרו ממנו המים שטפחו בידו של זה. וכתב הש"ך שהריב"ש כתב שהרמב"ם מפרש שאפילו במקוה שיש בו יותר ממי' סאה הרי זה מגונה.

סעיף ל'

איתא בגמרא (סוף ס"ו): **אמר רב שמואל בר רב יצחק אשה לא חמבול בנמל** (מקום שהספינות עוגנות בו, מפני שמעלה טיט וחוצץ).

וכתבו הראב"ד והרשב"א והרא"ש שכשטובלת במקום ללא טיט אינה צריכה להגביה רגליה בשעת טבילתה, ואע"פ שדורסת על הרצפה אין בו משום חציצה, לפי שהמים מקדימים לרגליה, ולא עוד אלא שיש שם טופח על מנת להטפח שהוא חיבור עם שאר המים לטומאה ולטהרה.

פסק ההלכה - אינה צריכה להגביה רגליה בשעת טבילתה אם אין שם טיט, ואע"פ שדורסת על הרצפה אין כאן חציצה, מפני שהמים מקדימים לרגליה.

וכתב הט"ז שלדעת המרדכי שבכלי כבד שטובלים אותו בתוך כלי אחר לא מועיל מה שנתלחלח מתחילה במים תלושים, א"כ גם באשה הטובלת לא מועילים מים תלושים, אבל לדעת הרמב"ם והרמב"ן (שהובאו לעיל סעיף כ"ח) מועיל גם לחלוח במים תלושים.

סעיף ל"א

טבילה בעמידה ע"ג איזה דבר

מצינו כמה טעמים למה אין לטבול בעמידה ע"ג איזה דבר: א' גזירת מרחצאות, והיינו שאם טבול ע"ג כלי, חוששים שתבוא

טופח על מנת להטפח, אבל אין לה תקנה שישכיבוה על הסדין ויטבילוה, דסדין מקבל טומאה ואסור.

כתב הש"ך שהב"ח פוסק כהרמב"ם והרמב"ן שגוזרים ברפוי אטו שאינו רפוי, ואע"ג דבעלמא לא חיישינן, בטבילת אדם חוששים, שכיון שהוא בהול ומפחד שישמט מידידו הוא דוחק את ידיו עליו שלא בכונה, וכ"כ הרא"ה שבאוחז בחבירו שחבירו נשען עליו, עשוי הוא ומצוי הוא שלא ירפה. אמנם מהבה"ג מבואר כשיטת הרשב"א.

דעת הרמ"א (סימן ק"כ סעיף ב') שצריכה ללחלח ידיה דווקא במי המקוה, והט"ז סובר שיכולה להדיח ידיה אפילו במים תלושים. והש"ך סובר כהרמ"א.

סעיף כ"ט

כבישת יד ע"ג הטובל

איתא בתוספתא (מקוואות פרק ה') **האומר לחברו כבוש ירך עלי במקוה הרי זה מגונה**. וכתב הבית יוסף דהיינו במקוה שאין בו אלא מ' סאה מצומצמים, דחוששים שמוא יוציא הלה ידו לפני שיטבול, ונמצא טובל במקוה חסר כיון שידיו נרטבו במים, וכן איתא במסכת דרך ארץ (זוטא פרק ז') **אלי יאמר אדם דרוס ירך עלי בבית המרחץ, והאומר דרוס ירך עלי בבית המרחץ אינו יוצא כשהוא שלם, במה דברים אמורים במים מועמים, אבל במים מרובים הרי זה משובח**.

פסק ההלכה - הטובל במקוה שאין בה אלא מ' סאה מצומצמין, אם אמר לחבירו כבוש ירך עלי במקוה, הרי זה מגונה. וכתבו הבית יוסף והט"ז והש"ך שהטעם הוא

משום גזירת מרחצאות, דליכא למימר דטעמא משום דבעיתא, שהרי מדובר בכלים ולא באדם, ולפי זה הא **דאבוה דשמואל עבר לבנתיה מפצי** (נדה ס"ז), עשאים למחיצות משום צניעותא, ולא כמו שפירש רש"י שעשאים בגלל חציצת הטיט, שהרי המפצי מקבלים טומאה כדמבואר בסוכה (י"ט): ואיכא גזירת מרחצאות. ורבינו ירוחם מביא את דברי הראב"ד.

וכ"כ הרשב"א שאין לטבול ע"ג כלי עץ מפני שהם מקבלים טומאה מגבן, מפני גזירת מרחצאות, ואם עברה וטבלה לא עלתה לה טבילה, אבל נותנת חבילי זמורות תחת רגליה מפני הטיט ואינה חוששת, וע"ג בכלי חרס או בקעת לא טבול אע"פ שאין מקבלים טומאה מגבן, שמא תפחד שלא תיפול ולא טבול כראוי, ובזה אם עברה וטבלה עלתה לה טבילה (וכן משמע מהרמב"ם). עוד כתב הרשב"א בתשובה לענין מקוה שיוורדים בו דרך שליבות של עץ, שאין לטבול ע"ג השליבות, ואפילו בדיעבד לא עלתה לה טבילה, ואפילו על גבי פשוטי כלי עץ, ואע"פ שקבעם בכותלי המקוה, ויש לחוש לזה ולעשות במקומם מדרגה של אבנים, ותהיה המדרגה רחבה ד' מקום הנחת הרגל כדי שיהיה בה שיעור מקום לבל תפחד ליפול ממנה.

והרמב"ם והרא"ש סתמו וכתבו שאשה לא תעמוד על גבי כלי או על גבי בקעת של עץ וטבול, משום דבעיתא ולא טבלה שפיר, ולא הזכירו את גזירת מרחצאות, ונראה שהם סוברים שכשרב חנן מנהרדעא אמר לרב כהנא שהטעם הוא משום דבעיתא, הכונה בזה שחז"ל לא גזרו גזירת מרחצאות, ומה שהביא הראב"ד ממתני' דמקוואות, כתב הרא"ש שאין הטעם משום פחד, שהרי

לטבול במרחץ, והיינו בתוך כלי ולא בקרקע, שזה לא כשר למקוה, וגזירה זו שייכת בדבר המקבל טומאה כמו כלי. ב' משום דבעיתא, והיינו שכאשר יש פחד ליפול בזמן העמידה חוששים שלא לטבול כראוי. ג' שמא המים יעברו דרך אותו כלי ללא חיבור כשפופרת הנוד, ויחצצו בין המעין למקום הטבילה, או שע"י זה המים שאובים ויפסלו לטבילה, ובכלי ללא בית קיבול י"ל שגוזרים אטו כלי שיש לו בית קיבול. ולהלן יבואר איזה טעמים נפסקו להלכה, וממילא על מה אפשר לעמוד בזמן הטבילה ועל מה א"א לעמוד בזמן הטבילה, ומה הדין בזה לענין דיעבד. וכן יבואר האם אפשר לקבוע נסרים בקרקע המקוה.

א"תא בגמרא (ס"ו): אמר רבא אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול. סבר רב כהנא למימר טעמא מאי משום גזירת מרחצאות (דדרך מרחצאות שלהן לישב על גבי איצטבאות של אדמה, דדמי לכלי חרס, ואתי למימר טבילה עולה בהן), **הא על גבי סילתא** (-בקעת עבה) **שפיר דמי. אמר ליה רב חנן מנהרדעא התם טעמא מאי משום דבעיתא** (שלא תיפול, ולא טבלה שפיר), **סילתא נמי בעיתא.**

וכתב הראב"ד בד"עבד אם טבלה ע"ג כלי חרס או סילתא עלתה לה טבילה, אמנם אם טבלה ע"ג כלי עץ לא עלתה לה טבילה אפילו בדיעבד, כיון שהכלי עץ מקבל טומאה, דאיתא במתני' (מקוואות ה' ב') **מעין שהעבירו על גבי כלים או על גבי ספסל הרי הוא כמו שהיה, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר הרי הוא כמקוה, ובלבד שלא יטבול על גבי ספסל.** ומבואר שכל דבר הראוי למדרס כספסל (והיינו שאף שטומאת מדרס שייכת רק בחשב על זה למדרס, ולפעמים צריך גם מעשה, מ"מ חוששים גם בדבר שאינו מטמא מדרס, שמא יבואו להתיר גם בדבר המטמא מדרס. ט"ז), וכן שאר כלים שמקבלים טומאה, לא מועילה בהם טבילה

שאם טבלה על גבי אחורי כלי עץ לא עלתה לה טבילה, ומחמיר טפי מהראב"ד, דלראב"ד על גבי אחורי כלי חרס בדיעבד עלתה לה טבילה כיון דלא מטמא מדרס, ולהרא"ש לא עלתה לה טבילה דהא שייך ביה גזירה אטו תוך כלי כמו בשאר כלים, ודלא כהטור שמבואר מדבריו שהרא"ש מכשיר בדיעבד, ואולי אין כוונת הטור שהרא"ש מכשיר בדיעבד, אלא רק שהרא"ש משווה בין הכלים, וצ"ע, וע"ע להלן ביאור בדברי הטור.

והרמב"ם כתב את דינו של רבא שאין לטבול ע"ג כלי, ולא חילק בין כלי חרס לכלי עץ, ועוד כתב הרמב"ם שמעין שמימיו נמשכים על גבי כלים שאין להם בית קיבול הרי זה כמקוה ובלבד שלא יטביל על גבי הכלים. וצ"ב לדבריו מה חידש רבא, מתניתין היא, ועוד דיהיב טעמא משום דבעיתא, דמושמוע שאם הם קבועים בענין דלא בעיתא מותר לטבול עליהם, והא מתניתין בטבילת כלים מיירי דלא שייך בהו בעיתותא, ועוד דאפילו היה מיירי באדם הרי מיירי בספסל דמסתמא ע"ג ספסל לא בעיתא. וי"ל דמתניתין מיירי בשכל מי המעין עוברים על הספסל, שאילו היה כלי שיש לו בית קיבול היו נפסלים מלטבול אפילו במים שנמשכים מן הכלי, והיכא שכלי זה אין לו בית קיבול אינו נפסל, ומ"מ גזרו שלא יטבילו על הכלי עצמו אע"פ שאין לו בית קיבול גזירה אטו כלי שיש לו בית קיבול, ובמים הנמשכים ממנו נמי גזרו קצת ואמרו דלא יטהרו אלא באשבורן כמקוה, אבל אם לא היו כל מי המעין עוברים על הספסל ליכא למיגזר כלל, וממילא כלי שאין לו בית קיבול כספסל וכדומה, או כלי שיש לו בית קיבול אלא שאין המים עוברים מתוכו אלא מאחוריו כגון שהוא כפוי על פיו, מותר לטבול על גביו, ואתא רבא למימר דהיכא דכלי חרס מונח בקרקעית

מדובר גם בכלים, אלא מדובר באחורי כלי, והטעם משום גזירה אטו תוך כלי. ורבינו שמשון מקשה מהא דאיתא בגמרא (חגיגה כ"ב.) שמטבילים כלי בתוך כלי שיש בפיו כשפופרת הנוד, מפני שהמים מחוברים למעין, ותירץ שכלים התלושים כשרים להטביל בתוכם, אבל כלים הקבועים שהמעין נגרר על גבם גזרי בהו רבנן שלא להטביל בתוכם דילמא אתי בהו לידי תקלה, דפעמים שקבועים אותם במקום מוצא המים ואין שם כשפופרת הנוד ונמצאו כל המים העוברים על גביו פסולים, וכתב רבינו שמשון שיתכן שזה הטעם של רבי יוסי (נדה ס"ו:) שלא לטבול על גבי ספסל או כלי חרס, והיינו במחובר, ואין הטעם משום גזירת מרחצאות, שהרי מטבילים כלי בתוך כלי. והרא"ש כתב על דבריו דלא קשה מידי, דבכלי המפסיק בין המים של המעין לכאן לא מיקרי מחוברים, ולא דמי למעין שנתן לתוכו מים שאובים, דשם מעין לא בטיל מיניה, מידי דהוה אמקוה שיש בו מ' סאה שאינו נפסל אפילו נתן לתוכו אלף סאין מים שאובין, ומה שמטבילים בתוך כלי, התם הכלי הפנימי עצמו נטבול תוך המקוה כיון דפי החיצון כשפופרת הנוד, אבל כלי המחובר למעין או למקוה שיש בו מ' סאה אין להטביל בתוכו דילמא אתי להטביל בכלי שיש בו מ' סאה בלא חיבור. ונראה מדברי הרא"ש שהוא חולק על רבינו שמשון ופוסק שאסור לטבול בכלים, בין שהם מחוברים בין שהם תלושים, בתוכם לדברי הכל, ועל גבן לרבי יוסי דגזר אטו תוכם, ולפי זה צ"ל דהא דאמר רבא אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול, החידוש הוא בכלי מנוקב, שאסור משום דבעיתא, דאילו כלי חרס שלם מתניתין היא ובלבד שלא יטביל על גבי הספסל. ומ"מ מבואר מדברי הרא"ש שהוא מסכים לדברי הראב"ד

האם אפשר לקבוע נסרים בקרקע המקוה - כתב הט"ז שבלבוש תמה על מה שנוהגים לתת ברצפת המקוה נסרים, וביאר הלבוש שנסרים שקבעם לקרקע במסמרות יצאו מתורת כלי והם נחשבים כמו תקרת הבית, כיון שלא היה עליהם מתחילה שם כלי, ואפילו אם היה עליהם שם כלי כשרים כיון שהם נתונים על קורות ומים צפים עליהם הוי כבנין. והט"ז מקשה דבגמרא לא אמרינן דבטל גזירת מרחצאות אלא בסילתא, שהיא בקעת עץ, ולא בעץ אפילו פשוטי כלי עץ, וגם מה יעזור מה שלא היה עליהם שם כלי מתחילה, דמ"מ הוואה יטעה, ומה שכתב שהמים הצפים מבטלים מהם שם כלי והוי כבנין צ"ע, דאפילו בבנין גמור אין בנין מבטל כלי, כדאיתא לגבי צינור שחקקו ולבסוף קבעו דפוסל המקוה. עוד כתב הלבוש למד זכות, דאנן ס"ל כאותן הסוברים דפשוטי כלי עץ אין מקבלים טומאת מדרס, וזה טעם נכון, אמנם הראב"ד מדבר בפירוש גם על פשוטי כלי עץ. ומהר"י כ"ץ מקראקא עסק בהיתר זה מטעם דהוי כלי העשוי לנחת (-שלא להשתמש בו רק שיהא מונח ואינו מקבל טומאה), ולדבריו מותר אפילו אם אין קבועים במסמרות, והקשה הט"ז שאף שודאי קבלת טומאת מגע אין בכלי העשוי לנחת, אבל טומאת מדרס יש בהם. ומסקנת הט"ז שלדעת הראב"ד והרשב"א אין שום התר לטבול במקוה ע"ג נסרים, אמנם שאר פוסקים לא ס"ל כהראב"ד בזה, אלא ס"ל שאין האיסור בגמרא משום קבלת טומאה אלא מטעמים אחרים, וטעמים אלו לא שייכים בנסרים אלו, וכן מוכח מדברי רבינו שמשון שהביא הבית יוסף. ועכ"פ לדברי הרא"ש מותר לטבול ע"ג נסרים הקבועים בקרקעית המקוה, כמו שהרא"ש מתיר בסילון הקבוע במקוה,

המעין ואין כל המים עוברים עליו, דודאי מדינא מותרת לעמוד על גביו ולטבול, אפילו הכי לא תעשה כן משום דבעיתא, ומשום הכי על גבי סילתא נמי לא תעמוד ותטבול. ולפ"ז כוונת הטור שלדעת הרא"ש בין בכלי חרס בין בכלי עץ לא מיתסר אלא משום בעיתותא, וממילא בדיעבד עלתה לה טבילה, ורק כשהעבירו את כל המים על גבי אחורי הכלים או הספסל אפילו בדיעבד פסולה.

ועוד י"ל לדעת הרמב"ם דהא דתנן שלא יטביל על גבי ספסל, היינו משום גזירה אטו כלים שיש להם בית קיבול, אבל על גבי אחורי כלים שיש להם בית קיבול לא גזרינן, דכיון דדרך הכלים שיש להם בית קיבול להעמידן ופיהם למעלה ואלו כפויים על פיהם מידע ידיע לרואים ששינוי להניחם כך מפני שאם היו מונחים כדרכם היה אסור לטבול בהם, ואתא רבא למימר דאע"ג דלא שייך למיגזר בהו אטו כשהם מונחים כדרך מ"מ לא תעמוד עליהם ותטבול משום דבעיתא. אמנם כל זה דווקא לענין להטביל על גבן, אבל לענין מים הנמשכים מהם, משמע דגזרו בהן שלא יטהרו אלא באשבורן כמקוה, כשם שגזרו בכלים שאין בהם בית קיבול, דכשמטביל במים הנמשכים ממנו אינו ניכר שהכלי מונח שלא כדרכו, שהרי אין הכלי לפניו במקום שמטביל בו אלא למעלה ממנו. אי נמי י"ל דעל גבי ספסל דסיפא אכולה מילתא דרבי יוסי קאי, לומר דהא דקאמר רבי יוסי הרי הוא כמקוה, וכן מאי דקאמר שלא יטביל על גבן, היינו דוקא על גבי ספסל וכדומה, שזה כלים שאין להם בית קיבול, אבל על גבי אחורי כלים שיש להם בית קיבול הרי הוא כמות שהיה וגם מטבילים על גבן, והטעם כנ"ל.

ומ"מ כתב הט"ז דלא קיימא לן כהראב"ד שהדבר תלוי בקבלת טומאה, אלא כרבינו שמשון והרא"ש שחולקים, וממילא מותר לטבול כך, וכן מותר לטבול ע"ג מדרגות עץ אף אם עשה את המדרגות ואח"כ קבעם במקוה, אלא שיש להזהר לעשותם רחבים ד', דיש לחוש לפחד שמא תיפול שזה אסור לכתחילה, ועל כן כל מורה ישים לבו על זה. והש"ך הביא שמהר"מ פאדוו"ה העלה דטעם ההיתר משום דפשוטי כלי עץ להרבה פוסקים אינו מקבל טומאה אפילו מדרבנן, ואפילו הרשב"א (והמחבר) לא מיירי אלא כשהיה סולם זה בשליבות קודם שקבעוה במקוה דהיה עליה שם כלי מתחילה ואח"כ קבעוה במקוה, וכ"כ הב"ח והמ"ד, ובשארית יוסף כתב דהרשב"א מיירי בנסרים ושלירות העשויים למדרס, אבל כשלא נעשו רק לעמוד עליהם במים ולטבול אינם ראויים לטמא מדרס ולכן מותר לעמוד שם בשעת טבילה, וכן מוכח בדעת השו"ע, ומהר"מ מלובלין כתב שוודאי אין לשנות המנהג שלא להוציא לעז על הראשונים, ואעפ"כ כשעושים מקוה חדש יש לעשותו בדברים שאינם ראויים למדרס כדי שיהא כשרה אליבא דכו"ע. ובפתחי תשובה מביא שבסדרי טהרה כתב שבמקום שאין אבנים מצויים אפשר לשים נסרים שאין כל אחת רחב כ"כ שיהא ראוי למדרס הרגל כי אם ע"י חיבור הרבה נסרים, ואז לא הוא ראוי למדרס קודם שחיברו למקוה. ובחתם סופר כתב שמקוה העשוי מבנין לבנים ונתנו עליו נסרים עבים כדי שלא יזובו המים בין הלבנים ויבלעו בו, והנסרים משולבות אשה אל אחותה ע"י ברזלים, וצוה המורה לעשות בהם נקבים כשפופרת הנוד כדי שלא יקבלו טומאה, ודעת החת"ס שנקבים לא מועילים אלא לבטל מתורת כלי קיבול, אבל לא לבטל מתורת מדרס, ואדרבה מגרע גרעי השתא שהרי מכיון שמונחים על רצפת אבנים הרי הנקבים עשויים לקבלה

ומהר"ל מפראג מתיר לטבול ע"ג מדרגות של עץ, כיון דהטעם משום גזירה שמא יסמוך הספסל למקום המעין, והמדריגות אין עשויים למעברות המים.

פסקי ההלכה

אין טובלים בכלים. לפיכך אם היה טיט במקום שטובלת, לא תעמוד ותטבול ע"ג כלי עץ שמקבלים טומאה מגבן (אפילו קבוע ורחב בענין שאין לחוש שתפול ממנה. ש"ך), ולא על גבי נסרים שראויים למדרסות, ולא על שום כלי הראוי למדרס, משום גזירת מרחצאות של כלים, עברה וטבלה, לא עלתה לה טבילה. אבל נותנת היא חבילי זמורות תחת רגליה, מפני הטיט.

וכן לא תעמוד על גבי כלי חרס ולא על גבי בקעת ותטבול, ואף על פי שאין כלי חרס מטמא מגבו ולא ראוי למדרס, חששו חכמים שמא תפחד שלא תיפול ולא תטבול כראוי. עברה וטבלה על גבי אלו, עלתה לה טבילה. שו"ע. והש"ך כתב שלדעת הב"ח לא עלתה לה טבילה, אמנם הש"ך עצמו מסכים עם דברי השו"ע להקל בדיעבד.

ולפי זה מקוה שיש בו מדרגות של עץ, אם טבלה על גבי המדרגות (אפילו אם הם מחוברים לכותלי המקוה) לא עלתה לה טבילה, דפשוטי כלי עץ הם, וצריך לעשות במקומם מדרגה של אבנים, ותהיה המדרגה רחבה ד', מקום הנחת הרגל, כדי שיהא בה שיעור מקוה ולא תפחד ליפול ממנה.

טבילה ע"ג נסרים הקבועים בקרקעית המקוה- הט"ז (הובאו חלק מדבריו לעיל) מביא שהלבוש ועוד תמיהם על המנהג לטבול ע"ג נסרים הקבועים בקרקעית המקוה, ומיישב את המנהג, והט"ז מקשה על דבריו,

אמר רבא אשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול, מבואר בגמרא שהטעם משום דבעיתא, ובסילון הקבוע בקרקע אינה מפחדת, והא דאיתא במתני' (מקואות ה' ב') **אמר רבי יוסי ובלבד שלא יטביל על גבי ספסל**, התם מיירי שהעביר מים למקוה על גבי ספסל, וגזרו שלא לטבול בכלים הקבועים שהמים נגזרים על גבם, משום דלפעמים קובעים אותם במקום מוצא המים ואין שם כשפופרת הנוד ונמצאו כל המים העוברים על גביהם פסולים, והאי גזירה לא שייכא הכא, ועוד דסתם סילונות העשויות להוליך מים אין להם לבזבזין, והוי פשוטי כלי עץ דלא מקבלי טומאה ואינם פוסלים בשאיבה. ואפילו להראב"ד והרשב"א דפסלי בפשוטי כלי עץ שקבען בקרקע, היינו דווקא בנסרים וכדומה שראויים למדרס, אבל סילונות שאינם ראויים למדרס שרי.

וכתב הש"ך שלדעת הטור מותר לטבול ע"ג סילון גם כשיש לו בית קיבול, דס"ל דטעמא קמא הנ"ל עיקר, אמנם כל זה לשיטת הר"ש והרא"ש, אבל לראב"ד והרשב"א והר"ן שאסרו (סעיף ל"א) אפילו בכלים תלושים שנתנום למקוה, א"כ לא שרי אלא באין לו בית קיבול, וכמו שפסק השו"ע.

פסק ההלכה – סילון של עץ הקבוע בקרקעית הטבילה, אם אין לו לבזבז (-מסגרת, שאז אין לו בית קבול), מותרת לעמוד עליו ולטבול.

סעיף ל"ג

טבילה ע"ג טיט

איתא בגמרא (סוף ס"ו:) **אמר רב שמואל בר רב יצחק אשה לא תטבול בנמל**.

וה"ל כלי קיבול ממש (והפ"ת דן בדברים אלו), ועוד דאיכא למיחש שהמים שנכנסים לתוך הנקבים ונמשכים למטה בין הנסרים ולבינים ואולי יעשו עי"ז כזוחלים ויפסלו המקוה כולו (והפ"ת דן גם בדברים אלו, ועוד דאין יקבעו בו ברזלים והרי הם מקבלים טומאה, ועי"ז גם העץ מקבל טומאה מפני שהברזל מעמיד אותם, (והפ"ת דן גם בדברים אלו), ומסקנתו שהרוצה לחוש לחומרא הנ"ל יעשה רצפת אבנים בלא נסרים כלל וכלל, והמקיל לא הפסיד אפילו עם הברזלים, כיון שהם עשויים מתחילה לשם בנין, אבל עכ"פ יש לסתום הנקבים משום חשש זחילה שהוא חשש דאורייתא. ובנוגע ביהודה מדבר על מקוה שהיתה עמוקה והנשים פחדו לרדת לשם לטבול, ולקחו כסא והעמידו בתוך המקוה וקשרוהו בחבלים כדי שיעמדו על הכסא בשעה שטובלת, וכתב שיש לגעור בהם, ואף דע"פ סברא אחת שנשען הט"ז לענין היתר נסרים יש למצוא היתר גם בזה, מ"מ הבו דלא לוסף, דשם יש כמה סברות להתיר, משא"כ ספסל דמפורש במשנה לאסור לא נסמוך על סברא חיצונה להתיר.

בפנים מאירות מתיר לחבר טסים של נחושת בקרקעית המקוה ובכתלים כדי לחזק מימיו, דאיתא טסים לא מקבלים טומאה, כיון שהם גולמי כלי מתכות.

סעיף ל"ב

טבילה ע"ג סילון שהמים עוברים דרכו למקום אחר

כתב הרא"ש שמותר לאשה לכתחילה לעמוד בזמן הטבילה ע"ג סילון הנמצא בקרקעית המקוה, שהמים עוברים דרכו למקום אחר, דהא דאיתא בגמרא (ס"ו:)

נאמר דווקא במיטה, אבל רגלי האדם כיון שנכנס לו טיט בין אצבעותיו והוא מקום דחוק אפשר שיהא חוצץ, ונראים דבריו.

פסקי ההלכה

לא תטבול במקוה שיש בקרקעיתו טיט, משום חציצה, אלא אם כן תתן עליו זמורות וכיוצא בהם, דבר שאינו מקבל שום טומאה, ואם טבלה, יש אומרים שלא עלתה לה טבילה. שו"ע, וכתב בהג"ה שזה שיטת הראב"ד ורש"י, אבל רוב הפוסקים מתירים.

וכתב הש"ך דמיידי הכא במקוה שיש טיט הו"ל ויוצרים ודרכים, אבל שאר טיט אינו חוצץ מפני שהוא נמחה במים כמבואר בסעיף י"ד, וכתב דאפשר שעל זה סמכו עכשיו לטבול במקוה שיש בו טיט, דסתם טיט אינו כמו טיט הו"ל, וגם רוב הפוסקים מתירים לטבול בנמל, והיינו במקום טיט.

וכתב הדגול מרובה דמ"מ צריכה להגביה רגליה בזמן הטבילה, ובנוב"י כתב דמהאי טעמא אם יש מקוה בלי רפש וטיט לא תטבול במקוה עם רפש טיט אע"פ שאינו טיט הו"ל, שהרי צריכה לקפוץ באויר בעודה תחת המים, וקרוב לודאי שאין הנשים נזהרות בזה.

סעיף ל"ד

טבילה במקום בני אדם, האם חוששים שתתבייש ולא תטבול כדי

רבינו תם ורבינו חננאל מבארים דברי הגמרא (הנ"ל) לא **חטבול בנמל**, שהטעם הוא מפני שרוב בני אדם מצויים שם והיא בושה וממהרת לטבול ואינה מזדקקת

ופירש רש"י דהיינו מקום שהספינות עוגנות בו, מפני שמעלה טיט וחוצץ. ולגירסתו הגמרא מסיימת ואע"ג דהשתא ליכא, אימור ברדיוני (כשעלתה מן המים ושכשכה רגליה) נפל. ולדבריו אפילו בדיעבד לא עלתה לה טבילה.

והקשה הרא"ש בדמסכת מקוואות משמע דבכהאי גוונא לא הוי חציצה, דתנן (ז' ז') **הטביל בו את המיטה אע"פ שרגליה שוקעות במים העבה טהורה, מפני שהמים מקדימים**. וכתב הרא"ש שיש מחלקים בין אדם לכלי, דאדם הוא כבד ומכביד בעובי הטיט. אמנם לפי הטעם שהמים מקדימין אין לחלק, שהרי יש קצת לחות בטיט וא"כ לא הוי חציצה, כדתנן (מקוואות ח' ה') **האוחז באדם ובכלים אם הדיח ידיו במים טהורים**.

והר"ן תירץ דמיטה שאני דליכא סדקים, אבל באדם חוצץ לפי שהטיט נכנס לו בין האצבעות ונדחק שם. וגם עליו יקשה דלפי הטעם שהמים מקדימין אין לחלק. והר"ש פירש דההיא דהטביל בו את המיטה מיידי בטיט העבה שאינו נרוק ואין מטבילין בו, ובזה מועיל מים מקדמים, אבל טיט הו"ל וטיט היוצרים שחוצץ מפני שהוא נדבק לא מועיל מים מקדמים (כמבואר לעיל סעיף י"ד). ולפ"ז אפשר ליישב דברי רש"י דקסבר דבנמל שכיח טיט הו"ל דלא מהני ביה מים מקדמים. וכ"כ הר"ן אהא **דאבחה דשמואל עביר מפצי ביומי תשרי** (ס"ז:),

ופירש רש"י מפני טיט הנהרות שלא יחוץ, דצ"ל שטיט הנהרות הוא טיט הו"ל שהוא חוצץ, ומ"מ כתב שמה שפירש רש"י דלא תטבול בנמל מפני שהטיט חוצץ לא מחזור, שאין בנמל טיט ביותר משאר נהרות. והראב"ד כתב אההיא דהטביל בה את המיטה וכו', ש"י דה"ה לאדם, וההיא דלא תטבול בנמל, אינו מקפיד אלא על טיט שבשפת הנהר, שהוא שוה למים, וי"א שדין זה

השחי, צריך לברר מה נחשב מקום גלוי ומה נחשב בית הסתרים, ויש בזה פרטים רבים לגבי צורת עמידתה ואבריה בזמן הטבילה, וכדלהלן.

צורת העמידה בזמן הטבילה

איתא בגמרא (ס"ז.) **אמר ריש לקיש האשה לא תטבול אלא כדרך גדילתה, כדתן האיש נראה כעודר וכמוסק זיתים, אשה נראית כאורגת וכמניקה את בנה.** ולהלן יובאו ביאורי הראשונים בדבריו.

ולענין ראיית נגעים איתא במתני' (נגעים ב' ד') **כיצד ראיית הנגע, האיש נראה כעודר וכמוסק זיתים, האשה כעורכת וכמניקה את בנה, כאורגת בעומדין לשחי ליד הימנית. רבי יהודה אומר אף כטווה בפשתן לשמאלית.** ולהלן יבואר האם הדינים הנוספים שמוזכרים כאן לענין נגעים (כעורכת, ולרבי יהודה כטווה בפשתן) ולא הזכיר ריש לקיש לענין נדה, שייכים גם לענין נדה, וכן יבואר מה הביאור בדברים אלו.

ופירש רש"י (ס"ז.) לא תטבול אלא כדרך גדילתה, כלומר לא תדחוק זרועותיה על בשרה, ולא רגליה ושוקיה זה בזה, אלא כדרך הליוכה ושימושה תמיד, ומה שנכסה וקמוט ואין מים באים בו לא איכפת לן, ואינה צריכה לפשט בית קמטיה וסתריה אלא כדרכה תמיד, כדתנן (נגעים ב' ד') גבי ראיית נגעים שטיהר בהם הכתוב בית הסתרים כדכתיב "לכל מראה עיני הכהן", ותנן האיש מראה נגעו לכהן כעודר וכמוסק זיתים, כעודר בבית השחי, וכמוסק זיתים בבית הערוה, דאם יש לו נגע בבית השחי אין צריך להגביה זרועותיו יותר מדאי להראותו, אלא כעודר שמגביה ואינו מאנס עצמו ומה שיוכל כהן

בטבילתה. ולפ"ז לא גורסים כאן אע"ג דהשתא ליכא אימר ברדיוני נפל, אלא גורסים זאת גבי נתנה תבשיל לבנה. וכן דעת הר"ף והרמב"ם והרשב"א, ולזה נוטה דעת הר"ן. וכתב רבינו ירוחם מכאן יש למחות בנשים שטובלות בנהרות או בשפת הים במקום שיראות מן הגוים. וכתב הבית יוסף איני יודע למה כתב מן הגוים, אפילו בדאיכא חשש שמא יראו אותן ישראלים יש למחות בידן מלטבול, שמחמת יראתן מלהתבייש ימהרו ולא יטבלו כהוגן.

וכתבו הרשב"א ורבינו ירוחם והטור שלפי ביאור זה אם טבלה במקום בני אדם עלתה לה טבילה בדיעבד, ולא חישינן דילמא אגב בעיתותא לא טבלה שפיר ולא אדעתה.

וכתבו התוס' והרא"ש שאם עשתה כמין גדר סביבה טובלת לכתחילה, ובזה ביארו הא דאבוה דשמואל **עביד מפצי לברתיה בימי דתשרי** (ס"ז.), וכ"כ הרמב"ם.

פסק ההלכה - לא תטבול במקום שיש חשש שיראוה בני אדם, מפני שמתוך כך ממהרת לטבול ואינה מודקדקת בטבילה, ומיהו בדיעבד עלתה לה טבילה.

סעיף ל"ה

נתבאר לעיל שבזמן טבילה צריך להגיע מים לכל המקומות הגלויים (והיינו המקומות שאינם מכוסים בבשר) שבגוף האשה, ובית הסתרים (והיינו מקום שדרכו להיות מכוסה בבשר) אין צריך ביאת מים (אלא רק שיהיה ראוי לביאת מים, והיינו שלא יהיה עליו דבר החוצץ). וכיון שיש מקומות באשה שלפעמים הם מכוסים בבשר ולפעמים אינם מכוסים, כבית

יסתם בה מקום הגלוי. וכ"כ הטור שלא תטבול בקומה זקופה ולא תשחה הרבה.

והר"ן כתב לגבי ראיית נגעים תנן האיש נראה כעודר וכמוסק זיתים והאשה כעורכת וכמניקה את בנה וכאורגת בעומדין לשחי ליד ימנית, ומפרש בתורת כהנים דעודר היינו לענין בית הסתרים, לפי שהעודר מפסק רגליו קצת, ומוסק לענין בית השחי, לפי שדרך המוסק להגביה זרועותיו קצת כדי לנער האילן, ואשה כעורכת לבית הסתרים שדרכה לפסוק רגליה, ומניקה את בנה היינו לענין תחת הדד שמה שנראה באותה שעה ממה שהוא תחת הדד אין לו דין בית הסתרים, וכאורגת בעומדין לבית השחי היינו שכשאורגת מעומד מגבהת יד הימנית לארז. וכן פירשו הר"ש והרא"ש, אמנם הרא"ש מביא שרבי יהודה אומר אף כטווה פשתן לשמאלית, שדרך הטווה להגביה ידה השמאלית, והרמב"ם והר"ן השמיטו הא דרבי יהודה, משום דסבירא ליה דלא יפלוגי אתא ולא קי"ל כוותיה.

האם הדין כעורכת שנאמר לענין נגעים שייך גם לגבי טבילה – כתב הבית יוסף שממה שהר"ן הביא כאן שצריכה להיות כעורכת, דאיתמר בנגעים, וריש לקיש לא הזכירו, נראה שהוא סובר שכך צריכה להיות גם בשעת טבילה, ולפי זה הא דלא נקט ריש לקיש אלא כאורגת וכמניקה את בנה ושבה ליעורכת, לאו דוקא אלא תרי מינייהו נקט והוא הדין לאידך, וכן מסתבר, דכיון דמדמינן בית הסתרים דטבילה לבית הסתרים דנגעים לגמרי מדמינן להו. וכן נראה קצת מדברי הרא"ש ורבינו ירוחם שכתבו שאינה צריכה להרחיב ירכותיה זו מזו יותר מדאי, דמשמע דקצת צריכה להרחיבם, והיינו

לראות יראה ואם לא יוכל לראות טהור, ובבית הערוה אינו צריך לכופף ולשוש יותר מדאי אלא כמוסק זיתים אחר שנשרו מן האילן ומלקטן על הארץ, והאשה נראית לכהן בנגעה כאורגת אם הוא בבית השחי, ואם בבית הערוה היא כופפת עצמה כמניקה את בנה.

ולתוס' ולסמ"ג ולר"ש ולרא"ש ולרשב"א ולר"ן ולטור כמניקה את בנה לא נאמר לענין בית הערוה כמו שפירש רש"י, דבתורת כהנים תני לה גבי הדד, והיינו לענין הגבהת הדד קצת מעל החזה, ולדבריהם לגבי בית הסתרים צריכה להיות כעורכת, כדתנן בפ"ב דנגעים.

וכתב הסמ"ג שצריכה להרחיב ירכותיה שלא יגעו לא זה לזה ולא לגופה, ולפשוט זרועותיה מעל גופה כדי שיכנסו המים בכל מקום, כמו שרגילה להיות כשהיא הולכת, ותפשוט זרועותיה ותפסוק ירכיה במקצת כמו שעושה כדי להתחזק ולערוך את הפת בחוזק, וכמניקה את בנה לענין להגביה הדד, וכאורגת בעומדין שדרכה להגביה יד ימינה עד שמגלה בית השחי, ויתר על כן הוא בית הסתרים ואין קפידא אם אין מים באין שם.

והרא"ש כתב שכדרך גדילתה הכונה שאינה צריכה להרחיב ירכותיה זו מזו יותר מדאי, וגם לא להגביה זרועותיה יותר מדאי, אלא כמו שרגילה להיות תמיד, שלא תפתח עיניה ביותר ולא תעצים עיניה ביותר, ולא תקפוץ פיה ותרחיב ירכותיה ותגביה זרועותיה כדרך הילוכה.

והרשב"א כתב האשה לא תטבול זקופה ממש ולא שוחה ממש, אלא דרך גדילתה, האשה נראית כעורכת לבית הסתרים וכמניקה את בנה לתחת הדד, כדי שלא

גלוי בזמן מלאכה אחרת, די"ל שת"ק סובר שכיון דאין דרך לעשות שתי מלאכות בבת אחת, לא חשיב גילוי אלא מה שמתגלה בשעת מלאכה אחת, וממילא מועדיפים את המלאכה הנעשית בימין.

וכתב הבית יוסף דהא דנקט ריש לקיש אורגת, הכונה לאורגת בעומדין, כדאיתא בנגעים, דסתם אורגת היא בעומדין, וכן הפוסקים שהעתיקו דברי ר"ל כוונתם לאורגת בעומדין.

וכתב הטור שהאשה בטבילתה צריכה להיות (לענין בית השחי) כדרך שנראית בשעה שמוסקת זיתים. והקשה הבית יוסף שהרי לרש"י מוסק זיתים היינו כשהוא מלקטן מן הארץ אחר שנשרו, ולר"ש והרא"ש הכונה להגבהת הזרועות בשעת לקיטתם מן העץ, והטור לא פירש כוונתו. וצ"ל שכיון שהטור אמר דין זה לענין בית השחי, ממילא מובן שהכונה להגבהת הזרועות, דליקוט מן הארץ שייך לענין בית הערוה, וגם לשון מוסק משמע שהכונה ללקט מן האילן. אבל קשה דהא שיעורא דכמוסק לא נאמר אלא באיש, אבל באשה נאמר השיעור כאורגת. ושמואל י"ל דס"ל ששיעור גילוי בית השחי של יד ימין באורגת בעומדין, הוי כשיעור גילוי מוסק בשתי הידים, והא דקאמר באורגת ליד ימין אין הכונה למעט יד שמאל, דמאי שנא, אלא הכונה שכל מה שמתגלה משחי של יד ימין בשעת אריגה בעומדין אינו חשוב בית הסתרים בין בשחי ימין בין בשחי שמאל, ומה שהמשנה וריש לקיש הזכירו באשה כאורגת ולא כמוסקת זיתים, היינו כדי לתת טעם מתי בית השחי של האשה מגולה. ולפ"ז דאמר רבי יהודה אף כטווה בפשתן לשמאלית, כוונתו שמה שמתגלה בשחי השמאלי

כעורכת, והיינו דרך גדילתה דאמר ריש לקיש. וגם התוס' והסמ"ג והטור כתבו שצריכה להיות כעורכת. אבל הרמב"ם והרשב"א הזכירו רק שתהיה כאורגת וכמניקה, ולא הזכירו שתהיה כעורכת, ומשמע דס"ל שבדווקא לא נקט ר"ל שתהיה כעורכת, וצ"ב מאי שנא.

והתוספות כתבו שצריכה להרחיב ירכותיה קצת כדאיתא בסמוך כאורגת וכמניקה את בנה לענין הגבהת הדד מעל החזה קצת. וכוונתם שאורגת דרכה להרחיב ירכותיה קצת, או שכוונתם שכמו שמקיפים על השחי ומקום הדד, יש להקפיד גם שהירכות לא יתחברו.

האם צריכה להגביה ידה השמאלית - הר"ן כתב שתגביה ידה הימנית כאורגת בעומדין בשביל השחי של היד הימנית, והשמיט דינו של רבי יהודה שתהיה כטווה בפשתן לשמאלית. וצ"ב מאי שנא ימנית משמאלית. וי"ל דכיון דאין האשה טובלת אלא כדרך גדילתה, מה שדרכו להתגלות בעת מלאכתה אינו חשוב כבית הסתרים וצריך לגלותו גם בשעת טבילה, אבל מה שאין דרכו להתגלות בעת מלאכה כגון הזרוע השמאלית הוי בית הסתרים ואינו צריך להתגלות בשעת טבילה. וכן נראה דעת הפוסקים שסתמו וכתבו כאורגת. ולפ"ז יש חילוק בין איש לאשה, דאיש צריך להיות כמוסק זיתים והיינו כשהוא מגביה זרועותיו לנער, דמסתמא מגביה שתי ידיו בשוה, ובאשה מספיק שתגביה ידה הימנית, דבכל אחד הולכים לפי מה שעשוי להתגלות בזמן מלאכתו, ואף שאשה כטווה בפשתן מגביה ידה השמאלית, מלאכה שעיקרה נעשית ביד ימין חשובה יותר ממלאכה שעיקרה נעשית בשמאל, ואין לומר ששתי המקומות לא יהיו בית הסתרים כיון שכל אחד

על צידיהן למעלה מהחגור, וכתב הט"ז שרחוק לומר שהתלמוד יתן שיעור בנשים כאלו שגינה אותם הכתוב. כתב הרמב"ם שהטובל כשידייו ורגליו כפותים, אם נכנסו מים דרך כולו טהור, ומקורו בתוספתא (מקוואות פ"ח). ונראה שהכונה שאם לא טבל כדרך גדילתו בודקים אותו, ואם נכנסו המים בכל המקומות שהיה נכנס אילו טבל כדרך גדילתו עלתה לו טבילה, ואם לאו לא עלתה לו טבילה.

האם הדינים הנ"ל נאמרו רק לגבי טהרות או גם לבעלה - כתב הסמ"ג בשם הערוך דהא דבעינן שתטבול האשה כדרך גדילתה, היינו דוקא לטהרות, אבל לבעלה לא צריך. וטעמו מפני שהוא גורס ולית הלכתא ככל הני שמעתתא כי איתמר הני לטהרות אבל לבעלה לא, ולפי זה דברי ריש לקיש הם דווקא לטהרות. והרשב"ץ כתב שכך סובר גם הרמב"ם, והראב"ד סובר שזה נאמר גם לגבי טבילה לבעלה, וכן דעת הרשב"א. והתוספות והרא"ש והמרדכי כתבו שרש"י אינו גורס שמדובר דווקא לטהרות, והקשה כמה קושיות על הגורסים כן, וכתב הרא"ש ונכון להחמיר כגירסת רש"י, וכן נראה שהוא דעת התוספות, וכתב הבית יוסף שאפילו לדברי הגורסים כן דלבעלה טהורה היינו בדיעבד, אבל לכתחילה אפילו לבעלה צריכה כל הני חומרות, ומזה נלמד לדברי האוסרים בדיעבד נמי סברי דחייץ.

פסקי ההלכה

לא תטבול בקומה זקופה, מפני שיש מקומות שמסתתרים בה, ואל תשחה הרבה עד שידבקו סתריה זה בזה, אלא שוחה מעט עד שיהיו סתרי בית הערוה נראים, כדרך שנראית בשעה שהיא עורכת, ויהיה תחת

כשטווה פשתן נחשב מגולה, כיון שדרכה בכך, ויותר מזה לא נחשב מגולה, אף שביד ימין זה נחשב מגולה, והטור פסק כת"ק שלא חילק בדבר וס"ל שכשיעור אורגת בימין צריך להיות מגולה גם בשמאל, וכיון שזה השיעור בכמוסק זיתים נקט הטור שיעורא דכמוסק זיתים.

עוד כתב הטור שאינה צריכה להרחיב ירכותיה זו מזו יותר מדאי, וגם לא להגביה זרועותיה יותר מדאי, אלא כדרך שהיא רגילה לעשות בעת הילוכה. וצ"ב שהרי לדעתו צריכה להגביה ידה כמוסק זיתים, ובפשטות במסיקת זיתים מגביהים את היד יותר ממה שהיד מוגבהת בדרך הילוכה, שאז אינה מגביהה ידה כלל, ודוחק לומר כדכרך שהיא רגילה לעשות בעת הילוכה לא קאי אלא להרחקת ירכותיה ולא להגבהת זרועותיה, ושמא י"ל דלישנא דהגבהה דנקט לאו דווקא, אלא להרחקת הזרוע מן הגוף לגלות השחי קרי הגבהת זרועותיה, ולפ"ז צ"ל דמוסק זיתים אע"פ שהוא מגביה ידיו בשעה שמוסק אינו מרחיק זרועותיו מן הגוף יותר ממה שמתרחקים בעת הילוכו, דהא כדי לנער את האילן בהגבהת זרועותיו קצת סגי. (בית יוסף). והט"ז מבאר שהטור הסתפק דכיון דאיתא אצל נגעים כאורגת ביד ימין, אם דווקא לימין בעינן שיעור ולשמאל לא כלום, או אורחא דמיילתא נקט, ולכן נקט שיעורא דפסיקא ליה גבי איש וה"נ באשה. עוד כתב הט"ז ששיעור כעודר וכמוסק זיתים הוא השיעור של כדרך הליכה, ונקט שיעור של דרך הליכה משום שכל אדם יכול לשער בזה, ולא יטעה להרחיב הירכים ולהרחיק הידים הרבה. והב"ח כתב שהרחקת הידים מן הגוף כדרך הילוכה, היינו כדרך שנשים שחצניות שכופות ידיהן ומניחות אצבעותיהן

הגוף יכול להכנס שם בבת אחת מהני, ואפילו נשתטח וטבלה מותר כל שלא קיפלה את עצמה, (וכ"כ רבינו ירוחם, וכ"כ רב נטרונאי), אלא שיש לחוש לכתחילה שמא לא תשתטח יפה כל שהמים מרודדים ביותר. עוד כתב הרשב"א שבמקום ותיקין אין ראוי לסמוך על מקוה כזה, שמא לא תטבול בו יפה יפה, אלא יהיה בו ממעל לטבורה זרת לפחות. וכ"כ הרשב"ץ.

פסק ההלכה - צריך שיהיה המקוה גבוה ממעל לטבורה זרת לפחות.

וכתב הבאר הגולה שזרת היינו חצי אמה של ו' טפחים, ובלבושי שרד כתב שזה אינו ברור כ"כ, כי מבואר בירושלמי שיש שני מיני זרת, ולכן בעת תיקון המקוה ראוי לדקדק שיהא דוקא י"ב גודלין שהוא חצי אמה, ואח"כ אם נתמעטו לא יפחות עכ"פ מ' גודלין, וראוי לכל מורה להשגיח ע"ז, כי לדעת הש"ך יש בזה חשש פסול דיעבד, ולכן ראוי שיתן לאשה העומדת על הנשים בעת טבילה מידה של עשרה גודלין, למען תדע ליזהר בדבר, ויזהירנה שאם לא יהיה כ"כ ממעל לטבורה של הטובלת לא תטבול אא"כ תוכל לשכב לארץ בתוך המים ללא שתהיה מקופלת. וגם בכל דיני הטבילה החיוב מוטל על כל מורה להזהיר תמיד להאשה העומדת על הטבילה, ולא יסמוך במה שהזהירה פעם אחת, אלא יהיה רגיל בכך. פתחי תשובה.

סעיף ל"ז

יש מי שאומר שאע"פ שאין בגובה מי המקוה לעלות בהם כל גופה אא"כ פניה וגופה כבשים בקרקע, שפיר דמי. (שו"ע). וכתב הש"ך שכ"כ בה"ג ושאר פוסקים.

דדיה נראה כדרך שנראה בשעה שמניקה את בנה, ויהיה תחת בית השחי נראה כדרך שנראה כשאורגה בעומדין, ואינה צריכה להרחיק ירכותיה זו מזו יותר מדאי, וגם לא להרחיק זרועותיה מהגוף יותר מדאי, אלא כדרך שהם בעת הילוכה, ואם שינתה, כגון ששחתה ביותר או זקפה ביותר, עלתה לה טבילה, ויש מי שאומר שלא עלתה.

והקשה הט"ז איך י"א שזה פוסל בדיעבד, והרי מבואר בסעיף ל' שכשמים מקדמים עלתה לה טבילה. ותיירץ ש"ל שחוששים שעוד לפני שנכנסה למים כבר היו מדובקים. ולכן נכון שכל אשה תכנס לגוף בתחילה עד הצואר, שמא אח"כ תשחה הרבה ולא אדעתה.

והש"ך מקשה על מש"כ השו"ע שבדיעבד עלתה לה טבילה, שהרי בסעיף ח' מבואר שהשו"ע לא גורס שדינים אלו הם דווקא לטהרות ולא לבעלה. וצ"ע.

סעיף ל"ז

שיעור גובה המקוה

כתב הרשב"א שאפילו אם היה אורך המקוה ורוחבו י' אמות על י' אמות, אם אינו גבוה לפחות עד חצי החזה אין טובלים בו, אא"כ שוטח כל גופו בקרקע, דאל"כ הרי צריך להתכופף, ונתבאר בגמרא (ס"ו). **האשה לא תטבול אלא כדרך גדילתה וכו'**, וכן איתא במקוואות (ז' ז') **מקוה שמימיו מרודדין כובש אפילו חבילי עצים אפילו חבילי קנים כדי שיתפחו המים ויורד וטובל**. ובמק"א כתב הרשב"א שמה שאמרו (חגיגה י"א). **ששיעור מקוה הוא אמה על אמה ברום שלש אמות**, לאו דווקא, אלא שיערו שזה מכיל ארבעים סאה כדי שיעלו בהם כל גופו, ואף אם מימיו מרודדים, אם כל

סעיף ל"ח

דין הלשון לענין טבילה

איתא בגמרא (קידושין כ"ה). **אמר עולא הכל מודים בלשון לענין טומאה דגלוי הוא וכו', לענין טבילה כממון דמי, מאי טעמא, "ורחץ בשרו במים" אמר רחמנא, מה בשרו מאבראי אף כל מאבראי.** ומבואר שא"צ לפתוח את הפה בזמן הטבילה.

אמנם איתא במתני' (מקוואות ח' ה') **קרצה שפתותיה, כאילו לא טבלה.** ועיין בסעיף כ"ז מה שביארו בזה הר"ש והרא"ש. וכתב הרא"ש שלכן צריכה להשיק שפתותיה זו בזו כדיבוק בינוני.

פסק ההלכה - אינה צריכה לפתוח פיה כדי שייכנסו בה המים, ולא תקפוץ אותה יותר מדאי, ואם קפצה, לא עלתה לה טבילה, אלא תשיק שפתותיה זו לזו דיבוק בינוני.

סעיף ל"ט

מצב העיניים בזמן הטבילה

איתא בגמרא (ס"ז). **אמר רבי יוחנן פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה.** ופירש רש"י פתחה עיניה ביותר היא חציצה למעלה, עצמה עיניה ביותר היא חציצה למטה, וכן מבואר בדברי הרא"ש שזה חוצץ בטבילה לבעלה, וכתב הרא"ש שלכן צריכה לסגור עיניה ברפיון, וכתב הבית יוסף שאין כוונתו שצריכה לסוגרם לגמרי, דאפילו פתוחים קצת שפיר דמי, דהא דרך גדילתה הוא,

ולפתוחים קצת קרי להו סגורים ברפיון, ואפשר דלשופרא דמילתא כתב כן, דכשהם סגורים ברפיון לא תבוא לפותחם או לעוצמם יותר מדאי.

וכתב רבינו ירוחם שי"א שדברי הגמרא נאמרו רק בטבילה לטהרות, ולא בטבילה לבעלה, וכן דעת הרמב"ן.

פסק ההלכה - לא תעצים עיניה ביותר ולא תפתחם ביותר, ואם עשתה כן יש אומרים שלא עלתה לה טבילה. וכתב הש"ך שבסעיף הקודם סתם השו"ע שבקפצה שפתותיה לא עלתה לה טבילה, דהדין הנ"ל הוא משנה, ובטעם החילוק ביאר הר"ן שעצימת העיניים לא מעכבת שיבואו מים, כמו שקריצת השפתיים מעכבת.

סעיף מ'

מה תעשה כדי שלא יצאו שערות מחוץ למים

כתבו הרשב"א והרא"ש שהטובלת תעמיד אשה על גבה בשעה שהיא טובלת, שתראה שלא ישאר משער ראשה צף על המים. וכתבו הכל בו והאגור בשם הר"מ שתיקח עימה אשה יהודית או בעלה או נערה שהיא גדולה יותר מ"ב שנים ויום אחד, אבל לא נכרית הואיל ואיתחזק איסורא. עוד כתב הכל בו שטהורה שטבלה עם טמאה או לאחריה אין בזה קפיда והיא טהורה לבעלה.

וכתבו הראב"ד והרשב"א ורבינו ירוחם שאם כרכה שיער ראשה בדבר שאינו חוצץ, וטבלה בינה לבין עצמה, כגון בחוטי שיער וחוטי צמר ובלבד שתפרם (ולא גוזרים אטו שאינו רפוי), יתייב ללילתא שאינם מלוכלכים, (שנתבאר בסעיף ד' שאינם חוצצים), עלתה לה טבילה. וכתב שאין

בזמן הטבילה, או י"ל שאפילו קודם הטבילה חוששים. וכתבו התוס' שגירסא זו אינה כתובה בספרים שלנו. אבל הרא"ש כתבה, וכן פסק הרמב"ם. והבית יוסף תמה על הטור שהשמיט דין זה, ואף אי ס"ל שזה בכלל ההוא דאיתמר ולית הלכתא ככל הני שמעתתא, שהרי הרא"ש שנכון להחמיר כדברי רש"י דלא גרים לית הלכתא ככל הני שמעתתא. והרמב"ם גורס ולית הלכתא וכו', וס"ל דזה קאי אשמעתתא דמנתנה תבשיל לבנה ואילך, ולפ"ז צ"ל שבגירסת הרמב"ם היה כתוב מפשלת בנה קודם נתנה תבשיל לבנה, ולכן הרמב"ם פסק להלכה דין זה, אלא שצריך לתת טעם מאי שנא נתנה תבשיל לבנה ממפשלת בנה שזו עלתה לה טבילה לבעלה וזו לא עלתה, ושמא י"ל שנותנת תבשיל לבנה יודעת שדרך התבשיל לידבק ובודאי נזהרת, ולפיכך מותרת לבעלה, אלא דלטהרות החמירו, אבל מפשלת את בנה אינה עשויה ליתן אל לבה שיש טיט בידי התינוק או ברגליו ולפיכך חשו לה אף לבעלה.

פסק ההלכה - המפשלת בנה לאחוריה כשהיא ערומה, וטבילה, לא עלתה לה טבילה, שמא היה טיט ברגלי התינוק או בידי ונדבק באמו וחצץ בשעת טבילה ואחר שעלתה נפל. וכתב הש"ך שהב"ח פסק שעלתה לה טבילה, והדין של נתנה תבשיל לבנה יתבאר בסוף סימן קצ"ט.

סעיף מ"ב

חציצה בצרורות וקיסמים שבין אצבעות הרגלים

איתא בתוספתא (מקוואות פרק ח') נכנסו צרורות וקסמין בסדקי רגליו מלמטה, רבי עקיבא אומר אינו חוצץ מפני

חולק בדבר שחוטי שיער לא חוצצים, א"כ יש כאן תיקון איך לטבול בלא אשה עומדת על גבה.

והראב"ד כתב שחוטי שיער מועילים אפילו במהודקים, שכיון שהם קשים אינם מהודקים לגמרי ונכנסים שם המים, והביא שיש ששואלים הלא חפירת הראש היא משום שמא השיער נקשר שזה חוצץ, ויש שמתרץ דשאני קשר מכריכה, דקשר שיער חוצץ אבל כריכת שיער לא חוצץ, ויש שמסתפק לומר שבכריכה נמי מותר רק בקליעת שלש חוטיין, כדאמרינן בגמרא (ס"ז). נימא אחת קשורה חוצצת ג' אינן חוצצות, וכן משמע בירושלמי שרק בזנב הסוס מותר כיון שהוא עבה וקשה, אבל לא בשיער אשה.

פסק ההלכה - צריך להעמיד על גבה יהודית גדולה יותר מ"ב שנה ויום אחד בשעה שהיא טובלת, שתראה שלא ישאר משער ראשה צף על פני המים, ואם אין לה מי שתעמוד על גבה, או שהוא בלילה, תכרוך שערה על ראשה בחוטי צמר או ברצועה שבראשה, ובלבד שתרכס, או בשרשרות של חוטים חלולות, או קושרת בגד רפוי על שערותיה.

וכתב הפתחי תשובה בשם רעק"א שאם לא כרכה שערה וטבלה בינה לבין עצמה לא עלתה לה טבילה.

סעיף מ"א

החזקת תינוק מאחריה בזמן הטבילה

כתבו התוס' שרבינו חננאל גורס עוד מימרא בגמרא (ס"ז). והיינו **המפשלת את בנה וטובלת לא עלתה לה טבילה, ואע"ג דחוי לה השתא דליכא מידי עליה, חיישינן דילמא ברדיוני נפל**, וכתבו התוס' דמיירי

החוטם. וכתב הש"ך שדברים אלו אינם מעכבים בדיעבד.

סעיף מ"ד

היתה בה שיערה אחת או שתי חוץ למכת ראשה מודבק למכה, או שהיו שתי שערות ראשה מודבקות בטיט או בצואה, או שהיו שתי שערות בריסי עיניה מלמטה ונקבו והוציאתן (ובלבד העתיק ויצאו, וזה נכון יותר. ט"ז) בריסי עיניה מלמעלה וכן אם היו ב' שערות ריסי עיניה של מטה מדובקות בריסי עיניה של מעלה, הרי אלו חוצצים.

סעיף מ"ה

טבילה עם רגלים מאובקות

עוד איתא בתוספתא **היו רגליו מליאות אבק וירד וטבל במקוה שיש בו ארבעים סאה טהור**. ואיתא ברמב"ם שלכתחילה אין לטבול עם אבק, והיינו כמשמעות התוספתא, וכן איתא במתני' (מקוואות ט' ב') **לא יטבול באבק שעל רגליו**. אמנם בר"ש גרס בתוספתא **היו רגליו מליאות אבק וירד וטבל במקוה שיש בו מ' סאה טמא שפשף או שטבל בחמין טהור**, ומשמע שכשאינם חמין ולא שפשף בדיעבד נמי טמא, דס"ל שכשהרגלים מלאות אבק ומטבילן במים האבק שעל רגליו נעשה טיט וחוצץ, והשפשוף או החמין מסירים את האבק, ולדעת הרמב"ם צ"ל שאף שלכתחילה אין לטבול באבק שעל רגליו בגלל החשש הזה, מ"מ היכא שעבר וטבל טהור, דסתם מים מעבירין את האבק אע"פ שאינם חמין.

שהוא כבית הסתרים, והרמב"ם פסק שזה חוצץ. וביאר הבית יוסף דס"ל דכיון דנקיט ליה תנא משמא דיחידאה משמע דכולהו רבנן הוו פליגי עליה. וע"ע בסעיף הבא.

פסק ההלכה – נכנסו צרורות וקסמים בסדקי רגליה מלמטה, חוצצים. (שאע"פ שבית הסתרים א"צ ביאת מים, צריך שיהיה ראוי לביאת מים. ש"ך).

סעיף מ"ג

חציצה ברטיה שעל בית הסתרים

עוד איתא בתוספתא (שם) **אספלנית מלוגמא ורטייה שעל בית הסתרים, רבי אומר חוצץ, רבי יוסי ברבי יהודה אומר אינו חוצץ**. והרמב"ם פסק כרבי, דס"ל שטעמו של רבי יוסי ברבי יהודה אינו משום דס"ל שאינם מהודקים, שא"כ מאי טעמא דרבי, ודוחק לומר דבהכי פליגי, אלא טעמו דס"ל שבית הסתרים א"צ אפילו שיהיה ראוי לביאת מים, וכיון דאיתא בגמרא (קידושין כ"ה. ונדה ס"ו:) דלרבי זירא בעינן ראוי לביאת מים, ומשמע שכך ההלכה, וא"כ נמצא שאין הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה, (ולפ"ז גם דברי ר"ע שהובאו בסעיף הקודם הם לשיטת רבי יוסי ברבי יהודה, ואין הלכה כמותו).

פסקי ההלכה

אספלנית, מלוגמא ורטיה שעל בית הסתרים, חוצצין, אף על פי שאינם צריכים שיכנסו בהם המים, צריכים שיהיו ראויים ולא יהא בהם דבר חוצץ.

כתב הרמ"א ש"א שהאשה צריכה להטיל מים קודם טבילה אם היא צריכה לכך. גם צריכה לבדוק עצמה בגדולים ובקטנים שלא תהא צריכה לעצור עצמה שלא יהיו ראויים לביאת מים. וכן האשה צריכה להסיר צואת

להסירם חוצצים אפילו בדיעבד. וכתב בחמודי דניאל שכינים מתות הדבוקים בשיער צריך להסירם.

סעיף מ"ח

טבילה בלא כוונה

איתא בגמרא (חולין ל"א): **איתמר נדה שנאנסה ומטבלה, אמר רב יהודה אמר רב מהורה לביתה (-לבעלה) ואסורה לאכול בתרומה, ורבי יוחנן אמר אף לביתה לא מהורה. אמר ליה דבא לרב נחמן לרב דאמר מהורה לביתה וכו' עוון כרת הותרה איסור מיתה מיבעיא, אמר ליה בעלה חולין הוא וחולין לא בעי כוונה, ומנא תימרא דתנן גל שנתלש וכו'.**

עוד בגמרא (שם ל"א): **היכי דמי נדה שנאנסה ומטבלה, אילימא דאנסה חבירתה ואמטבלה, כוונת חבירתה כוונה מעלייתא היא. אמר רב פפא, לרבי נתן שנפלה מן הגשר, לרבנן שירדה להקר, (פלוגתא דרבי נתן ורבנן לענין שחיטה, דרבנן בעו כוונה לחתיכה, ולרבי נתן אפילו זרק סכין לנועצה בכותל והלכה ושחטה כדרכה כשרה).**

והרמב"ם פסק כל הטובל צריך להתכוין לטבילה ואם לא נתכוין עלתה לו טבילה לחולין, (והיינו כרב, וכן פסקו הסמ"ג ורבינו חננאל והר"ן), ואפילו נדה שטבלה בלא כוונה כגון שנפלה לתוך המים או ירדה להקר הרי זו מותרת לבעלה (דקיימא לן כרבי נתן). וכן פסק בשו"ע.

והרשב"א וההגהות אשרי כתבו שנראה שהלכה כרבי יוחנן, וכן פסקו הרוקח ורבינו ירוחם.

פסקי ההלכה

נדה שטבלה בלא כוונה, כגון שנפלה לתוך המים או שירדה להקר, הרי זו מותרת לבעלה. שו"ע.

פסק ההלכה - לא תטבול באבק של רגליה, ואם טבלה, יש מי שאומר שאינו חוצץ ויש מי שאומר שחוצץ, אלא אם כן שפשפה או שטבלה בחמין.

וכתב בפני אריה שאנשים אשר קווצותם תלתלים ומפזרים על ראשיהם אבק לבן לנוי, אינו חוצץ, דדבר העשוי לנוי הרי הוא כגופו של שיער, אך כתב שאין ללמוד מזה שתהא אשה מותרת לטבול עם האבק הזה שעל ראשה, דמיד כשיבואו השערות במים אזיל ליה הנוי, ולא עדיף מאבק שעל רגלים, ואפילו לדעת הרמב"ם שאבק שעל רגלים אינו חוצץ בדיעבד, זה גרוע יותר.

סעיף מ"ו

טבילה עם בגדים

איתא בגמרא (ביצה י"ח): **נדה מערמת ומטבלת בבגדיה. ופסקו הרמב"ם והרא"ש שטמא וכן נדה שטבלו בבגדיהם עלתה להם טבילה.**

פסק ההלכה - נדה שטבלה בבגדיה מותרת לבעלה. וכתב הש"ך דמבואר ברמב"ן דמייירי דווקא בבגדים רפויים, אבל אם הבגדים צרים ודבוקים לבשר אין לטבול בהם.

סעיף מ"ז

מין כינים שדבוקים בבשר ונושכים בעור במקום שיער ונדבקים בחוזק בבשר, צריך להסירן על ידי חמין ולגורדן בצפורן, ואם אינו יכול להסירן, אינו חוצץ, דהוי מיעוט שאינו מקפיד. שו"ע. וכתב הש"ך ששמע שם שאם יכול

טמא או עובד כוכבים, ואם פגעו בה דברים אלו, אם היא יראת שמים תחזור ותטבול. וכתב בשערי דורא שדבר טמא היינו כגון כלב או חמור או עם הארץ (גמור, דאינו יודע לקרות ק"ש. פ"ת) או עובד כוכבים או חזיר או סוס או מצורע וכדומה, אבל ברוקח ובכל בו איתא שאם פגע בה סוס תעלה ותשמש, שבניה עומדין נאה בדבורן שומעים ומבינים לומדי' תורה ואינם משכחין וממעטי' בשינה, ולא עוד אלא שאימתן מוטלת על הבריות וכו'.

איתא בגמרא (פסחים ק"א.) האי מאן דפגע באיתא בעידנא דסלקה מטבילת מצוה, אם איהו קדים ומשמש אחדה ליה לדידי' רוח זנונית, אי איהו קדמה ומשמשה אחדה לה לדידה רוח זנונית, מאי תקנתיה לימא הכי (תהילים ק"ז) "שופך בוז על נדיבים ויתעם בתוהו לא דרך", וכן איתא ברוקח, אבל בעל תולדות אהרן לא ציין מקרא דשופך בוז על נדיבים, אלא ומזיח אפיקים רפה באיוב י"ב, ונראה מדבריו שלא היה גורס בגמרא שופך בוז על נדיבים וגו', ובילקוט מביא שני הפסוקים, הלכך נמרינהו לתרויהו. ש"ך.

וכתב הרמ"א שיש מחמירין ומצריכים אותה טבילה אחרת, ויש להחמיר לכתחילה (שתחזור ותטבול אם אפשר. ש"ך). וכתב הש"ך בשם הב"ח שאין לה לברך כשחוזרת וטובלת.

וכתבו הב"ח והט"ז והש"ך שאם חברתה טבלה אותה בכח, הוי טבילה לכו"ע, דכוונת חברתה נחשבת כוונה. וכתב הפתחי תשובה שאם בעלה היה חולה וספרה ז' נקיים וטבלה כדי שתוכל לגעת בו, ולא היה בכוונתה לתשמיש, נראה שמועילה הטבילה גם לתשמיש. וכתב בחמודי דניאל שאם איש טבל אותה בכח לכאורה לא מהני. ובלבושי שרד מסתפק היכא שנכנסה כדי להקר וכשהיא כבר בתוך המים התכוונה לטבילה, אם זה מועיל שלא להצריכה טבילה אחרת.

עוד כתב הרמ"א שיש שכתבו שיש לאשה להיות צנועה בליל טבילתה, וכן נהגו הנשים להסתיר ליל טבילתן שלא לילך במהומה או בפני הבריות, שלא ירגישו בהן בני אדם, ומי שאינה עושה כן נאמר עליה "ארור שוכב עם בהמה".

עוד כתב הרמ"א שיש לנשים להזהר כשיוצאות מן הטבילה שיפגע בה חברתה, שלא יפגע בה תחילה דבר

סימן קצ"ט

הוא דתניא "ורחץ את בשרו במים" שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים, "את בשרו" את המפל לבשרו, ומאי ניהו שער. כי אמרין דאורייתא לעיוני דילמא מיקטר, אי נמי מאוס מידי משום חציצה, ואתא איהו תיקן חפיפה. ופירש רש"י שתיקן חפיפה במסרק להרחקה דמילתא.

וכתבו התוס' והרא"ש שה"ר שמעיה מפרש דהא דתיקן עזרא שתהא אשה חופפת, אכל הגוף קאי, דבכל הגוף שיין חפיפה, והביא ראיות לדבריו, ומשמע ודאי דה"ר שמעיה מצריך חפיפה גם בראש, כדמשמע לישנא דגמרא דמייירי בשיער וכדפירש רש"י, ועוד דאין טעם להחמיר בגוף יותר מבשיער, דשיער עשוי להיות בו דבר חוצץ יותר מבגוף, כיון שהוא עשוי להסתבר ולהקשר, וגם זוהמא וזיעה מצויים בו יותר, אלא שרצה להוסיף דבכל הגוף נמי בעי חפיפה, דמשמע ליה דלישנא דחפיפה שיין בין במקום שיער בין שלא במקום שיער.

והתוס' והרא"ש דחו ראיותיו וכתבו שרבינו תם פירש דחפיפה לא שייכא אלא בראש, והביא ראיות לדבריו, וכתב הרא"ש שאחד מראיותיו מדקאמר רבא שתהא אשה מדיחה קמטיה במים, ומבואר דשאר הגוף לא בעי הדחה, דהא לא קאמר שתדיח אפילו קמטיה במים. ונראה מדברי התוספות והרא"ש שדברי רבינו תם נראים בעיניהם. וכן הוא דעת הרמב"ם. אמנם כתבו התוס'

דיני חפיפה סירוק ועיון

כיון שחציצה פוסלת בטבילה, חייבת האשה מדאורייתא לעיין בגופה ובשערותיה לפני הטבילה לראות שאין עליה שום דבר החוצץ, ועזרא תיקן שצריכה גם שתחפוף שערותיה בחמין ותסרקם. (ב"ק פ"ב). וכן צריכה להדיח בית הסתרים במים. ונהגו בנות ישראל לחוף כל גופן ולשוטפו בחמין, וכן ראוי להנהיגן.

סעיף א'

הדחת בית הסתרים

איתא בגמרא (ס"ו:) **אמר רבא לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אשה מדיחה בית קמטיה** (-בית השחי ובית הסתרים) **במים.**

וכתב הטור שתדיח קמטיה וכל בית סתריה. והקשה הבית יוסף שקמטיה כולל גם בית סתריה, ובדרכי משה תירץ שקמטים היינו תחת אצילי ידיה ותחת שוקה, ובית הסתרים היינו בפנים כגון נקבי האוזן והאוזניים ולפנים מהשפתיים.

וכתב מהר"ק דמדנקט מים נראה דבמים דווקא קאמר, אבל ביין ושאר משקין לא, דחיישינן שמא ישאר בתוך הקמט כתם מהיין או מהמשקה.

חפיפה ועיון

עוד איתא בגמרא (ב"ק פ"ב). **עשרה תקנות תיקן עזרא... ושתהא אשה חופפת וטובלת. דאורייתא**

תמוה למה לא מספיק חפפת כל הגוף, שהרי אז היא בודקת ג"כ, דאין לך בדיקה גדולה מזו, דאע"פ שאינה רואה במקום שחופפת סגי בהכי, דאל"כ איך תעיין בראשה ובמקומות שא"א לה לראות, דהא לא הצריכו בזה שתראה לחברתה, אלא דבר פשוט שעל ידי המשמוש שפיר הוה עיון דבר תורה, וכ"ש לפי תקנת עזרא שעושה חפיפה ושטיפה. ומסיק הט"ז שכוונת השו"ע שמה שמדאורייתא צריכה עיון, תחמיר לחפוף כל הגוף במקום לעיין, ואם היא מעיינת ובודקת עצמה בשעת החפיפה דיה בכך, וא"צ בדיקה מיוחדת דווקא.

וכתב הש"ך שמדברי הראשונים מבואר שחפפת השיער אינה דווקא בראש, אלא בכל מקום כינוס שיער, ועכשיו נהגו לסרוק שיער ראשה במסרק, ושאר שיער שבה מפספסת אותן בידיה יפה יפה. עוד כתב הש"ך שפוסקים הסכימו שחפפת שאר הגוף אינה מתקנת עזרא, ולכן מקילים בזה בכמה דברים, אבל העיון הוא מדאורייתא.

וכתב החמודי דניאל שלכאורה נראה שדווקא במקום קמטים צריך לחוף דווקא במים, אבל במקום שאין קמטים אפשר גם בשאר משקים.

אשה שמסופקת אם עיינה בשערותיה כלל, כתב הנודע ביהודה שזה ספק דאורייתא וצריכה טבילה מחדש, ואף אם ברור לה שעיינה, אלא שהיא מסופקת אם סרקה, דאז הוי ספק דרבנן, מ"מ צריכה טבילה אחרת, כיון דאיכא חזקת איסור, ועוד דהוי דבר שיש לו מתירין, אמנם כתב הנודע ביהודה שיש לנו כאן היתר אחר, דמסתמא קודם הטבילה נהגה כמו שרגילה תמיד לרחוץ ולחפוף, וסירכא נקטה ואתאי, וכמבואר בט"ז (י"ד

והרדכי והסמ"ג שלמעשה צריך לחוף כל הגוף, וכן מנהג כל הנשים לרחוץ כל הגוף עכשיו. וכתב הר"ן שמבואר בגמרא שכבר בזמן התלמוד היו הנשים נוהגות כך.

ולענין עיון כתבו הראשונים שמבואר בגמרא שצריך לעיין בכל הגוף, ולא רק במקום שיער.

וכתב הר"ן שאף שצריכה לעיין בכל גופה לפני הטבילה, מ"מ אם לא חפפה סמוך לטבילה צריכה לחזור ולטבול, שמא לא עיינה יפה יפה, אבל בחפיפה ליכא למיחש להכי.

וכתב הרשב"א שצריכה האשה לעיין בעצמה ובבשרה סמוך לטבילתה שלא יהא עליה שום דבר מיאוס או נימא קשורה במקום שיער שבה, ועזרא ובית דינו תיקנו שתהא האשה חופפת כל מקום שיער שבה וסורקת במסרק או מפספסת בידיה היטב כדי שלא יהו שערותיה קשורים זה בזה, וכבר נהגו בנות ישראל לחוף כל גופן ולשטוף במים חמין בשעת חפיפה ומנהג יפה הוא להן, וכן ראוי להנהיגן כדי שתהא להן שמירה יפה לכל גופן.

פסקי ההלכה

צריכה להדיח בית השחי ובית הסתרים שלה במים (ולא בשאר משקין. מהרי"ק), ולסרוק שיער ראשה יפה במסרק, שלא תהיינה שערותיה נדבקות זו בזו. וכן צריכה האשה לעיין בעצמה ובבשרה ובודקת כל גופה סמוך לטבילתה, שלא יהא עליה שום דבר מיאוס שחוצץ, ותחוף כל גופה ותשטוף במים חמין בשעת חפפת גופה ושערה.

וכתב הט"ז שמהשו"ע משמע דבעינן תחילה עיון ובדיקה בכל גופה, ואח"כ תעשה חפיפה בכל גופה, וזה

וכתב המהרי"ק שמסתבר שחפיפה דנתר ואהל ומים קרים שאסרו אינו אלא לרווחא דמילתא, אבל בדיעבד אם חפף בנתר או באהל או במים קרים וראה ועיין יפה בשערו שאינו נקשר ולא מסובך זה בזה וגם לא נקטף, בדיעבד שרי.

וכתב הטור דה"ה שאין לחוף בכל הדברים שמסבכים את השיער, וכתב הבית יוסף שטעמו משום דאע"פ דבגמרא לא הוזכרו אלא אלו, י"ל שמהם נלמד לכל הדברים שמסבכים את השער. אבל המהרי"ק כתב דאין לנו אלא מה שאמרו חכמים, ומטעם זה התיר לאשה שהוזהרה מפי הרופאים שלא תחוף ראשה במים, שיכולה לחוף ביין, ולא חיישינן לסיבוך או למשרי מזיא, ודייק ג"כ ממה שהגמרא אמרה שתחוף בחמין, ולא אמרה במים חמים, ומשמע קצת דה"ה בשאר משקים הצלולים כגון יין וכדומה, ומ"מ נכון והגון הוא שמקודם שתבוא האשה לידי מעשה תבדוק ותנסה לחוף ראשה ביין ותראה האם יסתבך או ישתבר או יתקשה השיער ע"י רחיצת היין יותר ממה שרגיל לעשות ע"י רחיצת המים, ואם תנסה שלשה פעמים ותרגיש ותראה שאין היין גורם אחד מכל אלו יותר מן המים, תוכל לסמוך ולעשות מעשה, וגם נכון שתשאל לאותם הרופאים שהזהירו על רחיצת ראשה במים האם טבע היין חם לסבך או לשבר או להקשות השיער יותר מטבע המים החמים, ובכל מקום מצינו שסמכו חכמים על דברי הרופאים, לענין נדה (כ"ב:) ולענין חולה ביוה"כ (יומא פ"ג.), ומעשים בכל יום שאנו סומכים על דברי רופאים גוים להאכילם.

פסקי ההלכה

חפיפה שבמקום שיער לא תהיה במים קרים, לפי שמסבכים את השיער, אלא במים חמים, ומיהו אפילו בחמי חמה סגי. ולא תחוף בנתר לפי שמחתך השיער

ס"ט כ"ד). וכתב הפתחי תשובה שמשמע קצת שאף במסופקת אם עיינה ג"כ מותר מטעם זה, אך צ"ע בזה, דבנקודות הכסף משיג על הט"ז, ועכ"פ אם היא מסופקת אם עיינה אין להתיר, דהט"ז מייירי בספק דרבנן.

סעיף ב'

אלו דברים אין לחפוף בהם

איתא בגמרא (ס"ו:) **אמר אמימר משמיה דרבא אשה לא תחוף אלא בחמין, אבל לא בצונן, ואפילו בחמי חמה** (-חמין שהוחמו בשמש, מועיל, וכן דעת הרמב"ן והרשב"א, ולרבנו חננאל אין לחוף בחמי חמה), **צונן מאי טעמא לא משום דקריירי ומשרו מיויא** (מקשים השיער ואין ללכוכו עובר. רש"י. והרמב"ם כתב שמים צוננים גורמים לקשרים, וכ"כ הטור).

עוד בגמרא (שם) **אמר רבא אשה לא תחוף לא בנתר ולא באהל, בנתר משום דמקטף** (-מסבך את השיער), **ובאהל משום דמסרך** (-מדביק את השיער). כך היא גירסת הפוסקים, ולאפוקי מספרים דידן דגרסי חול במקום אהל.

וכתב הרמב"ם שנתר הוא הנקרא בלשון ערב טפל, והוא נקרא בלשון לעז גריד"א, וסתר דברי המפרשים שהוא אלו"ם, ולפי זה הנשים שנוהגות להוליד גריד"א למרחץ לטפול בו ראשן, יש למחות בהן שלא יעשו כן ביום טבילה. וכ"כ הריב"ש שהוא מיחה ביד הנשים הנוהגות לחוף ראשן בגריד"א, ואע"פ שה"ר דוראן היה אומר שנתר אינו גריד"א, הוא הכריע שהוא גריד"א.

וכאשר חל ליל טבילה במוצאי שבת או יו"ט אינה יכולה לחוף ביום סמוך לטבילתה, ויש לדון אם תחפוף ביום חול אף שאינו סמוך לטבילה, או בלילה סמוך לטבילתה. ובסעיפים הבאים יבוארו השיטות השונות בזה, ומה ההלכה למעשה, והאם באופן שלא חפפה ממש סמוך לטבילתה צריכה לעשות דברים פעם נוספת סמוך לטבילה, שמה אחרי החפיפה באו עליה דברים החוצצים, ומה הדין כשנמצא עליה דבר חוצץ לאחר הטבילה, או כשלא חפפה או עיינה לפני הטבילה.

סעיף ג'

האם תחפוף בלילה או ביום

איתא בגמרא (ס"ח.) **שלח רבין באגרתיה, אשה לא תחוף בערב שבת ותטבול במוצאי שבת, ותמה על עצמן היאך אשה חופפת ביום וטובלת בלילה הא בעינן תיכף לחפיפה טבילה וליכא... והלכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה, והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה, קשיא הלכתא אהלכתא, לא קשיא הא דאפשר הא דלא אפשר.**

ופירש רש"י ששאלת הגמרא ותמה על עצמן וכו' היא שהרי בקושי התירו תחפוף ביום ותטבול בלילה, ורק משום שאם תחפוף בלילה חוששים שלא תחפוף היטב מתוך שהיא ממחרת לטבילתה מתוך שהיא מהומה לביתה התירו לחפוף ביום. והא דאיתא בגמרא הא דלא אפשר פירש רש"י דהיינו כגון במוצאי יו"ט, שאז תחפוף בלילה. וכתבו התוס' שנראה מדברי רש"י שמוותר לחוף בליל טבילה, אלא שעדיף יותר לחוף ביום מפני שמהומה לביתה, והביאו ראיה לדבר.

עוד כתבו התוס' שבשאלות פירש הא דאפשר הא דלא אפשר לענין חפיפה יום לפני הטבילה, שביום חול

וחוזר ומסתבך, ולא באהל, לפי שמסבך השיער, ולא בכל דברים המסבכים השיער.

וכתב הרמ"א שכל זה לכתחילה, אבל אם חפפה בנדר וכדומה וראתה בעצמה שאין שערות שלה קשורים ומסובכים, שרי. וכתב הש"ך דהיינו שא"צ לחזור ולחוף, אבל לא תחוף שוב בנדר ואהל ומים קרים.

לשו"ע נתר היינו הנקרא בערבי טפל ובלע"ז גריד"א. ובש"ך כתב שללבוש הכונה לקריי"ט, אבל הפרישה כתב שזה טעות והכונה לדבר אחר, מיהו משמע שנדר שאנו קורין בל"א זיי"ף מותרת לחוף בו, לפי שאינו מסתבך, ואדרבה מנקה הזוהמא, וכן נוהגים, וחושבים זה למצוה.

עוד כתב הרמ"א שאשה שצוו אותה הרופאים שלא תחוף ראשה במים, רק בין, יש לשאול לרופאים אם היין מסבך השערות, ואם אומרים שאינו מסבך יש לסמוך עליהם, ואם אין הרופאים בקיאים בדבר, יש לאשה לנסות עצמה (ג' פעמים) ש"ך בשם המהרי"ק. ובלבוש כתב ב' או ג' פעמים) תחילה אם היין אינו מסבך השערות. וכתב הש"ך דאין להקשות נחזי אנן אם היין מסבך השערות או לא, די"ל שזה תלוי בטבע כל שיער.

מתי תעשה את החפיפה

נבאר לעיל שלפני הטבילה צריכה האשה לחפוף ולסרוק ולעיין בגופה, כדי לברר שלא יהיה עליה שום דבר חוצץ, והנה כאשר האשה באה לעשות דברים אלו, היא צריכה מצד אחד לעשות זאת סמוך לטבילה, כדי שלא יגיעו אח"כ דברים חוצצים חדשים, ולכן י"א שתחפוף בלילה סמוך לטבילתה, אמנם י"א שאם תעשה את החפיפה בלילה חוששים שמתוך שהיא מהומה לביתה לא תחפוף היטב, ולכן לדבריהם עדיף לחפוף ביום כאשר עדיין היא לא יכולה לטבול, וכך היא לא תמהר,

ט"ז), או שאי אפשר לה לחוף ביום וצריכה לחוף בלילה, יכולה לעשות כן (בין לרש"י בין לשאלתות. ט"ז), ובלבד שלא תמהר לביתה ותחוף כראוי. וכתב הט"ז שאם חפפה ביום צריכה עיון ובדיקה בכל גופה בלילה לפני הטבילה, ובין החפיפה לטבילה דינה כמו שיתבאר בסעיף ו'.

ודעת הש"ך דהיכא דאפשר יותר טוב שהחפיפה תהיה ביום, כדעת רש"י וסייעתו. עוד כתב בשם מהרש"ל שאם חופפת בלילה, ועוסקת בחפיפה שעה אחת כדי שלא תהיה מהומה לביתה, שרי אפילו לרש"י, כיון שיש חשש איסור שלא ירגישו בטבילתה, וכתב הש"ך שמנהג הכשר להתחיל לחפוף מבעוד יום ולהמשיך החפיפה עד שתחשך.

כתב השו"ע שמנהג כשר שאף על פי שחפפה, תשא עמה מסרק לבית הטבילה ותסרוק שם. וכתב הש"ך שבמדינות אלו נוהגות לעשות הכל (להשתטף ולחוף ולרוחץ ולסרוק) בבית המרחץ סמוך לטבילה, ונכון הוא.

סעיף ד'

מתי תחפוף כשטבילתה במוצאי שבת

איתא בגמרא (ס"ז:) **אשה חופפת בערב שבת ומובלת במוצאי שבת... אשה חופפת בערב שבת ומובלת במוצאי יו"ט שלאחר השבת.**

וכתב הר"ן דמ"מ לענין עיון שזה דאורייתא לא מקילים, דאיתא בגמרא (ס"ז:) **נתנה תבשיל לבנה ומבלה לא עלתה לה טבילה**, וכיון שודאי א"א שלא נתנה תבשיל וכדומה מערב שבת עד מוצאי יום טוב שאחר השבת,

לא תרחיק החפיפה מהטבילה כלל ותחפוף בלילה, אבל אם ליל טבילה הוא יום טוב או שבת, תחוף ביום שלפני הטבילה, ואפילו אם היום שלפני הטבילה גם הוא יום טוב או שבת, תחוף מערב שבת או מערב יום טוב, כמו שפוסק מרימור. וכתב הרא"ש דמהגמרא משמע שיותר טוב לחוף ביום מאשר בלילה, דאיתא בגמרא (ס"ז:) **נדה מהו שתחוף בלילה ותטבול בלילה**, משמע שיותר טוב לחוף ביום, שאם תחוף בלילה חוששים שמא לא תחוף כהוגן, מותר שמהומה לביתה. וכ"כ המרדכי בשם ספר התרומה דטוב ונכון שתכנס למרחץ בעוד היום גדול ותחוף עצמה בנחת ולא בחפזון, ולא תצא עד לערב, דאף בשאלתות שאסר לחוף ביום היינו כשהיא יוצאת בעוד היום גדול, אבל אם היתה שם עד הערב מודה דשרי. וכ"כ הסמ"ג והתוס' והרא"ש. והטור כתב שלשאלתות מוטב שתחוף בלילה, וכתב הבית יוסף שאין דבריו מדוקדקים, דלשאלתות כל זמן שתוכל אין לחוף אלא בלילה. והרשב"א והרמב"ם והר"ף פסקו כדברי השאלתות.

ודעת ר"ת שדברי הגמרא והלכתא וכו' מדברים על אשה שטבילתה במוצאי שבת, שצריכה לחוף בלילה ולא מערב שבת, אא"כ חל יו"ט במוצאי שבת (או שטובלת במוצאי יום ראשון אבל גם יום שני הוא יו"ט), שאז תחפוף בערב שבת.

פסקי ההלכה

חפיפה צריכה להיות לכתחילה סמוך לטבילתה. והמנהג הכשר שתתחיל לחוף מבעוד יום ועוסקת בחפיפה עד שתחשך, ואז תטבול.

וכתב הרמ"א שבשעת הדחק שצריכה לחוף ביום, (כגון שהולכת לדרך ולא יהיה לה חמין בלילה, או שאר אונס.

אחרי שבת, שיש ג' ימים בין החפיפה לטבילה, אין לה להרחיק את החפיפה מהטבילה כ"כ, וזו כוונת הגמרא הא דאפשר הא דלא אפשר, וזו כוונת רש"י, אלא שהפוסקים לא פירשו כן, ולענין דינא בכל ענין יש לה להשתטף בחמין ולחפוף בערב שבת וערב יום טוב, ולחזור ולהשתטף ולחפוף בליל טבילתה אם הוא חול.

סעיף ה'

מתי תחפוף כשטבילתה בליל שבת

כתב הטור שאם נזדמנה לה טבילה בליל שבת, שאי אפשר לחוף בלילה, די לה בחפיפת יום. וביאר הבית יוסף די"ל דאתא לאשמועינן שגם לדעת השאילתות שעיקר החפיפה בלילה, אם טובלת בליל שבת חופפת ביום.

פסקי ההלכה

נזדמנה לה טבילה בליל שבת, תחוף ביום. וכתב הט"ז שצריכה להזהר מלעסוק בדברים שיוזכרו בסעיף ו', ולא הזכירם כאן השו"ע משום שדרך הנשים שטובלות בליל שבת שאינן זזות מבית המרחץ עד שטובלות.

אשה שיש לה כמין קליעות שערות דבוקות זו בזו, ונעשית בלילה על ידי שד וסכנה להסירם, נתבאר לעיל (קצ"ח ו') דלא חיצי. וכתב בגבעת שאול שלפי זה אם אותה אשה שכחה לחפוף ביום מותרת לטבול בליל שבת, כיון שאינה צריכה לסרוק שערותיה.

סעיף ו'

מתי תחפוף כשיש ג' ימים שאינה יכולה לחפוף בהם, וטובלת ביום השלישי מביניהם, וזהירות

ובהכרח שאין מקילים אלא כשחזרה ועיינה בשעת טבילה. וכ"כ הרשב"א שתהא מעיינת ובודקת בשעת טבילה כל גופה ושערות ראשה שלא יהא דבר חוצץ.

וכתב הטור (וביאר הבית יוסף דהיינו כשיטת רש"י שעיקר זמן החפיפה הוא ביום), שאם חל זמן הטבילה במוצאי שבת שאי אפשר לה לחוף מבעוד יום, די לה בחפיפת ליל טבילתה, (ולשאילתות כך עושה לכתחילה גם שלא במוצאי שבת), ומ"מ מנהג יפה שתרחץ ותחוף יפה בערב שבת, ובמוצאי שבת תחוף מעט ותסרוק שערותיה, (ולשאילתות א"צ לחוף מערב שבת, ובמוצאי שבת עושים חפיפה גמורה, ודעת הבית יוסף שלדעת רש"י בכהאי גוונא תחפוף בלילה). ומבואר מדברי הטור שלמד בדעת רש"י שרק בשעת הדחק יכולה לחוף בלילה, ולא כמ"ש התוס' בדבריו, וכיון שרק בשעת הדחק עושים כך, עדיף לחפוף גם בערב שבת, ולא לסמוך רק על חפיפת הלילה.

פסקי ההלכה

חל טבילתה במוצאי שבת, שאי אפשר לחוף מבעוד יום, תחוף בליל טבילתה.

וכתב הרמ"א דמ"מ מנהג יפה הוא שתרחץ היטב בערב שבת, ובמוצאי שבת תחזור ותחוף ותסרוק מעט. וכתב הט"ז שזה מועיל גם לדעת השאילתות, דחפיפה של ערב שבת מצטרפת לחפיפה המועטת של מוצאי שבת. והש"ך כתב שכך יש לעשות מעיקר הדין.

וכתב הש"ך שאם חל ליל טבילתה במוצאי שבת, או אפילו במוצאי יום טוב שחל להיות אחר שבת, חופפת בע"ש וטובלת במ"ש או מוצאי יום טוב, כיון שאפשר שהחפיפה תהיה ביום בחול, אבל היכא דחל ליל טבילתה בליל ג' שאחר יום טוב, כגון שיש ב' ימי יו"ט לפני או

חופפת באחד בשבת וטובלת ברביעי בשבת, שכן אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי יום טוב שחל להיות אחר השבת. אשה חופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת, שכן אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שני ימים טובים של ראש השנה שחל להיות אחר השבת. ורב חסדא אמר שכן לא אמרין, היכא דאפשר אפשר, היכא דלא אפשר לא אפשר. ורב יימר אמר אפילו שכן נמי אמרין, לבד מאשה חופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת, דלמוצאי שני ימים טובים של ראש השנה שלאחר השבת ליתא, דאפשר דחופפת בלילה וטובלת בלילה. דרש מרימר הלכתא כרב חסדא וכדמתרץ רב יימר.

דעת רש"י דהלכתא כרב חסדא היינו שביום חול אין לחוף לפני יום טבילתה, ולענין היכא שטבילתה במוצאי שני ימים טובים שלאחר השבת הלכה כרב יימר שחופפת בלילה וטובלת בלילה.

והתוס' כתבו שלדברי השאילתות הא דאיתא בגמרא (ס"ח.) **הא דאפשר הא דלא אפשר**, הכונה שאם חל ליל טבילה ביום טוב או שבת, תחוף מערב שבת או מערב יום טוב, כדרש מרימר דהלכתא כרב חסדא וכדמתרץ רב יימר. ועל מה שפירש רש"י הא דלא אפשר לחוף ביום כגון שאירע טבילתה במוצאי שבת ואם תחוף בערב שבת תרחיק יותר מדאי מטבילתה חופפת בליל טבילתה במוצאי שבת, כתבו התוס' שזה שלא כפסק הגמרא (לעיל ס"ז.), וצ"ל שלדבריו דברי הגמרא לעיל הם כשליל טבילתה הוא במוצאי שבת שהוא יום טוב, שאז ודאי תחוף מערב שבת ולא תפסיד עונתה, הואיל ואינה

מדבר החוצץ בין חפיפה לטבילה, ומה תעשה לפני הטבילה

כתב הראב"ד בשם השאילתות דאפילו איתרמי חמישי וערב שבת ימים טובים, שאינה יכולה לחפוף בהם, וזמן טבילתה בליל שבת, חופפת ברביעי, וטובלת בבין השמשות, משום דטבילה בזמנה מצוה, ואם שערותיה גדולות לא תקשור את ראשיהם שמא תיקשר שיערה אחת והויא חציצה. וכתב הראב"ד דה"ה שלפי דבריו צריכה לשמור עצמה בינתיים מכל דבר החוצץ, כמו שצריכה לשמור עצמה מקשירת שיערה, אך י"ל שאינה צריכה לכך, הואיל ויכולה לבדוק עצמה בשעת טבילה, משא"כ תיקון השיער שאינה יכולה לעשותו ביו"ט. אך הא דפירש טעמא משום דטבילה בזמנה מצוה, משמע דהשתא דליכא טבילה בזמנה [מפני שיושבת ז' נקיים אף בנדה ולא רק בזבה], אין לה לטבול בליל שבת ויום טוב, כיון שאינה יכולה לחפוף סמוך לטבילה, אמנם אם טבלה מהני, ובלבד שתבדוק עצמה בשעת טבילה, לפי שאי אפשר לה שלא נתנה תבשיל לבנה ולא האכילתו ולא נתעסקה בכמה עניינים, ואם לא שמרה את עצמה מכל אלה ולא בדקה עצמה בשעת טבילה לא עלתה לה טבילה. אמנם כתב הבית יוסף שמדברי הפוסקים מבואר שגם האידנא טובות בליל שבת ויו"ט, שהרי גם בזמן השאילתות נדה היתה יושבת ז' נקיים כדברי הגמרא (ס"ז.), וצ"ל שמה שכתב בשאילתות טבילה בזמנה מצוה, היינו משום דכל לבעלה מצוה איכא, והוי ליה כבזמנה.

איתא בגמרא (ס"ז.) **אמר רב הונא אשה חופפת באחד בשבת וטובלת בשלישי בשבת, שכן אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שבת. אשה**

והנה הרמב"ם כתב שאם אפשר לה לחוף בלילה ולטבול מיד תיכף לחפיפה, הרי זו משובחת, ובשעת הדחק או מפני החולי חופפת אפילו בערב שבת וטובלת למוצאי שבת. וביאר הבית יוסף שהרמב"ם סובר שלמסקנת הגמרא הלכתא אשה חופפת וכו' הא דאפשר הא דלא אפשר, הגמרא חוזרת בה מהפסק הראשון כרב חסדא וכדמתרין רב יימר, ולעולם לא תפסיק בין החפיפה לטבילה יותר מיום אחד, והא דלא אפשר הכונה שאי אפשר למצוא מים חמים בליל הטבילה (מפני שיוצאים בשיירא או מפרשים בים, או שהגויים יש להם באותו הלילה איד שאינם מניחים להדליק אש בשום בית, או איזה אונס אחר, ומפני החולי הכונה שיש לה חולי שהמים חמין מזיקים לה בזמן התעוררות החולי, ויודעים שבלייל טבילתה הוא הזמן שמתעורר החולי), ובכחאי גוונא אפילו אם יכריחה הדוחק או החולי להקדים לחוף מיום ראשון והטבילה אינה אלא עד ליל שלישי רשאית להקדים, אבל להרחיק יותר מזה לא, דלא לחנם נקט רבין האי שיעורא, ולדבריו אין חילוק בין מוצאי שבת ויו"ט לשאר ימים כשיש לה דוחק אחר.

וכתב הרא"ש שנוהגות הנשים להזהר בשבת מליתן תבשיל לבניהן ולהתעסק בדבר שיבוא לידי חציצה, ומחממות קיתון של מים להדיח בית הסתרים ובית הקמטים כבית הלל (שבת ל"ט:) שמתירים להם חמין ביום טוב לרגליו אבל לא לגופו, וגם קושרות שערוהיהן יפה (בערב שבת) שלא יתלכלכו או יתלכלכו אחרי החפיפה.

וכתב הבית יוסף דזהירות דנתינת תבשיל לבנה איני מכיר, שהרי גם אם לא נתן תבשיל לבנה יכולה ליגוע

יכולה לחוף בליל טבילתה ולא ביום שלפני טבילתה. וכתב הבית יוסף שלמרות שהתוס' מדברים רק על הרחקת החפיפה מהטבילה יום אחד, ולא יותר, מ"מ כיון שטעמם הוא כדי שלא תהיה סתירה בין הפסק של הגמרא בס"ז: לפסק של הגמרא בס"ח. , ובגמרא ס"ז: מבואר שאם הטבילה בליל יום טוב או שבת אפילו מפסיק בין יום החפיפה ליום הטבילה שני ימים שפיר דמי, א"כ כך היא דעת התוס'. וכ"כ הרשב"א, וכ"כ הר"ן בין לדעת הרי"ף שפוסק כהשאלות ובין לדעת רש"י, וכן מבואר בטור שכתב דין זה בסתמא, ואע"ג שבגמרא לא אמרו כך אלא על שני ימים טובים של ראש השנה, לא חילק הטור בין שני ימים טובים של גליות, לשל ראש השנה, דמשמע ליה דלא אמרו בגמרא של ראש השנה אלא לדידהו שהיו מקדשין על פי הראייה, וממילא לא משכחת שני ימים טובים רצופים אלא בראש השנה, אבל לדידן דכולהו ימים טובים עבדי תרי יומי מספק, אין לחלק בין ראש השנה לשאר ימים טובים.

ומשמע מדברי הטור שאם חלו שני ימים טובים ביום חמישי ושישי, חופפת ברביעי וטובלת בליל שבת, בין לדעת השאלות בין לדעת רש"י, ולא כדכתב הרא"ש (ונמשך אחריו רבינו ירוחם) שלפי רש"י אם חל יום טוב במוצאי שבת נראה שלא התיר לחוף בערב שבת ולטבול במוצאי שבת. ולפי הרא"ש צ"ל דסבר רש"י דלמסקנא (ס"ח.) דהלכתא חופפת והלכתא אינה חופפת וכו', הגמרא חוזרת בה מהפסק הראשון (ס"ז:) דהלכתא כרב חסדא וכדמתרין רב יימר, וכיון שזה דוחק לכן סתם הטור דלא כוותיה.

בתבשיל כשהיא אוכלת, ואי נימא שתאכל דווקא בכף כמו שיש מורים, מ"מ כיון ידידים עסקניות הן א"א שלא תסיח דעתה שעה אחת או רגע אחד ותגע ולא אדעתה, ועוד שיותר נכון היה להזהירן שיבדקו ידיהן וכל גופן בשעת טבילה ואם ימצאו בו דבר חוצץ יסירוהו, ולא יהיו ידיהן אסורות בשבת מליתן תבשיל לבניהן ומלאכול כדרך, דדווקא חפיפה שא"א לעשותה ביום טוב התיירו להרחיק ולעשותה מערב שבת, אבל עיון ובדיקה שאפשר לעשותו ביום טוב למה תסמוך על מה שבדקה בערב שבת ולא תבדוק בשעת טבילה, ואפילו לה"ר שמעיה שסובר שחפיפה היא אף בגוף במקום שתמצא עליו דבר חוצץ, היא יכולה לחפוף במים חמים, ולמה להצריכה להמנע מליגעו בתבשיל, ועוד שכיון שהעיון סמוך לטבילה כתבו התוס' והרמב"ן והרשב"א והר"ן שזה מדאורייתא, לא היו חכמים מקילים בה להקדימה קודם טבילה הרבה אפילו היכא דלא אפשר, וכ"ש בדאפשר כגון זו שיכולה לבדוק ולעיון גופה סמוך לטבילה. וכ"כ הר"ן שכשהתיירו לחפוף בערב שבת או ערב יו"ט אין ההתר אלא לענין חפיפה שהיא תקנת עזרא, ולא לענין העיון שהוא מדאורייתא, ומביא ראיה מדאמרינן (י"ז.) נתנה תבשיל לבנה וטבלה לא עלתה לה טבילה, ובודאי א"א שלא נתנה תבשיל לבנה וכדומה מערב שבת עד מוצאי יום טוב שאחר השבת, והיאך עלתה לה טבילה, אלא ודאי אין הקולא אלא לענין חפיפה, אבל העיון בכל הגוף חייב להיות לפני הטבילה. וכן דעת הרשב"א שאם נזדמנה לה טבילה בשבת שאי אפשר לחוף בלילה הרי זו חופפת ביום ושומרת שערות ראשה וטובלת בלילה, ואף אם נזדמנה לה טבילה בשבת וחלו שני ימים טובים של ראש השנה או של גליות

בחמישי בשבת הרי זו חופפת ברביעי בשבת וטובלת בשבת, ובלבד שתהא מעיינת ובודקת היטב בשעת טבילה כל גופה ושערות ראשה שלא יהא דבר חוצץ. וכיון שעל כל פנים צריכה לעיון ולבדוק כל גופה בשעת טבילה, למה נחמיר בזו יותר מבשאר נשים שהן מותרות להתעסק בכל מה שירצו עד סמוך לטבילה שאז בודקות ומעיינות עצמן, ועוד דחומרא זו חומרא דאתיא לידי קולא, שתסמוך על זהירותה מליתן תבשיל לבנה ומלהתעסק בדברים החוצצים, ולא תחזור לבדוק ולעיון גופה בשעת טבילה, וחכמים לא הקילו להרחיק בדיקתה מטבילתה. וכתב הבית יוסף שמנהג אותן נשים שהזכיר הרא"ש היה לדעת הסוברים שהעיון והבדיקה אינם דאורייתא, אלא גם הם בכלל תקנת עזרא, או שעשו כן שמא ישכחו לבדוק סמוך לטבילה, כיון שהן רגילות לעשות את הבדיקה והעיון יחד עם החפיפה, וע"י הזהירות ריוחו שאם שכחו לעיון עלתה להן טבילה, ואפשר עוד שטעם הנהוגות מפני שחוששות שמא מתוך שדרך לסמוך חפיפה ובדיקת הגוף יחד אם אתה מצריכן לבדוק גופן שמא יבואו לחפוף ולסרוק ראשן ביום טוב, אלא שזה חשש רחוק, וגם לפי הטעם הראשון אין מנהג זה נראה, פן תבוא לזלזל בבדיקה הסמוכה לטבילה, ואפילו למ"ד שהעיון אינו מדאורייתא הרי א"א לא לגעת בתבשיל ולא בשום דבר חוצץ כל היום, ולכן עדיף שלא להזהירה מכך, אלא מזהירים אותה שבשעת טבילה תבדוק כל גופה ושערותיה שלא יהיה עליה דבר חוצץ, וגם מלמדים אותה לקשור שערותיה מזמן החפיפה עד זמן הטבילה, ולא מפני שלא יתלכלכו כמו שכתבו הרא"ש ורבינו ירוחם, דאם יתלכלכו תמצאנו בשעת בדיקה ותסיר הלכלוך, אלא כדי שלא יסתבכו זה

כתב הכל בו אני תמה היאך אשה יכולה לטבול בליל שבת ויום טוב, והיאך תנצל מסחיטת שער, ומסקנתו שתדחה את הטבילה למוצאי שבת. וכתב הבית יוסף שאע"פ שכ"כ הראב"ד, אין לדחות דברי כל הני רבוותא דשרו לטבול ביום טוב ושבת, ועוד דהכי משמע בהדיא בגמרא (שבת נ"ז), וחששא דסחיטת שער אינה כלום, שהרי פסק הרמב"ם שאין סחיטה בשער.

פסקי ההלכה

חל ליל טבילתה במוצאי שבת, והוא יום טוב שאי אפשר לחוף אז, תחוף בערב שבת, וכן אם חלו ב' ימים טובים ביום חמישי וששי, וחל ליל טבילתה בליל שבת, תחוף ביום רביעי בשבת, ותקשור שערותיה כדי שלא יתבלבלו.

וכתב הרמ"א שצריכה להזהר בימים שבין החפיפה לטבילה מכל טינופת, ושלא ידבק בה שום דבר, וכן תזהר מנגיעת תבשילין, או מנתינתם לבנים הקטנים, אם אפשר לה ליזהר, אם הם דברים הנדבקים, ואם אי אפשר לה להזהר, כגון שאין לה מי שיעשה במקומה, או שצריכה ליגע בהם בשעת אכילה, אין לחוש, ומכל מקום תרחוץ ידיה כל פעם שלא תבא לידי חציצה.

וכתב השו"ע שבשעת טבילה תעיין ותבדוק היטב כל גופה ושערות ראשה, שלא יהא דבר חוצץ, וכן תחצוץ שיניה היטב בשעת הטבילה, שלא ישאר פירורים ולא בשר ולא עצם. וכתב הש"ך שלכו"ע צריכה לעיין בשבת חפיפה ובשעת טבילה, ולהזהר בין החפיפה לטבילה מלגעת בדברים החוצצים (הראויים להדבק) אם אפשר, וכמ"ש הרמ"א, והכי נהוג.

בזה, וכן נראה מדברי הרשב"א שזה הסיבה שתקשור שערותיה, ולכן לא הזכירו הרשב"א והר"ן להזהר מלתת תבשיל לבנה. והט"ז מיישב שאע"פ שהיא צריכה עיון ובדיקה לפני הטבילה, מ"מ צריכה להזהר מהדברים הנ"ל כיון שהיא לא עושה חפיפה בשעת הטבילה.

והסמ"ג וספר התרומה כתבו שאם בגלל שבת ויו"ט צריכה להרחיק החפיפה מהטבילה, וטובלת בליל שבת או יו"ט שאינה יכולה לרחוץ בחמין ולא לסרוק ראשה, תרחוץ בחמין מערב שבת ותחוף ותסרוק ותשמור עצמה ביום שבנתיים בכל היכולת מכל טינוף, ובליל טבילתה תנקר ותחצוץ שיניה היטב מפני המאכל שאכלה בימים שבנתיים שלא ישארו פירורים ולא בשר ולא עצם. ואע"פ שכתבו שתשמור עצמה ביום שבנתיים מפני הטינוף, כמנהג אותן נשים שהזכיר הרא"ש, מ"מ הרי כתבו שיהארו בכל היכולת, וזהירות מליגע בתבשיל הוא דבר שאי אפשר.

וכתב הטור שביום טוב יכולה להחם קיתון של מים להדיח קמטיה ובית סתריה, אבל לא כל הגוף. וכתב הבית יוסף שבטור אורח חיים (סי' תקי"א) מבואר שלחמם מים ביו"ט עצמו לצורך כך יש אוסרים ויש מתירים, והרא"ש מן האוסרים, ומפני כך לא הזכיר הרא"ש היתר זה. וכתב הבית יוסף שנראה דה"ה כשחלה טבילתה בליל שבת, מותרת להדיח קמטיה ובית סתריה בחמין שהוחמו מבעוד יום, דאיתא בגמרא (שבת ל"ט:) שמוותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין שהוחמו מערב שבת, ומשמע דלא דוקא איברים אלו, אלא ה"ה לאברים אחרים, אמנם מדברי רש"י (שבת מ:) משמע קצת דדווקא פניו ורגליו הני, אבל לא שאר איברים.

טבילה. והביא שהב"ח כתב שאם לא עיינה כלל לא הוי טבילה, ורק אם לא עיינה עיין יתירא דהיינו בין אצבעותיה וכו' עלתה לא טבילה, וכתב הט"ז שדבריו תמוהים, דבדיעבד מועיל העיין הראשון, כמבואר בסעיף ח'.

סעיף ז'

חפיפה בערב שבת וטבילה בשבת ביום

כתבו התוספות והרא"ש שרבינו משולם התיר בעירו לחוף בערב שבת ולטבול ביום שבת, כי היו יראות לטבול בלילה. ושלח לו רבינו תם דתרי קולי בהדי הדדי לא מקילין, קולא דסרך בתה וקולא דהרחקת חפיפה מטבילה, והעתיקוהו (לר"ת) המרדכי והסמ"ג והסמ"ק וספר התרומה ורבינו ירוחם.

פסק ההלכה - במקום שיראה לטבול בלילה, אין להתיר לחוף מערב שבת ולטבול ביום שבת, דתרי קולי בהדדי לא מקילין, קולא דסרך בתה, וקולא דהרחקת חפיפה מטבילה.

אשה שלא עיינה או לא חפפה סמוך לטבילה

סעיף ח'

איתא בגמרא (ס"ו:) **אמר רבא טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ, אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול, ואם לאו צריכה לחוף ולטבול. איכא דאמרי אם באותו יום שחפפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול, ואם לאו צריכה**

עוד כתב השו"ע שלפני הטבילה תדיח בית הסתרים במים חמים שהוחמו, ואפילו הוחמו ביום טוב. וכתב הט"ז שהטובלת בליל שבת, ויו"ט חל ביום ו', צריכה לרחוץ קמטיה וסתריה ביו"ט קודם לשבת. וכתב הש"ך שאין לה לרחוץ כל הגוף, וגם בשבת מותר לרחוץ בחמין שהוחמו מע"ש פניה ידיה ורגליה או שאר אברים, כל שאינה רוחצת כל גופה, וכמו שנתבאר באו"ח סימן שכ"ו, ובמשאת בנימין כתב דאפשר דבחמין שהוחמו ביום טוב אסור לרחוץ שאר אברים חוץ מפניו ידיו ורגליו, ומסיק שלענין רחיצה ללבון בין בשבת בין ביום טוב ובין בט' באב ובין ביוה"כ תלבוש ותציע כדרכה כשאר ימות השנה, ותשנה קצת ברחיצה שלא תרחוץ רק באותו מקום ובין ירכותיה בין בחמין בין בצונן, ובשבת ויו"ט בצונן אפילו כל גופה, ובחמין דוקא באותו מקום ובין ירכותיה, ודוקא בחמין שהוחמו מע"ש ומעיו"ט, וגם תזהר מאיסור סחיטה שלא תרחוץ בבגד רק בידה, וכל זה מדינא אבל כמדומה שלא נהגו הנשים לרחוץ ולא ללבוש לבנים בשבת ויו"ט, ואפשר משום שאין כל אשה יודעת לחלק בין חמין שהוחמו מע"ש ויו"ט או הוחמו בשבת ויו"ט, וגם אינה יודעת ליזהר מדין איסור סחיטה, והיכא דנהוג נהג, והיכא דלא נהוג יש להתיר להם כנ"ל. וכתב הש"ך שטעם זה קלוש הוא, אלא נראה שטעם מנהגן שאין לובשין לבנים בשבת, משום שאז היו צריכין לטבול במוצאי שבת והיו מרחיקין הטבילה מן החפיפה, והא ראייה שביו"ט לובשים לבנים ורק בשבת נהגו שלא ללבוש.

וכתב הט"ז שאם טבלה ללא עיין, אם נזהרה שלא להתעסק בדבר החוצץ עלתה לה טבילה, שהרי כבר חפפה ובדקה כל גופה וראשה, ואם לאו לא עלתה לה

המסרק, ואין צריך לומר שאם חפפה מקום שער ולא עיינה שאר הגוף שלא עלתה לה טבילה (דזה חמור יותר, דחפיפה היא מתקנת עזרא, והעיון הוא מדאורייתא), אע"פ שלא מצאה עליה דבר החוצץ.

וכתב הר"ן שיש גורסים איכא דגרסי איכא בינייהו מיהא ביממא ומיטבל בליליא, והיינו שללישנא דאמר אם באותו יום שחפפה טבלה, אם חפפה ביום וטבלה בלילה ולא מצאה עליה דבר חוצץ אינה צריכה לחוף ולטבול, ולפי גירסא זו למדנו דללישנא בתרא אשה שחפפה ביום וטבלה בלילה צריכה לחזור ולטבול, אע"ג דבדלא אפשר שרינן.

וכתב הרשב"א אהא דאמר רבא טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול, דשמעינן מהא דדין עיון סמוך לטבילה הוא לכתחילה, אבל בדיעבד אם עיינה שלא בסמוך לטבילה וטבלה עלתה לה טבילה, כל שלא נמצא עליה דבר חוצץ, וכ"ש לענין חפיפה. וכ"כ הר"ן.

פסק ההלכה - בימי חול (וכל שכן ביום טוב), אם חפפה ועיינה עצמה ביום וטבלה בליל יום אחר, עלתה לה טבילה בדיעבד, אע"פ שלא היו חפיפה ובדיקה סמוך לטבילה, אבל אם לא חפפה כלל, לא עלתה לה טבילה אף על פי שעיינה בעצמה בגופה, ואפילו חפפה מיד אחר הטבילה וסרקה במסרק ולא מצאה שום נימא קשורה, לא עלתה לה טבילה (שמא בשעת טבילה היתה נימא קשורה ועכשיו ניתרה או נשרה עם המסרק. ש"ך), ואין צריך לומר אם חפפה במקום שיער, ולא עיינה בשאר גופה, שלא עלתה לה טבילה, שעיון הגוף הוא דבר תורה.

לחוף ולטבול. מאי בינייהו, איכא בינייהו למיסמך לחפיפה טבילה, למיחף ביממא ומיטבל בליליא.

ופירש רש"י שללישנא קמא בעינן סמוך לחפיפה טבילה. וכתב הבית יוסף שמגירסה זו נראה שיש נ"מ גם כשלא חפפה סמוך לטבילתה, וגם היכא שחפפה בסוף היום וטבלה תיכף בלילה, דבאופן השני ללישנא קמא הרי זה סמוך, וללישנא בתרא זה לא באותו יום היא, אבל הרי"ף והר"ן לא גרסו אלא איכא בינייהו סמוך לחפיפה טבילה, וכן נראה שרש"י גורס. והתוספות כתבו שכוונת הגמרא איכא בינייהו וכו' אינה לענין להצריך לטבול סמוך לחפיפה, אלא לענין לתלות אחר הטבילה אם נמצא עליה דבר חוצץ הוא דפליגי אם צריך לענין זה סמוך לחפיפה טבילה. והרי"ף והר"ן גורסים הלשונות מהופכים, דבלישנא קמא גרסי אם באותו היום, ובלישנא בתרא גרסי אם סמוך, וכתב הר"ן וקיימא לן כללישנא בתרא דסמוך לחפיפה טבילה, כדאיפסיקא הלכתא בסמוך דצריכה לחוף בלילה כלומר סמוך לטבילה.

וכתב הרשב"א שאם חפפה ועיינה עצמה בחול ביום, וטבלה בערב או למחרתו שלא טבלה סמוך לחפיפה, עלתה לה טבילה בדיעבד, (ומבואר ברשב"א שאף שגם הבדיקה לא היתה סמוך לטבילה, עלתה לה טבילה בדיעבד, והטור השמיט פרט זה, וכתב הבית יוסף שאין להשמיט זאת), אבל אם לא חפפה כלל, לא עלתה לה טבילה, אע"פ שעיינה בעצמה בגופה, ואפילו חפפה מיד אחר הטבילה וסרקה במסרק ולא מצאה שום נימא קשורה, אפ"ה לא עלתה לה טבילה, שאני אומר שמא בשעת טבילה היה קשור ועכשיו ניתר או נישר עם

סעיף ט'

מטבילה. וכתב הבית יוסף שצ"ל שהרמב"ם גורס כגירסא דידן, דלישנא בתרא הוא אם ביום שחפפה טבלה, ועוד גורס הרמב"ם אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול, והוא מפרש דהיינו לומר דאינה צריכה גם חפיפה וגם טבילה, דבטבילה לחודה סגי לה, אבל טבילה מיהא בעיא בכל גווני.

ובר"ן נראה שהוא מפרש שהראב"ד סובר שדעת הרמב"ם שאם חפפה באותו יום אפילו שלא בסמוך לטבילה, לא חיישינן אע"פ שנמצא עליה דבר חוצץ, ועל זה הראב"ד משיג דכיון דאתיליד ריעותא והרחיקה חפיפתה מטבילתה איך לא נחוש. והבית יוסף מקשה על דבריו, ומפרש דברי הרמב"ם והראב"ד כנ"ל.

פסקי ההלכה

חפפה ועיינה וטבלה, ובעלייתה נמצא עליה דבר חוצץ, אם בתוך עונה שחפפה טבלה, אינה צריכה טבילה אחרת, ואם לאו, צריכה טבילה אחרת.

וכתב הרמ"א דהיינו אע"פ שהיתה החפיפה סמוך לטבילה, כגון שחפפה ביום סמוך לערב וטבלה בתחילת הלילה, הואיל וזה היה בשתי עונות.

וכתב הש"ך שיש פוסקים שלא מחלקים בין תוך עונה לעונה אחרת, אלא בין סמוך לטבילה ללא סמוך לטבילה, ויש להחמיר בשני הדעות. עוד כתב הש"ך שאם לא חפפה סמוך לטבילה, צריכה טבילה אחרת אפילו אם עיינה סמוך לטבילה.

וכתב השו"ע שלפי הרמב"ם בין כך ובין כך צריכה טבילה אחרת, אלא שזו אינה צריכה לחזור לחוף וזו צריכה. וכתב הפתחי תשובה שבשב יעקב כתב שיש להחמיר כהרמב"ם.

במה דברים אמורים, בשאר כל הגוף, אבל בבית הסתרים כיון שאין צריכים לביאת מים, אם לא עיינה אותם קודם לכן ואחר כך עיינה אותם ולא מצאה בהם שום דבר, עלתה לה טבילה.

סעיף י'

נמצא עליה דבר החוצץ לאחר הטבילה

עייין לעיל בסעיף ח' דברי הגמרא והראשונים לענין אם נמצא עליה דבר החוצץ אחר הטבילה, שאם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול, ואם לאו צריכה לחוף ולטבול.

וכתב הרשב"א בשם הר"ז דסמוך היינו בו ביום, שעל ידי כן נזהרת בחפיפתה יותר.

אבל הרמב"ם כתב שאם נמצא עליה דבר חוצץ, אם באותו היום שחפפה טבלה, צריכה לחזור ולטבול, ורק חפיפה אינה צריכה פעם נוספת, והראב"ד שם חולק וסובר שהלכה כלישנא בתרא דאמר אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לא לחוף ולא לטבול, ואם לאו צריכה לחוף ולטבול. וכתב הבית יוסף שהראב"ד גורס כהרי"ף והר"ן דבלישנא בתרא גרסי אם סמוך לחפיפה טבלה, וכן ההלכה, ולפי זה צריך דווקא סמוך ולא מספיק אותו היום (דמשמע אפילו חפפה בבוקר וטבלה בערב), ונראה עוד דבגירסת הראב"ד היה כתוב בלישנא קמא אינה צריכה לחוף ולטבול, ובלישנא בתרא היה כתוב אינה צריכה לא לחוף ולא לטבול, ולכן השיג על הרמב"ם למה פסק כלישנא קמא דמשמע שאינו פוטר אלא מחפיפה ולא מטבילה, הוי ליה למיפסק כלישנא בתרא דפטר לה אף

סעיף י"א

נתעסקה במין שנמצא עליה לאחר הטבילה

איתא בגמרא (חולין י.) **מבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ, אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו** (-אחר טבילה) **לא עלתה לו טבילה, עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן.**

והקשו התוספות במרייתא זו אהא דאמר רבא אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול, ותירצו דהיא דחולין מיירי בשלא טבל סמוך לחפיפה, ואע"פ שתיירצו תירוצים אחרים הרשב"א תפס תירוצ זה עיקר, ולפיכך כתב דאותה ברייתא מיירי כגון שחפף קודם טבילה, דאי לא חפף אפילו לא נמצא עליו דבר חוצץ לא עלתה לו טבילה, ומיירי נמי בשלא חפף סמוך לטבילה, דאי בשחפף סמוך לטבילה אפילו נמצא עליו דבר חוצץ אינו חוזר וטובל, כדאיתא בגמרא (ס"ו:) **מבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ, אם סמוך לחפיפה מבלה אינה צריכה לחוף ולטבול.**

אבל הרמב"ם כתב טבלה ועלתה, אם באותו היום שחפפה טבלה אינה צריכה לחוף פעם שנית אלא חוזרת וטובלת מיד בלבד, ואם לאו צריכה לחוף פעם שניה ולטבול. ואח"כ כתב מי שטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ, אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו הרי הוא בטומאתו עד שיאמר יודע אני בודאי שלא היה זה עלי קודם הטבילה, הואיל והוחזק טמא העמד טמא על טומאתו עד שתדע בודאי שטהר. וכתב הבית יוסף שנראה שהוא מפרש ברייתא דחולין כפשטה, שאין חילוק בין אם טבל סמוך לחפיפה או לא, ובכל גוונא לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם

טבילה, ולדבריו רבא (ס"ו:) שמחלק בין טבלה סמוך לחפיפה ללא טבלה סמוך לחפיפה, לא בא לפוטרה מטבילה שנייה, אלא לפוטרה רק מחפיפה שנייה.

פסק ההלכה

במה דברים אמורים, כשלא נתעסקה באותו המין אחר טבילה, אבל אם נתעסקה בו בין טבילה לבדיקה אינה צריכה טבילה אחרת, שאני תולה אותו במין שנתעסקה בו.

וכתב הש"ך שהב"ח פסק כהרמב"ם דאפי' נתעסקה באותו המין אין תולין להלק עד שתאמר ברי לי שלא היה עלי בשעת טבילה, וכתב הש"ך שכן דעת הרשב"א בחדושו, וכן דעת התוס' בשאר התירוצים, וכן במרדכי ובאגודה משמע שאין חילוק בין נתעסקה באותו המין או לא, וא"כ אין מי שמייקל בלי ברי אלא הטור לדעת הרשב"א, והרשב"א עצמו חושש להחמיר, וגם בדעת הטור והשו"ע י"ל דהיינו כשאומרת ברי, וכן עיקר לדינא. וכתב השו"ע שאם לא חפפה קודם טבילה, אין תולין בו אע"פ שנתעסקה בו אחר טבילה.

וכתב הט"ז שרבים מקשים שהרי אם לא חפפה קודם טבילה אפילו לא נמצא כלל דבר חוצץ לא עלתה לה טבילה, כמו שנתבאר בסעיף ח'. ומיישב הט"ז שיש ג' אופנים שונים החלוקים בדיניהם, אם חפפה וטבלה באותה עונה אינה צריכה טבילה אחרת, ואם טבלה בעונה אחרת צריכה טבילה אחרת אא"כ נתעסקה אח"כ באותו המין, ואם יש בין החפיפה לטבילה יותר מעונה אחת, כגון שחפפה בערב שבת וטבלה במוצ"ש, אין תולים אע"פ שנתעסקה אחר טבילה, וכוונת השו"ע כאן לאופן השלישי. והש"ך מביא שהפרישה כתב דכדי נסבה, והב"ח כתב דמיירי שחפפה ראשה אבל לא כל

מותרת את א"פ שנתנה תבשיל לבנה או שהיה בה שרט ישן וכו', שכל הדברים האלו וכיוצא בהם אינן חוצצין אלא מדבריהם, ולענין טהרות גזרו, ולענין ביאה לא גזרו. ונראה מדבריו דרב גידל מיירי בתבשיל שאינו נדבק לגמרי, אלא כיון דסתם תבשיל אית ביה שמנונית חיישינן שמא נדבק בידיה וחייץ מדרבנן לטהרות אבל לא לבעלה, ולפ"ז אם היה התבשיל מדברים הנדבקים שעושים חציצה מדאורייתא אף לבעלה חיישינן שמא נדבקו בה וצריכה לטבול, וא"כ אין חילוק לדינא בין הרשב"א לרמב"ם. אך י"ל שכוונת הרמב"ם במה שכתב שמנונית לרבב, שהוא חוצץ מדאורייתא גם לבעלה ברובו המקפיד, אבל במיעוט כיון שאינו חוצץ אלא מדרבנן, גם בזה לא גזרו אלא לטהרות ולא לבעלה. ויותר נראה כמו הפירוש הראשון.

פסקי ההלכה

חפפה קודם טבילה, ובין חפיפה לטבילה נתעסקה בדברים החוצצין, או שנתנה לבנה תבשיל הראוי להדבק בה, לא עלתה לה טבילה, אפילו אם בדקה מיד אחר טבילה ולא מצאה עליה שום דבר חוצץ, שאני אומר בעלייתה מהמים נפל ממנה, וצריכה טבילה אחרת.

וכתב הרמ"א שאם בדקה עצמה קודם טבילה וראתה שלא נדבק בה שום דבר, אינה צריכה טבילה אחרת, אבל מותרת ללבוש בגדיה בין חפיפה לטבילה (דאין רגילות שיהיה על הבגדים דבר לח שידבק על גוף האשה. ש"ך), ולא תקח תינוק אצלה.

וכתב הש"ך בשם הב"ח שאם היה ביד בנה תבשיל, או שהוא היה מלוכלך בטיט, והיא לקחה אותו כשהיא ערומה, ואח"כ טבלה ללא עיון, לא עלתה לה טבילה.

גופה, דבגופה ליכא אלא מנהג בעלמא ואם טבילה בדיעבד עלתה לה טבילה, אבל בנמצא עליה דבר חוצץ אפילו בדיעבד לא עלתה לה טבילה אע"פ שנתעסקה באותו המין.

סעיף י"ב

אשה שלא עיינה בבית הסתרים, ונמצא שם דבר חוצץ

במה דברים אמורים, בשאר כל הגוף, אבל בית הסתרים, אם לא עיינה אותם קודם טבילה (וכ"ש היכא שלא חפפה. ש"ך), ואחר טבילה גם כן לא עיינה, עד שנתעסקה בדבר החוצץ, ואחר כך נמצא בהם מאותו המין, תולין להקל. וכתב הש"ך שהרוקח חולק ויש להחמיר.

סעיף י"ג

איתא בגמרא (ס"ז). **אמר רב גידל אמר רב נתנה תבשיל לבנה וטבלה לא עלתה לה טבילה, אף על גב דהשתא ליכא אימור ברדיוני** (-בעלייתה מן הטבילה) **נפל.**

וכתבו הרשב"א דמיירי הכא בדברים העשויים לידבק, וסיים הרשב"א בדיון זה לפיכך לא עלתה לה טבילה אא"כ עיינה בעצמה לאחר נתינת התבשיל או לאחר עסק הדברים החוצצים.

והרמב"ם כתב שנדה שנתנה תבשיל לבנה לא עלתה לה טבילה מפני השמנונית שעל ידיה, ואח"כ כתב במה דברים אמורים לענין טהרות, אבל להתירה לבעלה הרי זו

סימן ר'

ברכת הטבילה

בסימן זה יבואר מתי מברכים את ברכת הטבילה, ומהי נוסח הברכה, והאם צריכה האשה לכסות עצמה ולחצוץ בין ליבה לערוה בשעת הברכה, והאם מותר לברך בבית המרחץ.

איתא בגמרא (פסחים ז:): כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן, וכו', אמר רב חסדא חוץ מן הטבילה, דאכתי גברא לא חזי, תניא נמי הכי וכו'.

ופירש רש"י דכיון דאיכא טבילה דאכתי גברא לא חזי, כגון טבילת בעל קרי ומשמשת שפלטה שכבת זרע וטבילת גר, תיקנו בכל הטבילות שיברך לאחר טבילה, שהרי בכל הטבילות מברך בנוסח 'על הטבילה' ולא 'לטבול', ומבואר שבכל הטבילות מברך אחרי הטבילה.

אבל הרי"ף כתב בשם הגאונים דרב חסדא מדבר רק על טבילת גר, שאינו יכול לומר אשר קדשנו במצוותיו וצונו עד שיטבול, דמל ולא טבל כאילו לא מל, אבל שאר חייבי טבילות מברכים ואחר כך טובלים, דנדה שלא פלטה שכבת זרע וזב שלא ראה קרי קורין ומתפללים. והר"ן והתוס' כתבו עוד בשם הגאונים דאפילו רואה קרי קיימא לן דביטלוה לטבילה ידידה, כדאיתא בברכות (כ"ב.). וא"כ הוא יכול לברך לפני הטבילה, וה"ה בפולטת שכבת זרע, וכ"כ הרמב"ם. וכתב הר"ן שלפי דבריהם מה שמברכים 'על הטבילה' ולא 'לטבול' כמו שמברכים על דברים שהברכה היא עובר לעשייתן, היינו מפני שלא רצו

להתקין לברכה זו ב' מטבעות, וכיון שבטבילת גר צריך לברך 'על הטבילה', אף כשמברכין לפני הטבילה קבעוה כך.

והתוס' והרא"ש הביאו דברי הגאונים, וכתבו עליהם דאעפ"כ אומר ר"י שאין לגעור בנשים שמברכות אחר הטבילה, דכיון דאיכא טבילת גר דלא מצי לברך לפני הטבילה, לא חילקו. ומשמע שר"י לא בא לומר אלא שאין למחות ביד הנוהגות לברך אחר הטבילה, אבל הבא לימלך נראה דמודה דמורין לו כדברי הגאונים לברך לפני הטבילה. ונראה שזהו טעמו של הרא"ש שבהלכות נדה בקוצר פסק שתברך לפני טבילה. ודלא כדברי הטור שדעת ר"י שבכל הטבילות תיקנו לברך אחר הטבילה, ומה שכתבו התוס' שיש מפרשים שבכל טבילות יש לברך אח"כ, דגברא לא חזי, דקודם שירד למים א"צ לברך דילמא משום ביעתותא דמיא מימנע ולא טביל, ואחר שירד הוא ערום ואסור לברך משום שליבו רואה את הערוה, אין זו כוונת הטור, שהרי הטור לא הזכיר טעם זה, ועוד דאותו פירוש אינו מדברי ר"י, ועוד שאין הפירוש ההוא נכון כלל, דגברא לא חזי לא משמע דהיינו משום ביעתותא דמיא.

והראב"ד והרא"ש כתבו שתברך קודם שתפשוט חלוקה, והיינו משום שכשהיא ערומה אסורה לברך.

שערותן למטה מאד, והא דבעי שכשהן ערומות יהיו פניהן של מטה טוחות בקרקע, היינו כדי שתתכסה ערותן מפני כבוד השכינה, וא"כ חיבוק הידים לא עוזר לזה. ודעת הט"ז שהנשים העושות כן בחיבוק ידים הם עושות יפה אפי' לכתחילה, ואפי' בלא חיבוק ידים יש להם על מה לסמוך, דמ"ש שיש איסור בעמידתה ערומה משום כבוד השכינה הוא תמוה, מה לו לבקש טעמים מפני כבוד השכינה והלא איסור דאורייתא מפורש הוא משום "לא יראה בך ערות דבר", והרי אסרו להתפלל כנגד ערות חבריו וה"ה כנגד ערה שלו אם היא מגולה אע"פ שלבו מכוסה, אלא דנראה פשוט ומוכח שאם האדם עומד בתוך המים אפילו אם הם צלולים אין בזה משום גילוי ערוה, כל שאינו מסתכל על הערוה, אלא שצריך שלא יהיה ליבו רואה את הערוה, ולזה מהני להפסיק בין ליבו לערוה, ולכאורה היה יותר טוב שלא תכניס לבה למים, כדי שלא יהיו לבה וערותה בתוך המים, אלא דיותר יש צניעות שתהא כולה מכוסה עד צוארה במים ואח"כ תחבק בידיה להפסיק בין ליבה לערוה, ואותן שעומדות במים בשעת ברכה ואינן מפסיקין בידיהן בין ליבן לערוה ג"כ יש להם על מי לסמוך, דהיינו על הארוחות חיים שהביא הבית יוסף דבאשה אין שייך כלל לבה רואה ערותה כיון שהיא למטה מאד, ורק כשהיא מחוץ למים יש בזה משום גילוי ערוה אפילו בעומדת, כדאיתא בגמרא (סוטה ח') שהאשה נסקלת כשהיא מכוסה מלפניה ואחריה לרבי יהודה מפני שכולה ערוה, ופירש רש"י שבית הבושת שלה נראה מלפניה ומאחריה, וא"כ באשה העומדת ויש לה לבוש המכסה ערותה ועגבותיה אף שאין הפסק בין לבה לערותה אין איסור לדעה זו, והב"ח סובר שלארוחות חיים

וכתב הראב"ד שאם לא בירכה קודם שפשטה, תברך לאחר שתכנס עד צוארה במים, ואם הם צלולים עושרתן ברגליה ומברכת, וכדאיתא במתני' (ברכות כ"ב:) **יִרְד לטבול, אם יוכל לעלות ולהתכנסות ולקרות עד שלא תנץ החמה יעלה ויתכסה ויקרא, ואם לאו יתכסה במים ויקרא.** ופריך בגמרא (כ"ה:) **והלא לבו רואה את הערוה,** ומשני **במים עכורים שנו דדמו כארעא סמיכתא,** וקתני תו התם שאם היו צלולים **מעכרן ברגלו** כדי שלא יהא לבו רואה את הערוה.

פסקי ההלכה

כשפושטת מלבושיה, כשעומדת בחלוקה, תברך 'אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה', ותפשוט חלוקה ותטבול, ואם לא ברכה אז, תברך לאחר שתכנס עד צוארה במים, ואם הם צלולים, עושרתן ברגליה ומברכת. וכתב הרמ"א שיש אומרים שלא תברך עד אחר הטבילה, וכן נוהגים שלאחר הטבילה בעודה עומדת בתוך המים מכסה עצמה בבגדה או בחלוקה ומברכת. וכתב בפתחי תשובה בשם הר הכרמל שגם במקום שנוהגות לברך קודם הטבילה, בשבת יברכו לאחר הטבילה, או בלחש בין שפתיה.

והקשה הט"ז שבש"ע או"ח סימן ע"ד פסק שנשים יכולות להתפלל כשהן לבושות בחלוק אע"פ שאינן מפסיקות למטה מהלב, וכמו שמביא שם הבית יוסף מהארוחות חיים, ולמה הצריך כאן שתעכור את המים. והביא שבדרישה כתב שהנשים שלנו שמברכות על הטבילה בעודן במים ערומות ואינן עושרות את המים, לאו שפיר עבדי, אף שהן מחבקים זרועותיהן על גופן, שהרי אין באשה משום ליבה רואה את הערוה כיון

הני נשי דידן אם אינן נביאות הן בנות נביאות הן דס"ל כהא"ח והלכך מברכות במים צלולים שעניניהם חוץ למים ומנהגן תורה היא.

וכתב הפתחי תשובה שבט"ז ובמג"א (או"ח סי' מ"ה) משמע דמקוואות שלנו שמחממים אותם ונפיש זוהמא דינו כמרחץ ממש, והפמ"ג והמחצית השקל שם מסתפקים בזה. וכתב החתם סופר דמאי דאיבעיא להו פשיטא ליה להיעב"ץ בספרו מור וקציעה, שכתב שבבית הטבילה דידן שרוחצים ג"כ בחמין, אסור לברך שם, אלא תברך לפני שתכנס, ולא תפסיק בדבור, ואף אם לא מחשב תכיפה, מ"מ אין זה הפסק, וכתב שכך הוא נוהג לגבי ברכת הציצית שהוא לובש לאחר הטבילה.

עוד כתב החתם סופר שמי שיש לו בתוך חדרו חפירה של מקוה של מים חמין לטהרת נשים שבביתו, והיא מכוסה בכיסוי נסרים, מותר ללמוד באותו החדר, כיון שהחדר שהחפירה בתוכו הוא נקי וטהור, ורק לפעמים פעם או פעמים בחודש חופפת אשה בתוכו במים חמין, ואף שבחפירה נפישא זוהמא, מ"מ החדר שהוא רשות לעצמו נקי וטהור ולית ביה הבל ולא זוהמא, והחפירה מכוסה בנסרים, וממילא אין שום סברא לאסור שם ללמוד, אך מהיות טוב יעמיד מחיצה לחצוץ בין הלומד ובין מקום המקוה המכוסה בנסרים. והביא שהחסידי מוהר"ר זלמן זצ"ל היה לו מקוה חמין בתוך חדרו והיה מכוסה ולמד שם ולא רפרף אדם מעולם.

בעומדת אין שום איסור משום גלוי ערוה, ועל כן הוקשה לו למאי דס"ד בגמרא (ברכות כ"ד) דבעגבות אין בהם משום ערוה, למה צריכה להיות יושבת, הלא בעומדת ג"כ אין איסור כיון שאין ליבה רואה ערותה, וע"כ דחה דעת הארחות חיים מן ההלכה, ולא דק בזה דודאי איסור גלוי ערוה יש בה אף בעומדת, וכוונת הארחות חיים שאם כיסתה את העגבות והערוה בלבוש מהני אף שלא הפסיקה בין ליבה לערוה, וכן סובר גם הרא"ש שכתב שתברך כשהיא לבושה בחלוק, (ולכן האריך הטור בדברי הרא"ש, דקודם לכן הביא דעת הראב"ד שהצריך לעכור את המים, והיינו ע"כ משום לבה רואה ערותה, דלא ס"ל כארחות חיים, והרא"ש סובר כהארחות חיים), וא"כ כיון שהארחות חיים והרא"ש סוברים שבאשה אין שייך לבה רואה ערותה, וכבר פסק כן בש"ע או"ח, מי ימחה ביד שום אשה שתסמוך על זה, וכל שהיא במים אפילו הם צלולים ממילא נתכסה ערותה ועגבותיה כאלו היה עליה לבוש מלפניה ומאחריה ואין בה משום גלוי ערוה, ומ"מ יותר טוב שתחבק ידיה להפסיק בין ליבה לערוה, ואע"פ שהרמ"א כתב כאן שנוהגים לכסות בבגדה או בחלוקה, אפשר שבימיו נהגו כן, אבל עכשיו לא נהגו כן.

ובדומה לזה כתב הש"ך שבמים צלולים אין בעיה של גלוי ערוה, דכיסוי מהני אפילו במים צלולים, ואין הבעיה אלא משום ליבו רואה את הערוה, כיון שהלב והערוה ברשות אחת, ואם הערוה בתוך המים וליבו מחוץ למים לא חשיב ליבו רואה את הערוה אף במים צלולים, וא"כ

מוקדש לעילוי נשמת זקננו

ר' יצחק אהרן בן ר' אריה לייב הלוי הורביץ
וזו' מרת פרומה ברכה בת ר' צבי חיים אהרונוביץ'

ר' דוד יוסף בן ר' שלמה אריה קופל
וזו' מרת פעשא פנינה בת ר' אליעזר הלוי פישלזון

ר' משה בן ר' יצחק יעקב וייס
וזו' מרת מלכה בת ר' מרדכי ביקסענשפאננער

ר' שמעון בן ר' מאיר שרגא הכהן קליין
וזו' מרת לאה בת ר' מנחם לם

ת.ג.צ.ב.ה.